

دافعاً انت بنا كما ينبغي

دمطبوعات قوم مستقل ریاست

دداخلی نشرات قوم دیریت

مسئول مدیر

محمد یوسف روشن فکر

سالنامه افغانستان

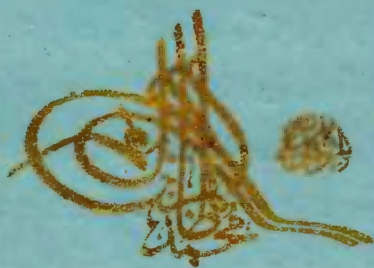
مجادله در راه حق و مبارزه برای حفظ شرف و ناموس از مزایای سر از ندهی ملت های
باشهامت است .
بداران ما درین طریق فداکاری کردند و بابهای خونهای پاک خویش نعمت بزرگ آزادی
رابرای ما ممکن ساختند .

امروز که در صحنه ی گیتی ملت هایی برای بدست آوردن این حق قیام کرده اند ، ملت
افغان باموقف جهانی روشن خویش در عین زمان که روز های پرافتخار گذشته را تجلیل میکند
و جشن میگیرد در جامعه ی بشری تأیید و پشتیبانی از آمل آنرا بزرگترین وجهی میخواند
و بتأسی از همین مرام عالی یکبار دیگر تعینات خود را برای حصول آزادی برادران پشتون
و عربهای الجزایر و سایر ملل محکوم و اسیر عالم ابراز مینماید .

حفظ استقلال در پهلوی فداکاری ، بوسایل ، تجهیزات و سلاحهای موثر نیازمند است
بفرموده ی پادشاه محبوب ما که موافقت در مجادلات امروز منحصر به سلاحها و تجهیزات اتحاربی
نیست بلکه تجهیزات از زمان شامل تجهیزات اقتصادی ، فرهنگی و سیاسی است افغانستان در سالهای
اخیر در هر یک از این ساحه ها توجه کرده و در پرتو تدابیر حکیمانه ذات شهر یساری و مساعی
شباروزی حکومت فعال برای وصول به هدف های ضروری که آبرو مندی و نیرو مندی وطن
و وطن داران مأمون و با آنست گامهایی برداشته است و در زمینه های آباد ساختن مملکت و فعال
ساختن ملت مساعی پر ارزشی بکار برده است که سالنامه افغانستان مختصر جریان انکشافی یکساله
مملکت را در خلال اوراق بیست و هشتمین سال تشراتی خود بخواند گان او جمند
می سپارد .

وبالین ارمغان تبریک ورود چهل و یکمین جشن آزادی کشور را به پیشگاه اعلیحضرت
معظم همایونی و کافدی و طنداران تقدیم میکند (اداره)

ارشاد است ذات شانه

ملت عزیزم !

خدای بزرگتر اسپاس می گذارم و بروم روزهای مسعود جشن استرداد آزادگی وطن عزیز را به همه افروزم ملت افغان در داخل کشور و در نقطه جهان که باشند از طی دل تبریک می گویم .

سرور این روزهای ملی در خاطر ما همیشه با خاطرات بزرگ فداکاری مردانی همراه است که به بهای خون و نثار جان در حفظ نوا میس و شرافت ملی این شادمانی را برای ما ممکن ساخته اند .

در این موقع که چهل سال ازین خاطره ملی سپری می شود و تفکر و اندیشه های ما آن را تجلیل می کند بروح پاک شهدای راه آزادی و بقاء بزرگ آن هر که درود می فرستم .
نباید این فرصت مسعود ما را تنها بیاد افتخاراتی رهنمون کند که شجاعت، ایثار و وطن پرستی را در دان آن معرکه نصیب ما گردانیده اند بلکه شایسته است افرازم ملت ما روی نکات غور کنند که عطیه گران بهای استقلال بانهضت اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و آزادی ما با پشتی بانی این پیشرفت ها مایه سعادت و بختیاری بادوام ملت افغان گردد .

حفظ و حراست استقلال در اعصار و از منته مختلف مساعی و وسائل مختلفی را ایجاب میکند .
نیاکان ما در عصر و زمان خورد این وظیفه ملی را با مساعی و وسائلی که دران عصر و زمان میسر بود به پیروزی انجام دادند، و این ناموس عظیم را امانت بما سپرده اند .
امروز ما با اراده و تصمیم و حقایقی که از ایشان به ارث برده ایم به مساعی و وسائل امروزی

برای حفظ نوا میس ملی خود نیاز مندیم که توجه به آن جزء وظیفه بزرگ ملی ماست.
مساعی امروزه مانده تنها رفتن به محاذ، جنگیدن و قبول فداکاریست بلکه تجهیزات زمان ما
تجهیز سیاسی، تجهیز اقتصادی، تجهیز اجتماعی و علمی است.

فرقی که در نوعیت مقدار و طرز یسکار انداختن مساعی به میان آمده بصورت مختصر عبارت از
وقف تفکر به آموختن روش حیات امروزی التفات کامل در شناختن ارزش دقایق و ثانیه
های است که مجموع آن زندگی مردم و ملل را در عصر کنونی تشکیل میدهد.

یگانه چیزیکه می خواهم توجه شمارا به آن جلب نمایم این است که بحیث فرد و جماعت
تأمل باید کرد که این وسائل را تا کدام اندازه تامین و این مساعی را تا کدام حدوقف نموده ایم.
این التفات و وظائف و تسکلیف آینده ما را تعیین می کند. مساعی حکومت دین زمینه در
حدود آمال و تمنیات است اما موفقیت حکومت در حالیکه در تعیین خط مشی کافی شمرده میشود
در ساحه عمل منوط به ایجاد عوامل دیگری است که بزرگترین آنها همکاری مردم، وجود
حسن نیت و ادراک واقعی اضرار و منافع ملی است.

تعیین هدف ملی افغانستان بحیث نصب العین دولت انکشاف منابع طبیعی کشور و بدین وسیله
بلند بردن سویق زندگی مردم و بطور عمومی بهبود اوضاع اقتصادی فرهنگی و اجتماعی مردم
افغانستان است که سیاست داخلی ما را شرح میدهد.

بر آوردن این آمال در همه حالات و شرایط چنانچه گفته ایم منوط به همکاری مردم است
اشترک مساعی که تاکنون از مردم مشاهده کرده ایم موجب سرور و من است. اما احتیاجات
مملکت نه تنها همکاری بیشتر همه طبقات بلکه، ایثار و فداکاری عمومی و متحدان افراد کشور را ایجاب
می کند که من آنرا از همه شما در هر شغلی که دارید تمنا دارم.

یکی از بزرگترین برکات استقلال آن است که یک ملت در پرتو این نعمت بزرگ الهی
میتواند آزادانه برای سعادت خود و نوع بشر فکر کند. پیام قلبی من به ملت درین موقع خجسته
صلای التفات باین اندیشه و تفکر می باشد این پیام از یک ضرورت غیر قابل انکار نشئت میکند
که همه مردمان جهان بیشتر از هر عصر به آن مواجه اند و آن عبارت از تامین سعادت مردم
در سایه صلح و امن گیتی است.

ازین رو تفکر برای سعادت ملی و بشری باید اذعان بعقیده باشد که مصائب یک قسمت
جهان در دیگر قسمت های آن موثر بوده در معنی سعادت جهان سعادت مردم و ملل بصورت
انفرادی مضمحل باشد پس درین موقع که برای ملت افغان لحظه اظهار تمنیات قلبی است سعادت همه مردم
و ملل جهان را خواسته و بطور خاص برای پیروزی آن مردم و مالی که هنوز به مجادلات خود

در راه آزادی، مدتی نماند و باید دعا می‌کنم نزدیکترین این مردم با ما برادران پشتونستانی مای باشند در مورد انجام آموال آنها در موقف ما تغییری وارد نگردد. مساعی ما ادامه دارد که این قضیه از طریق مسالمت به مقتضای عدالت حل گردد.

چون با سعادت بشری را منوط به احترام تمنیات مردم می‌دانیم تا این آرزوهای مردم این سرزمین را قدیم موثر برای نزدیک شدن به تعمیم این منظور می‌شماریم.

مردم پشتونستان در زحمت مبارزه ما برای آزادی شریک بودند ازین رو از ایشان خواهش می‌کنم که در سرور این جشن ملی خود را با ما سهیم دانند سیاست خارجی افغانستان بر اساس صلح دوستی و همکاری بین المللی بنیافته افغانستان عقیده دارد که تنها و تنها حالت ضاح و امن گیتی می‌تواند فضائی را ایجاد کند که در آن آموال کشورها نیکی تازه موقع یافته اند و ضاح خود را بهتر سازند برآورده. ازین جاست که سیاست آزادی و بی طرفانه با ساس دوستی و همکاری با همه مردم و ملل جهان طرح شده و به تاسی از ارا ده ملت افغانستان با صراحت و صمیمیت تمام تعقیب گردیده و خواهد گردید.

باین ترتیب طوریکه آشکار است سیاست ملی و بین المللی افغانستان موید همدیگر بوده حکومت در تقویه و تحکیم این سیاست با ملل متحابه سعی تمام دارد و مسرو ریم که ملل متحابه نیز صمیمیت این سیاست را درک نموده و همکاری مقدور خود را دریغ نداشته اند و از طرف مردم و حکومت افغانستان به نظر قدر و استعسان نگریسته می‌شود.

وظائف و کالیف افغانستان در مقابل مللی که با ما در یک ساحه حیات زندگی می‌کنند با یکمال مودت مورد ملاحظه می‌باشد.

افغانستان خود را مسعود میداند که روابطش با همه دوستانه و تمنیاتش برای همه بر اساس مودت است از شمول دسته‌های عساکر دولت‌های دوست و همجو بار در مراسم این مسرت ملی مراتب خیر رسیدی خرد و امتنان مردم افغانستان را اظهار می‌نمایم.

در خاتمه یکبار دیگر ورود این روزهای مسعود را به همه شما تبریک گفته برای سعادت و سروز دستدام شما و کافه بشریت دعا می‌کنم.

از بارگاه ایزدی مسئلت می‌نمایم دنیا بشریت را که امروز به تشویش و اضطرابات مواجه است با طمینان و آرامش مادی و معنوی رهنمونی فرماید سعی و قدرت بشر را برای سعادت و شادمانی بکار اندازد و عنایت فرماید که ملل و مردم جهان در یک دنیای آرام و مسعود برای خیر و صلاح

همديگر زندگي كند و ملت افغانستان درين فاميل مسعود قابليت يک عضو نميدومدد گار را در يابد .

* * *

در موقع ورود جلالتماب جلال بيار :

مناسبات دوستانه و روابط نزديك برا درانه
ميان ملت افغان و ترك به علايق نيك ديپلوماسي
محدود نبوده و در حقيقت رشته است كه مردم افغانستان و مردم تركيه را در طول زمان شناسايي
شان با همديگر پيوسته مربوط ساخته است .
يقين كامل دارم كه قبول زحمت شما به تشريف فرمائي با افغانستان در راه تشديد و تحكيم اين
علايق دوستانه و برادرانه معاونت به سزايي مي كند .
خاطره ديدن كشتو رزي بآي تركيه و ملاقات با جناب شما از خاطرات فرا موش نا شد نيست كه
هميشه در نزد من گرامي خواهد ماند .

* * *

در موقع ورود جلالتماب مارشال و راشيلوف :

افغانستان و اتحاد شوروي در طي زمان و طول سرحدات مشترك خويش با مناسبات و علايق نيك
با هم بسر برده اند كه تذكارات از نظر اهميت و روابط حسنه ذات البيني ميان كشتو رهاي هم جوار
مايه مسرت مشترك مردمان هر دو كشور است .
خورسندم كه به جلالتماب شما يقين كامل بدهم كه در پرتو روابط دوستانه كه خوشبختانه ميان
افغانستان و اتحاد شوروي از ساليان دراز موجود بوده و دوام نموده است امروز مردم افغانستان
از تشريف آوري جلالتماب شما خيلي مسرور هستند .

* * *

در موقع عيد فطر :-

اين عيد بزرگ را از بارگاه پروردگار به همه شما فرخنده و مبارك ميخواهيم درين جهان كه
پيوسته اندیشه بشري در معرض تحول و تبدل است خاطرات ما را با نسن ستوده رهنمائي ميكند
كه حفظ كرامت و صيانت مقام معنوي انسان بان وابسته مي باشد .
من آرزو مندم هر فرد ملت چه در راهي كه بسوي خداي تعال دارند و چه در طريقي كه آنها را به
مقاصد ملي شان نزديك تر مي گرداند هميشه اين دستورهاي بزرگ را مي دانند و اعمال خويش
بشناسند .

فردي كه مابسوي آن نگرانيم وقتي باشكوه تروزياتر ما را استقبال خواهد كرد كه سيرانكشاف
مادي ما با فضائل معنوي توأم باشد .

در موقع عید سعید اضحی :-

از ارکان مهمه در شعایر این ایام اجتماع مسلمانان برای طواف کعبه الهی و انجام فریضه قربانیست که دوامر بزرگ را بما ارشاد مینماید .

فداکاری در راه حق و محبت باهمنوع . این سنن ستوده از آن مقاصد عالیست که ملل جهان همیشه آنرا عامل موفقیت و رستگاری شناخته اند .

خاصه مات ماکه در آستان حیات نوین خویش قدم گذاشته و آرزوی ما این است که تنها مل مدنی با حفظ مقام معنوی آنها متوازی باشد .

ما مطمئنیم ملتیکه به تائید خدا با انجام هرگز نه قربانی و ایثار در جریان مبارزات زندگی مقام خود را محفوظ نگهداشته درین روزگار نیز که روح بشر دستخوش تردد و اضطراب است چنانچه شایسته مقام یک ملت مومن و فداکار میباشد وظائف خود را بپایان رسانند .

پیام والا حضرت شهزاده احمد شاه رئیس افتخاری سره میاشت عنوان

سره میاشت خورد سالان

عزیزان من اعضای د افغانی کو چنیاو سره میاشت!

به مناسبت نهمین سالگرد تاسیس جمعیت شما و موفقیت های که در ظرف یکسال بدست آورده اید، رضائیت و ممنونیت خود را اظهار و دعا میکنم که جمعیت افغانی سره میاشت باتمام ارکان خود همواره موفق باشد.

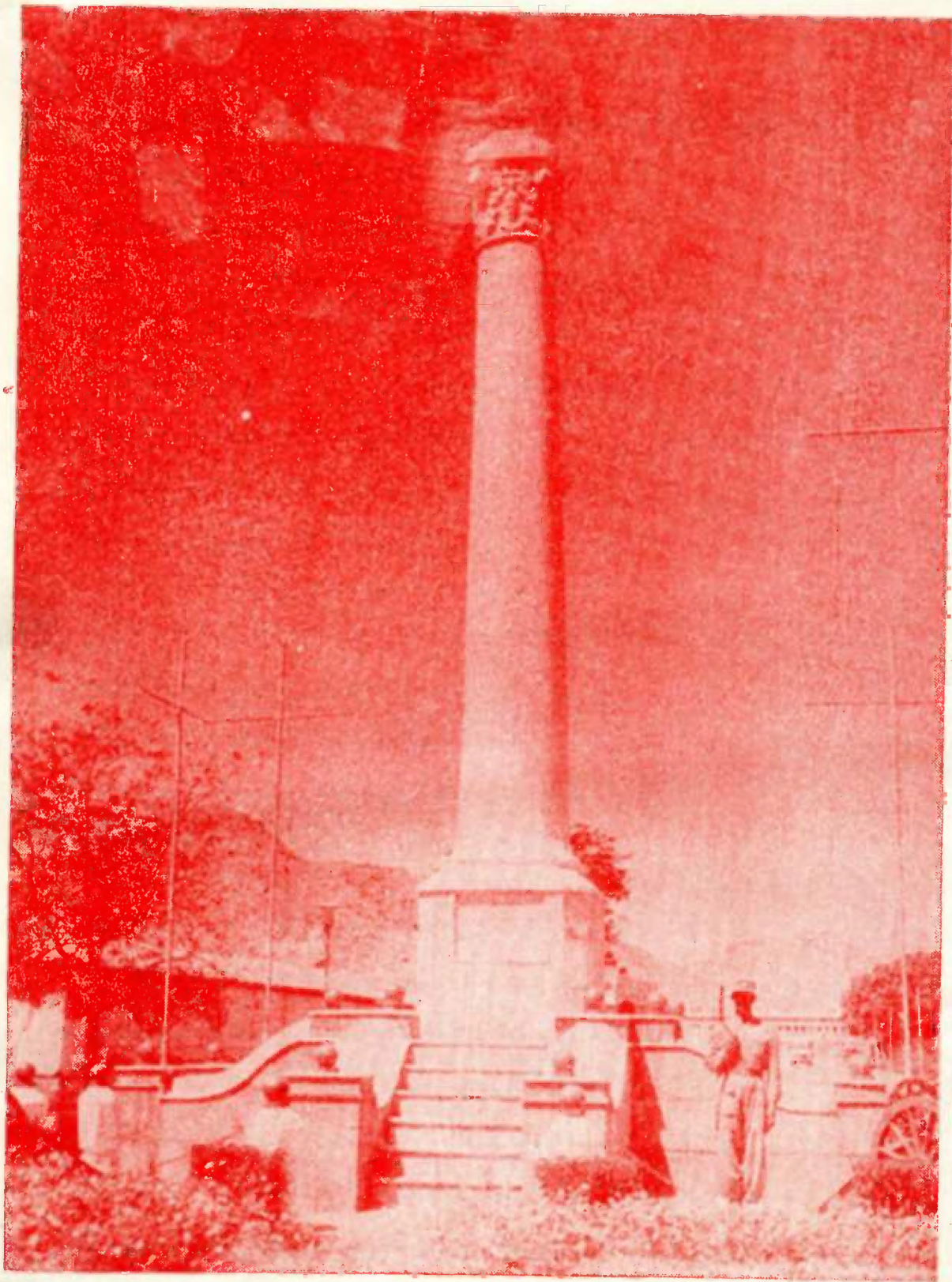
جمعیت خرد سالان که در آن اولاد مملکت و نر باوگان معارف و ضویت دارند، آینده خود را باید با مجاهدات فراوان و مساعی جمیله خویش در راه استحکام تعالیم دینی عواطف انسانی، مکارم اخلاقی و بالاخره وحدت تام ملی و مجاهدات در راه نهضت خانه مشترک ما و شمایی افغانستان عزیز روشن تر بسازند.

آرزوی ما آن است که همه در راه توسعه کار شما مساعدت نمایند. موفق و سعادتمند باشید.

احمدشاه

رئیس افتخاری جمعیت افغانی سره میاشت. «پاریس»

مینار استقلال

پادشاه

تدبیر و اراده فرزندان برگزیده افغان، ملت را در طریق موفقیت و فیر و زیر رهبری می کند.
شاه به آرزوهای قوم واقعیت می بخشد.

دوساحت زمان و زمین در عین دوری، به نگاه خرد متصل اند.

عصر و زمان، مغز آگاه، روح بیدار و بازوی توانا بکار دارد.

مردان استوار و نسل قوی و محکم، نماینده دنیای امروز اند.

پادشاه ما اساس تربیه ملی را برین پایه گذاشته اند، تا کشور باستانی، با موقعیتی که در زمین

و زمانه دارد، به همت و الای خود، نگهبان استقلال و مدافع حقوق جهان باشد. سعی ممتد

و خرد مندان پیشوای بزرگ در پیشرفت کشور، دلیل روشن بر خوشبختی است.

مابه هدفها و خواسته های خود می رسیم.

* * *

ثروت، فرهنگ، و سلامت قوم به توجه رهبر بصیر و دانای ملت روبه ترقی می رود.

موسسات بهبود اجتماعی در توسعه است.

نسل امروز به رهنمائی شاه، وجایب ملی و مسئولیت های آینده را بهتر ملتفت اند.

پادشاه سرپرست طبقه جوان مملکت است.

* * *

افغان هادر سرزمین پدران نجیب آریایی یگانه ستاره اتحاد شاه را می شناسند.

در شعاع مهر شاه، بدور هم، تاحاشیه مرزها، حقیقت و واقعیت زندگانی را می جوئیم.

پادشاهان بودند که از دامن «هندوکش» و «سپین غر» در گیتی آوازه افکنده، دوره های

ممتاز طرح نمودند که تاریخ هادر صفحات خود، آنرا برجسته تر ثبت کرده.

فضیلت پادشاهی، ملت آراسته بمیان می آرد.

* * *

ملت افغان و کشور افغانستان در حمایت اعلیحضرت المتوکل علی الله، محمد ظاهر شاه،

پادشاه محبوب و دانای خود، یاد گار نسکو، زین عصر و زمان بدست تاریخ سپردنیست.

پادشاه ما معلم و رهبر ماست.

«آینه»

ددر بارو زوت

بناغلی ددر بارو زوت

تشکیل :

ددر بارو زوت : ع ، ح ، سرار احمد علی
معین : ع ، ص ، حاجی امین الله
دسلطنتی تشریفاتو دریاست کفیل :
ع ، ص ، سردار احمد علی

دحرم سرای ناظم :

ع ، ص ، محمد آصف
دمحاسبی لوی مدیر : ع ، میر امام الدین
دحضور ددوا خانی لوی مدیر او د
داکتر دیا و ن : ع ، میر عبدالنقی

د تنظیماتو مدیر : ص ، محمد زمان
دلوا زو مدیر : ص ، شیر احمد
دپایو مدیر : ص ، محمد عظیم
دذملیه مدیر : ص ، میر اکبر

دخزانی مدیر : ص ، عبدالباقی
دکار خانی ناظر : ص ، محمد عثمان
دراش باشی : ص ، خو شدل
دهمایونی ذات دمار کی حضور مصاحبان :
ع ، ص ، سردار خلیل الله
ع ، ص ، سردار عبدالرزاق

دارالتحریر شاہی

تشکیل:

دارالتحریر شاہی کفیل

بناغلی حافظ انور محمد (کہنگدای)

دارالتحریر شاہی مشاور

بناغلی سراج الدین (سعیدی)

داعیہ حضرت مطبوعاتی مشاور

بناغلی خلیل اللہ (خیالی)

دقلم مختصر ص مدیر

بناغلی عبدالواحد (معروفی)

دلہری خانگی مدیر

بناغلی غلام محمد (آری زاد)

دوہمی خانگی مدیر

بناغلی عبدالقدوس

دخلوری خانگی مدیر

بناغلی حافظ انور محمد کہنگدای

بناغلی محمد دلا ورقازی

بناغلی عبدالنبی

دعریضو مدیر

«محمد ہمایون (اعتمادی)»

درسامی اوکتابخانی دخانگی مدیر

اعطای نشانہا

ذواتیکہ باخذ نشانہای مختلف نایل شدہ اند۔

۱۔ جلالتمآب جی ۱۰ م ای ایچ لنس وزیر خارجہی ہالیند نشان سردار اعلیٰ قرار

اعتبار نامہ ی (۶۳۴)

۲۔ بناغلی دالچ جی سپان چلر د مدیر عجمی ہوانوردی ملکی ہالیند نشان سردار عالی

قرار اعتبار نامہ ی (۶۳۵)

۳۔ بناغلی سی جی ام نس مدیر روایت خارجی شرکت ک ۱۰ ل م نشان استورا اول قرار

اعتبار نامہ ی (۶۳۶)

- ۴ - بناغلی واکگنر رئیس بلدیہ نیویارک نشان سردار عالی قرار اعتبار نامه ی (۶۳۱)
- ۵ - بناغلی اوبراین معاون بلدیہ نیویارک نشان استو راول قرار اعتبار نامه ی (۶۳۲)
- ۶ - بناغلی مباد ورتپرسن رئیس شعبه تجارت بلدیہ نیویارک نشان استور اول قرار اعتبار نامه ی (۶۳۳)

۷ - جلالتمآب دکتور اربرش اسوالت سفیر کبیر جمہوریت المان فیدرال نشان سردار اعلی قرار اعتبار نامه ی (۱۲۵۳) تاریخ ۳۸ / ۱ / ۱۸

ذواتیکہ باخذ نشان سردار عالی موفق شدہ اند :-

- ۱ - بناغلی سید عبدالہ کفیل وزارت عدلیہ وکیل وزارت داخلہ .
  - ۲ - » عبدالہ ملکیارو زیر مالیہ .
  - ۳ - » دکتور محمد یوسف وزیر معادن و صنائع .
  - ۴ - » محمد کبیر وزیر فوائد عامہ .
  - ۵ - » دکتور علی احمد کفیل وزارت معارف .
  - ۶ - » غلام محمد شیرزاد وزیر تجارت .
  - ۷ - » عبدالحکیم شاہ عالمی سفیر کبیر افغانی در مسکو .
  - ۸ - » استاد صلاح الدین سلجوقی سفیر کبیر افغانی در قاہرہ .
  - ۹ - » دکتور عبدالظاہر سفیر کبیر افغانی در کراچی .
- ذواتیکہ باخذ نشان درجہ اول استور نایل گر دیدہ اند :-

- ۱ - بناغلی محمد مرید وزیر مخابرات .
- ۲ - » محمد ہاشم میوندوال سفیر کبیر افغانی در واشنگتن .
- ۳ - » محمد عثمان امیر سفیر کبیر افغانی در تہران .
- ۴ - » عبدالصمد سفیر کبیر افغانی در پیکنگ .
- ۵ - » عبدالرحمن پژواک نمایندہ ی دایمی افغانستان در یو-ان .
- ۶ - » میر عبدالعزیز والی کابل .
- ۷ - » سید عباس حاکم اعلی غزنی .
- ۸ - » دکتور محمد آصف سہیل کابل بشار وال .
- ۹ - » حاجی امین اللہ معین وزارت دربار .

- ذواتیکه باخذ نشان استور درجه دوم موفق گردیده اند .
- ۱- ښاغلی سید شمس الدین مجروح رئیس مستقل قبایل .
  - ۲- » سید قاسم رښتیا رئیس مستقل مطبوعات .
  - ۳- » محمد جمعه صدیقی نائب الحکومه ولایت قطغن .
  - ۴- » غلام حیدر عدالت حاکم اعلی میمنه . (کفیل وزارت زراعت)
  - ۵- » محمد صدیق کفیل حکومت اعلای فراره . (کابل ښاروال)
  - ۶- » عبدالرحیم واحد معین وزارت داخله . (نائب الحکومه هرات)
  - ۷- » عبدالرسول رئیس گمرک کابل .
  - ۸- » احمدگل رئیس گمرک هرات .
  - ۹- » سید عباس رئیس گمرک قندهار .
  - ۱۰- » عبدالروف ښووا رئیس کابل راديو .
  - ۱۱- » استاد خلیل الله خلیلی مشاور مطبوعاتی حضور ذات شاهانه .
  - ۱۲- » حبیب الله رئیس دافغانستان بانک .
  - ۱۳- » عبدالکریم حتمانی معین وزارت عدلیه .
  - ۱۴- » عبد الاحمد عطائی معین وزارت معارف .
- ذواتیکه باخذ نشان استور درجه سوم مفتخر گردیده اند .
- ۱- ښاغلی سید عبد الاحد معین وزارت معادن و صنایع .
  - ۲- » دکتور سلطان احمد پوپل رئیس معادن و وزارت معادن و صنایع .
  - ۳- » پاینده محمد رئیس تفتیش صدارت عظمی .
  - ۴- » حبیب الله رئیس محاسبات صدارت عظمی .
- صاحب منصبانی که از حضور مبارک شاهانه برای نشان سردار عالی منظور و اعطاشده است .
- ۱- ښاغلی سید حسن تورن جنرال لوی در ستیر نشان سردار عالی .
  - ۲- » خان محمد برید جنرال مرستیال نشان سردار عالی .
  - ۳- » عبدالرزاق برید جنرال قوماندان قوای هوای نشان سردار عالی .
- صاحب منصبانی که از حضور اشرف - لیکوکانه به اخذ نشان استور موفق شده اند .
- ۱- ښاغلی عبد الکريم تورن جنرال پیژندوال استور درجه اول .
  - ۲- » غلام فاروق » » قوماندان حپ .

- ۳ - سناغلی عبدالرزاق تورن جنرال آتشه عسکری در مسکو
 ۴ - «سعد الله» » » پریکوال
 ۵ - «محمود قو ماندان گروپ نقلیه» » »
 ۶ - «محمد عظیم قوماندان قوای کار» » »
 ۷ - «محمد نعیم تورن جنرال» » »
 ۸ - «محمد آصف» » »
 ۹ - «عبدالغفار قومانندان فرقه ۸» » »
 ۱۰ - «محمد حسین قومانندان فرقه ۷» » »
 ۱۱ - «ذکریا برید جنرال دزیر می آمر» » »
 ۲۱ - «غلام علی برید جنرال» » »
 ۱۳ - «عبدالخالق برید جنرال قومانندان قوای ۴ ز رهدار» » »
 ۱۴ - «میراد علی برید جنرال رئیس تعلیم و تربیه» » »
 ۱۵ - «معراج الدین برید جنرال» » »
 ۱۶ - «سناغلی عبدالکریم دگر وال» » »
 استور درجه اول
 صا حیم منصبان و مامورین قوای کار که از حضور اقدس ملوکانه با خذ نشان های
 ذیل موفق گردیده اند .

- ۱ - «سناغلی سلطان محمد دگر وال معاون قوای کار»
 ۲ - «محمد اسمعیل» » » آرمیدان هوائی بگرام
 ۳ - «ع، ص غلام محمد مامور رتبه ۲ مدیر عمومی میخانیک» » »
 ۴ - «عبدالاحمد دگر وال آمر اول سرک سالنگ» » »
 ۵ - «عبدالرشید دگر من معاون آمریت سالنگ» » »
 ۶ - «ح حبیب الله دگر من رئیس دیوان حرب» » »
 ۷ - «سید محمد دگر من آمر گروپ یونتهای شمال» » »
 ۸ - «حبیب الله» » » معاون عمومی حفظ و مراقبت
 ۹ - «میر عزیز الله» » » مدیر یت عمومی میخانیک
 ۱۰ - «محمد امین» » » قومانندان قطعه بگرام
 ۱۱ - «عبد القاهر» » » قومانندان یونته تعلیمی
- استور درجه دوم

- ۱۲ - ح گل پاچا دگرمن قوماندان یونت ۲
استور درجه سړم
- ۱۳ - « شیر احمد » قوماندان یونت ۳
» » »
- ۱۴ - ش غلام جیلانی جگړن مدیر لوازم قرار گاه
» » »
- ۱۵ - « سید عالم شاه » مدیر عمر می حفظ و مراقبت
» » »
- ۱۶ - « شیر احمد » مدیر حفظ و مراقبت پرون و ان
» » »
- ۱۷ - « فقیر احمد » مدیر حفظ و مراقبت قطغن
» » »
- ۱۸ - « خوازک » کفیل قوماندانی یونت اول
» » »
- ۱۹ - « عبدالمیر » » » » ۴
» » »
- ۲۰ - « عبدالوهاب » » » » ۶
» » »
- ۲۱ - « عبدالحسین » مدیر محاسبه سر لک سالنگ
» » »
- ۲۲ - « عبدالرزاق » کفیل مقرز مرکز
» » »
- ۲۳ - « عبدالسلام جگړن مدیر حفظ و مراقبت کابل
» » »
- ۲۴ - ش . سردار محمد جگړن مدیر ترانسپورت مرکز
استور درجه ۴ .
- ۲۵ - . آفاجان جگړن کفیل قوماندانی یونت (۵)
» » »
- ۲۶ - . سید علم جگړن کفیل قوماندان قیر ریزی تورخم و جلال آباد
» » »
- ۲۷ - . فیض الله آمر بار چالانی
» » »
- ۲۸ - . محمد آصف جگړن -
» » »
- ۲۹ - . محمد یعقوب تورن کفیل سرطابت قرايکار
» » »
- ۳۰ - غ . محمد نسیم تورن مدیر لوازم میخانیکي
» » »

در شب دوم چهلمین سالگره استقلال

پنا خدا ی تو انا!

شادم کهافر صت مساعد گردید و در این شام با شکوه که سر تاسر مملکت بمسرت
آرایی جشن گزفته شده تبریکات صمیمانه ی خود را بحضور اعلیحضرت معظم هماورد
و هموطنان عزیز تقدیم میدارم پیام من متوجه بدل های حساس و درد مند یست که در
آرزوی سر بلندی وسعادت وطن می تند و رسیدن باین منظور مقدس را جزء ایمان
و فرایض ملی خویش می شمارد یعنی :

به برادران گرامی ، به بچه ها هر آن حساس افغان به همه افراد پیر و جوان این کشور :

بمردمیکه هنوز داستان افتخارات گذشته در خاطرات شان و مجسم است ، بانسانی که عظمت
آلله و وطن به همت و لیاقت آن ها مربوط می باشد ، اعتماد من در تاثیر و قبول این پیام ، صدق و صمیمیتی
یست که پیوسته از ملت نجیب افغان دیده ام و ایمانیست که خود با آرزو های پاک و آلایش
خود برای بختیاری فرزندان افغانستان دارم .

آنچه درین مورد بر اطمینان قلب من می افزاید ، سیاست بسیار روشن و صریح است که حکومت
اخذ نموده ، به تبع این صراحت ، احساس نیاز مندی ها و دردهای مملکت است که ما و شما یک سان
در آن سهم داریم . این نیاز مندی و آرزوهای مشترک است که خط سیر واحد ما را به وجود آورده
در میان قلب آرزو مند من و دل های هموطنان عزیز حائل و حجابی نگذاشته است .

مبارزان ملی ما که عطیه ی گرانیزه ی استقلال را بخون خویش حفظ نمودند به ما آموختند که
حوادث هر چه بزرگ باشد در برابر نیروی معنوی و تصمیمات مشترک و متحد مردم کو چکد و مضمحل
می گردد .

سیلاب مدهش استعمار که در مدت تقریباً دو قرن گذشته اکثر حصص آسیا و افریقا را استیلا
نموده بود در کشور مانیز سرا زیر شد و در اثر همین ثبات و تصمیم مشترک مردم متوقف گردید .

آن مر دانيکه در طول تاريخ اين مملکت و در محاربات استقلال فيروز برآمدند وسايل مادي کمتر در دست داشتند.

آنها تنها در فروغ يک مشعل مسير خود را تعقيب ميکردند که آن مشعل عشق بود، عشق به آزادي و عشق به افتخار.

آنها زندگاني را بدون آزادي فاقد هرگونه شرف و سربلندي ميدانستند بلکه آزادي را جزء مفهوم زندگاني ميشناختند.

اراده‌ي امر و ز مردم افغانستان به تائيد خدای بزرگ همان اراده‌ي پدران ما است و اين تصميمي است که تغيير نمي پذيرد.

بزرگترين وظيفه‌ي ملي ما و شما در همه احوال و بهر قيمتي که باشد حفظ و حراست مقدس ترين ناموس ملي ما ست و مقدس ترين ناموس ملي ما استقلال کامل و مطلق افغانستان عزيز است. سرا سر تاريخ اصيل و باستاني مادر اين فروغ مقدس نگارش يافته اکنون که چهل سال از آزادي ما ميگذرد. متوجه بايد بود که براي حفظ و بقاي استقلال و اقتدار ملي چه وظيفه‌ي مهمي به عهد داريم.

در تمام اين تماس ها افغانستان نقاط نظر خود را به طور واضح و روشن به دوستان خود پيش شرح نموده و مرام خود را به ايشان فهمانیده است.

در مرحله‌ي کنوني ميتوانم بشما اظهار نمايم که سياست بيطرفي افغانستان بر اساس قضاوت آزاد و بي غرضانه در نوزدهم دول متحابه روشن و مفهوم بوده و با ثبوت حسن نيت افغانستان در همه جا اين سياست درک گرديده و مورد اعتماد و قدر داني قرار گرفته است.

حکومت افغانستان اين تصميم ملت را تعقيب نموده و تعقيب خواهد نمود. من بشما اطمینان ميدهم که به تائيد خدا در طريق حفظ اين پاليسي آزاد و مستقل هيچ چيز ديگر به جز قوت اراده‌ي خود مردم افغانستان، نمرز و تاثير نخواهد داشت مطابق با تمنيات مردم افغانستان با وقف هرگونه سعي در ساحه‌ي حيات بين المللي افغانستان براي جلب منافع کشور و در مضرت از مملکت دوام داده خواهد شد. با تاثير بايد بگيريم تنها مملکتی که تا هنوز موفق نشديم اختلاف سياسي خود را با آن حل نماييم پاکستان است.

در اين مورد آرزو دارم در حالیکه بشما خطاب ميکنم به ملت پاکستان نيز خطاب نموده و اظهار کنم که افغانستان با اين کشور نيز آرزو مند دوستي صميمانه که از اخوت اسلامي سر چشمه ميگيرد ميباشد.

قضيه پښتونستان تنها از راه دوستي و اعتماد با حسن تفاهم پاکستان با مردم پښتونستان و افغانستان به خوبي حل شده ميتواند و فقط مربوط به وجود اين آرزومندي در نزد حکومت پاکستان است.

ميخواهم يک بار ديگر بگويم که افغانستان جز رضا و قناعت آزادانه مردم پښتونستان ديگر غرض و مقصدي ندارد چنانکه جز رضا و قناعت مردم پښتونستان هيچ چيز ديگر رضا و قناعت مردم و حکومت افغانستان را نمي تواند جلب کند. دعا ميکنم که اين قضيه طوري دوستانه و به قناعت مردم پښتونستان حل گردد که چيزي ترين کدورتی در قلب اين دو ملت مسلمان باقى نگذارد.

در اين موقع که ما روز ملي خود را تجليل ميکنيم آرزو مندم تمنيات شخصي خود و مردم و حکومت افغانستان را براي سعادت برادران پښتونستاني خود تقديم نمايم.

از آن ممالک دوستيکه واحد هاي نظامي شان به تقريبن چهلمين سالگري استقلال وطن يعني درين روز خوشي ما با ما شرکت نموده اند اظهار سپاسگذاري نموده و از اين وضعيت دوستانه شان از طرف مردم و حکومت افغانستان قابلاً تشکرمي نمايم.

در خاتمه بر روان اعليحضرت محمد نا در شاه غازي فاتح استقلال و به روح همه آن مردان فداکار يکيه در اين راه مقدس شهيد شده اند درود مي فرستم و سربلندی ملت نجيب افغان را از بارگاه خدای بزرگ نياز مي نمايم.

پاينده باد استقلال افغانستان

زنده باد شاه ما

دنوی کال دراتگ په مناسبت:

دير خوشحال يم چه بيا موقع په لاس را غله چه دکابل را ديو په وسيله دنوی کال مبارکی دم عظم تولواک حضور او تاسی گرا نو وطنوالوته تقدیموم.

هر کال چه تیرشی په حقیقت کښی زموږ دژوند یوم ورځه گری او هر کال چه نوی شی پیل دژوند یوبله ووقه مخ ته راځي.

دا نو زموږ کار دی چه له تیری ورقي موڅه فائدي اخیستی ده اوله نوی ورقي څنگه
استفا ده کو؟

د مخه تر هغه چه د نوی کال استقبال وکو زما په عقیده دا ضروری ده چه تیر
کال ته هم په یوه اجمالی نظر وگورو او هغه ددی د پاره چه د خپلونا کا میو
یا احیاناً د خپلو اشتباها تو علل و نه ملتفت شو او په آینده کښی هغه تکرار نه کو.

د مملکت وضع او هغه بی شماره احتیاجات چه زموږ په مخ کښی دی هغه تاسی
ته پوره معلوم دی او هم زموږ ملی هدفونه واضح او څرگند دی.

موږ غواړو چه د خپلی تیری پسماندگی او اوسنی احتیاجات رفع کو.

موږ غواړو چه د خپلو خالقو د ژوند اقتصادي، اجتماعي او فرهنگي سطح جگه کو؟

موږ غواړو د ځان د پاره له هره حیثه یو آبرو مندانه ژوند تامین کو.

له دی جهت نو دولت ددی احتیاجاتو د رفع د پاره اوملی هدفونه در سیدو په غرض پلا نونه
طرح او ترتیبات ئی نیولی دی چه یو قسمت شروع شوی دی او بل قسمت به ورسته شروع شی
خود دی پلانو پیشرفت او کامیابی له هر جهت دتولید طبقو په صمیمانه همکاری او بیا د ملت د هر
فر د په کار اوز حمت کښی پوری ربط لری.

دا رښتیا ده چه له دیر وجهاتو زموږ په مخ کښی زیات نقائص او مشکلات شته او مجبور یو
چه په یوه وخت کښی هم تیری پسماندگی لیری کو او هم د موجوده او آینده آرزوگانو د پاره
کار وکو.

خو همدا چه نن خپلو نقائصو ته ملتفت شوی یو، پخپله د صحیح استقامت په لاره
یو مهم قدم دی.

علاوه پردی که هغه کارونه وکتل شی چه په دی آخر وکلو کښی پای ته رسیدلی دی ددی
د پاره کافی دی چه آینده ته زموږ امید واری تقویه شی.

ليکن دی ته باید ملتفت او سوچه گمراه کو ونکی خو شیبینی او مایوسو ونکی
بدبینی دیو داسی ملت دپاره خیار ناکه ده چه دترقی په لاره تازم قدم اخلی .
ورویو !

نن دنیا د عمل دنیا ده د حرکت او سرعت د نیاده او مرز چه په قدر او ورسته
پاته یو تر نور وزیات عمل حرکت اولاینه طرح جدر جهل ته به حاجت یو او باید په هر قیمت چه وی
تیری پسماندگی تلا فی کو او د جهان د ژوند یو مللو په قطار کی خپل لځای اشنال او وساتو .
مگر دا کار دیو فرد یا دیو دسته اشخاص دلاسه پوره ندی او دا کار د تما و افرادو
مجموعی او نهائی کوشش او صادقانه سعی ته ضرورت لری .

نو په دی موقع چه کال نوی کیزی زماتمنادیو مسول فرد په حیث ستاسی وطندارانو
او خصوصاً له خو انانو او منورینو څخه داده چه د دولت د اصلاحی او انکشافی
پر وگرامو او هغو مقدس مرامو سره چه مو زتولئی د وطن اعتلا او دنن او سافرو زندانو
د بهتری آیندی دپاره لرو په پاک نیت او ایثار او د مسر لیت په حس زیاته همکاروی وکی
خو چه دیر ژر خپا و عالی هدفو ته نژدی شو .
و رنو !

نن د کار او فعالیت دپاره او همدارنگه د ملی عام المنفعه پر وگرا مو د تطبیق
دپاره تر هر وقت زمینه تیار ده نو که ځانو ته تکیان ورکو او په افغانی عزم هر یو
پخپله و وظیفه کی زیات جدیت و کړ او زحمت و باس و نرزه قی امید لر چه ژر به
د پشرفت او تعالی خواته محکم گامونه واخلو .

دلته باید داهم وویل شی چه ملی هدفو ته رسیدل په هغه اندازه چه داخلي فعالیت او
جدیت ته ضرورت لری همدارنگه جهانی صلح او د افغانستان د بین المللی علایقو
انکشاف ته هم احتیاج شته چه له همدی جهته افغانستان په بین المللی ساحه کښی د بیطار فی
او د جهان د ملتو او خلقو سره د دوستی سیاست انتخاب کړی دی او له هر هغه عامل څخه
چه د دنیا صلح ته خطر تولیدوی کړ که کوی او امیدوار ده دی چه توالی بین المللی
کشیدگی چه د بشريت امن او سلام ته د تهدیدو د صحیح تفاهم له لاری د اجتماعی عدالت
او حق پر اساس او د متحدو ملتو د مناسیر و سره سم حل او رفع شی .

په پای کښی یو وار بیاد نوی کال مبارکی تاسی وطندارانو او مخصوصاً گرانو
پښتو نستانو ورو نو او هم تول عالم اسلام ته وایم او د دنیا د صلح او د بشريت
د رفاه دپاره دعا کوم .

دملي شورا

تشکیل:

رئيس

لمري معين

ع، ج، س، ا، محمد نور روز
بناغلي داکتر محمد اسماعيل علم

بناغلي محمد نور روز د ملي شورا رئيس

بناغلي ولي محمد رحيمي

» محمد رحيم شيدا

» غلام دستگیر

» محمد داود

» محمد نعيم

» زين العابدين جمالي

» فيض محمد

» حفيظ الله متير

دوهم معين

لمري منشي

دوهم منشي

دليک منشي د لوی مدير کفيل:

دمحا سبي او او از قوالوی مدير:

د کمسيونو د مدير کفيل:

داور اوقو مدير

د تباغاتو او نشر اتودو د مدير کفيل:

امور شورای ملی

الف : کمیسیون امور مالی بودجه و تجارت :

- فیصله‌ی مورخه ۱۳۳۸/۴/۲۲ کمیسیون و صرف راجع به موافقت نامه‌ی همکاری بین حکومت افغانستان و حکومت اتحاد جماهیر شوروی در مورد عملیات و کشفیات جیو لوژی و عکس برداری به غرض کشف نفت در قسمت شمال افغانستان و قرضه طویل المدت .
- فیصله‌ی مورخه ۱۳۳۸/۵/۴ کمیسیون در مورد قرار دادهای همکاری تخنیکی و اقتصادی بین حکومت افغانستان و دولت فدرالی المان .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۵/۲۵ کمیسیون در مورد قرضه‌ی ۵ میلیون و هفت صدهزار دلار بین حکومت افغانستان و بانک و ارداتی و صادراتی و اشنگتن .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۷/۲۰ کمیسیون راجع به بودجه و تشکیل جدید، گراف و لائحه و ظائف وزارت تجارت .
- فیصله‌ی مورخه ۱۳۳۷/۷/۲۷ کمیسیون راجع به تعدیل ضمیمه مورخه ۱۳۳۷/۹/۶ اصولنامه‌ی مامورین ملکی .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۷/۲۸ کمیسیون در مورد بودجه‌ی سال ۱۳۳۷ و ۱۳۳۸ دواژ دولتی .
- ب - کمیسیون وضع تفسیر و تفریق این امور داخله سمع شکایات و امور قبائل .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۳/۲۸ کمیسیون راجع به ایزادیک تبصره در اصل ۱۷ اصولنامه بلدیها .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۱۴ کمیسیون در موضوع معاش ایتام و بازماندگان خورد ضابطان مکتبی خارج و وظیفه فوت می‌گردند .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۱۴ کمیسیون در موضوع لائحه‌ی جزای متخلفین ترانسپورتی
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۷ کمیسیون در مورد پروژهای نشانها .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۵/۱۸ کمیسیون راجع به پروژهای ضمیمه‌ی نمبر ۲ اصولنامه ترفیع و تقاعد عسکری .
- فیصله‌ی مورخه ۱۳۳۷/۶/۱۶ کمیسیون در مورد اصولنامه‌ی محاکمات حقوقی و عدلی .
- فیصله‌ی مورخه ۱۳۳۷/۷/۶ کمیسیون راجع به تبصره‌های محاکم عدلی .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۷/۲۰ کمیسیون راجع به تعدیل ضمیمه‌ی تاریخی ۱۳۳۵/۹/۶ اصولنامه‌ی مامورین ملکی

- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۶/۲۶ کمیسیون در مورد پروژہ‌ی قانون سرمایه گذاری .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۸/۷ - کمیسیون در مورد کنوایسیون مربوط ابحار آزاد .
- ج - کمیسیون اداری وزارت عدلیه :
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۲۱ کمیسیون در مورد دادر لنامہ‌ی محاکمات حقوقی عدلی .
- فیصله تاریخی ۱۳۳۷/۸/۵ کمیسیون راجع به تبصرہ های محاکم عدلی .
- د - کمیسیون وزارت دفاع ملی :
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۳/۳۱ کمیسیون در موضوع معاش ایتام باز ماندگان خورد ضابطان مکتبی که خارج وظیفه فوت می گردند .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۳/۳۱ - کمیسیون در مورد النای ماده ۱۸ اصولنامہ‌ی خورد ضابطان مکتبی و مادہ‌ی ضمیمہ اصولنامہ‌ی مذکور .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۲۹ کمیسیون در موضوع پروژہ‌ی اصولنامہ نشان ها .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۵/۱۵ کمیسیون در مورد پروژہ‌ی ضمیمہ‌ی اصولنامہ‌ی ترفیع و تقاعد عسکری .
- ه - کمیسیون امور خارجه :
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۹ کمیسیون در موضوع موافقت نامہ‌ی ترانزیتی بین افغانستان و حکومت جمهوری پاکستان .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۱۴ کمیسیون راجع به عهدنامہ مودت بین دولت پادشاهی افغانستان و دولت ہسپانیا .
- فیصله‌ی مورخہ ۱۳۳۷/۴/۱۵ در مورد موافقت نامہ همکاری بین حکومت افغانستان و اتحاد جماہیر شوروی راجع به عملیات و کشفیات جیواوژی و عکس برداری به غرض کشف نفت در شمال افغانستان و قرضہ طویل المدت .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۲۱ کمیسیون در مورد قرارداد ثقافتی بین حکومت افغانستان و جمهوریت متحد عربی .
- فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۲۲ کمیسیون در موضوع قرارداد رادیو تلگرافی بین دولت پادشاهی افغانستان و جمهوریت ہند .

فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۲۵ کمیسیون در مورد قرارداد رژیم سرحدی بین افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی .

فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۲۹ کمیسیون در مورد قرارداد های همکاری تکنیکی و اقتصادی افغانستان و آلمان .

فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۷/۴ کمیسیون را جمع به موافقت نامه‌ی خدمات هوایی بین حکومت افغانستان و حکومت ترکیه .

فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۷/۵ کمیسیون در مورد موافقت نامه‌ی خدمات هوایی بین حکومت افغانستان و اتریش

فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۷/۲۰ کمیسیون راجع به الحاق افغانستان به کنوانسیون بین المللی حمل و نقل مال التجاره .

کمیسیون مخبرات ، فوائد عامه ، زراعت ، معدن و صنایع :

فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۴/۲۵ کمیسیون در موضوع قرارداد رادیو تلگرافی بین دولت پادشاهی افغانستان و دولت هند .

ز - کمیسیون تحقیق و تائید :

فیصله‌ی مورخه‌ی ۱۳۳۷/۴/۲۱ کمیسیون راجع به تثبیت وکالت بناغلی فیروز وکیل لغمان ، وکالت حاجی محمد صدیق وکیل او به ، وکالت محمد امین وکیل پشتون کوت ، وکالت عبدالاحد وکیل تنگاب شیرین ، وکالت محمد عثمان وکیل انجیل ، وکالت غلام محمد وکیل گذره ، وکالت محمد امین وکیل پسابند ، وکالت وکیل چتران ، وکالت محی الدین وکیل تولک ، وکالت محمد عظیم وکیل ننگرهار .

فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۵/۱۸ کمیسیون راجع به تثبیت وکالت شاغلی عبدالملک وکیل شهرک وکالت عبدالکریم وکیل درکز مزار شریف ، وکالت یار محمد وکیل تنی خوست وکالت عبدالسمن وکیل خا کریز وکالت علی پاد شاه وکیل چمکنی .

فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۶/۱۹ کمیسیون راجع به تثبیت وکالت ملا بابا وکیل اندراب وکالت حفیظ الله شهید وکیل قیصار .

فیصله‌ی تاریخی ۱۳۳۷/۷/۵ کمیسیون راجع به تثبیت وکالت بناغلی سید ایشان وکیل چا آب .

فیصله ی تاریخی ۱۳۳۷/۷/۶ کمیسیون راجع به تثبیت وکالت بنا غلی محمد علی و کیل مرکز پروان وکالت سلابه جان وکیل جانی خیل .

فیصله ی تاریخی ۱۳۳۷/۷/۲۲ کمیسیون راجع به تثبیت وکالت محمد افضل و کیل جلد ک

تصویب مورخه ۲۷ جوزای ۱۳۳۷ راجع به تبصره نمایندگان مات به استعجال ارشادات گران بهای اعلی حضرت معظم همایونی .
اصولنامه ها و ضوابط :

تصویب مورخه ۷ سرطان ۱۳۳۷ راجع به ۳۶ ماده اصولنامه ی لائحه ی جزای متخلفین ترانسپورتی .

تصویب مورخه ۱۴ اسد ۱۳۳۷ راجع به ۱۲۷ ماده پروژیه ی اصولنامه ی نشان ها و مدال های عسکری و ملکی افغانستان با بعضی اصلاح و ایزاد حذف و تعدیل .

تصویب مورخه ۲۹/۶/۲۷ راجع به ۲۶۴ ماده پروژیه ی اصولنامه ی محاکمات حقوقی عدلی
تصویب مورخه ۹/۷/۱۳۳۷ ۱۷ ماده پروژیه قانون سرمایه گذاری خصوصی خارجی در افغانستان با تزیید بعضی کلمات .

تصویب مورخه ۱۶ سرطان ۱۳۲۷ راجع به ایزاد یک تبصره بر اصل (۱۷) اصولنامه شاروالی .

تصویب مورخه ۲۳ سرطان ۱۳۳۷ ضمیمه نمبر (۱) قانون ترانچ و قاعد عسکری .
تصویب مورخه ۱۹ اسد ۱۳۲۷ (۲۷) ماده پروژیه ضمیمه نمبر ۲ اصولنامه ترخیص و تقاعد عسکری با عائد شدن چهار تبصره اصلاحات در آن .

تصویب مورخه ۱/۷/۱۳۳۷ تصویب به افزودن دو ماده ذیل بحیث ضمیمه ی اصولنامه ی تعیین میعاد دعاوی ابتدائی و استماع مرافعه و تمیز در دعوی حقوقی و جزائی .
در حصه حق الله تعالی تنها حکام کلان اعلی و نائب الحکومه با صلاحیت مرافعه و قناعت به فیصله ابتدائیه دارند .

قناعت و عدم قناعت در حصه حق الله تعالی به فیصله های صادره محاکم در انچه از صلاحیت نائب الحکومه ها و حکام اعلی میباشد .

تصویب مورخه ۷/۷/۱۳۳۷ درباره ماده ی ۱۱ اصولنامه ی اداری محاکم عدلی که تبصره ی آتی نژید شد .

(دعاوی حقوقي و جزائي تبعه خارجی عايه تبعه افغانی اگر وقوع واقعه در خاک خارج باشد به محکمه مدعی الیه عند المراجعة مدعی فیصله شده میتواند.

تصویب مورخه ۱۳۳۸/۷/۲۸ - تعدیل ضمیمه تاریخ ۱ قوس ۱۳۳۵ اصلاحنامه ای استخدام ترفیع و تقاعد ماموین ملکی راجع به تفاوت معاش بین رتبه موجوده بیک رتبه بالاتر در صورت گرفتن سجل درست و حال عدم موجودیت بست .
قرار داد ها :

تصویب مورخه ۹ سرطان ۱۳۳۷ - ماده ۱۵ موافقت نامه بین حکومت شاهي افغانستان و حکومت جمهوری پاکستان مبنی بر تنظیم عبور و مرور اموال ترانزیت و هکذا سراد ۹ ماده ای پروتوکول ضمیمه موافقت نامه ترانزیتی تصویب شد .

تصویب مورخه ۱۶ سرطان ۱۳۳۷ - راجع به تأیید معاهده دوستی بین افغانستان و دولت هسپانیه .

تصویب مورخه ۲۳ سرطان ۱۳۳۷ - ماده قرارداد ثافتی بین دولت پادشاهی افغانستان و جمهوری متحد عربی .

موافقت نامه همکاری بین حکومت پادشاهی افغانستان و حکومت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی درباره عملیات و کشفیات جیولوژی و عکس برداری هوایی در کشف نفت در قسمت شمال افغانستان قرضه طویل المدت پنجاه سال بدون اخذ مفاد .

تصویب مورخه ۳۰ سرطان ۱۳۳۷ - چهارده ماده تجدید قرارداد رادیو تلگرافی بین پادشاهی افغانستان و دولت هند .

تصویب قرارداد رژیم سرحدی افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی

تصویب هفت ماده قرارداد تبادل اموال و تادیات و ۱۱ ماده ای قرارداد همکاری اقتصادی و تخنیکي بین افغانستان و المان فدرالی

تصویب مورخه ۲۷ - اسد ۳۷ هفت ماده قرار داد قرضه ای پنج ملین و هفت صد و پنجاه هزار دالرا کرم بانک امریکا برای حکومت افغانستان بقسط طویل المدت .

تصویب مورخه ۱۳۳۷/۷/۸ موافقت نامه خدمات هوایی بین حکومت شاهي افغانستان و دولت جمهوری آستریا محتوی ۱۴ ماده و ضمیمه ای آن .

تصویب مورخه ۱۳۳۷/۷/۱۵ - موافقت نامه ای حمل و نقل خدمات هوایی بین دولت شاهي افغانستان و دولت جمهوری ترکیه محتوی ۱۴ ماده با ضمیمه ای آن .

تصویب مورخه ۱۳۳۷/۷/۲۱- ماده کنوانسیون بین المالی حمل و نقل و مال التجاره توسط سرک .

تصویب مورخه ۱۳۳۷/۸/۷- سی و هفت ماده کنوانسیون ملل متحد مربوطه به ابحار آزاد بقیه مواد .

۱- آزادی کشتی رانی ۲- آزادی ماهی گیری ۳- آزادی برای نهادن سیم های تلگراف و تلیفون تحت البحری و اوله های تحت البحری نفت و غیره . ۴- آزادی پروراز بالای ابحار آزاد .

ج :- اجراءات داخلی شورا :

تصویب مورخه ۱۸ جوزای ۱۳۳۸ درباره انتخاب ښاغلی محمد اسمعیل (عام) و کیل مرکز کابل بحیث مین اول شورا و ښاغلی ولی محمد رحیمی و کیل آقچه بحیث معین دوم شورا .

تصویب مورخه ۱۸ / ۱۱ / ۱۳۳۸ در باره انتخاب ښاغلی محمد رحیم (شیدا) و کیل مرکز میمنه و ښاغلی غلام دستگیر و کیل جبل السراج بحیث منشی های مجلس شورا .
تصویب مورخه ۱۹ جوزای ۱۳۳۷ راجع به تعیین هفت کمیسیون شورا و اعضای آن ها و هکذا راجع به تعیین روز های مجلس عمومی و روز های کار کمیسیون ها .

تصویب مورخه ۱۳۳۷/۱۱/۲۵ راجع به تعیین روسا و معاونین و منشی های کمیسیونهای هفت گانه .

تصویب مورخه ۱۳۳۷/۳/۲۵ و کالت ۳۰ نفر و کلای دوری دهم شورای ملی .
تصویب مورخه ۱۳۳۷/۳/۲۵ راجع به ۳۰ نفر و کلاء که خواهش شمولیت خود را به انجمن های تدقیق نهوده به موافقت روسای کمیسیونهای مربوطه شامل کمیسیونهای مذکور گردد یدند و به این ترتیب عطاء محمد و کیل پنجوائی بسکمیسیون قوانین و عبدالحکیم و کیل چوکی به کمیسیون عدایه و ښاغلی عبدالله و کیل لنډیسین به کمیسیون دفاع ملی .

تصویب مورخه ۳ سرطان ۱۳۳۷ راجع به تحایف ناه و کلای دوره دهم شورای ملی به اساس حکم داده اصولاوه اساسی .

تصویب مورخه ۳ سرطان ۱۳۳۷ راجع به تعیین ښاغلی محمد کبیر (عبرت) و کیل خلم و ښاغلی غلام نبی و کیل لهر گرد به هیئت ذخیره بانسکوت در دافغانستان بانک .

تصویب ۳ سرطان ۱۳۳۷ راجع به تثبیت وکالت بناغلی محمد موسی وکیل کشنده و بناغلی مخم وکیل قرقین .

تصویب مورخه ۱۶ سرطان ۱۳۳۷ راجع به وکالت منطقه‌ی چاه آب و اعتراضات عبدالله و مولوی غلام محمد علیه سیدایشان وکیل چاه آب. چون ادعای آن ها مستند به اسناد مثبته و دلایل قانونی نبود لذا وکالت سیدایشان تثبیت شد .

تصویب مورخه ۱۳۳۷/۷/۷ راجع به تثبیت وکالت بناغلی محمد ولی وکیل مرکز حکومت اعلی پروان و بناغلی ملا باباخان وکیل جانی خیل و ابوبکر وکیل چتمچران .

تصویب مورخه ۱۳۳۷/۷/۲۸ راجع به تثبیت وکالت بناغلی محمد افضل وکیل جلدک .
اجراآت بودجوی :

تصویب مورخه ۳ عقرب ۱۳۳۷ بودجه‌ی عمومی واردات و مصارفات عادی و انکشافی سال مالی ۱۳۳۷ و ۱۳۳۸ وزارت خانه‌ها و دوائر مملکتی بشمول قروض خارجی بقید سه ماده متفرقه :

موضوع تشکیل جدید سال ۱۳۳۶ وزارت تجارت بداخل ۱۱ ورق با تزئید سه ماده
بتاریخ ۱۳۳۷/۷/۲۲ تصویب شد :

اصولنامه ها و ضمائم :

تصویب مورخه ۱۳۳۸/۳/۱۶ راجع به تبصره ماده ۳۴ اصولنامه‌ی ترفیع و تقاعد و استخدام
مامورین ملکی .

تصویب مورخه ۱۳۳۸/۴/۶ راجع به تبصره در ماده‌ی ۱۱ اصولنامه‌ی اداری محاکم عدلی
تصویب مورخه ۱۳۳۸/۴/۶ راجع تعدیل ماده‌ی ۲۱ اصولنامه‌ی استخدام و ترفیع
و تقاعد و استخدام مامورین ملکی و راجع به کفالت های مامورین .

تصویب مورخه ۱۳۳۸/۴/۷ راجع به حذف بعضی مواد و ایزاد برخی مواد دیگر
بصورت ضمیمه در اصولنامه‌ی تقسیمات ملکی در مورد حکومت اعلی غورات .

تصویب مورخه ۵ جوزای ۱۳۳۸ تعیین کمیسیون های ۷ گانه و معاونین و منشی ها و روزهای کار مجلس عمومی و روزهای کار کمیسیون ها.

تصویب مورخه ۵ جوزای ۱۳۳۸ راجع به تعیین هیئت ذخیره ی بانکوت در د افغانستان بانک که باثر آن بناغلی محمد کبیر (عبرت) وکیل خلم و بناغلی حاجی غلام نبی وکیل مرکز لوگر باساس سال ۱۳۳۷ تعیین و تأیید شده است .

تصویب مورخه ۱۶ جوزای ۱۳۳۸ راجع به وکالت خطهای شرعی شش نفر وکلای شورای ملی .

امور بودجوی:

تصویب مورخه ۸/۴/۱۳۳۸ راجع به تشکیل حکومت اعلی غور ولایت هرات .

~~~~~

دعای اہیان مجلس

تشکیل :-

رئیس

...

معین پہ لو مری رتبہ ع ، ص بناغلی عبدالغفار
منشی پہ لو مری رتبہ ع ، ص بناغلی محمود د کفیل پہ حیث
لیکونکی پہ ۱۰ رتبہ یو تن
داجر ائی مامو پہ ۷ رتبہ یو تن

دمجلس غری :-

غری پہ لمبری رتبہ ع ؛ ص استور عبدالحکیم مشرقی و ال
ع ، ص محمد امین خو گیانی » » »
ع ، ص عبد اللہ جاغوری » » »
ع ، ص خواجه جانگل لہو گردی » دو ہم »
ع ، ایشان امان الدین ر ستافی » دریم »
» نظر محمد ز رومی » » »
» جان محمد سلیمان خیل » » »
ص ، آ خند ز اده محمد رسول قنڈا ری » خلور م »
ص ، عبد الستار کو ہستانی » » »

امور مجلس عالی اعیان ۱

پروژه و لوایح قانونی و قرارداد و موافقت نامه ها که بعد از تصویب مجلس عالی وزراء و مجلس شورای ملی جهت طی مراتب اصولی به ریاست اعیان رسید و بعد از غور به تصویب رسید است :-

قرارداد قرضه پنج ملیون و هفت صد و پنجاه هزار دالر به قسط طویل المدت که بتاريخ ۲۸ جون ۱۹۵۷ بین شاغلی نجیب الله سابق سفیر کبیر افغانستان مقیم واشنگتن و رئیس اکرم بانک امریکا در واشنگتن با مضاء رسید و در هفت ماده .
ضمیمه ای اصول تعین میعاد دعاوی ابتدائی و استماع مرافعه و تمیز در دعاوی حقوقی و جزائی در دو ماده
ایزاد یک تبصره بماده (۱۱) اصول نامه اداری محاکم عدلی .

موافقت نامه هوائی بین حکومت شاه افغانستان و دولت جمهوری ترکیه که بین شاه غلی مدیر عمومی هوا نوردی ملکی افغانستان و شاه غلی ذکی کولتیرا لب معاون سیاسی سکرتر ژنرال و وزارت خارجه ترکیه با مضاء رسید و در چهار ماده .
با ضمیمه آن در سه ماده .

موافقت نامه ی خدمات هوائی بین حکومت شاه افغانستان و دولت جمهوری استریا در چهار ماده .
بسیک و ورق ضمیمه آن مطابق میثاق بین المللی هوا نوردی ملکی منعقدی تاریخ ۵ دسمبر ۱۹۴۴ در شیکاگو که بین شاه غلی حکیمی کفیل ریاست هوائی ملکی افغانستان و دکتور آلویس مارکت مکی یکی از ماورین عالی رتبه ی وزارت خارجه استریا با مضاء رسید است .

پروژه ای اصول نامه ی محاکمات حقوقی عدلی در دو صد و شصت و چهار ماده .
با بعضی تعدیلات که بداخل ده ماده قید شده است .

کنوانسیون مربوط به اباحت آزاد که مشتمل بر (۳۷) ماده بتاريخ ۲۹ اپریل ۱۹۵۸ به موافقت مسالک مربوط و شمولیت نماینده ی دائمی افغانستان (در ژنیو) به امضاء رسید .
تصویب لایحه وظایف و تشکیلات وزارت تجارت .

تصویب پروژه جدید قانون تشویق سرمایه گذاری خصوصی خارجی در افغانستان که از طرف وزارت تجارت ترتیب گردیده در ۱۷ ماده .

تعداد یل ضمیمه تاریخی ۶ قوس ۱۳۳۵ اصولنامه ی استخدا م ترفیع و تقاعد مامورین
ملکی در (۴) ماده .

کنوانسیون بین المللی حمل و نقل مال التجاره توسط سر ک که بد اخل پنجاه
ویک ماده بتاریخ ۱۹ می ۱۹۵۶ به موافقت ممالک عضودر ژنیو تصویب وراجع
به الحاق افغانستان در کنوانسیون مذکور موافقه و امضاء شده است .
ایزاد یک تبصره در ماده (۳۴) اصولنامه ترفیع و تقاعد و استخدا مامورین ملکی .

صدارت وظيفي

تشكيل

صدر اعظم	ج ، ع ، ج ، ل ، ع سردار محمد داود .
لمري معاون	ع ، ج ، س ابنه غلي علي محمد .
دوهم معاون	ع ، ج ، ل ، ع ابنه غلي سردار محمد نعيم .
د قلم مخصوص مدير :	
په (۵) رتبه	بنه غلي د اڪتر حسن « شرق » د كفيل په حيث .
په ۶ - رتبه	يوتن .
په ۸ - رتبه	يوتن .
د اداري لوي مديريت :	
په (۳) رتبه	ع ، تاج محمد « وردك » د كفيل په حيث .
د تحرير اتو خانگه :	
په (۶) رتبه	يوتن .
په « ۹ - رتبه	يوتن .
د مامورينو خانگه	
په ۶ - رتبه	۱ تن .
په ۸ رتبه	۲ تنه .
د محاسبی مديريت .	
په (۵) رتبه	ص ، مير محمد حسن د كفيل په حيث .
» ۶ رتبه	۲ تنه
» ۸ رتبه	۳ تنه
» ۹ رتبه	۲ تنه
» ۱۰ رتبه	۱ تن
د هوتل او دولتي مهماني دمخاسبی مديريت	
په ۵ رتبه	ص عبد الله كفيل په حيث
په ۶ رتبه	يوتن
په ۷ رتبه	يوتن
په ۸ رتبه	۲ تنه
په ۹ رتبه	۱ تن

ج : دتھویرا تو مدیریت

پہ (۴) رتبہ ع ، غلام جیلانی دریمہ رتبہ مامور پہ (۴) بست کنبی

پہ ۶ رتبہ ۱ تن

پہ ۸ رتبہ ۱ تن

پہ ۹ رتبہ ۱ تن

د قوا نینو مدیریت :

پہ (۴) رتبہ ۱ تن ص محمد انور د کفیل پہ حیث

پہ (۵) رتبہ ۲ تن

د عارضینو مدیریت :

پہ (۴) رتبہ ۱ تن ص دا کتر محمد حسن (شرق) دوکیل پہ حیث

پہ (۶) ۲ تنہ

پہ (۱۰) رتبہ ۱ تن

د آرشیف مدیریت :

پہ (۴) رتبہ ۱ تن ع ، محمد رفیق دریمہ رتبہ مامور د خلورمی رتبی مامور پہ سبت کنبی

پہ (۶) رتبہ ۱ تن

پہ ۸ رتبہ ۲ تنہ

پہ ۹ رتبہ ۳ تنہ

داوراقو د حفظی خانگہ

پہ ۶ رتبہ ۱ تن

پہ ۹ رتبہ ۲ تنہ

داوراقو د مخزن خانگہ :

پہ ۸ رتبہ ۱ تن

داورا قود تبیض خانگہ :

پہ ۶ رتبہ ۱ تن

پہ ۷ رتبہ ۲ تنہ :

د دارالانشاء مدير يټ :

په ۱ رتبه ع ، ج سباغلي محمد مريد دوزيرانو د عالي مجلس د منشي دوکيل په حيث

په ۴ رتبه ۱ تن کمبود

په ۵ رتبه ص عبدالله د کفيل په حيث

د ما مورينو د محاکماتو رياست :

د رتبې نه پورته کمبود

د ټميز محکمه :

په (۲) رتبه ع ، ص محمد شريف تره کي دکفيل په حيث

په (۳) رتبه يو تن کمبود

په (۴) رتبه دوه تنه کمبود

په (۵) رتبه ص ، عبد الحنان او ص سلطان محمود

د مراغي محکمه :

په او له رتبه ع ، محمد شفيع د رئيس په حيث

په (۴) رتبه کمبود

په (۵) رتبه ص عبد الهادي او ص محمد انعام دکفيل په حيث

لمري محکمه :

په دوهمه رتبه ع ، ص محمد عمر درئيس په حيث

په ۴ رتبه سباغلو نور الدين او مير عباس

په (۵) رتبه سباغلو جازداد او محمد کبير دکفيل په حيث

د تفتيش لوي رياست :

د رتبې نه پورته کمبود :

د اداري تفتيش رياست :

په ۱ رتبه ع ص پاينده محمد درئيس په حيث

په ۳ رتبه ع عبدالله غفار شاد د معاون په حيث

په ۴ رتبه ص محمد عثمان د تحرير اتو مدير

داداری تفتیش ریاست:

عبدالغفار د رئیس په حیث	په ۳ رتبه
۱ تن ص غلام دستگیر د کفیل په حیث	په ۴ رتبه
۳ تنه	په ۵ رتبه

داداری تفتیش ریاست دوهم گروپ:

کمبرو د	په ۳ رتبه
محمد یوسف د کفیل په حیث	په ۴ رتبه
ص حضرت الدین د کفیل په حیث	په ۵ رتبه

داداری تفتیش ریاست دریم گروپ:

ص حبیب الله	په ۴ رتبه
کمبرو د	په ۵ رتبه

داداری تفتیش ریاست د دریم گروپ الف کمیسیون:

ع حشمت الله	په ۳ رتبه
۲ تنه ص عبدالغنی او عزت الله د کفیل په حیث	په ۵ رتبه

داداری تفتیش ریاست د دریم گروپ ب کمیسیون:

ص عبدالروف د کفیل په حیث	په ۴ رتبه
ص غلام نبی د کفیل په حیث	په ۵ رتبه

داداری تفتیش ریاست د خاورم گروپ الف کمیسیون:

ص محمد زمان د کفیل په حیث	په ۳ رتبه
ص عبدالوکیل د کفیل په حیث	په ۴ رتبه
ص عبدالغفور د کفیل په حیث	په ۵ رتبه

داداری تفتیش ریاست د خلورم گروپ ب کمیسیون:

ص محمد کبیر د کفیل په حیث	په ۴ رتبه
ص اسد الله د کفیل په حیث	په ۵ رتبه

د تفتیش داداری ریاست د تحقیق کمیسیون:

۳ تنه	په ۹ رتبه

تایست ۱ تنه » په ۵ رتبه

په (۱) رتبه ع، ص حبیب الله د کفیل په حیث

۳۴ رتبہ مدعی العموم اتن

پہ ۳ رتبہ   ص محمد آ صف دکفیل یہ حیث

)) 7 42

» ۸ » ۲ تنه

شپڙم درجه اجيرو اتن

تائیدیت ۳ تنه

پہ ۳ رقبہ عظیم محمد

۴ » بناغلی محمد حسین (یوتن کمبود)

پہ ۳ رتبہ   مبالغی سعد اللہ د کفیل پہ حث

۳ تنه کمبود   ۶ »

پہ ۳ رتبہ   بنا غلی عبد العلی

۴ رتبہ ص میر غلام محمد او عبد الاحد د کفیل بہ حیث

د. محاسبات و ددیوان دریاست دتوحید لوی مدیریت :

پہ ۳ رتبہ   ص عبد الرزاق دکفیل، یہ حدیث

دمحاسباتو ددیوان مصارفاتو گروپ:

۵۴ رتبہ کمبود

دمحاسباتو ددیوان دوار داتو گروپ :

پہ ۵ رتبہ کعبہ

دمحاسباتو د دیوان ددای رایی گروپ

په ۵ رتبه ۱ تن

» ۶ « ۲ تنه

دمحاسباتو د دیوان سر مراقب :

په ۵ رتبه ۱۷ تنه

په ۶ رتبه ۳۰ تنه

په ۵ « فنی مراقب ۲ تنه کمبود

دمحاسباتو د دیوان دآرشیف خانگه :

په ۶ رتبه ۱ تن

دالمیک ریاست :

په اوله رتبه ع، صن محمد فاروق سراج

» ۴ « نور محمد د کفیل په حیث

مدیریت تدقیق و تدوین قوانین :

الف) پروژو ته ها ټیکه در خو د این مدیریت در ظرف سال گذشته تر تیب و تدوین
گر دیده قرار ذیل اند :

پروژه ی اصولنامه سرحدی و پروژه ی تفتیش امور قو ماندانی عمومی ژاندارم
و پولیس در (۲۱۷) ماده تر تیب و جهت غور مزید بقو ماندانی عمومی ژاندارم
و پولیس و وزارت داخله ار سال گر دیده است.

پروژه ی اصولنامه مرتکبین مجازات قاچاق جهت اخذ نظر به بمدریت عمومی
گمرکهای وزارت مالیه ار سال گر دیده است.

پروژه اصولنامه ی مجازات خیانت ملی در (۷۶) ماده

پروژه ی اصولنامه نشر و مرعیت قانون و سایر مقررات اصولی در (۲۳)

ماده تدوین و بغرض اخذ نظر وزارت پلان ار سال گر دیده است.

تر تیب لائحہ ی تنظیفات بناروالی بداخل بیست ماده .

تعدیل و تر تیب مجدد اصولنامه ی محابس و توقیف خانه ها ، تعدیل پروژو ی

تعلیماتنامه ی عکاسی و فلمبرداری در افغانستان ، تر تیب پروژو ی تعلیماتنامه مکاتب لیلیه

تر تیب و تدوین پروژو ی گرفتاری (مربوط ژاندارم و پولیس) .

پروژه تعلیماتنه اوراق

پروژه اصولنامه مشاغل آزاد در افغانستان

اصولنامه حاضرې وړ خصتي را مجدداً ترتيب و حسب الامر بناغلي صدر اعظم بعد غور هيئت منتخبه وزارت خانه ها بمجلس عالي وزراء تقديم ميگردد .

۱۴- پروژه لائحہ دستاير پوليس طبق هدايت بناغلي معاون اول صدارت عظمي وزارت داخله ارسال گرديد .

پروژه لائحہ بس های شهری بریاست بنار والی ارسال گرديد

پروژه ها نيکه از طرف سائر دوائر تدوين و در اينمديريت تدقيق گرديده اند :

پروژه اصولنامه مستخدمين و اجيران که مجدداً در اينمديريت ترتيب و بمجلس وزراء تقديم و بعد طی مراحل اصولی بدسترس دوائر گذاشته شد .

اشتراک در جلسه محاکماتي انجمن محاکمات صدارت عظمي راجع به تدقيق پروژه اصولنامه محاکمات مامورين ملکي .

ترجمه دوباره کنوانسيون مال التجاره توسط سرک و تقديم نمودن آن بر ریاست شورایملي .

تدقيق پروژه اصله لنامه بطرول (از طرف وزارت معادن و صنائع)

ترتيب پروژه اصولنامه جزای مامورين ملکي

ریاست محکمه تمیز :

۵۱ فقره . فقراتیکه بصورت عمومی غرض تمیزخواهی رسید .

۳۲ فقراتیکه حل و بمراجع مربوطه بغرض تطبیق اطلاع شده است

۱۲ فقراتیکه بنابر توافقه اصولی بغرض اصلاح تردید شده

۷ فقراتیکه فیصله نشده تحت تدقيق محکمه است

ریاست تفتیش اداری :

مراجعه که در سال ۱۳۳۷ مستقیماً از طرف شعبات و اعضای ریاست تفتیش اداری بررسی

گردیده و یا در تفتیش موضوعاتیکه اعضای این ریاست با هیأت های تفتیش مختلط اشتراک

مساعی نموده اند حسب آتی خلاصه می شود :

تفتیش امور تعمیراتی صحنه بهاری چمن

فروش تکت های صحنه بهاری چمن

))   )) مجامعہ))   ))   ))   ))

* تحقیق مزید رعیتل سیدی بیگم نامہ مربوط حکومت کلان پل خمیری و تفتیش قرار داد
و عقد مقامات مستخدمین خارجی مربوط وزارت معادن و صنایع، شرکت برق - شرکت
نساجی .

* اشر الٰہیات رسیدگی امور باقیمانده اور اقـ دفاتر وغیرہ سامان حریق شدہی
معدولتی .

* شماریت در هیئت خریداری سامان و اوازم وزارت پلان.

شماریت در راس هیئتی مرکب از نمایندگان وزارت مالیه و ولایت کابل جهت تطبیق ملکیت اهالی ده سبز و غیره.

* اشتراك در هیأت ایلام موترهای ریاست نقلیات.

* فعالیت جهتت موجودی تحویلخانه های مربوط صدا رت عظمی .

* شمولیت در هیأت تحقیق و تمیزش امور حکومت کلان دایکندی .

موضوع عاتیکه تفتیش و رسیدگی آن در سال ۳۶ و سالهای ماقبل آغاز و در سال ۳۷ تحت رسیدگی هیئت تفتیش و تدقیق انجمن تحقیق بوده از حتم و اداری ۵۸ فقره فیصله نگر دیده است.

* موضوعات تحت غور انجم تحقیق در حدود (۲۰) دوسیه .

* تفتیش امور فوائد عامہ مشرقی توسط ہیئت مختلط ریاست تفتیش اداری صدارت عظمیٰ و وزارت فوائد عامہ .

«تفتیش امور سپین غر ترانسپورت توسط هیئت مختلط ریاست تفتیش اداری صدارت عظمی و وزارت داخله و ریاست ترانسپورت عمه می .

«تفتیش امور شرکت سهامی عملیات توسط هیئت مختلط ریاست تفتیش و ریاست دیوان محاسبات وزارت دفاع ملی (یازده فتره) .

«تفتیش امور انحصارات دولتی توسط هیئت ریاست تفتیش اداری و دیوان محاسبات صدارت عظمی (یازده فتره) .

تفتیش امور ریاست کرپرا تیف ماورین توسط هیئت مختلط دیوان محاسبات و ریاست تفتیش اداری صدارت عظمی ۶۲ فتره .

تفتیش امور فرائد عامه ولایت قندهار توسط هیئت مختلط وزارت فرائد عامه و ریاست تفتیش اداری .

تفتیش امور مدیریت فواید عامه حکومت اعلیٰ خزانگی .

تفتیش امور محکمه مرافعه ، ابتدایه ، مدیریت احصائیه ، مدیریت های مکلفیت ، اداری ، مخابرات فواید عامه ، زراعت ، املاک ، گمرک ، صحیه ، معارف ، انحصارات دولتی و پیری تعاونی مزار شریف .

تفتیش امور دیویتی تعاونی که قسمت اعظم و مهم آن اجراء و غرض تطبیق احکام بمرجعش ارسال شده تحت غرر انجمن (۱۱) فتره و انجام شده آن (۲۴) فتره است .

اوراق تفتیش اجراء حاصلات املاک دشت ارچی که تحت مطالعه کمیسیون مجلس عالی وزراء می باشد .

اوراق تفتیش ریاست بنار و الی کابل که تحت تدقیق انجمن تحقیق است .

«اوراق تفتیش مدیریت ترافیک مرکز که تحت تدقیق انجمن تحقیق است .

«اوراق تفتیش ناقلین مربوط به حاجی شیخ احمد ما موند .

«اوراق تفتیش شالوی و شرکت ارزاق ولایت هرات تحت تدقیق انجمن تحقیق است .

«تفتیش امور بعضی دواثر مرکزی ولایت هرات .

«تدقیق اوراق مربوط به تفتیش قضی دواثر وزارت معادن و صنایع .

«تدقیق اوراق مربوط به باقیداری (۶۸۸-۵۰۵۶) تن ذغال سنگ وزارت معادن و صنایع .

«تحقیق موضوع ساخته کاری محمد آجان نام .

* تحقیق اور اوراق تفتیش پوهنی فنداری کہ تفتیش آن از طرف ریاست مستقل مطبوعات صورت
فتمه بود .

* تدقیق اور اراق تفتیش حکومت کلان بلخ مربوط ولایت مزار شریف.

موضوعاتی که درین محکمه رسیده و بالاثر فیصله‌ی آن صا در گردیده است
۷۰ فتره .

فیصاه‌ها یکه در سال گذشته صادر شده است ۲۸ فتره

موجود عاتیکہ نسبت تکمیل ذرا قصہ ہمارا جمع مربوط مسترد شدہ ۱۶ فقرہ .

مرضوعاتی که تحت دوران می باشد ۵ هفته

ماہورانیکہ، درصدا رت عظمیٰ با خذ مدال موفق گردیدہ اند :

رشتین	مدال	اول رئیس تفتیش	رتبه	محمّد مابور	بناغای پاینده
»	»	محکمہ وراثت	»	»	» محمد شفیع
»	»	دوم کمیل ریاست دیوان محاسبات	»	»	» حبیب اللہ
»	»	سوم رئیس محکمہ سوم دیوان محاسبات	»	»	» عبدالجلی
»	»	» اول »	» سوم	»	» پیر محمد
»	»	ریاست تفتیش	»	»	» عبدالغفار
مینہ پال	»	مدبر تحریرات	»	»	» غلام جیلانی
»	»	عضو محکمہ ابتدائے	چارم	»	» میر عباس
»	»	ریاست دیوان محاسبات	»	»	» میر غلام محمد

دېلانی وزارت

تشکیل :-

وزیر	ښاغلی سردار محمد داوود صدر اعظم
معین	ښاغلی عبدالحي زریز
دقائم مخصوص مدیر	سید امین الله دکفیل په حیث
داحصائیی او تنبعا تو لوی مدیر یت	
لوی مدیر	ښاغلی محمد باقی یوسفزی دکفیل په حیث
معاون په ۳ رتبه	.....
د کتابخانی او مراجعاتو مدیر یت	.....
دراپورونو مدیر یت	.....
غری په ۵ رتبه	ښاغلی سید آقا کشاورز دکفیل په حیث
د تنبعا تو او تحقیقاتو مدیر	ښاغلی عبدالهادی احمد زی دکفیل په حیث
د احصائیی مدیر	.....
غری په ۵ رتبه	ښاغلو محمد هاشم قاسم او صالح محمد دکفیل په حیث
د خارجی مرستی د ارتباط لوی مدیر	ښاغلی فتیرزی الفی دکفیل په حیث
د خارجی ارتباط او معلوماتو مدیر	.....
دانسجام او توحید مدیر	سید محمد یاسین ضیاء دکفیل په حیث
دېلان ریاست :	
رئیس په ۲ رتبه	ښاغلی عبدالستار شالیزی دکفیل په حیث
معاون په ۳ رتبه	.....
د بشري قوا وده پیاوړتیا او تامین مدیر یت په ۴ رتبه	.....
په ۵ رتبه	غلام سخی روښن دکفیل په حیث
د ښاروالی او عامه اجتماعي خدمتو مدیر په ۴ رتبه	.....
د بانکي او مالي چاری مدیر په ۴ رتبه	عبد الحمید قیومی دکفیل په حیث
د معادن او صنایعو مدیر په ۴ رتبه	.....
په ۵ رتبه	ښاغلی وکیل احمد دکفیل په حیث
د تجارت مدیر په ۴ رتبه	.....
د حمل و نقل او واصلاتو مدیر په ۴ رتبه	ښاغلی یونسی دکفیل په حیث
د کرهڼی او داو بولگو لوی مدیر په ۴ رتبه	.....

په ٥ رتبه	مېنا غلي عبداللطيف د كفيل په حيث
د توحيد او انسجام مدير په ٤ رتبه	مېنا غلي علي احمد هاروني د كفيل په حيث
دادا ري لوي مدير په ٣ رتبه	مېنا غلي محمد موسي
داورا قومدير په ٥ رتبه	مېنا غلي سيف الدين
د مامورينو مدير په ٥ رتبه	مېنا غلي عبدالخليل د كفيل په حيث
د محاسبې لوي مدير په ٣ رتبه	مېنا غلي محمد اسحق د كفيل په حيث
د جنسي مدير په ٥ رتبه	مېنا غلي عبدالاحد
د نقدي مدير په ٥ رتبه	.....

امور وزارت پلان

ریاست پلان:

این ریاست مسئول اجرا و انجام دو وظیفه عمده ذیل می باشد :

یکی طرح پلان های انکشاف اقتصادی برای آینده و دیگری مراقبت تطبیق و کنترل اجرای پروژه های انکشافی داخل پلان موجوده و رفع مشکلات عایده پروگرامهای مذکور.

برای رسیدن به مرام اولی ریاست پلان داخل اقدام می باشد تا مواد احصائیوی پلانهای بعدی را طرح و تهیه نماید.

در مورد اجرای وظیفه دومی از بدو تأسیس وزارت پلان تا ایندم با وزارت خانهای مربوطه در تماس بوده و در صورت بروز مشکلات و تطبیق پروژه ها همواره از معاونت و همکاری با مقامات مذکور دریغ نداشته و مساعی لازمه را بعمل آورده است.

ریاست پلان به تهیه راپورها و معلومات زیادی موفق گردیده است و هدفهای عمومی پلان را بصورت مختصر برای همه دوایر طوری ترتیب داده که دران پروژه ها بصورت صحیح تفریق گردیده اند.

راپور هائیکه بر اجرا آت هر وزارت و اداره مربوط پلان روشنی می افکند نیز به طریقه فوق ترتیب گردیده، محاسباتیکه مصارف حقیقی و تخمینی هر وزارت را حتی الامتداد بر اساس پروژه نشان میدهند نیز تهیه گردیده است.

ریاست پلان در داخل چوکات عمه می پلان انکشافی و در حدود توان مالی پلان های سالانه را به همکاری نزدیک وزارت مالیه و دایره ی مربوطه ترتیب و هم متدرجاً به طرح یک سلسله اساسات که تقدم و تاخر پروژه ها نظر به آن صورت بگیرد اقدام نموده است.

برای جمع آوری معلومات مناسب در مورد پروژه های انکشافی جدا ولی ترتیب گردیده است که به یک نگاه از ان میتوان اجرا آت و مصارفات هر پروژه را بصورت جدا گانه بدست آورد.

ریاست پلان با هشت شعبه ذیل امور مربوط بخود را پیش میبرد.

مدیریت تأمین قوای بشری

» حمل و نقل و مواصلات

» معادن و صنایع

» زراعت و آبپاری

» مالی و بانکداری

مدیریت تجارت

« خدمات اجتماعی و عامه

» انسجام و توحید .

شعبات متذکره بصورت جداگانه موظف به اجرا و جمع آوری معلومات در مورد پروگرامهای انکشافی یک و یا چند دایره دولتی برده و مکلف است از کلیه اقدامات وزارت و یا دایره‌ای که به آن مربوط میباشد چه در مورد اجرا آن وجه در قسمت مصارف و مشکلات عاید پروژه‌های مذکور بصورت مشروح و مفصل معلوماتی بدست داشته باشد .

شعبات فوق هر یک بذات خود نقش مهمی در مورد تهیه معلومات مختلف در شقوق انکشافی و غیر انکشافی داشته و هسته‌ی مهم مواد احصائی برای طرح پلان‌های بعدی میباشد همچنان شعبه‌ی مذکور نه تنها داخل اقدامات به همچه امور بوده بلکه عامل مهمی است در رفع موانع ایکه سیر تکافوی پروژه‌های انکشافی را بطی میسازد .

برای پیشرفت و ترقی قوای بشری شعبه تأمین قوای بشری یک کمیته عمومی حاوی سه کمیته فرعی را که هر یک آن موظف با اجرای وظایف آنی میباشد تشکیل نموده است .

وظیفه‌ی کمیته اول :

تأمین احتیاجات و کمبودی‌های کارگرو مامور و متخصصین در کایه شقوق مربوط به پلان و غیر پلان ریاست آوردن احصائیه دقیق مجموع مامورین، کارگران، متخصصین و غیره .

وظیفه‌ی کمیته دوم :

رفع قات کارگران - مامورین و متخصصین با وسایل مختلفه تعلیمی - تربیوی و وارد نمودن تعدیلات در پروگرامهای تعلیمی وزارت معارف و تاسیس کورسهای مسلک-کنی و غیره

وظیفه کمیته سوم :

مراقبت از کارگران - مامورین و متخصصین افغانی در شقوق تخصصی آنان تا آنکه از هدر رفتن تجارب و غیره آنها جلوگیری بعمل آورده شود .

ناگفته نماند که هر سه کمیته‌ی مذکور متشکل از نمایندگان باصلاحیت وزارت خانه ها و دوایر دولتی بوده و تحت ریاست معین وزارت پلان در هر هفته در وزارت پلان انعقاد جلسه‌ی نمایند، که از ما حاصل کار این کمیته ها نتایج مفیدی بدست آمده است .

شعبه حمل و نقل و مواصلات تماماً وظائف امور انكشافی، مواصلاتی، ومخابراتی، مملكت را - چه از طريق فضا و چه از طريق زمين بدوش داشته و زياد تر سروكارش با وزارت فوايد عامه و وزارت مخابرات - رياست هوائی ملكی - و رياست عمومى ترانسپورت میباشد.

این شعبه همیشه کوشیده و میکشد تا راپور های اجراآت و مصارف صورت پیشرفت های پلان انكشافی را طی مدت معینی بر اساس جدا اول مرتبه خود از د اویسر مذکور اخذ و - علاوه بر رفع مشکلات و موانع پروژه های اوشان حتی الامکان همکاری و مساعدت کند شعبه معادن و صنایع موظف به جمع آوری معلومات در مورد اجراآت و مصارف پروژه های انكشافی داخل پلان وزارت معادن و صنایع بوده و همواره برای پیشرفت و رفع موانع پروژه های مذکور تسهیلات لازمه را فراهم نموده است.

این شعبه در ساحه انكشاف و تاسیس دستگاه های صنعتی نیز از هیچ گونه همکاری و مساعدت بامؤسسات خصوصى برکنار نبوده و سعی داشته تا زمینه را برای سرمایه گذاری در این قسمت مساعد ساخته و فعالیت های صنعتی را در مملکت انكشاف بخشد.

تا با احداث دستگاه های متعدد صنعتی مایحتاج بزرگ مملکت از نگاه تأمین انواع منسوجات و سایر اشیای صنعتی که قسمت اعظم واردات مملکت را تشکیل می دهد تکافو گردد. در مورد بکار انداختن و استفاده ی نهائی از منابع معدنی مملکت اقدامات و تماس این شعبه با شعبات طرف معامله پیوسته جاریست.

وظیفه ی مهم شعبه زراعت و آبیاری بصورت عموم مطالعه اوضاع زراعتی و دریافت طرق اساسی - استفاده ی نهائی از منابع آب و پیداوار زراعتی در مملکت میباشد. به همین اساس از آغاز با وزارت زراعت - فواید عامه و ریاست انكشاف دهات - همواره در تماس بوده و از همکاری در راه دریافت عواملیکه موجب انكشاف و توسعه ی منابع مذکور میگردد خرد داری نموده است.

مشکلات و موانع که در راه پیشرفت پروژه ها بوده بامساعدت این شعبه تا حد توان مرفوع و تسهیلات لازمه جهت سرعت و جریان امور پروژه های مذکور تأمین گردیده است. این شعبه نه تنها بازو اورد ولتی در تماس نبوده بلکه بامؤسساتیکه مساعدت بآنها موجب افزایش و توسعه تولیدات زراعتی میگردد نیز از همکاری دریغ نکرده است.

احصائیه های مهم زراعتی را که در حکم تهداب برای طرح پلان بعدی می باشد به ترتیب خاصی از دوائر دولت بدست آورده است .

تحلیل و تجزیه ی قسمت زراعت و آبیاری پلان پنج ساله یکی از وظائف مهم این شعبه بوده که طی سه سال پلان پیشنهادات متعددی در مورد اصلاح و بهبود موضوع مذکور به مقامات مربوطه تقدیم و در اثر آن پروگرامهای جدیدی زراعتی و آبیاری را طرح نمود که مورد تطبیق قرار گرفت .

موضوع مهم که طی سه سال پلان بصورت عمومی د و ایر شامل پلان را به مشکل دچار ساخته است عدم دریافت وجه کافی برای پیشبرد پروژه های انکشافی مربوط به پلان شان بوده است در این قسمت نیز شعبه مذکور بصورت همیش در تماس مستقیم با وزارت مالیه بوده و با اثر همکاری وزارت مالیه در مورد تربیه تخصیصه های بیشتر پولی برای اجرای اوا کمال پروژه های انکشافی زراعت و آبیاری خدمت کرده است .

مدیریت مالی و بانکداری که از تاریخ اول عقرب ۱۳۳۷ در وزارت پلان عملاً شروع بکار نموده تا اکنون بامور ذیل پرداخته است :

قسمت مالی پلان پنجساله از طرف این مدیریت تدقیق و مطالعه و تجزیه گردیده و در نتیجه موادی تحت غور و مطالعه قرار گرفت .

الف : اندازه موفقیت وزارت مالیه در تطبیق فینانسمان پلان .

ب . مشکلات وزارت مالیه در تطبیق پلان از نگاه اخذ عواید و مصارف که روی این منظور بوزارت مالیه مراجعه و بادر نظر گرفتن مشکلات آن وزارت و همچنین مشکلات مدیریت عواید مستوفیت ولایت کابل طرق بهبود و اصلاح آن پیشنهاد شده است .

در مورد عواید و همچنین مصارف دولت از سال ۱۳۳۴ تا اخیر سال مالی ۱۳۳۸ و مقایسه آن با پلان پنجساله مطالعه شده است .

ج - لیست مکمل قروض خارجی و امداد های خارجی را با تکت پولی و غیره شرایط آن از وزارت خانه های مربوطه بدست آورده و در اطراف آن تدقیق و مطالعه نموده است .

د - قانون عواید که جدیداً بشکل کوداز طرف مسٹر منجرک مشاور وزارت مالیه پیشنهاد شده حسب امر یه بناغلی صدر اعظم بمنظور غور و تصحیح به هیئتی که تحت ریاست معین پلان انتخاب گردیده سپرده شده است .

د رمورد بانکها پس از مطالعه و تدقیق در اطراف پلان پنجساله و بانکها پیشنهادت ذیل بغرض اصلاح و بهبود در این رشته تقدیم شده است.

الف: فهرست پروژه قانون بانکها در افغانستان بمنظور تشویق صرفه جوئی عواید ملی و از دیاد در تعداد حسابات امانت و دیوها و محاسبه ی حقوق امانت گذاران.

ب: قبل از آنکه قانون بانکها تحریر و بمعرض تطبیق گذاشته شود. بانکها برای تعمیل یک سیاست سالم و بهبود و ارتقای حیات اقتصادی چهارهرا باید تعقیب نمایند:

ج: در مورد بانک بین المللی و صندوق و جهی بین المللی پیشنهاد هیئت مدیران اجراییه این موسسات را در جلسه ۱۹۵۷ منعقد دهلی جدید در مورد از دیاد سهمیه و از دیاد در سهمیه های کوچک که بعدتر را پرر هیئت مدیران باین مدیریت رسیده بود تحت مطالعه و غور قرار داده و دلائل آنرا که افغانستان باید از دیاد سهمیه هارا قبولدار شود به تفصیل نگاشته است.

د: در مورد سیستم تبادل اسعار در افغانستان با اساس تقاضای رئیس هیئت افغانی در جلسه ی سالانه ی صندوق بین المللی منعقد دهلی جدید یک کمیسیون بکابل مواصلت نمود و در مورد اینکه موجودیت نرخهای مختلف به وضع فعلی مماکت چه اثر نگاه صرفه جوئی و سیاست بانکها و سرمایه گذاری و چه از نگاه استمرار سرمایه ها، و تشویق صادرات و مانع شدن از واردات که باتولیدات داخلی رقیب اند و مانع شدن از قاچاق و از دیاد عواید دولت مضر میباشد را پور مکمل تحریر نموده اند.

ه: در مورد مسکوکات فلزی افغانستان از نظر ترکیب آن و هم از نگاه امکان ساخته کاری در آن و اینکه واحد پولی مانا، روز افغانی، و ده مگر یک افغانیگی وجود ندارد و علاو تأقیه ی پرداخت یک دین به پولهای فلزی تا کدام اندازه میباشد بشمیکه در آن صرف پیدا نشود مطالعه نموده و در این مورد بوزارت مالیه نگاشته شده است.

و: در مورد پشتیوانه طلا در افغانستان بانک و فواید اسناد حکومتی که سالانه مفاد از این مدرک بدست می آید مطالعه شده است.

ز: مشکلات خزانه ی دولت در اثر موجودیت چندین صد حساب دولت نزد افغانستان بانک (مشکلات آن در نتیجه توحید بیسک حساب اعتبار از طرف افغانستان بانک به خزانه در مورد صادرات چسک های دولتی، تهیه منابع به خزانه تا هنگام حصول عواید به

قسمیکه به سیاست دافغانستان بانک صدمه وارد نکند) تحلیل و تجزیه گردد و ترتیب و امکانات تعمیل آن نگاشته شده است.

شعبه خدمات اجتماعی و فرهنگی رویهمرفته مصروف مطالعه اوضاع اجتماعی و پیشبرد پروژه های انکشافی داخل پلان بوده و سعی می نماید تا با تکمیل و اجرای خدمات مذکور موفقیتی درین ساحه نیز نصیب مملکت گردد.

روی این اساس شعبه مذکور با وزارت معارف وزارت صحیه ریاست دهکده و بنابر والی ها که از مصلحان بزرگ خدمات اجتماعی بشمار میروند در تماس می باشد و همکاری می نماید.

شعبه تجارت مدیریت عمومی پلان با امور تجارت داخلی و خارجی افغانستان مشغول و برای بررسی و پیشبرد هدفهای پلان در حصه تجارت موظف می باشد با وزارت تجارت، ریاست اطلاعاتی تجارتنی - محاکم تجارتنی و کلیه شرکت های بزرگ تجارتنی تماس گرفته و را پورا اجراآت شانرا بنرض مقایسه باصل هدفهای عمومی پلان بدست می آورد.

از وظایف دیگر این مدیریت جمع آوری معلومات را جمع به تجارت خارجی (بارتری آزاد) تجارت داخلی - احصائیه نرخ های اموال تجارتنی (صادراتی و وارداتی) داخل و خارج، قراردادهای بین المللی در امور تجارت قوانین تجارتنی و امور شرکت ها و سرمایه گذاری های خارجی در مملکت می باشد.

انکشاف خدمات توریستی که یکی از مسائل بس مهم و مورد نظر حکومت می باشد مراحل ابتدائی عوایل انکشافی آن تحت مطالعه این شعبه بوده و پیشنهاداتی که توسط کمپنی های خارجی در این مورد بوزارت پلان تقدیم گردیده تحت مطالعه شعبه مذکور بوده و متوقع است تسهیلات لازم را به همکاری دوا یر مربوطه در این مورد تأمین دارد.

اخیراً پروگرامی جهت تدقیق و مطالعه ی مرام های موافقه نامه ی عمومی تجارت، و تعرفه ها و تجارت خارجی و داخلی و سایر امور تجارتنی ترتیب و امید است با مطالعات و تدقیقات خود در این قسمت نتایج مفیدی برای بهبود و اصلاح وضع تجارتنی مملکت بدست آورد.

شعبه انسجام و توحید این مدیریت موظف است تا کلیه معلومات و مواد احصائی را از شعب مذکور بدست آورده و بعد مطالعه و تدقیق آن از نگاه مسایل اقتصادی اجتماعی

و غیره را پورمکملی در مورد نهضت و پیشرفت‌های انکشاف اقتصادی مملکت تحریر و به شعبه‌ی نشرات مدیریت عمومی احصائیه ارائه دارد .

همچنان این شعبه موظف است تا به حیث یک مرکز معلومات برای پرسش‌های هرگونه منابع خارجی و داخلی در مورد مسائل مربوط به پلان آماده و مجهز باشد .

وظایف مدیریت عمومی اداری :

مدیریت عمومی اداری با اجرای امور ذیل مکلف است :

ترتیب و اجرای بودجه اداری .

مراقبت و حفظ کلیه اسناد و اوراق حسابی اداره .

مراقبت حفظ اوراق سوانح و سوابق مربوط به مأمورین و اجیران مستخدمین .

تدارک توزیع و ذخیره‌ی سامان و اجناس .

تنظیم و مراقبت اسناد کلیه دارائی‌های اداره .

مراقبت و حفظ اوراقیکه دایره جهت حفظ بمدریت عمومی اداری سپرده میشود .

مراقبت و انجام خدمات اداری از قبیل اجرای اوراق، امربری ترانسپورت و سیستم مخابرات .

مراقبت نظافت عمارت، دفتر، شعبات مرکزی سامان و لوازم .

مراقبت انجام خدمات طبع و نشر مورد ضرورت دوایر .

بدست آوردن تخمینات عواید و صرفیات هر روزه‌ی اداره در اثنای سال مالی .

غور و تدقیق تخمینات عواید و مصارف پیشنهاد شده‌ی هر یک از واحدهای اداره .

ترتیب و توضیح تخمینات بودجوی کلیه شعبات اداره و تقدیم آن بمدریت عمومی بودجه وزارت مالیه .

توضیح و تشریح بودجه‌ی اداره به مدیریت عمومی بودجه‌ی وزارت مالیه تقدیم لوايح

موجبه‌ی مورد ضرورت .

تقسیم تخصیصات منظور شده بین واحدهای اداره .

ترتیب پیشنهادحواله تخصیصات سه ماهه کلیه شعبات مربوط اداره بعد از منظوری بودجه .

مدیریت عمومی احصائیه و تنبغات :

مدیریت عمومی احصائیه وظیفه گردآوری احصائیه و تحلیل اوضاع اقتصادی را در وزارت پلان به عهده دارد .

مدیریت عمومی احصائیه متشکل از شعبات چهارگانه ذیل است :

۱- مدیریت احصائیه :

در قدم اول مدیریت احصائیه با تمام دوائر رسمی و غیر رسمی داخل تماس گردید و معلومات مکمل به تفصیل تشکیلات دوائر احصائیوی، تعداد مامورین و انواع فورمهائی که برای بدست آوردن معلومات احصائیوی استعمال میگردد جمع آوری نمود چون اکثر از فورمهای احصائیوی مورد استعمال مطلب را بدرستی افاده ننموده اند، همچنین معلومات به آن شکلی که احتیاج وزارت پلان را مرفوع ساخته بتواند اکثر امور مورد نبود پس تصمیم گرفته شد که با همکاری دوائر و موسسات فورمهای جدیدی ترتیب و معلومات توسط دوائر مربوطه جمع گردد.

بطور اختصار میتوان گفت که وظیفه مدیریت احصائیه گردآوری، ترتیب و توحید، بالاخره تقدیم احصائیه به شکل منظم است.

۲- مدیریت تحلیل و تبعات :

این مدیریت تغییرات را که در وضع اقتصادی و حیات اجتماعی مملکت رخ میدهد و تا جائیکه ارقام احصائیوی برای این گونه مطالعات بدست می آید مورد مطالعه قرار داده و نتیجه را بدسترس موسسات ذیصلاحیت میگذارد.

اکثر آپرسشهای موسسات بین المللی، مخصوصاً به سولات ایکافی از همین مدیریت جزو اب داده میشود مدیریت تحلیل اقتصادی به کمک و راهنمایی مشاورین خارجی خویش در ترتیب لواحق و هدایت نامه ها و بعضی قوانین با موسسات دولتی همکاری مینماید درین جمله از قانون سرمایه گذاری خارجی که به همکاری وزارت تجارت ترتیب یافته و از قوانین معادن که از طرف وزارت جلیله معادن ترتیب و درین وزارت تحت مطالعه قرار یافته، میتوان تذکر داد.

۳- مدیریت راهبرها و نشرات :

مدیریت راهبرها وظیفه گردآوری راپورهای راکه در اطراف اوضاع اقتصادی مالی و اجتماعی کشور توسط منابع داخلی و یا خارجی تهیه شده به عهده دارد.

وظیفه ثانوی این مدیریت آگهی عمومی از پیشرفت های پلان و -

و پروژه های فعالی و آینده مملکت است این مدیریت وظیفه ی نشراتی را با نیست طوری انجام دهد که هم منظور نشراتی حاصل و هم پروگرام های منتشره ماهیت تربیوی داشته و مخصوصاً هدفهای پلان را تشریح دهد .

از اقدامات مثبت و عملی این مدیریت هما نا نشریه وزارت بزبان انگلیسی و فارسی است .

۴ - مدیریت کتابخانه و مراجعات :

مدیریت کتابخانه به جمع آوری کتب مجلات و نشریاتیکه باموضوعات اقتصادی ، مالی و اجتماعی سروکار دارد مبادرت می ورزد .

چون مدیریت عمومی احصائیه وزارت پلان تدریجاً وظیفه ی احصائیه ی مرکزی را متقبل می گردد لذا علاوه بر کارهای فوق الذکر عملاً وظایف دیگری را نیز اجراء می دارد مانند تهیه معاونات برای مریسات بین المللی از قبیل یونز ، ایکا فی ، صندوق وجهی بین المللی و یا موسسات دیگر علمی و بین المللی که مستقیماً با این اداره مراجعه نموده و یا توسط وزارت خانها طالب معلومات می گردند .

خدمات دیگری را که مدیریت عمومی احصائیه اجراء نموده عبارت از تاسیس کورس های احصائیه و ترتیبات مقدّماتی اشتراک در احصائیه نفوذ و زراعت جهان است .

به همین اساس یک کورس احصائیه در وزارت تجارت برای مامورین احصائیه وزارت تجارت ، زراعت ، مالیه و ریاست عمومی ترانسپورت افتتاح گردید و هم کورس دیگری به همکاری ریفاکولته ی اقتصاد برای مامورین احصائیه وزارت داخله مخبرات ، صحیه ، شاروالی و ریاست انکشاف دها ت دا ئر شد که دو نفر از مشاورین وزارت پلان برای مدت چهار ماه مبادی احصائیه را در آن تدریس کردند .

مدیریت عمومی ارتباط :

وزارت پلان که مسئولیت اساسی پیشرفت پلان اقتصادی مملکت را بدوش دارد سعی ورزیده است تا از هر منبع خارجی که ممکن باشد امداد بهتر و بیشتر برای پلانهای انکشافی مملکت حصول نماید . این کوشش و اقدامات بی نتیجه نمانده است زیرا قبلاً سازمان ملل متحد و اداره ی همکاری بین المللی امریکا تنها دو منبعی بود که امداد مینمودند اما امروز با انعقاد قرار داد های امداد تخنیکي با ممالک دیگر از قبیل جمهوریت فیدرالی آلمان غربی و جمهوریت فرانسه پروژه های مهم ماکمک و همکاری میگردد . قرضه های

طویل‌المدت بامفاد کم حکومت جمهوری سوسیالیستی اتحاد شوروی به انکشاف اقتصادی مامدد بزرگی میا شد. حکومت چکوسلواکیا و پولیند کمک های قابل قدر اقتصادی نموده و مینمایند و موضوع انعقاد امداد تخنیکي حکومت چکوسلواکیا فعال تحت غور حکومتن بوده و عنبریب عقد خواهد شد.

همچنین اقدامات حکومت جهت حصول امداد از ایجنسی های دیگر از قبیل سپشل فند یونایتد نیشنز و خدمات اداری ملل متحد (Opex) و فندقرضه انکشافی امریکا (Dif) و غیره در تعداد این منابع از دیاد قابل و صنفی صورت گرفته است.

اسداد هائیکه از منابع خارجی در سال ۱۳۳۷ صورت گرفته قرار آتی میا شد :

الف - ملل متحد :

امدادیکه در سال ۱۳۳۷ از طرف ملل متحد و ایجنسی های اختصاصی آن بعمل آمده عبارت از مبلغ ۷۰۰۶۰۳ دالر میباشد. منجمله مبلغ ۵۷۴۷۰ دالر آن برای خریداری سامان و متبای برای استخدام ۷۴ نفر متخصص و یازده نفر متعلمین بمصرف رسیده است. از جمله ۷۴ نفر متخصصینیکه در تحت پروگرام امداد تخنیکي یو - ان در شقوق مختلفه در ادارات حکومتی مشغول فعالیت بودند ۹ نفر آن از طرف اداره تخنیکي یو - ان یکسفر از جانب اتحادیه بین المللی - منحصراً برات - دوفنر از طرف سازمان متروپولیژی جهان - ۴ نفر از موسسه کار و کارگر ۲۱ نفر از موسسه زراعت و مواد خوراکه جهان - ۸ نفر از سازمان یونسکو ۱۱ نفر از موسسه هوانوردی ملکی و بالاخره ۱۸ نفر آن از موسسه صحنی جهان بوده علاوه آن دیو نیسیف در تهیه دی. دی. تی - شیر، صابون ادویه و امثال آن بمصرف رسیده است.

تادیه حق العضویت به موسسات اختصاصی سازمان ملل متحد طبق سال گذشته بعمل آمد. مصارف اداری هیئت امداد تخنیکي ملل متحد که عبارت از مبلغ ۲۵۶۱۷۶۳ - افغانی (۴۴۰۰) دالر - ۱۵۰۰ پوند و ۵۰۰۰ روپیه پاکستانی بود از طرف دولت نیز اجراء شد و همچنین در سال مذکور مبلغ ۳۴۵۶۰۰۰ - افغانی برای مصارف محلی متخصصین پرداخته شده است.

سال ۱۹۵۸ سازمان ملل متحد بمنظور کمک به پروژه های انکشافی ممالک کم انکشاف اساس صندوق مخصوص را بنام سپشل فند گذاشت. سرمایه این صندوق را اشتراک ممالک بزرگ جهان بحیث امداد دهنده و ممالک کوچک بحیث امداد گیرنده تشکیل میدهند. افغانستان عضویت آنرا پذیرفته و بحیث گیرنده امداد مبلغ ۶۰۰ هزار دالر را بنام

حق الاشتراك متقبل شد. دو درخواست امداد یكی برای اخذ احصائیة نفوس و زراعت در سال ۱۹۶۰ و دیگری برای سروی منابع آبی و اراضی از فند مذکور بعمل آمده.

بهمین طور سال ۱۹۵۸ سازمان ملل متحد سرویس خدمات اداری بین المللی را اوپکس (Opex) تاسیس نمود این سرویس متخصصین را نه بحیث مشاوری بلکه بحیث مامورین اجراییه در شتموق مختلفه ای احصائیة نفوس - زراعت - پلان - مخبرات - معادن و صنائع نموده است. اما طوریکه در بالاتر ذکر یافت سرویس خدمات اداری بین المللی (Opex) جدید التاسیس میباشد و موضوع مسئولیت متخصصین اجراییه طوریکه میبایست واضح نمیشد مثلاً ایشان با وجود داشتن صلاحیت کامل اجرایی مسئولیتی در مقابل حکومت ندارند و قسم مشاوری از مصروفیت سیاسی برخوردارند و این امر نظر پرنسپ اداره عامه یعنی صلاحیت بی مسئولیت غلط است بناءً افغانستان درخواست کمک از سرویس فوق را مشروط مسئولیت کامل نزد حکومت نموده است.

ب: اداره همکاری بین المللی امریکا:

امداد تخنیکي اداره مذکور در سال ۱۹۵۸ به ۱۸۵۰۰۰۰ دالر به تشریح ذیل بالغ میگردد

(۱) مبلغ	۲۷۹۰۰۰ دالر برای پروژه زراعت
(۲) »	۱۹۰۰۰۰ دالر برای پروژه معادن و صنائع
(۳) »	۳۶۱۰۰۰ دالر برای پروژه های مواصلات
(۴) »	۵۰۰۰ دالر برای پروژه حفظ اوصحه عامه

وادی هیرمند:

(۵) »	۷۶۰۰۰ دالر برای پروژه عملیات انکشافی

وادی هیرمند:

(۶) »	۱۰۷۵۰۰۰ دالر برای پروژه های معارف

(۷) »	۷۹۰۰۰ دالر برای پروژه اداره عامه

(۸) » متباقی مبلغ	۷۸۵۰۰۰ دالر برای پروژه های متفرقه

امداد اف فند مخصوصی اداره همکاری بین المللی امریکا بالغ به ۲۴۱۴۳۰۰۰ دالر میشود این

مبلغ برای مصرف در پروژه های ذیل تخصیص داده شده است:

(۱) برای پروژه های زراعت مبلغ	۵۰۰۰۰

(۲) » اصلاح سرکها مبلغ	۵۷۵۰۰۰

۱۷۵۰۰۰	۳) برای پروژه ی هوانوردی ملکی مبلغ
۱۸۹۹۳۰۰۰	۴) » » ترانزیت مبلغ
۱۰۰۰۰۰	۵) » » صحت عامه وادی هیرمند
۱۱۵۰۰۰۰	۶) » » نقشه برداری فضائی
۱۰۰۰۰۰	۷) » » تکنیکل سپورت
۳۰۰۰۰۰۰	۸) » » انکشاف منابع هیرمند

وزارت پلان درصدد برآمده است تا مبلغ بیست و پنج میلیون دالر از قرضه انکشافی اضلاع متحده امریکا برای کسه صنعتی قرض بگیرد. فند قرضه انکشافی چندی قبل از طرف حکومت اضلاع متحده امریکا تا سیس شده منظور آن کمک به انکشاف اقتصادی ممالک کوچک بوده و بدون تضمین حکومت بهائ خاص و مرسدات انفرادی قرض داده و به پول رایج مملکت قرض گیرنده واپس تا دیه میشود.

برای منظوری فوق از بنا غلی بلند پایچی معاون بانک صنعتی ترکیه که دسترس تمام وسایقه خوبی در اخذ قرضه صنعتی از فند مذکور دارد دعوت بعمل آمده تا بکا بل آمده کسه وکریدت های صنعتی در افغانستان را مطالعه نمایند.

بنا غلی موصوف برای سه هفته بکا بل وارد و بطا لعات خویش را تکمیل و راپوری در زمینه تهیه نمود.

جمهوریت فید را لی آلمان غربی :

طبق موافقه امداد تخنیکي با حکومت جمهوریت فید را لی آلمان غربی که بتاریخ ۳۰ جنوری ۱۹۵۸ بعمل آمده بود ایشان در تکامل مکاتبت تخنیکي - فیلوشپ ها - سرویس جیالوجی - تا سیس اداره مراقبت اقتصادی آب و ورکشاپهای نمونه وی امداد مینمایند. این امداد تا حدود چهار میلیون مارک جرمنی میباشد از امداد مذکور تاکنون :

دو نفر معلم برای مکتب میخانیکي کابل، دو نفر معلم برای مکتب صنایع دستی کابل، دو نفر معلم برای مکتب میخانیکي قندهار، یک نفر متخصص گیاه شناسی برای دیتو سهامی شرکت و یک نفر متخصص برای سورت پخته تحت امداد تخنیکي آلمان مشغول فعالیت میباشد.

همچنین یک هیئت برای تحقیقات جیالوجی و یک هیئت هایدرو لوجی با سامان وادوات لازمه با افغانستان آمده و با وزارت معادن و صنایع معروض فعالیت اند. علاوه تا یک تعداد

سکا لرشپ د رآلمان برای متعلمین افغانی داد شده است. بر علاوه مصرف سروی دریای کوکچه را که تقریباً (۱۶۰۰۰۰) دالرشود نیز متعهد شده ولی در قسمت عملی سروی دریای مذکور تا کنون اقدامات بعمل نیا مده. به علاوه عنقریب یک تعداد متخصصین بهیث مشاورین اقتصادی بدسترس وزارت پلان گذاشته خواهد شد.

امداد فرانسه :

در سال ۱۹۵۸ قرارداد ی بین حکومت شاهي افغانستان و جمهوریت فرانسه درباره همکاری اقتصادی و تخنیکي بعمل آمده که با اساس آن جمهوریت فرانسه متعهد گردیده که با افغانستان امداد تخنیکي نماید.

تا کنون حکومت فرانسه در تحت امداد فرق آما دگی خن را بقیه ششت نفر متخصصین در شقوق ذیل ابراز داشته اند.

(۱) یکنفر سرانجنیر برای وزارت نوائد عامه

(۲) چهار نفر متخصص برای امور معادن

(۳) دوفنر متخصص برای زراعت

(۴) یکنفر کمست (جهت مسایل ادویه) برای وزارت صحنیه

همچنین یک هیئت شش نفری فرانسه جهت تحقیقات واد راد یواکتیف به افغانستان آمده و با وزارت معادن و صنایع مصرف فعالیت اند. امداد تخنیکي جاپان

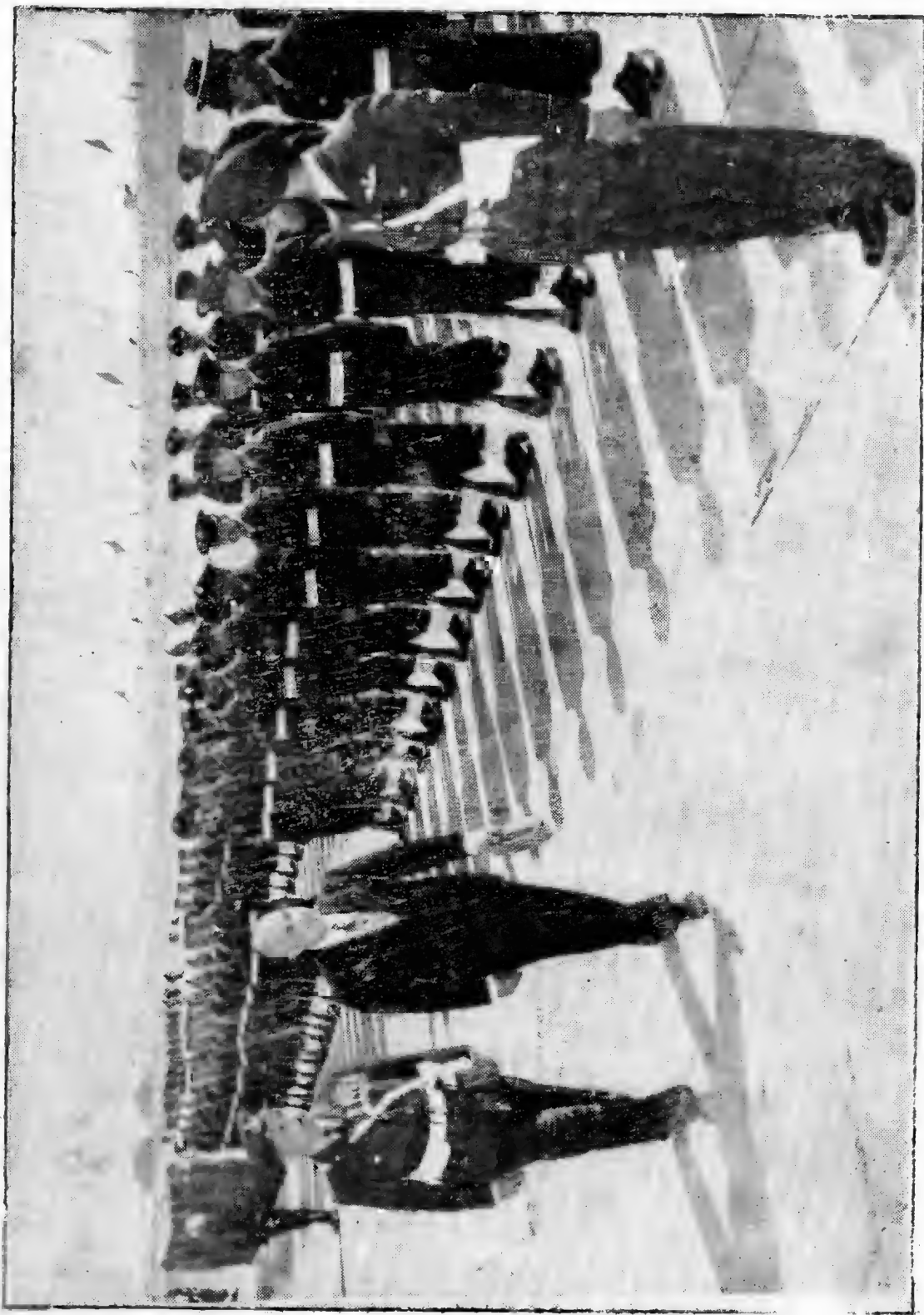
امکان عقد قرار داد تخنیکي با حکومت جاپان نیز می رود با وجودیکه هنوز قرار داد تخنیکي با جاپان بعمل نیامده حکومت مذکور حاضر شده است یک تعداد سکا لرشپ ها و متخصصین را در شقوق مختلفه تحت « امداد تخنیکي جاپان به ممالک شرق میانه و شرق نزدیک » بدسترس حکومت شاهي افغانستان بگذارد. دوفنر متخصصین جاپانی یکی برای سروی کد سترو توپو گرافیک منطقه آبیاری بند قرغه و دیگر برای تعیین خط کانال آن از قرغه تا کابل خواسته شده است.

امداد تخنیکي چکوسلواکیا:

قرضه های حکومت مذکور بمسایل اقتصادی افغانستان مفید ثابت گردیده و مذاکره ی امداد تخنیکي آن بین مملکتین جریان داشته و بزودترین فرصت جامه ی عمل خواهد پوشید.

از مناظر سفر شاهعلی صدر اعظم در هند

شاهعلی سردار محمد داود صدراعظم در برابر گارد احترام (میدان هوائی پالم)

میترو این فردای مملکت

دېپو هنی وزارت

تشکیل:

وزیر: ع، ج، س، ع دکتور علی احمد پوپل دکفیل په حیث

اداری معین:

په ۱ رتبه ع، ص عبدالاحمد عطایی

تدریسی معین:

په ۱ رتبه ع، ص دکتور محمدانس

په علمی یو رد کښی مشاور او غړی:

په ۱ رتبه ع، ص دکتور میر نجم الدین انصاری

په ۱ رتبه ع، ص عبدالغفور پر بنده

ددار التالیف ریاست :-

دریاست کفیل:

ع، ص سردار حمید الله عنایت سراج

دریاست د معاون کفیل:

ښاغلی محمد یعقوب مفتون ښاغلی دکتور علی احمد پوپل

دتالیف او ترجمی د مدیریت کفیل: ښاغلی دین محمد

د کتابخانې د مدیریت کفیل: گل احمد فرید

د عرفان دمجلې: محمد اکبر روشن ضمیر

د تفتیش ریاست:

رئیس په لمړۍ رتبه: ع، ص ښاغلی عزیز محمد

معاون ښاغلی عبدالاحد دکفیل په حیث

غړی ښاغلی محمد اکرم

» غلام محمد

» غلام نبی

» امیر محمد

» قربانعلی

» محمد ابوب

غږی	ښاغلی عزیز الرحمن
»	میرومن معصومه عصمتی
»	ښاغلی محمد سالم بختیار
د تازوی تدریساتو ریاست :	
رئیس په لمړۍ رتبه	ع، ص، دکتور محمد اکرم د کفیل په حیث
غږی » ۲ »	ښاغلی محمد اسمعیل
د مسلکي تدریساتو ریاست :	
رئیس په لمړۍ رتبه	ع، ص دکتور محمد حیدر د کفیل په حیث
معاون	ښاغلی محمد هاشم مجددي د کفیل په حیث
غږی په ۵ رتبه	» عبدالمجید
د لمرنۍ تدریساتو ریاست :	
رئیس په لمړۍ رتبه	ع، ص، محمد آصف مایل
غږی » ۳ »	ښاغلی عبدالغفور احمدی
د پښتو ټولنې ریاست :	
رئیس په لمړۍ رتبه	ښاغلی گل پاچا الفت
معاون	» عبدالشکور رشاد قندهاری د کفیل په حیث
د تالیف او ترجمې مدیر	» عزیز الرحمن سیفی
د لغاتو د قواعد مدیر	» عبدالخالق واسعی
د محاسبې مدیر	» راز محمد وینس د کفیل په حیث
د تاریخ دانجمن ریاست :	
رئیس	ع، ص، احمد علی کهزاد
د افغا نستان د مجلې آمر	ښاغلی محمد نبی کهزاد
د آریانا د مجلې مسئول مدیر	» غلام سرور همایون د کفیل په حیث
د آریانا د ایرتہ المعارف ریاست :	
رئیس	ښاغلی سردار محمد د کفیل په حیث

د قلم مخصوص لوی مدیریت:

لوی مدیر   ښاغلی محمد علم دکفیل په حیث
معاون   » عبدالله

د مامورینو او معلمینو لوی مدیریت:

لوی مدیر   ښاغلی محمد علم دکفیل په حیث
د مامورینو مدیر   » عبد الفتاح قاری
» معلمینو   » محمد اکبر دکفیل په حیث

د پښتو د تدریساتو لوی مدیریت:

لوی مدیر   ع ښاغلی عبدالغنی
معاون   » » محمد سمیع
د زیری دمدیریت کفیل   » » محمد اکبر

د خارجی ارتباطو مدیریت:

مدیر   ښاغلی توریالی اعتمادی دکفیل په حیث

د اساسی تعلیماتو مدیریت:

مدیر   ښاغلی حاجی عبدالواحد منصوری دکفیل په حیث
د احصائی مدیر   ښاغلی عبدالعلی دکفیل په حیث
د کلوپ مدیر   ښاغلی محمد ایوب دکفیل په حیث

د پانډو مدیریت:

مدیر   ښاغلی محمد امین
د اجرائیې معاون   » عبدالرشید
د حفظیې   » غلام صدیق

د سپورت لوی مدیریت:

لوی مدیر   » عبدالوحید اعتمادی دکفیل په حیث

د هاکی ښونکی   عزتمند   میرزا کر علی
د پهلوانی   »   مستر ناگائی
د سپورت   »   » کمپل

د تعميراتو لوی مدیریت :

لوی مدیر
د تعميراتو مهندس
ښاغلی محمد اسحق
» محمد عارف

دموزيم لوی مدیریت :

لوی مدیر
ښاغلی دکتور عبدالرحيم ضيائي دکفيل په حيث

د پوهنی دمطبعی لوی مدیریت :

لوی مدیر
ښاغلی گل احمد خيرزاد دکفيل په حيث

د صنايعو د تجارتی موسسې ریاست :

رئيس
ښاغلی عبدالرسول دکفيل په حيث

» عبداللطيف
دمحاسبي او کنترول مدیر

» محمد علي
دمحاسبي او اجرائی مدیر

» سعد الدين
د تجارتی صنايعو د خانگی فنی مدیر

» عزيز الله
محاسب معاون

د پوهنی د وزارت سر طبابت :

سر طبیب
ښاغلی دکتور محمد عزيز سراج

» » عبدالله طرزی
د غاښو داکتر

» » مير محمد علي ښاغلی دکتور عبدالستار سراج
د شفا خانې داکتران

او ښاغلی دکتور محمد آصف احمدی

د لوازمو لوی مدیریت :

لوی مدیر
ښاغلی عبدالغفور دکفيل په حيث

» غياث الدين
د جنسې محاسبی مدیر

» محمد انور
د نقدي » »

» غلام حسين
د لوازمو د دیوگانې مدیر

» غلام حيدر
» » معاون

» محمد امان
د پيرو دواو د مدیریت کفيل

تدریسات ابتدایی :

در پلان سال سوم معارف انکشاف تعلیمات عمومی و ابتدائی به اساس دو سال اول دو جنبه‌ی عمومی داشته :

اول : تأسیسات جدید :

الف : مکاتب ابتدائی اساسی : مکاتب اساسی دارای شش صنف بوده درین دوره علاوه از خط و سواد و معلومات لازمہ دینی معلومات علمی دیگر از قبیل (ریاضی - جغرافیه تاریخ وطن و معلومات حیاتی) بطلاب این مکاتب داده می‌شود.

در سال سوم پلان افتتاح بیست و چهار مکتب اساسی تعیین شده بود بیست مکتب از بابت سهمیه‌ی سال سوم و چهار مکتب بابت سهمیه‌ی سال دوم که قبل از آغاز سال مالی سهمیه‌ی هر ولایت تعیین و راجع به تأسیس آن هدیایات صادر شده بود، در جریان سال مکاتب به مواضع ذیل افتتاح گردید :

دوره مرکز شهر کابل یک مکتب ابتدایی پسران (جمال مینه)

در ولایت کابل مکتب ابتدایی نرزه

جلریز	»	»	»
لوی کاریز	»	»	قندهار
جته‌بل سپین بولدک	»	»	»
گام	»	»	ننگرهار
چپه‌دره	»	»	»
کامدیش نورستان	»	»	»
اسمار	»	»	»
کچ عزیز خان	»	»	»
جانی خیل	»	»	پکتیا
خاخی میدان	»	»	»
مشگان پرچمن	»	»	هرات
نسوان غوریان	»	»	»
دیه صوف	»	»	مزارشریف

د ولایت قطغن مکتب ابتدائی   نسوان خان آباد و مکتب دشت ارچی

در حکومت اعلیٰ پروان   »   »   اعنابه پنجشیر

»   »   »   الله ساي

»   »   »   قمیچاق خور بند

»   »   »   قلعه کاه

»   »   »   اصل چخان سور

»   »   »   یحیی خیل کتواز

»   »   »   گیلان مقرر

»   »   »   شورکی

»   »   »   اعلیٰ شبرغان

»   »   »   اعلیٰ میمنه

در حکومت اعلیٰ بدخشان یک مکتب ابتدائی

د ولایت ننگرهار بنابر تقاضای مردم از اصل پیش بینی پلان سه مکتب بیشتر تأسیس شده است.

ب : مکاتب دهاتی :

مکاتب دهاتی در حصه هائیکه جمعیت تر اکم و تکاثف نداشته آبادی ها و دهات متفرق

پاشان افتاده تأسیس می شود .

این نوع مکاتب دارای سه صنف بوده شاگردان آن بعد از ختم دوره سه ساله به صنف

چهارم مکاتب اساسی قبول وعده ای از ایشان در لیلیه ها برای بلند بردن تحصیلات شان شامل

میشوند در سال سوم پلان ۱۷۵ مکتب دهاتی در مناطق ذیل افتتاح گردید .

ولایت کابل   ۱۴ مکتب که ۵ مکتب ازین جمله برای دختران باز شده است

»   ۱۳ قندهار

»   ۱۴ هرات

»   ۱۳ ننگرهار

»   ۱۳ پکتیا

»   ۱۳ قطغن

»   ۱۳ مزار شریف

حکومت اعلیٰ پروان   ۱۲ که ازین جمله ۹ مکتب دهاتی .

باد شاه معظم ماسلامت جامعه آينده را تا اين مي فرمايند

ورود پادشاه محبوب ما در فیش آباد با احساسات و هیله عوامانی مردم استقبال شد

برای دختران در کوهستان و پنجشیر و دیگر حصه های پروان افتتاح شده است.

۱۲ مکتب

حکومت اعلیٰ گرشک

» ۱۱

» غزنی

» ۱۱

» فراه

» ۱۲

» میمنه

» ۱۱

» شیرغان

» ۱۱

» بدخشان

کوسه های اکابر:

برای مجادله بابی سوادى وزارت معارف داخل اقدام است و بازوى کار شدن پلان پنجساله این فعالیت تحت یک پلان مرتب هر ساله پیش میرود که بابت ترتیب بابی سوادى توسط افتتاح کورسهای کلان سالان نمایش فلمهای تربیتی ذریعہ دستگاه های سیار-نشر عکسها، و نقشه های تبلیغی و نشر مجله بخوان و بدان مجادله می نماید. تعلیماتنامه مجادله بابی سوادى تدوین و بعد از تصویب شورای عالی معارف به ساحه تطبیق گزارده شده است مطابق این تعلیماتنامه برای هر شخص که بیست نفری سواد را بتفاریق یادریک کورس باسواد بسازد علاوه از تقدیر معنوی مکافات مادی نیز داده میشود.

در سال سوم پلان ۳۰ کورس اکابر افتتاح شده است:

مرکز کابل ۵ کورس.

ولایت کابل و سائر ولایات ۲۲ کورس.

حکومت اعلیٰ بدخشان و شیرغان و میمنه ۳ کورس.

برای یکصد کورسهاییکه از طرف دوائرو-موسسات بازشده کتاب، لوازم تحصیل و ام داده شده است و در دوران سال به تعداد یکصد و بیست هزار نسخه از مجله بخوان و بدان (در ماه ده هزار) را بگزاران بدسترس استفاده ی کم سوادان گذاشته شده است.

تطبیق حرفه محلی در مکاتب ابتدائی:

برای اینکه جنبه ی حیاتی و عملی پروگرام مکاتب ابتدائی با احتیاج هر محل وفق پیدا کند در یک عده از مکاتب ابتدائی حرفه های محلی بطلاب یاد داده میشود و مطابق پلان در هر سال در هر ولایت در دو باب مکتب حرفه محلی در پروگرام درسی روزانه اضافه و تطبیق میگردد.

در مکتبی که حرفه تطبیق میشود یک آتولیه با سامان همان حرفه منتخبه محل تهیه شده و یک نفر معلم بتدریس شاگردان موظف است طلاب صنوف ۴-۵ و ۶ در ساعات معین به آتولیه آمده و در آن موختن یک حرفه عملاً مشغول می شوند و شخصاً کار میکنند.

در سال سوم پلان در ۲۸ مکتب ذیل حرفه محلی تطبیق شده است:

ولایت کابل: مکتب دایزنگی حرفه گایم بافی و مکتب شکر دره نجاری.

» ننگرهار: مکتب رودات بافت، مکتب شوه تریه کرم پیاه.

» پکتیا در دو مکتب حرفه نجاری.

» مزارشریف و ولایت قطغن بافت و نجاری.

» هرات در دو مکتب تباشیر سازی و بافت.

» قندهار در دو مکتب بافت و حجاری.

حکومت اعلی پروان مکتب ده قاضی چاقو سازی و مکتب بازارک نجاری.

» » فراه در دو مکتب بوت دوزی و خیاطی.

» » غزنی در دو مکتب پوستین دوزی و نجاری.

» » شبرغان در دو مکتب بوت دوزی و نجاری.

» » میمنه در دو مکتب بافت و نجاری.

حکومت اعلی بدخشان در دو مکتب بافت و نجاری.

» » گرشک در دو مکتب بافت و نجاری.

ترسعه ی تعلیمات سمعی و بصری:

در اصول تدریس جدید استفاده از وسائل سمعی و بصری اهمیت زیادی دارد و در پلان پنجساله ترویج این وسیله مهم تدریسی تحت پروگرام مراحل توسعه و تکامل خود را می بینیم فلشهای تربیتی نشان داده میشود دو دستگاه سینمای سیار در ولایات و یک دستگاه در مرکز کابل همیشه در گردش است عکسها، چارت ها و نقشه های تعلیمی و تربوی وقتاً فوقتاً نشر و بدسترس استفاده طلاب گذارده می شود.

: اقدامات برای اصلاح و بهتر ساختن وضع مکاتب موجوده.

مفکر ره حیاتی ساختن تعلیمات مکاتب با تأسی از اصول جدید تعلیم و تربیت از آغاز پلان پنجساله مراحل اصلاحی را می بینیم یکی از اقدامات موثر درین زمینه شمول زراعت عملی در پروگرام مکاتب است چون پیشه ی بیشتر مردم افغانستان زراعت و مالدار است

باید اولاد مملکت به این پیشه آشنا باشند و هر سال در یکصد مکاتب اطراف پیشه زراعت تطبیق شده و شاگردان مثل سائر دروس طریقه های مفید زراعت را آموخته و در زمین های مر به طه مکتب عملاً به کشت و زراعت می پردازند.

اخیراً یک کتاب راهنمای زراعتی (بنام زراعت عمومی در مکاتب) با همکاری موسسه تعلیم و تربیه تدوین و تألیف شده و بدسترس استفا دهی مکاتب گذاشته شده است.*

۲- چون وظیفه معلم امروز به اساس روش های جدید تعلیم و تربیت علاوه از تعلیم و تربیت شاگردان کمک به مردم مخصوصاً به اهالی دهات است به راهنمایی متخصصین یکصد مکاتب را بحیث (مکتب جمعیت) تحت تجربه گرفته ایم که درین نوع مکتب اولیای طلاب تماس بیشتر بمکتب داشته و عمارت مکتب را بحیث یک مرکز اجتماع ده و قریه طرف استفاده قرار میدهند و از طرف معلمین کنفرانسهایی به مردم داده میشود

۳- جرگه های ترویجی برای بلند بردن سویی تعلیمی معامات صنوف ابتدائی مکاتب نسوان ترتیب شد در ماهای جدی و دلو ۱۳۳۷ با همکاری موسسه تعلیم و تربیه یک جرگه تربیتی دائر و در آن یکصد نفر معلمی صنوف ابتدائی مکاتب نسوان حصه گرفته اصول تدريس و حیات طفل و دیگر مضامین مسلکی را تحصیل نمودند. همچنان تا ماهای ثور و جوزای ۱۳۳۸ این کورس ادامه داشته است.

۴- در حصه تکمیل کمبود کتب و لوازم تحصیل، طبع جدید کتب دوره ی ابتدائی و رسیدن لوازم تحصیل کفافی قابل تقدیر است.

۵- در سال سوم پلان از صنف نهائی دوره ی ابتدائی یعنی صنوف ششم مکاتب اساسی به تعداد (۵۱۰۰) (۳۲۰) دختر فارغ التحصیل و به اخذ شهادتنامه ی دو رهی ابتدائی نا ئل شده اند. تربیه اشخاص فنی:

برای اینکه اهالی دهات از پیشرفت های حیاتی و تکنیکی امر رزه بی بهره نمانند ضمن پلان پنج ساله اقصادی مملکت ذریعه ی شورای عالی و کمیسیون انکشاف دهات نیز پلانی در باره ی انکشاف دهکده ها ترتیب گردید. وزارت معارف تجویز نمود طلاب صنف دوازده دار المعلمین ابتدائی به همکاری دبیریت تعلیمات اساسی ریاست انکشاف دهات بر علاوه تعلیمات مسلکی کورس را بنام منتظمین تعلیمات اساسی در مرکز تربیه دهکده بغرض کسب معاونات در امور انکشاف دهات تحت تربیت متخصصین داخلی و خارجی عملاً و نظراً فرا گیرند.

پروگرام مضامين که در این کورس تدریس شده بقرار آتی است :

انکشاف جمعیت .

صحت و اغذیه .

زراعت عمومی .

- توسعه زراعت .

تعلیمات سمعی و بصری

اصول تدریس عملی و نظری

تعلیمات اساسی

تعلیمات اکابر

آرت و صنایع دستی

کوپراتیف

مضامین مذکور در مدت چار و نیم ماه در کورس تدریس گردیده و به تعداد چهل نفر در دودوره سال ۳۷ این کورس را انجام دادند .

کورس های سمعی و بصری برای معلمین مکاتب شهر :

مانند سالهای گذشته یک یک نماینده از جمله ی معلمین مکاتب ابتدائی و ثانوی دو کورس را در

رشته ی تعلیمات سمعی و بصری تحت اداره ی متخصصین داخلی و خارجی ادامه دادند .

پروژه ی جدید نورستان :

اعلی حضرت همایونی در برج حر ت ۳۷ از ولایت ننگرهار دیدن نموده و جهت افتتاح پروژه نورستان منطقه ی (لندی سین) مربوط حکمرمت کامدیش بدانصوب تشریف فرما شدند هیئت کمیسیون انکشاف دهات نیز شرف موکب ذات شاهان را داشتند مدیریت تعلیمات اساسی شصت و یک سامان و لوازم تدریس و تربیوی از قبیل کتب مجلات - لواحق - بوستر ها - چارت ها - رادیو گرام و فرن سامان سپورت و دیگر وسائل فعالیت های اجتماعی را بقرار امر وزارت معارف تهیه نمود که در انجام طبق هدایات ذات همایونی معرض استفاده ی مکاتیب و اهالی قرار داده شد. ضمناً تجاویز لازم جهت انکشاف و توسعه علم و عرفان اخذ گردیده و یک مرکز جمعیت در کامدیش افتتاح و همچنین مکاتب دهاتی آن به مکتب اساسی تبدیل شد و جهت تعمیر جدید مکتب در ریکوت و پردیش و کامدیش مبلغی تخصیص داده شده است و علاوه تأسیس نمای سیار وزارت معارف از طرف شب در ساحه ی کامو به نمایش فلم های صحی و تربیوی پرداخت .

این بیغله افغان در کپسار پکتیا زندگی میکند

فرا گرفتن علم فرض است

تعلیمات اساسی و انکشاف جمعیت :

انکشاف جمعیت و تعلیمات اساسی جز لاینفک هم دیگر اند که بدون تعلیمات اساسی نمیتوان مفهوم و معنی انکشاف جمعیت را در اذهان توده جاداد. تعلیمات اساسی یا کمک متخصمین یونسکو و دیگر اعضای داخلی با موسسات ذیل که به کمک ریاست انکشاف دهات و وزارت معارف تاسیس شده است همکاری نموده است.

چاره مکتب ابتدائی اثاث، سه مکتب ابتدائی ذکور - نه مکتب دهاتی - چار کورس اکابر چار مرکز اجتماعی .....

تهیه لوازم تدریسی و غیره :

مدیریت تعلیمات اساسی که برای هم آهنگ ساختن و پیشرفت امور عرفانی و اجتماعی دهکده کار میکند کتب لوازم تدریس طرف ضرورت تمام موسسات عرفانی دهکده را تهیه و بدسترس ایشان گذاشته است.

موتورهای سینمای سیار شعبه سمعی و بصری مربوط ریاست تدریس ابتدائی که ترتیب فلمها و دیگر آن طبق هدایات مقامات مربوط توسط این مدیریت صورت میگیرد به تعداد تقریباً یکصد رول فلمهای عرفانی تربیوی زراعتی - صحتی - صنعتی و غیره را به ولایات و نواحی - شیرخان - پروان - ننگرهار و نواحی کابل و دیگر ولایات جهت استفاده طلاب مکاتب و اهالی نمایش داده است.

ششم کورس سمعی و بصری سال ۳۸ که در آن یک یک نفر نماینده از معالین مکاتب شهر - همه گرفته اند در ورکشاپ تکنیک عالی بتاریخ نزده ثور دوباره آغاز گردید .
پس - وگرا - مآینده ی آن :

مدیریت تعلیمات اساسی طبق سابق بر علاوه ساحه ی موجوده دهکده ها به دوپسر و ژوهی جسد یسد نورستان و پروان اشخاص فنی و غیره لوازم را تهیه و از امور عرفانی و ارسنی خواهد نمود .

بسیار ریاست شاروالی در باره توسعه کورس های اکابر مفا همه بعمل آمده و عنقریب این موضوع روی دست گرفته خواهد شد تا به همکاری مامورین ناحیه ، اما مان مساجد و مسوسفیدان قوم و دیگر اشخاص در بوطه در تعداد و مراکز کورس های اکابر تزئید بعمل آمده و یک جنبش در این راه پیدا شود .

کمېټه صحتي از مکا تبديدن خواهد نمود تا نتايج و نظريات کنفرانس متذکره را عملاً تطبیق دارد.

يکت مرکز توزیع فلم و ديگر لوازم تدريس در تعليمات اساسي دائر ميگردد. رياست تدريسات ثانوي:

افغانستان که تقريباً نیم قرن قبل نخستين صنف دوره تعليمات متوسطه را در ليسه حبيبيه تشکيل نمود. تعداد مشمولين آن در آن وقت (۱۰) نفر متعلم بود.

ولي امروز تعداد متعلمان ليسه حبيبيه (۲۶۰۰) نفر و صنف هفتم آن که نخستين صنف متوسطه است (۱۳) شعبه دارد و (۵۷۰) نفر متعلم در آن شامل مي باشد.

تعداد مريسا تيكه سلسله ي تعليمات اكاد ميک را تعقيب و توسط رياست تدريسات ثانوي اداره ميگردد در سال سيم پلان انكشاف في مملكت (۳۲) مريسه است (مكا تب نه صنفی ۱۲ صنفی مسلكي درين تعداد شامل نمي باشد). كه تعداد متعلمين در سه دوره ابتدايه متوسطه و ثانوي آنها به (۲۷۲۰۰) نفر دختر و پسر ميرسد.

و هرگاه محدوديت ها ئي از نظر قلت معلم - عدم وسايل كافى و لوازم نباشد تعداد اين نوع مكا تب ممكن است بوقت بسيار كم دو چند و بيشتر گردد. در سال تعليمي ۱۳۳۷ از جمله ي ۲۲ مكا تب ابتدايي و متوسطه كه در خور است ارتقا ي خود را از ابتدايي به متوسطه و بنا از متوسطه به ثانوي نموده بود رياست تدريسات ثانوي توانست طبق پلان انكشافى معارف تنها سه ابتدايه ي آنرا به متوسطه ويك متوسطه ي آنرا به ليسه مبدل گردانند (اشترگرام - برکني برک - تالان و متوسطه ي رحمان بابا كه در پانزده حوت ۱۳۳۷ تشکيل صنف دهم را نموده است).

اسماء مکاتب متعلمین و معلمین مربوطہ تدریسات ثانوی

اسم مکاتب	تعداد طلاب	تعداد معامین دائمی
لیسہ حبیبیہ	۲۲۶۹	۸۲
» استقلال	۱۸۵۵	۷۲
» نجات	۱۲۲۹	۵۹
» غازی	۱۴۳۴	۴۸
» خوشحال خان	۶۰۵	۲۷
» رحمن بابا	۵۳۷	۲۰
» نویکابل	۷۲۱	۲۳
» نعمان چاریکار	۸۴۸	۲۱
» تیگری لغمان	۱۵۴	۲۰
» سلطان غیاث الدین ہرات	۷۰۷	۲۲
» احمد شاہ بابا قندھار	۳۴۳	۱۰
» باختار مزار شریف	۱۱۵۰	۲۳
» خان آباد قطن	۸۴۳	۲۲
» متوسطہ بٹلان	۶۲۱	۱۳
» قندوز	۷۷۹	۱۰
» عبدالحی گردیزی	۷۲۶	۱۵
» ابو نصر فراه	۴۴۵	۱۶
» ابو الفتح بستی گرشک	۲۹۷	۱۵
» متوسطہ ابو عبید جوزجانی میمنہ	۸۷۸	۱۶
» شاہ محمود غازی فیض آباد	۴۹	۳
» سنائی غزنی	۸۰۲	۲۳
» اشتر گرام چہار یکار	۶۰۱	۱۷
» سلطان پور سنائی ننگرہار	۲۷۸	۹
» برکی برک ولایت کابل	۴۷۶	۱۲
» لیسہ ملالی کابل	۱۷۷۷	۶۰
» زرغونہ کابل	۲۱۷۶	۸۰

۴۳	۱۴۶۹	رابعه بلخی کا بل
۱۲	۱۸۸	متوسطه بلقیس کابل
۳۷	۱۰۶۶	» مهری هرات
۱۴	۶۰۹	» سلطانیه رضیه مزار شریف
۱۴	۴۸۹	زرغونه انا قندهار
۷	۳۶۹	» نسوان میمنه
		پروگرامها :

ریاست تدریسات ثانوی بکمرک و معاونت معلمین - نویسنده گان و اعضای پښتو ټولنه و همکاری ریاست دارالتالیف که تدوین - تالیف و نشر کتب مورد ضرورت را بعهده دارد در باره مفردات پروگرام هر دولسان ملی پښتو و فارسی - تثبیت دوره های مختلف تاریخ ادبیات را که باید در صنوف اعدادی تدیس و کتب آن تدوین گردد در مجالس متعدد دی را دایر و در زمینه غورو تجدید نظر لازم بعمل آورده شد.

و هکذا غورو مذاکرات بامعلمین دینیات شریف دربار کتب دوره متوسطه و اعدادی ادامه دارد.

قبلترین مفردات پروگرام مضامین ریاضیات و سیانس مکاتب نسوان و ذکور یکسان بوده ولی نظر بتعداد کمتر ساعات درسی مضامین فوق در مکاتب نسوان بمعاملات مکاتب از نظر انتخاب موضوعات و تطبیق آن دست آزا دتری داده شده بود. پس برای آنکه از یکطرف تسلسلی که بین ریاضیات صنوف متوسطه و عالی در نظر است مستحکم باشد از جانب دیگر توحیدی در تطبیق مفردات پروگرام در همه لیسه های نسوان مملکت بر جود بیاید بکمرک متخصصین و معلمین تشخیص و تجدید نظری در مفردات مکاتب ذکور بعمل آورده شد. مفردات جدید به لیسه های نسوان ارسال و تطبیق آن در سال جاری طور تجر بوی عملی گردیده است.

امتحانات :

ریاست تدریسات ثانوی طبق معمول همه ساله در کنترول امتحانات مکاتب مربوطه در مرکز و ولایات توسط اراکین وزارت معارف - اعضای تدریسات و تنظیصین و اشخاص ذیصلاحیت دیگر اقدام ورزید چون طبق تعایمانامه معارف در امتحان ختم دوره ها توجه بیشتر لازمی است ریاست تدریسات ثانوی بکمرک و همکاری هیئت انتخاب سولات

میرمن‌ها درمؤسسه‌ات. انوان درامور-مربوط بخود-فعا لیت میکنند

میرمن‌های نیرومند افغان بالین و سطح فرسختها راه را میان سنگلاخها و دره‌ها می‌پیمایند

در حدود (۲۰۰۰) سوال برای صنوف نهم که ختم دوره اول ثانوی و متوسطه است و (۱۲۰۰) سوال مضامین مختلف را برای متعلمین صنوف دوازده چانس اول و چانس دوم (بکالوریا) لیسه های مرکز و لیسه سلطان هرات و لیسه نعمان پروان انتخاب نمود و هکذا در حدود (۲۰۰) نفر متخصصین و معلمین خارج لیسه ها بدعوت ریاست تدریسات ثانوی در امتحانات چانس اول و چانس دوم بکالوریا لیسه های مرکز بحیث ممیز و ممتحن شرکت ورزیده و از جریان امتحانات باز دید بعمل آوردند. در نتیجه از جمله مشمولین امتحانات بکالوریا (هشتاد و هشت فیصد) در لیسه های ذکور و (نود فیصد) در لیسه های نسوان موفقیت حاصل نموده و بر ریاست پوهنتون - حربی پوهنځی و مکتب عالی پولیس و ژاندارم معرفی گردیده اند.

علاوه بر امور رفوق ریاست تدریسات ثانوی همکاریهای دائمی خو در ابا سایر شعبات وزارت معارف نیز ادامه داد

شورای عالی معارف:

شورای عالی معارف طبق مادهی سیزدهم اساسنامهی آن برای غور و خوض در بارهی تمام مسایل مهمهی معارف دائر میگردد. نظر بدعوت مقام وزارت بتاریخ ۲۰/۷/۳۷ شورای عالی معارف دایر و در بارهی دو ادائیگی مطالعه تدقیق و فیصله بعمل آورد.

در مادهی پنجم وظایف شورای عالی که در بارهی استخدام معلمین خارجی تعدیسی بعمل آورده و صلاحیت بیشتری را به مقام وزارت معارف و وکول و در اطراف موضوعات ذیل مطالعه نمودند.

لایحهی مجادله بایسواد که از طرف ریاست تدریسات ابتدائی ترویج و تدوین گردیده بود.

تعدیلاتی که از طرف ریاست تدریسات ابتدائی در مکلفیت سر معلمین مکاتب ابتدائی پیشنهاد نموده بود.

تثبیت اعطای نشان معارف برای ۲۲ نفر مامورین و معلمین وزارت معارف و نویسندگان ریاست مستقل مطبوعات.

تعدیل در لایحهی اخراج نسبت به متعلمین صنوف ابتدائی که بنا بر بیکسی و بیجایدادی مجبور آ

مکتب ر اتر ک میدار ندو تجویز تسهیلات بیشتر در اخر ا ج چنین متعلمین که پیشنهاد آن از طرف ریاست تفتیش بانجمن تقدیم گردیده بود .
 شو را یعالی معارف (۲۰۷) ماده تعلیمات نامه ی مکاتب ثانوی و مسلکی را با تحد تصویب نمود .
 امور متفرقه :

سالون خزان : وزارت معارف برای تشویق بیشتر متعلمین و متعلمات به تهیه ی کارهای دستی ، ترغیب آنها به صنایع مستظرفه و احیای بیشتر ذوق بدیع شاگردان معارف همه ساله نمایش آثار متعلمین و متعلمات را ترتیب و تهیه میدارد .
 سال گذشته بیشتر از ۳۰۰۰ اثر متعلم و متعلمه ی مکاتب ابتدائی مسلکی و ثانوی در عمارت ایستادی نجات بمعروض نمایش گذاشته شد .
 از جمله در حدود (۷۰) اثر رسامی و خیاطی ، بافت و کارهای دستی دیگر حایز جایزه گردید .

ریاست تدریسات مسلکی :

در طی سال گذشته تعلیمات مسلکی تحولاتی را پیموده که مبنی بر تکامل تدریجی پروگرامها - توسعه ی شعبات - افزایش معلمین و شاگردان - بهبودی کارگزارها و تاندا از هی اصلاح تعمیرات میباشد :
 تحول در پروگرامها :

در پروگرام دارالعلومها ، دارالمعلمین کابل و شعبه ی مالی مکتب تجارت اصلاحاتی و ارا د گردیده که در هر یک از متو دهای جدید تعلیمی استفا ده بعمل آمد .
 پروگرام دارالعلومها در طی سالهای اخیر متدرجا مؤرد تجدید قرار گرفته و به مشور هی علمای مملکت در پهلوی علوم دینی علوم عصری و به پیشرفت است در سال گذشته مضامین سیانس عمومی فزیک و کیمیا جزء پروگرام گردید و بامضامین ریاضی ، تاریخ و جغرافیه که در سال های قبل و ارا د گردیده بود علوم عصری را اتویه بخشید . همچنین لسان عربی باصول جدید و بامعلمین و ر زیده در محل تدریس گذاشته شد .

در زمستان سال گذشته پروگرامهای دارالمعلمین از طرف متخصصین داخلی و خارجی مور د غور قرار گرفته و به نکات ذیل توجه گردید :

معلم آینده لازم است از روز اول به مسلک خود علاقه پیدا کرده تردد در ذهن او پیدا نشود.

معلومات او در سیانس بیشتر جنبه عملی و تطبیق داشته باشد و ی این مفکوره پروگرام های فزیک و کیمیا شکل حیاتی را بخود دگر فته و اصلاح لابراتوارها اصل مهم این پروگرام قرار گرفت.

معلومات اجتماعی نیز تحول جدیدی گرفته پروگرام تاریخ و جغرافیه افغانستان هویت پذیرفت.

مضامین آرت و زراعت شکل اساسی تری را گرفته در تمام صنوف داخل گردید.

یکت فارم کوچک برای فعالیت های زراعتی و همچنین یکت لابراتوار زراعتی تشکیل گردید.

معلومات مسلکی در سه مضمون اساسی و حیات - اجتماعیات و اصول تدریس تمرکز یافت.

توسعه شعبات:

دارالمعلمین های ولایات بسال های دوم و سوم خود پانگداشته و لیلیه های آنها شکل منظم تری بخود دگرفت.

مکاتب میخانیک خوست و قندهار در ظرف دو سال پیشرفت قابل دقت نمودند و در تابستان همین سال صنوف سوم آنها تشکیل میگردد.

که رسهای معماری و نجاری فراهم نظر به پیشرفت های خوبی که در سالهای گذشته نمودند است بشکل یکت مکتب متوسطه و بنام مکتب صنائع شناخته شد. پروگرامهای آن مانند مکتب صنائع کابل منظم گردید.

در مکتب صنائع کابل شعبه جدیدی برای بافت دایر گردید. تعلیمات مکتب صنایع تا ایندم شکل حرفه ای را داشت. در شروع سال تعلیمی جدید قسمت دوم آن که جنبه هنری یا صنایع نفیسه را دارد بود جد آمد. یکت شعبه ای رسوپی بلندی تری دایر گردید که در آن فارغ التحصیلان صنوف نهم مکاتب که در آرت استعداد مناسبی دارند شامل گردیدند.

مکتب اصول تجزیر که چند سال قبل لږ ګر دیده بود مجدد آبنام د لیک او شمیر ښونځی تأسیس ګر دید .
انکشاف کا رګاه ها :

در مکتب میخانیکي کابل کار های عملی انکشاف پند تر فته ، ماشین ها و آلات جدید برای تعلیمات عملی از آلمان وارد ونصب ګر دید ، در مکتب میخانیکي خوست ماشین جدید دیزل نصب و ماشین های خردی - برمه کاری - آهنگری را برای آموزش طلاب بکار انداخت .

کار ګاه های مکتب میخانیکي قندهار تماماً با ماشین ها و آلات جدید و جیز و شبیه کار ګاه های مکاتب تخنیکي ممالک مترقی است . سامان این کار ګاه از طرف یونسکو داده شده و هم معلمین خارجی آن بمصرف یونسکو می باشند .

در مکتب ثانوی تخنیک یک قسمت سامان برای ترمیم موتر - حلبی سازی و ولد نګ کاری و سامان و لوازم دفتر برای اداره از طرف آی، سی، ئی باین مکتب داده شد . و هم یک مقدار سامان تعلیمی که به پول دولت به امریکا فرمایش داده شده بود در سال گذشته واصل و در معرض استفاده به شعبات مختلفه مکتب گذاشته شد :
تربیه معلم :

تربیه معلم برای مکاتب مسلکی جنبه های بسیار اختصاصی را ایجاب مینماید . در قسمت های عمومی و اقتصادی فاکولته های سیانس - ادبیات - حقوق - و اقتصاد مساعده نمود و درین سال توانستیم یکی تعداد کمبود های خورد را تکمیل نمائیم ، در قسمت فنی و تخنیکي هنوز مجبوریم یک تعداد از معلمین خورد را بخارج اعزام نمائیم .
احصائیه ذیل تفراتی را که در سال گذشته در چوکات معلمین مکاتب مسلکی رخ داده نشان میدهد :

مکتب	بخارج اعزام ګر دید	بوطن عودت نمود	معلمین که جدیداً مقرر شده اند
میخانیکي کابل	۲ نفر	۰	دپووم بکلوریا ۱ نفر
دارالمعلمین	۱ »	۰	ایسانس ۵ نفر بلسکوریا ۹ نفر بکلوریا ۴ »
زراعت	۲ نفر	۳ نفر	ایسانسه ۲ نفر
تخنیک ثانوی	۱ »	۶ »	بکلوریا ۲ »
متوسط ابن سینا	۲ »	۰	» ۹ »

قسمتی از شعبه خیاطی مکتب صنایع معارف

پاك و منظره از جنبه سازي مكتب صنايع معارف

تادر قسمت های اختصاصی به تکامل معلومات خود بپردازند .

تعداد متعلم :

تعداد متعلم بالاخص در مکاتب تخنیکي روبه افزايش است در ذيل احصائيه عمومي طلاب مکاتب با تعداد جديد الشمول و فارغ التحصيل تقديم مي شود :

مكتب	تعداد داخه	جديد الشمول	تعداد فارغ التحصيل
دار المعامین	۲۵۴ نفر	۸۷ نفر	۹۶ نفر
زراعت	» ۱۸۶	» ۴۵	» ۴۰
تخنیک ثانوی	» ۲۳۹	» ۹۸	» ۳۵
میخانیکي کابل	» ۴۲۵	» ۱۱۶	» ۱۰۹
صنائع کابل	» ۱۸۰	» ۷۴	» ۱۳
تجارت	» ۴۰۴	» ۸۲	» ۳۷
ابن سینا	» ۱۰۶۰	» ۳۷۰	» ۲۲۱
میخانیکي خوست	» ۱۱۰	» ۵۰	×
قند هار	» ۱۱۰	» ۵۰	×

امداد تخنیکي آلمان :

در سال گذشته قر ارداد امداد تخنیکي بين افغانستان و جمهوريت اتحاديه آلمان به امضاء رسید . بموجب این قرارداد در ضمن سائر مساعدت ها حکومت اتحاديه آلمان توجه بیشتری به انکشاف مکاتب تخنیکي ما مبذول داشت . در اوائل حمل همین سال (۷) نفر متخصص برای مکاتب فنی افغانستان به تفصیل ذیل بمصرف حکومت آلمان اعزام نمود :

برای مکتب میخانیکي کابل	۴ نفر
برای مکتب صنائع کابل	» ۲
برای مکتب قند هار	» ۱

علاوه از متخصصین ، حکومت آلمان قبول نموده یک مقدار زیاد ماشین ها و سامان تخنیکي برای این مکاتب امداد نماید .

ریاست دارالتالیف

مهمترین وظیفه‌ی این ریاست تالیف - ترجمه - تدوین و تصحیح کتب درسی زبانهای پشتو و فارسی جهت تعلیم و تدریس معامین و معلمات - متعالمین و متعلمات ذکور و اناث مملکت است.

- تالیف کتب درسی :- طوریکه سال گذشته ضمن اجرآت این مدیریت متذکر شده بودیم تالیف کتب پشتو برای مناطق فارسی زبان و نوشتن کتب فارسی برای مناطق پشتو زبان خاصاً کتب دوره‌ی ابتدائی این مکاتب مقتضی رویکار آوردن سبک و روش جدیدی میباشد. ریاست دارالتالیف به کمک همکاران داخل وزارت و معاونین مجرب و آزموده‌ی خود در خارج وزارت معارف توفیق یافت تالیف کتب قرائت پشتو و فارسی دوره‌های ابتدائی این مناطق را با اسلوب و روش جدیدی (میکلاوس) تسکیم و طبع کند.

همچنین کتب جدید فارسی و پشتو را برای تنویر و بلند بردن سویه‌ی عموم برای کورسهای اکابر تالیف و در معرض استفاده‌ی مردم قرار داد.

نظر به پیشرفتهای علمی جدید پروگرامهای بعضی مضامین قابل تغییر دیده میشد بعد از تعدیل پروگرامهای مذکور دارالتالیف طبق طرح جدید پروگرام هابریخی کتب درسی صنوف متوسط و ثانوی مکاتب به تالیف مجدد کتب مورد بحث دست زد که در آن جمله تاریخ صنف هشتم - صنف دوازدهم صنف یازدهم - کیمیای صنف یازدهم - و عقائد صنف دوازدهم را میتوان ذکر کرد چنانچه تالیف بعضی از آنها تکمیل و فعلاً در مرحله طبع میباشد و برخی تحت تالیف است.

همچنین کتبیکه تا سال گذشته تالیف نشده بود طبق مقررات پروگرامهای جدید به مولفین تفویض گردید که بعضی تالیف شده در مرحله طبع است و برخی دیگر عنقریب تالیف می‌شود از جمله این کتب میتوان بیالوژی صنف هشت قرائت فارسی صنف - ۷، الجبر صنف نه - جغرافیه صنف نه جغرافیه صنف ده - فزیولوژی صنف یازدهم - جغرافیا صنف یازدهم - قرائت فارسی صنف یازدهم و مثلثات صنف دوازدهم را اسم برد. که بعد از اكمال تالیف و طبع این کتب سلسله کتب درسی مادر مکاتب فارسی زبان تکمیل میشود.

همچنین پس از تکمیل تالیف کتب قرائت پشتو صنف دهم و یازدهم مناطق پشتو زبان درین سال به تالیف کتب قرائت پشتو برای صنوف ده یازدهم و دوازدهم مکاتب فارسی زبان قواعد ادبی مشتمل بر بیان و بدیع پشتو - تدوین و تلخیص تاریخ ادب پشتو برای صنوف دوازدهم مناطق فارسی زبان و پشتو زبان و ترجمه کتب فزیک صنف هفتم و هشتم - تاریخ صنف یازدهم

اخلاق صنف هفتم معلومات اقتصادیه صنف نهم و جغرافیای اقتصادی صنف دوازدهم موفق شده بعضی از این کتب در مرحله تبیض و برخی زیر طبع بوده عنقریب به شاگردان میرسد.

تصحیح :-

ریاست دارالتالیف در جریان سال ۳۷-۳۸ تقریباً در حدود بیست نوع کتب درسی مکاتب را که بطبع دوم ارسال میشد تصحیح و تجدید نظر کرد، که از آنجا که هند سه صنف دوازدهم الجبر صنف ده - هندسه صنف نه - تاریخ صنف ده - جغرافیای صنف ۴-۵ و ۱۲ را میتوان ارائه کرد. طبع و نشر کتب :- وزارت معارف نظر به تراکم کار در مطابع داخلی لازم دید یکصد و بیست و پنج نوع کتب درسی مورد ضرورت مکاتب را در یکی از مطابع خارجی بطبع برساند باساس قرار داد منعقد شده بین وزارت معارف و موسسه نشراتی فرانکلین تهران از جمله یکصد و بیست و پنج نوع کتب درسی بیست و پنج نوع آنرا در نوبت اول در سال ۱۳۳۶ بآن مطبعه ارسال نمود تا اخیر سال ۱۳۳۷ کتب مذکور را که بالغ به یک میلیون جلد میشد از تهران بکابل نقل داده بمکاتب توزیع کرد و به تعقیب آن چهل نوع کتب درسی دیگر را بتاریخ ۲۷ میزان ۱۳۳۶ باساس همان قرار داد بموسسه مذکور ارسال کرد که اکنون کار طبع این کتب در حدود یک میلیون جلد بپایان رسیده و آماده حمل بکابل میباشد. از جمله شصت جلد کتب باقیمانده این قرار داد به تعداد چهل نوع کتب دیگر بتاریخ ۳/۱۲/۳۷ بخرش طبع بان موسسه ارسال شد که عنقریب در مطبعه مذکور تحت طبع گرفته خواهد شد و به تعقیب آن بیست نوع کتب دیگر در همین نزدیکی ها ارسال میشود که با ختم ادور طباعتی این کتب احتیاج سه ساله مکاتب ذکور و اناث افغانستان از صنف اول الی دوازدهم تا حد زیادی رفع خواهد شد.

ریاست دارالتالیف در طبع بعض کتب درسی دیگر که تعداد طبع آنها نسبتاً کم بوده و مطابع داخلی میتوانند بزودی ممکنه آنها را بطبع رسانند توسط مطبعه عمومی - مطبعه دفاع ملی و مطبعه معارف اقدام نمود در جمله این کتب کتابهای انگلیسی صنف هفتم و هشتم - حساب صنف اول - دوم - سوم - معلومات اقتصادی صنف نهم - پشتو - عقائد صنف دوازدهم بزبان پشتو - بیالوژی صنف نهم بزبان پشتو شامل است. چنانچه بعضی از این کتب از طبع فارغ و بمکاتب توزیع شده و برخی هم عنقریب از طبع میبراید.

دوم کتب معاون در س :-

ریاست دار التالیف در جریان سال ۳۷ و ۳۸ در جمله این نوع کتب به تالیف - تدوین - ترجمه تلخیص - طبع و نشر کتب و رسایل آتی توفیق یافت :

تاریخ معارف افغانستان - تجارب سائنس برای همه پیا مفلت موزیم - تنقید شعر العجم - کتاب سید جمال الدین افغانی - ریاضیات معاون دروس ابتدائی - منطق - ادب الاسلام - پته خزا نه که برخی در مرحله تبعض یا طبع بوده و بعضی از طبع بر آمده و توزیع شده .

ناگفته نماند که دار التالیف یک تعداد کتب و رسایل دیگر پرا که معلومات آفاقی اجتماعی و تربیوی مفید را بعمرم خوانندگان محترم تقدیم میکند در جمله تالیف و ترجمه طبع و نشر کتب درسی و معاون درس تالیف - ترجمه - طبع و نشر کرده است که کتب آتی از ان جمله میباشد :

کتاب رهنمائی اداری خاړندوی - دیوان مرحوم مستغنی - رهنمای دریوری در ساله ی تربیه بدنی برای مکاتب متوسطه - قوانین هند بال در چمن و اتاق - مجلات زراعتی و امثال آن .
مأموریت نشرات :

خلص را پورا جرات شعبه نشرات .

شعبه نشرات ریاست دار التالیف وزارت معارف نیز بنوبه ی خود در راه نشر و بسط معارف و فرهنگ کشور و تنویر افکار افراد وطن مجاهدت مینماید تا د ر این راه مصلحت خدمت بیشتر بتواند شد . تمام مسایل نشر و مرا قبت طبع کتب تد رسی مطابق احتیاجات سال تعلیمی برای صنوف د وازده گانه و غیره امور طباعتی متعلق بشعبه نشرات میباشد . کتبیکه از مد یریت تالیف و ترجمه و یا شعبات مختلفه ی تدریسات ثانوی - ابتدائی - مسد - کی طبع و بشعبه نشرات میرسد این شعبه کتب مذکور را بعد از تجدید نظر مطابق هدف و مرام مطابع رسم و تصاویر متعلقه ی کتاب ها را بجاهای معینه آن نصب نموده بعداً بیکوی از مطابع بیکه لازم دانند ارسال مینماید .

اینک وظایف شعبه ی نشرات را در مطابق ذیلا آمیتوان بطور مختصر تشریح کرد :

- ۱- مراقبت و واریسی از کتب مربوطه در مطبعه ، دیدن پروف ها بالای ماشین .
- ۲- ملاحظه کتب درسی از روی قطع - پروف - پنت حروف - ترسیم اشکال و رسم های مربوطه کتاب .

- ۳- مرا قبت امور طبع و واریسی از شعبه ی زنگو گرافی و دیدن کلیشه ها :

۴- ترتیب کایشه ها و تثبیت آن در جاهاى معینه کتب .

۵- مراقبت از شعبه ی صحافت مطبعه .

کتابی را که شعبه نشرات در مطابع مرکز مراقبت نموده و از طبع فارغ شده قرار ذیل است :

در مطبعه ی معارف :

کتاب تجارب سیانس ، کتاب انگلیسی صنف (۸) ، عقاید صنف ۱۲- اقتصاد صنف نهم ، بیالوژی صنف نهم- کتاب حساب صنف دوم کتاب قرائت پښتو صنف سوم- فزیک صنف دهم- دیوان مستغنی .

پاره های اول و دوم قرآن کریم به تعداد (۶۵) هزار جلد از طبع فارغ و وزارت معارف نقل داده شده است .

بتعداد یک هزار جلد پروگرام تداریسات مسلکی که از طبع فارغ و آماده نقل دادن بود در اثر حریق مطبعه تلف گردیده است .

ج- در مطبعه دفاع ملی :

از کتاب اول انگلیسی برای صنف هشتم یکصد و پنجاه صفحه آن طبع شده که بتعداد دو هزار جلد پس از صحافت و تجلید وزارت معارف نقل داده شده است .

د- نشراتی که بدستگاه گستر از خود شعبه نشرات طبع شده است عبارت از اصولنامه ها، لوايح- فورمه ها- تعلیماتنامه ها- تقویماتنامه ها- جداول و غیره است که جمعا (۲۷۲۸۴) ورق میشود . و همچنین کتاب الجبر صنف (۱۲) تا صفحه (۶۴) که (۱۲۰۰) ورق میشود از طبع فارغ شده است و در آینده نزدیک مابقی کتاب الجبر صنف (۱۲) و جزو افیه پښتونستان قرائت فارسی صنف (۱۲) طبع می شود .

مجله عرفان نشریه ایست که مضامین علمی ، ادبی تربیتی و اجتماعی را جهت شیفتگان علم و ادب و علاقمندان ثقافت و فرهنگ کشور عزیز به معرض اشاعت و نشر میگذارد عمده ترین موضوعاتی که در ظرف سال ۱۳۳۸ در مجله عرفان به معرض انتشار گذاشته شده عبارتند از : لایحه معاونت به معلمان ، تربیت و دیموگرافی انجمنهای علمی جهان ، سیر تکامل علوم مثبتة ، رنسانس افغانستان ، دتحیل مفصل بحث ، فرهنگ شرقی و غربی اهمیت دقت در تعلیم و تربیت ، سیر تاریخ اکادمی یا انجمنهای علمی در اروپا ، تاریخ چیست ، افلاطون و ارسطو بحیث فیزیکدان ، دهمین سالگره سازمان صحتی جهان ، قوانین

دقت، وزیران دانشمند و فضل پرور افغانستان، اوگوست کت و قانون حالات سه گانه او امتحان. حیات ذهنی خیال و تخیل، اسپینوزا و فلسفه آن، مفهوم ادب و ادبیات از نگاه دانشمندان شرق و غرب، تاریخچه تقویم عیسوی، هدفهای تعلیم و تربیت، بحثی در املاء فارسی، نگاهی بتاریخ اجتماعات، کلیله و دمنه. مقام معلم در جامعه، چرار و زی بنام معلم تجلیل میشود، پشتر دمستشر قیو به نظر کنی، موسسات تربیتی و فرهنگی در اتحاد شوروی، موسسات تربیتی و هنری در کشورهای متحده امریکا، هدایاتی چند بمعلمین و معلمات، زفد گانی دیسکارت، سید جمال الدین افغان. مغولها، دلچسپی از نگاه تربیت، په پشتر کنی املاء او رسم الخط و غیره.

بعلاوه نشر مجله عرفان بنشر یکتعداد در ساله ها و نشرات فوق العاده نیز وقتاً فوقتاً پرداخته ایم. مجله پوهنه :

پوهنه نشریه ایست بزبان ملی پشتر که بعد از هر سه ماه در ۶۰ تا ۶۵ صفحه بصورت مصور نشر میشود درین نامه مضامین عامی، ادبی، تربیتی و اجتماعی منتشر میگردد. از مهمترین مطالبیکه در ظرف سال گذشته درین نامه نشر شده موضوعات آتی را میتوان نام برد.

د میوند جگره، خپلواکی ارزښت، پکتیا یا پشتر نخو، روزنه او دیمو کراسی رنسانس یا دهنراو ادب نوی دوری، د عیسوی تقویم تاریخچه، پشتر ولی سامی یا عبری ژبه بللی شوی وو، خو خبری ستر شاعر او لوی موسیقی پوهانده، د پشتر پخوانی آثار او کتابونه، د نامتو شخصیتو نور قیب یا وروکی ما شوم، وجدانی حیات او ممات، د ابتدائی تعلیماتو پروگرام.

اخبار عرفانی :

درین نشریه خبرها و رویداد های مهم عرفانی سال ۱۳۳۸ را بمعرض انتشار قرار داده ایم این نشریه بعد از هر پانزده روز منتشر میشود.

کتابخانه ی عامه ی کابل :

کتابخانه ی معارف در سال گذشته نه تنها یکمقدار زیاد تازه ترین و بهترین کتب را خریداری کرده بلکه بتهیه ی جراید مجلات و مواد دیگر نیز پرداخت :
در سال گذشته اجرا آت زبرد کتابخانه ی معارف صورت گرفته است :

میرمن های افغان در تلاش علم

نقش کاری روی چوب (صنایع مادر)

فهرست و طبقه بندۍ چېل هزار جلد کتاب مطابق عصری ترین سیستم فنی :
افتتاح سالون توزیع کتب به سیستم کتابخانه های عصری دنیا :
افتتاح و ترتیب اطاق مجلات و اطفال .
ترتیب اطاق تاپ و گستر (البته بصورت ابتدائی و تهیه ی مواد طباعتی آن) .
عددی کسانیکه در ظرف همین سال از کتابخانه استفاده کرده اند .
مراجعه کن کتابخانه که عضویت رسمی کتابخانه را حاصل کرده اند (۶۵۰۰۰ زن و مرد)
مراجعه کنیکه عضویت رسمی کتابخانه را دارند اما از قرائتخانه استفاده کرده اند
(۸۵۰۰۰) نفر .
مراجعه کنیکه از اطاق مجلات و اطفال استفاده کرده اند (۴۰۰۰) نفر
مجلاتیکه مورد استفاده قرار یافته است (۱۰۰) جلد
کتابیکه توزیع شده و مراجعه کن کتابخانه های خویش برده اند (۲۵۰۰۰) جلد
فلمها نیکه جهت نمایش عرضه شده است (۳۰) فلم
عده ی مراجعه کنیکه بنمایش فلمها اشتراك کرده اند (۱۰۰۰۰) نفر
عده ی کسانیکه بکنفرانس ها و نمایش ها اشتراك نموده اند (۳۰۰۰) نفر
انعقاد نمایش ها (۳) مرتبه .
عددی کسانیکه در مسابقه ی هنری کتابخانه اشتراك نموده اند پنجاه نفر
بکتابخانه ها نیکه کتابخانه ی عامه ی کابل بسلسله ی روابط عامی و مسلکي مجلات
نشریات کتب و غیره را یگان توزیع کرده است (۳۰) کتابخانه .
کتابداران نیکه در کنفرانس مسلکي کتابخانه ی عامه ی معارف اشتراك نموده اند (۴۰) نفر

(د تفتیش ریاست)

الف. د تفتیش مخصوصه څانګه :

دغه څانګه د چارو د اجرا کولو له حیثه حساس او عمدۀ مسایل په غاړه لري لکه د خصوصي لیکونو اجراآت ، راپورونه ، د تفتیش د لایحې ترتیب او تدوین د پلټونکو تاکل . د ښوونځیو د تدریسي او اداري چارو تفتیش او کتنې . د ټولو مسئلو تحقیق چه د څیړنې وړ وي . د انضباطي او محاکماتي فورو بررسی ددی څانګې د عمدۀ وظایفو څخه ګڼل کیږي . په دی مالی کال کښی تراوسه پوری د میمنی ، غزنی - هزاره جات ، فراه ، ګرشک ، قندهار او د ننګرهار د ولایت عرفاني چاری تفتیش د پلټونکو د کلی لایحې سره سم صورت نیولی دی .

د لیلی ښوونکو د وظیفې لایحې او د لیلی تعلیماتنا می چه د تفتیش د ریاست له خوا ترتیب شوی وی وروسته د مجلس د تصویب او د وزارت د مقام او منظورۍ څخه د مرکز او ولایا ټوټو لوبوونځیو ته د تطبیق او تعمیم لپاره ورلیږلی شوی دی . د مرکز اتولیلی ښوونځیو د عايشی او اباتی چاری کله کله د پلټونکو په واسطه کتلی شوی او د کارونو د اصلاح کیدو لپاره ورلارښودنی ورکړ شوی دی . برسیره ځینی مسئلو چه معاونات او تحقیق ایجاب کاووتل د پلټونکو په ذریعه واری او د هغی په مورد ورا اجراآت او مراجعوته اقدامات شوی دی .
ب: د پلټنی د و همه څانګه :

د پلټنی د و همی څانګې ته د زده کوونکو - شمول - تبدیلی (د یوه ښوونځی څخه بل ښوونځی ته په مرکز کښی) : داخراج او د جوازو وړکولو چاری اړتیا لری ، هغه زده کوونکی چه بی د پوهنی د وزارت له مربوطو ښوونځیو څخه د نورو کورسونو - د شاملید و غوښتنه کوی ټول کارونه ئی د دی شعبی لخوا اجراء کیږی چه مونږ د هغوی احصائیه په لاندنی ډول لیکو .

۱: سل کسه زده کوونکی د مرکز او ولایا ټوټو د منځنی ښوونځیو د هغو ټولګیو څخه د پولیس عالی کورس ته او (۳۰) کسه د ټوپوګرافی کورس ته معرفی شوی دی .

۲) د ولایا ټوټو د پوهنی مدیر یتو ته هدایت ورکړ شوی دی چه (۵۰۰) زده کوونکی د شپږم او نورو ټولګیو څخه د حربی ښوونځی ټاکلی هیث ته معرفی وکړی

د نهمو ټولگيو د زده کوونکو څخه د مجسمه جوړولو - نقاشي او رسامي څانگې لپاره او يو شمير د شپږم ټولگيو د فارغ التحصيلانو څخه د اوډلي وڅانگې ته معرفي شوي دي د هر کال په معمول اساس د تا کلي بست سره سم د نورو مسلکي ښوونځيو لپاره يو شمير زده کوونکي د ولايا تود پوهنې ماڼۍ پر یتو څخه غوښتل شوي ووچه پخوا مېر بو طولي ليو ته ویشل شوي او په لاندې ډول دي .

- (۱) د ابن سیناء د منځني ښوونځي لپاره (۳۵۰) کسه زده کوونکي .
- (۲) د ميخانيکي کابل د ښوونځي لپاره (۳۰) کسه زده کوونکي .
- (۳) د صنايع د ښوونځي لپاره (۲۰) کسه زده کوونکي .
- (۴) د رحمن بابا د ښوونځي (۱۵۰) کسه زده کوونکي .
- (۵) د خوشحال خان د ليسي لپاره (۷۱) کسه زده کوونکي .
- (۶) د ليک او شمير د منځني ښوونځي لپاره (چه نوی پرايستل شوي دي) ۱۰۰ کسه زده کوونکي .

د پلټنې لمرې څانگې :

ددې څانگې مېر بو طلي چاري عبارت دي د زده کوونکو تېديايي چه د مرکز څخه ولايا ته او يا د ولايا تو څخه مرکز ته ځاي بدلولي او د دوي د تېديايي پلټنې په کتنه د لمرې څانگې له خوا ښوونځيو ته معرفي کيږي - برسيره پردي د زده کوونکو د پېچي معطلو او مسئلي چه د تعاليم کال پر منځ کښي دهغوي پېچي د عسکري په قرعه کښي وڅيږي ددې څانگې په ذريعه اقدامات کيږي - همدغسې ددوولسمو ټولگيو فارغ التحصيلانو چاري چه د احتياط د ضابطو د کورس د شا ملید و غوښتنه کوي د ملي دفاع د وزارت د موافقې په اساس د هغوي معرفي کول او د سوانحو کار تونه مېر بو ټولو مکلفيتونه ور ليزل د لمرې څانگې د وظيفو څخه دي .

پښتو ژبانه

په تير کال کښې پښتو ټولنې خپل مسلكي وظيفې په دې ډول سر ته رسولي دي .

د هيواد د (٤٠) کال په جشن کښې يې د پښور او بلوچستان ځينې مشهور پښتانه لیکوال او پوهان راوبلل او د پښتولیک په ځينو اختلافي مسایلو ټي څيړنې وکړې چه په نتيجه کښې ځينې مهمې فيصلې صادري شوي سربيره په دې د پښتو ټولنې لخوا يوهيت د ښاغلي استاد خليلي په مشرتوب داسيائي او افريقائي لیکوالو په کنفرانس کښې گډون وکړ چه په تا شکند کښې منعقد شواو په دغه ضمن کښې ئي د ازبکستان او مسکو ځينې علمي او ادبي موسسې وکتلي .

د پښتو ټولنې مسلكي څانگواو مسلكي غړو دا کارونه کړي دي .

١ - کابل مجله پخپل وخت چاپ شوي او خپره شوي ده .

٢ - پښتانه شعراء دريم تړنک داد بيا تود څانگي له خوا چاپ شو .

٣ - ليکنک دود په مجله کښې او ځانته هم ديوي کوچني رسالي په توگه چاپ شو .

٤ - کليمه داره روپي د ښاغلي پژواک منظومه درامه چاپ شوه .

٥ - د سيرت النبي (ص) د څلورم ټوک پاڼي برخه په (١١٠٠) مخو کښې ښاغلي (سيفي) له اردو څخه ترجمه کړه .

٦ - شخصيت څنگه وده کوي ښاغلي (واسعي) له عربي څخه ترجمه کړه .

٧ - وده وال د ښاغلي (اتمان) ترجمه چاپ شو .

٨ - اواز د ښاغلي (تيزي) ترجمه چاپ شو .

٩ - رڼا د ښاغلي (واسعي) ترجمه چاپ شو .

١٠ - د انسان بدن د ښاغلي (سيفي) ترجمه چاپ شو .

١١ - لرغوني ژوي د ښاغلي (ويش) ترجمه چاپ شو .

١٢ - بريننا د ښاغلي (ضمير) ساپي ترجمه چاپ ته تيار دي .

١٣ - د ښاغلي (ثابت) ترجمه چاپ ته تيار دي .

١٤ - دهلي د پښتنو په وختونو کښې د ښاغلي (سيفي) ترجمه چاپ ته تيار دي .

١٥ - قاموس زبانه ي آريائي د ښاغلي شاه عبدالله بدخشي اثر چه پښتولغات ورسره نه وو

ليکل شوي دلغاتو د ځانگي له خوا پکښې زيات کړي شو .

۱۶ منتخب شعرونه دښاغلي (مچړو ح) اثر چاپ شوی .

۱۷ پښتو کتابونه دښاغلي (وینس) اثر چاپ شوی .

برسيره په پورتنو آثارو يو شمير نور کتابونه دپښتو ټولنې غړو ته د ترجمه کولو دپاره سپارل شويدي .

انجمن تاريخ

انجمن تاريخ افغانستان باساس پرو گرام که به تصويب شوراي عالي موسسه (منعده) ۱۴ ثور ۱۳۳۷) رسیده در طی سال گذشته مخصوصاً از اول سنبله سال مذکور به بعد در پيشبرد مرام خویش که عبارت از تتبعات تاريخی و نشر آثار در مجله های (آريانا) و (افغانستان) و به صورت مستقل می باشد فعالیت های زیادی بخرج داده و آثار ذیل را نشر نموده است .

۱ افغانستان در قرن (۱۹) طبع ثانی - این کتاب که تاریخ دوره محمدزائی و ریداد های تاریخی وطن را در طی قرن ۱۹ احتوای کند از طرف ښاغلي رښتیا تالیف شده و اثر بسیار قیمت داری محسوب میشود .

۲ جلد دوم تاریخ افغانستان به پښتو .

۳ بالاحصار کابل پیش آمدهای تاریخی جلد اول تالیف احمدعلی کهزاد این کتاب مفید از دوره های قبل از اسلام تا پایان دوره افغان بابر را دربر میگیرد .

۴ بالاحصار کابل و پیش آمدهای تاریخی جلد دوم این اثر که از آغاز دوره سدوزائی شروع میشود تا آخر دوره شاه محمود (سلطنت اول) به مجله آریانا چاپ شده است .

۵ درزوایای تاریخ معاصر افغانستان به انگلیسی تالیف احمدعلی کهزاد این کتاب اول به فارسی و بعد ترجمه آن به انگلیسی انتشار یافت .

۶ استخراج تاریخ در نظم نگارش ښاغلي محمد ابراهيم خليل .

۷ نقاط تاریخی قابل دید در افغانستان بزبان فرانسوی نگارش ښاغلي محمد نبی کهزاد .

۸ درت الزمان تالیف ښاغلي عزيز الدين و کيلي پوپلزائی .

۹ - تایان رسالهی است در انگلیسی و فارسی راجع به تعلقات افغانستان و چین .

علاوه بر کتب فوق آثار دیگر بنام های دودمان کورت و جنگ نامه درویش محمد خان غازی نیز تحت طبع گرفته شده است .

تشکيلات انجمن تاريخ:

انجمن تاريخ موسسه تبعات تاريخي از نظر تشکيلات اداري داراي رئيس افتخاري و رئيس اداري شوراي عالي و اعضاي افتخاري و انتصابي است.

رئيس افتخاري انجمن تاريخ بياغلي سردار محمد نعيم وزير امور خارجه، معاون دوم صدرت عظمي رئيس انجمن تاريخ بياغلي احمد علي کهزاد.

شوراي عالي انجمن تاريخ مرکب از ذوات ذيل است.

۱- وزير معارف - ۲ رئيس مستقل مطبوعات - ۳ رئيس پوهنتون - ۴ معين تدريسي معارف

۵- رئيس انجمن تاريخ - ۶ دكتور محمد فاروق اعتمادی - ۷ استاد خليل الله خليلی.

اعضاي انتصابي - ۱ محمد نبي کهزاد (مدیر مجله افغانستان) - ۲ بياغلي محمد ابراهيم خايل

۳- بياغلي يونس مراد - ۴ بياغلي محمد سرور همايون - ۵ بياغلي سلطان علي رضوي.

اعضاي افتخاري - بياغلي رشتيا - ۲ استاد خليلی - ۳ عبدالروف بينوا - ۴ فكري سلجوقي

۵- دكتور فاروق اعتمادی - ۶ پروفيسر محمد علي - ۷ دكتور مير نجم الدين انصاري

انجمن دايرت المعارف

در ماه سنبله ۱۳۳۷ طبع جلد سوم قاموس جنر افياي افغانستان که داراي پنجمه صفحه

و حاوي (۲۶۲۹) موضوعات محلي باسي قطعه فوتوهای اينيه تاريخي کابل بود خاتمه يافت.

در ماه ميزان ۳۷ طبع جلد چهارم آريانا دايرت المعارف فارسي شروع و تا يكصد و هشتاد

دو صفحه طبع شده بود که متأسفانه بتاريخ ۲۵ قوس مطبعه ي دو لتي دچار حريق مدهشي گرديد

چون انجمن دائرت لمعارف در يکي از اطاقهای مطبعه جاي داشت از آنرو تمام اوراق

و ذخائر علمي انجمن در حدود هشتاد هزار صفحه (ماحصل هجده ساله زحمات اداره)

باتمام اثاثيه و لوازم مربوط يکجا طعمه ي حريق گرديد پس از حدوث حريق بتاريخ ۲ جدي

۲۷ مجلسي بحضور جلال ثما آب کنيل وزارت معارف راجع به احياي دائرت المعارف چنين

فصاه بعمل آمد که هر چه زودتر اعضاي انجمن امور خود ها را از سر گرفته

شروع بکار نمايند طبق فيصله ي مجاس اعضاي انجمن زودتر کتب مورد ضرورت را از

کتابخانه اخذ و شروع به اخذ مواد مهمه علمي و غير علمي که شامل حرف پت باشد نمودند

و تا کنون ادر اثر مساعي جدي اعضاي انجمن سه هزار آرتيکل را از کتب معتبر و خارجي

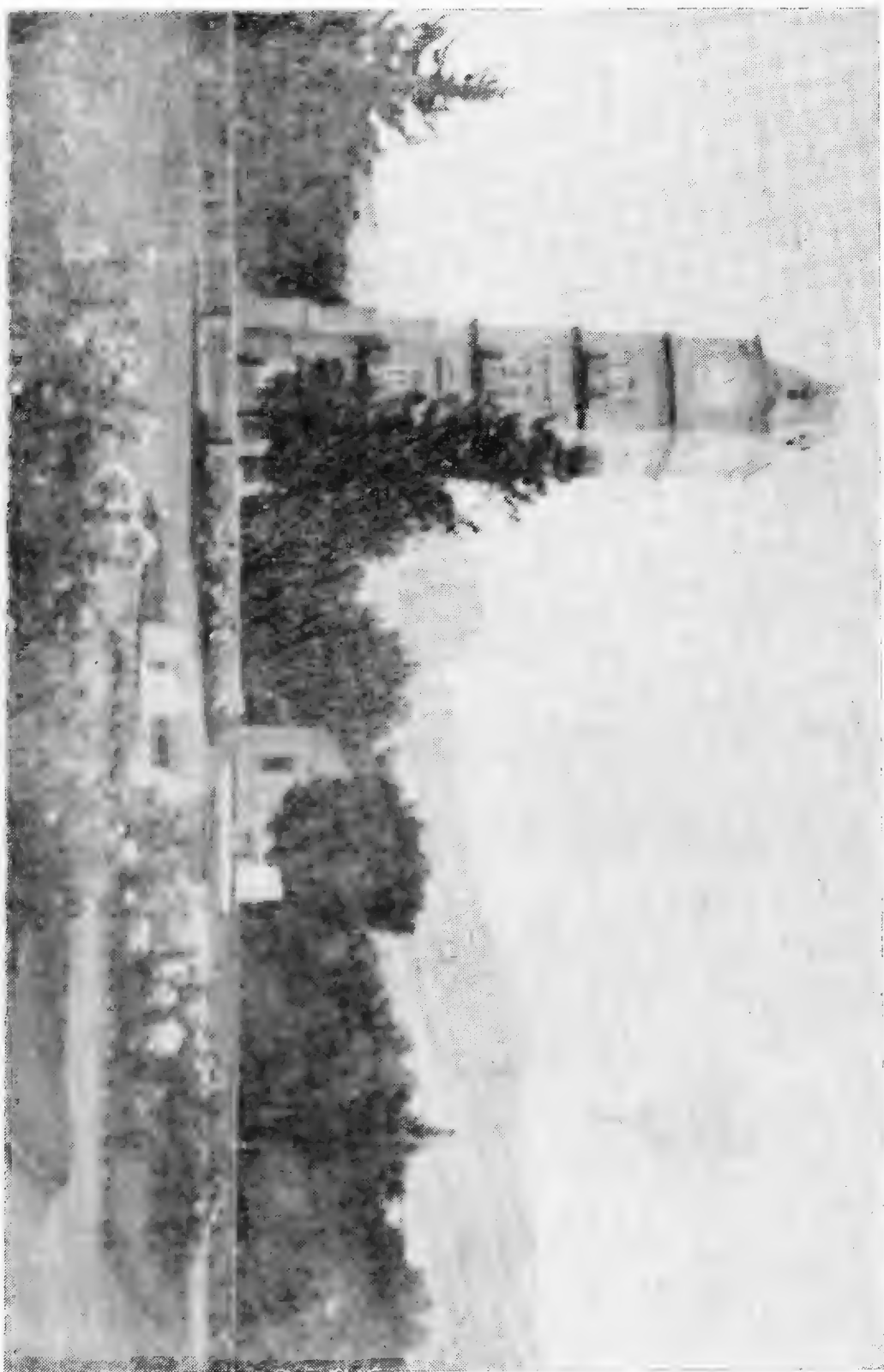
اسلامي و غير اسلامي انتخاب و سپس شروع به تفکيک و تصنيف مواد مطلوبه نمودند بعد مواد

متذکره را به اهل فن و تخصص جهت ترجمه و تتبع سپرده و از آغاز سال جاري تا کنون در

دفتره اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید (رح)

(۱۲۹) (اکتوبر ۱۹۳۱ء)

حدود پنځصد صفحه موضوعات محلی ذریعہی اعضای انجمن تهیه و در حدود دہشتصد صفحه مواد از مأخذ خارجی ذریعہی معاونین انجمن ترجمہ و تتبع شدہ بر علاوہ (۱۰۳۰) آرٹیکل موضوعات مربوط بہ قاموس جغرافیائی افغانستان کہ بہ کمک موسسہ کار توگرافی وزارت دفاع ملی از حروف م الی کہ ختم حرف قاموس است نیز تکمیل گردیدہ است. ضمناً تکمیل و ترتیب تصاویر پلٹا و فارمول ہای مربوط بہ موضوعات جلد چہارم آریانا دائرت المعارف نیز نزدیک بہ ختم است. چون جلد سوم قاموس جغرافیائی افغانستان در مطبعہ دولتی حریق گردید بنأطبع جلد سوم مجدداً شروع و در حدود دو صد صفحه بہ مطبعہ ی معارف طبع گردیدہ است.

انجمن دائرت المعارف بزودی جلد سوم قاموس جغرافیائی افغانستان را تکمیل نمودہ بمعرض استفاده قرار خواہد داد و بر علاوہ ذریعہی همکاران و مترجمین خواہیم توانست در حدود یکہزار صفحه دیگر نیز آمادہ ساختہ و در آغاز سنبہ شروع بہ طبع جلد چہارم آریانا دائرت المعارف فارسی بنمائیم.

مدیریت ارتباطات خارج معارف

این دفتر از بدو تأسیس بحیث دفتر باار تباط سازمان تربیتی - علمی و کلتوری ملل متحد (یونسکو) کار میکند. در ماههای سنبله - میز آن - عقرب سال گذشته بر ای کنفرانس دهم یونسکو ترتیبات لازم اخذ گردید.

کنفرانس در پنجم ماه نوامبر ۱۹۵۸ مطابق (۴شنبه ۱۴عقرب ۱۳۳۷) بر ای اسکما در پاریس دایر گردید و هیئت آتی در آن از افغانستان نمایندگی کردند.

(۱) شایع داکتر محمد انیس معین تدریسی معارف بحیث رئیس هیئت

(۲) « داکتر میر نجم الدین انصاری مشاور معارف » عضو

(۳) پیغله کبری نور زائی مدیر هلیسه ملالی »

(۴) شایع محمد ابراهیم شریفی معارف شعبه ارتباطات خارج »

(۵) « محمدرحیم گردیزی سکرتر سفارت کبری اعلی حضرت در پاریس بحیث عضو

در این راپور تنها به بعضی از فیصله های مهم کنفرانس عمومی دهم اشاره میکنیم.

(۱) بودجه سازی مان برای دوسال مابعد (۲۵۹۷۰۴۶۳) دالر تعیین گردید.

(۲) اعضای جدید هیئت اجراییه : تعداد عمومی اعضای هیئت اجراییه یونسکو ۲۴ نفر

است در کنفرانس نمایندگان ممالک آتی انتخاب گردیدند :

انگاسان - جمهوریت متحد عرب - مکزیکو - برازیل - سویدن - مراکش

هند - فلپین - پاکستان - اندونزی - ترکیه .

(۳) انتخاب مدیر عمومی جدید : داکتر لوترا وانز امریکائی که در پنج سال گذشته بحیث

مدیر عمومی یونسکو اجرایی و وظیفه مینمود از عهده خویش استعفا داده و بعوض

او داکتر ویرونیزی ایتالوی برای ۶ سال آینده انتخاب گردید .

(۴) تقویت تعلیمات اساسی :

(۵) جاب توجه بیشتر در باب پروژه مهم تفاهم و تقدیر متقابل کلتور شرق و غرب .

(۶) مذاکرات مقدماتی در باره تأسیس صندوق بین المللی تعلیم و تربیت .

(۷) کمک بیشتر به موسسات غیر حکومتی که در فعالیتهای تعلیمی و تربیتی - کلتوری

و علمی علاقه دارند .

(۸) تعیین یک کمیته پنج نفری برای تجدید نظر در باره ی تاریخ کلتوری بشر

۹) مطالعه‌ی مقدماتی درباره‌ی تأسیس یک پروژ و هی و سبب تعلیمات اجباری در آسیا نظیر پروژ و هی و سبب تعلیمات اجباری در آمریکای جنوبی.
 ۱۰) تقویم‌های پروژ و هی‌های تبعیضی در امور پیمایش - نقشه کشی ذخائر بحرایی در ممالک جنوب شرق آسیا

۱۱) دادن کمک‌های بیشتر به ممالک عضو:

اداره‌ی یونسکو به‌عنوان ت‌جدید که ساختمان آن تکمیل گردیده از بساجات یکی از مؤد رن ترین عمارات یورپ بشمار میرود. انتقال یافت این بنای تاریخ ۳ نوامبر ۱۹۵۸ طی مراسم خاصی بوسیله‌ی رئیس جمهور فرانسه افتتاح شد.
 «کمک‌های یونسکو»

یونسکو عموماً تحت دو پروگرام به ممالک عضو خود کمک میکند:-

۱- پروگرام وسیع امداد تکنیکی که بودجه‌ی آنرا خود ملل متحد با اختیار یونسکو و دیگر موسسات اختصاصی می‌گذارد.

۲- پروگرام سهم‌گیری در فعالیت‌های ممالک عضو که پول مصارف آنرا بودجه‌ی اصلی یونسکو اجرا می‌شود.

تحت هر دو پروگرام فوق متخصصین آتی در سال ۱۳۳۷ و آغاز ۱۳۳۸ با اختیار وزارت معارف افغانستان گذاشته شد.

۱) ادامه‌ی معاونت مکتب میخانیکی قندهار (سه نفر متخصص)

۲) «به پروژ و هی ده‌گانه (سه نفر متخصص)

۳) تدریس سیانس دارلفنون کابل (یک نفر متخصص)

۴) متخصصین اداری عامه.

۵) متخصصین مطبعه.

۶) کمک به موزیم کابل (سه نفر متخصص) آتی تحت هر دو پروگرام فوق‌الذکر از یونسکو درخواست شده و تاختم سال ۱۳۳۷ در موزیم کابل برای مدت‌های مختلف کار نمودند.

۱- آمرو هیئت.

۲- یک نفر برای ترمیم عاج.

۳- یک نفر برای ساختن کتلاک موزیم.

۴- یکنفربرای تزئین داخل موزیم .

همچنین د رآغاز سال ۱۳۳۸ یکه تعداد درخواست های جدید از طرف این مدیریت تهیه و انتظار میرود که این درخواستی ها در سال های ۱۹۵۹ - ۱۹۶۰ عملی شود .

«موضوع کو پونها»

از مدتی باین طرف یونسکو به نشر کو پونهای اقدام نموده است که ممالک مختلفه بتوانند بوسیله آن بعضی سامان و لوازم تعلیم و تربیت - سیانس و ثقافت را خریداری نمایند . در حقیقت هر کوپون حکم یکه چک دالری را دارد از مدتی این کوپونها طوره دیه از طرف موسسات - مکاتب و اشخاص مستقیماً بخود وزارت معارف و امرار بوطات آن مواصلا نموده است .

« موسسات حکومتی و غیر حکومتی »

اداره همکاری بین المللی امریکا : در سال گذشته اداره همکاری بین المللی امریکا در پروژه های آتی به کمک خویش ادامه داده است :

۱- مکتب زراعت .

۲- مکتب تخنیک ثانوی .

۳- موسسه تعلیم و تربیت و تدریس زبان انگلیسی .

۴- پوهنخی انجنیری وزراعت .

۵- اداره یونیورسته .

علاوتم یک قرارداد دیگری را وزارت معارف . فواید عامه و اداره ی همکاری بین المللی امریکا در باره ی ساختمان عمارات پوهنتون امضاء نموده است . در تحت قرارداد اداره ی یونیورسته قرار شد تا در سال ۱۳۳۸ یک هیئت پنج یاشش نفری از طرف یکی از پوهنتونهای بزرگ امریکا با افغانستان آمده از پوهنتون کابل مطالعه و درباره انکشاف آینده نظریات و پیشنهادات بدهند .

« دفتر بین المللی تعلیم و تربیت »

وزارت معارف با این موسسه غیر حکومتی از چند سال باینطرف تماس دارد . این موسسه سعی مینماید راجع به تعلیم و تربیت در ممالک مختلف نشریات نموده و سیستم های مختلفه را متایسه نماید . در هر سال یکمرتبه کنفرانس بین المللی را دایر و در آن درباره یک یا دو موضوع تعلیم و تربیت تصمیماتی را اتخاذ میکند . در سال گذشته هیئت آتی در بیست و یکمین کنفرانس این موسسه درجینوا سهیم گرفتند .

۱- بناغلی داکتر محمدانس معین تدریسی معارف بحیث رئیس هیئت .

۲- « محمد آصف مایل رئیس تدریسات ابتدائی بحیث عضو .

در کنفرانس فوق‌الذکر درباره‌ی موضوع تهیه و نشر پروگرام مکاتب ابتدائی تعلیم و تربیت در مناطق زراعتی و وسایل آن، مذاکرات بعمل آمده و تصمیماتی اتخاذ گردید . همچنین در هر کنفرانس این موسسه که سال یکمرتبه در جینوا دایر میشد نمایندگان هر مملکت مکلف هستند راجع به پیشرفت و انکشاف تعلیم و تربیت دو سال قبل در مملکت ایشان راپور بدهند .

« ایشیا فوندیشن »

طوریکه در راپورهای قبلی ذکر شده ایشیا فوندیشن یکک موسسه غیر حکومتی بوده مرکز آن در سانفرانسسکو و در (۱۳) مملکت آسیائی نماینده دارد . دفتر این موسسه در کابل در سال ۱۳۳۳ افتتاح گردیده و از آن تاریخ به بعد به وزارت معارف و بعضی وزارتخانه های دیگر کمک نموده است .

در سال گذشته دو نفر متخصصین این موسسه در رشته‌ی سپورت در مکاتب معارف مصروف بودند .

همچنین در حدود (۲۰۰۰) جلد کتاب به پوهنتون معارف داده اند .

علاوآ یک یرنت مایکرو فلم برای کتابخانه پوهنتنی سیانس ، انجینیری و زراعت نیز داده اند .

« امور مربوط به فیلوشیپ ها و سکالرشیپ ها »

مدیریت ارتباط خارجه معارف طبق لایحه‌ی جدید سکالرشیپ و فیلوشیپ که از مجلس عالی وزراء گذارش یافته بحیث دفتر کمیته‌ی مرکزی کار میکند . مجالس کمیته از طرف این دفتر دایر و سپس بامقام اعضا کنند بوسیله وزارت امور خارجه و بامقام استفاده کننده و خود وزارت امور خارجه مستقیماً مکاتبه میکند چون داوطلبان از طرف وزارت پلان معرفی میشوند این دفتر مکلف است درباره‌ی قبولی یا رد کاندید ها با وزارت پلان هم مکاتبه کند در سال ۱۳۳۷ نمایندگان وزارت معارف در کنفرانس ، سیمینار ها و مجامع آتی شرکت نموده است :

۱- کنفرانس بین‌المللی تعلیم و تربیت (جینوا) .

۲- سیمینار منطقوی تعلیمات سمی و بصری (دهلی جدید) .

۳- سیمناړ منطقوی انکشاف و اصلاح تعلیم و تربیت (د هلی جدید) .

۴- سیمناړ کتب درسی (توکیو) .

۵- مطالعه ساختن کتب و لوازم درسی ، جاپان ، فلپین ، تایلیند ، هند و پاکستان .

سکار شپ و فیاو شپ ها ټیکه در سال ۱۳۳۷ از طرف ممالک و منابع مختلف داده شده
مجموع آن به ۹۱ نفر بالغ می شود .

امداد تخنیکي بمکاتب مسلکی :

موسسه ی بین المللی یونسکو :

کومک های این موسسه در قسمت تعلیمات مسلکی بمکتب میخانیکي قندهار قابل قدر است .
معلمین خارجی - ملشین - سامان و افزار تعلیمی این مکتب از طرف همین موسسه مساعدت شده است .
مدیر و درنفرمته خصص بمصرف یونسکو از آلمان است . خدام گردیده و با کونتر پارت های افغانی تمام
امور تعلیمی مکتب را پیش می برند .

اداره ی همکاری بین المللی امریکا :

کومک های این موسسه بوسیله ی دو تیم از یونیورسیتی های امریکائی صورت میگیرد
تیم وایو منگ : که در قسمت های فنی با تعلیمات مسلکی همکاری مینمایند و فعالیت آنها در پروژه های
تخنیکي وزراعت پخش میگردد .

در سال گذشته ۶ نفرمته خصص در مکتب ثانوی تخنیک و دو نفر در مکتب زراعت بحیث مشاور
و معلم ایفای وظیفه می نمودند .

این اشخاص علاوه بر تریننگ پرسنل افغانی نیز مساعدت نموده و می نمایند .

تیم کولمبیا : متخصصین این تیم در دارالمعلمین ها با معلمین افغانی مساعدت می نمایند علاوه بر
تدریس لسان انگلیسی در مکتب بوسیله ی آنها صورت میگیرد . اما فعالیت های بیشتر این تیم
در ساحه ی یونیورسیتی است .

۴- امداد تخنیکي فرانسه :

در طی همین سال قرارداد امداد تخنیکي بین افغانستان و فرانسه باهضاء رسید که بموجب آن
حکومت فرانسه در ضمن امداد با سایر موسسات افغانستان وعده ی همکاری با تعلیمات مسلکی را
داده است و امید است در آینده این همکاری در ساحه ی عمل داخل شود .

سرطبات معارف:

در سال جاری کو دکستان موسسه نسوان کا بل تحت کنترول صحی شفا خانہ معارف قرار گرفته و تمام اطفال کو دکستان خال کو بی تو برکولین معاینه عمومی صحی، پیچکاری محرقه و خال کو بی چیچک شدہ است علاوه آماہ دوبار دوکتور موظف شفا خانہ معارف برای کنترول صحی شان به موسسه میرو د

سرطبات در نظر دارد کہ بر علاوه سنتر شیر موجودہ کہ در لیسه ملالی میا شد یک سنتر شیر دیگر را نیز در مکتب محجوبہ هروی واقع باغ نواب افتتاح نماید تا اطفال منطقہ شهر قدیم نیز از شیر و ویتا مین مستفید گردند.

دستگاه مکمل اکسریز برای شفا خانہ معارف رسیدہ و عنقریب نصب می شود.

مدیریت عمومی سپورت:

اجرائات مدیریت عمومی سپورت حسب ذیل خلاصہ می شود:

- ۱- کتابی بنام پروگرام تربیہ بدنی و سپورت برای مکاتب ابتدائی تالیف گردیده است.
- ۲- کار تعمیر ستدیوم لیسه استقلال کہ گنجایش ۵۰۰ الی ۶۰۰ هزار تماشاچی را دارد از تاریخ اول ثور ۱۳۳۸ آغاز گردیده است. این ستدیوم علاوه از میدان های سپورت های اجتماعی و انفرادی دارای اضافی های کشیدن و پوشیدن لباس برای سپورت مین ها و تشناب های عصری خواهد بود.
- اخیراً از طرف مدیریت عمومی سپورت نقشه ی یک ستدیوم بزرگ در چمن های لیسه حبیبیه متصل میدان طیاره سابقہ ترتیب یافته کہ در آن تقریباً برای گنجایش بیست و پنج هزار نفر با جمیزم عصری و میدان های تینس و حوض های آبیازی و غیره مرتب شده

- ۳- در تورنمنت آزاد معارف تیم الف معارف درجه اول تیم پوهنتون کابل درجه دوم تیم آریانا درجه سوم تیم ب معارف درجه چهارم تیم ح پ درجه پنجم تیم د معارف درجه ششم تیم لیسه احمد شاه بابای قندهار درجه هفتم تیم ب ن درجه هفتم شناخته شد. تورنمنت ها کی به سیستم لیک طور آزاد:

تیم قوای مرکز وزارت دفاع ملی درجه اول تیم الف معارف درجه دوم تیم ب، (ح، پ) درجه سوم تیم الف ح پ درجه چهارم تیم ب معارف درجه پنجم تیم (د) معارف درجه ششم تیم (ث) معارف درجه هفتم شناخته شد.

تورنمنت با سکت بال سیستم لیک طور آزاد:

تیم پوهنتون کابل درجه اول تیم الف معارف درجه دوم تیم (ب) معارف درجه سوم تیم

- ث معارف درجه چهارم- تیم (د) معارف درجه پنجم گرديد
- ۴- به تعداد چهل قلم سامان مختلف سپورت که از جاپان و هند خریداری و همچنین یکتعداد سامانیکه فابریکه‌ی سپورت وزارت محترم دفاع ملی بدسترس ما گذاشته است بمکاتب مرکز و ولایات توزیع گردیده است .
- همچنین البسه‌ی سپورتي برنگک های مختلف که تعداد آن به (۱۰۳۴) سیت میرسد برای مکاتب و (۱۵۸) سیت برای تیم های معارف از جاپان خریداری و به سپورت تمین ها توزیع شده است .
- ۵- کتاب دانستن قوانین جدید بازی بین المللی هاکی و هیند بال از آلمانی و انگلیسی ترجمه گردیده است .
- ۶- تیم فوتبال معارف جهت مسابقات دوستانه عازم اتحاد جماهیر شوروی شده بودند، که دو مسابقه در شهر تاشکند یک مسابقه در شهر ستالین آباد و یک مسابقه در شهر عشق آباد بصورت دو ستانه نموده همچنان در ماه میزان ۱۳۲۷ نظربه دعوت جمهوریت توده چین تیم فوتبال معارف به آنصوب عزیمت کردند و از جمله‌ی هفت مسابقه‌ی که بحمل آمد (سه) آنرا غلب و چهار دیگر را مغلوب شده اند .
- ۷- به تعداد پنسیج هزار سپورت تمین در رسم گذشت سپورتي چهل و مین جشن استقلال اشتراک ورزیدند .
- ۹- در تورنمنت رسمی خرائی معارف که به میستم تاشکند در سپورت های اجتماعی از قبیل فوتبال هاکی باسکیتبال ، هیندبال و در سپورت های اتلتیک از قبیل دویدن ها، خیزها انداخت ها و سپورت های ثقیله از قبیل وزن برداری، کشتی آزاد و بوکسنگ که بسین مکاتب صورت گرفته بود نتایج آن قرا ر آیتست :
- لیسه‌ی حبیبیه جایز درجه‌ی اول و برنده‌ی کپ و بیرق معارف گردید .
- لیسه‌ی غازی جایز درجه دوم .
- لیسه‌ی نجات جایز درجه سوم .
- ۱۰- تورنمنت بهاری سپورت های اجتماعی ، انفرادی ، ثقیله‌ی معارف به میستم لیسک از تاریخ ۱۱ ثور ۱۳۳۸ آغا ز و تا تاریخ ده سرطان دوام کرد .
- ۱۱- برای کپ سپورت های ثقیله‌ی معارف یکتعداد سامان جدید از طرف مدیریت سپورت جهت تمرین اعضا‌ی آن به کپ گذاشته و هم یکنفر معلم کشتی و یکنفر معلم بوکسنگ و یکنفر معلم وزن برداری به کپ معرفی شده است تعداد اعضا‌ی کپ فعلاً به (۱۳۰) نفر می رسد .

۱۲ - مکتب سپورت درین سال دارای صنف نهم گردید تعداد داخای مکتب فعلاً یکصد و سیزده نفر است در مکتب سپورت مضامین ذیل تحت نظر معلمان داخای و خارجی درس داده می شود .

صنف هفتم: فارسی ، پښتو ، انگلیسی ، حساب ، هندسه ، دینیات ، علوم اجتماعی ، سیانس ، صحت ، کاردستی و رسم ، حسن خط ، فعالیت ها .

صنف هشتم : فارسی ، پښتو ، انگلیسی ، حساب ، هندسه ، دینیات ، علوم اجتماعی ، سیانس ، کمک های اولیه ، کاردستی ، رسم ، حسن خط ، فعالیت ها .

صنف نهم: فارسی ، پښتو ، حساب ، هندسه ، دینیات ، سیانس ، تاریخ سپورت ، اصول تدریس اساسات تدریس ، تطبیقات عملی ، فعالیت ها

پروگرام دری سه صنف دهم ، یازدهم و دوازدهم مکتب نیز ترتیب یافته است .

مدیریت احصائیه معارف

مدیریت احصائیهی معارف در جریان سال علاوه بر امور عادی اداره به امور ذیل واریسی کرده است در چهلمین سالگهی استرداد آزادی وطن احصائیهی معارف مملکت روی یکتعداد گرافها به کلانی (یکنیم در ۱ متر) برکارد بورد ها ترتیب و در معرض نمائش گذاشته شد . برای جمع آوری احصائیهی لازمی در تمام شقوق مملکتی وزارت جلیله ی پلان در ظرف سال اقدام به تربیهی پرسونل فنی در شق احصائیه نمود که ما مورین مدیریت احصائیهی وزارت معارف نیز در جماعه ی ماهورین دیگر وزارت خانه ها معرفی و کورس لازم را تکمیل نمودند .

برای معلوم کردن چگونگی نتایج امتحان سالانه ی امسال مدیریت احصائیه ی معارف بعد از ختم امتحان سالانه نتایج مکاتب سرد سیر افغانستان را خواست که بعد از وصول آنها را پور مفصلی را جمع به تعداد شامل امتحان ، کادیاب ، مشروط ، محروم و ناکام در مکاتب مختلفه ترتیب و به مقام مربوطه تقدیم نمود .

جهت نشر و اشاعه ی معلومات احصائیه ی معارف در ظرف سال دوائر و مراجع از قبیل وزارت پلان ، اداره ی آژانس ، تیم کولمبیای موسسه ی تعلیم و تربیه ی پوهنتون ، آسی ای وغیره به مدیریت احصائیه ی معارف مراجع نموده اند .

مدیریت عمومی معلمان :

مدیریت معلمان به سه شعبه ی آتی تقسیم گردیده است :

شعبه ی سوانحات :

این شعبه امور تقرر و تبدیل و تر فیعات و تقاعد معلمان و معلمات و هجده مسایل فوق الذکر را بعهده دارد در طول سال گذشته به تعداد (۳۰۲) نفر که دوره ی مسافرت شان تکمیل گردیده بود حسب تصویب انجمن وزارت ازبک ولایت بولایت دیگر تبدیل شدند . هکذا تبدیل (۹۳۲) نفر معلم و معلمه از طرب مدیریت های معارف ولایات و مکاتب شهر ازبک مکتب به مکتب دیگر بداخل ولایات صورت گرفته و هم در سال گذشته (۲۴۶) نفر فارغ التحصیلان دارا لمعلمین ، دارا لعلوم عربی ، مدرسه ی علوم شرعیه ، نجم المدارس و سائر فارغ التحصیلان بکلوریا و لیسانسه پوهنخی های سیاس و ادبیات جدیداً مقرر شدند و (۸۶) نفر محصل صنف مختلف که سوبه ی بالاتر از صنف نهم داشتند و محصلین پوهنخی ها که نظر به مشکلات مالی و مضیقهای اقتصادی بادامه ی تحصیل پرداخته نتوانستند نظر به کمبود معلمان در مکاتب به صفت معلم

مقرر شده اند همچنین درمکا تب نسوان به تعداد (۶۵) نفر فارغ التحصیلان لیسه‌ی ملالی وزیر غونه جدیداً بصفت معلمات مقرر گردیده اند و بنعداد (۲۵) نفر معالمن و معلمات بدیگر دوائر تبدیل واز بست معارف منفک شده اند .

درسال گذشته ۲۹۵ نفر معلمان و معلمات به ترفیع نایل و همچنان (۹۰) نفر معلماتیکه در بودجه ترفیع شان گنجایش نداشت به اخذ ربع تفاوت مرفق گردیده اند .

هکذا در مرکز و ولایات در باره‌ی تقاعد ۵۳ نفر اقدام شده است

جمعاً در مرکز و ولایات ۸۸۸ نفر ترفیع و (۲۹۱) نفر به اخذ ربع تفاوت معاش (۳۰۱) نفر معالمن تبلیغ سری دیده و همچنان در سال موصوف (۳۳) نفر معالمن و معلمات که تحصیلات بکساوریا داشتند جهت بلند بردن سویه‌ی تعلیمی شان به پوهنځی ها معرفی و برای (۲۴) نفر معالمن موافقه داده شده که بدیگر دوائر رسمی شامل کار شده اند .

درسال متد کړه (۲۰) معلم مستعفی گردیده و بر علاوه با اثر تفتیش درمکا تب مرکز و ولایات تقریباً (۱۱۳) نفر معلم مستوجب مکافات و مجازات شده اند .

در مورد معافی از خدمت عسکری (۱۳۰) نفر معلم که شش ساله خدمت معالمن را قبولی داده اند اقدام و بوزارت دفاع ملی اطلاع شده است .

این شعبه در باره‌ی تخصیصا تیکه در طول سال گذشته بصورت سه ماهه ، شش ماهه و مرکز و ولایات ذریعه مدیریت عمومی لوازم ارسال شده است جمعاً از بودجه پلان - / ۹۴۷۸۴ - افغانی بدرک مسلکی - ۵۳۶۳۰ - افغانی غاگی و ۲۴۷۹۶۰ - افغانی دهاتی پلان و از بودجه عادی ۶۰ / ۲۳۵۱۷۴۴ مساکي و ۱۸۲۸۸۷۵ / ۰۱ - افغانی غلکی و مبلغ ۸۴ / ۳۶۲۷۱ امتیازی پشتو و مبلغ ۲۴ / ۷۸۵۹۱۶ افغانی مدرک معالمن دهاتی .

شعبه معالمن خارجی :

این شعبه امور مربوط به معالمن خارجی را از قبیل استخدام انعقاد قرارداد با معالمن داخلی و خارجی فسخ قرارداد ها - اقامت و خروج ، مسایل مالیات بر عایدات و غیره از قبیل راپور های حاضری معالمن خارجی را که در ولایات مصروف خدمت اند اجرا مینماید . درسال (۱۳۳۷) نفر معالمن خارجی از مالک - امریک - و هندوستان استخدام ، (۵) نفر قرارداد شان ختم و با (۲۰۴) نفر معالمن داخلی عقد قرارداد نموده است .

معلمین که در سال ۳۷ ترفیع نموده اند:

۳	بر تبه ی	معلم لیسه ی استقلال	مباغلی محمد یونس
۴	»	» » حبیبیه	عبدالجببار
۳	»	» » ملالی	محمد یونس
۴	»	» » استقلال	سید محمد سعید
۴	»	» » نجات	محمد یوسف
۴	»	» » ملالی	کریم شاه
۴	»	» » مکتب میخانیک کی کابل	صلاح الدین
۴	»	» » رابعه ی بلخی	خیر محمد

مامورینیکه باخذ نشان نائل شده اند .

مباغلی عبدالاحد (عطائی) معین اداری معارف (نشان استو ر درجه دوهم) نشان مینه پال ، نشان ریشترین مطلا

مباغلی داکتر محمدانس معین تدریس معارف (نشان مینه پال)

» عزیز محمد رئیس تفتیش نشان رشتین مطلا ، نشان درجه سوم معارف .
 » داکتر محمد اکرم رئیس تدریسات ثانوی نشان مینه پال ، نشان درجه سوم معارف .
 » محمد حیدر رئیس تدریسات مسالکی (تقدیر نامه درجه دوم) و نشان درجه سوم معارف .
 » سردار حمید الله عنایت سراج رئیس دارالتالیف (نشان مینه پال) نشان درجه سوم معارف

مباغلی محمد آصف (مایل) رئیس تدریسات ابتدائی نشان درجه دوم معارف

» گل پاچاه (الفت) رئیس پښتو تولنه (نشان درجه دوم معارف)
 » مولینا عبد الحق آمر مدرسه ی علوم شرعیات (نشان دوم معارف)
 » عبد الغفور (برشنا) آمر مکتب صنائع (نشان سوم معارف)
 » محمد اسماعیل مشاور و عضو ریاست تدریسات ثانوی (نشان رشتین مطلا)
 » غلام سرور (گویا اعتمادی) عضو ریاست دارالتالیف (نشان رشتین مطلا)
 » میرنجم الدین (انصاری) مشاور (نشان درجه سوم معارف)
 » عبد الرسول رئیس شعبه تجارتی صنائع (نشان رشتین مطلا)
 » عزیز الرحمن (سیفی) مدیر ترجمه ریاست پښتو تولنه (نشان سوم معارف)

- بناغلی محمد ایوب مدیر کل و پ معارف (نشان مینه پال)
- » محمد عمر مدیر معارف هرات (نشان مینه پال)
- » سعد الدین مدیر فنی شعبه تجارتی صنائع (نشان مینه پال)
- » عبد الغفور (احمدی) معاون ریاست تدریسات ابتدائی (نشان رشتین نکلی)
- » محمد اکرم مفتش ریاست تفتیش (نشان رشتین نکلی)
- » محراب الدین مدیر معارف ولایت کابل (نشان رشتین نکلی)
- » غلام محمد مفتش ریاست تفتیش (نشان نکلی)
- » فدای احمد مصحح مطبعه معارف (نشان رشتین نکلی)
- » عبد السلام مصحح مطبعه معارف (نشان رشتین نکلی)
- » عبدالعزیز مصحح مطبعه معارف (نشان رشتین نکلی)
- » عبدالمحمد مصحح مطبعه معارف (نشان رشتین نکلی)
- » عبدالغنی مدیر تدریسات پښتو (نشان رشتین نکلی)
- » قاری غلام محمد معاون دارالعلوم عربیه (نشان رشتین نکلی)
- » عبدالاحمد معلم ایسه زرغونه (نشان رشتین نکلی)
- » محمد ایوب مفتش ریاست تفتیش (نشان رشتین نکلی)
- » عبدالغنی مدیر مکتب صنایع (نشان رشتین نکلی)
- » دین محمد (فروغ) مدیر دشمیر اولیک شوئی (نشان رشتین نکلی)
- » قربانعلی مفتش ریاست تفتیش (نشان رشتین نکلی)
- » محمد نادر مدیر هیئت معاینه (نشان رشتین نکلی)
- » عبدالله معاون مدیریت قلم مخصوص (نشان رشتین نکلی)
- » غلام حیدر معاون مدیریت دیوها (نشان رشتین نکلی)
- مامورینیکه بتاريخ اول سنبله ۱۳۳۷ بیک رتبه ترغیع نائل شده اند :
- بناغلی عزیز محمد رئیس تفتیش از رتبه دوم برتبه اول .
- » محمد نبی کهزاد مدیر مجله افغانستان از رتبه سوم برتبه دوم .
- » قاری غلام محمد معاون مدیریت دارالعلوم عربیه از رتبه چهارم برتبه سوم .
- » محمد یونس عضو انجمن تاریخ از رتبه چهارم برتبه سوم .
- » عبدالغنی مدیر تدریسات پښتو از رتبه چهارم برتبه سوم .

موزه کابل

ترتیب و نظم و نسق مجدد موزیم کابل در پر و گرام انکشافی سال ۳۶ سر دست گرفته شده بود. با رسیدن ۲۱ پایه الماریهای پلکسیگلاس ارازو پا و هیأت عامی یونسکو کار آن موقوفه انجام یافت :

در دو اطاق نمونه (اطاق آثار عتیقه بگرام و هنر اسلامی) آلهای تهریه نصب گردید. بهترین آثار منحصر بفرد بگرام و هنر اسلامی انتخاب و ذریعه آرایشگر سوپری تزئین یافت .

به تعتیب آن برای تنویر عصری تمام موزیم چراغهای تیوب نیون که قبلاً فرمایش داده شده بود ذریعه کمپنی زیمنس نصب و موزیم کابل روشن گردید .

اطاق قبل التاریخ که قبلاً وجود نداشت بنام اطاق هندیککک بصورت جدیدترین و بهترین اشیای پنجهزار سال قبل مردمان این سرزمین در آن گذاشته شد درین اطاق عمر ما اشیای مکشوفه هندیککک (بیست میای شمال غرب تندهار) گردآورده شده است .

اطاق بگرام (موزه کابل)

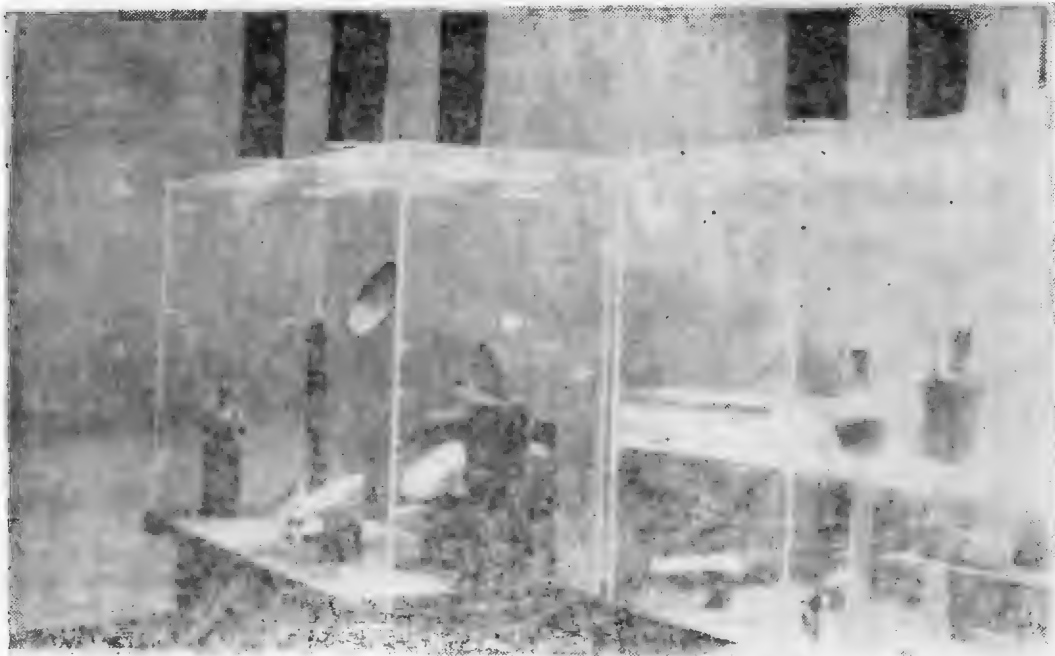
آثار قندقستان به اطاق مناسبتری انتقال و بشکل بهتری آخرین خاطرات هیسکل سازی بودائی افغانستان (قرن هفت میلادی) در آن گذاشته شد.

اطاق شترک: درین اطاق شست‌های هیسکل تراشی یونانو بودائی انتخاب و دوباره ترتیب یافت.

کتیبه‌ها بصورت زیب‌بنده و اساسی به دیوارها (با کارتهای آن) نصب گردید.

در تحویلخانه نمونه برای اشیای عتیقه و اشیای باقی مانده بگرام از قبیل عاج‌های هیسکل تراشی شده و ظروف شیشی منقوش یونانو رومن اسکندریه، اشیای مفرغی و گچی و سفالین موجودی علمی شد و با کارتهای آن بصورت فنی گذاشته و حفظ گردید. لابراتوار عکاسی با چند پایه کامره، وانلارجر تاسیس گردید.

تا هر چه زودتر برای کارتهای اشیای عتیقه و باقی ضروریات لازمه عکس‌ها تهیه شود نخست برای البم موزیم، دورنمای اطاقها عکاسی شد و بعد از مجسمه‌های «اجداد نورستانیان» (کافرستان) و از هیسکل تراشی گنده‌ها را، مربوط اطاق هده

قسمتی از اطاق هنر اسلامی موزه کابل

و از آثار قندقستان عکس برداشته شده همین ترتیب از باقی آثار قبل التاریخ و گورینک و بودیک و هنر اسلامی عکاسی بعمل خواهد آمد.

در شعبه ترمیم کاری تا آمدن متخصص تر میم کساری اشیای سفالین هیکل تراشی سنگی و گچی و مفرغی و صخافی کتب صورت میگیرد.

تا اکنون اشیای ذیل پاك شده است .

هیکل سنگی یکصد و یک پاره .

اشیای سفالین سه صد و ده پاره .

مجسمه های گچی یکصد و دو پاره .

ظروف مسی و مفرغی پنجاه و یک پاره .

بیست و پنج جلد کتاب صخافی ششصد و بیست و دو سکه شسته و پاك شده ، ۲ لوحه تپاچه شده است .

کتابخانه :

کتابخانه ی موزیم در حد و د ششصد و چهل نسخه ی قلمی و ۲۰۸ جلد کتاب چاپی دارد .

قانون آثار عتیقه افغانستان در (۹) فصل و صد ماده طرح و تدوین یافته ، امید است تصویب آن از مجلس محترم عالی وزیر را بگذرد .

شعبه ی تزئینات (دیگر رسو) :

با آمدن دیکور تو رسو یی یکی از اعضای موزیم کابل طرز اسبستن با وی همکاری نمود . صورت تزئین را آخرت که به تعقیب آن دوا طاق قبل التاریخ و قندقستان را به طرز جدید تزئین نمود .

مجسمه سربو دا (موزمی کابل)

ادور حفاري

۱- سوځ کوتل

از ۱۲۳۱ باینطرف هیأت باستا نشناسی ترانسری به همکاری اعضای موزیم همه ساله به سوځ کوتل (پانزده کیلومترې شمال غرب پلخمرې) حفاریات می نمایند .
 کاوشها در پلت فورم و مدخل زینه های بزرگ بیش از همه دلچسپ و نتایج خوبی بار آورد.
 این پلت فورم بطرف شرق معبد بگولنگو (بنلان امر وزه) تقریباً دو کیلومتر دور از زینه های باشکوه در امتداد خط محرر آن واقع شده است .
 تعمیر آن مستعجل است و دیوارهای محکم سنگی آن دارای ستونهای چهار گوش میباشد که هنر آن را در بوط بمکتب یونانو با ختری دانسته است .
 برای دریافت حیاط این معبد به قسمت شرقی آن ۱۸ مربع حفر گردید . و تعداد زیادی مسکوکات کوشانی و چند پارچه مفرغ و اشیای سفالین و برای نخستین بار تیکرتاپه ئی از آن محل کشف گردید .

حفاریات مدخل زینه های بزرگ :

موقعی که حفاریات در مدخل زینه ها شروع شد ظهور یک جری سنگی با ساختمان عجیب که از شمال به جنوب افتیده بود . و بتعیب آن بیست پله زینه که رخ بطرف شرق و کمی منحرف از خط راست زینه های بزرگ نمایان گشت ، و آن طرف سرک پدیدار شدن دیوار بزرگی معمائی را بار آورده چه تاکنون ارتباط آنها به یکدیگر لاینحل باقی مانده است از همه دلچسپ تر کشف شانزده کتیبه ی یک سطره و شش سطره به رسم الخط یرنانی و زبان کوشانی (تخاری قدیم درین محل هیجان و مسرت زیادی تولید کرد امید میرود در آینده باتفسیر چنین کتیبه ها زبان دو هزار سال قبل اجداد ماروشن گردد .

حفاریات در غزنی :

در تابستان و پائیز سال ۱۳۳۷ مدت چهار ماه هیأت با ستانشناسی ایتالوی به همکاری اعضای موزیم دومین مرحله ی حفاریات را در غزنی بعمل آوردند .
 درین دوره حفاریات در قصر معروف که درمجاورت زیارت سلطان ابراهیم واقع است ادامه یافته و در نتیجه ساختمان فوق العاده دلچسپی در آنجا پیداشد .
 گذشته ازین به تعداد زیاد پارچه های تزئیناتی که از سنگ مرمر و یاخشت پخته میباشد ، و شاهد عظمت و شکوه قصر سلطنتی پایتخت دور غزنوی است نیز بدست آمد .

که از جمایه‌ی آثار مکشوفه یکی هم مجسمه‌ی سنگی و شکسته‌ی (شیوا) است که حائز د لچسپی زیاد بوده و شاهد فتوحات و پیروزی‌های بزرگ غزنویان در هند است. که طی لشکر کشی‌های خورش طو ر غنیمت به غزنه آورده اند. دیگر از آثار مکشوفه آنچه قابل تذکر می باشد دو جعبه مفرغی است که بامس و نقره سوادکاری شده و در نوع خود از جمایه‌ی پارچه‌های بسیار مقبول و ظریف بشمار رفته و اولین نمونه‌های مفرغی است که در اثر تحقیقات علمی نه تنها از غزنی بلکه از تمام افغانستان بدست آمده.

۳- حفاریات در مندیگک

هیأت باستانشناسی فرانسوی در افغانستان در برج حمل ۱۳۲۹ به کشف تپه قبل التاریخی مندیگک مربوط حکومت خاکریز که در ۲۵ کیلومتری شمال غرب قندهار واقع می باشد، مو فوق بودند. همه ساله هیأت حفاریات فرانسوی به همکاری اعضای موزیم در آنجا عملیات حفاری را به دل می آورند، که در ختم هر سال جریان حفاریات و آثار مکشوفه پیوسته گزارش یافته، اخیراً حفاریات تپه مندیگک در برج عقرب ۱۳۳۷ بعد از یازده دوره عملیات حفاری به آخر رسید و بکلی ختم شد.

در ماه قوس ۱۳۳۷ تماماً آثار مکشوفه مندیگک بین هیأت حفاریات فرانسوی و موزیم کابل تقسیم گردیده، و بدینوسیله در ماه حرمت ۱۳۳۷ اتاق قبل التاریخ مندیگک به نمایش بهترین آثار قبل التاریخی در موزیم کابل تشکیل گردید.

اشیای منکشفه عبارت اند از :-

۱- انواع مهر - مجسمه‌های کوچک گلی (از انسان - از حیوانات مختلف)

۳- مجسمه‌های سنگی ۴- نوکهای تیر منگی ۵- ظروف سنگی ۶- ازار سنگی.

۷- مهره‌های سنگی ۸- ازار و پارچه‌های برنجی ۹- تکه‌های آهنی

۱۰- ازار استخوانی ۱۱- گوتک‌های بافت (سنگی - گلی) ۱۲- صدف و کودی

۱۳- پارچه‌های کوچک طلا ۱۴- خمهای بزرگ ۱۵- ظروف سفالین.

کشفیات غیر مترقب.

در ماه قوس ۱۳۳۷ خبری به موزیم کابل رسید که در جلاله یک آبدیه باستانی به مشاهده می رسد یک هیأت از طرف موزیم کابل برای تحقیق در اطراف آن آبدیه بدان صوب رهسپار گردیده، گذارش هیأت چنین خلاصه می شود.

در جلاله نزدیک قلعه‌ی خان جلاله (بنای علی عبدالملک) به ساحل راست دریای کنر در زیر

بناهای امروزی آبدیه دلچسپی پنهان بود، که درین او اضرابه اثرات کمال آبهای دریای کنر تقریباً ۱۳ بر آبدیه نمایان گشت. این آبدیه عبارت از یک ستوپه‌ای است که عموماً از پارچه سنگهای شیت و اهک بایک مهارت ساخته شده است.

بهر حال مطالعه‌ی سطحی واضح ساخت که در جلاله بقایای یک معبد بودائی مرکب از یک ستوپه و یک صومعه متصل همدیگر وجود دارد.

اجزای آبدیه پروان معبدشویا :

هیأت بعد از راجه از جلاله با چند سراسر ای در دامان کوه چنان در قبرستان هابه بنایی برخوردارند، که اصل بنای آن عبارت از قلعه‌ی بنام سیر همجو را چنان وجود داشت که اکنون تحت عمارات امروزه گردیده است.

کشف یک آبدیه‌ی کوشانی در تنگی سیدان :-

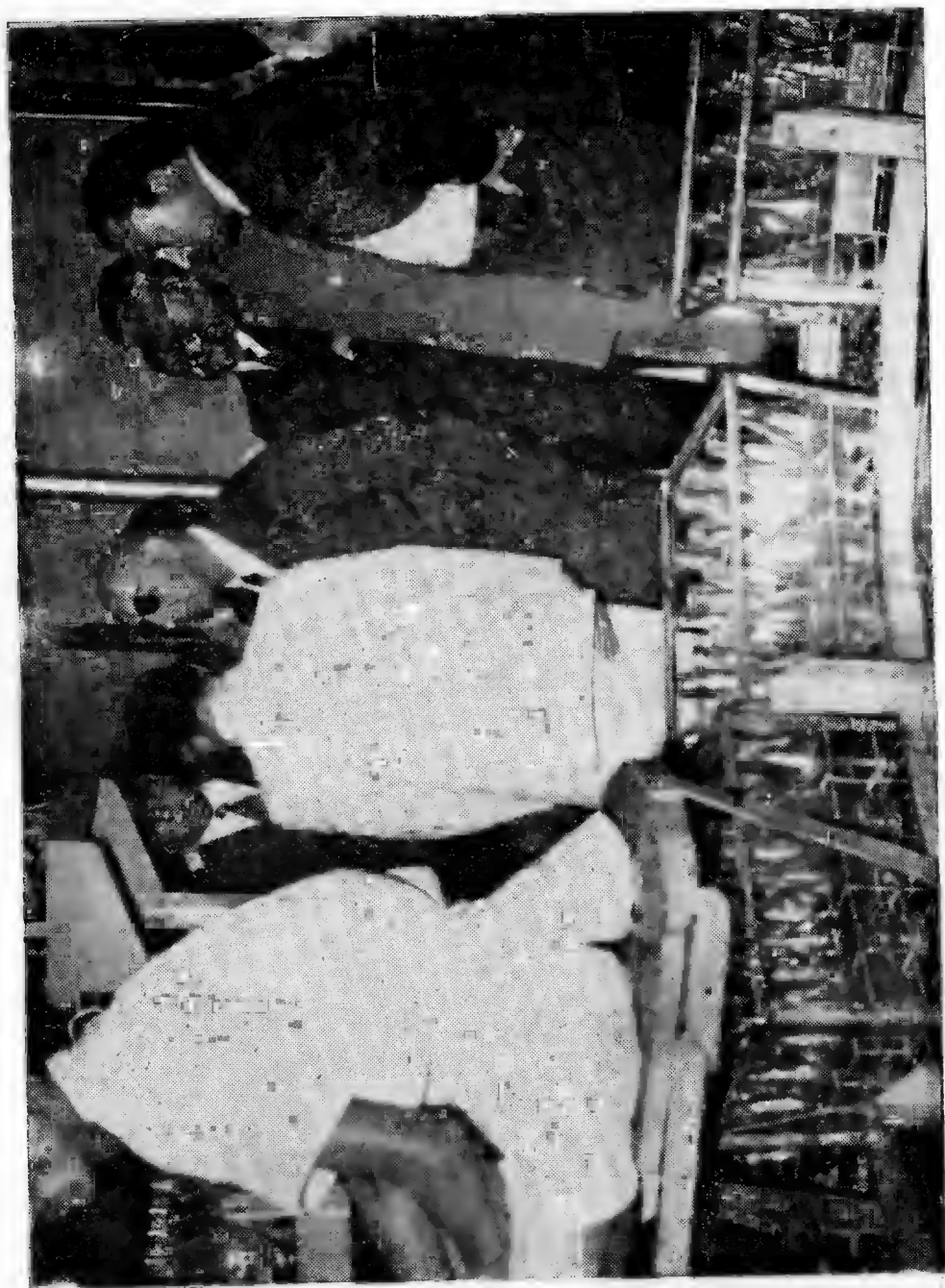
یکی از اعضای موزیم کابل در تنگی سیدان در دامان کوه قورخ به کشف یک آبدیه‌ی عصر کوشانی موفق شد ساختمان تعمیر و نوع خشت ها و تیکرهای دریافت شده از تمدن کوشانیان نمایندگی میکند : امید است در آینده به اثرک-اوش-ها نتایج خوبی به اختیار موزیم کابل بیفتد.

مدیریت عمومی لوازم :-

۱- مدیریت محاسبه‌ی جنسی تمام مایحتاج لوازم تحصیل - کتب درسی - مفر و شات ملبوسات - سامان سپورت و غیره و همچنان اكمال مواز ارتراقی طلاب مکاتب معارف ولایات و مرکز را بعهده دارد.

۲- مدیریت محاسبه‌ی نقدی - ترتیب و تنظیم بودجه را با تحصیل پولهای وازداتی مسئول میباشد. این مدیریت در ارسال تخصیصات معاشات و مصارف و هکذا در حصه‌ی تاسیس لیراف کریدتها برای منظور خریداری اجناس مورد ضرورت و در حصه‌ی تحصیل باقیات و غیره اقدام نموده است نسبت به سال گذشته در حدود (۱۳۴۷۰۷۵۶) افغانی باقیات را تحصیل و اسناد مصرف را بخرج موسسات و اشخاص مجری نموده که بر علاوه‌ی این اجراآت (۲۷۰۹۶۶۳۳) افغانی را طور آوانس از بودجه‌ی عادی و پلان در وجه موسسات بغرض اكمال جنس تادیه کرده که لایحه‌ی صرفیات آنرا بموقع آن ترتیب و بریاست بورد پلان تسلیم داده همچنان در حصه‌ی تحصیل پولهای وازداتی باقیات متنوعه فعالیت کرده که نسبت به گذشته (۸۸ ر ۷۵۰۲۰۵) افغانی ترید بعمل آمده است.

از مناظر سفر بناغی صدراعظم در هند

بناغلی رشتیا رئیس مستقل
مطبوعات با بناغلی دیر
یانکرف رئیس مؤسسه شرق
شناسی اتحاد شوروی (سفر)
اخیر بناغلی رشتیا در دستوال
فلم ما سکو

بناغلی و بلیم سیرو کی در دعوت
ساکره استقلال افغانستان
با بناغلی محمد عرف
قبر کبیر امانی پیر چکو
سلوا کبا

- ۳- مدیریت دیوها که مکلف باعطای اجمال حسابات جنسی بوده در سال جاری توانسته است که اجمال حساب (۱۹ نفر) معتمدین را بدیوان محاسبات تقدیم کند.
- ۴- مدیریت خریداری های داخلی و خارجی اجناس طرف احتیاج مکاتب و دوائر را که در بازار های داخلی دستیاب میشد خریداری و از رهگذر احتیاج فوری حوائج آنها را رفع مینمود نسبت به تراکم امور در سال جاری شعبه ی بنام شعبه ی فرمایشات خارجه به آن ضم گردید شعبه ی مذکور در حصه ی تهیه و اکمال سامان طرف ضرورت مصروف اجرا آت میباشد.
- ۵- مدیریت معاینه مراقبت تحویلخانه هارا متحمل میباشد.
- ۶- مدیریت تصفیه ی نقدی که فیصله ی حسابات نقدی گذشته را به عهده دان دتوانسته است که مبلغ (۹۱ / ۱۷۶۷۰۷۷) افغانی و ۳۷ / ۲۳۰ دالرو ۱۹۴۶ پوند را از اشخاص و موسسات تحصیل کند.
- ۷- مدیریت تصفیه ی جنسی که تصفیه و فیصله ی حسابات گذشته را متحمل میباشد توانسته است که نسبت به گذشته در حصه ی مجرائی اجناس باقیدهان موفقیت بیشتری را نصیب و به فیصله ی دو هزار و هشتصد و بیست قطعه اسناد فائق گردد.

دخارجہ چارو وزارت

تشکیل :-

دخارجہ چارو وزیر ع، ج، ل، ع، والا حضرت سردار محمد نعیم

درتبی دچوکات نہ دباندی دلوی سفیر پہ حیث دوه تنہ

پہ لمری رتبہ د مختار وزیر پہ حیث مشاور ع، ج، عبدالحمید عزیز

» » » » » » » » . . . . .

سیاسی معین پہ لمری رتبہ . . . . .

اداری معین » » » ع، ج، غلام محمد سلیمان

دشفر او قلم مخصوص ص لوی مدیریت :-

لوی مدیر پہ ۳ رتبہ سناغلی غلام محمد نیک زاد

د قلم مخصوص ص منشی پہ ۴ » محمد شاہ سایمان

غری پہ ۶ رتبہ یوتن

» » ۸ » »

» » ۹ » » دری تنہ

سیاسی لوی مدیریت :-

لوی مدیر پہ ۲ رتبہ سناغلی نور احمد اعتمادی دکفیل پہ حیث

دافریتا او منحنی ختیز خانگہ :-

مدیر پہ ۳ رتبہ سناغلی عبدالقیوم عطایی

غری » ۷ » یوتن

» » ۹ » »

دامریکا او اروپا خانگہ :-

مدیر پہ ۳ رتبہ سناغلی عبدالقیوم

غری پہ ۷ رتبہ یوتن

» » ۹ » »

د آسیا دختیز خانگہ :-

مدیر پہ ۳ رتبہ سناغلی محمد نعیم یونسی

غری » ۷ » یوتن

» » ۹ » »

د اقتصادی خانگہ :-

مدیر پھ ۳ رتبہ	مباغلی زلمی محمود دغازی دکفیل پھ حیث
غری » ۶ »	یوتن
» ۸ »	دوہ تنہ

د متحدہ مللو خانگہ :-

مدیر پھ ۳ رتبہ	مباغلی محمد یونس رفیق دکفیل پھ حیث
غری پھ ۵ رتبہ	یوتن
» ۶ »	خلو رتنہ
» ۷ »	یوتن

د تدقیق او مطالعاتو خانگہ :-

د خانگی آمران پھ لمری رتبہ	خلو رتنہ
متتبع » ۲ »	اتہ تنہ
سکرتر » ۵ »	خلو رتنہ

د کتابخانی خانگہ :-

د کتابخانی آمر پھ ۷ رتبہ	یوتن
» معاون » ۸ »	یوتن
» مطبوعاتی معاون » ۸ »	یوتن

د تشریفاتو ریاست :

رئیس پھ ۲ رتبہ	.....
تشریفاتو معاون پھ ۵ رتبہ	مباغلی محمد شریف اڑ پھ حفیظ درتبی
اداری معاون پھ ۵ »	یوتن
غری » ۹ »	»
» ۱۰ »	»

داداری لوی مدیریت :

لوی مدیر پھ ۲ رتبہ	مباغلی نثار احمد شیرزی

د قونسلگري او تا بعيت مديريت:

مدیر په ۴ رتبه	د ښاغلي فيض احمد زکريا دکفيل په حيث
غړی » ۸ »	یوتن
» ۱۰ »	»

د ويزی مديريت:

مدیر په ۴ رتبه	د ښاغلي سيد محمد امين
غړی » ۸ »	یوتن
» ۹ »	»

د مامورينو مديريت:

مدیر په ۴ رتبه	د ښاغلي محمد ولي دکفيل په حيث
معاون په ۶ »	یوتن
غړی په ۸ »	»
» ۹ »	دوه تنه

د محاسبی او لوا زمو مديريت:

مدیر په ۴ رتبه	د ښاغلي سلطان علي دکفيل په حيث
معاون په ۵ »	.....
مامور په ۶ »	یوتن
غړی په ۷ »	»
» ۸ »	۲ تنه
» ۹ »	» ۲
» ۱۰ »	» ۲

د لوازمو خانگه:

مامور په ۶ رتبه	یوتن
غړی » ۷ »	»
» ۸ »	۲ تنه
» ۹ »	» ۲
» ۱۰ »	» ۲

د آرشیو لوی مدیریت :

لوی مدیر په ۲ رتبه ښاغلی محمد یونس سرو ری

داجرائی خانگه :

معاون په ۵ رتبه ښاغلی شاه محمود د کفیل په حیث

غری په ۷ » »

» ۸ » » دوه تنه

» ۹ » » یو تن

» ۱۰ » » »

د تبیض خانگه :

معاون » ۵ رتبه ښاغلی گلاب شاه

غری » ۷ » یو تن

» ۸ » » »

» ۹ » » دری تنه

» ۱۰ » » ۵ »

د حفظی خانگه :

معاون په ۵ رتبه ښاغلی فزیر محمد د کفیل په حیث

غری » ۷ » یو تن

» ۸ » » ۲ تنه

» ۹ » » ۳ »

» ۱۰ » » ۴ »

افغانی نمایندگی په خارج کښی

په راښنگتن کښی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه باندی) ښاغلی محمد هاشم د پروندوال

لمبری سکرتز او مستشار په ۲۳ رتبه ښاغلی فضل احمد شیرزاد

دوهم سکرتز په ۶ رتبه یو تن

آتمه په ۹ رتبه »

په ماسکو کښې افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)

لمړی سکرتیر په ۴ رتبه

دوهم » » ۶ »

آ تشه » » ۹ »

په لندن کښې افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)

لمړی سکرتیر په ۳ رتبه

دوهم » » ۶ »

په پاریس کښې افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)

لمړی سکرتیر په ۴ رتبه

دوهم » » ۷ رتبه

آ تشه » » ۹ »

په انقره کښې افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)

لمړی سکرتیر په ۴ رتبه

دوهم سکرتیر » ۷ »

ترجمان

په تهران کښې افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)

لمړی سکرتیر په ۳ رتبه

دوهم سکرتیر په ۷ رتبه

په قاهره کښې افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)

لمړی سکرتیر په ۴ رتبه

دوهم سکرتیر په ۷ رتبه

ښاغلی عبد الحکیم شاه عالمی

» عطاء الله ناصر ضعیانی

یوتن

»

ښاغلی محمد کبیر لودین

ښاغلی محمد ابراهیم د کفیل په حیث

یوتن

ښاغلی غلام یحیی طرزی

ښاغلی محمد رحیم گر دیزی (کفیل)

یوتن

»

ښاغلی اسد الله سراج

ښاغلی محمد ابراهیم

یوتن

»

ښاغلی محمد عثمان امیر

ښاغلی سید فصیح الدین (کفیل)

یوتن

ښاغلی استاد صلاح الدین سامجوقی

ښاغلی سدواصیل (کفیل)

یوتن

پہ تو کیو کینی افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نہ دباندی)
لمری سکر تر پہ ۵ رتبہ
بناغلی دکتور عبد المجید
بناغلی عبد الله نوابی (کفیل)

پہ سعودی عربستان کینی افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نہ دباندی)
لمری سکر تر پہ ۵ رتبہ
دوهم سکر تر پہ ۷ رتبہ
دریم سکر تر پہ ۸ رتبہ
بناغلی محمد اسحق کفیل
یو تن
»

پہ دہلی کینی افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نہ دباندی)
لمری سکر تر پہ ۴ رتبہ
دوهم سکر تر پہ ۶ رتبہ
دریم سکر تر پہ ۸ رتبہ
بناغلی محمد عمر
بناغلی محمد ایوب عزیز
۲ تنہ
۳ تنہ

پہ کراچی کینی افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نہ دباندی)
لمری سکر تر پہ ۳ رتبہ
دوهم سکر تر پہ ۶ رتبہ
دریم سکر تر پہ ۸ رتبہ
بناغلی دکتور عبد المظاہر
دکتور عبدالغفور روان فرہادی دکفیل پہ حیث
۲ تنہ
۲ تنہ

پہ چین کینی افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نہ دباندی)
لمری سکر تر پہ ۳ رتبہ
بناغلی عبد الصمد
بناغلی عبد العظیم (کفیل)

پہ پراگ کینی افغانی وزارت مختاری :

مختار وزیر پہ لمری رتبہ
لمری سکر تر پہ ۵ رتبہ
بناغلی محمد عارف
بناغلی محمد امین اعتمادی (کفیل)

په بغداد کښی افغانی سفارت :

لوی سفیر
لمړی سکرتر په ۵ رتبه
دوهم سکرتر په ۷ رتبه
په اندونیزیا کښی افغانی وزارت مختاری :

مختار وزیر په لمړی رتبه
لمړی سکرتر په ۵ رتبه
په پروم کښی افغانی وزارت مختاری :

مختار وزیر په لمړی رتبه
لمړی سکرتر په ۵ رتبه
په بن کښی افغانی وزارت مختاری :

مختار وزیر په لمړی رتبه
لمړی سکرتر په ۵ رتبه
په بن کښی افغانی وزارت مختاری :

مختار وزیر په لمړی رتبه
لمړی سکرتر په ۵ رتبه
دوهم سکرتر په ۷ رتبه
په یونو کښی افغانی نمایندگی :

نماینده په لمړی رتبه
مرستیال په ۲ رتبه
لمړی سکرتر په ۳ رتبه
په مشهد کښی افغانی جنرال قونسلگری :

جنرال قنسل په ۳ رتبه
لمړی سکرتر په ۶ رتبه
دوهم سکرتر په ۷ رتبه
په بمبئی کښی افغانی جنرال قنسلگری :

جنرال قنسل په ۵ رتبه
لمړی سکرتر په ۸ رتبه
دوهم سکرتر په ۶ رتبه
په بمبئی کښی افغانی جنرال قنسلگری :

په بمبئی کښی افغانی جنرال قنسلگری :

په بمبئی کښی افغانی جنرال قنسلگری :

په بمبئی کښی افغانی جنرال قنسلگری :

په پشاور کښی افغانی قونسلگری:

قونسل په ۴ رتبه

لمړی سکرتر په ۷ رتبه

دوهم سکرتر په ۸ رتبه

په کویټه کښی افغانی قونسلگری:

قونسل په ۴ رتبه

لمړی سکرتر په ۷ رتبه

دوهم سکرتر په ۸ رتبه

ترجمان په ۸ رتبه

بناغلی غلام حسن صافی

یو تن

۲ تنه

بناغلی سید مسعود پوهنیار

یو تن

یو تن

یو تن

امور وزارت خارجه

رياست تشریفات :

زعماي ملل متحابه كه در اثر دعوت حكومت متبوعه در سال ۱۳۳۷ با فغانستان مسافرت
ويادعوت را قبول نمودند

جلالتماآب ويليام سيروكي صدر اعظم دولت جمهوري چكوسلاوا بنا بدعوت بنا غلي
سردار محمد داود صدر اعظم براي يك مسافرت حسن نيت بتاريخ ۱۱ سنبله با اعضاي معيتي
خود وارد كابل گرديده بعد از توقف چهار روز بنا ۱۵ سنبله بصوب وطن خوش
عزيمت نمود .

جلالتماآب جلال بايا رئيس جمهور تركيه در اثر دعوت اعليحضرت معظم همايوني بتاريخ
۲۲ سنبله ۱۳۳۷ با ذوات معيتي شان وارد كابل گرديده و بعد از اقامت ۹ روز بنا ۳۱
سنبله كابل را بعزم تركيه ترك گشتند .

جلالتماآب مارشال وريشيلوف رئيس هيئت رئيسه شوراي عالي اتحاد جماهير شوروي
سوسيالستي بنا بدعوت اعليحضرت معظم همايوني براي يك مسافرت دوستانه و حسن نيت
بنا ۹ ربيع ۱۳۳۷ وارد كابل گرديده و بعد از اقامت ۹ روز بنا ۱۷ ربيع ۱۳۳۷
بقصد اتحاد شوروي ترك گشتند .

جلالتماآب داگ همرشيلدسر مشي مارمان ملل متحد در اثر دعوت اعليحضرت محمد داود
صدر اعظم بنا ۱۴ ربيع وارد كابل گرديده و بعد از اقامت سه روز بنا ۱۷ ربيع ۱۳۳۷
قبول اكر بعالق و تقرر اميد اذ ان دولتي متحابه در افغانستان

جلالتماآب دوكتور اوگن بوزر رئيس انجمن و باني مختار بطرشي بنا ۱۱ ربيع ۱۳۳۷
جوزا ۱۳۳۷ اعتماد نامه خود را به حضور اعليحضرت معظم همايوني تقديم نمود .

جلالتماآب بيلگراد رئيس شوراي سوسياليستي بولگياري براي يك مسافرت دوستانه بنا ۱۲ ربيع ۱۳۳۸
وارد كابل گرديده و بتاريخ ۱۳ ربيع ۱۳۳۸ اعتماد نامه خود را به حضور اعليحضرت معظم همايوني
تقديم نمود .

۳- جلالتماآب كنجي فاكوجي سفير كبير جاپان بنا ۲۵ ربيع ۱۳۳۸ وارد كابل گرديده
و بنا ۲۷ ربيع ۱۳۳۸ اعتماد نامه خود را به حضور ذات شهنشاهي اعظم تقديم نمود .

جلالتماآب جيورجسكيو بحيث اولين وزير مختار روماني بدير بار كابل بنا ۲۷ ربيع ۱۳۳۸
به حضور ذات اشرف ملوكانه اعتماد نامه خود را تقديم نمود .

اگر یمان جلالتماب دوسان کاویدر بحیث وزیر مختار دولت یوگوسلاویا بدر بار کا بل بتاریخ ۳۰/۴/۳۷ از حضور اعلیحضرت معظم همایونی شرف صدور حاصل نمود .
جلالتماب هوتنگک سفیر کبیر جمهوریت مردم چین بتاریخ ۱۶/۵/۱۳۳۸ وارد کا بل گردیده و بتاریخ ۲۲ - اسد ۱۳۳۷ بحضور ذات شهریاری تقدیم اعتمادنامه نمود .

دکتور ایریش ایسوالت سابق وزیر مختار المان فیدرالی بدر بار کا بل بحیث اولین سفیر کبیر آن کشور بتاریخ ۸/۸/۱۳۳۷ اعتماد نامه خود را بحضور اعلیحضرت معظم همایونی تقدیم نمود .

جلالتماب ایلیه گار ساگو مز بحیث وزیر مختار دولت هسپانیه بتاریخ ۲۲/۸/۱۳۳۷ وارد کا بل گردیده و بتاریخ ۳۰/۸/۳۷ اعتمادنامه خود را بحضور اعلیحضرت معظم همایونی تقدیم نمود .
جلالتماب جنرال نوری جمیل بحیث اولین سفیر کبیر جمهوریت عراق (قبل از ارت مختاری) بتاریخ ۱۷/۱۰/۳۸ و اردکا بل گردیده و بتاریخ ۲۵ جدی ۱۳۳۷ اعتماد نامه خود را بحضور اعلیحضرت معظم همایونی تقدیم نمود .

جلالتماب دوکتور فولسکو ترابلزا وزیر مختار ایتالیا بعوض جلالتماب گیو دوریلی بتاریخ ۳۰/۸/۱۳۳۷ اعتمادنامه خود را بحضور ذات شهریاری تقدیم نمود .

اگر یمان جلالتماب محمد معروف اولین وزیر مختار حکومت سیلون بدر بار کا بل بتاریخ ۱۵ اتر ۱۳۳۷ از حضور اعلیحضرت همایونی شرف صدور حاصل نمود .

اگر یمان جلالتماب ارتورو ناسیلونیلی بحیث وزیر مختار کنفیدراسیون سویس بعوض جلالتماب گتر بتاریخ ۱/۱۱/۱۳۳۸ از حضور اعلیحضرت همایونی صادر گردید .

اگر یمان جلالتماب هنری بیرود سفیر کبیر ایالات متحده امریکا بعوض جلالتماب شیلدن تیماز بتاریخ ۱/۱۱/۱۳۳۷ از حضور اعلیحضرت همایونی شرف صدور حاصل و بتاریخ ۲۵/۱۲/۱۳۳۸ وارد کا بل گردید .

اگر یمان جلالتماب میروسلاو کادلتس وزیر مختار چکوسلواکیه بعوض جلالتماب واسلاو هافلین بتاریخ ۲۷/۱۱/۱۳۳۸ از حضور اعلیحضرت همایونی صادر گردید .

تعیین و تقرر نمایندگان افغانی در خارج

اگر یمان دوکتور غلام فاروق بر علاوه عهده موجوده بحیث وزیر مختار افغانی در برن بتاریخ ۱۲/۱/۱۳۳۸ اصل گردید همچنان اگر یمان دوکتور موصوف که سابقاً بحیث وزیر

مختار اعلیحضرت همایونی درېن ایفای وظيفه مینمو دندبھیث اولین سفیر کبیر افغانستان در اتحادیه المان خراسته شده بود بتاريخ ۱۳۳۷/۶/۱۰ از طرف حکومت مذکور واصل و بتاريخ ۱۳۳۷/۸/۱ اعتمادنامه خرا در ابحضور دکتور پرو فیسور هویس رئیس جمهوران کشور تقدیم نمود.

جنرال محمدعارف وزیر مختار اعلیحضرت همایونی در پراگ که در عین زمان سمت وزیر مختار افغانی را در یوداپست و وارسا نیز بعهدہ دارند اعتماد نامه های خود را بتاريخ ۱۳۳۷/۴/۱۶ بحضور جلالتماب ستیران در بی رئیس شورای عالی دولت مردم مجارستان و بتاريخ ۱۳۲۷/۱/۲۳ به جلالتماب معاون شورای دولت پولیند تقدیم نموده.

اگریمان بناغلی میوند وال سفیر کبیر اعلیحضرت معظم همایونی در واشنگتن که در عین زمان سمت وزیر مختار افغانی را در ریود و ژانیر و نیز بعهدہ دارند بتاريخ ۱۳۳۸/۳/۱۱ از طرف حکومت برازیل واصل و بتاريخ ۱۳۳۷/۱۰/۲۶ اعتماد نامه خود را بحضور رئیس جمهور مملکت مذکور تقدیم نمود.

جنرال محمد قاسم وزیر مختار اعلیحضرت معظم همایونی در روم که در عین زمان سمت وزیر مختار افغانی را در مادرید نیز بعهدہ دارند اعتمادنامه خود را بتاريخ ۳۷ ر ۴ ر ۲۶ بحضور جنرال الیسمو فرانسیسکو فرانکور رئیس دولت هسپانیہ تقدیم نمود.

اگریمان شاغلی محمد کبیر لدین سفیر کبیر اعلیحضرت معظم همایونی در لندن که در عین زمان سمت وزیر مختار افغانی را در هاگ نیز دارا میباشند بتاريخ ۳۷ ر ۲ ر ۱۶ واصل و بتاريخ ۳۷ ر ۲۳ ر ۷ اعتمادنامه خود را بحضور علیا حضرت جولیان ملکه هالیسند تقدیم نمود.

اگریمان دوکتور عبدالظاهر بھیث سفیر کبیر اعلیحضرت همایونی در کراچی به تاریخ ۱۳۳۷ ۲۲ ر ۱۰ واصل و بتاريخ ۱۳۳۷-۳-۱۰ اعتماد نامه خود را به جلالتماب اسکندر میرزا تقدیم نمود و همچنان اگریمان دوکتور موصوف بھیث وزیر مختار افغانی بر علاوه وظیفه موجوده در سیلون از طرف ملکه انگلستان و حکومت سیلن بتاريخ ۳۷ ر ۲۱ - ۱۳۳۷ واصل و بتاريخ ۳۷ ر ۱۰ بجلالتماب گولی تللیکه گورنر جنرال سیلون تقدیم نمود.

اگریمان بناغلی عبدالحکیم شاه عالمی سفیر کبیر اعلیحضرت همایونی در ماسکو که بر علاوه عهده موجوده شان بھیث وزیر مختار افغانی در بخارست از حکومت رومانیا مطالبه گردید بود بتاريخ ۳۷ ر ۲۷ - ۱۳۲۷ واصل گردید.

اهلیحضرت معظم همایونی موقع پذیرائی جلالتماب مارشال کورا شیلوف رئیس شورای اتحاد جماهیر شوروی (میدان هوایی کابل)

بنا غلام یحیی طرزی سفیر کبیر اعلی حضرت همایونی در پا ریس که سمت وزیر مختار افغانستان را در بروکسل نیز بعد از دارند بتاریخ ۱۵ - ۸ - ۱۳۳۷ اعتساد نامه خود را بحضور اعلی حضرت با دو تن اول پادشاه بلجیک تقدیم نمود .

بنا غلامی صلاح الدین سلجوقی سفیر کبیر اعلی حضرت معظم همایونی در قاهره که سمت سفیر کبیر افغانستان را در آتن نیز دارا میباشند بتاریخ ۱۵ و ۸ و ۱۳۳۷ اعتماد نامه خود را بحضور پال پادشاه یونان تقدیم نمود .

* * *

مدیریت مامورین :

تعیینات :

بناغلی محمد علی امیر مامور رتبه (۷) عضو اول شرق آسیا با حفظ رتبه به حیث کفیل سکرتر اول وزارت مختاری افغانستان در بن .

بناغلی عبدالعزیز مامور رتبه (۸) عضو مدیریت عمومی آرشیف با حفظ رتبه موجود به حیث ا تشه افغانی در واشنگتن .

بناغلی محمد اسحق صافی مامور رتبه (۶) عضو مدیریت قلم مخصوص با حفظ رتبه موجود به حیث سکرتر دوم جنرال قونساکگری افغانی در کویت .

بناغلی محمد حسن مامور رتبه (۸) عضو قلم مخصوص با حفظ رتبه موجود به حیث سکرتر دوم جنرال قونساکگری افغانی در مشهد .

بناغلی عبدالعظیم کفیل سکرتر اول سفارتکبرای افغانی در پکننگ .

بناغلی محمد اکبر مامور رتبه (۸) به حیث کفیل سکرتر اول وزارت مختاری افغانی در اندونیزیا .

بناغلی محمد شعیب مسکینار مامور رتبه اول مدیریت عمومی اداری به حیث سفیر کبیر افغانی در بغداد .

بناغلی نثار احمد شیرزی مامور رتبه (۳) مدیر عمومی شفر به حیث مدیر عمومی اداری .

بناغلی غلام محمد نیک زاد مامور رتبه (۴) منشی قلم مخصوص به حیث مدیر عمومی شفر و قلم مخصوص .

بناغلی محمد شاه سلیمان مامور رتبه (۸) به حیث منشی قلم مخصوص .

بناغلی عید محمد محبت مامور رتبه (۷) به حیث کفیل معاون مدیریت مامورین .

بناغلی گلاب شاه مامور رتبه (۴) معاون شعبه تیض مدیریت آرشیف .

بناغلی شاه محمود مامور رتبه ۶ معاون شعبه اجرائیه مدیریت عمومی آرشیف .

ښاغلی عبدالقادر مامور رتبه (۷) معاون شعبه اقتصادي با حفظ رتبه موجوده به حيث کفيل سکرتر اول وزارت مختاري افغاني در اروپا .

ښاغلی محمد محسن مامور رتبه (۹) عضو مدیریت شفر با حفظ رتبه موجوده به حيث کفيل سکرتر دوم سفارتکبرای افغاني در جده .

ښاغلی محمد موسی مامور رتبه (۸) عضو مدیریت قونسلگری با حفظ رتبه موجوده به حيث سکرتر سوم سفارتکبرای افغاني در دهلي .

ښاغلی محمدانو ر بشير مامور رتبه (۸) عضو مدیریت ارشيف با حفظ رتبه موجوده به حيث کفيل سکرتر دوم سفارتکبرای افغاني در دهلي .

ښاغلی عبدالمجيد بهنام مامور رتبه (۱۰) عضو دوم شرق آسيا با حفظ رتبه موجوده به حيث کفيل سکرتر سوم سفارت کبرای افغاني در دهلي .

ښاغلی مير حبيب الله مامور رتبه (۶) معاون اجرائيه مدیریت عمومي ارشيف با حفظ رتبه موجوده به حيث سکرتر دوم سفارتکبرای افغاني در عراق .

ترفيعات :

ع ، محمد شريف اثير معاون تشریفاتى رياست تشریفات باخذ ربيع تفاوت معاش رتبه (۳) .

ع ، عطاوالله ناصر ضيائي سکرتر اول سفارتکبرای افغاني در مسکو از رتبه ۴ برتبه ۳ ترفيع نمود . مامورين آتی الذکر بموجب فرامین پادشاهی به اخذ نشان نایل گردیده اند :

ښاغلی عبدالحکيم شاه عالمی سفیر کبير افغاني در ماسکو نشان سردار عالي

ښاغلی صلاح الدين ساجوقی سفیر کبير افغاني در قاهره نشان سردار عالي

ښاغلی فيض محمد سفیر کبير افغاني در جده نشان رشتين مطلا

ښاغلی عبدالصمد سفیر کبير افغاني در بکنګ نشان رشتين مطلا و نشان ستور اول

ښاغلی محمد عثمان امير سفیر کبير افغاني در تهران نشان و رشتين مطلا و نشان ستور اول

ښاغلی محمد هاشم ميوند وال سفیر کبير افغاني در واشنگتن نشان ستور اول

ښاغلی عبد الرحمن پژواک نماینده دایمی افغاني در یونو نشان ستور اول

ښاغلی عبد الحميد عزيز سابق نماینده دایمی افغاني در یونو نشان رشتين مطلا

ښاغلی جلال الدين طرزی رئیس تشریفات نشان رشتين مطلا

ښاغلی محمد شعیب مدیر عمومی اداری نشان رشتين مطلا

ښاغلی عبدالروف ناصر ضیاء جنرال قونسل افغاني در بمبئی نشان رشتين مطلا

ن. سیزوف، کفیل رئیس انجمن دوستی روابط فرهنگی اتحاد شوروی، با لای پاولوف و یناغالی شاه عالمی سفیر کبیر افغانستان.

از مناظر مجلس شام خانه دوستی اتحاد شوروی که با افتخار جشن استقلال افغانستان ترتیب یافته بود

د. قشقرقوف، رئیس هیئت، رئیس انجمن شورای دوستی و روابط فرهنگی اتحاد شوروی با ممالک خارجه در حال افتتاح مجلس

نشان رشتين مطلا

نشان رشتين مطلا

نشان رشتين مطلا

نشان رشتين نكلى

نشان رشتين نكلى

نشان رشتين نكلى

نشان رشتين نكلى

نشان رشتين نكلى

نشان رشتين برونز

ميناغلى محمد يونس سرورى مد یر عمومى ارشيف

ميناغلى عبد القیوم مد یر شعبه اروپا و امريكا

ميناغلى فضل احمد شير زاد مستشار سفارتكبرای افغانى در واشنگتن

ميناغلى محمد ابراھيم سكرتر اول سفارت كبرای افغانى در انقره

ميناغلى گلاب شاه مدير خارجه ولايت قندھار

ميناغلى غلام صديق سكرتر اول جنرال قونساگر افغانى در مشهد

ميناغلى محمد طاهر مد یر خارجه ولايت هرات

ميناغلى محمد هاشم سكرتر سفارت افغانى در ماسكو

ميناغلى فقير محمد معاون ضبط مد یريت عمومى ارشيف

د عدل وزارت

(۱۲۰)

تشکیل:

وزیر

معین

ع، ج، س، ع سید عبدا لله

ښاغلی سید عبدالله د عدلی وزیر

ع ص محمد عبدا لکریم حقای

د قلم مخصوص مدیر:

ښا غلی عبدا الواحد (کفیل)

د قوانینو د تدوین لوی مدیر

ښا غلی محمد موسی شفیق (کفیل)

د تفتیش لوی مدیر:

ښا غلی فضل الرحمن (کفیل)

د ماهورینو مدیر:

ښا غلی غلام محمد

د لواړو مدیر:

ښا غلی محمد ابراهیم

د پانو مدیر:

ښا غلی عبدا الستار

د تمیز ریاست:

رئیس

غری

»

»

د لیکو مدیر

د حقو قو مامور

د جزا مامور

د جمعیه العلماء ریاست:

رئیس

غری

»

مولوی عبدا البصیر (کفیل)

ښا غلی سید سیف الرحمن

ښا غلی محمد نوروز

ښا غلی فضل حق

ښا غلی محمد یعقوب کماک (کفیل)

ښا غلی محمد حنیف

ښا غلی پابنده محمد

حفیظ الله

ښا غلی

عبدا الجلیل

غږی	ښاغلی	سید عمر
»	»	میا فضل الرحمن
»	»	عبد الله
»	»	میا عبید الله
»	»	عبد الواحد
»	»	عبد الغنی
»	»	محمد امین آزاد
غږی	ښاغلی	محمد اعظم
»	»	گل علم
»	»	عبد العزیز
»	»	غلام حیدر
د الفلاح دمجلې مسئول مدیر		ښاغلی عبد الاحمد عشرتی

امور عدلی

ریاست عالی تمیز :

فقرات حقوقی و جزائی که در ریاست عالی تمیز حل و فصل گردیده است :

حقوقی :

تأیید ی - ۱۵۰ نقص ۵۵ فقره

جزائی :

تخفیف ۲۱۵ فقره

تزیید ۲۹۲ »

مستردی ۳۹۱ »

تأیید : ۶۲۹ »

مدیریت عمومی تدوین قوانین :

در سال گذشته محاکم عدلی و دوائری که در امور مربوط مشکلاتی حس و بوزارت عدلیه مراجعه نموده مشکلات عاید و رایش نهاد کرده اند از طرف مدیریت تدوین در تهیه جواب و رفع مشکلات شان اقدامات لازمه بعمل آمده .

در موردیکه اصول تعميل ماده و یا وضع مواد جدیدی را ایجاب کرده است آنرا تسوید و پیشنهاد کرده پس از تصویب مجلس علمی وزارت بمقامات صالحه تقدیم نموده است که از انجمله مواد ذیل منظور و مورد اجراء قرار گرفته است :

موادیکه حائز تصویب قانونی گردیده است :

ضمیمه تاریخی ۲۲ عقرب ۳۷ اصول تعیین میعاد دعاوی حقوقی و جزائی در شورای ملی تصویب گردید .

بر تبصره ی ماده (۱۱) اصول نامه اداری شرح آتی زیاده گردید :

دعوی حقوقی و جزائی تبعه خارجی علیه تبعه افغانی اگر چه وقوعه واقعه در خاک خارج باشد به محکمه مربوط مدعی علیه عندالمراجعه مدعی فیصله میتواند بشود .

* * *

مواد ذیل بعد از تصویب مجلس عالی وزراء و صحنه حضور مبارك شاهانه تعميل گردیده است

۶ ماده در مورد ابراء و اصلاح خط و اقرار خط های راجعه مال غیر منقول .

محصول و قیمت تکت و ثبته قضایای جزائی که از بودجه دولت اجرایی شد از نظر تخفیف اجرا آت اند نشود .

مثنی وثیقه طلاق خط باید در مقابل قیمت و ثبته (مانند مثنی بقیه و ثایق) اجرا شود .

در مورد و کالت خط ها که از نظر میعاد شش ماه تعیین گردید ه است .
دعوی ضد اسناد شرعی که موقوف به سند شرعی و یا اقرار مدعی علیه میباشد اسناد شرعی
مدار حکم و بدون دوران دعوی قابل تطبیق و تحصیل اند .
مدیریت ماهورین :

مدیریت ماهورین با جرای امور ذیل پرداخته است :

قضات محاکمه	عدلیه	ولایات	محکومات اعلی	که جدیداً مقرر شده اند	۲۲	نفر
مفتی های	»	»	»	»	»	»
قضات	»	»	»	به یک مرتبه ترفیع نایل شده اند	۴۴	»
ماهورین مرکز وزارت که جدیداً				مقرر گردیده اند	۱۲	»
»	»	»	»	که به یک مرتبه ترفیع نایل آمده اند	۶	»
مفتی های محاکمه عدلیه که در سال ۳۷	»	»	»	»	»	»
۱۳	»	»	»	»	»	»

ذواتیکه در سال ۳۷ باخذ تقدیر و نشان موفق گردید ه اند :

مناغلی سید عبدالله وزیر عدلیه نشان سردار عالی .

مناغلی محمد عبدالکریم حقانی معین وزارت عدلیه ستور درجه دوم ، نشان معارف و رشتین مطلا

مناغلی عبداللہ قاضی محکمه مرافعه میمنه تقدیر نامه درجه سوم

» محی الدین » » » پکتیا »

مناغلی فضل الله قاضی محاکمه سپین بولدک تقدیر نامه درجه سوم

» عبد المنان قاضی ابتدائیه مرکز فراه نشان رشتین نکلی

» لعل محمد » » » گرشک »

مدیریت عمومی تفتیش :

مدیریت عمومی تفتیش وزارت عدلیه سال گذشته محاکم ذیل را تفتیش نموده است

محکمه مرافعه ننگر هار . محکمه ابتدائیه ننگر هار ، محکمه سرخرو و ننگر هار ، محکمه

حکومت کلان اغملان ، محکمه ورودات ننگر هار ، محکمه قرغه لغمان ننگر هار ، محکمه وردگ

حکومت کلان کاپیسا ، محکمه قره باغ کوه دامن ، محکمه سروبی ، محکمه کهمر دوسیغان

محکمه سرای خواجه ، محکمه چاردهی محکمه لهوگر ، محکمه کانگار

مجاهد الفلاح -

ماهانده الفلاح بانشر شماره های مسلسل و مطالب دلچسپ در تزییر محیط و تبلیغات

اسلامی خدمت مینماید و از جانب دیگر بحیث یک تعلیمات تنامه قضائی و حقوقی معاون قضات

و مفتی ها بوده و از طریق تبلیغات و نشرات با آنها همکاری می نماید

دروختیا وزارت

وزیر

معین

ع، ص دکتور عبدالرحیم

ص، محمد یعقوب

د قلم مخصوص مدیر

حاجی عبدالقادر

د تفتیش فنی مدیر

مشاور

ع، ص حبیب الله

اداری رئیس

دمحاسبی او لو ازمو لوی مدیر ع، عبدالغفار

ص، سید ایشان

دما مورینو مدیر

ص، سید انور

د اربازو مدیر

ص، صمد علی

دمحاسبی فنی مدیر

ص، عبد الله

د جنسی محاسبی مدیر

ص، سلطان علی

د نقدی محاسبی مدیر

ص، سید علم

دمعانی مدیر

ص، عبد الاحمد

د پیرو دلو مدیر

د پلان مدیر

ع، ص، دکتور عبدالرحیم

ص، حاجی عبد الغنی

ص، فیض محمد

د ترانسپورتو مدیر

ع، ص، دکتور عبد الغنی افضل

د صحنی چارو رئیس

ص، لطیف احمد طوفان ملکپار

د نشریاتو مدیر

ص، حاجی محمد

د صحنی انجنیر ی مدیر

ص، یار محمد مجدی

بین المللی مدیر

ص، احمد علی دکتور معاون

د ساری ناجور یو دمجادلی مدیر

ص، عبد القیوم آوا

د احصائی مدیر

.....

د تشکیلاتو لوی مدیر

ص، میر احمد امین

د شفا خانی مدیر

.....

د اکسپریز او لایرا توارو مدیر

ص، محمد نعیم شرف

د صحنی قوانینو مدیر

دکمپوندری دکورس آمر	ع، ص حبیب الله
داکسریز آمر	ص، دکور محمد علی
دعاه روغتیا رئیس	ع، ص دکور محمد عمر
دنبلیغا تو مدیر	ص، دکور امیر محمد محب زاده
دروزی اوسبودنی مدیر	ص، سید حمید الله
دغانبو جیرو او رئیس	ع، دکور فقیری
دغمومی دیو ددواگانو رئیس	ع، دکور زکریا
دباکتر اوژی آمر	ص، دکور سید محمود نثار
داجرائی مدیر	ص، محمد آصف
دکترول مدیر	ص، عبدالودود
دزیرتون دشفاخانی سرطیب	ع، دکور سید محمد
دمالاریا دمجادلی رئیس	ع، ص دکور عبد الرحیم
دمرکزی روغتیا لوی مدیر	ع، محمد آصف فقیری
دمزار شریف دروغتیا لوی مدیر	ع، دکور عبد الرحمن حکیمی
دقطن دروغتیا مدیر	ص، دکور محمد ابراہیم
دنسگرهار دروغتیا مدیر	ص، دکور محمد عظیم
دپکتیا دروغتیا مدیر	ص، دکور غلام حیدر
دقندھار دروغتیا مدیر	ص، دکور عبدالغفار
دھرات دروغتیا لوی مدیر	ع، دکور محمد اسلم
دمیمنی دروغتیا مدیر	ص، دکور محمد اسمعیل
دبد خشان دروغتیا مدیر	ص، دکور عبدالصمد
دپروان دروغتیا مدیر	ص، میر اکبر
دغزنی دروغتیا مدیر	ص، محمد طاہر
دگدر شک دروغتیا مدیر	ص، محمد رحیم
دفرہ دروغتیا مدیر	ص، دکور حافظ احمد علی

دو بر سر راه مریوطه امداد سازمان صحتی جهان تمایذ شده است .
مؤلفه یونیفرم امداد یار تادیبه ی مبلغ ۱۱ هزار دلار جهت انکشاف پروژه ی
کنترل حمایتی نگه دار گرفته شده است .

اخذ موافقه‌ی یونسف درباره‌ی تادیه‌ی ۴ لکک تابلت (ان - اچ)
 » » » » ۲۸ هزار دالر جهت کمک به پروژه
 حمایه‌ی اطفال و مادران
 » » » » ۱۳۴ هزار دالر جهت تهیه‌ی دی، دی، تی
 ضد ملاریا.

مدیریت قوانین صبحی :

در هیأت ترتیب و تدوین قوانین صبحی ذوات ذیل عضویت دارند .
 بناغلی حقانی معین وزارت عدلیه، بناغلی رئیس پوهنځی حقوق، رئیس صحت عامه
 دکتور فقیری، دکتور نعیم شرف، مدیر قلم مخصوص، دکتور عبدالرحیم معین
 وزارت صبحیه (بحیث رئیس هیأت).

مدیریت قوانین بعضی قانوننامه‌های صبحی را از ممالک اروپایی و آسیایی بدست
 آورده ترجمه برخی موضوعات آنرا که قابل درج قانون نامه‌ی صبحی مملکت بود
 انتخاب نموده است.

در لایحه‌ی فیس دکتوران تعدیلاتی بعمل آمد همچنان لایحه‌ی اجرت ساخت دندان،
 صورت تداوی و فیس دکتوران دندان نیز ترتیب شد.

اجرت لابراتوارهای شخصی ترتیب گردید.

لایحه‌ی وظایف پرسونل فنی که متقاعد می‌شوند ترتیب گردید و درین باره نظریات
 مشاور قانونی سازمان صبحی جهان اخذ شد.

مقرراتی درباره‌ی دوام کورس‌های صبحی در ولایات وضع و در تطبیق آن اقدام
 شده است.

آمریت ادویه مخدره :

اجراآت این دوره در جریان یکسال حسب ذیل توضیح می‌شود.

سهمیه ادویه مخدره افغانستان بلند از احتیاج سالانه‌ی شفاخانه‌های ملکی، عسکری،
 موسسات مصارف دواخانه‌های مرکز و اطراف از کمیته‌ی ادویه‌ی مخدره مقیم جینوا
 تهیه شده است.

چون سروکار شعبه مخدره با دفتر موسسه کمیته ادویه مخدره مقیم جینوا میباشد دوا
 و شعبات ملی و رسمی، شفاخانه‌های مرکز مکلف هستند تا اپورهای مصرف خویش را

دفتر جمع و خرج کنترل ادویه مخدره ، دفتر اعطای لایسنس ترتیب گردیده است .
ادویه فروشهای مرکز و اطراف وقتاً فوقتاً از طرف شعبه ی مخدره مراقبت گردیده است .
مدیریت صحیح مرکزی :

ارسال واکسین چیچک بمراجع مختلف برای ۱۵۶۷۵۰ نفر .

ارسال واکسین محرقه به مراجع مختلف برای ۱۰۶۹۵۰ نفر.

پودر پاشی شهر کابل و حکومت چارگانه، آن قرار آتی است .

مصرف پودر ده فیصدہ در مرکز کابل ۵۴۸۱۳ کیاو .

در حکومت کلان دایز نگی و مربوطات آن پود رده فیصدہ مصرف شدہ ۲۳۳۰ کیلو

در حکومت کلان لوگر   ))   ((   ))   ))   ))   ))   ۱۰۱۰ کساو

در ماموریت صحیحه سرای خواجه   ))   ))   ))   ))   ))   ))   کیلو ۴۹۸

ریاست اداری :

در داخل چوکات فعالیت های اداری معاونت و کمیته های لازم را با شعبات ذی علاقه

مرعی و مدیریت مامورین آن مخصوصاً در امور ذیل اقدام نموده است .

۱- اعزام یک عدد قبالہ ہا از کورس قبالہ گی شفاخانہ زایش گاہ کا بل .

۲- تعیین واعزام پرسر نل فنی :

۳۔ افتتاح شفاخانہ شبرغان .

۴۔ تعیین واعزام پرسنل فنی شما خانه و نیت سیار و لایت قندار .

۵- تعیین یک عده فارغ التحصیلان که چو ندری به مر ا جمع لازم.

استخدام دكتور تونسكس تبعه المان بحيت دكتور نسائي زایشگاه کابل.

اعزام پرسونل فنی دستگاہ اکسریز ولایت ننگرهار .

تعیّنات فارغ التحصیلان معاونین طب و پروتزدندان .

تقسیمات فارغ التحصیلان مکتب سنتیرین

* * *

مامورین آتی الذکر از رتبه ۴ به رتبه ۳ ترفیع نموده اند:

بناغلی دکتور عبدالله طریزی دکتور دندان در بستی شفاخانه وزارت جلیله معارف.

بناغلی محمد اسماعیل طاهری در بستی ریاست بنار والی کابل.

مدیریت احصائیه:

در راپور سال ۱۳۳۷ درباره ترتیب و تدوین احصائیه های جدید با اساس سیستم بین المللی تذکر گرفته بود اکنون نظر به اسناد سمینار منتشره منطقوی سازمان صحی جهان افغانستان را در حوزه جنوب شرق آسیا در ترتیب و تنظیم احصائیه های صحی نظر به مقررات بین المللی میتوان پیش قدم خواند.

تمام مواد خامیکه در زمینه به اداره مواصالت میکند از طرف این اداره با اساس طریق احصائیه وی تحلیل و تجزیه و بصورت جداول ترتیب میگردد و به مراجع مربوطه را پور داده میشود.

مدیریت تبلیغات:

تبلیغات صحی یکی از سر و بس های مهم صحت عامه بوده و در تمام دیگر شقوق صحت عامه جز لاینفک میباشد؛ در سال ۱۹۵۶ یکنفر داکتر به کمک سازمان صحی جهان طور فیلا شپ در یونیورسیتی امریکائی بیروت فرستاده شد داکتر مذکور بعد از اتمام دوره تعلیمی و اخذ دیپلوم در اخیر سال ۱۹۵۷ به وطن بازگشت و بعد از مدتی این دایره را افتتاح نمود، درین و آخر یکک تعداد لوازم مانند ماشین سینما، پروژکتور برقی و بدون برق، جنریتر و غیره را از طریق وزارت صحتیه سازمان صحی جهان تکمیل و بکار انداخته است.

از شش ماه باینظر فیکنفر مشاور تبلیغاتی (بیغله بیونس) از طرف سازمان صحی جهان مشغول مطالعه ی پلان تبلیغاتی صحتی بوده در شعبات مختلفه بامدیریت تبلیغات همکاری میباشد.

وظایف دایره مذکور عبارت از تدوین و تبلیغ صحی، تفهیم و اتمام تبلیغات صحی به کورسهای مربوط وزارت صحتیه، پروژه های دهات، مکاتب و غیره بوده بعضی پرستری های تبلیغاتی و پروپاگندی صحی را مطابق احتیاجات محیط طبع نموده و مورد استفاده عامه گذاشته شده است.

یکی از اجزای مهم دیگر این دایره تشکیل یک کنفرانس صحی با همکاری وزارت معارف

میباشد که همکاری تمام موسسات صحتی، واجتماعی تربیتی ونشراتی مملکت رانمونه گر دیده راپور آن در کنفرانس تبلیغات صحتی موسسه صحتی جهان مورد تمجید واقع گردید. بعضی اوقات به همکاری رادیو کابل مضامین صحتی نیز از طرف این مدیریت نشر میگردد.

مدیریت نشرات :-

مدیریت نشرات به تبلیغ مسایل صحتی وباند بردن سویه صحتی مردم مخصوصاً در قسمت طب وقایوی وطب معالجوی پرداخته است وهمچنان در روزهای مخصوص از قبیل روز صحت وهفته سره میاشت وجشن اطفال به نشریه های فوق العاده موفقیت حاصل کرده است.

مجلات روغتیا و ووغتیا زیری که هر کدام در رشته های مخصوص مضامین چاپسپ دارند به مواقع لازمه از طرف مدیریت مذکور طبع وتوزیع گردیده است علاقه مندان عالم طب که به مطالعه ی کتب ونشرات طبی می پردازند یک کتابخانه منظم رابه مراجعین باز نموده است.

مدیریت امراض ساری :-

مدیریت کنترل امراض ساری در اواخر سال ۳۷ برای قلع وقمع مرض چیچک تشکیلات بزرگی راروی کار آورده وخالکوبی چیچک را در تمام نقاط افغانستان طور اجباری قرار داده است.

مدیریت کنترل امراض ساری همیشه وهمه ساله مرض حمای لکه دار تحت کنترل قرار داده وهر سال دامنه پودر پاشی راوسعت داده میرود که باین ترتیب حمای لکه دار تقریباً سراسر ایتش از بین رفته است.

موسسه اکسریز ابن سینا :-

موسسه مذکور امسال یک پایه ماشین جدید اکسریزرا که قبلا وارد نموده بود بکار انداخته ومراجعین از چندینست توسط ماشین مذکور رادیوگرافی ورادیوسکوپیه بشوند، در نظر است ماشین سابقه رایبکی از ولایات نقل داده ومورد استفاده قرار داده شود، وبه تعداد ۱۲۷۳۹ نفر در هذا سته رادیوسکوپیه ورادیوگرافی شده است.

امسال یکنفر دوکتور از موسسه اکسریز بحیت فیلوشب بخارج اعزام گردید کبرس عالی اطباء بتاریخ ۴ دلو ۳۷ در موسسه اکسریز افتتاح ودوکتوران مربوطه ی اکسریز تحت اثر متخصص مربوطه معلومات خود رادر شق اکسریز وسعت می بخشند.

عایدات موسسه ی اکسریز از ابتدای حمل ۳۷ الی اخیر سال مذکور عوض اجرت رادیوگرافی وغیره مریضان (۴۱۵۸۴۰/۰) افغانی شده است.

ریاست مجادله ملاریا :-

ترتیب و تصویب پروگرام عملیات مجادلوئی در مجلس اطباء داخلی و خارجی.

تطبیق عملیات دواپاشی منازل ولایات تحت کنترل از تاریخ ۲۵ ثور الی اخیر برج سرطان. تقدیم راپورهای دواپاشی از طرف مدیریت های مجادله ملاریا اطراف و مرکز بعد از ختم دواپاشی.

تعیین و ارسال هیئت های فنی بعد از عملیات دواپاشی جهت اجرای سروی مناطق دواپاشی و جستجو نمودن بعضی مناطق کوچک دیگر و برای اجرای عملیات مجادله. ترتیب و تنظیم لابراتوارهای بهتر.

عودت هیئت فنی سروی ولایات به مرکز و تقدیم راپورهای آنها.

ارسال راپورهای مجادله و کنترل ملاریا در افغانستان به موسسه صحتی جهان و یونسف شامل ساختن (۳۳) نفر طلاب جدید کورس مستحضری ملاریا از تاریخ اول جدی ۳۷ - الی اخیر حوت ۳۷ که توسط دو کتوران مربوطه تحت تعلیم و تربیه گرفته شد.

اعزام چهار نفر دو کتور جهت تخصص در شق مجادله ملاریا طور فیلوشپ در ایالات هند. ورود یک هیئت فنی ملاریا مربوطه سازمان صحتی جهان جهت بازدید و سروی ملاریا در ماه میزان ۳۷.

ورود دو گروپ هیئت مربوطه سازمان صحتی جهان برای امور سروی و لانس ولایت قطغن و ننگرهار برای مدت دو سال.

ارسال پوردر، دی، دی تی وادیو به ضد ملاریا با سامان و لوازم مجادلوئی ولایات. تصفیة حسابات سال گذشته.

ترتیب و تکمیل بیلانس سال ۳۶ و ۳۷

تهیه یک تعداد موثر سیکل و باسیکل برای امور مجادله ملاریای ولایات. موجودی دیپوهای ریاست.

بسته نمودن حسابات مالی سال ۳۷ و ۳۶

تهیه پول به اندازه ی بودجه مصارفاتی از دولت و موسسه اعانه دهندگان.

ترتیب و منظوری بودجه سال مالی ۳۸ و ۳۹ موسسه از شورای عالی ملاریا

اجرای یک سروی عمومی از نقطه نظر ملاریا در مناطق داخل پروگرام و غیر پروگرام. بعد از ختم دواپاشی دوباره پسکار انداختن پرسونل فنی در امور سروی و لانس.

شفاخانه ی زایشگاه :

شفاخانه ی زایشگاه به سه قسمت تقسیم شده سرویس و لاد ی - نسائی - و شق پولی
کلینیک ها - شق ولادی .

۱ - داخل بستر شده	۱۶۲۳ نفر مریض -
۲ - ولادت طبیعی نموده	۱۰۷۵ »
۳ - سزارین شده	۶۰ »
۴ - استرکتومی	۳ »
۵ - عملیات مختلف شده	۴۸۵ »

شق نسائی :

۱ - مریضانی که داخل بستر شده	۵۶۴ نفر
۲ - تداوی شده	۴۰۱ »
۳ - کورتاژ شده	۱۲۲ »
۴ - عملیات شده	۴۱ »

فعالیت های سال ۳۷ پولی کلینیک ها :

اول پولی کلینیک شهر آ را خانم حامله دار جدید معاینه و تداوی شده ۱۵۹۶ نفر

خانم حامله دار سابقه معاینه و تداوی شده ۵۳۷۸ نفر

مریض نسائی جدید معاینه و تداوی شده ۷۷۵ »

مریض نسائی سابقه معاینه و تداوی شده ۴۱۸ »

۲ - پولی کلینیک معاینه خانه ی مرکزی . خانم حامله ی جدید تداوی شده ۷۷۴ »

خانم حامله ی سابقه معاینه و تداوی شده ۲۲۳۲ »

۳ - پولی کلینیک جاده میوند . خانم حامله جدید و تداوی شده ۱۱۹۳ »

خانم حامله ی سابقه معاینه و تداوی شده ۲۷۸۳ »

۴ - پولی کلینیک چمن حضوری . خانم حامله ی جدید و تداوی شده ۹۶۷ »

خانم حامله ی سابقه معاینه و تداوی شده ۲۸۰۹ »

۵ - پولی کلینیک کارته ی ۴ ، خانم حامله ی جدید ۷۸۴ »

خانم حامله ی سابقه ۲۳۲۹ »

د تجارت وزارت

تشکیل :

وزیر

ع، ج، س، ع غلام محمد شیر زاد

غلام محمد شیر زاد وزیر تجارت

ع، ص محمد سرور

معین

خارجی مشاور

بناغلی محمد آصف عباسی دکفیل په حیث

دمخصوص قلم مدیر په ۴ رتبه

دادا وی لوی مدیریت :

بناغلی دوکتور محمد اکبر عمر دکفیل په حیث

لوی مدیر په ۳ رتبه

« حیات الله دکفیل په حیث

دمامورینو مدیر په ۴ رتبه

« عبدالستار

دمحاسبی اولوازمو مدیر په ۴ رتبه

« شجاعا لدین دکفیل په حیث

دپایو مدیر په ۵ رتبه

دتجارتی توسعه ریاست :

ع، ص محمد رسول یونسی دکفیل په حیث

رئیس په ۲ رتبه

شاعلی دوکتور ولی محمد ذکریاد کفیل په حیث

دخارجی تجارت لوی مدیر په ۳ رتبه

د نښانګاه مدیر په ۴ رتبه	ښاغلی محمد سرور د کفیل په حیث
د ترانسپورتو مدیر په ۴ رتبه	.....
د خارجي ارتباط او قراردادانو مدیر په ۴ رتبه	ښاغلی دوکتور علي نواز
د جواز نامی او سرمایه گذاري مدیر په ۴ رتبه	.....
د صادر اتو او وارداتو مدیر په ۴ رتبه	ښاغلی حمید الله عزيزي
مرستيال په ۵ رتبه	علي احمد رضائي
د داخلي تجارت لوی مدیر	« امان الله رسول د کفیل په حیث
د بانکو او تصدیق مدیر په ۴ رتبه	« عبد الجبار د کفیل په حیث
د سورت او ستندرد مدیر په ۴ رتبه	« محمد صادق
د موسساتو او اطاقونو مدیر په ۴ رتبه	« اسان الله د کفیل په حیث
د احصائی، تدقیق او مطالعاتو لوی مدیریت :	
لوی مدیر په ۳ رتبه	ښاغلی دوکتور محمد عمر د کفیل په حیث
د تدقیق او مطالعاتو مدیر په ۴ رتبه	
غړی په ۵ رتبه	ښاغلی محمد حکیم
« « « «	« محمد یاسین شهید د کفیل په حیث
د کتابخانی او نشراتو د څانګې آمر	« اسد الله اخگر د کفیل په حیث
د احصائی مدیر په ۴ رتبه	« غلام حسین د کفیل په حیث
د پلټنې لوی مدیریت :	
لوی مدیر په ۳ رتبه	ښاغلی عبدالکریم
د ثابت څانګې :	
غړی په ۴ رتبه	« عبدالکریم د کفیل په حیث
« « « «	.....
« « « «	« عبدالستار د کفیل په حیث
« « « «	.....
د سیاري څانګې :	
غړی په ۴ رتبه	ښاغلی عبدالودود
« « « «	.....
« « « «	.....
« « « «	.....

د نړ خړد كنترول رياست :-

رئيس په ۲ رتبه
د باز اړود مراقبت مدير په ۴ رتبه
د نړ خړد كذاړي مدير په ۴ رتبه
دمحا كمود اړتباط او حكيميت مدير په ۴ رتبه
د اېتد ائى دمحا كمى رياست :

رئيس
غړى په ۳ رتبه
» » ۴ »
» » ۵ »
» » » »
د افلا سوسو مدير په ۴ رتبه
د تجا رتې مړ افعى دمحا كمى رياست :-
رئيس په ۲ رتبه
غړى په ۳ »
» » ۳ »
غړى په ۴ رتبه
» » »
د حق الثبت مدير په ۴ رتبه
د تميز د تجارتي محكمى رياست :-
رئيس په لمرى رتبه
غړى : په ۳ رتبه
» » ۳ »
» » ۳ »
» » ۳ »

شاغلى محمد حسن
» غلام محمد (وفا)

» .....
» بناغلى عبدالرحيم (مستخدم)

» .....
» بناغلى محمد حسين د كفيل په حيث

» .....
» بناغلى محمد كريم صميمى (په ۲ رتبه)
» مير حليم الدين
» محمد على
» .....
» بناغلى عبدالصمد

په ولاياتو كښى تجارتي محكمى :-

دهرات د تجارتي محكمى رئيس په ۳ رتبه

غړی په ۳ رتبه	» محمد يعقوب
» ۵ »	» محمد حسين شاه (انتخابی)
د قند هار تجارتي محكمه :-	
رئيس په ۳ رتبه	» بناغلي محمد اسماعيل
غړی » ۴ »	» حاجي محمد
» ۵ »	» حاجي نصر الدين (انتخابی)
د مزار شريف تجارتي محكمه :-	
رئيس په ۳ رتبه	» بناغلي عبدالرحيم غفوري
غړی » ۴ »	.....
» ۵ »	» بناغلي غلام رسول (انتخابی)
د ميمنى د اعلى حكومت تجارتي محكمه :-	
رئيس په ۳ رتبه	» بناغلي فقير محمد
غړی » ۴ »	» ذبيح الله دكفيل په حيث
» ۵ »	.....
د ننگر هار د ولايت تجارتي محكمه :-	
رئيس په ۳ رتبه	» بناغلي غلام حبيب كاموى دكفيل په حيث
غړی » ۵ »	.....
» ۶ »	» بناغلي محمد عارف (انتخابی)
د قطغن د ولايت تجارتي محكمه :-	
رئيس په ۳ رتبه	.....
غړی » ۵ »	.....
» ۶ »	.....
د غزنى د اعلى حكومت تجارتي محكمه :-	
رئيس په ۴ رتبه	» بناغلي محمد يوسف (مستخدم)
غړی په ۵ رتبه	.....
» ۶ »	» بناغلي عبدالسلام دكفيل په حيث
په پېنځوړكښې افغانى وكيل التجاره په ۳ رتبه	» غلام جيلانى صادقى په لمړى رتبه

د پاره چنار وکیل التجار په ۴ رتبه	مباغلی عبد الله
د چمن وکیل التجار په ۴ رتبه	» عبد الله د کفیل په حیث
په امرتسر کښی دنماینده گي آمر	» محمد سمیع د کفیل په حیث
په کراچی کښی تجارتي آتشه	» عبدالغفور سراج په ۲ رتبه
په دهلی کښی تجارتي آتشه	» محمد صدیق په ۲ رتبه
په مسکو » »	. . .
په امریکا » »	. . . .
په اروپا » »	. . . .

امور تجارت

از نگاه عمومی و وظائف وزارت تجارت عبارت است از تنظیم امور تجاری مملکت اداره موسسات و شرکت ها، ارتباط تجاری با ممالک خارجه، عقد قراردادهای تجاری، تبادلوی، انکشاف تجارت، تاسیس نمایشگاههای ملی و بین المللی بغرض عرضه اموال و جستجوی مارکتهای تجاری سعی در بهبود اوضاع اقتصادی و بالاخره بلند بردن سویه زندگانی افرا د مملکت.

وزارت تجارت متکی باین مرام در جریان سال گذشته به امور دست زده است که روس مطالب آن به قرار آتی تذکر داده میشود:

تجارت خارجی:

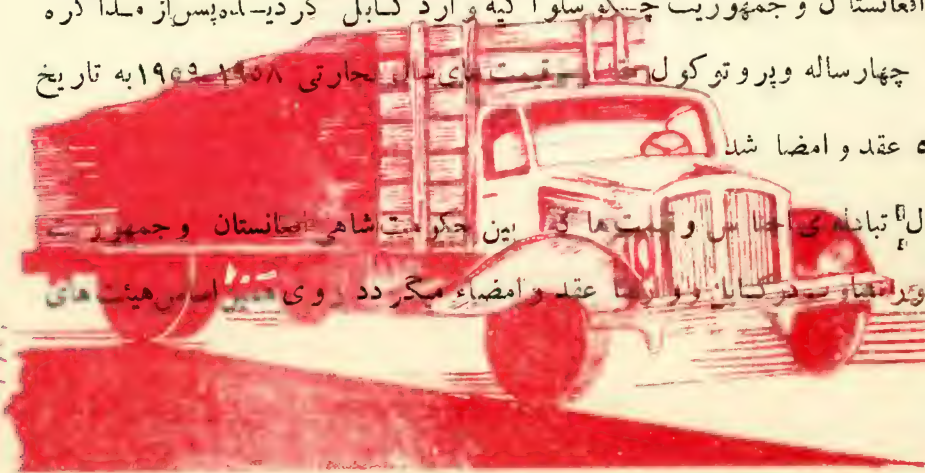
انتظام امور تجارت خارجی مملکت یعنی صدور اموال به ممالک و توريد مواد مايحتاج عامه از ممالک مذکور و در نتیجه موازنه بيلانس واردات و صادرات هدف مهم وزارت تجارت می باشد که درین راه مساعی لازمه را انجام داده است و اقدامات ذیل ارائه میشود:

عقد قراردادهای تجاری و یا تجدید و تعدیل موافقتهای سابق و اعزام هیئت های اقتصادی ممالک ذی علاقه و یا ورود نمایندگان و هیئت های تجاری ممالک خارجه به مملکت.

هیئتی از طرف حکومت چکوسلواکیه به مناسبت عقد امضاء موافقت نامه و پروتوکول تبادلای اجناس و قیمت های موافقت نامه پروتوکول تبادلایات بین حکومت شاهی افغانستان و جمهوریت چکوسلواکیه وارد کابل گردیده پس از مذاکره موافقتنامه چهار ساله و پروتوکول تجارتی سال ۱۹۵۸-۱۹۵۹ به تاریخ

۱۲ اکتوبر ۵۸ عقد و امضاء شد

پروتوکول تبادلای اجناس و قیمت ها که بین حکومت شاهی افغانستان و جمهوریت چکوسلواکیه بطور امضاء و ویرانیه عقد و امضاء میگردد روی اعتبار اسامی هیئت های

ذی صلاح طرفین در مورد تجدید پروتوکول تبادل اموال و قیمت های سال تجارتی ۵۸-۵۹ بمذاکره پرداخته و پروتوکول مذکور در کابل به تاریخ ۱۲۱ اکتوبر ۱۹۵۸ امضاء و پس از منظوری مقامات صالحه در معرض اجرا قرار داده شد.

* نظر به درخواست اطاق تجارت جمهوریّت متحد عرب یکک هیأت تحت ریاست ع، ج عبدالحی عزیز معین وزارت پلان در کنفرانس موتمر اقتصادی آسیا که بتاریخ ۸ دسمبر ۱۹۵۸ در قاهره منعقد گردیده بود اشتراك ورزیدند.

* نظر به ریسمی افته حکمر متین شاهي افغانستان و جمهوري فرا نسه بمنظور توسعه روابط اقتصادی بین مملکتین می افته همکاری اقتصادی و تخنیکي از طرف نمایندگان ذی صلاح طرفین در کابل بتاریخ ۶ جنوری ۱۹۵۹ عقد و امضاء شده.

* اعزام هیأت اقتصادی افغانی برای شمول در کنفرانس اکافی بنسکاک منعقد ۱۹ الی ۱۹ ج-نوری ۱۹۵۹ و کمیته ی دوم تجارت که بتاریخ ۲۱ جنوری الی ۲۱ فروری سنه مذکور در بنسکاک انعقاد یافته و در اثر دعوت کمیته مذکور نمایندگان افغانستان تحت ریاست د وکتور محمدا کبر عمر در ان اشتراك نمودند و درین کنفرانس و کمیته راجع به توسعه روابط تجارتی ممالک شرق دور و مطالعه امکانات تجارت و اردات، و صادرات باممالک متذکره از طرف نمایندگی افغانستان با نمایندگان ممالک آسیائی و دیگر ممالک عضو کنفرانس مذکور تبادل افکار بعمل آمده است و متعاقباً باممالک متذکره روابط مکتوبی و مذاکرات مستقیم ادامه یافته و تدقیقات و مطالعات درین زمینه و تولید نوع مال التجاره و قیمت آن دوام دارد.

* کمیسیون اکافی ذریعه یادداشت مورخه ۲- فروری ۱۹۵۹ خود از افغانستان دعوت نمود تا در جلسه پانزدهمین کمیته ی اکافی منعقد استرالیا شرکت ورزد چنانچه هیأت افغانی تحت ریاست بنی اغلی محمد سرور معین تجارت بتاریخ ۶ مارچ ۱۹۵۹ در کنفرانس مذکور شرکت ورزیدند.

* اعزام یکک هیأت تجارتی تحت ریاست بنی اغلی محمد رسول یو نسبی به اسامی دعوت حکمر جمهوری یوگسلاوی به تاریخ ۲۰ مارچ ۱۹۵۹ برای بازدید از مر سادات تجارتی و صناعتی آن کشور.

* تجدید پروتوکول تبادل های اجناس و قیمت ها برای سال ۱۹۵۹ بین حکمر مت شاهي افغانستان و اتحاد جماهیر سوسیالیستی شوروی توسط یکک هیأت تحت ریاست بنی اغلی غلام محمد شیرزاد و وزیر تجارت به تاریخ ۲۷ اپریل ۱۹۵۹ به امضاء رسید.

* حسب دعوت رسمي حکومت جمهوري ايتاليا يک هیأت ده نفری مشتمل بر نمایندگان وزارت معادن و صنایع، فواید عامه، تجارت، د افغانستان بانک، پښتني تجارتي بانک نسا جي گلبهار برای بازدید موسسات عملاعی و تجارتي آنجا به تاریخ ۱۸ جون ۱۹۵۸ اعزام گردیده است.

* در سال ۱۳۳۷ یک هیأت تخنیکي و همکار ی اقتصادی جا پان وارد کابل گردیده است برای استحکام و انکشاف روابط مزید تجارتي با مقامات عملاحت دار مذاکره و مفاهمه نمودند که از طرف شعبات ذی علاقه تصمیمات لازم اتخاذ گردیده است.

اجرا آتی که در آئینده راجع به کنفرانسهای مذکور ویا اعزام هیأت ها به ممالک ذی علاقه در نظر است:

۱. بر ای-بهبود وضع تجارت افغانستان و هند به سلسله وزارت خارجه درباریه ی مذاکره و تجدید موافقتنامه های تجارتي بین هندو افغانستان اقدام و هیأتی در اواخر ماه جولائی عازم هند گردید.

* به اساس مراد جدا گانه، موافقه تجارتي و تبادل اموال بین حکومت شاهي افغانستان و جمهوریت پولیند پیشنهاد وزارت مختاری جمهوریت پولیند به منظور تجدید موافقه نامه ی پروتوکول تبادل اجناس و قیمت ها برای سال ۱۹۵۹ و ۱۹۶۰ بوزارت تجارت و اصل و در زمینه موافقت وزارت تجارت تنها در حصه تجدید موافقتنامه و پروتوکول تبادل اجناس مقدار و قیمت ها برای سنوات مذکور به سفارت کبرای پولیند اطلاع گردیده است ممکن است که در آئینده نزدیک مذاکرات مذکور در وزارت تجارت آغاز و بعد از رسیدن بموافقه پروتوکول مذکور در وارسا عقد و امضاء خواهد شد.

حسب معمول پروتوکول تبادل اموال و قیمت های تجارتي سال ۱۹۵۹ و ۱۹۶۰ بین حکومت شاهي افغانستان و جمهوریت چکوسلواکیه در پراگ به امضاء خواهد رسید.

* سرمایه گذاری خارجی:

در جریان سال ۱۳۳۷ چهار فقره درخواست های آتی برای سرمایه گذاری بوزارت تجارت وارد گردیده است.

* سرمایه گذاری برای صنایع روده از طرف یکنفراناجر جاپانی به سرمایه یک میلیون افغانی.

* درخواست سرمایه گذاری از طرف یکنفر تبعه ی آلمانی برای تدارک ماشین های سورت میوه به سرمایه ۷۵۰۰۰ دالر.

سرمایه‌گذاری از طرف شرکت زیرممنس برای ورکشاپ ترمیم سامان و آلات ابرقی به سرمایه یکصد هزار مارک .

پیشنهادهای موسسه‌ی انکشافات فراذ-کلین نیویارک راجع به سرمایه‌گذاری در شق مطبوعه‌ی معارف به سرمایه‌ی سه صد هزار دلار :

درخواست نامه‌های مذکور تحت غور و مطالعه و کمیسیون‌های منتخبه است .

حل مشکلات ترانزیتی و ترانسپورتی

چون مملکت عزیز ما از نظر موقعیت جغرافیائی خویش به خشکه محاط می‌باشد این وضعیت تاجائیکه ملا حظه می‌شود اثرات نامطلوبی در راه انکشاف اقتصادی مملکت وارد نموده ببناء وزارت تجارت به منظور مساعد ساختن طرق ترانزیتی و ترانسپورتی زمینه‌ساز راه مذکور است مستقیم و انعقاد قراردادهای ترانزیتی با حکومت جمهوری پاکستان و روسیه شوروی مساعد گردانیده و تسهیلات ممکنه را برای اینکه مال التجاره مذکور زودتر و به مخارج کمتری به مرز جعش برسد و با از ممالک مبداء وارد گردد فراهم نموده است .

چنانچه در سال گذشته هیأت حکومت جمهوری پاکستان تحت ریاست وزیر مالیه حکومت مذکور بکابل آمده پس از مذاکره و مطابقت لایحه در اطراف مشکلات ترانزیتی و غیره مسایلی مربوط به قرارداد با حکومت مذکور عقد گردیده و متعاقباً هیئت دیگر حکومت پاکستان تحت ریاست شایع وزیر تجارت حکومت مزبور به کابل وارد گردیده مذاکراتی دائر و تطبیقات عملی قراردادهای مذکور با وزارت تجارت نمود و نظریاتی قایل کرد و پس از آن برای تصریح و قیام یک سلسله نظریات مبنی بر همان قرار داد ترانزیتی هیئتی از طرف وزارت تجارت عازم پاکستان گردید و مشکلاتی را که در جریان تطبیق قرار داد مذکور رخ داده بود مورد مذاکره قرار دادند همچنین قرار داد سال ۱۹۵۴ ترانزیتی شوروی که مرعد آن اختتام پذیرفته بود توسط هیئتی که از موسسه سوفراخت اتحاد شوروی وارد کابل گردیده بود با همکاری ریاست عمومی ترانسپورت قرار داد ترانزیتی عقد گردید :

هکذا برای امور مربوط به حمل و نقل اموال از بنا در سمت شمال مملکت در مرکز و اطراف و رفع مشکلات وارده وزارت تجارت اداره بنام بند روالی در قزل قلعه تشکیل و یک تعداد مامورین کافی را به اداره مذکور تعیین کرده است که این اداره در عین زمان امور متعلق به تمام بنا در سمت شمال را از قبیل تاشگذر و کلفت نیز مراقبت خواهد نمود :

نمایشگاه بین المللی در کابل و اشتراک نمایندگان افغانی در نمایشگاه بین المللی خا رج :

در سال ۱۳۳۷ برای معرفی و احیای صنایع ملی و پیدوار داخلی مملکت نمایشگاه بین المللی در کابل تاسیس و نیز دعوت نامه ها به دول متحا به فرستاده شد - به تاسی ازین دعوت نامه ها یک عدد از ممالک مذکور علاقمندی شان را برای شمول در نمایشگاه مذکور ابلاغ و متعاقباً در تاسیس غرفه ها و توريد و نمايش امتعه تجارتي و صنعتي خویش اقدام نمودند نمایش بین المللی سال ۱۹۵۸ در کابل نسبت به نمایش دو سال قبل وسیع تر و جالب تر بود و از نظر کمیت و کیفیت و انتظام نیز قابل توجه بوده است.

د وایر و موسسات حکومتی و ملی نیز در نمایشگاه مذکور مانند سایر ایهای گذشته سهم گرفته اند. در نمایشگاه بین المللی سال ۱۳۳۷ که مصادف با چهارمین سال آزادی و حریت وطن عزیز بوده است تخمین چهل موسسه افغانی و چهارده مملکت و چندین موسسه ای خارجی که در افغانستان دارای نمایندگی هستند اشتراك ورزیده بودند :

افغانستان و نمایشگاه های بین المللی :

در جریان سال گذشته ای افغانستان در نمایشگاه بین المللی شهر یاری ایتالیا (۶ الی ۲۱ دسمبر ۱۹۵۸) اشتراك نمود و هکذا بنا بر دعوت حکومت هند در نمایشگاه صنعتی آن مملکت و همچنین در نمایشگاه صنعتی منعقدۀ قاهره بدو دولت حکومت جمهوری متحد عربی غلی غلام محمد شیرزاد وزیر تجارت اشتراك ورزید :

اعطای کراید های لازمه :

در قسمت پنبه :

وزارت تجارت برای تقوید زراعت پنبه که یک نوع از تولیدات صنعتی مهم مملکت محسوب می شود مانند سالهای گذشته در سال ۱۳۳۷ نیز یک اندازه مبلغ بغرض خرید و جمع آوری حاصلات پنبه به موسسات آبی کراید داده است :

۸۶ میلیون افغانی

۱- شرکت پخته قند ز

شرکت صنعتی ماشین کارا ز شرکت امین لیمتد شرکت سخی ماشینکاران ۴۰ میلیون افغانی

اعطای کراید در وجه شرکت قره قل از طریق دافغانستان بانک ۳۴ میلیون افغانی

» » » » شرکت پشم ۶۱ »

سورت ستندر د:

اگرچه این موضوع مربوط بوزارت زراعت است بانهم وزارت تجارت کوشش نموده و تا اندازه ای هم موفق گردیده است که پنبه تحت نظر متخصصین سورت ستندر د قرار سورت های معین بخارج صادر گردد چنانچه در قرارداد های بارتیری موافقت حاصل شده
۲ سورت میوه

میوه تازه و خشک از جمله ی پید اوار و صادرات مهم مملکتی بوده و برای ترقی صادرات آن بخارج مملکت شرکت تجارتی میوه درقندهار به سرمایه هفتاد و پنج لک افغانی تاسیس شده است که نماینده ی وزارت تجارت جهت مطالعه سورت ستندر د میوه درقندهار مشغول بوده و پرنسپ های سورت ستندر د را تطبیق می کند، هکذا شرکت دیگر به سرمایه ای هفت ملیون و پنج لک افغانی در کابل تاسیس گردیده هدف شرکت مذکور ذیلا توضیح می شود:

۱- صادرات میوه ی تازه و خشک و حبوبات،

۲- انتظام بازار از نظر صادرات و ایجاد بازارهای تجارتی خارج.

۳- تدارک مارکیت های فروش در خارج.

۴- توريد ماشین های پاك کردن میوه خشک، تعمیر میوه تازه پیکنگ و کانسر و آن

قبل برین صادرات میوه کشور منحصر به بازارهای هند و پاکستان بود ولی وزارت تجارت کوشیده است که صدور میوه را بر علاوه ممالک فوق بسایر ممالک توسعه داده و بازارهای دیگر برای فروش میوه تهیه شود چنانچه روی این مفکوره نمونه میوه پیدوار افغانستان را بممالک شرقی اروپائی و افریقائی حتی امریکا ارسال و ازین راه بایک عده از کمپنی های وارد کننده ممالک مذکور در تماس شده و تا حد امکان انواع مختلفه میوه خویش را به آنها ارائه نمود. و در اثر این اقدامات فرمایشات متعددی از ممالک مختلفه برای خرید میوه از قبیل کشمش، سرخ و سبز، پسته، بادام، چار مغز، اشتق و غیره حاصل نمودیم در جریان سال ۱۳۳۷ یک تعداد ماشین کشمش پاک از خارج وارد و این ماشین برای پاك کردن و سورت کشمش قابل استفاده است.

انکشاف بیمه:

مال التجاره صادراتی و وارداتی افغانی از طرف کمپنی های خارجی از قبیل سترنگ و یونین بیمه میشود همچنین بیمه انگلوسر اخشوروی عین قرارداد تجارتی موضوعات بیمه را

قبولدار شده ه کذا یک کمپنی بیمه فرانسوی در باره بیمه مال التجاره پیشنهاد نموده که تحت مطالعه و غور و مقامات مربوط می باشد. یکنفر به سفارت المان مقیم کابل معرفی گردیده است. تا بطور سکالر شپ عازم المان شده و در رشته بیمه تحصیل نماید علاوه بر این برای استخدام یکنفر متخصص بیمه از المان و مطالعات در اطراف تاسیس کمپنی های بیمه افغانی اقدامات جاریست.

شرکت ها و موسسات ترانسپورتی

وزارت تجارت از بدو تاسیس خویش در راه تشویق تاسیس همچو شرکتها کوشیده است که موسسات از راه قانونی بوجود آمده و در عین زمان با همکاری و تعاون لازمه با شرکت های مذکور و مطالعه در اطراف اساس نامه و خط مشی آنها تسهیلات لازم را فراهم نماید در سال گذشته یک تعداد از شرکت ها و موسسات ترانسپورتی ذیل بوجود آمد :

ماشینکاران لیتمند	به سرمایه	۵۰۰۰۰۰۰ - افغانی
محبت ترانسپورت	»	۲۴۰۰۰۰۰ - »
صدیقی ترانسپورت	»	۱۷۸۰۰۰۰ - »
پشتنی ترانسپورت	»	۱۴۰۰۰۰۰ - »
بختور ترانسپورت	»	۲۴۰۰۰۰۰ - »
شرکت ودانی	»	۲۵۰۰۰۰۰ - »
حبوبات قطغن ترانسپورت	»	۸۰۰۰۰۰۰ - »
قادری ترانسپورت	»	۳۵۰۰۰۰۰ - »
شرکت سمند و خشت	»	
د حکیم او عمر لیتمند شرکت	»	۲۰۰۰۰۰۰ - »
د قطغن سهامی شرکت	»	۱۷۰۰۰۰۰ - »
شرکت سهامی بلخ ترانسپورت	»	۵۰۰۰۰۰۰ - »
چینی سازی شاکر	به سرمایه	۷۷۰۰۰۰۰ - افغانی
به سرمایه شرکت زیمنس افزودی بعمل آمده		۲۰۰۰۰۰۰ - مارک
»	سرویس افزود شده	۴۴۲۳۰۰۰ - افغانی

تدقیق و مطالعات در اطراف مسایل مربوط ترتیب احصایه های تجارتي و طرح قوانین و تنظیم کتا بخانها : -

در سال ۱۳۳۷ قوانین و اصولنامه های ذیل طرح ، برای غور و مطالعه پیشنهاد شده است.

قانون سرمایه گذاری از سال ۱۳۳۷ تحت غور و مطالعه بوده و در جریان سال ۳۷ مراحل قانونی و اصولی خود را طی کرده است.

قانون دلالتی تجارت به مراجع مربوطه برای طی مراحل قانونی تقدیم شده است.

قانون ثبت علائم تجارتی طرح شده و متن آن تحت غور کمیسیون مربوطه می باشد.

قانون دلالتی مؤثر (سواری و مال) به مراجع مربوطه برای طی مراحل قانونی تقدیم گردیده است. هکذا این شعبه توسط شعبه نشرات خویش راجع به بعضی از کتنگ ها و نشرات روزنامه های خارجی دایر بر مسایل تجارتی و اقتصادی ممالک مذکور که تماس مستقیم و یا غیر مستقیم در تجارت و یا اقتصادات ممالک ماداشته و یا نشرات ممالک مذکور خلاف حقیقت بنظر رسیده باشد، اقدامات لازم نموده و نشرات مذکور را ترديد نموده است در سال ۳۸ تاسیس یک کتابخانه در نظر گرفته شد و تهیه کتاب ها به سفارت های افغانی در طهران، هند، المان و فرانسه و غیره ممالک سفارش داده شده که عنقریب به مرکز وارد و مورد استفاده قرار داده خواهد شد.

شعبات احصائیه تجارتی در مرکز وزارت تجارت در تمام گمرکات مرکز و ولایات و حکومت اعلی و یا گمرکات سرحدی موافق به حجم کار گمرکات مذکور موجود است که شعبات احصائیه اطراف با مدیریت احصایه مرکزی در تماس بوده و راپورهای اقلام و وارداتی و صادراتی خودشان را ماهواره هر سال می نمایند.

وزارت تجارت بیلانس احصائیه سال ۱۳۳۷ را به سیستم کرد بین المللی ترتیب داد احصائیه سال ۳۶-۳۷ منتشره سال ۳۸ که بر حسب تصنیف و شاندرد تجارتی بین المللی با در نظر داشتن شرایط مخصوص افغانستان طبقه بندی و در مرکز مدیریت احصائیه به سیستم کرد بین المللی تحویل یافته است بنا بر عدم ماشین های مخصوص جمع آوری ارقام احصایه توسط ماشین گستر نشر گردید علاوه بر ظرف سال ۱۳۳۷ یک کورس احصائیه مشتمل بر یک تعداد از مامورین احصائیه وزارت تجارت بشمول یک عده از مامورین وزارت خانهای دیگر از قبیل مالیات معادن، زراعت، ریاست ترانسپورت عمومی و بانک ملی تاسیس و این کورس سه ماه دوام نمود و به مامورین مذکور در شق احصائیه تعلیمات و دروس لازم تدریس گردید.

کنترل نرخ های اموال وارداتی و تنظیم قیمت بازاریابی و بخرض جاری از صودنرخ:

از چند سال با بنظر وزارت تجارت برای رفع گرفتاری های اموال و موازنه نرخ های اجناس و مخصوصاً اموالیکه مورد استهلاك ممالک قرار دارد به فکر تاسیس یک اداره افتاده و شعبه مذکور را بخرض کنترل نرخ مال التجاره مذکور تاسیس نموده است این شعبه که دارای تشکیلات لازم

و تعداد کافی مامورین میباید بوظیفه کنترول و برقراری قیمت مال وارده اقدام نموده و پیوسته کوشیده است که از طریق سنجش بل ها بیجک و غیره اسناد مربوطه به مصارف اموال نرخ تمام شدواریه را سنجش و با افزودی چند فیصد مفاد قانونی قیمت فروشی مال را تثبیت نماید علاوه بر این رفع گران فروشی اینکه از احتکار جلوگیری بعمل آمده باشد هیئت های سیار را برای کنترول و مراقبت نرخ ها در بازار گماشته و به متخلفین مجازات لازمه داده شده است.

غور و انضصال دعاوی تجارتی توسط محاکم ثلاثه تجارتی، در مرکز و شعبات محاکم در ولایات و اطراف :-

موضوع دیگر یک در زمره وظایف و مسوایات های وزارت تجارت قابل تذکر است موجودیت محاکم تجارتی ثلاثه در مرکز وزارت از قبیل ابتدائیه مرافعه و تمیز تجارتی و در ولایات و مراکز حکومت اعلی ادارات محاکم ابتدائیه برای تامین عدالت اجتماعی و رفع منازعات تجارتی است که محاکم مذکور متشکل از یک تعداد مامورین عالی رتبه و صاحب تجربه بوده و در مورد دعاوی تجاریه اساس قوانین موضوعه غور و مطالعه و فیصله های لازمه صادر کرده اند چنانچه در سال ۳۷ روی هم رفته در محکمه ابتدائیه، مرکز بیست فقره در محکمه مرافعه شانزده فقره به همین و تیره یک تعداد مسایل مربوط دعاوی تجارتی در مرکز ولایات نیز فیصله گردیده و نتایج فیصله ها به مراجع مربوطه و تاجر مراجعه کننده ابلاغ گردیده است:

مامورین وزارت تجارت که در سال ۱۳۳۷ به ترفیع یک رتبه بلند تر نایل گردیده اند قرار آتی است :-

ع ص عبد الرشید مامور رتبه ۳ ترفیعاً بر رتبه ۲ در بست خودش به مدیریت عمومی ریاست عمومی اطاق های تجارت .

ع عبد الصمد مامور رتبه ۴ ترفیعاً بر رتبه ۳ به حیث رئیس محکمه تجارتی ولایت هرات .

ع ص محمد صدیق مامور رتبه ۳ ترفیعاً بر رتبه ۲ به حیث انا شه اقتصاد دی دهلی .

ع میر حلیم الدین مامور رتبه ۴ عضو تفتیش ترفیعاً بر رتبه ۳ در بست رتبه ۳ عضو محکمه تمیز تجارتی .

ع محمد علی مامور رتبه ۴ مدیریت موسسات بر بوع معاش رتبه ۳ حیث عضو محکمه تمیز تجارتی .

ع عبد الرحیم غفور مامور رتبه ۴ تدقیق و مطالعه ترفیعاً بر رتبه ۳ در بست رتبه ۳ به حیث رئیس محکمه تجارتی ولایت مزار شریف .

صن عبد القدوس مامور رتبه ۵ مدیر اوراق تر فیعاً برتبه ۴ مدیریت افلاس محکمه
ابتدائیه مرکز .

فیلو شپها :

در ماه می ۱۹۵۹ دو نفر لیسانسه آتی به مصرف حکومت جمهوری فرانسه برای
تحصیل در شتوق ذیل برای مدت شش ماه به فرانسه اعزام گردیده اند :

۱- محمد موسی نهمت در شق مقرر رات بین المللی قرارداد های تجارتی .

۲- محمد فریدر فیک در شق تجارت بین المللی .

و پنج نفر آتی در اثر موافقه حکومت هالیند و جرمنی به مصرف حکومت مذکور
برای تحصیل در شق ذیل بهمین نزد یکها اعزام خواهند شد .

۱- حیات الله مدیر مامورین در شق بیمه در جرمنی .

۲- محمد آصف عباسی مدیر قلم مخصوص در شق اداری به هالیند .

۳- محمد حکیم عضو شعبه تدقیق و مطالعه در شق سورت و ستندرد به هالیند .

۴- غلام حسین مدیر احصائیه در شق احصائیه .

۵- گلزار مدیر کنترل نرخ ها در شق آرشیف .

دداخلی وزارت

تشکیل :

بنا غلی سید عبد الله دوکیل په حیث

د داخلي وز ير

.....

معین

بنا غلی محمد سمیع

مد عی العموم

» محمد ابراهيم

د قلم مخصوص مدير

د مامورينو مديریت :

.....

د مامورينو مدير

بنا غلی محمد احسان نزار

د لمری خانگی مدير

د محاکماتو لوی مديریت :

بنا غلی محمد طاهر

د محاکماتو لوی مدير

د پلتنی لوی مديریت :

بناغلی محمد کبير

د پلتنی لوی مدير

» فقير محمد

د لمری گروپ مدير

» عبد الحبيب

د دوهم گروپ مدير

» سيد بها والدين

د دريم گروپ مدير

د احصائی لوی مديریت :

» فقير محمد

د احصائی لوی مدير

» نظر محمد

د سجلو ثبت کولو مدير

» گل محمد

د مرکزی احصائی مدير

د محاسبی مديریت :

» عبد الرشيد

د محاسبی مدير

» سيد کمال

د تحقق د خانگی مدير

» خدا داد

د ناقلينو مدير

» حافظ عبد الله

د اوراقو مدير

» عبد الستار

د محلی اوراقو مامور

امور داخله

وظیفه اساسی وزارت داخله تاء مین امنیت و آرا می مردم است ضمن انجام این وظیفه بامور ذیل نیز توفیق یافته است.

وزارت داخله درین سال موفق گردیده بغرض انجام امور و ترتیب اجرا آت درد وایر مربوط بصورت معقول و اساسی قوانین و تعلیمات نامه های ذیل را تدوین و تعمیم نماید.

اصولنامه تقسیمات مملکتیه:

افغانستان را در قدم اول بولایات و حکومات اعلیٰ منقسم و هر ولایت و حکومت اعلیٰ را با حکومات کلان و حکومت های محلی و علاقه داری های آن بصورت مفصل معرفی می نماید.

اصولنامه مجالس مشاوره:

این اصولنامه صورت تشکیل و اعضاء و ترتیب انعقاد و وظایف و صلاحیت مجالس مشاوره ولایات و حکومات اعلیٰ و کلان را تعیین و توضیح مینماید.

تعلیمات نامه اداره ولایات:

این تعلیمات نامه قبلاً بصورت امتحانی در معرض اجرا گذاشته شده بود بابعضی اصلاحات و ترمیمات مجدداً تدوین و تعمیم گردید.

لایحه وظایف پولیس:

این لایحه بروی تشکیل و سیستم جدید پولیس ترتیب و بدست رس استفا ده پولیس گذاشته شده است.

تعلیمات نامه راپورهای و اوقات:

این تعلیمات نامه روی تجارب و مطالعات چندین ساله (قوماندانی عمومی) وزارت داخله ترتیب و تدوین گردیده بعد از طی مراحل لازم در ساحه ی اجراء گذاشته شده است.

پروژه اصولنامه قوای عمومی امنیه:

چون به این اصولنامه ضرورت زیادی محسوس بود پروژه مذکور به مشوره متخصصین ترتیب و تدوین گردیده است.

تشکيلات و تعديلات و اصلاحات :

تشكيل حكومت اعلى غور :

چون حكومت كلان غورات از مرکز ولايت هرات نسبتاً بعيد واقع و اداره امور آن از طرف ولايت موصوف مشكلاتى داشت بفرض رسيد گى صريح از امور مربوطه و آراى مردم از مشكلات رفت و آمد هرات حكومت كلان غور بحكومت اعلى تعديل و تشكيل آن مراتب قانونى خود را طى نموده است.

تعديل تشكيل و سيستم اجراآت در پوليس كابل :

روى ايجابات عصر و زمان در تشكيل پوليس كابل تعديلاتى صورت گرفته و نظر به انواع جرايم شعبات شش گانه اختصاصى پوليس به تشكيل پوليس كابل ضم گردد تا حد ممكن بتوانند قضاياء از روى فن كشف و ثبوت نمايند.

با اين تعديلات و ملحقات آن اجراآت ذيل صورت گرفت :

پرسوزل شعبات مذکور تا حد ممكن از كسانى كه به مسلك پر ليس تر بيه شده اند اكمال شد.

يك لابر اتوار جنايى پوليسى با يك اطاق عكاسى بفرض استفادى پوليس كابل گذاشته شد.

لباس مامورين و افراد پوليس مطابق تعليمات نامم البسه به يونيفورم جديد تبديل گردد. افراد پوليس با بيسكل و مامورين سمتى پوليس و مامورين اختصاصى شعبات جنايى با وسايل مورتروم و ترسايل مجهز ساخته شدند.

در تمام ماموريت هاى شهرى آنهائيكه تيلفون نداشتند و شعبات جنايى پوليس كه جدي تشكيل گرديد وسايل مخابره نصب گرديد.

بعوض مامورين غير مسلكى كه در داخل قطعات پوليس ايقاي وظيفه مينمودند از پوليسان مكاتبى كه صنف دو از دهم را تحصيل کرده و بعضاً از پوليسان صنف هشت كه آنها نيز از مكتب فراغت يافته اند داخل گرديدند.

يك شفاخانه خور دبراي معالجه و مداوى مريضان آنى كه از ضروريات مبرم دستگاه هاى پوليس بود و با وسايل لوازم صحى و ديگر آلات و ادوات صحى مورد ضرورت و مبل و مفروشات و غيره ضروريات آن تاسيس و به كار انداخته شد.

قوای اطفائیه پولیس که در گذشته از چهار پایه ماشین تجاوز نمی کرد و بقدر لازم از آن ها کار گرفته نمیشد ذریعه ی موثر های جدید و تانک های آب که ظرفیت یکمقدار آب کافی را دارا میباشند تقویه و مجهز گردید همچنان لباس های مخصوص کار به عمل اطفائیه تهیه گردیده سامان و لوازم مورد ضرورت از قبیل زینه - بیل - کانگک - اره - چکش - تبر و امثال آنها بقدر کافی تهیه و بدسترس قوای اطفائیه گذاشته شد .

بخرض تعلیم و تدریس لایحه و وظایف و معاونات بیشتر (کورس های مسالکی پولیس) در دستگاه پولیس کابل تاسیس و بکار انداخته شد .

اصلاحات در مکتب پولیس و ژاندارم :

در سال ۱۳۳۷ مکتب سابق ژاندارم و پولیس به حیث (دپولیسو عالی بنونخی) تبدیل و تعدیل گردید .

دوره اول صنف کمیساران پولیس (معاون لیسانسه) فارغ التحصیل و به قطعات پولیس کابل موظف شد .

همچنان به تعداد چهار نفر پولیس به صفت (سائتوال) برای بار اول (معادل بکلوریا) از (دپولیسو عالی بنونخی) فارغ شدند و در همین سال فیصله شد که برای صنوف سائتوال طلاب صنف نهم انتخاب و بعد از سه سال تحصیل (معادل بکلوریا) فارغ التحصیل گردید .

در سال ۱۳۳۷ افزایش قابل ملاحظه در تعداد محصلین و کمیساران رخ داده است .

در این سال هیأت تد ر یسی مکتب نیز نسبت به گذشته بصورت مکمل تری تشکیل گردید .

سه نفر از پرو فیسوران ماهر برای تدریس (کریمنالستیک) و تثبیت هویت و سپورت استخدام گردید . در سال ۱۳۳۷ اساس یکک لایبر اتوار مکمل جنائی و عکاسی که مجهز به عصری ترین لوازم میباشد گذاشته شد .

در سال ۱۳۳۷ یک نفر از فارغ التحصیلان (دپولیسو عالی بنونخی) بطور سکار شپ به المان غربی اعزام گردید .

برای رهایش طلاب پولیس یکک پارک عصری تعمیر و بدسترس استفاده شان گذاشته شد پارک دوم در آینده ی قریب اكمال میگردد .

میدانهای سپورت سامان و لوازم سپورت تهیه و طلاب تحت نظر معلم سپورت به سپورت دوام میدهند .

اساس یک موزیم جنائی گذاشته شد. که در ان اشیائیکه در داخل مملکت بوا سطره آن وقایع جنائی اجراء میشود جمع میگردد .
یک اندازه سامان مکفی پولیسی که قبلا فرمایش داده شده بود در این سال به مکتب رسیده است .

امور صناعتی محبس:
بغرض اصلاح احوال و تأمین معیشت محبوسین در امور صناعتی محبس اصلاحات و تغیرات ذیل بعمل آورده شده است .
شعبه جدید قالین بافی در دستگاه صناعتی محبس جدیداً افتتاح شد .
دوشعبه دیگری برای بافت سطرنجی افزود گردید .
در کارگاه بافت در حدود پنجاه دستگاه دیگر نیز به کار انداخته شد .
خیاطخانه محبس از پانزده پای ماشین به پنجاه پای ماشین رسانیده شده است .
امور تفتیش و محاکمات:

در این سال پانزده موضوع و منطقه ذریعه گروپ های تفتیش وزارت داخله تحقیق و بررسی گردیده و در سه منطقه هرات - میمنه و پروان هیأت های وزارت داخله مشغول تفتیش امور توزیع تذکره میباشند و در پنج فقره خارج وظایف وزارت داخله از مفتشین این وزارت بحیث نماینده ایفای وظیفه نموده اند .

امور محاکمات:
الف: فقراتی که برای فیصله بریاست محاکمات فرستاده شده و یا غرض اكمال نو اقص به مرجعش اعاده شده است:

برای فیصله به محکمه ابتدائیه فرستاده شده (۸) فقره .
در اثر مرافعه خواهی مامورین محکوم برای فیصله به محاکمه ریاست محاکمات فرستاده شده (۲۶) فقره .

در اثر تمیز طلبی مامورین محکوم برای فیصله به محکمه تمیز ریاست محاکمات فرستاده شده (۹) فقره .

در اثر مرافعه خواهی وزارت به محکمه مرافعه ریاست محاکمات برای فیصله فرستاده شده (۲۶) فقره .

در اثر تمیز طلبی مقام وزارت به محکمه تمیز ریاست محاکمات برای فیصله فرستاده شده (۴) فقره .

برای اصلاح نواقص بولایات و حکومت‌های اعاده شده (۱۵) فقره .
 ب : - فقراتی که از ریاست محاکمات فیصله و بوزارت واصل شده و از وزارت نسبت تطبیق
 فیصله بولایات و حکومت‌های خبر داده شده :

از محکمه ابتدائیه (۶) فقره

از محکمه مرافعه (۲۵) فقره

از محکمه تمیز (۵) فقره

امور ناقلین :

در ظرف سال گذشته وزارت داخله توانست هفتصد و چهل و سه خانوار ناقلین
 و مهاجرین را (از اقوام مختلف) بولایت مربوطه منتقل و امر اسکان و تأدیه زمین بدهد .
 اموار اخصائیه و توزیع تذکره :

در این سال هیأت‌های وزارت داخله شمار نفوس ولایات هرات را انجام داده و در پیروان
 مصروف نفوس شماری میباشند که قسمت زیادی از منطقه پیروان هم نفوس
 شماری شده است :

تقدیر و تحسین :

در این سال ۲۴ نفر از سائورین وزارت داخله به اخذ نشان و مدال مفتخر و دو زده
 نفر به اخذ تقدیرنامه‌های درجه (۲) و درجه (۳) و پانزده نفر به اخذ تحسین‌نامه‌ها
 نائل شده‌اند .

ترفیعات :

در این سال چهل نفر از سائورین وزارت داخله حسب ذیل به ترفیع نایل شده‌اند :

از رتبه ۲ برتبه اول سه نفر

از رتبه (۴) برتبه سه دو نفر

از رتبه (۵) برتبه چهار سه نفر

از رتبه (۶) برتبه پنج ، پنج نفر

از رتبه (۷) برتبه شش نه نفر

از رتبه (۸) به رتبه هفت هژده نفر

مقررهای و تبدیلی‌ها :

در این سال نظر به ایجابات اداری (۱۱۵) نفر از سائورین وزارت داخله از رتبه (۱۱)

تا رتبه اول مقرر و یا از یکک و وظیفه به دیگر وظیفه تغییر و تبدیل شده‌اند .

د مخاېراتو وزارت

تشكيل:

ع ج محمد مريد

وزير

بناغلي محمد مريد وزير مخاېرات

ع ص غلام صفيدر (سكندري)

ص گل عالم

ص فضل احمد (زيار من)

ع ص عبدالاحد (فدائي)

ص محمد غوث

ص محمد ابراهيم

ص سيد عظيم

ص سيد عبدالحق

معين

د قلم مخصوص مدير

د نشراتو مدير

د اداري رياست:

رئيس

د محاسبی لوی مدير

د اوازو مدير

د مامورينو مدير

د ترانسپورتو مدير

د اثبات چرم مدير

صن نادر احمد	دجنسی مدیر
صن غلام جان	د اوراقو مدیر
صن محمد عمر	دخزانی مدیر
صن ویس اله	دخزیداری مدیر
صن عبدالغفور	ددپلو مدیر
صن محمد حسین	دتصفی مدیر

دپستی ریاست :

ع صن غلام فاروق	رئیس
ع عبدالواحد	دپستی لوی مدیر
صن محمد یوسف	دواردی مدیر
صن غلام جیلانی (جلالی)	دتفتیش مدیر
صن محمد نبی	دپستی پار سلا تو مدیر
صن محمد یاسین (حکمت)	دصادری مدیر
صن میر فیض احمد	دموزیم مدیر
صن رجب علی	دتحصیلی مدیر

دتلفون او تیا-گراف ریاست :

ع صن محمد حسین (شکور)	رئیس
ع صن عبدالحبیب	دتیا-گراف عمومی مفتش
صن محمد حسن (کفیل)	دتست او معاینی لوی مدیر
صن شیر احمد اینجنیر (کفیل)	دتعلیم او تربیی مدیر
ع محمد عظیم (کفیل)	دمخابری لوی مدیر

ع عبدالله	دیکه توت تیا-گرافخانی مدیر
ع امرالدین	دمرکزی تیا-گرافخانی مدیر
صن عزیز اله انجنیر	دمهتاب قلعه تیلگر افخانی مدیر
صن عبدالغنی کفیل	دتمدید دلین مدیر
صن سراج الدین (ضیاء)	دتیلگراف دمکتب مدیر

د پلان او پروژو مدیر	ص غلام رسول
د چینل سیستم د لمړي گروپ مدیر	ص نور احمد
د چینل سیستم د دوهمه گروپ مدیر	ع عبدالقيوم
د بین المللی خارجي چک افسر لوی مدیریت	ص حیدر علی
د ارتباط لوی مدیر	
د ارتباط اداري مدیر	
د ولایاتو مخبر ات:	
د هرات دمخبر اتولوی مدیر	ع ص عبدالمجید
د قندهار دمخبر اتولوی مدیر	ع امیر محمد
د مزار شریف دمخبر اتولوی »	ع عبد الحق
د قطغن دمخبر اتولوی »	ع محمد امان
د ننگرهار دمخبر اتو »	ص حبیب الله
د پکتیا دمخبر اتو »	ص محمد امین
د پروان دمخبر اتو »	ع محمد ایوب
د غزنی دمخبر اتو »	ص عبد القیوم
د فراه دمخبر اتو »	ص نور الدین
د غرشک دمخبر اتو »	ص سلطان محمد
د میمنه دمخبر اتو »	ص جمعه گل
د بدخشان دمخبر اتو »	ص شمس الحق
د شبرغان دمخبر اتو »	ص نور محمد کفیل

تلفون :

قدم مهمی که در سال ۱۳۳۷ - ۱۳۳۸ در پیشبرد مخابراتی برداشته شده قرار داد یک دستگاه تلفون اتوماتیک هزار و پنجاه لینه است که وزارت مخابرات با کمیسیونی که و چک و سلواکی بامضاء رسانیده مطابق این قرارداد دستگاه و کیبل های شبکه شهری قندهار در ظرف پانزده ماه وارد و بسته کاری آن آغاز خواهد شد دستگاه جدید قندهار و سماندل بهر مخابراتی برای منطقه ای داخل شهر قندهار فراهم نموده و بر علاوه با ارتباط دستگاه های چیل سیستم و دستگاه بی سیم مخابراتی مرکز قندهار و ایستگاه های بی سیم بخشید بایکای اقتصاد دستگاه اتوماتیک قندهار قرار داده می شود و خواهد بود که بی سیم موجود قندهار مستقیماً از تلفون های خود به ایستگاه ولایات در داخل مملکت و هکذا با ممالک خارج در آسیا و یورپ و آمریکا نیز مخابرات نمایند.

درین سال وزارت مخابرات (پل زده) سوچوورد جدید در مرکز و ولایات نصب کرده است از جمله یک سوچوورد (پنج لینه) اتوماتیک در لشکرگاه و یک سوچوورد اتوماتیک

(دو صدلیه) درکار ته (۴) میباشد که سر چپورد دومی بکابل وارد و بواسطه‌ی که تعمیر آن در شیر شیاه مینه تمام نشده تا هنوز نصب نگر دیده بر علاوه این سو چپورد ها دو سر چپورد کیلی به ظرفیت دو صد و شصت لین درهرات و یک سو چپورد کیلی به ظرفیت (صدلین) در مرکز حکومت اعلی پروان میباشد سو چپورد های هوایی که در دیگر نقاط نصب شده عبارت از بدخشان، شبرغان، چهار بر جک، فراه، چخانسور، ننگرهار، پل چرخ کابل و ولایت پکتیا. لین های تلیفونیکه در ظرف سال جدید تمديد شده عبارت از (دو صد کیلو متر) در علاقه داری مردیان آقچه، علاقه داری کلدارو علاقه داری سیغان، حکرمی موسی خیل، و علاقه داری توخی کاپیسا میباشد. کار دولینه شدن تلیفون بین دزار شریف و میمنه هم در طول سال جریان داشت راپور های واصله می‌رساند که این لین هم در حدود (صد) کیلو متر دولینه شده است.

تلیگراف خانه ی یسیم یکه توت (کابل)

چینل سیستم

دستگاه های چینل سیستم که برای مخابره ی تلگراف و تلیفون بین کابل و مزار شریف و هکذا بین کابل قندهار و سپین بولدک بکار انداخته خواهد شد از کمپنی زیمنس جرمنی خریداری و بکابل وارد شده است.

بابکار انداختن این دستگاه های چینل سیستم، میتوان در یک جبهه لین چهار مخابره ی تلیفون و شش مخابره ی تلگراف را در یک آن واحد اجراء نمود.

به تعداد (پنجاهزار پابه ی فازی) معی بر آکت سلیتر. و غیره با (دو صد و هفتاد تن) سیم مسی

۳ میلی متر از روسیه شوروی خریداری و وارد گردید تجدید و اصلاح لین کابل و قندهار از ماه میزان سال ۳۷ شروع و فعلاً تحت سه گروپ جداگانه توسط متخصصین المانی با متخصصین و عملی داخلی جریان دارد.

مقدار کاریکه در این مدت در خط

کابل و سپین بولدک در قسمت

اصلاح لین ها بعمل آمده قرار ذیل است.

۱- تجدید لین چینل سیستم کابل و غزنی به فاصله ی (۸۰) کیلومتر.

۲/ تجدید لین بین قندهار و قلات به فاصله ی (۴۳) کیلومتر.

۳/ تجدید لین قندهار و سپین بولدک به فاصله ی (۵۵) کیلومتر.

تجدید لین غزنی و مقر به فاصله ی (۳۰) کیلومتر.

تلگراف افغانه ی بیسیم قندهار

۵/ تجدید لین مقرر و غزنی به فاصله ی (۴۰) کیلومتر.

برای تجدید و اصلاح لین چینل سیستم بین قندهار و هرات که داخل پروژه و پلان انکشاف وزارت است قرار داد خریداری (۵۵۰۰) پایه معبر اکت سلیتر. و غیره بادولت شوروی بامضاء رسیده که قیمت سامان اصلاح لین مذکور بالغ به (۳۰۰۰۰۰) دالر میشود.

برای تجدید لین قندهار و اسلام قلعه مقدار (۶۰) تن سیم مسی به قطر سه میلی متر از خراج خریداری و وارد شده است :
تیلگراف و تلفون بی سیم :

درین سال برای پیشبرد امور مخابرات تیلگراف و تلفون بی سیم چهار دستگاه بی سیم بقوه ی (۲۵۰) وات از کمپنی چیکو سلواکی خریداری گردیدیم برای تقویه ی تیلگر-

دستگاه بیسیم که در رادیو تیلگرافی، رادیو تلفونی و برو دکاست کار میکند

افخانه آخذنه ی بی سیم

دو پایه ریسور سنگل ساید بند و دو پایه ریسور کو نکسیون را از کمپنی فلپس هالیندر خریداری نموده ریسورهای مذکور را کابل وارد و تحت مونتاژ می باشد.

هکذا باندازه ی ده کیلو متر کیبل برق نیز از سب استیشن های برق در تیلگراف خانه های مرسله و آخذنه تیلگراف جدیداً تمديد و بکار انداخته شده است.

بر علاوه درین سال سرویس های مخابراته رادیو تلفونی مستقیم بین کابل ماسکو و غیر مستقیم بین کابل پشاور و کابل لاهور کابل و کانداد را بکار انداخته است.

تاسیس سرویس مخابراته تیلگراف بیسیم بین کابل و کراچی نیز از اقدامات است که در

ظرف این سال بعمل آمده است.

را دیو:

فعالیت وزارت مخابرات در این سال بیشتر متوجه بکار انداختن دستگاه های ده کیلو اته و پنجاه کیلو اته به موجب کوا تاه بود.

کار مونتاز دستگاه پنجاه کیلو اته موجب کوتاه در طول سال جریان داشت بر ا ی مونتاز دستگاه مذکور و ایریل های سمتی آن چهار نفر متخصصین خارجی و بیست نفر انجینیر ها و تکنیشن های افغانی مشغول بودند این دستگاه در جوزای سال ۳۸ بصورت امتحانی بکار آغاز کرد و در نظر است در پر و گرامهای نشریات خارجی رادیو کابل مورد استفاده قرار داده شود.

این دستگاه ها و دستگاه دیزلی دار دتوه ماشین دیزلی دستگاه ده کیلو اته (۷۷) کیلوات امپیر و فوه ماشین دیزلی دستگاه پنجاه کیلو اته (سه صد و پنجاه و یک) کیلوات امپیر میباشد بر علاوه برای بکار انداختن دستگاه های مذکور یو سیله ی برق سروبی دو پایه ترانسفارمر بقوه (دو صد) کیلوات امپیر در یکه توت نصب وهم (۴۰۰۰) متر کیبل بقوه (۱۵۰۰۰) کیلوات بین یکه توت و برج برق شهری تمدید داده شده است.

این دستگاه های جدید دارای شش ایریل است از جمله دو ایریل مدور میباشد که ارتفاع یکی (۲۱) متر و از دیگری (۳۱) متر است ساحه ی انتشار ایریل (۲۱) متر تاسه هزار کیلو متر و از ایریل (۲۱) متر تاسه صد کیلو متر میباشد ۴ ایریل دیگر ایریل های سمتی است که برای نشریات اروپا شرق وسطی - اندونیزیا و جاپان - تخصیص داده شده است.

عمارات مربوط به قسمت فنی و اداری و بود و باش متخصصین دستگاه برو دکاست در شرف اختتام است اما کار تعمیر استودیو جدید که عمارت خیلی وسیع و مدرن و یک رقبه (۱۲۰۰۰) مربع متر را احاطه می کند تا هنوز تمام نشده بصورت عمومی میتوان گفت (۵۰ فیصد) کار این تعمیر تمام شده است. پوست :-

وزارت مخابرات در این سال در قسمت پیشرفت و انکشاف امور پوستی کشور به مو فقیتهای ذیل نایل گردیده است.

به منظور توسعه و انتظام امور پوستی یک یک پوسته خانه در چهار بر جک و چقا سر مر مربوط حکومت اعلی فراه و همچنان یک یک پوسته خانه در رودات - کوز کسر - اسمار مربوط ولایت ننگرهار دایر گردیده است.

بین چکانسور و مرکز حکومت کلان آنجا به مسافه ی (۷۵) کیلومتر حمل و نقل پوستی جریان داد شده .

بمنظور سرعت ارسال و رسول پوسته های فضائی کابل الی قندهار و مزار شریف ذریعه د آریانا هوایی شرکت که در هفته (۴) مرتبه کابل و مزار شریف و در هفته (۵) مرتبه کابل و قندهار رفت و آمد داشت در سال جاری پوسته های موضوع مذکور یومیه فرستاده شده است .

نسبت بسال گذشته (۵۰) فیصد بیشتر به شایقین ممالک خارجی تکت مقرر که بفروشن رسیده .
درخانه جدید ترتیب و نشر گردیده است .

پوسته های فضائی سر بسته

و راساً بین دفتر پوست کابل و پوست دستگاه انتقالی رادیو تیلانی

ماسکو هفته سه مرتبه ذریعه طیاره پوستی شوروی موافقه و جریان داده شد .

پوسته فضائی ترانزیت بین ماسکو و تهران و عکس آن از طریق دفتر پوست کابل موافقه و جریان یافت .

برای تسریع ارسال و رسول پوسته های فضائی سر بسته و راساً برای اروپا توسط دفتر تبادل امستردام و همچنان برای ممالک امریکا و غیره از طریق دفتر امستردام بدفتر تبادل نیویارک هفته سه مرتبه توسط د آریانا هوایی شرکت موافقه شد .

تبا دله فضائی سر بسته و راساً بین دفتر پوست کا بل و کراچی که هفته یک مرتبه توسط طیاره آریانا جریان داشت هفته یک مرتبه دیگر توسط طیاره پاکستان جریان یافت .
 و در دو بسته های فضائی سر بسته و راساً از دفتر - وین (۱۰۱) اطریش برای دفتر پو است کا بل در بین لفافه های مخصوص جریان یافت .
 پوسته های فضائی صادره بترتیب سر بسته و راساً از قندهار برای اروپا و غیره توسط دفتر تبا دله امستردام جریان داده شد .
 در عایدات عمومی پوست نسبت به سال گذشته دوازده فیصد افزایش بعمل آمده است .

طبع تکت های فوق العاده پوستی درین سال نیز بعمل آمده است :

کنفرانس ها و موافقه نامه ها :

در ماه می ۱۹۵۹ کنفرانس مخابراتی - ایکافی و هکذا کنفرانس اتحادیه بین المللی تیلی کمونیکاسیون به تعقیب هم در - توکیو منعقد شد که در آن نمایندگان ممالک ایکافی بشمول افغانستان شرکت و رزیدند از طرف اداره تیلی کمونیکا سیون در راه پیشبرد پلان و امورتیلگراف و تلیفون افغانستان و عده کم کم مزید تر در حدود (۱۷۵۰۰۰) دالر در دوران سه سال آینده داده شد .

کذا در سال گذشته چهاردهمین کنفرانس پوستی بین المللی در اتاوا دائر و نماینده افغانستان نیز در آن شرکت نمود .
 موافقه نامه ها :

موافقه نامه هایی که درین سال بعمل آمده عبارت است از موافقه نامه رادیو تلیفونی بین کا بل و مسکو و موافقه نامه ی تجدید قرار داد رادیو تیلگرافی بین افغانستان و هند .

نخستین را از طرف افغانستان شاعلی غلام صفدر (سکندری) معین وزارت مخابرات و از طرف اتحاد شوروی بناغلی سرافیم لینو تین مستشار تجارتی سفارت کبرای اتحاد شوروی در کا بل امضاء نمودند . و به تعقیب آن (دوم حوت سال ۳۷) ارتباط رادیو تلیفونی بین کا بل - مسکو شروع گردید .

موافقه نامه بین افغانستان و هند از طرف بناغلی غلام صفدر معین وزارت مخابرات و بناغلی سفیر کبیر هند مقیم کابل بتاريخ ۲۲ ثور ۱۳۳۸ امضاء گردید .

عمرانات .

وزارت مخا برات برای تعمیر استدیو ها، پسته خانه ها، تیلفو نخانه، تیلگر افخانه، ادارات و خانه های نشیمن مامورین در مرکز و ولایات درحد و ۱۲ میلیون افغانی مصرف کرده است .
عمراناتیکه جدید تحت کار گرفته شده و یا در سالهای گذشته کار شده و امسال قسمت های باقیمانده آن آباد شده حسب ذیل است :

تعمیر برو دکا ست دریکه توت، تعمیر استدیو در میدان طیاره سابقه، تعمیر پسته خانه مرکزی تیلگر افخانه مهتاب قلعه، تیلگر افخانه یکه توت، الحاقیه تیافون خانه اتومات، تیلفو نخانه شیر شاه مینه مخا برات میمنه، مخا برات آقچه، مخا برات شبرغان، مخا برات پروان تعمیر چینل سیستم در بلو له مخا برات بغلان احاطه تیلگر افخانه قندوز، مخا برات خوست پهره دار خانه مخا برات قند هار مد یریت مخا برات چینل سیستم ولایت قندهار، ماموریت چینل سیستم قلات، چینل سیستم مقرر تعمیر اتومات قندهار، احاطه و آهن پوش مخا برات ولایت هرات، تعمیر چینل سیستم غزنی .

پرسونل فنی :

درین سال از چهار نفر ستاژ پرواز که سال گذشته برای دوره تحصیل عملی به جرمنی و بلجیک اعزام شده بودند دو نفر آن بعد از ختم تحصیل در شق تیلفون و چینل سیستم بکابل عودت نمود .

دوره دوساله مکتب مخا برات . به پایان رسیده و (۳۵) نفر فارغ التحصیل مکتب مذکور در شق مربوطه تیلگراف و چینل سیستم داخل فعالیت شده اند .

کذا درین سال تعداد بیست نفر لین انسپکتورها که تحت تعلیم عملی گرفته شده بودند دوره کورس را به پایان رسانیده و در - گروههای تمدید لین چینل سیستم عملا داخل فعالیت شدند .

یکه تعداد میخانیکهای دیگر هم درین سال بصورت عملی داخل کار شده اند .

سپه نفر متخصص از آلمان استخدام شده و تحت نظر آنها گروههای کار به فعالیت انداخته شده اند .
برای مراقبت دستگاه تیلگراف بیسیم درین سال یک نفر متخصص فرانسوی استخدام گردید .

این متخصص ششماه قبل بکابل وارد و بکار آغاز کرد. جهت وونتاژ و بسته کاری دستگاه های را دیو در ظرف این سال چهار نفر متخصص المانی بکار گماشته شدند.
حصول معاونت:

درین سال اتحادیه بین المللی - نیلی کمونیستون یسکنفر متخصص در شق چینل سیستم بوزارت مخابرات داده و هم در حدود (۶۰۰۰) دلار سامان آلات تخنیکي مورد احتیاج را بدسترس وزارت مخابرات گذاشتند. کذا درین سال کمپنی (اس، ا، ف، آر) فرانسه هم یکتعداد آلات - وسامان امتحانی را که بدستگاه های تیلگراف بی سیم طرف احتیاج بود بوزارت مخابرات هدیه کرد.

دفتر اید عامی وزارت

تشکیل :-

د وزارت کفیل

دیپلوم انجنیر ښاغلی محمد کبیر

ښاغلی کفیل وزارت ذواید عامه

ښاغلی محمد عظیم کفیل

معین

معین

.....

.....

خارجی مشاوران دوه تنه

د قلم مخصوص او نشراتو لوی مدیریت .

لوی مدیر

د نشراتو د مدیر کفیل

د پلتنی فنی او مسلکی لوی مدیریت :

لوی مدیر

د سنجش مدیر

د پلتنی اداری لوی مدیر

ښاغلی سید محمد مومن ستو مان

» محمد اکبر شایگان

» میر عنایت الله حباب (په حفظ درتبی)

» عبدالغفار

» محمد آصف (په حفظ درتبی)

دپلتنی دلو ی مدیریت فنی اعضا :

د تعمير اتواو ى مديریت :

لوی مدیر	ښاغلی سیدبرهان الدین
د اجرایی مدیر	ښاغلی آدم خان
د رنگمالی مدیر	» محمد علی
د ترانسپورت مدیر	» سید محمد حسین
دهوختیف د کمپنی د ارتباط مدیر	» غلام دستگیر (صدیقی)
د کابل هوتل	» محمد حبیب
د خارج وزارت د تعمیر	» حبیب الله جبار خیل
د تعمیراتو د فنی لوی مدیر کفیل	» ښاغلی شیر آقا

سناغلی محمد افضل	۴ رتبی	غری	»
» یار محمد	» ۴	»	»
» محمد امین	» ۵	»	»
» محمد ایوب	» ۵	»	»
» محمد علی	» ۵	»	»
» محمد عظیم		دمعبرو لوی مدیر	
» عبدالصمد		د سرکو مدیر	
» ایاز الدین		د پلان مدیر	
» عبدالحمید		دمعبرو فنی لوی مدیر	
» محمد رضاء	۳ رتبی	عضو په	
» غلام محمد	» ۳	»	»
» عبدالاحد	» ۴	»	»
» محمد امان	» ۴	»	»
» عبدالغفار	» ۵	»	»
» عبدالمنان	» ۵	»	»
» خواجه عبدالاحد	» ۵	»	»
» بسنت سنگت	» ۴	»	»
» محمد دین		د احصائی دمدیر کفیل	
» محمد حسین		د بندو او ویا لوی مدیر	
» عبدالباقي		د بندو فنی آمر	
» محمد طاهر		د محاسبی لوی مدیر	
» عبدالرشید		د تحقیق مدیر	
» خواجه فقیر احمد		د جنسی مدیر	
» صلاح الدین غوروال		د لوازمو مدیر	
» عنایت الله (عزیز)		د دیوگانو مدیر	
» محمد اسام		د مامورینو لوی مدیر	
د بگرام د هوایی دگر د ارتباط د لوی مدیر کفیل سناغلی محمد ابراهیم (پوپل)			

د سالنگ د مرکزی دارتباط د لوی مدیر کفیل بباغلی محمد هاشم
دپانو دمدير کفیل بباغلی محمد انور

دولایاتو دفوائد عامی مدیران :

د کابل د فواید عامی لوی مدیر بباغلی فضل حق

د ننگرهار » » » عبدالاحد

د هرات » » » امیر محمد

د مزار شریف » » » مسجدی

د قطغن د ولایت دفواید عامی » عبدالرزاق

د پکتیا » » » محمد یوسف

د قندهار » » » محمد سرور

د پروان » » » محمد سلیم

د فراه داعلی حکومت دفوائد عامی مدیر عبدالسلام

د میمنی » » » عبدالستار

د بدخشان » » » محمد حسن (واصل)

د غزنی » » » غلام جیلانی

د گرشک » » » محمد قاسم

د شیرغان » » » خیر محمد

د کار دقواو د لوی قوماندانی تشکیل :

* * *

لوی قوماندان د تورن جنرال په رتبه
مرستیال د گروال محمد عظیم د کفیل په حیث

د گروال سلطان محمد

ب- محمد زمان

ب- عطا محمد

د گرمین حبیب الله

.....

ش، غلام جیلانی

.....

ش، عبدالمنان

مرستیال

دامر د خانگی آمر

د ذاتی دمدير کفیل

د دیوان حرب رئیس

مدعی العموم

د لوازمو مدیر

مرستیال

د انبار مدیر

ش، غلام فاروق	دخريداري رئيس
ش محمد يوسف	د معاینې رئيس
ب- دوکتور محمد يعقوب شیر زوی	د صحنې د مدیر کفیل
.....	معاون
ع، عبدالحسين	د عینیاتو مدیر
بنیاعلی محمد حیدر	د لوازم مدیر
» غلام محمد (په حفظ د رتبې)	د میخانیکي لوی مدیر
د گره من میر عز یز الله	معاون
غ. محمد نسیم	د لوازم مدیر
ش محمد علی	د ماشینری مدیر
ش، سردار محمد	د ترانسپه رت مدیر
ص، عزیز احمد	د ورکشاپ مدیر
ش سید عالم شاه	د حفظ او مراقبت د لوی مدیریت کفیل
د گره من حبیب الله	معاون
ش فیض محمد	د لوازم مدیر
ب محمد اکبر	د ننګرهار د حفظ او مراقبت مدیر
ش عبدالسلام	» کابل »
ش شیر احمد	» پروان »
ش فقیر محمد	» قطغن »
	لمړی یونت :
ش خوازم	د قوماندان کفیل
ش زین الدین	د کار د قطعی جگړن
ب احمد جان	د میخانیکي د جگړن کفیل
	د قطغن د گروپو مرکزی آمریت :
د گره من سید محمد	آمر
ش گل پادشاه	د دوهم یونت قوماندان
ش گل محمد	د کار جگړن

غ میر عبدالوهاب	دمیخانیکي مدیر
	دریم یونت :
د گرمن شیر احمد	قوماندان
• • • • •	د کار جگړن
ش عبدالعلی	دمیخانیکي جگړن
	خاورم یونت :
ش عبدالعزیز	د قوماندان کفیل
غ محمد علم	د کار د جگړن کفیل
غ محمد حسن	دمیخانیکي د جگړن کفیل
	پنځم یونت :
ش آقا جان	د قوماندان کفیل
• • • • •	د کار جگړن
ش حسین علی	دمیخانیکي جگړن
	د تعلیمي او قیرریزی یونت :
د گرمن عبدالقاهر	قوماندان
ش محمد آصف	معاون
• • • • •	دلیری کندیک آمر
• • • • •	د دوهم کندیک آمر
	شپږم یونت :
ش عبدالوهاب	د قوماندان کفیل
• • • • •	د کار جگړن
ب زکریا	دمیخانیکي د جگړن کفیل
	د تورخم — جلال آبا د قیرریزی آمریت :
ش سید علم	آمر
• • • • •	دلواز مو مدیر
• • • • •	د کار د قطعی قوماندان
• • • • •	دمیخانیکي او ترانسپورت مدیر

د سالنگ دلمری برخی آمریت :

دگروال عبدالاحمد	آمر
.....	معاون
ش عبدالغفار	د ترانسپورت مدیر
.....	د خزیداری رئیس
.....	دمعاینی رئیس
ب خدای دوست	دماشینری مدیر
دگروال محمد نسیم	د وړک شاپ مدیر
دگروال عبدالرشید	د کار د قطعی آمر
ش عبدالغفار	د لوازمو مدیر

شرعی ہوشیون

امور فوائد عامه

اموری را که وزارت فوائد عامه در سال سوم پلان مالی (۳۸ و ۳۷) انجام داده در ذیل توضیح می شود .

اول - تعقیب و دنبال نمودن پروژه های سال اول و دوم پلان مالی .
دوم - در محل اجراء آوردن پروژه هایی که جز پلان پنج ساله اقتصادی بوده ولی درین سال برای تطبیق و اجراء آماده شده اند .

سوم - اموری که مصرف آن از بودجه عادی وزارت تأمین گردیده .
این کارها بادوا یرسه گانه معابر - بند و نهر و تعمیرات وزارت ارتباط دارد و توسط تشکیلات موقتی - واحد های کار - کمپنی ها - شرکت های تعمیراتی و بعضی قراردادهای داخلی اجراء میشود .
فعالیت قوای کار :

قوای عمرمی که وزارت فوائد عامه بر علاوه وظایف داخلی خویش که عبارت اند از اداره یونت ها تنظیم و تأمین مسایل اباته ، اعاشه ، حفظ الصحه ، تهیه وسایل و وسایط کار آنها .
اداره مدیریت عمومی معابر ، مدیریت عمومی میخانیکسی . مدیریت عمومی حفظ و مراقبت و مدیریت عمومی ارتباط سائننگ را نیز به عهده دارد .
مدیریت عمومی فنی معابر :

کارهایی که دنبال شده مهمترین آن تعقیب و ادامه تکمیل پروژه کار ساختن سرك ، پلها ، معبرهای اساسی و دیوارهای استنادی تورخم قزل قلعه بوده است .
کار تورخم جلال آباد : بفاصله ۷۸ کیلو متر باتمام پلها ، پلچکها ، دیوارهای استنادی تکمیل و سرك مذکور برای قیرآماده شده .

کار کابل جلال آباد : باتمام سنگینی شرایط طبیعی آن بطول ۱۳۰ کیلو متر تکمیل شده کار با قیچانده سرك بواسطه احداث بند مچلغو تغیر مسیر داده و باید سرك جدید ساخته شود . رویهمرفته از مجموع کارهای سرك مذکور فقط پنج فیصد باقیمانده است .
کابل متک : سنگگ کاری ، پخته کاری پلها و پلچک های پخته ی آن بطول ۷۶/۸ کیلو متر تکمیل است .

قزل قلعه دوشی : این سرك که طول مجموعی آن ۲۳۵/۶ کیلو متر می شود با وجود مواضع طبیعی و شرایط جوی نا قابل تحمل با صرف مساعی شبانه روزی قوای کار سرك

مذکور با پل ها و پلچک ها معبر و دیوار های استنادی آن (بجز از بعضی اصلاحات و صفات کاری) تا دوشی تکمیل گردیده است.

ساختمان پل الحین بر روی دریای قندز یکی از مهمات پروژه ی ساختمانی سرک بین قزل قلعه و دوشی می باشد. مقدمات قرارداد ساختمانی مذکور با تخنواکسپورت شوروی در اخیر سال دوم پلان بعمل آمده و در سال جاری کار آن عملاً آغاز و طوریکه پیش بینی شده بود قبل از حلول سال جاری ساختمان آن تکمیل و رسماً افتتاح شد.

قبل از ساختمان این پل فاصله بین قندوز و قزل قلعه که به هشت ساعت طی می گردید اکنون بیک ساعت انجام می گردد.

طول پل مذکور ۱۲۰ متر و عرض آن ۸٫۹۰ متر می باشد، قسمت تحتانی پل از گارهای فولادی و قسمت فوقانی آن از کانکریت ساخته شده پل مذکور دارای طاقت ۶۰ تن وزن می باشد.

این پل که مدت ساختمان آن قبلاً ۱۴ ماه پیش بینی شده بود در اثر جدیت و زحمات کشی متخصصین عملیه ی قوای کار در ۹ ماه تکمیل گردید و بتاريخ ۱۸ حوت ۱۳۳۷ مورد استفاده ی ترافیک قرار گرفت.

پروژه ساختمانی سرک سالنگ :-

این سرک قسمتی از مهمترین شاهراه کشور خواهد بود که مناطق مهم اقتصادی ترانزیتی را با همدیگر و با مرکز متصل می گرداند از بلندترین سلسله ی کوه هندوکش عبور نموده و به حاصل خیزترین و توسعه یافته ترین مناطق مزارشریف قطغن و میمنه وصل می شود.

این سرک می تواند رول بزرگی در قسمت انتقال اموال تجارتی از بنا در صفحات شمال و نیز حمل و نقل مواد پیداوار مناطق داخلی را بیک دیگر بازی نماید.

ساختمان سرک مذکور متجاوزاً از دو صد کیلومتر راه را نسبت به دره ی شکاری کوتاه تر می نماید و از بین دره های سرسبز و شاداب سالنگ و خنجان می گذرد.

وزارت فوائد عامه بتاريخ ۸ اپریل ۱۹۵۸ قرارداد ساختمانی سرک مذکور را با موسسه تخنواکسپورت شوروی عقد نموده و باس قرارداد سرک مذکور سه حصه منقسم گردیده :-

مرحله ی اول از دوشی الی دوشاخ

مرحله ی دوم از دوشاخ الی اولنگ

مرحله‌ی سوم از اولنگک الی دوشاخ.

قسمت اول سرک سالنگک از دوشی الی دوشاخ که در برج اسد ۱۳۳۷ شروع شده است
دارای خصوصیات ذیل می باشد.

عرض سرک در زمین های هموار ۱۰ متر و در زمین های ناهموار ۹ متر خواهد بود.
حد اقل گرانیجهای افقی در زمین هموار و ناهموار ۱۲۵ متر و در زمین های کوهی ۶۰ متر
و در حالات مخصوص ۲۰ متر خواهد بود.

حد اقل شعاع راه پیچ و خمی ۱۷ متر و حد اقل سلامی طولی ۷ فیصد و در حالات مخصوص
۱۰ فیصد خواهد بود.

تهداب سرک مذکور از سنگ های خورده و چغله پخته کاری می شود، بالای آن
بضخامت ۶ سانتی متر قیرریزی خواهد شد.

ساختمان : در حصه‌ی اول ساختمان های ذیل شامل اند:

تعمیر برای ساختمان های گرانکریتی، تعمیر برای هتل، تعمیر دستگاه دوب قیر تعمیر و ر کشاپ
همچنین تعمیرات دیگری از قبیل تعمیر دیوای روغنیات، تعمیرات حفظ و مراقبت تحویلخانه ها در
دوشی مدیدی عمومی برای ماشین ها و سامان در قزل قلعه، تعمیر دستگاه سنگ شکنی تعمیر دفاتر
آمریت و غیره شامل می باشد.

ماشین سنگ شکنی

در پروژہ حصہ اول سالنگک ساختمان ۹۸ آبرو ۳۸ پلچک بوايهی از ۲ تا ۵ متر .

۱۵ پل کلان و متوسط که از ۳۰-۳۵ متروايه دارد شامل میباشد .

حصه دوم سالنگک (از جبل السراج - او لنګک) :

طول سړک ۳۰ کیلومتر بوده عرض سړک در زمین های هموار ۱۰ متر و در حصه های نا هموار از ۸ الی ۹ متر شعاع اصغری افقی در گولایی اراضی هموار ۱۲۵ متر و در زمین کوهی ۶۰ متر و در بعضی جاها بصورت استثنایی ۲۰ متر شعاع اصغری در راه های پیچ و خمی ۱۷ متر حد اکثر میل طریقی ۷ فیصد و در حالات مخصوص ۱۰ فیصد قیرریزی مانند حصه اول ۶ سانتی متر است .

ساختمان پل ها و آبروها :

۲۶ آبرو از ۵۰ سانتی تا ۲ متر و ایه ۱۱ پلچک ۱۲ معبر ۱۱ پل متوسط و کلان بطول ۳۰ تا ۸۵ متر

از گادرو آهن و تخته های کانکریتی ساخته می شود .

تعمیرات مربوطه حصه دوم :

تعمیرات حصه دوم سالنگک را تعمیر حفظ و مراقبت مجرا قامت ، نگران های حفظ و مراقبت ، سه سیت خازنه برای کارگران حفظ و مراقبت ، تعمیر برای حفاظت ماشین ها در اولنگک تعمیر دستگاه ساختمان چیزهای کانکریتی ، تعمیر دستگاه چاله شکنی و غربال و تعمیر دستگاه قیر در حصه جبل السراج تعمیر مرکز کشتاب در جبل السراج تعمیر دستگاه اهر کشی تجزیه یلخانه در جبل السراج تشکیل میدهد .

پل اشپول بابا

حصه‌ی سوم از اولنگک تا دو شاخ:

طول سرك بشمول ۲ كيلو متر تونل ۲۵ كيلو متر، عرض سرك مانند حصه‌ی اول و دوم ۶۳ بر ۱۲ پلچك بوايه ۲ متر ۲ پلچك بوايه ۴ متر با پل كالان كه از آهن و كانكريت ساخته خواهد شد. تعميرات حصه‌ی سوم.

جای رهايش برای نگران‌های حفظ و مراقبت، جای رهايش برای دو نفر کارگر حفظ و مراقبت جای رهايش برای یک نفر کارگر حفظ و مراقبت یک سیت خانه برای ۶۵ نفر حفظ و مراقبت یک سیت خانه برای ۵۰ نفر حفظ و مراقبت یک سیت خانه ها برای مراقبت و نگرانی تونل. کارهای انجام شده‌ی حصه‌ی اول سالنگک.

پس از عقد قرارداد کار از دو طرف شروع شد از یک طرف یعنی از دوشی بطرف خنجان که مرحله‌ی اول کار آن تعیین شده پیشرفت‌های کار بسیار اطمینان بخش است و از آن طرف کار احداث سرك بصورت خامه به کوتل رسیده است که اکنون وسایط و لوازم به خود کوتل و وسیله‌ی عراده جات رسانیده میشود.

کار انجام شده‌ی عمرانی در حصه‌ی اول از دوشی الی زیر کوتل بشرح ذیل می باشد. رویه مرمتی ساختمان سرك بصورت خامکاری و پخته کاری بین دوشی و زیر کوتل که ۶۲ کیلو متر

فما لیت تواریکار در قیر زری سرك جلال آباد و تو رخم

طول دارد ۴۵ فیصد تکمیل گردیده است .
کارهای ساختمانی بل ها و پلچک ها و آبروها کسه تعداد آن ۱۵۷ میرسد ۷۲ فیصد تکمیل گردیده است .

چار تعمیر رهایش انجنیران تکمیل گردیده است .
از تعمیر های هر تل دوه تر له ، تعمیر ورکشاپ عمومی و تعمیر ترانسپورت ۲۵ فیصد تکمیل گردیده است .
از تعمیر آهنگر خانه و تعمیر مرکزی برق ۸۰ فیصد تکمیل گردیده است .
از تعمیر حمام ۹۵ فیصد تکمیل گردیده است .
تعمیر دیوای مواد منفلقه تکمیل گردیده است .
از تعمیر دیوای عمومی ۶۰ فیصد کار آن انجام شده است .
از تعمیر تا نک تیل ۲۵ فیصد تکمیل شده است .
تعمیر لا براتوار تکمیل گردیده است .
از طرف جبل السراج بطرف کو تل (کسه کسار پس از و صول سامان و لوازم و متخصصین شروع شده) نیز پیشرفت ابتدایی کار موفقیت آمیز است .
کار خود کو تل یعنی توئل در مرحله ی سوم پروگرام قرار دارد که بعد از عقد قرار داد طبق پروژہ آغاز می گردد باین اساس یک شاهراه بزرگ و تار یخی از قلم هندو کش باز خواهد گردید .

گردیدر کاری

پل شپول بابا:

یکی از پل های گاردی است بصورت مدرن جدید آروی دریای کابل در تنگ غا روساخته شده است کار ساختمانی آن در برج اسد ۳۷ شروع و در قوس ۱۳۳۷ انجام گردیده است. این پل دارای ۱۹ متروایه و ۹ متر عرض بود و از کالکریت آهن داروگا در ساخته شده است پل مذکور مرکب از شش گار در بطول ۲۱ متر و عرض ۵۰ سانتی و ارتفاع ۱۰ ر ۱ متر می باشد. در ساختمان پل میکانیزم مخصوص بکار برده شده است که در اوقات سردی و گرمی گاردرها بتواند انقباض یا انبساط نموده باصل پل نقص وارد نکند.

مدیریت عمومی حفظ و مراقبت:

وظایف اصلی این مدیریت را حفظ و مراقبت سرك های اساسی مملکت تشکیل میدهد. بر علاوه اجرای چند پروژه دیگر بشرح زیر جزء وظایف اداره می مذکور شناخته شده است

- ۱- قیرریزی سرك های که جزء پلان قرار دارد.
- ۲- پروژه حفظ و مراقبت بصورت ماشینی و فنی.

۳- پروژه تیرازی.

قیرریزی کابل - متک:

قیرریزی بین کابل تا متک واحد ۳۵ کیلومتر انجام شده است.

تورخم - کابل:

میانهای پروژه قیرریزی تورخم - کابل با اداره همکاری بین المللی امریکا بتاریخ ۲۱ جون ۱۹۵۸ برای ۷۷ میل بعمل آمده مان اساس قرار داد های خریداری ماشین مراد از پول دالری اداره می مذکور بصورت گرفت و روده ماشین ها از جنوری ۱۹۵۸ در منطقه ای کار شروع گردید. و همچنین یک مقدار قیر طرف ضرورت نیز رسیده است که کار اصلی قیرریزی برای مساعد شدن هوا معطل است و امید است در برج عترت سال جاری آغاز گردد اما کارهای مقدماتی که سرك مذکور را برای قیرریزی آماده می نماید بدتفصیل ذیل بصورت گرفته است.

* تماماً سرك تورخم - جلال آباد گردید و کاری شده است.

* بالای ۱۵ کیلومتر آن بازاده ۱۴ سانتی متر مراد انداخته شده است.

و مواد شکستنده شده بضماعت ۲/۵ انچ بر این ۱۵ کیلو متر همرا کرده شده است.

* هشت میل این قسمت که برای قیرریزی آماده شده بود استر ابتدائی قیر بر روی آن انداخته

شده است.

پروژه حفظ و مراقبت :

این پروژه که بموافقه اداره همکاری بین المللی در کابل بتاريخ ۳ مارچ ۱۹۵۷ بعمل آمده است برای بهبود امور حفظ و مراقبت از لحاظ ماشیننی شدن کارها و تقویه امور قیرریزی می باشد قرار داد ماشین ها و لوازم کار مذکور قبلاً صورت گرفته و از جمله یک اندازه وارد و بقیه هم عنقریب خواهد رسید.

از همین وسایط یک تعداد زیاد برای قیرریزی تورخم - جلال آباد بکار انداخته شده است. پروژه های ترانزیتی :-

موافقه پروژه ترانزیتی که عبارت از ساختمان و قیرریزی سرک سپین بولدک باشد بتاريخ ۳۰ جون ۱۹۵۸ امضاء و امور سروی و دیز این پروژه مذکور در سال ۱۹۵۹ با کمپنی «کن. آر. و ایت» امریکایی قرار داد شد و کار فو توگرافی و هوایی آن در ماه جون ۱۹۵۹ توسط کمپنی «هنتنگ ایر سروی» شروع و در ماه جولایی ۱۹۵۹ خاتمه پیدا کرد و عکس های آن برای سنجش و دیز این به مرکز کمپنی و نور فرستاده شده است.

سروی قیرریزی سرک سپین بولدک نیز تکمیل و برای سنجش و دیز این به نور فرستاده شده این کار در ماه سپتمبر ۱۹۵۹ شروع خواهد شد. میدان های هوایی :-

ساختمان میدانهای هوایی در بگرام و کابل نیز یکی از پروژه های بزرگ عمرانی کشور بشمار میرود که جزو پلان پنجساله ای انکشافی وزارت فوائد عامه قرار دارد.

بگرام :- قرار داد ساختمانی میدان هوایی و حصه اول بگرام بتاريخ ۱۵ قوس ۳۶ با موسسه ی تخنواکسپورت شوروی با امضاء رسید کار آن در برج ذی القعدة ۱۳۲۶ شروع شد.

در این مدت ۹۰ فیصد امور کانکریتی و ۶۰ فیصد امور تعمیراتی آن انجام شده و بصورت عمری تقریباً ۳۰ الی ۳۵ فیصد کار آن باقی مانده که به جدیت دنبال میشود.

از جمایه کارهایی که در مرحله اول بگرام آغاز و تاجائی که انجام گردیده - راه ترشح ذیل است. کاررنوی اساسی که مجموع طول آن سه هزار و عرض آن (۵۴/۴) متر و مساحت عمری آن دوصد و شصت و سه هزار و دوصد متر مربع میشود از ۱۲/ جولای ۱۹۵۷ شروع و در روز ۷ جون ۱۹۵۹ انجام گردیده است. در این کار در حدود سی و دو هزار و چهار صد متر مکعب کانکریت بکار برده شده است.

چقوریهای که در این ساحه موجود بوده در بعضی جاها به عرض (۱۰۰) متر و عمق هفت متر پر شده است که تقریباً در چقوریهای مذکور مقدار یکصد و پنجاه هزار متر مکعب خاک طوفانی مصرف شده است

ایستگاه طیارات :-

مجموع کار انجام شده بالغ بر (۴۸۰۰۰) متر مربع میباشد. این کار بتاریخ ۷ جولائی ۱۹۵۹ شروع و در آخر ماه اگست ۱۹۵۹ اکمال شده فعلاً یک قسمت عمده آن تکمیل گردیده است. تاکسی وی اساسی :

تاکسی وی بطول ۳/۴ کیلو متر میباشد مساحت مجموعی آن (۴۷۶۰۰) متر مربع است. کانکریت ریزی آن در ۷ جولائی ۱۹۵۸ شروع و بتاریخ ۲۸ جون ۱۹۵۹ تمام گردیده است.

تاکسی وی های از باطنی : تاکسی وی های که مساحت مجموعی آن (۱۶۷۰۰) متر مربع بوده بتاریخ ۲۳ جرن ۱۹۵۹ شروع و بتاریخ ۸ جولائی ۵۹ اکمال گردیده است.

ایستگاه جنوبی رنوی :-

مساحت عمومی این ایستگاه (۵۲۰۰) متر مربع بوده کار آن در اول می ۱۹۵۹ شروع و در ۲۵ ماه مذکور انجام شده است. ایستگاه شمالی رنوی :-

مساحت عمومی این ایستگاه (۵۲۰۰) متر مربع بوده کار آن بتاریخ ۲۹ می ۱۹۵۹ شروع و در ۳۰ جون سال جاری اکمال گردیده است.

برای جمع نمودن و گذاشتن آب های اضافی در میدان افزایش کانکریتی بطول (۵۵۲۰) متر آب رو های اساسی ساخته شده است حجم کندن کاری آب رو ها نیز (۲۵۰۰۰) متر مکعب میباشد. برای فرود آمدن طیاره ها وسائط تعمیری که در نظر گرفته شده قرار ذیل است : مرکز رادیو و آخله و فرستنده .

مراکز رادیو و پیکن و اشارات تنویری

کارهای مذکور در اخیر سال ۱۹۶۰ تکمیل خواهد شد.

موادیکه از معادن سنگ و جغله در اثنای این مدت استحصال شده در شرح ذیل است :

سنگ ۱۱۲ هزار متر مکعب .

جغله ۸۷ هزار متر مکعب .

ریگ ۷۹ هزار »

تعمیرات :

تعمیراتیکه یکه قسمت عمومی آن تکمیل و یک قسمت آن باقی مانده بطوریکه تذکر رفت (۶۵) فیصد آن تکمیل شده و به شرح ذیل میباشند:

پنج خانه برای بودباش و یک مغازه تکمیل گردیده است که خانه های مذکور دارای نل های آب رسانی کا نالیز اسیون ، تشاب و غیره میباشد .

استیشن ترانسفار مر ساخته شده است .

یکسړک کسانکریتی بطول (۱۰) کیلومتر که مساحت عمومی آن (۷۶) هزار متر مربع میباشد نیز تحت ساختمان است که منجمه چهار هزار متر مربع در سال ۵۸ کار شده و در سال جاری این سړک تکمیل خواهد شد .

خانه ی کسترول و سائط ترانسپورت گا و اژها ، جای شستن موترها ، تعمیر برای ترمیم موترها ، دوگاراژ که هر کدام برای (۲۴) موتر میباشد ، تانگک تزریق روغنات ، استیشن ترانسفار مر که حجم تعمیرات مذکور (۷-۱۴) هزار متر مکعب بوده زیر کار است .

شفاخانه ی بیست بستره ی و بولی کانیک که در آن ۶۰ نذر ریض در روز معاینه میتواند بشیرد به پوشش رسیده است .

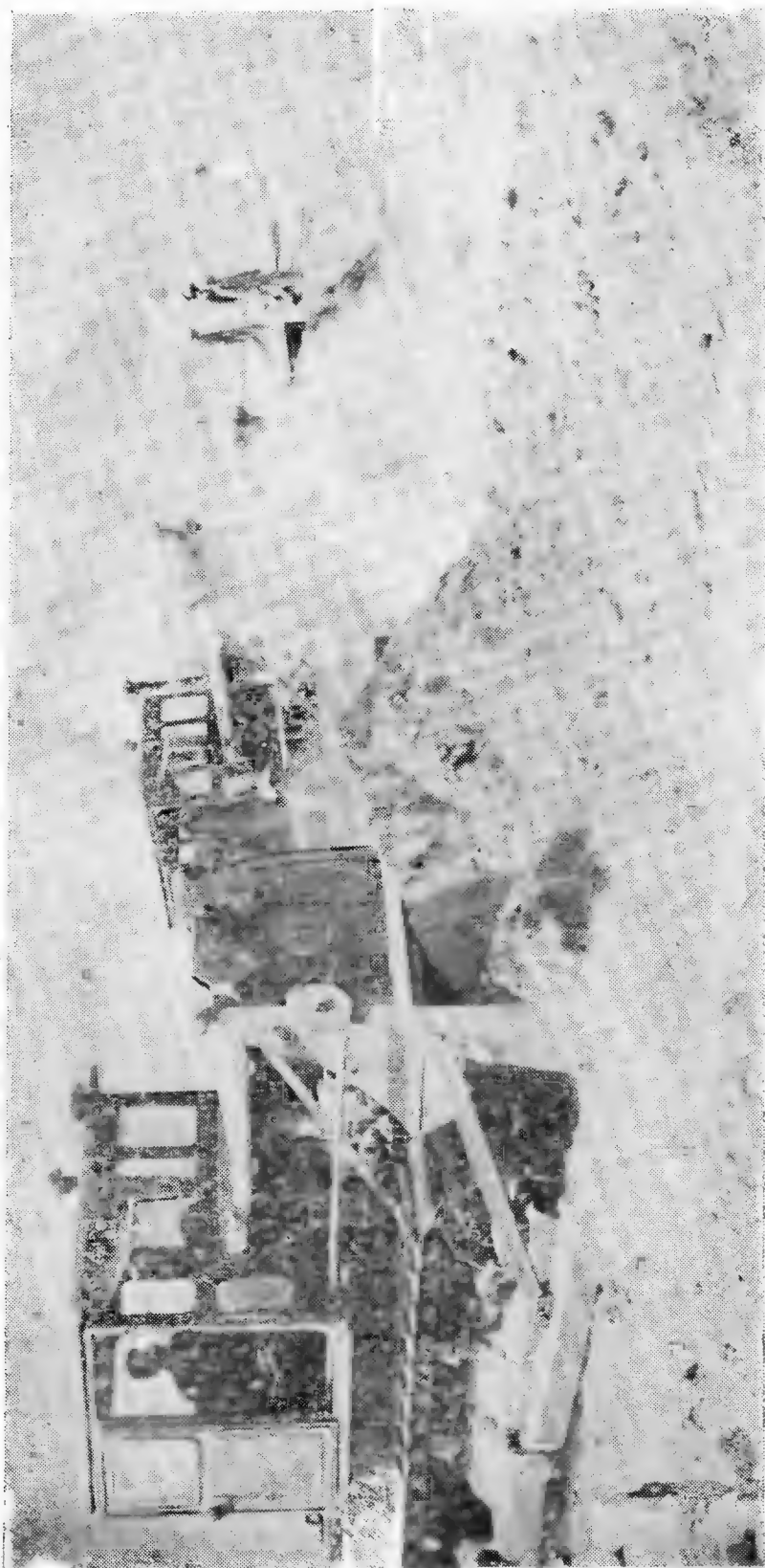
تحویلخانه البسه ، تحویلخانه ی مواد ، خانه سبز یجات ، خانه یخ ، خانه بخار درکزی رستیشن ترانسفار مر شش کیلومتر و اته ، خانه تولید هایدروجن (برای بلند کردن بالون) و اطاق میتر و لوجی پیلوت خانه ، خانه کسترول پرواز ، خانه چارچ بتری طیاره و موتر ، ورکشاپ ترمیم و معاینه خانه ی تولید آکسیجن به ظرفیت ۳۰ متر مکعب در یک ساعت ، استگاه موقتی و سائط ترانسپورت ورکشاپ ۴ عدد تانکهای ذخیره روغنات ، لابراتوار برای تجزیه ی روغنات و تعیین جنسیت آن میدان هوائی کابل :

قرار داد ساختمان و حصه اول میدان هوائی کابل در برج ثور ۱۳۳۸ باتخنو اکسپورت شوروی امضاء شده و در سال جاری امور مقدماتی آن آغاز گردیده است پروژه مذکور دارای خصوصیات ذیل است :

رنوی ایستگاه طیاره ها ، تاکسی وی دستگاه بطرول رسانی ، دستگاه برق رسانی ، دستگاه آب رسانی ، کانالایزیون مرکز گرمی ، ایستگاه هوائی بامحل توقف مسافران ، دستگاه ارتباطی مخبره ، ایستگاه میدان ، سرکهای اطراف میدان - تنویر و غیره .

مدت اکمال پروژه مذکور سه سال بوده و درین مدت امور ساختمانی آن تکمیل خواهد شد .

فعالیت قوای کار

يك منظره از سرك سا زي در ولايت قطن

پاک منظر سے اڑ سیرک تنگ غارو بعد از اصلاح حباب فنی

تعمیر مکتب حبیبیه :

اموریکه در تعمیر ایسه حبیبیه در سال گذشته انجام یافته در ذیل ارائه می شود :

خشت کاری ۳۰۰۰۰۰۰۰ قالب مصرف و کار شده

کانکریت ۱۵۰۰ متر مکعب کار شده

سمنت ۱۳۰۰۰ بوری مصرف و کار شده

سیخ گول ۲۸۰ تن مصرف و کار شده

چوب قالب ۱۰ هزار متر مربع کار شده .

تاحال به انداز ۷۵ فیصد امور خشت کاری و ۵۰ فیصد امور کانکریت ریزی تعمیر مذکور انجام یافته و ایرنگ برق و دستگاه تسخین و آب رسانی و اسیتلین با کمپنی های خارجی قرار داد گردیده و مطابق قرار داد به نصب آن پرداخته میشود اداره (آی سی - ا) ارسال فرش را برای کلکین های فلزی ، چراغهای قشنگ و غیره آنجامه باب تعمیر مذکور را مطابق نقشه های مرتبه بطور کمک متعهد شده است .

تعمیر موسسه صحت عامه :

تعمیر موسسه صحت عامه در سال گذشته قسمت اول آن پوشش و دیگر قسمت هائیزیکی

بعد از دیگری پوشش می رسد .

خشت کاری ۸۵ فیصد انجام شده

کانکریت کاری ۷۵ فیصد »

سامان دستگاه های آب رسانی و تسخین عمارت مذکور با کمپنی های خارجی قرار داد شده است شفا خانه شیرپور :

قسمت اعظم پلانهای عمومی و ساختمان این عمارت اخیراً مکمل و سنجش های کانکریت و طاقت تهداب آن بسکلی انجام یافته است در این عمارت یک تهداب بزرگ به اندازه ۹۶ متر مکعب کانکریت لازم است تا تهداب مذکور فشار ایست و پایه های کانکریتی را که به اطراف جعبه لیفت قرار دارد تحمل کرد بتواند .

خشت کاری ۱۵ فیصد تکمیل شده

کانکریت کاری ۱۰ » »

قالب کاری ۱۰ » »

از کمپنی های خارجی عرضه دستگاه تسخین ، آبرسانی سامان و ایرنگ برق، لیفت ، فرش و غیره مطالبه شده است :

تعمیر وزارت خارجه :

عمارت جدید وزارت خارجه به جدید ترین طرزی نقشه شده - دفاتر وزارت خارجه را از یکطرف و سالنهای تشریفاتی پذیرائی مهمانان دولتی را با محافل از طرف دیگر بهم متحد میسازد قسمت سه طبقه بی دفتر برای مامورین در ظرف چندماه کوتهی تکمیل شد .

در تعمیر مذکور تابحال ۱۲۰۰۰۰۰ قالب خشت ۸۰۰۰۰۰ کیلو گرام سمنت ۴۰۰۰۰ متر مکعب ریگ و جنله ۱۰۰۰۰۰ کیلو گرام سیخ گول ۱۸۰۰ متر مکعب کانکریت ۱۸۰۰ متر مربع قالب بندی بکار رفته و اعمارگر دیده است .

نصب یک دستگاه تلفون عصری و دستگاه مرکز گرمی رو به تکمیل میا شد
۴۵۰۰۰ دانه سنگ مرمر و ی کار ذریعه شرکت حجاری و نجاری تکمیل میشود
تعمیرات رادیو :-

سه سال قبل ساختمان دستگاه جدید برود کاست و یک استود یوی بزرگ شروع شد در پهلوی یک عمارت جدید برود کاست که تمام ماشینها در داخل آن نصب میباشد در حدود ۱۸۴ تهداب برای دستگاه های آنتن اعمار گردیده است :

به تکمیل دستگاه برود کاست پلی بر دریای کابل اعمار گردیده و یک عمارت اداری دیگری نیز در حال تکمیل میا شد آنها در تعمیر اخیر ۴۲۰/۰۰۰ قالب خشت ۵۹۵۰۰۰ کیلو سمنت ۶۶۰۰۰ کیلو سیخ گول ۲۱۵۰ متر مکعب کانکریت ۴۶۰۰ متر مکعب قالب بندی صورت گرفته است .

مدیریت عمومی بندونهر :

اجراآت مربوط به پلان پنجساله :-

آبیاری جلال آباد در جزو پلان پنجساله اقتصادی مملکت قرار داده شده - و در برج میزان ۱۳۳۷ قرار داد ترتیب و پروژه ساختمان کانال باتخو اکسپورت شوروی بامضاء رسیده و راجع به عقد قرار داد ساختمانی مذکور اقدامات جاریست .

مقصد اساسی پروژه وادی جلال آبا دآبیاری و انکشاف زراعتی اراضی واقع جنوب حراست

دریای کابل بین تنگنای درونته وقریه هزار نوو مقصد ضمنی آن تولید برق برای تنویر شهر جلال آباد و اطراف آن و بکار انداختن استیشن های پمپ نمودن آب جهت آبیاری نمر دن زمین های بلند میا شد :

با انجام این پروژه ۳۱۵۰۰ هکتار زمین تحت آبیاری آورد و خواهد شد در جمله ی زمینهای انکشاف یافته (۶۷۳۰) هکتار زمین موجود و نیز شامل میا شد که بعد از اکمال پروژه آب کافی برای آن تامین خواهد شد :

۲۵۰۰۰ هکتار زمین مستقیماً از کانال عمر می و (۶۵۰۰) هکتار زمین ذریعه ی دو استیشن پمپ آبیاری خواهد شد :

برای آبیاری زمین ها و تولید قوه برق آب بمقدار نهائی هشتاد متر مکعب فی ثانیه برای کارخانه ی برق و پنجاه متر مکعب برای آبیاری از دریای کابل بذریعه ی یک سیستم آب گردان که مشتمل بر یک بند سنگی ، یک تونل دخول و دو تونل پرچا به خواهد بود گرفته خواهد شد . یک کانال عمومی بطول هفتاد کیلومتر آب مورد ضرورت زمین هارا به سیستم انهار فرعی به شرق و غرب سرخ دیوار خواهد رسانید . بر علاوه ادو استیشن پمپ یکی در نقطه ی پانزده کیلومتری و دیگری در چل و سه کیلومتری از نهر عمومی آب خواهد گرفت . استیشن اولی مقدار دو هزار هکتار زمین را در حصه ی غرب سرخ دیوار و استیشن عمومی و مقدار چهار هزار و پنجمصد هکتار زمین واقع جناح راست را در قسمت شرق سرخ دیوار آبیاری خواهد کرد :

در نظر است پروژه در دو مرحله ی ساختمانی تکمیل گردد در مرحله ی اول مدت چار سال را در بر خواهد گرفت و مشتمل بر ساختمان سربند و کارخانه ی تولید قوه برق و تمدید لین برق بشهر جلال آباد و حفر تمام کانال عمومی و اعمار ساختمان های متعلقه و کشیدن دو تونل در سرخ دیوار خواهد بود .

مرحله ی دوم از یک و نیم الی دو سال مابعد تکمیل و شش هزار و پنجمصد هکتار زمین بذریعه ی پمپ تحت آبیاری آورده خواهد شد .

مصارف پروژه را میتوان به سه دسته تقسیم کرد . مصارف ساختمانی و مصارف آماده ساختن زمین ها برای زراعت و مصارف قرضه و امداد ناقلین و زارعین .

مصارف ساختمانی سربند کانال عمومی و اجزای مربوطه ی آن و تونل های سرخ دیوار و کارخانه ی تولید قوای برق به سه صد و پنج میلیون افغانی و نوزده میلیون دالر تخمین شده است . تمام قیمت اولی پروژه آبیاری وادی جلال آباد بشمول مصارف آماده ساختن زمین برای زراعت

وقرضه، و امداد به ناقلين به ۷۸۷ ملیون افغانی و ۲۲٫۴ ملیون دالر تخمین می‌شود .
مصارف مجموعی پروژه بدون مصارف آماده ساختن زمین ها برای زراعت به ۸۱۹ ملیون
افغانی بالغ می‌گردد .

فوائد عمومی این پروژه :

مساحت زمین های آبیاری شده از ۶۷۳۰ هکتار به ۳۱۵۲۱ هکتار بلند می‌رود برای زمین های
که فعلاً تحت آبیاری اند آب کافی تهیه و یک قسمت این ها از یک فصله بدو فصله مبدل
خواهد شد .

از آب های منابع موجود می‌توان جهت آبیاری زمین های خارج حوزهی پروژه استفاده کرد .
به زمین های انکشاف یافته ی جدید بیشتر از ۹۱۰۰ خانواده جاگزین خواهد شد .

حاصلات زراعتی و مال داری منطقه از چارچندالی سی و دو چند خواهد گردید .
کارخانه ی تولید قوه برق علاوه بر برق مورد ضرورت آستیشن های پمپ برای تنویر شهر
جلال آباد و اطراف آن یک مقدار برق تواند خواهد کرد .

مقایسه ی مصارف و عایدات خالص نشان میدهد که عایدات بعد از هشت سال مصارف
پروژه (بدون مصارف آماده ساختن زمین برای زراعت) را جبران خواهد کرد مصارف
قطعی پروژه (بشمول مصارف آماده ساختن زمین برای زراعت) ۱۵۰ ملیون افغانی بعد از
ده سال تلافی خواهد شد .

یکی از اقدامات دیگر مدیریت عمومی بند و نهر وزارت فوائد عامه مطالعاتی است که در
مورد استفاده ی مشترک از آب دریای آموبین مملکتین افغانستان و اتحاد جماهیر اشتراکیه ی
شوروی بعمل آمده است متخصصین مملکتین که در مورد استفاده از آب دریای آمو مصروف
مطالعات می باشند جهت اقامت و رهائش شان در کلفت ، آقچه ، تاش گذر ، تعمیراتی اعمار
گردیده است .

همچنین بمنظور تحکیم ساحل دریای آمو در حصه ی کسلف افغانستان یک سلسله اقدامات بعمل
آمده است .

کارهای ساختمانی که مصارف آن از بودجه ی عادی بعمل آمده است .

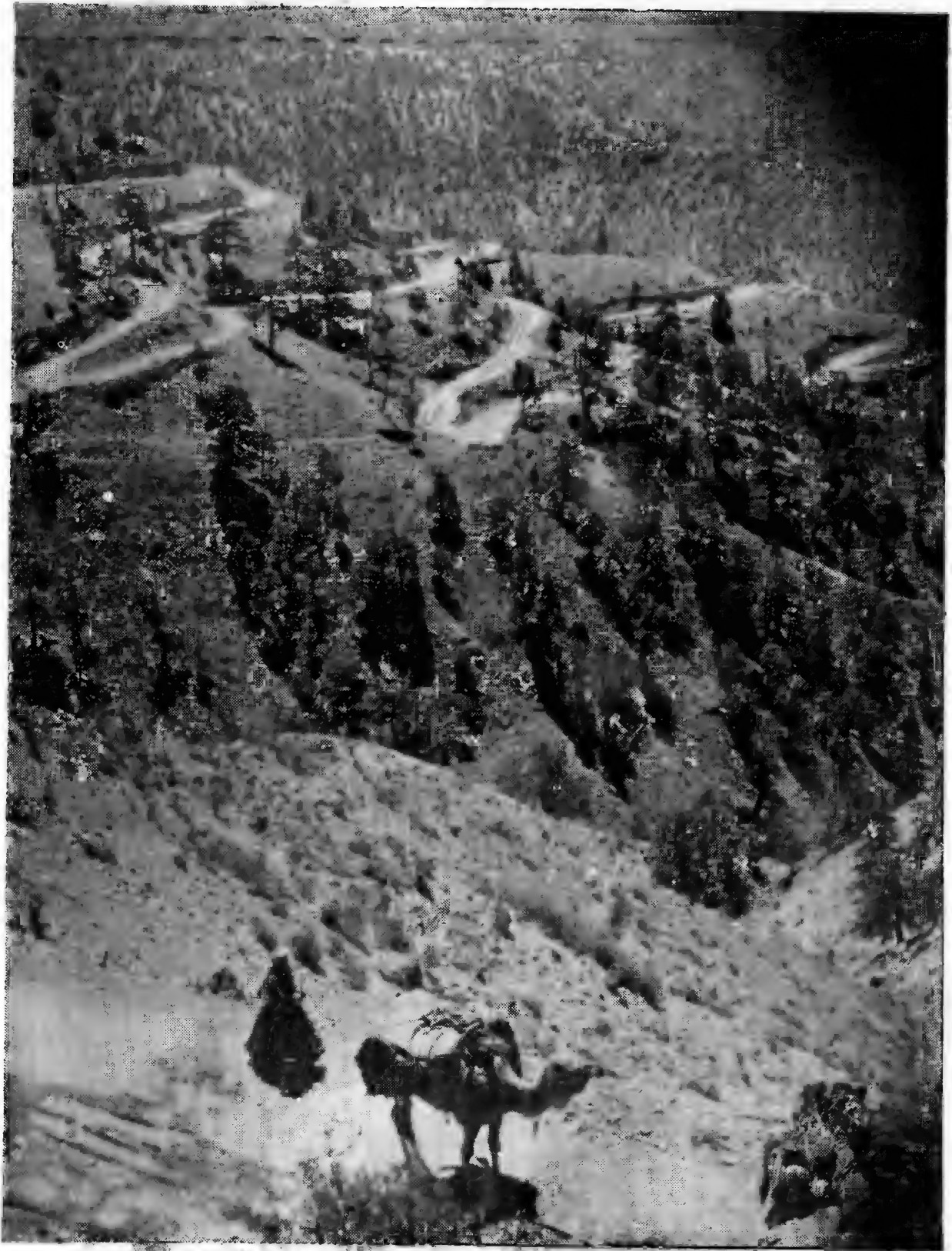
۱- بند قرغه :

کارهای انجام شده قرا ر ذیل است .

پرکاری تهداب پیش روی بند ۲۰۰۰۰ متر مکعب پرکاری بالای بند ۱۴۵۰۰۰ متر

دیگر دین دینوی بنیادین و دانیر (بکند)

دېښادولایت پاشنه کېدو ښی دوی جوړشوی سړک یوه منظر

مکعب، پرکاری عقب بند ۱۵۰۰۰ متر مکعب ریگ اندازی پیشروی سلا می بند ۶۲۵۰ متر مکعب، فرش پیشروی سلا می بند ۲۵۰۰۰ متر مربع، فرش سنگ پارچه در دو طرف بند ۴۵۰۰۰ متر مربع، سنگ کاری سرکار یز عقب بند ۵۰۰ متر مکعب ساختن ناوه ها ۵۰۰۰ متر مکعب ساختن سرکهای موقتی ۱۰ کیلومتر، هموار کردن کماسه ی بند ۲۰۰۰۰ متر مکعب کارهای باقی مانده ی کار یز ۵۰۰ متر.

همچنان در سال جاری در کاسه ی بند به انداز ده متر آب طور امتحانی گرفته شد. سر بند نهر خواجه ی کوستان.

یک انداز پول برای سر بند نهر خواجه ی کوستان تخصیص داده شده که کار سنگ کاری و خشت کاری کمان آن تکمیل شده است.

مدیریت عمومی تفتیش فنی و مسالکی:

تفتیش کارهای اداری و یافنی:

درین قسمت کارهای که انجام شده بصورت مختلف است که تفصیل آن مورد ندارد.

اداره ی امور برآورد ها کنترل و تسعیر آن:

با وجود قلت پرسونل و زیاد شدن کارها از لحاظ انکشاف مهم عمرانی در کشور

برآورد های فیصله شده بشرح آتی است.

۱ - برآورد های تعمیرات	در ۵۶۰۰ ورق
۲ - برآورد های سرک ها	» ۷۶۰ »
۳ - برآورد های کمپنی ها	» ۲۷۲۵ »

برای حل پرابلم پرسونل فنی فعلاً وزارت فواید عامه افتتاح یک کورس عاجل

برآوردی را تحت تطبیق قرار داده است.

متعلمین کورس شش ماه بصورت نظری و شش ماه دیگر بصورت عملی کار مینمایند.

ذواتیکه در وزارت فواید عامه باخذ نشان افتخار یافته اند:

مباغلی سید احمد شاه معین نشان رشتین درجه اول.

« میر عنایت الله حباب مدیر عمومی تفتیش نشان مینه پال درجه دوم و رشتین درجه اول

« عبد الباقی آمر فنی بند و نهر نشان مینه پال درجه دوم و نشان رشتین درجه دوم

« سید محمد مومن ستودان مدیر عمومی قلم مخصوص نشان رشتین درجه دوم

« محمد طاهر مدیر عمومی محاسبه نشان مینه پال درجه دوم و نشان رشتین درجه دوم

- ښاغلی محمد عظیم مدیر عمومی معابر نشان رشتین درجه دوم
- » عبدالحمید مدیر عمومی فنی معابر نشان رشتین درجه دوم
- » مسجدی مدیر عمومی فنی نشان مینه پال درجه دوم و رشتین درجه دوم
- » محمد اسلم مدیر عمومی مامورین نشان رشتین درجه دوم
- » سیدبرهان الدین مدیر عمومی تعمیرات نشان مینه پال درجه دوم
- » شیرآقا مدیر عمومی فنی تعمیرات نشان مینه پال درجه دوم
- » امیر محمد مدیر عمومی فوا ئد عامه ی هرات نشان رشتین درجه دوم
- » محمد علی مدیر رنګمالي نشان رشتین درجه دوم
- » عبدالغفار مدیر کنترول و سنجش نشان مینه پال درجه دوم و رشتین درجه دوم
- » غلام دستگیر صدیقی مدیر ارتباط هوختیف نشان مینه پال درجه اول
- » عبدالصمد مدیر سرکها نشان رشتین درجه دوم
- » محمد انور مدیر ارتباط تعمیر هو تل کابل نشان رشتین درجه دوم
- » غلام غوث مدیر برآوردی نشان رشتین درجه دوم
- » محمد یوسف مدیر فوا ئد عامه ی ولایت پکتیا نشان رشتین درجه دوم
- محمد اسحق عضو تفتیش نشان رشتین درجه دوم
- ښاغلی محمد عیسی عضو تفتیش نشان رشتین درجه دوم
- » بسنت سنگت مدیر فنی نشان رشتین درجه دوم .
- » عبدالحاحد مدیر فوا ئد عامه ی مزار شریف نشان رشتین درجه دوم .
- » نصرالله آمر فنی مدیریت فوا ئد عامه ی ولایت قندهار نشان رشتین درجه سوم .
- صاحب منصبان قوای کار که مرفق باخذ نشان درجه اول ، دوم ، سوم و چهارم
- ستورگر دیده اند در اجرا آت دار لتحریر شاهي معرفي گردیده اند و ذواتیکه در قوماندانسی
- مذکور باخذ مدال رشتین مرفق گردیده اند حسب آتی معرفي می شوند .

غ	عبدالمنان مدیر انبار	مدال رشتین
غ	محمد علی مدیر ماشینری	»
ب	عبدنام محمد کفیل مدیر ذاتیه	»
ب	غلام رضا معاون قیرریزی	»
ب	محمد کاظم ضابط امر	»
ب	محمد نوروز ضابط یونت چار	»

مدال رشتین

- ب ولی محمد ضابط امر میخانیک
 محمد اکبر کفیل حفظ و مراقبت ننگر ہار
 ب خدای دوست ضابط ماشینری سالنگ
 ب عبدالصمد ضابط ترانسپورت یونت سوم
 ب زکریا ضابط ماشینری یونت سوم
 ب محمد شریف ضابط ماشینری سالنگ
 ب زکریا آمر میخانیک یونت ششم
 ب گل احمد ضابط یونت ۵
 ب جمال الدین کفیل قطعہ کار سالنگ
 ب محمد زمان ضابط حفظ و مراقبت پروان
 ب غلام سخی ضابط ورکشاپ یونت ۵
 ب محمد کبیر آمر قسم سوم ذاتیہ
 ب غلام سخی ضابط حفظ و مراقبت کابل
 ب احمد جان آمر میخانیک یونت اول
 ب محمد امان ضابط حفظ و مراقبت قطن
 ب محمد انور ضابط یونت ۲
 ب غوث الدین ضابط یونت اول
 ب محمد دین مدیر احصائیہ فنی
 ب عزیز احمد آمر حرکات
 ب محمد زمان آمر شعبہ اداری
 ب سکندر شاہ ضابط ترانسپورت یونت ۲

.....

د مالی وزارت

تشکیل:

د مالی وزیر

ښاغلی عبداللہ ماکیار

د مالی معین

ښاغلی عبدالکریم حکیمی «کفیل»

اداری معین

ښاغلی محمد انور ضیائی

حسابی

ښاغلی محمد الله کاظمی

د قلم مخصوص لوی مدیریت:

لوی مدیر

ښاغلی محمد افضل شہر «کفیل»

د استخباراتو مدیر

ښاغلی رسول داد

داداری لوی مدیریت:

داداری لوی مدیر ښاغلی یار محمد

د ذاتی مدیر «عبد العزیز»

دلواز مومدیر «عبد الغنی»

د نقدی لوازمومدیر «عبد الرزاق»

د جنسی لوازمومدیر «میر فخر الدین»

د تقاعد مدیر «شیر محمد»

د محاکماتو مدیر «محمد کبیر سروری»

د کورسونو و تدقیق مالی مدیر «محمد یوسف سلیمان»

د پانونو مدیر «رحیم وردی»

د پانونو د حفظ مدیر «محمد رفیق»

د پانونو د اجرائی مدیر «محمد عظیم»

ښاغلی عبداللہ ماکیار د مالی وزیر

دعو ائد و لوی مد یریت :

آمر

مرستیال

د تمبر کز مد یر

د تنظیم او قطعیه حسا بو مد یر

د اسناد او تابلو مد یر

د مراقبت او را پور مد یر

د مالیات بر عایداتو مد یر

د اراضی او خاړو مد یر

د تسمه یو مد یر

د متفرقه مد یر

د تمیز او اعتراضاتو مد یر

د گمرکاتو لوی مد یریت :

مرستیال

د گریزی مد یر

د اداری مر اقبه مد یر

د سیار گریزی مد یر

د بین المللی ارتباطاتو مد یر

دو ته مشو ل مد یر

د اداری مد یر

د بودجی لوی مد یر

مرستیال

د بودجی دقو ا نینو مد یر

د تخصیصاتو مد یر

د خزائنو لوی مد یریت :

لوی مد یر

د اسعارو مد یر

میاغلی میرضا والدین

» عبدالرحمن انوری

» » »

» عبدالحسین

» عبدالصمد

» تاج محمد

» نور محمد

» نور علی

میاغلی صالح محمد

» محمد حسین

» محمد انور سروری

» سلطان عزیززکریا

» غلام محی الدین

» امیر محمد

» صاحبجان

» محمد کریم نصرتی

» شاه علی اکبر شہرستانی

» محمد امان

» عبدالاحد

» محمد یوسف ایوبی

» میر عبدالصمد

» محمد اسمعیل

» عبدالحمید کفیل

» محمد انور

د خزاڼو مدیر	ښاغلی فقیر محمد
د قر و ضعی مدیر	» عتیق الله
د صکوکو مدیر	» عبد المنان
د پلتنی لوی مدیر یت:	
لوی مدیر	» عبد اللطیف
غری: ښاغلو محمد ایوب، فضل احمد، صالح محمد، عبد النبی، عبد الفتاح، نصر الدین، فضل الحق، محمد سرور، میر عبد القادر.	
داملاک لوی مدیر یت:	
لوی مدیر	ښاغلی میر غلام احمد صالحی
داداری مدیر	» غلام قادر
د مساحت او ابولو مدیر	ښاغلی میر محمد حسن
د محاسبانو لوی مدیر یت:	
لوی مدیر	» یعقوب علی
مرستیال او د قواینو مدیر	» عبد العزیز عطائی
د سنجش او صر فیاتو مدیر	» محمد حسن
مرکزی صر فیاتو مدیر	» غلام نقشبند
د ولایاتو مدیر	» محمد رحیم
د قطعی حساب مدیر	» قربان علی
غری	» محمد اسلم
»	» سلام الدین
د تصفیی مدیر	» جلال الدین
غری	» محمد زکریا
»	» سلطان احمد
»	»
د حسابی مراقبت مدیر	
غری	» عزیز الله
»	» میر عبد الرحمن
»	» خواجه عین الدین

» ضیاء الحق	د تېږې د محاسبې مدیر
» محمد معصوم	د لمرې ګروپ مدیر
» عبدالودود	غړی
» محمد ایوب هوتکی	د دوهم ګروپ مدیر
..	غړی
» محمد سرور	د دریم ګروپ مدیر
» عبدالحلیم	غړی
» عبدالغیاث	غړی
» عبدالصمد	د څلورم ګروپ مدیر
» معراج الدین	غړی
» محمد آصف	د پنځم ګروپ مدیر
» عبداللطیف	غړی
	د تېږې او د دېریت :
» بنا غلی عبد الله « کنیل	لوی مدیر
» عبد الباقي	د لوا زمو مدیر
» عبد الخالق رفیق	د دیپو ګانو مدیر
	د صکوک او ضرابخانی ریاست :
» صوفی عبد الحمید	رئیس
» میر محمد شاه	د ضرابخانی مدیر
» محمد حکیم	د لوا زمو مدیر

امور مالی

پیشبرد و ترقی امور مالی و تنظیم عواید و مصارف دولت و تدارك منابع عواید و ترتیب بودجه و اخذ حساب دقیق از مصارف دواثر و موسسات و تادیه تخصیصات معینه بوقت و زمان معینش، همچنان انتظام خزائن از وظایف مهمه وزارت مالییه بحساب می آید.

وزارت مالییه از یکطرف برای تسهیل امور حساب و تنظیم بودجه عواید و مصارف کشور به جستجوی راهها و طرق آسانتر و عصری تر متوسل شده و درین راه از مشاوران و تجارب و مطالعات متخصصین استفاده نمود و از طرفی دیگر به تنظیم تشکیلات و تهیه اشخاص با تجربه و فنی پرداخت.

امسال یککده متخصصین که از مدتی اموری مالی کشور را تحت تتبع و تدقیق قرار داده بودند پس از غورلازم نظریات اصلاحی خویش را به وزارت مالییه تقدیم کردند. که برای طی مراتب اصولی و تدقیق بیشتر به مجلس عالی وزارت تقدیم شده است.

در آغاز سیستم جدید ترتیب و اجرای بودجه، پس از طی مراحل اصولی تحت مشق و تمرین قرار گرفت و کورسی جهة آموزش و اجرای این منظور در وزارت مالییه تاسیس گردید و همه، مامورین محاسب دواثر و موسسات دولت در آن اشتراك نمودند. این کورس به تاریخ ۱۸ - دلو ۱۳۳۷ افتتاح شد و شش هفته دوام کرد.

این سیستم تا حدی ممکن در انتظام و تدارك عواید و طرز مصرف آن بوجه احسن، مصارف و طریق فینانس (تمویل) دولت با هم آمیخته بود و یکی متمم و مکمل دیگر شمرده می شود. درین سیستم حیطة صلاحیت و اختیار هر مامور خوب تعین شده است و بدین وسیله امور بر مجاری دقیق حساب جریان می یابد. پس از منظوری سیستم جدید ترتیب و اجرای بودجه، سیستم جدید حساب نیز پیشنهاد و منظور شد و به تاریخ ۱۵ سرطان ۳۸ کورس آموزش و تطبیق آن در وزارت مالییه افتتاح گردید. و تمام مامورین محاسب دواثر و موسسات دولت و محاسبین وزارت مالییه در آن اشتراك نمودند.

امید است از آغاز سال مالی ۳۸ - ۱۳۳۹ وزارت مالییه بتواند بمعاونت کلیه دواثر و موسسات دولت سیستم های تازه را بحسن صورت و وجه نیکو تطبیق و عملی کند.

مدیریت ارتباط بین المللی و مشاورین خارجی :

مدیریت ارتباط بین المللی در سال مالی ۳۷ - ۳۸ با بانک و فند و بسانک تعمیر مجدد و توسعه بین المللی داخل مراد و بوده و وقتاً فوقتاً از سهمیه و غیره امور پولی افغانستان در بانک مذکور اطلاع گرفته و درین باره تصمیمات لازم اتخاذ گردیده است .

کورس کادستر که در لشکرگاه جهت پیشبرد و اصلاح امور اراضی تاسیس یافته نیز از همکاری این مدیریت مستفید شده است .

همچنان در امور مربوطه مالی با وزارت پلان همکاری بعمل آمده است .

یک عده متخصصین خارجی که جهت اصلاح امور مالی، پولی افغانستان از مدت دو سال بدین طرف مصروف مطالعه و تدقیق بودند، پس از غور و لا زم نظریات شانرا در امور بودجه، محاسبه، عواید و غیره به وزارت مالیه داده اند .

سهمیه طلای افغانستان در صندوق وجوه بین المللی مضاعف گردیده است .

در کنفرانس سالانه گورنرهای مالیات و عضو بانک بین المللی و موسسات مالی بین المللی که امسال در دلهلی جدید انعقاد یافت هیات افغانی نیز تحت ریاست بنای غلی عبد الله ملکیا روزیر مالیه رسماً اشتراک نمود .

نظریات افغانستان را جمع به مسایل پولی بانک بین المللی توسط این مدیریت ارائه و را جمع به اسهام و ساثر امور افغانستان با موسسات مالی بین المللی ازین مدیریت رسماً اجراءات بعمل آمده است .

مدیریت عمومی اداری :

مدیریت عمومی اداری وزارت مالیه را انتخاب مامورین اهتمام نموده، از یک طرف به ترتیب و تنظیم سجل و از طرف دیگر به تعینات مامورین مالی پرداخت . (۱۹۰) فقره ی اداری به انجمن وزارت ارائه و تصاویری اخذ شده است

و همچنان از مدیریت لوازم مدیریت عمومی اداری مبلغ (۱۱ / ۱۲۰۸۲۳۷۹۹) افغانی از بقایای سال های گذشته تحصیل گردیده است و از ابتدای سال مالی الی اخیر جواز ی ۳۸ مبلغ ۹۴ / ۱۶۰۷۵۰۰۰ - افغانی به موسسات و دواثر خیریه معاونت گردیده است .

- مامورینی که از حضور ذات شاهانه باخذ نشان توفیق یافته اند :
- بناغلی عبدالله ملکیار وزیر مالیه نشان سردار عالی .
- « عبدالکریم (حکیمی) کفیل معین مالی وزارت مالیه نشان استور درجه (دوم) .
- « عبدالرسول رئیس گمرک کابل نشان استور درجه (دوم) وربنتین (مطلا) .
- « حاجی احمد قلی رئیس گمرک هرات نشان استور (درجه دوم) وربنتین (مطلا) .
- « سید عباس رئیس گمرک قندهار نشان استور درجه (دوم)
- « میر ضیاء الدین مدیر عمومی عوائد نشان رشتین (مطلا)
- « عبدالمجید مستوفی پروان » » (نکلی)
- « صالح محمد مدیر گروپ ۴ » » »
- « یعقوب علی مدیر عمومی محاسبات » » »
- « محمد ابراهیم مستوفی قطعن » » »
- « محمد اسمعیل مدیر بودجه » » »

* * * * *

- مامورینیکه حسب پیشنهاد وزارت مالیه و منظوری مقامات صالحه مقرر گردیده اند :
- بناغلی محمد انور (ضیایی) معاون نساجی بحیث معین اداری .
- « محمد الله (کاظمی) نماینده هیر مند در سافرانسکو بحیث مشاور حسابی .
- « عبدالحمید مدیر لوازم بکفالت مدیریت عمومی خزائن .
- « میر غلام احمد (صالحی) نماینده تهیه غله در هرات بحیث مدیر عمومی املاک .
- « عبدالله کفیل مدیریت قلم مخصوص بکفالت مدیریت تهیه .
- بناغلی محمد افضل شهیر کفیل مدیریت قلم مخصوص وادی هیر مند به کفالت مدیریت عمومی قلم مخصوص وزارت مالیه .
- « سلطان عزیز (زکریا) معاون مدیریت عمومی گمرکات و مفتش دولت در گمرک کابل .
- « شیر محمد کفیل مدیر عمومی املاک بمدریت عمومی تقاعد .
- بناغلی محمد حسین مدیر عمومی تفتیش و لایت کابل بمستوفیت ولایت ننگرهار .
- « محمد یوسف (وحدت) عضو تفتیش صدارت عظمی بمستوفیت ولایت پکتیا .
- « فیض محمد عضو تفتیش مالیه بمستوفیت حکومت اعلی شبرغان .
- « علی احمد معاون گمرک کابل بمستوفیت حکومت اعلی میمنه .
- « عیدالحکیم مستوفی میمنه بمستوفیت حکومت اعلی فراه .

بناغلی عبدالحق نماینده هیرمند در چخانصور بکفالت مستوفیت گرشک .
 « عبدالقدیر سابق مدیر اداری وزارت زراعت بحیث مدیر عمومی محاسبه ریاست تهیه غله .
 « عبد القدیر مدیر گروپ چهارم بحیث مدیر محاسبه کوپراتیف مامورین ،
 « محمدانور مدیر تقاعد بحیث مدیر اسعار خزائن .
 « محمد سرور سابق مدیر محاسبه دیوبند به عضویت تفتیش .
 « عبدالروف سابق مدیر آرشیف وزارت خارجه بحیث معاون گمرک کابل .
 « محمد عظیم سابق کفیل مدیریت استخبارات بمدریت اجرائی اوراق .
 « رسول داد سابق مامور قلم مخصوص وادی هیرمند بحیث کفیل مدیریت استخبارات .
 « محمد ایوب سابق مدیر مالییه کتواز بحیث مدیر محاسبه آمریت حصه دوم سالنگ .
 « محمد عزیز سابق رئیس گمرک ولایت قندهار بحیث معاون ریاست گمرک قندهار .
 « میسر فخرالدین سابق مدیر خبازی هرات بمدریت جنسی لوازم .
 مدیریت عمومی عواید :

تنظیم عوائد و تدارک منابع و تحصیل مالیات و محصولات از وظایف این مدیریت عمومی است .
 در سال مالی ۳۷-۳۸ هیأت هایی جهت سروی و بازدید نزدیک از امور تحصیلات عواید به هر ولایت اعزام گردید تا مدارک عواید را تحت غور و مداقه قرار دهند و از سری دیگر به تحصیل بقایای سالهای گذشته اقدام شد .

در عواید سال مالی ۳۷ و ۳۸ نسبت به عواید سال مالی ۳۶-۳۷ تزئیداتی رخ داده است .
 نظر به مراقبتی که در مورد تنظیم و تحصیل مدارک عوائد بعمل آمده نه تنها در پیش بینی عواید دوازده ماهه سال مالی ۳۷-۳۸ نسبت به سال مالی ۳۶-۳۷ مبلغ ۵۵۹۴۷۷۲۹۱- افغانی تزئید رخ داده بلکه در تحصیلات نه ماهه سال ۳۷-۳۸ نسبت به نه ماه سال گذشته مبلغ (۱۳۱۲۳۵۰۸۵-) افغانی ازدیاد بعمل آمد .

مدیریت عمومی محاسبات :

در سال مالی ۳۷-۳۸ بر روی معلومات واحصائیه های که از دواثر حسابی رسیده است معلوم میشود که تادیات نه ماهه مالییه از درک مصارف و معاشات انکشافی بالغ بر (۱۱۳۲۵۹۲۶۳۱) افغانی گردیده است و بتعداد ۵۳۵۲۴۲ قطعه اسناد صرف پس از تطبیق برای غور مزید بدیوان محاسبات ارجاع گردیده است . از اول میزان ۳۷ الی جوزای ۳۸ مبلغ (۲۶۷۴۵۵۸۵۲/۰۸) افغانی از بقایای معاشات مصارف و مبلغ (۱۳۸۲۶۵۸۶/۱۸) افغانی از بقایای سالهای گذشته الی سال ۱۳۳۲ که ذمت

اشخاص و دواړه باقیمانده، برد تحصيل و تصفيه گرديده است لوائح مصرف و تابلوهای واردات گروپهای محاسبه پنجگانه الی برج حوت ۱۳۳۷ تکمیل شده و بمرجع آن ارسال گردیده است .
مدیریت عمومی بودجه :

وزارت مالیه در سال مالی ۳۷-۳۸ کوشیده است جهت پیشبرد مرامهای انکشافی، عرفانی، اقتصادی زراعتی و توسعه امور فواید عامه و ارتقاء امور ترانسپورت فضایی و زمینی، دولت را بطریق لازم تمویل نماید و بودجه مملکت را متوازن سازد .

از همین لحاظ به ترتیب و تدوین قوانین بهتر و سهولت اقدامات منمیدی بر داشته شد و تازه ترین نظریات متخصصین را که مدتی در امر بودجه وطن ما مطالعات و تحقیقات نمودند اخذ و در ترتیب بودجه سال مالی ۳۸-۳۹ بکمک مدیریت عمر می بودجه وزارت مالیه آن استفا ده گردیده از طرف دیگر برای تطبیق پلانهای انکشافی و تکافوی مصارف ضروریه دامه بودجه دولت در سال مالی ۳۷-۳۸ نسبت به سال مالی ۳۶-۳۷ مبلغ (۳۱/۳۶۲۶۳۶۱/۴۱۴۵) افغانی بیشتر میباشد بودجه سال مالی ۳۸-۳۹ امسال چندماه قبل از حلول سال مالی جدید جهت طی مراحل اصولی بمجلس عالی زراعت تقدیم گردید و بروی سیستم جدید بودجه بادر نظر داشتن اهمیت تکالیف و تأثیر آن بر احوال کشور، بودجه عواید تحت غرر قرار گرفت. مدیریت عمومی بودجه تا آخر جولای ۳۷ مبلغ (۴۷/۱۰۶۱۹۲۲۳۰) افغانی تخصیصات بودجه عادی و انکشافی را بدو ائرو موسسات مربوطه صادر نموده است.

مدیریت عمومی خزائن :

مدیریت خزائن در خلال سال مالی جاری خزینه های مرکرو ولایات و محالات دولت را وقتاً فوقتاً بازرسی نموده است . برای دریافت اطلاع موثوق از موجود خزینه ها را پور گرفته است . برای تنظیم و پیش برد امور خزانه نمونه ها و دستور هایی ترتیب و به متصدیان امور خزائن ارسال شده است .

برای حفاظه و حسن تنظیم خزینه ها سیف ها تهیه شده است تا پول های کاغذی خزینه ها در آن بدرستی حفاظت شود . برای فراهم ساختن تسهیلات بیشتر در ترتیب دفاتر طرز محاسبه اخذ را پورها، کنترل اسعار و سایر رشته های متعلق به خزائن دولت به چاره های بهتر توسل بعمل آمده .

مدیریت عمومی املاک :

حسن اداره و نظم و نسق امور املاک و مراقبت صحیح املاک دولت از وظایف مهمه مدیریت عمومی املاک است .

مسایلی که در تنظیم و بهبود امور املاک خواه با اثر پیشنهاد دوائر و لایات و خواه در اثر مطالعات و معلومات مدیریت عمومی املاک مفید و موثر دیده شده است. و قفلاً فوقاً به همه دوائر املاک و لایات و حکومت اعلی تحریر و هدایات لازمه صادر گردیده است را جمع به ترتیب و تحریر دفتر کبیر املاک و دفاتر سر جمع املاک و معامه راپور ها و تمام تغییراتی که در املاک دولت صورت میگیرد مساعی بیشتری بکار برده شده است.

در تزئید عایدات و حق الاجاره املاک دولت سعی شده است.

در توزیع زمین بطرر صحیح و سریع برای ناقلین و مهاجرین هم توجه بیشتری بکار برده شده امسال برای ۱۹۹۱ خانوار ناقل و ۱۸۳ نفر مستقلاً در زمین توزیع گردیده است. فقراتی که بین اشخاص و دولت و یابین خود اشخاص در مورد اراضی حقا به علفچروا مثال آن متنازع فیه بود در کمیسیونیکه مرکب از اشخاص حذوقی شرعی و حسابی میباشد طرح و (۷۷) فقره به تصویب رسیده است. اراضی که پس از غور و تعمق اصولی در خلال این چنین فقرات ملکیت دولت تثبیت شده امر قیدیت آنرا به دفاتر املاک دولت و باز پرس حاصل آن بمراجع مربوطه صادر شده است.

از برج میزان ۳۷ الی برج حمل ۳۸ از اراضی اضافه جریبی ولایت قطغن و زمین های قرار دادی متفرقه فروش شده :

اصل زمین ۱۸ - ۱۷ - ۲۴۵۱ جریب قیمت آن ۸۲ / ۳۶۸۶۲۸ - افغانی .

محصول قباله و تکت و ثبته ۲۷۲۲۰ / ۰۰ افغانی

راجع به اصلاح امور آبیاری عمومی و تثبیت حقا به ها ترتیبات لازمه اتخاذ و بمراجع مربوطه هدایت داده شد. یک تعداد مساحین بولایات اعزام شده کار نقشه برداری در جریان است. برای تثبیت ساحه علفچرهای سمت شمال و رفع جنجال مالداران هیأتی بشمول نماینده ی وزارت داخله و زراعت و مالیّه و نماینده ی ولایت و کوپراتیف مالداران در مزار شریف مصروف اند.

مدیریت عمومی گمرکات :

مدیریت عمومی گمرکات در سال مالی ۳۷ - ۳۸ در تنظیم گمرکات و اتخاذ ترتیب های موثر جهت نظم و نسق امور گمرکی فعالیت نموده است.

برای حمایه از صنایع ملی در نرخ مستقل منسوجات نخی و سندی و تارنخی و سندی تزئید به عمل آمده است.

در اثر اتخاذ تدابیر صحیح عواید گمرکی امسال نسبت به سال گذشته زیاده گردیده است. در نظر است برای حفاظه اموال وارداتی و صادراتی و بعضی نقاط تعمیرات جدید و عصری آباد گردد. برای معافی اموال مورد نیاز صنعت و زراعت نیز هدایات لازمه بمراجعه آن داده شده و بر علاوه از اثر مراجعات گمرکهای ولایات تا آخر ماه جوزای ۳۸ بتعداد ۴۱۴۶ قطعه هدایت صادر شده است. برای جلوگیری از تراکم اموال وارده و صادره در صحن گمرکها مقررات جدیدی در باره رسم ارضیه وضع گردید. مدیریت عمومی انسداد گریزی:

این مدیریت از یکسو بمعاونت گمرکها به تحکیم و قایم نمودن در گمرک و سرحدات پرداخته و از طرف دیگر برای جلوگیری از گریز اموال و اسعار مملکت اقدامات کرده است و حتی الوسع در تقلیل و تسدید عمل قاچاق بری مبادرت ورزیده اجناس ممنوعه و بدون علایم گمرکی وقتاً فوقتاً در اثر تعقیب و مراقبت جدی دستگیر و بروی مقررات موضوعه تحت ضبط آمده است.

از برج اسد ۳۷ الی اخیر جوزای ۳۸ بتعداد (۷۹) فقره قضایای مختلفه گریزی در انجمن وزارت و کمیسرین مربوطه به گریزی رویت داده شده است. مدیریت عمومی تفتیش

از اسد ۳۷ الی اخیر جوزای ۳۸ بتعداد (۱۴۴) فقره قضایای متنوع از مدیریت عمومی تفتیش تحت تفتیش و بررسی قرار گرفته و هیأت های تفتیش این وزارت امور حساب مربوط وزارت معارف ولایت قندهار، ریاست کوپراتیف، سیلوی مرکز، ولایت ننگرهار، انحصارات دولتی، مستوفیت حکومت اعلای فراه، مستوفیت ولایت پکتیا، ماموریت مالیه سنگ چارک مزار شریف، مدیریت عمومی تهیه، شرکت هتل ها، ولایت قطغن، مدیریت لوازم مالیه، تهیه غله، ضراب خانه مستوفیت کابل، وکالت تجاری پشاور، شرکت کلیمان هدایت، نقلیات و غیره دوائ را تفتیش و بازرسی نموده است.

مدیریت محاکمات:

در سال مالی ۳۷ - ۳۸ بتعداد (۲۹) فقره قضایای مختلفه مالی اداری و غیره مربوطه مالیه را فیصله و در باره ی مسئولین جزاهای لازمه تعیین و تطبیق گردیده است. مدیریت عمومی تقاعد:

درین سال مبلغ (۵۹۴۸۰۲۰/۸۳) افغانی از درک معاش سه فیصد مامورین بخزانة تقاعد وارد شده

است. در سال مالی ۳۷ - ۳۸ مدیریت عمومی تقاعد طبق مقررات و اصول بتادیه حقه ق ما مورین متقاعد مبادرت نموده است. و برای (۴۹۵) نفر مامور، کارگر، و غیره مستحقین معاش تقاعد اکرامیه و غیره تادیه کرده است. و تا آخر جوزای سال ۳۸ مبلغ (۲۴۸۴۶۵۳/۰۴) افغانی معاش ماهوار به مستحقین پرداخته شده است. و همچنان مبلغ (۳۸۷۱۵۸۰) افغانی از درك معاش متقاعدین سال گذشته تادیه شده است. اپارتمان های نا تکمیل متعلق مدیریت عمومی تقاعد تکمیل و بکرایه داده شده است. مبلغ (۱۱۷۸۱۰) افغانی تا آخر جوزا از درك کرایه اپارتمان های مذکور عاید خزینه تقاعد گردیده است.

مدیریت عمومی تهیه :

مدیریت عمومی تهیه مالی ۳۷ - ۳۸ بتعداد (۲۲۳) قلم سامان مختلفه از قبیل قرطاسیه، البسه، تجهیزات، منسوجات متنوعه، سامان تعمیر، سامان طباعتی، مواد خوراکه را تهیه و از ذخائر تهیه بدوایر و موسسات دولت توزیع کرده است. در زمستان ۳۷ برای جاری گیری از صعود نرخ روغن و معانت به نیازمندان مقدار زیاد روغن (مارگرین) نباتی و حیوانی خریداری و بضرورتمندان توزیع گردیده است. مدیریت تدقیق مالی :

این مدیریت به ترجمه و تدوین و تدقیق قوانین مالی کشورهای متمدن دنیا پرداخته حتی الامکان کوشیده است بادر نظر داشتن مقتضیات مالی کشور ما در تدوین و ترتیب تنظیم اصولنامه ها و پروژه های مالی افغانستان از آنها نیز استفاده نماید.

پروژه های سفر خرج ما مورین پس از تدوین و منظوری مقام صدارت عظمی و صحه ذات همایونی به دوائر و موسسات ولایات و حکومات مملکت جهت تطبیق و استفاذه توزیع گردیده است پروژه قانون اجیران و مستخدمین نیز بعد از منظوری مقام صدارت عظمی جهت تطبیق امتحانی برای یکسال، بدوائر و موسسات دولت توزیع شده است. تنظیم کتابخانه و تهیه کتب مفید جهت مطالعه و استفاذه ما مورین مالی کشور نیز توسط این مدیریت صورت گرفته است.

اجراآت مدیریت مجله و ته :

مدیریت مجله و ته بنشر مضامین مالی، پولی، اقتصادیه پرداخته و در این مدت مجله منظور معین نشراتی را تعقیب نموده کوشیده است که نشریه از مرام اصلی خود که تقدیم مضامین مسلکی بخوانندگان خاصه ما مورین مالی کشور است انحراف نه نماید.

د کاناو و صنايعو وزارت

تشكيل :

وزير : ع ، ج ، س ، ع دكتور محمد يوسف

معين : ع ، ص ، بباغلي عبدالاحد

د مخصوص قلم مدير : . . . .

د پاتني لوی مدير

بباغلي خواجه گلبدین

مدعي العموم اود مامورينو د خانگي آمر

بباغلي محمد طاهر

د محاسبی مدير

بباغلي رمضان علي

د خريداری مدير

بباغلي محمد يوسف

د معايني مدير

بباغلي محمد امين

د جنسي محاسبی مدير : . . . .

د پانو مدير : بباغلي محمد حنيف

د بريکت دجوړولو دفابر يکی مدير

د صنايعو رياست :

رئيس

بباغلي سيد احمد علي شاه معصومي

د تخنيک لوی مدير

بباغلي غلام دستگير عزيزي

د پلان او پروژي مدير

. . . .

د فورم او استندرد مدير

. . . .

دمقا ولات ، قانون او حقوقو مدير

بباغلي کبير الله

دند ویر لوی مدير

بباغلي دوست محمد فضل

د کاناو و صنايعو وزير بباغلي محمد يوسف

. . . .

د منجمنت مدير

.....

» غلام دستگير اعظمي

» محمد آصف

.....

.....

» ميناغلي محمد شريف

.....

د مراقبت او كنترولو مدير

د احصايي مدير

د ماليي مدير

د نندارتون مدير

د كار او كار گر لوى مدير

د كتابخاني او مجلې مدير

د ك-اينو رياست :

رئيس

» ميناغلي دوكتور سلطان احمد پوپل

» احمد علي عاكفي

» احمد الله

» محمد كاظم

» محمد صديق

» عبدالرسول

» خليل الرحمن

» عبدالصمد سليم

د كشفياتو مدير

د استخرا جو مدير

د تالقان دكانو لوى مدير

د كلفگان دكانو مدير

د مزار شريف » »

د اندخوى » »

د جيو لوژي لوى مدير

د ترانسپورتو لوى مدير يټ :

» سيد امان الله عبادي لوگري

» محمد اسماعيل

.....

لوى مدير

د جنسي محاسبى مدير

فني مدير

د پترول د تفحصاتو رياست :

» غلام علي

رئيس

ښاغلی محمد حسین مسأ

.....

» محمد قاسم قاضی زاده

» عبدالاحد

» عبداللطیف

» عبدالقدوس مجید

» عبدالله مبین

مرستیال

د ادارې لوی مدیر

د محاسبې » »

د لوازمو لوی مدیر

د جیالوژی لوی مدیر

د برمه کارې لوی مدیر

د علمي مطالعاتو لوی مدیر

د دېرو د سېکاري د دولتي اتحادی ریاست :

ښاغلی دکتور محمد یوسف دکانو او صنایعو وزیر

رئیس

ښاغلی عبدالله رحیمی

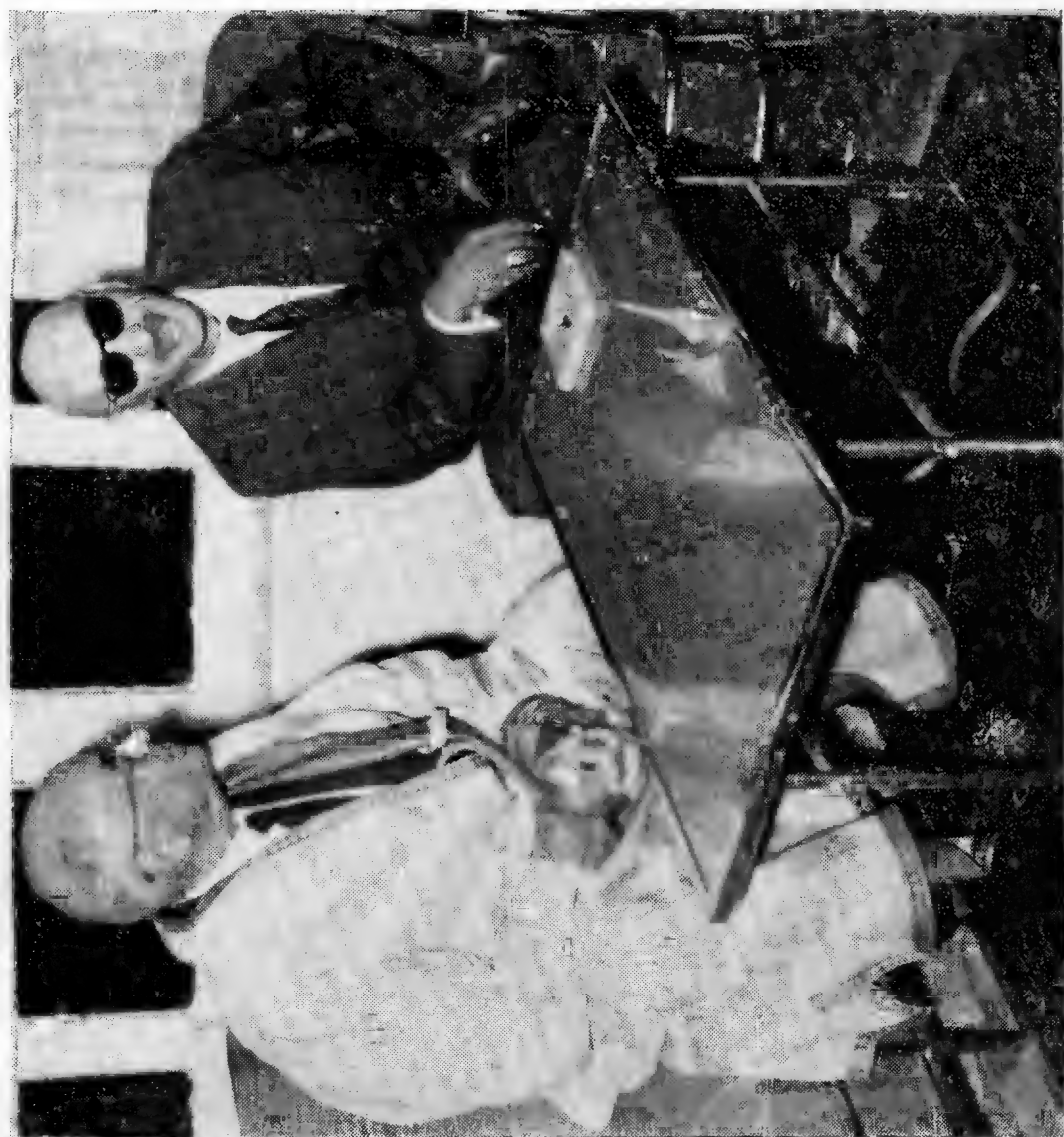
مرستیال

» ښاغلی سید میر خور د

د ادارې مدیر

شاه محبوب ما با مهمان گرامی شان جلالآب جلال با یار

اعلیٰ حضرت ہمایونی تقیہ سالک و اولیٰ حظہ فیروز ماہند

امور معادن و صنایع

درین سال ظرفیت تولیدی مملکت توسط به کار افتادن بعضی فابریکها و دستگا‌های جدید صنعتی و اصلاح و توسعه دستگا‌های سابق بطور قابل ملاحظه افزایش یافته پروژه‌های نیمه کاره و طرح‌های تکمیل نزدیک شده و بعضی پروژه‌های مهم جدید روی دست گرفته شد که بعضی در سالهای باقی مانده پلان اول و بعضی در جریان پلان دوم به تولید آغاز خواهد کرد.

پروژه‌های تولید برق در شق صنایع:

چون برق وسائر وسایل تولید نیرو و در حکم هدایا صنایع میباشد دولت در پلان پنجساله انکشاف این شق را اساساً بعهده خود گرفته برای این نظریه فعلا ساختمان چندین دستگاه خورد و بزرگ تولید برق چه بصورت آبی و چه بصورت دیزلی در نقاط مختلف کشور روی دست میباشد.

دستگاه برق آبی لغو:

بزرگترین پروژه ایست که تاکنون در افغانستان برای تهیه برق روی دست گرفته شده.

این پروژه به موجب سروی مطالعاتی که توسط موسسه تحو و کسپورت شوروی صورت گرفته به جای چهل هزار کیلووات که قبلاً در نظر بوده شصت هزار کیلووات ظرفیت نصب شده خواهد داشت علاوه بر آن جریان آب رود در رود خلیجی قابل طوری تنظیم و کنترل خواهد کرد که از تولید برق در دستگاه فعلی سروی بی نهایت وزمینه برای تعمیر دستگاه‌های دیگر و سربوبی و پایان تر آن در مسیر رودخانه مساعد خواهد شد.

دستگاه دوم پلخمری:

چون دستگاه اول برق بالادری برای احتیاجات صنایع جدیدی که در منطقه تاسیس میشود کفایت نمی‌کند بتاسیس یک دستگاه بزرگ به ظرفیت نه هزار کیلووات تصمیم گرفته شد که برای فابریکه جدید صنعت غوری معادن پغال کیرکیر و سایر صنایع صنعتی که در آینده در آن جا تاسیس گردد قوه محرکه مورد نیاز را فراهم کند کار تعمیر این دستگاه به کمک موسسه تحو و کسپورت شوروی آغاز و قسمت بزرگ کار تعمیرات امور فنی آن مثل ورکشاپ تحویلخانه ها و غیره تکمیل شده و به ساحه تخمین سی هزار

متر مکعب هموار کاري شده است کار حفر کانال و عمارت اصلي کار خانه نیز اخير آ آغاز شده است .

دستگاه خان آباد :

بظرفيت ۱۴۰۰ کيلوات برای رفع احتياجات ساحه صنعتی قندوز و خان آباد توسط شرکت پنبه تاسيس ميشود. تعميرات آن کامل و کانال قصر آب آن تقریباً تکميل گرديده و فعلاً بسته کاری توربین ها و جنريتورها جريان دارد.

علاوه بر دستگاه آبی فوق در نقاطی که فعلاً زمینه برای تاسيس برق آبی مساعد نبود و یا ضرورت فوری به نیروی برق احساس ميشود یک تعداد دستگاه های دیزلی نصب شده است. از آن جمله دو پایه دیزل جنريتورها هر یک به ظرفيت ۵۰۰ کيلوات بکمک اداره همکاری بين المللی امریکا در قندهار نصب و بکار آغاز کرده و دو پایه هر یک بظرفيت ۶۰ کيلوات در فراه نصب و کار تمديد شبکه شهری آن جريان دارد. کار نصب دستگاه بخاری برق گلپهار بظرفيت ۲۸۰۰ کيلوات نیز آغاز شده است.

پروژه های نساجی :

تاسيس فابريکه های نساجی در پلان اقتصادی مقام ممتاز دارد .

۱- فابريکه نساجی گلپهار .

بزرگ ترين فابريکه نساجی افغانستان است که بصورت یک کومپينات مکمل و عصری مرکب از ۴۷۰۰۰ دوک نختابی - ۱۴۲۲ پایه ماشین بافت اتوماتیک شقوق سفيد کاری رنگمالي ، تابه کاری و استفاده از مواد ردی از چند سال باينطرف تحت تعمير ميباشد. در سال گذشته کارهای اين فابريکه بمرحله تکميل نزديک شده شق نختابی آن بايک تعداد از ماشینهای بافت طور امتحانی بکار افتاد . کار ساير شقوق آن نیز از ۷۵ الی ۹۰ فيصد تکميل شده و انتظار ميرود در سال مالی آینده اين فابريکه بطور اساسی به توليدات آغاز کند .

۲- فابريکه بافت سندی امید (کابل)

اين فابريکه که مرکب از چهل دستگاه بافت اتوماتیک و ظرفيت سالانه ۶۵۰۰۰۰ متر پارچه سندی است در ماه جدی سال ۳۷ بکار آغاز نموده توليدات آن بمقدار روز افزون به بازار عرضه ميشود .

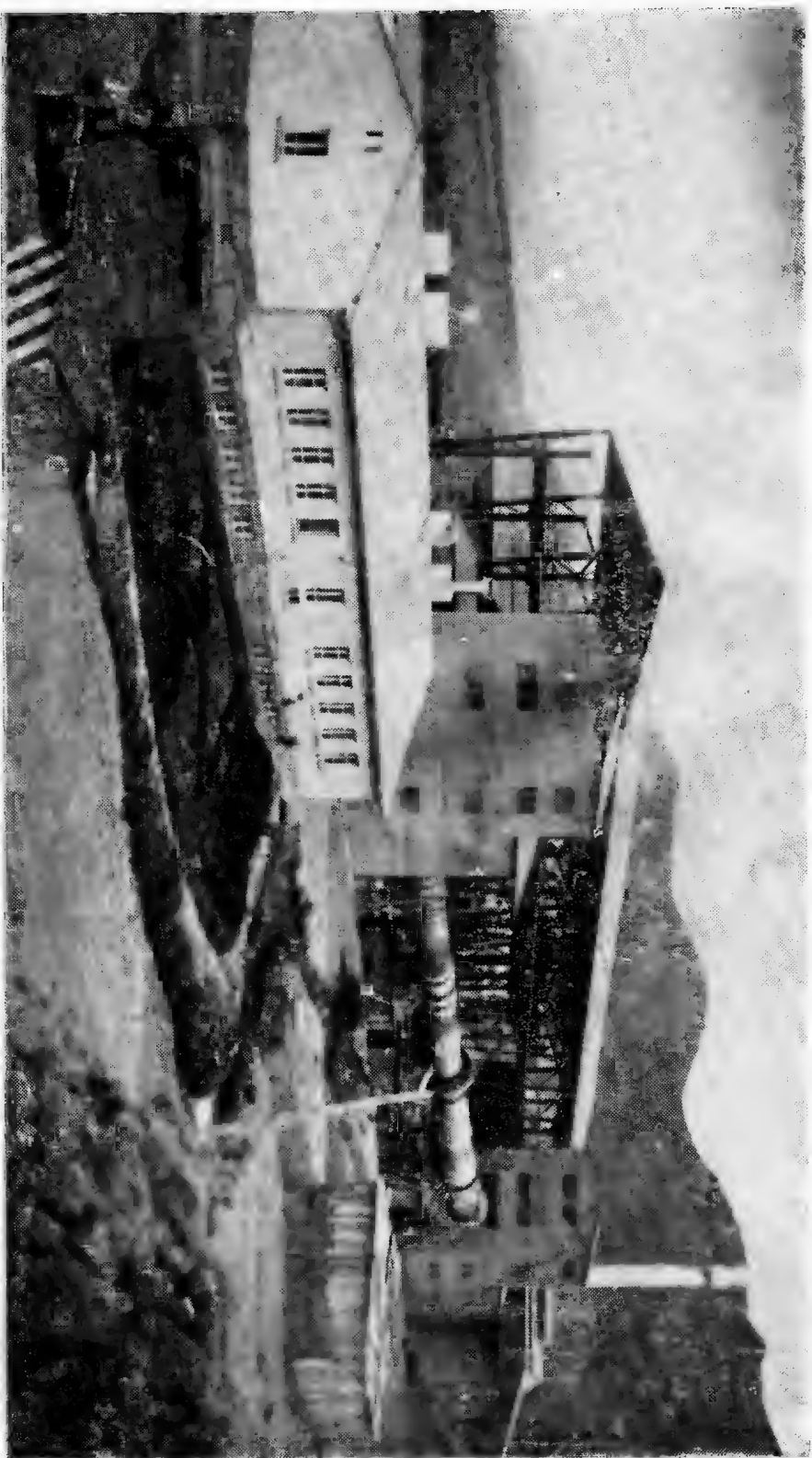
فابريکه پشمينه بافی قندهار .

برای توسعه و عصری ساختن اين فابريکه یک پروژه توسط موسسه پولندي سيکوپ تهیه

قسمتی از داخل فابریکه نساجی بلخمری (ولایت قطغن)

فابریکه سمنتسازی جبل السراج

گردیده که تولیدات آن را هم از نظر کمیت و هم از نظر کیفیت بلند خواهد برد.
سمنت سازی :

نخستین فابریکه سمنت سازی افغانستان که در سال ۳۶ بظرفیت روزانه یکصد تن در جبل السراج تکمیل گردید. درین سال بظرفیت خود نایل شد. اما چون احتیاجات کشور ازین ناحیه بسرعت رو با افزایش است بلا فاصله نقشه تاسیس یک فابریکه بزرگ روی دست گرفته شد.

این فابریکه که دارای ظرفیت فعلی روزانه دوصد تن و امکان توسعه تا چهار صد تن سمنت میباشد بکمک موسسه تخنواکسپورت چکوسلواکی در ولایت قطغن بنا میشود.
مواد خام اساسی این صنعت مثل سنگ چونه گچ - و ذغال سنگ همه بمقدار کافی درین نقطه در جوار یکدیگر موجود است و برق آن نیز توسط دستگاه دوم پل خمیری تأمین میشود.

کار تعمیرات فرعی و هموار کاری زمین فابریکه آغاز گردیده و نخستین قسمت ماشینها به محل کار و اصل شده است. انتظار میرود این فابریکه در سال پنجم پلان بتولید آغاز نماید.
ورکشاپها :

در پلان اقتصادی تاسیس یک تعداد ورکشاپها در نقاط مختلف مملکت برای ترمیم موتور ها و ماشینهای متنوع پیش بینی گردیده و قسمت بزرگ این نقشه توسط دستگاه های آتی تطبیق و تکمیل شده است.

۱- فابریکه ترمیم و فلز کاری جنگلک :

این فابریکه که در بدو امر بصورت یک ورکشاپ و مکتب تخنیک برای فابریکه نساجی تحت تعمیر گرفته شده بود درین سال بصورت یک تصدی مستقل درآمد با اشتراک سرمایه دولت بدرجه یک فابریکه فلز کاری و ترمیم ماشینها و عرادها تسعه یافت که دارای شقوق ذوب آهن - ریخته گری - پرزه سازی - ترمیم موتور - ماشین و غیره میباشد.

توسعه فابریکه جنگلک بکمک موسسه تخنواکسپورت شوروی صورت میگیرد. قسمت بزرگ ماشینهای آن وارد و بسته کاری آن جریان دارد انتظار میرود قبل از ختم پلان اول فابریکه بظرفیت نهائی خود بکار بیفتد.

فابریکه ترمیم زنده و ا نان (کابل):

این ورکشاپ بظرفیت ترمیم سالانه ۵۰۰ عراده موتر از طرف شرکت سرویس بکممک اداره‌ی همکاری بین المللی امریکا زیر تعمیر می‌باشد کار عمارت آن ختم گردید و بسته کاری ماشینهای آن جریان دارد.

فابریکه ترمیم قندهار:

بظرفیت ترمیم سالانه ۵۰۰ عراده موتر توسط ریاست انحصارات دولتی بکممک اداره همکاری بین المللی امریکا تاسیس میشود و در آن علاوه بر ترمیم موتر بسته کاری یک تعداد لاری و ترک نیز صورت خواهد گرفت.

صنایع مواد خوراکی:

۱- تیل کشی و تصفیه روغن قندوز:

در ظرف سال گذشته تقریباً ۷۰ فیصد بسته کاری ماشینهای این فابریکه که دارای ظرفیت تولید و تصفیه (۱۶) تن روغن نباتی قابل خوراک در ۲۴ ساعت می‌باشد تکمیل گردیده و انتظار می‌رود سال مالی آینده بتولید آغاز کند.

فابریکه صابون سازی که آنهم به فابریکه تیل کشی ملحق می‌باشد بکلی تکمیل گردیده و بمرحله تولید وارد شده است. این فابریکه برای تولید ۱۸۰۰ کیلوگرام صابون کالاشوئی و ۲۰۰ کیلوگرام صابون حمام در هشت ساعت ظرفیت دارد.

فابریکه تیل کشی مزار شریف:

برای استفاده از پنبه دانه و سایر حبوبات و روغن در ولایت مزار شریف یک دستگاه مکمل تیل کشی و تصفیه بظرفیت ۵ تن تیل در روز از چکوسلواکی خریداری و کار تعمیر آن آغاز شده است.

فابریکه حفظ میوه قندهار:

تولیدات مهم این فابریکه با ظرفیت هریک قرار آتی است.

الف: دستگاه کپوت سازی بظرفیت ۳۰ تن میوه خام در ۱۶ ساعت

ب: » شربت » ۱۰ » » » »

ج: » خشک کردن میوه » ۱۰ » » » »

دستگاه پاک کردن و سورت کردن میوه تازه بظرفیت یکصد تن در ۲۴ ساعت. علاوه دستگاه میتواند تا انداز ۹۰۰۰ تن کشمش را در سال شسته پاک و بصورت صحیح سورت و پیکنگ کند.

این فابریکه نیز دارای یک لابراتوار ورکشاپ ترمیم شعبه نجاری دستگاه تصفیه آب، مستعمل - دستگاه بخار و یک دیزل جنریتر بظرفیت ۱۲۰ کیلووات خواهد بود.

چینی سازی : ۱- فابریکه چینی سازی شا کر (کابل)

در جریان این سال داش دیگری هم درین فابریکه بکارافتاد و باین صورت فابریکه بظرفیت نهائی آن که روزانه (۵۰۰۰) پارچه ظرف چینی میباشد نایل شد.

علاوۀ آن یک دستگاه تولید خشت کاشی نیز وارد و بسته کاری شده است.

۲- فابریکه چینی سازی قندوز :

یک فابریکه چینی سازی دیگر بظرفیت نهائی روزانه (۵۰۰۰) پارچه با شترآک سرمایه شرکت اتحادیه پنبه و کمپنی ما روینی جاپان در قندوز تکمیل و در ماه میزان سال ۱۳۳۷ بکار آغاز کرده است.

منطقه صنعتی قندهار :

این پروژه که بکمک ادا ره همکاری بین المللی امریکا روی دست گرفته شده مرکب از یک تعداد فابریکه های متوسط و کوچک است که در جوار همدیگر در قند ها رتاسیس میشود و یک منطقه صنعتی واحد تشکیل میدهد. در داخل این منطقه بعضی از مسایل تخنیکی مثل تهیه برق و آب و خدمات ضروری و تأمینات و تسهیلات برای کار در آن بطور مشترک حل خواهد شد. فابریکه های که برای این منطقه در نظر گرفته شده عبارت است از (۱) فابریکه سگرت سازی (۲) فابریکه کنف (۳) فابریکه تیل کشی (۴) ورکشاپ ترمیم ریخته گری و بسته کاری با یسکل (۵) فابریکه چرمگری (۶) فابریکه نجاری (۷) فابریکه بوت دوزی (۸) فابریکه موا د ساخته تعمیرات از سمنت و گچ.

تهیه اسعار :

در مدت سه ماه اول سال سوم پلان برای توريد ماشین ها و سائر لوازم صنعتی در حدود دو میلیون و پنجصد هزار دالر بر نرخ نازل صنعتی در اختیار متصدیان و ارباب صنائع گذاشته شده این مبلغ تنها تادیات فعلی را که درین زمینه صورت گرفته ارائه می کند و چون قسمت بزرگ ماشین ها به کريدت کشورهای مختلف صورت می گیرد قیمت حقیقی ماشین ها نیکه درین سال خریداری و وارد شده بمراتب از آن بزرگتر است.

مؤسسات جدید :

مؤسسات جدید که در مدت سه ماه مذکور در وزارت معدن و صنائع به ثبت رسیده

قرار ذیل است :

- ۱- اتحاديه زغال به سرمايه ۱۰۰۰۰۰۰۰ افغاني
- ۲- شعبه صنعتي شرکت ميوه کابل » ۲۰۰۰۰۰۰ افغاني
- ۳- د لطفی ترميم ورکشاپ » ۴۰۰۰۰۰۰ افغاني
- ۴- موسسه ساختمان فابريکات غوري » ۳۵۰۰۰۰۰۰ افغاني
- ۵- قندسازي ننگرهار » ۱۷۰۰۰۰۰۰ افغاني
- ۶- شرکت حفظ ميوه قندهار » ۴۰۰۰۰۰۰۰ افغاني

احصائيه منتخب توليدات

۱۳۳۷	۱۳۳۶	۱۳۳۵		
۵۱۳۲۴۷۴۸	۲۸۸۱۹۳۳۹	۱۶۳۱۲۴۲۶	دېرشينا اوی شرکت	برق
کيلووات في ساعت کيلووات في ساعت کيلووات في ساعت				
۲۱۴۴۹۴۸۸ متر	۱۹۹۶۳۳۴۸ متر	۱۵۴۰۵۳۲۸ متر	شرکت نسا جي	پارچه ی نخي
۶۱۴۹۲ بندل	۱۲۳۱۴۶ بندل	۱۱۲۸۴۸ بندل	» »	نخ
۴۷۳۲ تن	۴۷۹۳ تن	۴۷۸۰ تن	» قندسازي	قند
۱۶۳۸۳۲ متر	۱۵۵۱۸۳ متر	۱۹۵۷۸۱ متر	پشمينه بافی کابل	پارچه پشمي
۴۳۵۹۵ تن	۶۳۴۶۶ تن	۴۷۴۸۶ تن	شرکت پخته	پنبه جاج
۳۲۲۴ متر	۳۱۰۲ متر	۳۱۴۷ متر	» قندهار	پارچه ی پشمي
۱۱۳۴۴۹۶ کليچه	۱۱۰۱۳۹۶ کليچه	۱۴۸۶۸۴۲ کليچه	» »	صه ابون کالا شوي
۲۸۲۱۷ کليچه	۲۰۳۶۸ کليچه	...	» »	» حمام
۶۰۸۶۷۰ درجن	۱۸۵۹۹۴ درجن	۲۰۰۶۴۸ درجن	گوگرد	گوگرد
۱۱۰۵۱۹ عدد	۱۰۴۴۴۲ عدد		شا کر	چيني سازي
۲۰۹۵۱ تن	....	...	سمنت سازي	سمنت

درشق معادن:

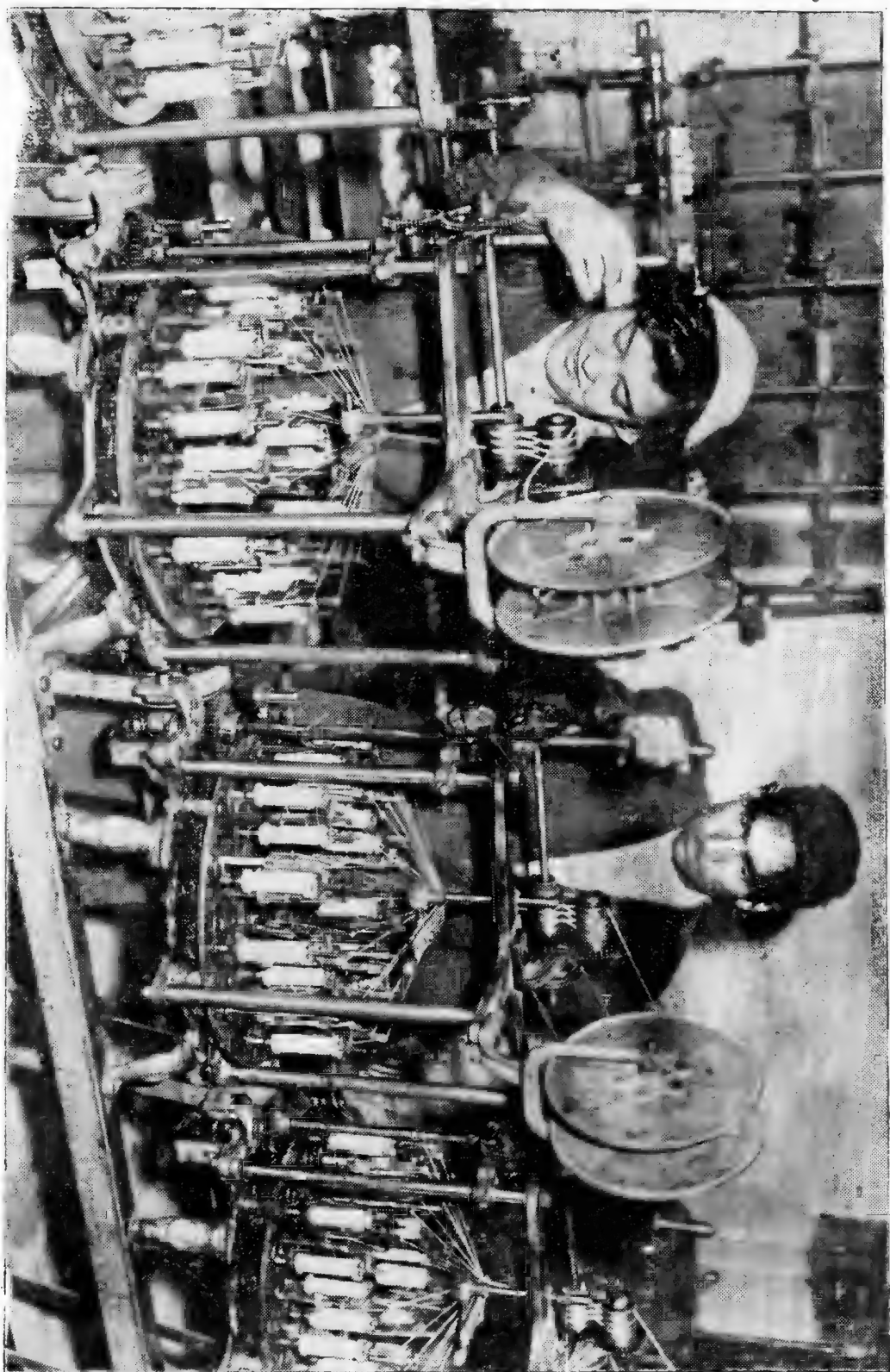
اجراآت وزارت درشق معادن نیز چه در زمینه سروی و مطالعات و چه در ساحه بهره برداری و انکشاف معادن بر اساس پلان ادامه داشت و ذیلا هر قسمت آن جدا گانه شرح داده می شود.

۱- سروی هیدرولوژی (تحقیقات آب)

این شق که قبلا در شعبه سروی جبالو جی تاسیس و بکارآغاز کرده بود در این سال تو سط

زنان افغان باشهامت ووجاهت مخصوص دردل كهساران و آغوش دشتها همگام مردها خدمت ميكنند

زنان امروز در رشته‌های مختلف زندگی با مردان سهم میگیرند

یک هیئت از متخصصین جمهوری ت اتحادی آلمان که بر اساس قرار داد همکاری تکنیکی دو مملکت با افغانستان آمده تقویه گردید و عملیات هیدرولوژی و هیدرومتری (سنجش آب) را به پیمانان و سیعتر روی دست گرفت.

برای ترمیم ماشین برمه و سائرها لوازم این شعبه یک و رکشاپ در دارالامان تأسیس شده است و علاوه بر سامان و لوازمی که از طریق امداد تکنیکی آلمان و سائرها کشورها بدست آمده یک مقدار سامان دیگر از داخل و خارج خریداری و تهیه شده است.

درین سال یک چاه عمیق در قند هار برای فابریکه حفظ میوه تکمیل شده و مطالعات برای حفر چاه های دیگر در مکتب دار المعامین - پوهنتون - پل چرخ - فابریکه ترمیم موتر قند هار جریان دارد.

همچنان پلانی برای تعیین لندازه جریان آب در رودخانه های کشور روی دست گرفته شده و بر اساس آن آلات اندازه گیری در تنگ غار و سروبی - درونته - پنجشیر، غوربند کتر و پل خمیری نصب شده است.

۱ - سروی جیا لوجی میترالوجی :

کار سروی عمومی جیا لوجی مملکت که در سال گذشته آغاز شده بود نیز درین سال توسط یک هیئت متخصصین آلمانی که از طریق امداد تکنیکی آن کشور با افغانستان آمده و سامان و لوازمی که از طریق مذکور تامین گردیده تقویه شده است.

سروی مخصوص مواد اذیو اکتیف به همکاری یک هیئت فرانسوی در نقاط مختلف شروع شده است همچنان معاینه ترسبات دریائی بغرض تحقیق مواد معدنی ثقیله به کمک متخصصین امداد تکنیکی فرانسه روی دست گرفته شده.

- توپوگرافی و سروی فضائی

بموجب یک ضمیمه که به کمک اداره همکاری بین المللی امریکایه قرار داد کمپنی فیرچایلد الحاق گردیده کارهای ذیل تا سال ۱۹۶۲ اجرا گردد.

عکس برداری هوایی به تاسیس ۱۰۰۰۰ و ۳۰۰۰۰ در حصه زیاد افغانستان
فوتوموزانیک های ۱۰۰۰۰ و ۱۰۰۰۰۰ با نقشه توپوگرافی ۱۰۰۰۰۰ و ۵۰۰۰۰۰
۱۰۰۰۰۰ - ۱۰۰۰۰۰۰ از طرف دیگر کار عکس برداری و سروی های
کنترولی زمین بر اساس قرارداد های سابق با روسیه و اتحادیه شوروی

و کمپنی فیلد چایلند امریکا دوام داشت و یسک ساحه بزرگ به مقیاس ۱ بر ۳۰۰۰ و ۱ بر ۶۰۰۰۰ عکس برداری شده و ترتیبات تاسیس ارشیف عصری و مناسب برای حفاظت نقشه های هوایی و توپوگرافی اتخاذ گردیده و یک اندازه سامان فو توگرافی بیشتری برای مطالعه و استفاده از عکس های هوایی از آلمان توزیع شده است.

تفحص پترول:

بموجب قرار دادی که باموسه تخنول کسپورت شوروی بامضاء رسیده کار مطالعه بغرض عملیات تفحص در یک ساحه وسیع در سمت شمال آغاز گردیده و تا کنون امور ذیل در آنجا انجام یافته است.

الف تحقیقات جبالوجی عمومی بمساحت (۸۰۰۰) کیلومتر مربع و تحقیقات دقیق تر در ساختمان های کوه انگوت - پتیم تاغ - خواجه گروک و شبرغان بمساحت (۱۳۰۰) کیلومتر مربع.

ب - ترتیب نقشه مناطقی هوایی در ساحه (۴۲۰۰۰) کیلومتر مربع.

ج - امور صحرائی فو تو جیو دوزی (تشکیل شده است)

د - امور صحرائی گرا دی متر به مساحت ۲۸۰۰۰ کیلومتر مربع

ه - امور ساینز میکی بخطوط و ساحه های معینه بمساحت ۶۰۰ کیلومتر

و - در ساختمان کوه انگوت یک چاه کشفیاتی به عمق (۱۵۰۰) متر برای مطالعه ساختمان عمومی جباله جی منطقه برمه شده که از آن معلومات مفیدی بدست آمده است.

ز - ساختمان های مساعد دیگر در سائر نقاط ساحه کشف و برای اجرای عملیات برمه کاری در آینده در نظر گرفته شده است.

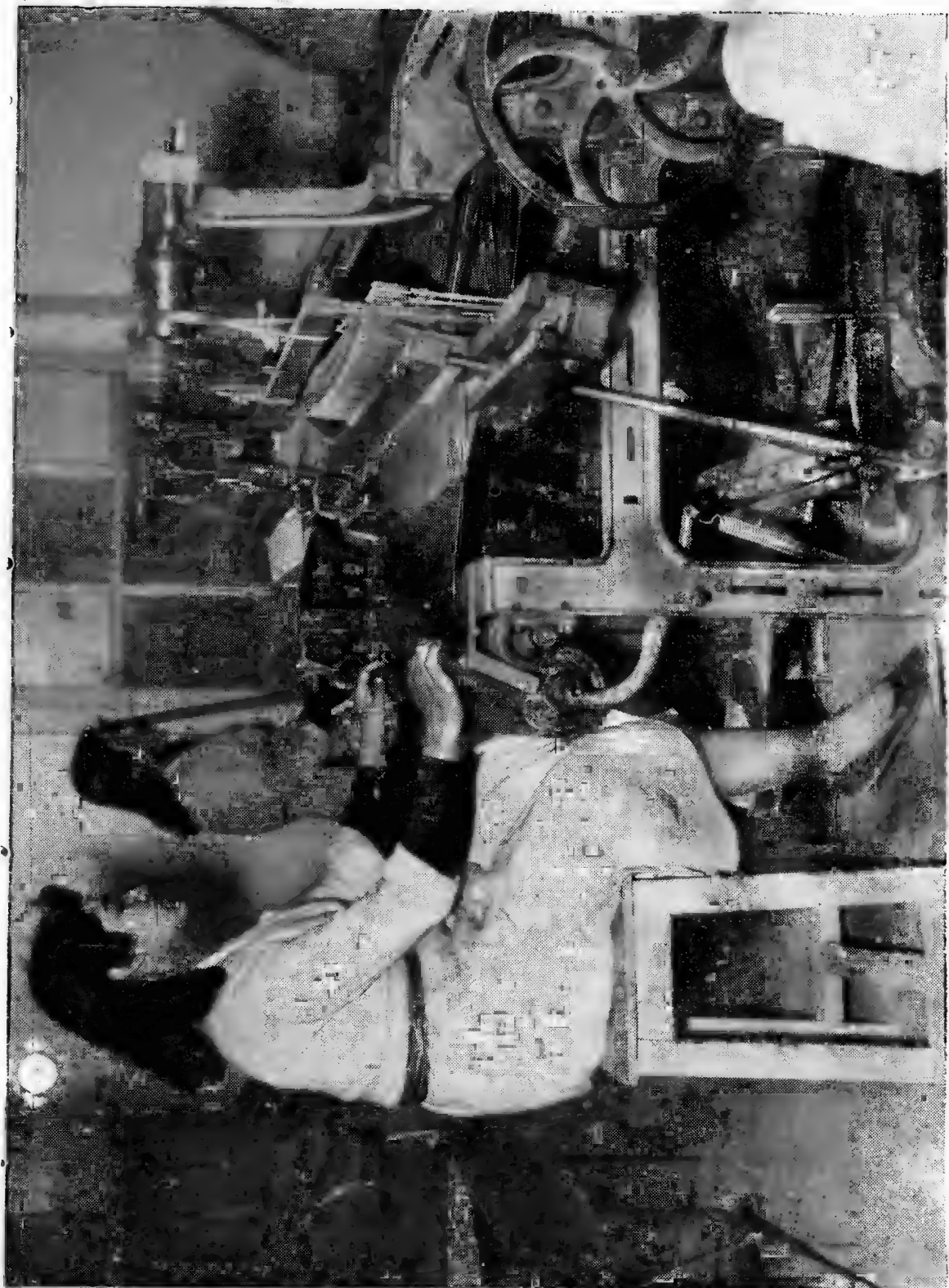
از آنجا که کار تفحص و احیاناً استخراج پترول یک کار وسیع و دامنه دار است که عملیات را برای مدت های طولانی ایجاب می کند یک تعداد عمارت برای مرکز پاست تفحصات و دوائر آن در مزار شریف و برای نشیمن متخصصین در مزار شریف و سرپل تعمیر گردیده و هم یک ورکشاپ یک لای بوراتوار و کاراژ های موثر در مزار شریف تاسیس و اعمار گردیده است.

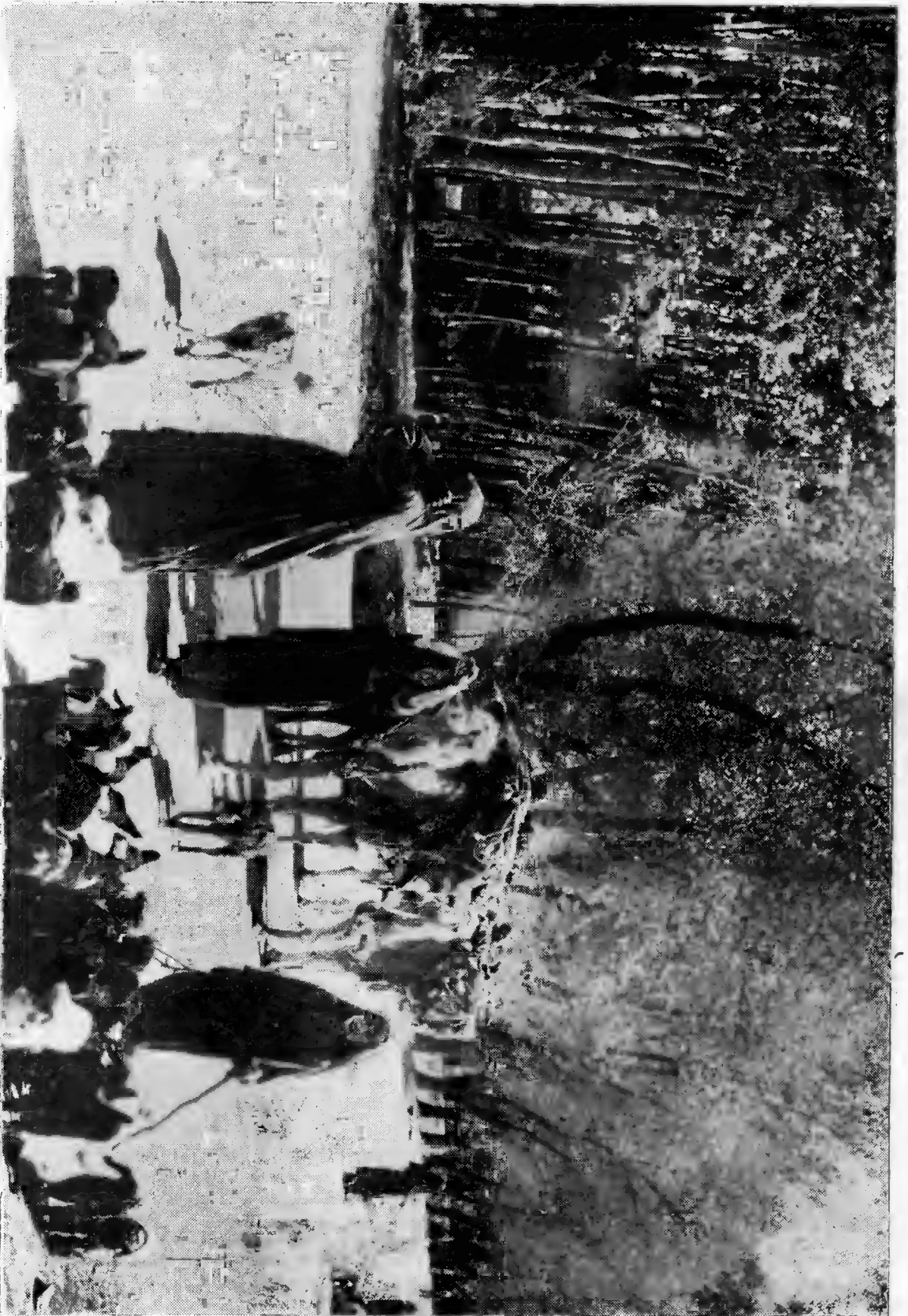
استخراج ذغال سنگ:

در معدن ذغال سنگ ایش پشته کر و کر درین سال از یک طرف عملیات میکانیزی نمودن (یعنی استعمال قوه های ماشین بجای قوه انسانی از کارهای ثقیل) که قبلاً آغاز گردیده بود و از طرف دیگر مطالعات مزید را جمع به مقدار و سعت ذخایر ادامه داشته است:

فعالیت زنان در نساچی

زنان افغان در امور حیاتی با مردان قدم بقدم فعالیت میکنند (هکاسی سلیم)

در معدن ایش پشته مخصوصاً کارهای ذیل انجام یافته است .
الف نقشه گیری تمام کارهای تحت الارضی از ابتدای استخراج تا اخیر سال ۱۳۳۷ به مقیاس
۱ بر ۲۰۰۰ و بعضاً ۱ بر ۱۰۰۰ .

ب- ترتیب پلان آینه ی انکشافی لیتزهای ۱-۳-۴-۵ .

ج- تکمیل صوف مایل تحت لیتز ۳ بطول ۲۵۰ متر و تجهیز آن بایکه برقی ماشین کش و خط آهن
د- نصب خط آهن ناوه های فلزی برای انتقال زغال سنگ از دامنه لیتز ۴ الی نیمه لیتز
ه بطون ۷۰۰ متر .

در معدن کرکر :

الف نقشه گیری تمام کارهای تحت الارضی از ابتدای کار معدن الی اخیر سال ۱۳۳۷ به مقیاس
۱ بر ۲۰۰۰

ب- ترتیب پلان انکشافی و انکشافی آینه .

ج- نصب پایه های فلزی در صوف های نقلیه و تهویه و توسعه پرو و فیل صوف بطول تقریباً
۹۰۰ متر .

ه- تعمیر اطاق های نشیمن برای یکصد نفر معدنچی .

علاوه بر عملیات فوق که در خود معادن صورت گرفته در مرکز ریاست اتخاذ به کار تاسیس
یکتور کشاپ مکمل تمام گردیده و هفده حویلی نشیمن برای مامورین و دوازده حویلی نشیمن
برای کارگران با عایله تعمیر شده است کار تعمیر یک مرکز تولید برق زغالی به ظرفیت ۲۵۰
کیلووات ، گارژهای مورد لزوم نیز تکمیل گردیده است . اقدامات جهت توسعه جنگل
های ذخیره بغرض تهیه چوبکار آمد معادن ادامه داشت و در حدود ۵۰ جریب زمین در باغ
ذخیره مرکز اتحادیه در دوازده کن (پل خمیری) و ۱۸۷ جریب زمین در جنگل جدید
۵۰۰ جریبی که در اشکمش احداث می شود نهال شانی شده است .
سائر معادن زغال .

برای کوتاه ساختن فاصله در بین ذخائر زغال دره صوف و نقاط استهلاك آن در کابل و غیره
نقاط یک سرک مستقیم در بین ذخایر مذکور و سمنگان بطول ۱۱۲ کیلومتر تعمیر شده است
که زمین سه برابر استفا ده اقتصادی از معادن مذکور (که بهترین و غنی ترین ذخائر فعلی افغانستان
است) آماده میسازد .

در معدن کرخ هرات کار استخراج برای مصارف محلی دوام دارد .

۱۳۳۶	۱۳۳۷	تن	احصائیه تولید زغال .
۸۹۵۰	۱۲۳۵۰	تن	معادن ایش پشته .
۱۰۶۹۹	۲۱۵۹۶	»	معادن کرکړ
			معادن نمک :
۱۳۳۶	۱۳۳۷	تن	احصائیه تولید نمک
۱۰۸۳۲	۱۳۴۲۷	تن	معادن تالقان
۱۷۶۹	۱۸۵۱	تن	معادن کالنگان
۶۲۴	۷۹۱	»	معادن مزار شریف
۸۸۴۲	۹۵۶۰	»	معادن اندخوی

لاچورد .

عملیات استخراج از معدن بدخشان مدت دو نیم ماه دوام داشت و در نتیجه آن مقدار ۵۵۱/۱۴۲ کیلو گرام لاچورد استخراج و بکا بل نقل داده شده . برای سهولت آینه یک سړک جدید از حصه جرم تاقریه حضرت سعید بطول ۷۵ کیلومتر امتداد یافته است . در خود معدن نیز یک تعداد اطاقها برای دفن و راهایش مامورین و عماله تعمیر شده است . برای تنظیم عملیات اکتشافی و استخراجی آینه درین معدن اخیرا یک نفر متخصص از دولت شوروی استخدام گردیده که از چندی باینطرف بکار آغاز کرده است .

طلا .

در نظر است کار استحصال طلا از دریای کوکچه با وسایل عصری دوباره آغاز گردد و برای اجرای این امر اخیراً یک نفر متخصص از دولت شوروی استخدام شده است .

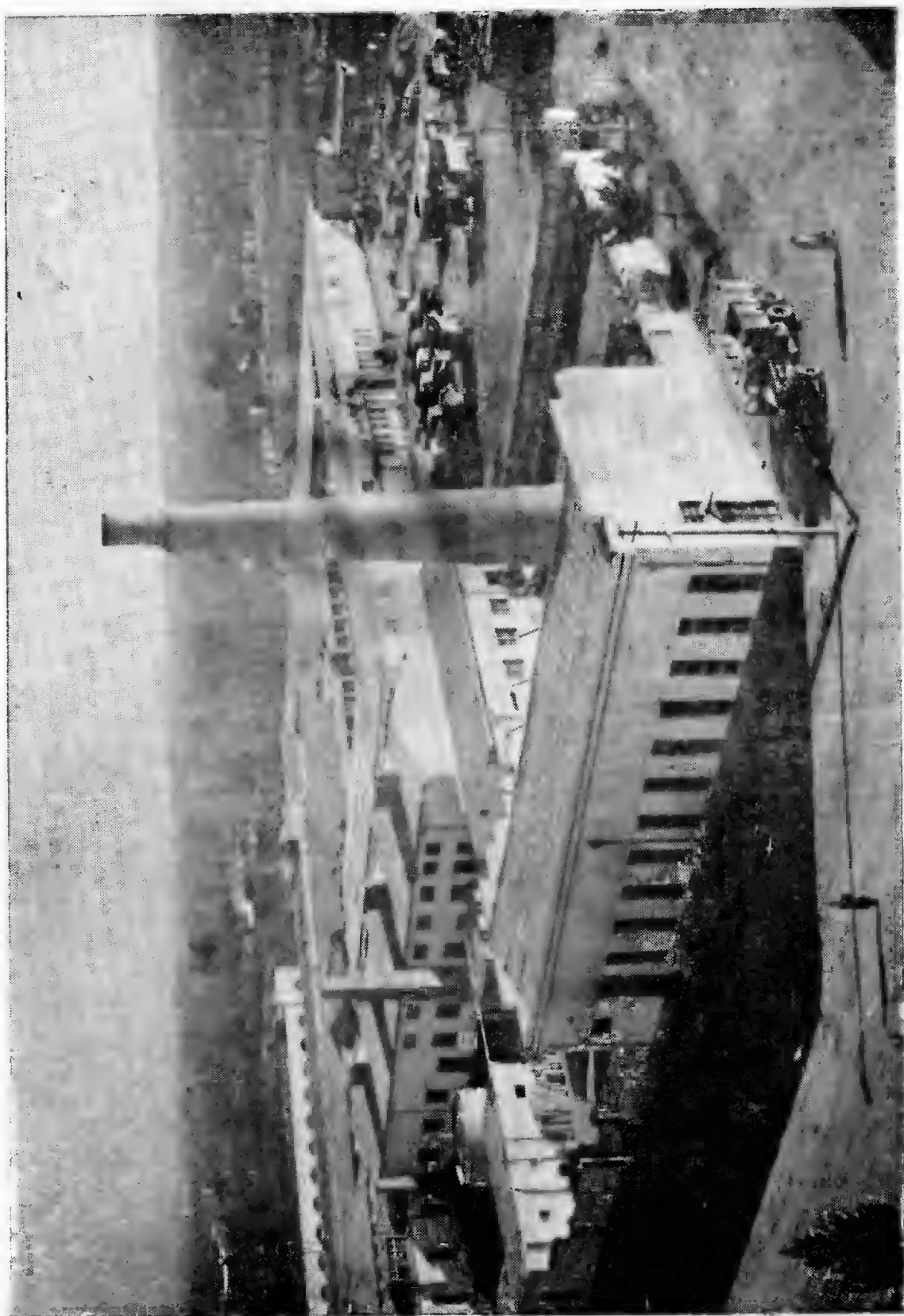
آهن .

برای سروی امکانات تولید آهن دو نفر متخصص از شوروی استخدام گردیده که از چندی باینطرف بکار آغاز کرده اند .

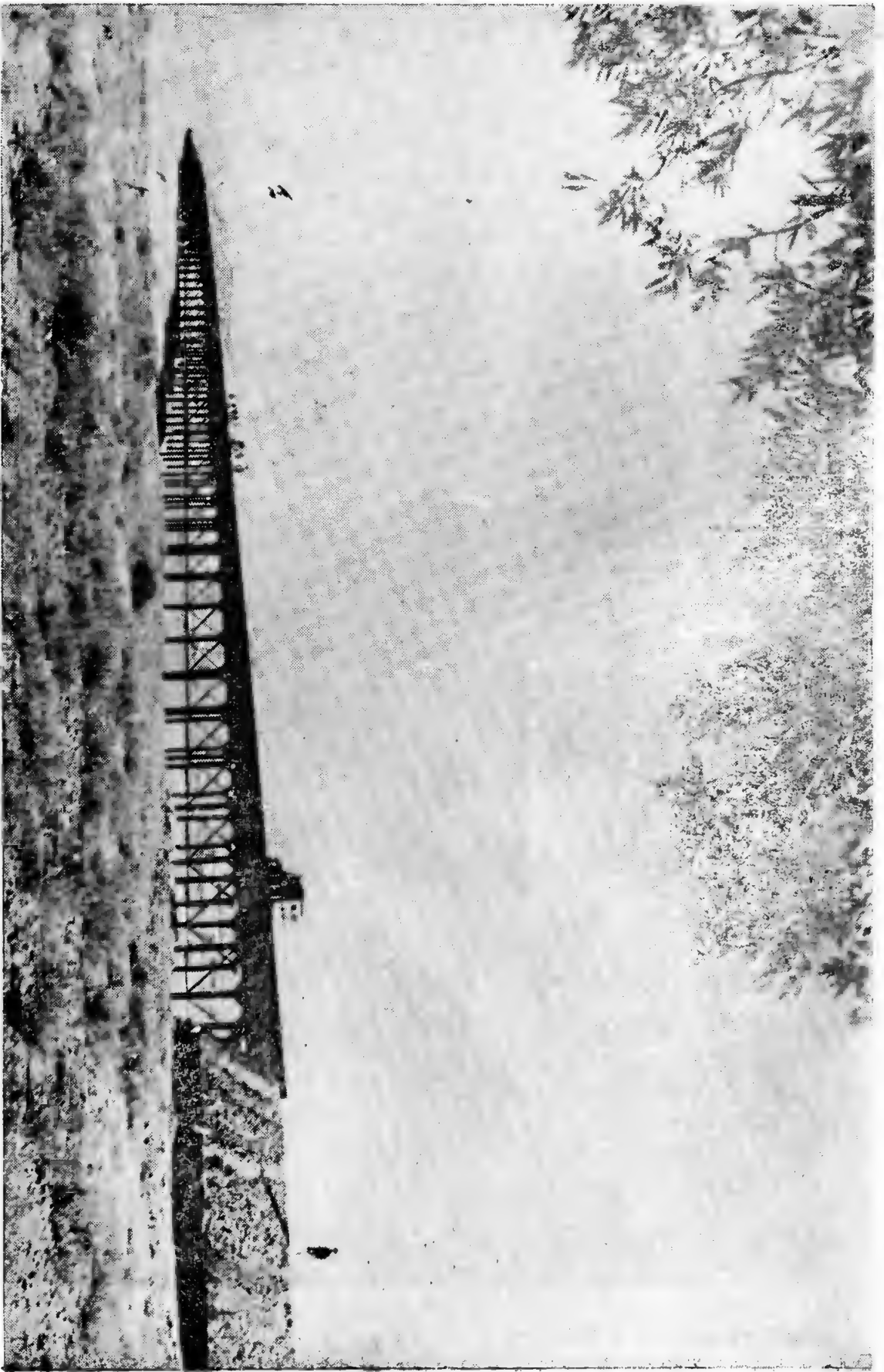
خلاصه اجراءات وزارت صنایع و معادن در سال گذشته :

تربیه نفرنی :

چون تربیه و تهیه نفرنی برای شقوق مختلف معادن و صنایع یکی از شرایط اساسی تطبیق پلان است و وزارت قرار سابق باین موضوع متوجه بوده و علاوه بر ترتیباتی که برای تربیه نفر در اثنای کار گرفته شده یک عده از جوانان را بشرح آتی برای حصول تخصص بر اساس فیلوشپ و سکالرشپ ملا لک متحابه به خارج فرستاده است :

دور نمای فابریکه قند سازی بغلان

پل فراہ رود

برای امور رهید ری لورثی یکنفر با امریکا .
 برای انجنیری پترول پنج نفر با امریکا المان غربی و لبنان
 برای محاسبه و اداری یکنفر با المان غربی
 برای چینی سازی یکنفر به جاپان
 برای رنگ آمیزی تپا به کاری نساجی یکنفر به المان غربی
 همچنان نمایندگان وزارت در کنفرانسها و مجالس بین المللی اشتراك نموده اند .
 امور ترانسپورت :
 برای حمل و نقل زغال و سایر اجناس مربوطه معادن در سال ۱۳۳۷ یک شعبه ترانسپورت
 بصورت اداره دولتی تشکیل گردد یدیه بود ۱۰۴ عراده لاری به کمک اداره همکاری بین المللی
 امریکا و اردو بکار افتاده است .
 یک ورکشاپ ترقیم نیز برای شعبه مذکور تاسیس شده است .

د کړه شېنې وزارت

تشکیل

وزیر ښاغلی غلام حیدر عدالت د کفیل په حیث
د قلم مخصوص مدیر ښاغلی محمد ابراهیم نورستانی
د قوانینو مدیر « محمد زمان امدی
د خارجی ارتباطو مدیر « غلام نقشبند
معین « .....

د ادارې لوی مدیر « غلام یحیی ابوی
د ذاتی مدیر « محمد اکرم
د محاسبی او لوازمو مدیر « عبد الاحد
د پلان د محاسبی « « محمد عباس
د ترانسپورت مدیر « مسجدی
د اوراقو « « سید نور احمد
د تعمیراتو مدیر « جان محمد

ښاغلی غلام حیدر عدالت وزیر زراعت

« محمد یاسین مائل
« عبد العلی نوابی
« عبد الله
« عبد الغفور
« سید احمد زارع
« سید محسن
« عبد العلی افضل
« محمد حسن کشتیار
« محمد انور
« محمد یوسف
« عبد الاحد افضل

د نباتاتو دساتنی او تولیداتو آمر
د « د تولیداتو لوی مدیر
د « دساتنی «
داگرو نو می لوی مدیر
د تخمونو د اصلاح او زیاتوالي مدیر
داگرونو می ادا ری مدیر
د ماشینو نو او زراعتی آلاتو مدیر
د جنگلاتو او اوبو لوی مدیر
د سروی او تبعاتو مدیر
د مجادلی مدیر
داوبو او خاوری مدیر
د حیواناتو دروژنی او ورتنری آمریت :
آمر

ښاغلی داد محمد

« محمد اسلم
« میرك شاه شریفی

د ورتنری لوی مدیر
د حیواناتو دروژنی لوی مدیر

دھیوانی مجادلی مدیر	بناغلی فیض محمد نسکر
دیو لوژی دموسی مدیر	» محمد امان
دوتروری دینونچی مدیر	» غلام سخی شجاعی
دھیوانا تو دجنس داصلاحو مدیر	.....
د تغذیی او مراقبت مدیر	.....
دتوسی او نشراتو لوی مدیر	بناغلی دکتور محمد احسان رفیق
دنشرا تو مدیر	» محمد شریف نسیم
دتوسی مدیر	» محمد عمر
دکتابخانی مدیر	» غلام حسین رشیدی
داقتصادی لوی مدیر	.....
دپلان او تتبعاتو مدیر	» فضل الرحیم
داقتصادی مدیر	.....

وزارت زراعت جهت اصلاح تخم نباتات و بمنظور ترویج آن در محیط و هم بملحوظ سبزی و آبادانی مملکت از تجربه گاهای مرکزی به تعداد (۴۰۰۶) نهال شمر و غیر شمر بقسم فروش بدسترس اهالی گذاشته و هم بیش از (۲۰۰۶۳) نهال مختلف طور را یگان برای وزارت خانه ها، شار و الی کابل و غیره موسسات توزیع نموده است.

بمنظور تکثیر در قوزیه های مذکور به تعداد (۲۵۱۴۷) نهال غرس و مقدار ۸ سیر و ۶ پاو تخم حبوبات مختلف بذر گردیده است.

زیتون های ولایت پکتیا که ساحه بزرگی را در بر گرفته یک قسمت آن توسط متخصص و متعاضین کرم باغبانی پیوند گردیده است و در باره بهره برداری از جنگل های مندهیر (جاجی) تحقیقاتی انجام شده است مقدار (۵۰) کیلو گرام تخم درختان جنگلی بنرض نکثیر جنگل ها از خارج تهیه شده است. در حصه غنڈک و جلمش و توپ چی (بامیان) پنجاه و یک جریب و چار سوه زمین مصورت یک جنگل مصنوعی در آمده است. در دشت لیلی (مر بوط حکو متی اعلی میمنه) یک حصه زمین عطف چر طور امتحانی قرق شده.

بمنظور اصلاح جنس سبزی و غله انواع زیر زمینی، ۲۲ نوع کاهو، ۱۷ نوع لبلبو، ۱۶ نوع نخود، ۸ نوع کرم، ۵ نوع کبوتری تابستانی، ۸ نوع کرم گلدار، ۸ نوع بالک، ۴ نوع شانم، ۶ نوع کرم گلپی، ۹ نوع باز، ۸ نوع کدو، ۱۸ نوع لوبیای بد بوست، ۳۵ نوع باد نجان رومی، ۷ نوع باد نجان سیاه، ۱۶ نوع ارچ و ۱۶ نوع لوبیا زیر تجربه گرفته شده از ۱۶ نوع گندم خار جی و داخلی که تحت مطالعه قرار گرفته بود (۱۹) نوع آنالیز عبارت از گندم (نبرد) امریکائی، شاین، اسپندیلر، گندم و استیو گیل، اینها در قندهار و خوست و هرات میباشند نتیجه مشتمل بر آفاده است. مضمون آن گندم پوری، یکشتی و نرگس و غیره است که در قندهار و خوست و هرات میباشند و تفاوت اعلاهم ضمن اسرخی مطالبه بالذمت و نیز (۹۶) نوع گندم بهار و کشت در قندهار و خوست و هرات از جمله (۵۱) نوع جاری بشمار می آید. بهای بطنی جاری نوع (هایرد) نتیجه قناعت بخش داده است. و هم چنین انواع ریشه های ذیل نتیجه قناعت بخش داده است.

ریشه ریخته پورین	حاصل	هر جریب	سیر
« ورنل	»	»	۳۲۹۰۰
« افغان	»	»	۳۲۵۰۳
« کوداك	»	»	۳۳۷۰۹
« هرز و تا کاهن	»	»	۳۴۴۰۲

رشته گیرم	حاصل	هر جریب	۳۴۹،۳	سیر
» میکربا لتیک	»	»	۳۵۶،۱	»
» اتلا نتیک	»	»	۳۷۰،۹	»
» به فله لو	»	»	۳۷۹،۴	»

این رشته نسبت به سایر رشته های وطن حاصلش از ۱۵ تا ۲۰ فیصد بیشتر است در بغلان ۳۰ جریب زمین قابل زرع گردیده و اقسام مختلف تخم های حبوبات و نباتات کشت شده است (۶۰) جریب زمین در پوزه ایشان برای غرس اشجار و بذر حبوبات آماده شده است و نهال های ناجو، مورپان، آکاسی، شنگ و انواع علوفه کوهی و مقدار ۱۲ سیر پرسته در آن غرس و بذر گردیده است.

از تجربه گاه بنال (۲۰۰۳۶) نهال پیوندی بفروشنر سانیده شده و (۱۶۱۰) نهال مشمر و غیر مشمر و زینتی طور را یگان بدسترس مکاتب و موسسات گذاشته شده است و بیش از (۳۴۰۰) نهال در کنار جاده ها غرس شده بر علاوه یک جریب زمین تخم ناجو و نیم جریب تخم مورپان بذر شده است. از فارم قندوز به تعداد (۳۶۸۷) نهال مشمر غیر مشمر و زینتی بفروشنر رسیده و بیش از ۴۹۵۴ نهال طور را یگان توزیع گردیده است (۷۸۰۰) نهال در فارم مذکور پیوندگر دیده و در فواصل سرک جدید الاحداث فارم اوتوبلاقی بیش از (۷۰۰) نهال بته های زینتی غرس گردیده

جوجه هایی که نسلگیری وزارت زراعت پرورده است

و نیز بمنظور اصلاح پنبه یکمقدار پنبه دانه نوع اکا لای ۴۴ و چند نوع پنبه دانه دیگر طور تجربه جهت تکثیر تخم بذر گردیده است هفت نوع گندم مصری که بمقابل مرض سرخی مقاومت دارد بغرض تکثیر بذر گردیده و تعمیر کلپ زراعتی در تجربه گاه مذکور نزدیک تکمیل است. در میمنه (۵۸۰) اصله نهال پیوندی شفتالو، ناک، سیب و بهی از فارم قندز انتقال و غرس شده و مقدار ۱۲ سیر تخم پسته، بادام و رشته بذر گردیده است و تعداد (۲۴۸۹) نهال ناجوا کاسی ارغوان و بادام غرس شده است مقدار ۴۸ سیر و ۸ پلو تخم بادام، زرد آلو، شفتالو، انار، زیتون مورپان، نارنج، ناجر در ولایت پکتیا زرع و (۲۲۰۰) قلمه گل گلاب، پنجه چنار الیسکن گندیری و طاحوس و (۹۶۰۰) نهال لوکات غرس شده. در حکومت اعلیٰ فراه (۱۴۲۳۰۰) نهال ناجو، سفیدار، توت، شنگ، طاحوس و گلاب صد برگ غرس و ۱۰ پا و ۱۱ سیر تخم بادام، ناچو، سرو، مورپان، کتلیا، ارچه و توت بذر شده است. در حکومت اعلیٰ پروان ۱۳ جریب زمین آما ده بذر حبوبات و غرس نهال شده (۱۶۱۶) نهال مختلف غرس و یکسیر تخم ناچو و مورپان بذر گردیده است در جنگل های مر یوط آنجا (۱۳۰۰) نهال شانده شده است. در حکومت اعلیٰ بدخشان بمساحه ی شصت جریب زمین للمی زراعت پسته شده و از تجربه گاه آنجا به تعداد (۱۳۸۰۵) نهال توت جاپانی بغرض تربیه گرم پبله باهالی

بمقوله قله

توزیع شده است. در علاقه داری بلخاب و سرپل مربوط حکومت اعلی شیرغان به تعداد (۵۵۰۰) نهال سفیددان و ع-رعر غرس و ۲ سیر و سه پلو خسته بادیام، زرد آلو و ناجو بندر گردیده است.

پیله وری

در سال جاری یک استیشن کرم پیله جدیداً در ولایت هرات تا سیس یافته است کار تعمیر استیشن پیله وری گلباغ تکمیل و تخم پیله به انکشاف گذاشته شده است ازین استیشن تخم مادری حاصل و یمر اگز دیگر توزیع میگردد.

به حکومت اعلی بدخشان ۸۸۵ قطی، بولایت ننگرهار (۸۰۰) قطی، هرات ۷ قطی ریاست وادی هلمند (۷) قطی، شرکت اتحادیه پخته قند ز «۱۷۰» قطی، ریاست انکشاف دهات (۲۰) قطی مجانی و هم یک قطی بحکومت فرانسه طور نمونه فرستاده شده است به شرکت قند سازی بغلان برای دوره دوم سال ۲۷ (۳۰) پاکت و برای شرکت اتحادیه پخته برای دوره اول سال ۳۷ ۱۳ پاکت فرستاده شده است از استیشن ننگرهار به تعداد (۲۰۰۰) قطی تخم تجارتی پیله و (۱۸۲) پاکت تخم مادری حاصل شده است از استیشن پیروان (۱۰۰۰) قطی از استیشن تپه تاج بیگ

در کشور عزیز ما، امثال این چراگاه‌ها زمینه‌ساز پروری تربیه حیوانات و مساعد ساخته است

(۵۰۰۰) قطي تخم تجارتي بيله و (۳۲۰) پاکت تخم ما دري بدست آمده است :
 در نظر است جهت توسعه کرميله يک استيشن جديد در ولايت ننگرهار، تأسيس يابد و هم اساس
 ۳۰ جريب زمين براي تربيه توت جاني پائي گذاشته شود علي العجلاله (۵۵۰۰۰۰) افغاني
 و بمنظور فوق تخصيص داده شده است در قسمت آبياري و اصلاح انهار، نهر اجمير دشت کيله گي
 و دريای کوکچه سروی شده و اصلاح نهر اجمير که يک ساحه وسيع اراضي بغلان را سيراب
 ميکند سردست گرفته شده درجر خشک و حسن ثال گه ايجاب احداث برق را ميکند و لازم
 ضروريه آن تهيه گرديده شکن سيل بر نهر مذکور اصلاح و سدا کاري گسرد يده بهرروي
 دشت کيله گي تکميل و بکار انداختن آن موجب سرسبزي يازده هزار جريب زمين خواهد شد
 سروی نهر ارچي ادامه دارد ،

در تمام مناطقي پنبه کاري ما مو رين فني موظف گرديده تازه اريغان را در
 اجراي کار شان رهنمائي کنند . جهت بهبود وضع لبلبو و استحصال مزيد آن لا نوع
 تخم لبلبوي پولندي و (۹) نوع تخم لبلبوي چکوسلواکي خواسته شده و لبلبوي
 پولندي تحت تجر به قرار گرفته است .

در سال جاري به ترتيب ذيل پنبه دان و تخم لبلبو براي زارغان تو ز يبع
 گرديده است .

در ولايت قطغن و مر بو طات آن پنبه دان (۴۳۵۸۵) سير .

نمونه ي سبزي محصول فارم بغلان

در ولایت هرات شریف و مربوطات آن پنبه دانه (۸۳۴۷۵) سیر .
 در حکومت اعلی شیرخان و آقچه پنبه دانه (۵۹۰۰۰) سیر .
 در حکومت اعلی میمنه پنبه دانه (۲۴۷۰۵) سیر .
 در ولایت قطن تخم لبلبو (۱۴۳۱۱۵) کیلو .
 برای اصلاح تخم ده هزار تن گندم بذری از شوروی خواسته شده و در ماه
 سرطان برای وزارت زراعت و ولایت هرات ، شریف ، حکومت اعلی شیرخان ، حکومت
 اعلی میمنه و ولایت هرات و حکومت اعلی فراه توزیع میشود و همچنین ۴۰ تن
 گندم نیز برای زراعت بیکار خواسته شده تا در ولایت کابل تسکین و ترویج گردد .
 تربیه خانه های حیوانات در جمال مینه و بینی حصار بنا یافته است .

انواع مختلف گاو ، گوسفند ، اسب و مرغان مختلف زیر تربیه گرفته شده در سال جاری به
 تعداد (۲۶۹۵۹۴) حیوان ذریعه ای و اکسین های مختلف پیچکاری گردیده و (۳۲۹۵۷۵) حیوان
 توسط گولپ قدای شده است و نیز به تعداد (۱۱۶۱) حیوان در شفاخانه حیوانی وزارت
 معالجه شده است .

به تعداد ۱۱ گوساله ای دور گه بمنظور ترویج بمردم توزیع گردیده و در لایه توار مرکز
 و استیشن های اطراف به تعداد (۷۸۰) حیوان از بهترین نسل خارجی تلقیح شده است .

سبزی های نمونه

جهت اصلاح جنم مرغان مملکت به تعداد (۴۰۷۲) بیضه مرغ و بیش از (۲۲۵) چوچه مرغ بمردم توزیع شده است. مکتب بیطاری دارای سه صنف گر دیده و متعلمین صنف اول و دوم و سوم مشغول تحصیل میباشند، تعمیر مرغ خانه بینی حضار تکمیل کار تعمیر لابراتوار حیوانی قندهار و ولایت هرات شروع گردیده است.

به منظور تکمیل پرسونل فنی دو نفر به بیروت، دو نفر به المان، یک نفر به انگلستان، یک نفر به طهران و یک نفر به استرلیا جهت تحصیل عالی فرستاده شدند. لابراتوار مرکز مطالعات زیادی در باره سرخی گندم، سرخی نیشکر، خاکسترک تاک، ساچمه

پیوند زیتون

خوردگی، قرغه تاک، مرض سیاق داخلی تدقیقات و سروی مرض کفشک گندم و مرض جولانگه نموده است. همچنان یک اندازه سامان و ادویه بغرض مجلداتی امراض

حیوانی و نباتی تهیه شده است.

مدیریت عمومی توسعه و نشرات بتاریخ اول دلو سال ۱۳۳۷ در وزارت زراعت تشکیل گردید، فعالیت های این شعبه ذیلا توضیح میگردد.

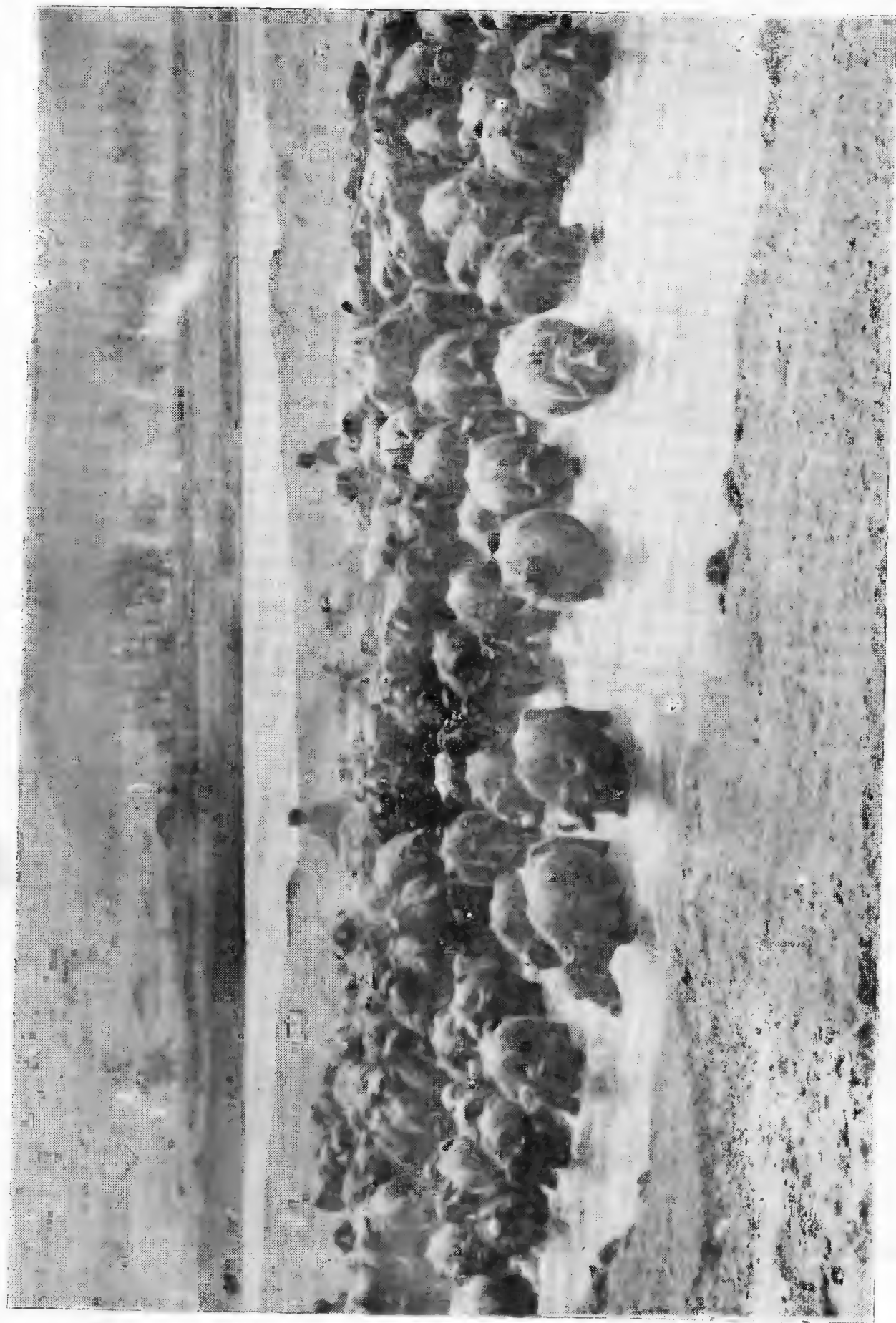
امور توسعه:

بتاریخ اول حوت سال ۳۷ کورس سه هفته ای توسعه ی در مرکزوزارت افتتاح و یک

عمایات دوا پاشی

چراگاههای وسیع و شاداب کشور ما زمینه را برای پرورش حیوانات مساعد ساخته است.

دره زیبای سا لنگ

دمطبوعاتو مستقل ریاست

تشکیل :

دمطبوعاتو مستقل رئیس ج سید قاسم رشتیا

مرستیال پہ لمبری رتبہ

مشاور پہ ۲ رتبہ بناغلی محمد قاسم واجد

د قلم مخصوص مدیر پہ ۴ رتبہ

بناغلی عبدالاحد لطیف زادہ

د نشراتو لوی مدیریت :

د نشراتو لوی مدیر پہ ۳ رتبہ

دکتور حفیظ اللہ ناصر ی «کفیل»

د داخلی نشراتو مدیریت :

د داخلی نشراتو مدیر پہ ۴ رتبہ

بناغلی عبدالکریم پروینا «کفیل»

غری پہ ۵ رتبہ

غری پہ ۵ رتبہ

غری او د سالنامی مسئول مدیر پہ ۵ رتبہ

» پہ ۵ رتبہ

د خارجی نشراتو مدیریت :

د خارجی نشراتو مدیر پہ ۴ رتبہ

غری پہ ۵ رتبہ

دمطبوعاتو لوی مدیریت :

لوی مدیر پہ ۳ رتبہ

غری پہ ۴ رتبہ

» » ۴ رتبہ

» » ۵ رتبہ

» » ۵ رتبہ

» » ۵ رتبہ

بناغلی سید قاسم رشتیا رئیس مستقل مطبوعات

بناغلی فدا محمد صارم پہ حفظ درتبی

محمد حسن جدی

محمد یوسف روشنفکر «کفیل»

محمد حسن فہیمی «کفیل»

محمد سرور وفا

رحمت اللہ شفق پہ حفظ درتبی

محمد انور مفتی

میرایام الدین ساعی «کفیل»

فقیر محمد

د فرهنگي روابطو لوی مدیریت

» ښاغلی محمد حیدر ژوبل «کفیل»

لوی مدیر په ۳ رتبه

د معرفي افغانستان مدیریت :-

» محمد شریف ایوبی «کفیل»

د معرفي افغانستان مدیر په ۴ رتبه

۴ تنه

مسلكي غړي

» محمد عارف شیرزاده

د خارجي مراجعاتو د خانگي آمر

د فلمبرداری او عکاسي مدیریت :

» عبدالصمد آصفی «کفیل»

مدیر په ۴ رتبه

» محمد کریم شیون

غړي او د عکاسي د خانگي آمر

» محمد اکبر شالیزی

» د «فلمبرداری» »

د افکارو دروژني لوی مدیریت :

» شاه محمد رشاد

لوی مدیر په ۲ رتبه

» محمد شفیق و جدان

د پیام حق د مجلی مسئول مدیر

» فضل من الله فضلی

مرستیال

» محمد یونس خالص

د خطبې د خانگي آمر

د کتابخانی لوی مدیریت :

» غلام جان

لوی مدیر په ۳ رتبه

» فدا محمد سالم

غړي په ۴ »

» محمد نادر

» ۵ »

د محاسبی او لزام لری مدیریت :

» رامچند «کفیل»

لوی مدیر

» عبدالغفار

مرستیال

داداری مدیریت :

» ښاغلی عبدالاحد لطیف زاده

داداری مدیر و کفیل

د کابل راډیو ریاست :	ښاغلی عبدالروف بینوا
رئیس په لمړۍ رتبه	» رستم علی سلطانی
اداری مرستیال	» عبدالحق واله «کفیل»
مسلمې مرستیال	» ښاغلی محمد نذیر ترزکوال
د تېږې مدیر	» محمد ابراهیم خواخوږی
د مراقبت مدیر	» محمد سرور رڼا
د تدقیق او مطالعاتو مدیر	» حفیظ الله خیال
د مرستی مدیر	» عبدالرحمن بینا
د آرت مدیر	» غلام حبیب نوابی
د پښتون بزغ دمجلې مدیر	» میراجان
دمحاسې او ادارې مدیر	» محمد گلاب بشار
د عربی دڅانګې	»
د انګلیسی	»

• • • •

امور ریاست متقل مطبوعات

امور نشراتی :

انکشاف سریه نشراتی، جستجوی راههای بهتر بغرض بلند بردن سطح ثقافت و هنر، تنویر افکار مردم تبلیغ در راه تعمیم فرهنگ و تهیه اطلاعات از منابع خارج که بتواند هموطنان مارا از وقایع جهانی باخبر ساخته و ارتباط آنان را با ملل جهان و دنیا یکی که در آن بسر میبرند استوار سازد و همانطور کشور مارا از حیث کلتور و ثقافت بجهان معرفی کند هدف اساسی ریاست مطبوعات را تشکیل میدهد.

روی این اساس ریاست مطبوعات از یکطرف بامؤسسات و دوائر یکه برای این منظور اشترک مساعی مینمایند تماس داشته و عندالایجاب به آنان رهنمایی و مساعدت کرده است و از جانب دیگر ذریعهی شعبات اختصاصی خود به تطبیق نظریات و پلانیهای که برای تعقیب این هدف موثر ثابت شده است سعی نموده است.

همچنان سیاست نشراتی مملکت را متکی به آمال ملی، خیر و صلاح جامعه تبلیغ نموده و در بر تو بیطرفی و قضاوت آزاد مردم ما، مسایل جهانی را به همکاری نشرات و مطبوعات کشور منعکس ساخته است.

برای بلند بردن سطح مطبوعات و ثقافت مملکت دوائر نشراتی مرکز و ولایات را معاونت نموده و درین زمینه التفات فضلاء و دانشمندان کشور را جلب و از مساعدت شان استفاده کرده است. آثار و تراجم نویسندگان برجسته کشور را گرد آورده و به این وسیله ساحه معاونت خود را با جراید کشور مخصوصاً ولایات توسعه بخشیده است.

همچنان برای استحکام رابطه بین دوائر جراید و مطبوعات مملکت کوشیده با وسیله برای رفع انتظارات ثقافتی و نیازمندیهای جامعه خدمت کرده است.

برای فراهم ساختن وسیله جهت انکشاف سطح معلومات عامه در مرکز و ولایات دوره های انسانی کلوییدی و یک تعداد کتب و مجلات علمی، ادبی و اجتماعی را بزبانهای فارسی، پښتو، انگلیسی، فرانسوی و عربی از منابع داخلی و خارجی تهیه نموده و باین ترتیب در تقویه کتابخانه های مطبوعات و مؤسسات مرکز و ولایات سهم گرفته است.

کتابخانهی مرکزی ریاست مطبوعات با اثر همکاری بیشتر و جلب رضائیت مطابعان توفیق یافته است در جریان سال در تعداد مراجعین خویش بیفزاید.

همچنان بغرض همکاری نزدیک یک تعداد کتاب های معتبر علمی و ادبی تکراری

کتابخانه را به کتابخانه های نیازمند اهدا کرده است بعلاوه در تنظیم و ترتیب کتابخانه بصورت فنی با اقداماتی متشبت گردیده است .

ریاست مطبوعات بغرض تهیهی معاونات تازه از اوضاع جهان مخصوصاً اطلاعات علمی و اختراعات، نشرات معتبر و پر ارزش منابع خارجی را جمع و به ترجمه و نشر آن پرداخته است .

همچنان ضرورت مطبوعات و جراید ولایات از ناحیهی اخذ اطلاعات از جریان پلانهای انکشافی دولت بوسیلهی تهیهی معاونات از در ابروزارخانه ها و موسسات تأمین گردیده و بهمین ترتیب در تهیهی لوازم طباعتی و سامان مورد ضرورت آنان به همکاری ریاست مطابع توجه شده است .

در اواخر قوس سال ۱۳۳۷ که متأسفانه قسمت بزرگ مطبعه‌ی دولتی با اثر حریق مد هش متضرر گردیده ریاست مطبوعات برای احیای مجدد مطبعه‌ی مذکور که یک موسسه‌ی بزرگ طباعتی مملکت است مساعدت کرده و کومک های عرفانی، موسسات داخلی و خارجی را بغرض ادامه‌ی فعالیت موسسه‌ی مذکور جلب نمود .

تعمیم علم و هنر :

جوایز مطبوعات که هدف آن تعمیم علم و معرفت در مملکت و توسعه‌ی ساحه‌ی نشر تراجم و آثار است سال گذشته بطرز بی سابقه‌ی توجه نویسندگان، مترجمین و اهل هنر را جاب کرد .

کتاب قه‌وس تکلمی (فارسی) افغانستان اثر شباغلی عبدالله افغان نویسنه‌ی مورد التفات پادشاه علم دوست و محبوب ما واقع گردیده بدریانت جایزدی آریانا که حظه‌ی ورا علیه حضرت هما یونی لطف می فرماید مفتخر گردید :

همچنان یک تعداد آثار نظم و نشر تا لیفات و تراجم باخذ جوایز مولینا جلال الدین باخی ، سید جمال الدین افغان ، رحمان بابا ، عبدالحی گردیزی موفق گردید .

برای تعمیم و انکشاف هنر و تشویق اهل هنر برای نخستین بار، آثار هنری سامان، عکاسان، مجسمه سازان و کارهای دستی در جوایز مطبوعات موقع یافت همچنان موسیقی درین ردیف پذیرفته شد و یک تعداد سراینندگان و نوازندگان شوقی و مسلکی و مرتبین موزیک در قطار برندگان جایزه سهم گرفتند که امید است این امر در انکشاف و تشویق اهل هنر موثر واقع و بتوانیم توجه ارباب هنر و ادراک پدید آوردن آثار بهتر هنری جاب کنیم و درین ساحه نیز بهنگام سایر امور عرفانی و مدنی بمزقیتم های دست یابیم و برای نیازمندان جامعه محصول آندیشه و تفکر عالمان و ابتکار و ذوق هنری هـ رمنندان مملکت را تقدیم کنیم

روضہ حضرت شاہ ولایت آباد

عکس از نندۀ چادر دود چادر عکاسی سال ۱۳۳۷

عکس برنده جایزه درجه اول عکاسی سال ۱۳۳۷

نشر سالنامه‌ی افغانستان و دیگر نشرات موقوفه نیز در قطار فعالیت‌های نشراتی ریاست مطبوعات قابل تذکر است.

ژورنالیست های جوان :

با حساس ضرورت تعمیم روزنامه و روزنامه نگاری در مملکت طوریکه پارسال با اطلاع رسانیدیم ریاست مطبوعات بر ای نخستین بار به تدویر کورس ژورنالیزم اقدام کرد. موفقیتی که در پایان نخستین سال کورس نصیب محصلین گردید ریاست مطبوعات را به آینده‌ی روشن روزنامه نگاری از پهلوی مساعی فارغ التحصیلان کورس مژده می دهد. امید داریم بعد از ختم موفقانه‌ی دوره‌ی کورس یکعده ژورنالیست های جوان را که در عین حال با تاجار بیکه در دوره‌ی ماموریت خویش در دوایر مسلکی و نشراتی اندوخته اند به جامعه‌ی مطبوعاتی مملکت معرفی کنیم. در اینجا باید از همکاری و وزارت معارف و زحماتیکه استادان پوهنشی ها در پیشبرد کورس در جریان یک سال گذشته متقبل شده اند اظهار امتنان کرد.

نتیجه‌ی کورس بر ریاست مطبوعات موقع داد تادرا آغاز سال تعلیمی جدید (۱۵ سنبله) صنف اول کورس را مطابق به نظر هیأت تدریسی برای آئوده جرانان که نترانستند در دوره‌ی اول سهم بگیرند نیز دایر کند. نشرات افغانستان در خارج :

ریاست مطبوعات بغرض معرفش کشر رعزیز ما بخارج برای فعال ساختن دوایر اطلاعات افغانستان در لندن و قاهره کوشیده عکس ها، مضامین و موضوعات مختلف را در باره‌ی انکشاف سوبه‌ی زندگی و پیشرفت امور اجتماعی مملکت از منابع مختلف داخلی ذریعه‌ی مدیریت نشرات خارجی تهیه و به اختیار دوایر مذکور بگذار د.

که در مجله های مربوط به خود (افغانستان نیوز منتشره‌ی لندن) (وافغانستان منطبه‌ی قاهره) وقتاً فوقتاً نشر گردیده است، به علاوه سال گذشته به تقریب چهلمین سالگره‌ی استقلال وطن مواد و موضوعاتی را در باره‌ی انکشاف مملکت در چهل سال اخیر تهیه و به اداره‌ی اطلاعات افغانی در لندن ارسال نموده که قسمت زیاد نشریه‌ی فوق العاده‌ی اداره‌ی مذکور را احتوا نموده است.

امسال نیز مطالبی در باره‌ی پیشرفت پلانهای اصلاحی و انکشافی مملکت با اختیار شعبات نشراتی افغانستان در لندن و قاهره گذاشته شده است.

همچنان برای سایر منابع خارجی و نمایندگی های سیاسی افغانستان در خارج مطالب مورد نیازشان تهیه و ارسال گردیده است.

راپور تاثر :

مطالب و موضوعات منتشره در مطبوعات خارج را جمع به کشور عزیز، خواه ذریعه نمایندگی های سیاسی افغانی در خارج و یا توسط موسسات مقطوع فروشی خارجی جمع آوری گردیده ترجمه و روزانه در بولتن مخصوص نشر و به مراجع ذی علاقه تقدیم شده است .

سا نسور و تهیه ی فلم ها :

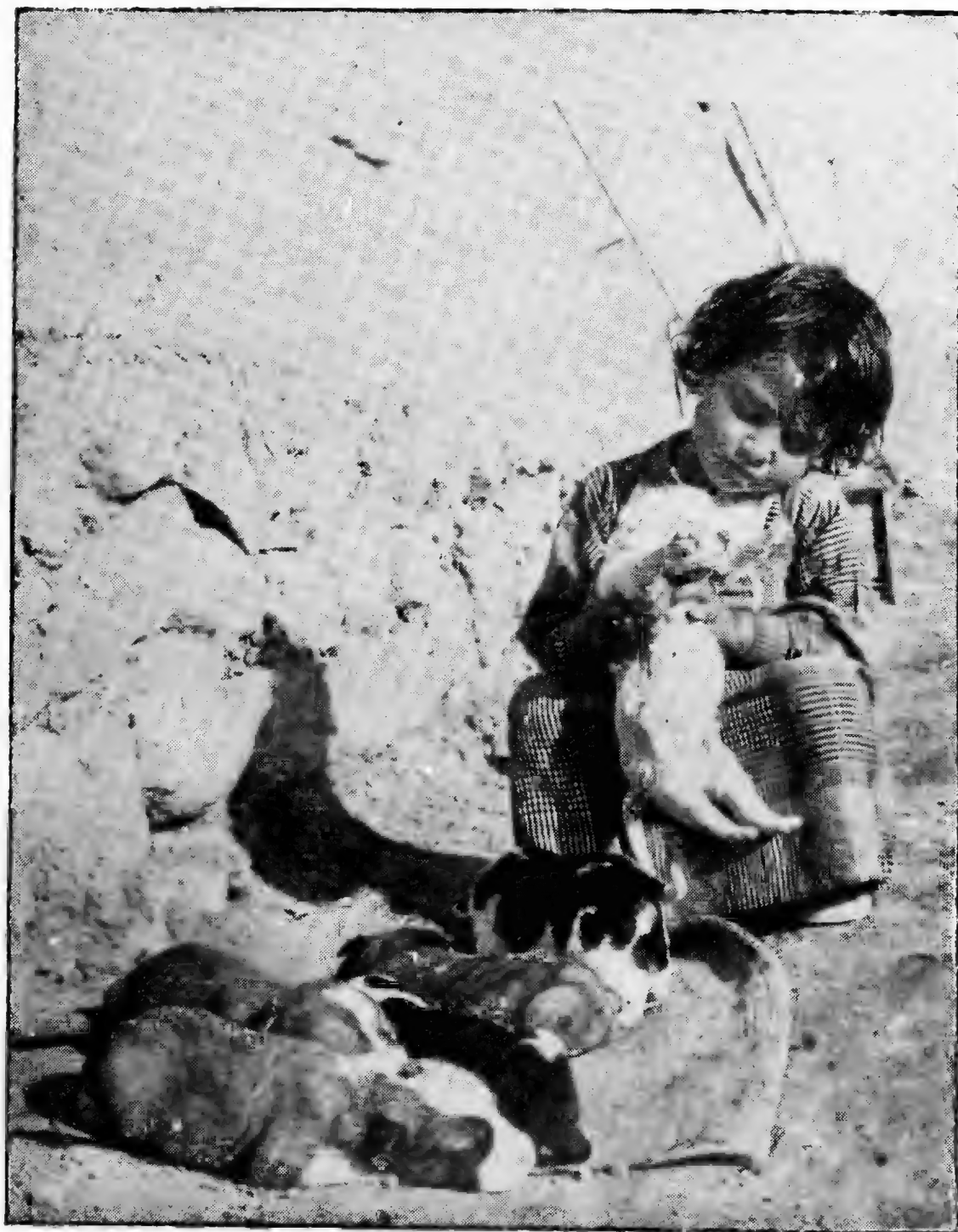
مدیریت سا نسور رویهمرفته علاوه بر ایسایرا مورقانونی در ظرف سال کوشیده است که از راه انعقاد قرار داد فلم با کمپنی های خارجی وضع فلم ها را بهتر نموده و مطابق آرزوی اهالی مقتضیات و ایجابات عصر درین راه خدمتی نمود به باشد بر علاوه برای سینماسکوپ ساختن سینماها اقدامات صورت گرفته است .

فلم ها و درام های که در خلال سال مالی یعنی اول میزان ۱۳۳۷ الی اخیر سنبله ۱۳۳۸ - از نظر سا نسور گذشته است قرار ذیل است .

۱ - سینمای پامیر :	درام ها .
هندی (۵۵) فلم	کابل ننداری (۱۶)
روسی (۲۵) »	پوهنی ننداری (۱۵)
امریکائی (۶) فلم	زینب ننداری (۴)
سینمای کابل :	
هندی (۶۲) فلم	
روسی (۱۲) »	
امریکائی (۹) »	
سینمای پاریس :	
امریکائی (۴۲) فلم	
روسی (۲۵) »	
چینائی (۱) »	
فرانسوی (۱) »	

تدویر صحنه و سینما ها :

برای شهرخان آباد و اندخوی اجازه ی تدویر سینما داده شده است برای بناروالی قندز و هرات ننداری اجازه ی تدویر تیا ترا عطا گردیده است .

عکس برنده درجه چارم جایزه عکاسی

همین‌و این این‌دو نگهداران سلامت جامعه آینده است

همچنان برای مجله‌ی بنو و نکی (وزارت معارف) و مجله‌ی خاوندوی اجازه‌ی نشرات داده شده است برای ۳۵ کتبا بفروشی شهری و یک کتبا بفروشی در اندخوی و موسسه کتنگ فروشی سهمی نیز اجازه داده شده است. برای ۲۸ موسسه عکاسی مطابق مقررات مطبوعات اجازه نامه صادر گردیده است.

روابط فرهنگی:

ورود دسته‌های هنرمندان خارجی به مملکت و بازدید هنرمندان ما از کشورهای دیگر: در ماه اسد سال ۱۳۳۷ مدیریت عمومی روابط فرهنگی برای ورود یک دسته از هنرمندان برای شمول در چهارمین جشن استرداد آزادی مملکت آمادگی می‌گرفت که بنا بر دعوت یک هیأت بیست و چهار نفری سرود و رقص تاجکستان شوروی ریاست بناغلی نظ-روف و دسته‌ی شصت نفری هنرمندان مردم چین وارد کابل شده بنمایشهای هنری در کابل و قندهار پرداختند.

در خزان سال ۱۳۳۷ یک دسته‌ی هنرمندان رادیو کابل بدعوت رادیو مسکو از جمهوریتهای اروپائی و آسیائی شوروی دیدن کرده کنسرتها دادند و در رادیو ستالین آباد گرم پذیرائی شدند. در اوایل بهار و هم‌چنین در هفته‌ی آخر ماه مذکور علی‌الترتیب دسته‌های موسیقی جاسش نفری تیمار دن و چهار نفری گولدن گیت از ممالک متحد امریکا بکابل آمده به نمایشها و کنسرتها موسیقی در پوهنی‌نداری و صحنه‌ی بهاری چمن پرداختند.

در آغاز سال ۱۳۳۸ دعوتنامه‌هایی بدسته‌ی هنرمندان مختلط تاجک و ترکمن شوروی، دسته‌ی اکروباتهای چین و یک دسته‌ی رقص باله امریکائی داده شد که از جمله‌ی دو هیأت اول‌الذکر دعوت را پذیرفته در ایام چهل و یکمین جشن استرداد آزادی ما بکابل می‌آیند.

پذیرفتن هیأت‌های فرهنگی ممالک دوست و اعزام هیأت‌های فرهنگی به خارج:

در طی سال معین وزارت کولتور اتحاد شوروی ضمن ورود یکسایه از رئیس مستقل و ارکین مطبوعات بازدید کرد. هم‌چنین در ایام چهارمین جشن استقلال یک هیأت سه نفری روزنامه‌نویسان شوروی بکابل آمده مهمان روزنامه‌ی هیواد بودند. بناغلی خلیل‌الله خلیلی بهیث نماینده‌ی ریاست مستقل مطبوعات در کنفرانس نویسندگان در تاشکند بنا بدعوت وزارت کلتور از پاکستان شوروی و در مراسم چهارصدمین سال وفات محمد فضولی شاعر آذربایجان در آن محفل سهم گرفت. بنا بدعوت وزارت کلتور شوروی برای مشاهده‌ی فرهنگ از پاکستان بوسیله‌ی مدیریت عمومی روابط فرهنگی هیأتی دعوت شد که برخی از نمایندگان وزارت معارف بدان

منظر بشور وی مسافرت کردند . همچنین یک هیأت فرهنگی دیگر بر ریاست ښاغلی عبدالوهاب طرزی رئیس گړځندوی در پا ییز سال ۱۳۳۷ با اتحاد شوروی مسافرت کرد ، هیأت دیگر روز نامه نویسان بر ریاست ښاغلی محمد شاه ارشاد مدیر روز نامه هیواد که برای شمول در جشن اکتوبر دعوت شده بودند رهسپار آندیا ر گشتند . دولت جمهوریت مردم چین یک هیأت فرهنگی را برای بازدید از چین دعوت کرد که در آن تحت ریاست ښاغلی کهزاد ، ښاغلی برښنا ، دا کتر حفیظ الله ناصری مدیر عمومی نشرات ، ښاغلی محمد شریف ایوبی و ښاغلی سردار محمد منگل رئیس آریانا دایرت المعارف شرکت جستند . همچنین ښاغلی حفیظ الله سحر بهمرای یک هیأت پنج نفری وزارت معارف از ایالات متحده - کشورهای متحد امریکا دیدن کرد .

برخی از نویسندگان و روز نامه نگاران و استادان نامه نگاری کشورهای متحد امریکا بکابل آمده در ریاست مستقل مطبوعات و کورس ژورنالیزم بیانیه های ایراد کرده اند . روز نامه نگاران دیگری اندر ه بینکوفسکی نامه نگار پولندی و ستانیسلاف نیو دایتا لیا ئی هر دو مدتی مهمان مطبوعات بودند . از شخصیت های بزرگ ښاغلی رمان معسون ادره ای اطلاعات مقرر ملل متحد برای مطالعه در اطراف تأسیس اداره ای اطلاعات ملل متحد رکابل با اداره روابط فرهنگی در تماس بود ، همچنین استگز رئیس رادیو یونسکو و فهل انجنیر مذکور از کابل را دیدن کردند .

در بهار سال ۱۳۳۸ یک هیأت نامه نگاران مشکل از ښاغلی ارشاد ، عباسی و کشککی بدعوت انجمن روز نامه نگاران ایران از آن کشور باز دید کردند همچنین ، نمایندگان مطبوعات ښاغلی عباسی و ښاغلی واله ضمن هیئتی در نخستین سالگره ای جشن جمهوریت عراق اشتراک ورزیدند و هم دعوتی یک هیأت فرهنگی افغانی از طرف وزارت ارشاد ملی جمهوریت متحد عرب واصل گشته است .

انعقاد محافل و نمایشها :

محفل نمایشگاه تابلو های نقاشی میرمن سیمون شکورولی بر و ز ۲۶ ثور از طرف رئیس مستقل مطبوعات افتتاح گشت .

بسیله ای ارتباط های فرهنگی بتاریخ ۳۰ جون بمناسبت یکصد و شصت و ششمین سالگره ای تولد الکساندر پوشکین شاعر و نویسنده ای قرن نوزدهم اتحاد جماهیر شوروی محفلی در سینمای پارک منعقد شده ضمناً رساله های بدین مناسبت از طرف مدیریت معرفی افغانستان چاپ و نشر شد .

یک سلسله فلمهایی را که برخی سفارتخانه های مقیم کابل ارسال داشته بودند به معرض نمایش گذاشته شد و همچنین در موارد معین بافتخار نویسندگان و اهل ثقافت و فرهنگ دعوت های ترتیب یافته است.

معرفی افغانستان

مدیریت معرفی افغانستان جهت شناسایی کشور عزیز (افغانستان) بدنیای خارج و سایل موثرتری تشبث کرده و با بسیاری موسسات علمی و فرهنگی جهان تماس و مکاتبه قایل نموده است به موسسات و اشخاصیکه راجع با افغانستان طالب معلومات گردیده اند معلومات مفید و مکفی داده است و برای معرفی خوبتر و بشتر شئون مختلف مملکت و پیشرفت های حاصله بر علاوه تهیه معلومات و مواد پاسخ نامه ها، به نشر و سایل بالسنه ی خارجی اقدام نموده و یک تعداد فوتوها از مناظر زیبا و بناهای مهم افغانستان طبع نموده و بار سال آن بموسسات ذی علاقه و شایقین مبادرت ورزیده است. از جمله ی کتاب «افغانستان دیر و زو امروز» که بزبان انگلیسی بچاپ رسیده و نشر شده است و رساله ها «ادبیات معاصر افغانستان» بزبان فارسی را میتوان نام برد.

مدیریت عکاسی و فلمبرداری

شعبه ی عکاسی در بدو تأسیس برای تربیه ی اشخاص فنی کورس عکاسی را دا یرو چند نفر عکاس فنی را تربیت نموده بدو اثر مطبوعاتی و خارج مطبوعات معرفی نمود و همچنان یک لابر اتوار مکمل با عصری ترین سامان عکاسی نصب و شروع بکار کرده است این لابر اتوار دارای آلات مخصوص عکسهای رنگه نیز میباشد امسال بتعداد (۳۵۳) قطعه عکس رنگه از مناظر و حیات مردم بغرض معرفی وطن عزیز به لندن، قاهره و دیگر منابع نشراتی خارجی فرستاده شده و همچنان البم های رنگه سیاه و سفید برای مهمانان دولت از مناظر مسافرت شان در کابل تقدیم شده است. و نیز ذریعه ی لابر اتور مذکور به تعداد (۳۵۵۳) قطعه عکسهای سیاه و سفید تهیه و برای نشر و معرفی وطن عزیز بچراید و مجلات داخل و خارج و دیگر منابع ارسال گردیده است.

دوم: شعبه ی فلمبرداری: از اول تأسیس به تهیه ی فلمهای اخباری شروع کرده و به تهیه ی فلمهای اخباری آتی موفق شده است.

(۱) به تعداد بیست و شش رول فلم اخباری رنگه سیاه و سفید بزبان فارسی و پشتو انگلیسی از مراسم و مناظر مختلف برداشته شده است.

و یک تعداد فلمهای دیگر مستند از پروژه های دهکده، پروژه های سالنگ در شعبه ی مذکور

تحت کار است که البته در ختم پروژہ های مذکور فلمهای آنها مکمل خواہد شد - از مر اسم پذیرائی مهمانهای دولت ، دیگر پروژہ های عمرانی و عرفانی نیز نامبرداری شده و تحت کاری باشد . سینمای سیار عکاسی و فلمبرداری بولایت قندهار ، پکتیا ، حکومت اعلی پروان ولایت ننگرهار ، هزارہ جات و غیرہ قریہ ها برای تنویر افکار عامہ فلمهای تربیتی را نمایش داده است :

مراجعات خارجی : واریسی به امور مراجعان خارجی چون سیاحان و نامہ نگاران ، معلومات گیرندگان ، عالمان و اهل فرهنگ پاسپورت و ویزہ روزنامہ نگاران و اهل فرهنگ ما حصول مکتوبهای موسسات فرهنگی خارجی و نمایندگیهای داخل و پرداختن بجواب آنها ، اخذ و صدور دعوتنامہ های کنفرانسها و هیئتهای فرهنگی و موضوع سکار شپها و فیلوشپها ، تهیه و توزیع کارت دعوتها از وظایف شعبہ مراجعات خارجی است .
تربیت افکار :

نشرات انجمن تربیہ افکار در محیط انعکاس مثبت داشته و مردم از تلقینات این انجمن تبلیغی که بین مزایای اجتماعی دین مبین اسلام و ایجابات مدنیت عصر تطبیق میکند حسن استقبال مینمایند و آنرا بحیث موثرترین عامل تنویر اذهان می شناسند در هر دو هفته بتعدادشش صد جلد خطبہ نماز جمعہ بشکل رسالہ های تبلیغاتی بزبانهای ملی پشتو و فارسی از طرف این انجمن ترتیب طبع و رایگان به عنوانی بنار والی هافرستاده میشود تا به مساجد جامع مزبوطہ توزیع نمایند . مجلہ پیام حق حاوی مضامین دینی ، تربیتی ، اجتماعی ، اخلاقی به نشریات ماهوار خود ادامه میدہد و طبع کتاب جامعی بنام عدالت اجتماعی در اسلام از طرف این انجمن صورت میگیرد انجمن مذکور تجویز مقدماتی اتخاذ نموده است تا در نواحی ده گانہ مرکز برخی علمارا که از حیث علمیت و لیاقت تبلیغی از عہدہ وظیفہ تبلیغ بالای مقامبر و مناببر برآمده بتوانند باین وظیفہ بگمارد و باینوسیله نیز در راه تنویر افکار مردم خدمت کند ، بیانیه های دینی شامهای جمعہ در رادیو کابل دوام دارد و تفسیرهای پشتو و فارسی کہ ہمزہ از طرف صبح و پر و گرام رادیو کابل برودکاست میشود توسط اعضای این انجمن ترتیب میگردد .

سیاحت در افغانستان :

درابتدای سال ۱۳۳۷ ادارہ سیاحین افغانی بہ نام موسسہ گردشروی بسوسایہ (چهار) ملیون افغانی شروع بہ کار نموده و در تہیہ تسهیلات لازمہ برای سیاحین داخلی و خارجی معرفی کشور جلب منافع اقتصادی و اسعاری مملکت سهم گرفت .

تشکیل:

رئیس برتبه (۲) سناغلی عبدالوهاب طرزی
معاون برتبه (۳) سناغلی جانباز کاپیسانی (کفیل)

مدیریت پذیرایی

مدیریت تبلیغات

مدیریت محاسبه

آمریت اداری

از بدو تاسیس خویش ریاست گرجخندوی تاحال (۷۳۴) نفر سیاح خارجی را از ممالک مختلفه پذیرائی نموده هر گونه تسهیلات را بر ایشان فراهم ساخته است «دو عراده بس مرسیدس بنز را که با وسایل عصری مجهز میباشد از آلمان غربی وارد و به کار انداخته است. همچنان مناطق توریستی را که برای سیاحین طرف توجه میباشد مانند بامیان، بندا میر، بلخ، غزنی، استالف، پغمان، موزه کابل، کاریز میر، داخل شهر و غیره تعیین نموده و ذریعه بس ها و موترها، سیاحین را به مناطق مذکور حمل و نقل مینماید. در خلال این تسهیلات وسایل استراحت را از قبیل کمپ های سیار و بسترها نیز آماده نموده که در هر منطقه از آن ها جهت شب باش سیاحین استفاده میشود و برای تنویر کمپ های مذکور توسط جنریتر به اندازد کافی برق تهیه میشود و تا کنون از مدرک و د سیاحین تقریباً (پنج صد هزار) افغانی عایدات نموده است برای سرگرمی توریست ها و علاقمندان سپورت سکی ساحه را در منطقه چوکی ارغنده برای سکی تعیین و جهت استراحت سکی بازان و مشاهدین تعمیراتی نیز ساخته است همچنان جهت معرفی موسسه و جلب توریست ها به نشر پوسترها پامفلت ها و پوستکا د هانیز اقدام نموده است. موسسه گرجخندوی تاحد ممکن مزایای توریستیک افغانستان را به ممالک مختلفه معرفی نموده است چنانچه تاحال با شخصت موسسه رسمی ممالک خارجی مکاتبه رسمی داشته و سیاحین دیار را پذیرفته است. برای اینکه مناسبات گرجخندوی با موسسات توریزم بین المللی و منطقه ای جهان قایم شده و عضویت موسسات مذکور را حاصل نماید سال گذشته رئیس گرجخندوی در کنفرانس منطقه ای آسیایی جنوبی منعقد شده در هلی شرت نمود و از شرکت اداره توریزم افغانی بحیث عضو اتحادیه بین المللی توریزم جهانی به آن ها اطمینان داد که در کنفرانس آینده اتحاده مذکور شرکت این اداره رسماً داخل آجندا میگردد.

راديو کابل:

دستگاه موجوده راديو کابل با وړود سال ۱۳۳۸ و ارد بیستمین سال تاسیس خود میگردد در طول این مدت تاحدی که بر ای کارکنان موسسه میسر و ممکن بوده در راه بلند بردن سویه فکری و ذهنی طبقات مختلف مملکت همیشه تپیده و قدم بقدم بادر نظر گرفتن نظریات و آرزوهای مفید گذشتگان پیشرفته و هم برای پیدا کردن پروگرامهای جدیدی که مطابق فهم و ذوق عامه بوده و یا طرف دلچسپی عده قرار گرفته بتواند مساعی بخرج داده است.

در پروگرام انکشافی دولت همیشه موضوع تقویه دستگاه را دیوجا داشته است تا اینکه در سال ۱۳۳۶ وزارت مخابرات به پیروی از نظریات مقامات عالیله درین امر توفیق حاصل نموده و در باره نصب دو دستگاه جدید ده کیلوواته و پنجاه کیلوواته با کمپنی زیمنس جرمنی و سائر کمپنیهای خارجی قرار دادی درین باره امضا نمود که دستگاه ده کیلوواته بکار شروع نموده فعال کارهای تعمیر قسمت تخنیکي آن انجام یافته و نصب ماشینهای دستگاه پنجاه کیلوواته بشدت جریان دارد و امید است که در اخیر برج اسد سال جاری افتتاح آن صورت بگیرد.

با بکار افتیدن دستگاه ده کیلوواته اوقات نشراتی افزوده شد و امید است با شروع دستگاه پنجاه کیلوواته اوقات نشراتی بیشتر از امروز شود.

اداره ی جدید (دخیرنی اوکتنی لوی مدیریت) به منظور تهیه ی مضامین مختلف برای بلند بردن سویه ی ذهنی افراد داخل مملکت بفعالیات آغاز و در ظرف سال گذشته ۱۹۳۱ مضمون به پښتو و فارسی در موضوعات تاریخی، اجتماعی، اقتصادی، زراعتی، صحتی، سپورتی، تربیتی، ادبی، راپور تاژها، افسانه ها رسم و رواج و غیره تهیه نموده است.

همچنان به لسان عربی به منظور معرفی تاریخ و وضع اقتصادی و سیاسی افغانستان ۱۵۹ مقاله با انگلیسی ۱۳۷ مقاله به ارد و ۱۵۸ و ۲۹۷ درام و دیا لوک بزبانهای پښتو و فارسی ذریعه ی همکاران قلمی و نویسندگان جمع و نشر نموده است.

در اوقات پروگرام (یک و نیم ساعت از طرف صبح و نیم ساعت از طرف شب افزوده گردیده است.

پروگرام عربی برای ۳۰ دقیقه تازه افتتاح شده.

در پروگرام انگلیسی ۱۰ دقیقه افزوده شده.

» » اردو » »

جهت بیدار ساختن حس رقابت بین شاگردان لیسه ها و مکاتب و هم بلند بردن سویه بعضی از شنوندگان و علاقه مند ساختن فامیل شاگردان به پروگرامهای راديو - پروگرام جدیدی بنام پروگرام شاگردان افزوده شد.

دورنمای صیفیه استا الف (شمالی کا بل)

ابر های آشفته بر فراز کوه ساریکتیا آب میو یزد

یک پروگرام دیگر بنام راپورتاژ در جز و پروگرام نشراتی افزوده شده.

هفته‌ی یک مرتبه نشر موضوعات تیکه از ملل متحد به‌را دیو کابل می‌رسد صورت می‌گیرد.
بر اساس رویه‌ی سابقه با رادیوهای سائر ممالک متحابه در ظرف سال گذشته به مناسبت روزهای ملی این ممالک پروگرام‌های مخصوص در کابل رادیو ترتیب داده شد.
و موسیقی:

سباغلی فریمن بحیث مشاور موسیقی رادیو وضع‌منماً معلم کورس موسیقی کابل رادیو داخل کار گردید
سباغلی موصوف فعلاً علاوه بر اینکه شاگردان را در کورس علمی و نظری توتیشن میدهد. مصروف آرم
نیزه کردن یک تعداد آهنگ‌های محلی افغانی می‌باشد.

کورس موسیقی بدو دوره سه ساله که در آن فعلاً یک تعداد شاگردان تحت نظر یک هیئت تدوینی
و مراقت سباغلی فریمن معخصه موسیقی مصروف تحصیل می‌باشند بتاریخ برج اسد ۱۳۳۶ افتتاح شده
و فعلاً شاگردان بدو دوره دوم کورس مصروفند.
یک تعداد آهنگ‌های مختلف افغانی به کشور اتحاد جماهیر اشراکی شوروی بغرض تهیه یک تعداد
ریکاردهای پخته ارسال گردید.

یک تعداد آلات موسیقی وطنی و آرکسترای به اندازه که هم برای رادیو و هم برای شاگردان کورس
کفایت کند از بازارهای خارج خریداری و تهیه گردیده است.

آرکسترای ملی تشکیل شده که اکنون به‌یسه‌ی این آرکسترا تمام پارچه‌های افغانی ذریعه تمام آلات
موسیقی مخصوص وطن در قید نوت اجرا و با ینوسیاه در راه معرفی موسیقی وطن در دنیای خارج اقدامات لازمه
بعمل می‌آید.

دو عراده موتر بزرگ دارای ماشین تیپ‌گیری سینمای سیار بغرض جمع‌آوری سازها و آوازهای تمام
گوشه و کنار مملکت که بالو از مثبت آواز مجهز می‌باشد از خارج خریداری شده و برای اولین بار بدان
وسیله به تعداد ۲۵ نغمه و آهنگ ولایت پکتیا ثبت و جمع‌آوری شده.

بغرض تشویق و تقدیر از خدمت‌نویانندگان و خواننده‌های وطن برای سباغلو استاد غلام حسین،
استاد فرخ، غلام حسن و دری‌لوگری از حضور ذات‌شاهانه نشان هنر منظور گردید.

۲ پنج نفر نوازندگان کابل رادیو طور فیلر شپ به‌هنگام فرستاده شدند که پس از استفاده از کورس
های مختلف بوطن برگشته‌اند.

یک هیئت نو ازندگان رادیو تحت ریاست ښاغلی عبدالحق والہ معاون مسلکی رادیو به اثر دعوت حکومت اتحاد شوروی برای باز دید دویستانه از مناطق مختلف آن کشور به اتحاد شوروی رفتند و در جمهوریت های تاجکستان - ترکستان - آذربایجان - روسیه کنسرت دادند.

ښاغلی حفیظ الله سحر برای چهارده ماه در شق نشرات و پروگرام های رادیو طور فیلو شپ به امریکا رفته و از آنجا برای یک یک ماه در لندن - قاهره - انقره و آل انڈیا رادیو رفته از رادیو های آنجا دیدن خواهد کرد .

ښاغلی شفیق وجدان و ښاغلی رشید برای ستاژ در کورس پروگرام های رادیو قاهره از طرف حکومت عربی متحد قبول گردیده اند.

پوهنتون

تأسیس موسسات :

(۱) پوهنځی دوا سازی (دوره ی تحصیل چهار سال)

(۲) « ساینس نسوان (دوره ی تحصیل چهار سال)

(۳) تاسیس سیمینار زبان شناسی با توجه خاص به لسان پښتو در پوهنځی ادبیات این سیمینار برای هشت هفته از طرف دوفروپرو فیسران آزموده ی خارجی اداره شده و شاملین سیمینار عبارت بودند از مدر سین پښتو در پوهنځی ادبیات ولیسه ها.

(۴) سیمینار فوق لیسانس در تعلیم و تربیه (موسسه ی تعلیم و تربیه) شاملین این سیمینار معلمینی اند که دیپلوم لیسانس را داشته و بعد از یک مدت تحصیل در رشته ی تعلیم و تربیه بعد از گذشتادن مو فقا نه امتحان دیپلوم مافوق لیسانس را حاصل میدارند .

(۵) سیمینار تحقیقات علمی در این سیمینار علما و متخصصین وزارت معارف و پوهنتون در باره ی اساسات تحقیقات و تفحصات در مسایل مربوط به تعلیم و تربیه غور مینمایند در هفته یک روز دائر میشود .
(۶) دعوت بعضی از پرو فیسران مشهور خارجی برای ایراد کنفرانس های علمی برای مدت های کوتاه
روابط ثقافتی :

(۱) شمول در موسسه ی بین المللی ذ روی .

(۲) ورود هیئت علمی یونیورستی النای جهت مطالعه و سر وی امور علمی پوهنتون کابل - هیئت مشتمل اند از پرو فیسران شقوق ، اقتصاد ، ساینس و تکنیک این هیئت برای مدت سه ماه در کابل بوده و در ختم مطالعات راپوری راجع به اصلاحات پوهنتون کابل تقدیم خواهد کرد .

(۳) مسافرت رئیس پوهنتون و بعضی از اعضای پوهنتون به امریکا برای مطالعه ی موسسات علمی آنکشور
(۴) مسافرت علمای پوهنتون به مصر .

(۵) اعطای سکالرشپ برای محصلین خارجی (روسی ، امریکائی و چینائی) .

لوا یج :

(۱) تشبیهت لایحه جدید هیئت تدریسی پوهنتون .

(۲) لایحه ی مکلفیت علما و متخصصین افغانی .

تعداد محصلین پوهنتون :

(۱) تعداد محصلین و محصلات در سال ۳۷-۱۲۵ نفر .

(۲) » » » » ۳۸-۱۵۰۵ »

(۳) اعزام محصلین به یونیورستی های خارج ۴۸ نفر

(۴) وړود محصلین بعد از فراغت به وطن ۲۲ نفر

امور عمرانی پوهنتون :-

درین سال قدم اساسی برای طرح پلان تعمیراتی پنجاه ساله ی پوهنتون کابل برداشته شد .

مقرری های جدید در مرکز ریاست و هنتون :

۱- د کتور محمد عمر وردك سابق معاون و سر طیب و سسات صحتی پوهنتون بتاريخ اول د اوت ۳۷ بحیث معاون اداری ریاست پوهنتون عزتقرر حاصل نموده .

۲- ښاغلی د کتور عبدالصمد «حامد» پوهنمل پوهنځی حقوق بحیث کنفریل مدیریت عمومي تعلیم و تربیه و همچنان ښاغلی قاری عبدالهادی رحیم بحیث مدیر محاسبه پوهنتون در اول حمل ۱۳۳۸ مقرر گر دیدند .

تعلیم و تربیه پوهنتون :

موسسه ی تعلیم و تربیه برای هدف های ذیل فعالیت میکند .

رهنمائی دوسسات تربیه ی معالمن و تربیت معلمین از سویه ابتدائی تا سویه پوهنتون مساعدت در بلند بردن سویه مسلکی معلمین مدیران معارف ، معاونین و مفتشین معارف .
شعبه تربیه ی معلمین انگلیسی یکی از شعبات این موسسه بوده و البته در موارد لازمه بعضی دوسسات دیگر اختصاصی نیز دایر خواهد کرد .

تدقیق و مطالعه در مورد انکشاف و نمو ی ذهنی شاگردان و مسایل فرهنگی روابط آن بامسایل اقتصادی و مساعدت در طرح پلانهای عمرمی عرفانی .

موسسه تعلیم و تربیه در سال ۱۳۳۷ با در نظر گرفتن منظور فوق امور ذیل را انجام داده است برای معالمن و معلمات :

در کورس های زمستانی سال ۳۷ (۲۵۰) معلم از ولایات مختلفه و صد نفر معلمه اشتراک ورزیده اند که سویه ایشان از صف ده الی ۱۴ بوده است .

یک ک کورس اختصاصی بنام مکتب و جمعیت نیز تد ریس میگردید که در آن طلاب دارای سویه ی مختلف از روی شرایط موضوعه اشتراک می کردند .

در نتیجه به (۱۲) نفر معلم از طرف پوهنتون به (۶۷) نفر از طرف وزارت معارف شهادتنامه داده شد .

چرکه تربیتی :

برای سر معلمین مفتشین و معالمن منتخب ولایات قطن و هزار شریف - قندهار - فراره - گرشک

و وادی هیرمند جرگه تربیتی انعماد یافت که در آن در حدود د و صد نفر سر معلمین مفتشین و معلمین اشتراک ورزیدند.

هیئت از طرف موسسه تعلیم و تربیه به دارالمعلمین های قندهار و ننگرهار اعزام شده تا به هیئت تربیوی آن ها مساعدت نماید.

موسسه تعلیم و تربیه با تصویب ریاست پوهنتون پروگرام مضامین مسلکی را بالخاصه برای ضحوف سوم و چهارم پوهنځی های سیانس و ادبیات که بعد ارفراغت موظف به امور تعلیم و تربیه میشوند تهیه و در تدریس و تطبیق آن سهم گرفته است.

هشتم کورس های بعد از وقت برای معلمات.

درین کورس ها نیز در حدود صد نفر معلمات اشتراک ورزیده اند این کورس بعد از ظهر دایر می گردد و تاحال جریان دارد.

هفتم کورس های مافوق لیسانس:

در سال ۱۳۳۷ در اثر هدايت وزارت معارف موسسه تعلیم و تربیه جهت بلند بردن سويه معالمنیکه از پوهنځی های سیانس و ادبیات فارغ و مشغول تدریس اند پروگرامی بسويهی مافوق لیسانس در شق تعلیم و تربیه بدهد. باین اساس آن نهائیکه از پوهنځی های سیانس و ادبیات مطابق پروگرام جدید تعلیم و تربیه که مختصراً در معارف سوم و چهارم پوهنځی های مذکور تطبیق می گردد فراغت یابد بعد از یکسال تحصیل مزید در شق تعلیم و تربیه این موسسه میتواند به درجه مافوق لیسانس که معادل درجه م، ای است نایل شود و آن نهائیکه از پوهنځی های مذکور قبل از تطبیق این پروگرام فراغت یافته اند لازم است برای احراز این درجه پروگرام دوساله تکمیل کنند.

این کورس بتاريخ ۱۸ ثور سال ۱۳۳۸ از طرف داکتر پوپل کفیل وزارت معارف افتتاح گردید.

هشتم تهیه لوازم تعلیم:

شعبه لسان انگلیسی موسسه تعلیم و تربیه بر علاوه تدریس به تالیف کتب مناسبات درسی انگلیسی برای افغانان نیز مشغول است تا حال کتب اول و دوم و سوم انگلیسی تالیف و طبع شده است سلسله این کتب تکمیل می گردد.

شعبه نشرات:

موسسه تعلیم و تربیه دارای یک شعبه نشرات میباشد کتب مسلکی مخصوص تعلیم و تربیه

و واحد های درسی شاگردان مکاتیبی که موسسه تعلیم و تربیه به آن کمک میکند درین شعبه تهیه و طبع می گردد که تا کنون هفتاد و پنج نوع کتاب نشر و توزیع شده است و با لخاصه درین اواخر به حدود سی نوع کتب مصور و رنگه در لسان های پښتو و فارسی طبع و نشر گردیده است علاوه بران موسسه تعلیم و تربیه با نشر مجله ماهانه ارتباط مسالکی معلمین را با موسسه ی تعلیم و تربیه قایم میکند .

شعبه تهیه سامان :

این شعبه بساختن کوره ها و مجسمه مدال های بیولوژی و سامان نقشه کشی و تبا شیر سفید و رنگه اعلی سامان بازی اطفال از چوب و چرم و غیره موفق شده است و نیز این شعبه بساختن یک سلاید پر و جکتور که از نور آفتاب استفاده میشود مرفق گردیده است .
د - ترتیب کتابخانه .

موسسه تعلیم و تربیه به ترتیب و تنظیم یک کتابخانه متشکل از جدید ترین کتب نیز موفق شده است که دران بیشتر از شش هزار جلد کتاب به السنه انگلیسی پښتو و فارسی و عربی موجود است .

پوهنځی طب

ستاف تدریسی پوهنځی طب :

برای اینکه پروگرامهای درسی از نظر دروس عملی و نظری بهتر و مکمل تر گردد پوهنځی طب توانسته است به تعداد پروفیسرهای خویش بافزاید .

در اوایل سال ۱۳۳۷ پروفیسر مولراز پوهنتون «ماپنس» آلمان غربی برای تدریس انا-تومی و پروفیسر بایر از آلمان غربی برای تدریس مضمون گوش و گلو ن استخدام گردیدند همچنان قرار داد پروفیسر ثریا تانای پروفیسر بریت و پروفیسر دوندار برکان یک سال دیگر تمدید گردید قرار داد پروفیسور کرشنان برای یکسال دیگر تمدید شد.

پروفسور کرشنان استاد کرسی طب و قایوی و اجتماعی که به کمک سازمان صحتی جهان به پوهنځی طب کابل اجرای وظیفه مینماید در سال گذشته موفق شد تطبیقات عملی را در قبال تکمیل دروس نظری در شعبه خود جامه عمل بپوشاند و ضمناً به کمک سازمان صحتی جهان به تاسیس یک لابراتوار طب و قایوی و اجتماعی موفق گردید .

پروفیسر (لی) پروفیسر امراض داخله پوهنتون مونشن برای تدریس امراض داخله به پوهنځی طب کابل دعوت شده است .

همچنان یک متخصص انستیزی از ترکیه که تعلیمات اختصاص خود را به امر یکا به پایان رسانیده برای انکشاف انستیزی و تدریس این مضمون در پوهنځی طب استخدام شد .

ستاف تدریسی افغانی :

پوهنځی طب در نظر دارد که چوکات تیوریک خود را متدرجاً در ظرف چند سال تکمیل نماید و در سال ۱۳۳۷ توانست که به تعداد نه نفر از فارغ التحصیلان خود را طبق لایحه علمی پوهنتون نامزد ستاف تدریس نماید به این ترتیب تعداد ستاف تدریسی افغانی از ۷۱ عضو به ۸۰ عضو رسیده و با ۸ نفر استادان خارجی که در پوهنځی طب مشغول تدریس میباشند به ۸۸ عضو میرسند .

فعلاً در پوهنځی طب ۱۱ نفر پوهاند - ۱۷ نفر پوهندوی - ۱۳ نفر پوهنوال - ۸ نفر پوهنمل ۷ نفر پوهنیار و ۱۷ نفر پوهیالی و ۹ نفر نامزد پوهیالی که در اخیر سال ۳۷ از جماعه فارغ التحصیلان طب در پوهنځی طب شامل ساخته شده اند .

همچنین در سال گذشته تعلیمات طب و قایوی و اجتماعی و مضمون انستیزی در پروگرام تعلیمات پوهنځی طب کابل اضافه گردید و مضامین متذکره بصورت عملی و نظری در صنوف پنجگانه تدریس میشود

لا براتوار ها :-

سامان و لوازم که طبق پلان پنج ساله از خارج خواسته شده بود رسیده و بد سترس شعبات جهت استفاده طلاب گذاشته شد مخصوصاً با ورود سامان و لوازم برای شعبه کیمیا ی حیاتی شعبه باکتریولوژی، پتالوژی تسهیلات بیشتر در تطبیقات عالی طلاب درین شعب وار د شد علاوه بر ورود لوازم جدید ممکن ساخت که برای شعبه طب نسوان سه لا براتوار (برای فیزیولوژی برای کیمیا ی تحلیلی و برای بیوشیمی) تاسیس گردد در شعبه جراحی پروگرام دروس جراحی تصحیح گردیده و دروس مذکور در صنف ۳-۴-۵ تکمیل میشود یک تعداد اطباء جراحی که بخارج جهت تحصیلات عالی فرستاده شده بودند به وطن مراجعت کرده اند . علاوه بر سامان و لوازم جراحی که توسط ریاست موسسات صحتی و دتورن طبق پلان پنج ساله فرمایش داده شده بود مواضات کرده که نهالاً شعبه جراحی بیشتر از سابق مجهز میباشد .
داخله :

در شعبه داخله فعالیت طبق سال گذشته دوام دارد و پروگرام نظری دروس امراض داخله تالیف پروفیسر الکسیق تحت تدوین قرار داده شد که قسمت اول آن از طبع فارغ و به طلاب و اطباء توزیع و قسمت دوم آن تحت ترجمه و تدوین است که عنقریب طبع خواهد شد .
گوش و گولون

در دروس گوش و گولون چند ساعت اضافه و بامساعی ریاست موسسات صحتی یک مقدار لوازم جدید برای شعبه مذکور تهیه گردید .
یک پایه دستگاه رادواوژی در معاینه خانه ی مرکزی نصب و برای استفاده در د و محصلین گذاشته شد .

علاو تاً یک نفر انجنیر اکسریز از طرف سازمان صحتی جهان خواسته شد که عنقریب میرسد .
پتالوژی :

شعبه مذکور طبق پلان انکشافی بالوازم زیاد و جدید مجهز گردید که از آن جمله ۲۰ پایه مکرسکوپ جدید برای محصلین و یک پایه مکرسکوپ تحقیقات جهت تدقیقات علمی قابل ذکر است .
طب و قایوی :

تاسیس یک لا براتوار مکمل که در آن لا براتوار - یک مرکز تربیه و نسل گیری حیوانات دایر گردیده است .

دراينجا حيوانات تجربوي برای تجارب بيشتر از نظر تحقيقات علمي و د روس عملي تربيه ميشوند. علاوهً يك تعداد زياد سامان و لوازم برای انكشاف لابراتوار مذکور و يك اعزاده بس برای رفع ضرورت طلاب به پوهنځي طب فرستاده شد. طب عدلي :

لابراتوار طب عدلي با سامان جديد مجهز گرديد و يك تعداد لوازم عصري برای انكشاف اين شعبه بخارج فرمايش داده شد يك اطاق اتوپسي جديد بنا و طرف استفاده قرار گرفت در سال گذشته به تعداد (۶۸) ميت که از قومانداني امنيه و ديگر دواير دولتي رسیده است اتوپسي و راپور به دواير مذکور فرستاده شده است. باکتر يولوژی :

برای شعبه باکتر يولوژی نیز سامان و لوازم جديد تهيه گرديد. و در سال ۱۳۳۷ به تعداد زياد معاینات لابراتوار که از شفاخانه های مختلف و اشخاص انفرادی توسط اطباء فرستاده شده بود معاینه گرديد. کيمیای حياتی و طبي :

دراين شعبه نیز پيشرفت شايانی بوقوع پيوست يك تعداد سامان لابراتور کتب درسی که از خارج خواسته شده بود مواصات کرد دو نفر دو کتوران جديد بحیث اسيسانت دراين شعبه شامل کنار ساخته شد.

در سال ۳۷ به تعداد (۲۰۲۵) معاینه لابراتواری فوری و ضروری از شفاخانه های مربوط و اشخاصی که از طرف اطباء فرستاده شده بود انجام يافت. فیزیولوژی :

در مناف اين شعبه نیز افزودی بعمل آمد مقدار زياد آلات عصري و لوازم برای شعبه مذکور رسیده طرف استفاده قرار داده شد در شق طب نسوان نیز اين مضمون تدریس می شود. سکالرشپ ها :

دو نفر از متعلمين صنف اول طور سکالرشپ به مصر اعزام گرديد.

فياوشپ ها :

در سال ۱۳۳۷ دو کتوران آتی الذکر بطور فياوشپ به خارج فرستاده شدند. دو کتور عبدالحبيب دل در شق فارمکولوژی به امریکا.

دوکتور حشمت الله در شق اداری شفاخانه ها به امریکا .

دوکتور عبدالولی ذکی در شق اناتومی به فیوشپ دلیو-اچ او به سویس اعزام گردید .
دوکتور عبدالله عمر در شق باکتریولوژی به مصرف مشترک دولت افغانستان و فرانسه به فرانسه اعزام شد .

دوکتور جان محمد فیضی سکندر در شق اطفال به بلجیک اعزام شد .
ښاغلی غلام جیلانی برای تخنیک اکسریز به مصرف دولت به روسیه شوروی اعزام شد .
دوکتور محمد نبی صالح در شق داخله به مصرف مشترک دولت افغانستان و فرانسه به فرانسه اعزام شد .

دوکتورانی که بوطن عودت کرده اند قرار ذیل است .
دکتور محمد عمر درمان از المان .

» محمد رحیم لودین از فرانسه .

» محمد حسین نصرت از فرانسه .

» محمد حسین اچراچ از فرانسه .

» عبدالرحیم نوین از المان .

» محمد معروف از المان .

» عبدالعلیم کریم از المان .

» جان محمد فیضی سکندر از بلجیک .

دوکتورانی که فیاوشپ های آنان تعیین و عنقریب به فرانسه اعزام می شوند :
دوکتور عبدالحمید رحیمی در شق گوش و گلو .

» علی احمد در شق عتلی و عصبی .

» محمد هاشم کمال در شق یورولوژی .

عمرانات :

در سنه ۱۳۳۷ دو تعمیر بزرگ که یکی آن برای سرویس جراحی تخصیص یافته است تکمیل گردید .

علاوه بر آن یک اتاق اتوپسی جدید ، یک لیلیه برای همشیره ها تعمیر گردید .
لا براتور تشریح تحت تعمیر میا شد یک عمارت جداگانه جهت پرورش حیوانات
تجربوی اعمار گردید یک عملیات خانه مدرن برای سرویس نسائی اعمار گردید . آب
مشروب برای پوهنخی طب تهیه شد .

شعبه طب نسوان :

در شعبه ی طب نسوان - کتابخانه - لابراتوارها علاوه گردید و نیز به تعداد محصلین آن
افزودی بعمل آمد بطوریکه فعلاً تعداد مجموعی متعلقات طب نسوان به (۵۸) نفر می رسند .

مکتب نرسنگگ مردانه :

این مکتب امسال پایه سال سوم تگذاشت برای تطبیقات عملی آنها در شفاخانه علی آباد یک مرکز تطبیقات تعیین شد که بالوازم عصری تجهیز گر دیده است.

مکتب نرسنگگ زنانه :

قرار موافقه قبلی برای مکتب نرسنگگ زنانه یک نفر نرس تیوترمسز پارکر و علاو تأ یک نفر معلمه نرس دیگر فیز خراسته شد که امور تدریسی مکتب را بدست خود بگیرند در تعداد متعلمات آن افرودی رخ داده در صنف جدید آن به تعداد ۲۴ نفر متعلمه پذیرفته شد . کتابخانه :

یکتعداد کتب از خارج به لسان های مختلفه ی جرمنی ، انگلیسی ، فرانسوی خواسته شد و یکتعداد کتب از طرف موسسات مختلفه به کتابخانه اهدا گردید . و در تعداد مجله های طبی افزودی بعمل آمد و به ۶۵ نوع مجله اشتراك شد . برای سهولت محصلات طب نسران یک کتابخانه ی کوچک در پوهنځی طب نسران افتتاح گردید . شعبه ی نشرات .

پشتنی طبی مجله وار در سال سوم نشراتی خود گردید و تعداد مشترکین آن نسبت به سال گذشته چه در داخل و چه در خارج مملکت زیاده دیده است .

در سال گذشته شعبه ی نشرات به تعداد (۱۱) جلد کتب کلاسیک مصور را توسط دستگاه گستر خود طبع و طرف استفاده ی ضلاب قرار داد همچنین یک تعداد زیاد اوراق مشاهده مریضان - جداول فنی و اداری و غیره را طبع نموده است . بانک خون :

فعالیت این بانک در شش ماه اول قرار آتی است .

مقدار (۱۱۸۰۰) سی سی خون از گروپ های مختلفه خون خریداری شده .

خونیکه بصورت مجانی از اشخاص رضا کار به بانک اهدا شده (۱۷۵۰) سی سی . مقدار خونیکه طور مجانی به مریضان محتاج شفاخانه های پوهتون داده شده است (۸۷۰۰) سی سی .

مقدار خونیکه از طرف بانک خون به مریضان در عوض قیمت پرداخته شده است ۳۴۰۰ سی سی .

پولیکه از ریاست موسسات صحتی به بانک خون کریدت داده شده است ۲۰۰۰۰ - افغانی .

مقدار ۵۰۰ سی سی که وقت استعمال آن طبق مقررات علمی تجاوز کرده بود تلف گردید .
مقدار ۲۱۷۵۰ سی سی خون از عقرب ۳۷ تا نور ۱۳۳۸ حاصل شده است از این جمله ۱۳۷۵۰ سی سی خریداری گردیده و ۹۰۰۰۰ سی سی میجا نا رسیده است .

۳- بانک خون از این جمله ۱۲۰۵۰ سی سی بصورت مجانی به شفاخانه مربوط موسسات صحتی پوهنتون دو وقایع عاجل و غیر عاجل توزیع نموده است و بحیات یک تعداد مریضان کمک کرده است .

بانک خون ۷۴۰۰ سی سی خون را بفروش رسانیده است .
فعلاً بانک خون دارای ۳۳۰۰ سی سی خون از گروپ های مختلفه میباشد علاوه یک مشت پول از طرف اشخاص خیرخواه تادیه و دارائی بانک خون افزوده گردیده است .

پوهنځی حقوق :

تعداد محصلان پوهنځی در سال جاری به ۳۲۰ نفر میرسد محصلین پوهنځی حقوق را فارغ التحصلان صنف ۱۲ مکاتب عالی پایتخت و ولایات تشکیل میدهد .

جوانان ولایات در مراکز لیلیه ی کابل اعاشه میگردند . پوهنځی حقوق مطابق با جدید ترین اساسات علمی جهان کادر نظری علمی را بمیان آورد که به تأسی آذمت دو سال مراحل تجربوی خود را پیمودن تا یج مفید از لحاظ صرفه ی بودجه ی پیشرفتهای علمی و تشویق استادان بدست آمد .
کورس مافوق لیسانس (اداره عامه) جهت آموزش جدید ترین سیستم اداری و طرز تشکیلات عالی دولتی برای مامورین تحصیل یافته افتتاح گردید که عنقریب کورسهای ما بعد آن نیز ادامه خواهد یافت .

پوهنځی حقوق قبلاً به شقوق اداری و اقتصادی انقسام یافته بود اما از مدتیست که بنابر ضروریات دوائر تغییر پروگرامها و تثبیت مضامین جدید بعد از صنف دوم به شقوق خدمات عامه و مناسبات بین المللی تعدیل یافته است .

مضامین اقتصادی در صنف اول و دوم در قبال سایر مضامین خوانده میشود اولی از آغاز صنف سوم مضامین مذکور به شکل جامع تر از طرف پوهنځی اقتصاد تدریس می گردد .

علم اداره ی عامه نیز در سال ۱۳۳۷ در پروگرام تدریسی شامل ساخته شده و تدریس حقوق بیش از پیش بشکل مقایسوی در آمد و حقوق تجارت مقایسوی - حقوق اساسی مقایسوی حقوق اداری مقایسوی - حقوق جزائی مقایسوی و علوم سیاست در آغاز سال (۱۳۳۷) شامل پروگرام ساخته شد . تدریس حقوق تجارت افغانستان و حقوق اساسی افغانستان در سال ۱۳۳۸ بصورت مفصل شروع شده و نتایج بیشتر از توقع از آن بدست آمده است .

فعالیت نشراتی پوهنځی حقوق بدو قسمت تقسیم شده یک قسمت آن نشر بعض مضامین درسی است که ذریعه ماشین گستر پوهنځی طبع و به محصلین همه روزه توزیع می گردد. قسمت دیگر آن مجله ی حقوق است که در اخیر هر ماه نشر شده محصلین و علاقه مندان حقوق ، اقتصاد و اجتماعات را کمک مینمایند .

دلاناً مدیریت نشرات موفق شد تا در سال ۱۳۳۸ رساله ی را تحت عنوان « پرنسپ تفکیک قوا و تطبیق آن در حقوق جزا » که از طرف پروفیسر بارواستاد حقوق جزا پوهنځی تالیف و ذریعه ښاغلی ولید حقوقي ترجمه شده در مطبعه ی معارف طبع و بدسترس علاقمندان قرار بدهد .

هیأت اداری

رئیس پوهنځی - ښاغلی غلام سرور رحیمی

معاون تدریسی - عبدالاحد «محمود»

مدیر نشرات - سید هاشم «ساعد»

تبصره :

ښاغلو فضل ربی فرید غلام سخی مصئون - خلیل احمد ابوی و عطا محمد نور زائی جهت فرا گرفتن تحصیلات عالی از طرف پوهنتون به خارج اعزام گردیده اند.

پوهنځی سیانس

پوهنځی سیانس :

ریاست پوهنځی سیانس جلسات مسلسل را که مرکب از کمیته های خصوصی استادان پوهنځی علوم بوده دایر و هر کمیته در مفردات پروگرام سابقه این موسسه علمی غور بعمل آورده و بعد از تعمق زیاد موضوعات و مفردات نهایت دلچسپی را به پروگرامهای گذشته پوهنځی مذکور افزودند و بدی هی است که تعقیب این پروگرامها به سریعه موجوده و آینده پوهنځی اثرات مفیدی خواهد بخشید .

در اثر اقدامات ریاست پوهنځی علوم یکتعداد استادان داخلی و خارجی که اسمای شان قرار آتی است شامل وظیفه شدند . پروفیسر انور علی ، دکتور سیف الرحمن صمدی - انجنیر عبدالرحمن عبادی ، انجنیر عبدالقیوم وردک و دکتور شاه محمد - پروفیسر کوثر - پروفیسر منسیه و همچنان در جلسه ۱۲ - ۲ - ۳۸ شورای استادان فیصله بعمل آمد که بر حسب ایجابات تدریس مضمون پروگرافی و مینرالوجی یکنفر پروفیسر خارجی و برای تدریس مایننگ و سروی یکنفر انجنیر که در این شقوق کار عملی و نظری را انجام داده باشد استخدام گردد .

مطابق تصویب مجلس تاریخی ۱۶-۹-۱۳۳۸ استادان پوهنځی سیانس یکه کمیته چهار نفری مرکب از دکتور محمد انور - دکتور سیف الرحمن - دکتور عبدالعظیم - و انجنیر عبدالرحمن تحت ریاست رئیس کمیسیون انرجی اتمی و مساعدت پروفیسر کوثر مسایل مربوط انرجی اتمی را مطالعه و را پورهای خود را بمجلس تقدیم خواهند کرد .

سه نفر استادان برای فیاوشپ انتخاب گردیده اند که عبارت اند از دکتور محمد انور - استاد کیمیا در شق طریقه ها و تخنیک استحصال کیمیاوی مواد احتراقیه و انجنیر محمد رفیق استاد کیمیا در شق کیمیاوی تحلیلی و انجنیر عبدالرحمن استاد فزیک در شق ساختمان هستوی .

چند نفر محصلین برای ادامه تحصیلات عالی و وسعت دامنه تعلیمی آینده در نظر گرفته شده است که به خارج اعزام گردند .

در لا براتوارهای پوهنځی سیانس توجهاتی خاصی بعمل آمده و بدین صورت میتوان گفت که وضع حالیه نسبت به سابق از چند نظر فرق نموده است .

دستگاه ها و میزهای نمایشی که در آن یکتعداد آلات و سامان بضر کار عملی طلاب و تشریح معلم قرار دارد بصورت عصری و صحیح از کاشی ساخته شده است .

نلدوانی های آب ولین کشی های برق که از هر حیث اولتر برای پیشبرد انتظام کارهای

عملي لا براتوار ضروري و مهم شمردنه ميشود تر تيب يافته كه بدین صورت ميتوان به تجارب عمیق تری در ساحه عملی اقدامات ورزید .

بعضی آلات و ادوات كه مربوط به لابراتوارهای کیمیاوی فزیک - و بیولوژی و غیره می باشد طوریکه پیش بینی شده بود از خارج رسیده و بر تعداد آلات و سامان سابقه این پوهنځی افزوده است .

طوریکه پیش بینی شده است در بدل مبلغ ده هزار دالر سامان و لوازم برای لابراتوارها خواسته می شود .

در کتابخانه پوهنځی سیانس هر نوع کتاب سیانس جمع گردیده و بهر ورزمان امثال این کتب از داخل مملکت به مبلغ هنگفتی خریداری شده است بر علاوه به مقصد آگاهی از پیشرفت های جدید علمی بک تعداد کتب از خارج پیش بینی و درخواست شده است و بک تعداد آن از فرانسه و غیره ممالک خارجی رسیده است که در کتابخانه بدسترس استادان و محصلین پوهنځی گذاشته شده است .

از شروع سال تعلیمی ۳۷ به بعد در اثر پیشنهاد ریاست پوهنځی اقتصاد محصلین پوهنځی از فارغ التحصیلان لیسه ها انتخاب و از آغاز صنف اول به پوهنځی اقتصاد معرفی گردیدند قبل از آن محصلین پوهنځی اقتصاد از فارغ التحصیلان صنف دوم پوهنځی حقوق برای صنف سوم اقتصاد انتخاب می شدند اکنون محصلینی که از ابتدا به پوهنځی معرفی می شوند با وجودیکه در اثر بعضی مشکلات مالی و اداری مجبور رند دروس شان در دو سال اول با محصلین پوهنځی حقوق مشترك باشد با آنهم هدف تربیتی که باید محصلین پوهنځی اقتصاد از ابتدا شق تخصصی خود را ملتفت و در دوران دو سال اول به رشته تحصیل آینده خویش پیش بین باشند مراعات گردیده است .

در سال تعلیمی ۱۳۳۸ تعداد محصلین فاکولته مجموعاً به ۱۱۹ نفر میرسد .

محصلین صنوف اقتصادی آنهایی اند که از فارغ التحصیلان لیسه ها به تدریج به صنوف فوق ترقی کرده اند اما محصلین صنوف مالی و فارغ التحصیلان مکتب عالی مالی و وزارت مالیه که اخیراً لغو شده تشکیل میکند .

در خزان سال ۱۳۳۷ (قبل از شروع امتحان) مجلسی مرکب از استادان و هیئت تدریسی پوهنځی دایر شده که در آن نظریات استادان و هیئت تدریسی از نگاه ایجابات محیطی و اقتصادی کشور در مورد چگونگی خط مشی تدریسی و تربیوی موجود و آینده پوهنځی خواسته شد .

باساس مطالعات اعضای مجلاس فیصله شد که در سال ۱۳۳۸ صنف ۴ فاک-ولته د و شعبه داشته باشد یکی شعبه اقتصادی که فارغ التحصیلان صنف سوم اقتصاد دی و دیگر شعبه مالی که فارغ التحصیلان صنف سوم مالی در آن شامل تحصیل می باشند.

در صنف سوم سال ۱۳۳۸ و سالهای مابعد تا وقتی که مقتضیات تدریسی و محیطی تدریس و گرام را جدیداً ایجاد نکنند مضامینی در رس دا دوشود که به اساس آن محصلین بتوانند معلومات ابتدائی متینی در رشته های عمومی اقتصادی و اداری حاصل نمایند که این معلومات زمینه را برای رشته های تخصصی صنف چهارم مهیا میسازد. پروگرام صنف چهارم باید نظار به ایجادات اقتصادی محیط و احتیاجات دولت متحول بوده و هر سال به مقتضای اصل فوق تدریس نماید.

پروگرام جدید که در مورد صنف سوم در سال تعلیمی ۳۸ تحت تطبیق بوده و به صنف چهارم در سالهای مابعد تطبیق خواهد شد عبارت اند از نظریات اقتصاد دی- پول بانکداری حقوق تجارت- محاسبه- حقوق اداره- احصائیه- اداره عامه- جغرافیای اقتصادی- اداره ی تجارتنی منافع.

مضامین عمومی را هر دو صنف سوم یعنی صنف سوم اقتصادی و صنف سوم مالی مشترکاً خوانده و بعضی مضامین اختصاصی را هر صنف علیحده میخواند.

در صنف چهارم قرار یکه فوئاً ذکر شد یک عده از مضامین اساسی بازمهم و تمام صنف چهارم تدریس خواهد شد و یکی تعداد مضامین اختصاصی نظار به صنف ورشته که در هر سال تعلیمی نظار به ضرورت دولت و مقتضیات اقتصادی تجرل خواهد کرد در رشته های اختصاصی اقتصاد محض (اقتصاد نظری) اقتصاد اداری و اقتصاد مالی دوات و بانکی تدریس میشود برای اینکه فارغ التحصیلان این پوهنخی در امور اقتصادی وطن مصدر خدمات شایانی بشوند حتمی است که در جز از معلومات مستند و عمومی علمی از امور اقتصادی و مشکلات محیطی خویش مخصوصاً با خبر گردند چون پوهنخی اقتصاد هنوز هم نو تاسیس بوده و تجارب کافی در این رشته ندارد تا بتواند مضامینی را راجع به مسایل و مشکلات اقتصادی افغانستان در داخل پروگرام عادی و رسمی خویش بگنجانند روی همین اساس ریاست پوهنخی وزارت ها و موسسات دولتی و مالی اقتصادی در کابل مکاتیبی نوشته و از ایشان خواهش نمود تا به متخصصین داخلی و خارجی خویش که از مدتی هر کدام به رشته های تخصصی خود به او و مختلفه اقتصادی افغانستان به وظایف علمی و اداری مشغول میباشد و به مشکلات اقتصادی بیشتر و ار دند اجازه بدهند که در هفته یکروز در چوکات سیمنا رفته و وار پوهنخی (زمینار) مسایل افغانستان) کنفرانسهای ابراداده و ده

ومحصلین را قبل از آنکه چوکات علمی فاکولته را ترک گویند به مسایل حل طلب افغانستان آشنا سازند چنانچه این ترتیب موثر ثابت شده. این کنفرانسها جز پر و گرام درسی صندوق چهارم قرار داده شده ومحصلین مجبورند در اخیر سال نزد هیئت تدریسی فاکولته که در این کنفرانس هاسهم میگیرند امتحان هم بدهند.

سباغی غلام علی کریمی به کمک آی سی ای در شق اداره ی محصلین باوریکا. واز جماعه ی فارغ التحصیلان سال ۱۳۳۷ پوهنځی سه نفر ایشان بعد از گذشتان دن مو فقا نه ی کانکور بطور سکا ارشیپ به پوهنتون امریکائی بیروت (لبنان) معرفی واعزام شدند.

علاوه بر تجدید وتعديل پروگرامهای درسی یک تعداد ماشین های تایپ بحروف پیتو- فارسی ولاتینی تهیه شده است برای اینکه محصلین نوت های درسی را قبل از ساعات درسی در اختیار داشته و آنرا قبلاً به فراغت مطالعه و برای توضیحات و مناقشه علمی آماده باشند یک پایه ماشین گستر نیز خریداری گردیده است که شعبه نشریات پوهنځی در سال جاری (تعلیمی) نوت های استادان را قبلاً طبع و به محصلین توزیع مینماید.

همچنان یک تعداد کتاب به لسان انگلیسی و آلمانی از داخل تهیه شده و یک تعداد ذریعه ی روابط کلتوری افغانی از آلمان غربی تهیه نموده که در ماه جوزای سال ۱۳۳۸ بکابل رسید.

موسسه ی ایشیا فون دیشن نیز یک تعداد کتب علمی به پوهنتون کابل فرستاده بود که به تعداد ۳۲۱ جلد آن که با مضامین اختصاصی این پوهنځی ربط داشت به پوهنځی اقتصاد تخصیص داده شد.

برای اینکه محصلین پوهنځی باه وسسات اقتصادی وطن از نزدیک آشنائی پیدا کنند در نظر است در دوران سال جاری به محصلین موقع یک سیر علمی به صفحات صنعتی شمال مملکت داده شود.

پوهنځی انجنیرۍ وزراعت

د رابندای سال ۱۳۳۸ ل و ا ز م تدریس - ادارۍ و سامان لابرا توار و غیره ضروریات پوهنځی در سه ماه زمستان (ایام تعطیل پوهنځی) از منابع مختلف تهیه گردید .

قرار داد با اداره همکاری بین المللی امریکا :

نخستین قرار داد بین وزارت معارف و اداره همکاری بین امریکا در سال ۳۵ به امضا رسید درین قرار داد هدف های آتی مندرج است :

سعی در تأسیس و پیشبرد یک پوهنځی مودرن در شقوق انجنیرۍ وزراعت که لا اقل سالانه ده نفر در شق زراعت و پانزده نفر در شق انجنیرۍ فارغ التحصیل تقدیم بکند .

انکشاف و تطبیق یک پروگرام در شقوق انجنیرۍ وزراعت مطابق به سویه پوهنتون .

روی کار آوردن یک تیم افغانی که وظایف تعلیمی را در آینده بدوش بگیرند .

مجهز ساختن صنوف تدریسی و لابراتوارها مطابق ضروریات پوهنځی انجنیرۍ وزراعت روی کار آوردن و تطبیق میتود های جدید تعلیمی مطابق به سویه پوهنځی های تخصصی دیگر ممالک پوهنځی انجنیرۍ وزراعت برای این هدف تأسیس شده است تا احتیاجات افغانستان را در ساحه زراعت و انجنیرۍ رفع نماید .

پوهنځی انجنیرۍ وزراعت محصلین فارغ التحصیل عموم مکاتب ثانوی را می پذیرد .
صنف اول .

انجنیرۍ ۴۷ نفر

» زراعت ۳۲

صنف دوم

» انجنیرۍ ۱۹

» زراعت ۲۳

صنف سوم

» انجنیرۍ ۱۸

» زراعت ۸

صنف چهارم

» انجنیرۍ ۷

» زراعت ۱۲

قرار است تا ختم سال تدریسی جدید یک استاد جیولوجی (نباتات) و دو نفر انجنیر در رشته های انجنیرۍ برق و میخانیک نیز در چوکات تدریس این پوهنځی علاوه شود ،

اعزام محصلین بخارج :-

برای اینکه پوهنځی انجنیري و زراعت یک تعداد متخصصین و هیئت فنی افغانی را به جامعه تقدیم کنند تا آنهاتمام مسئولیت ها و اجراآت فنی در شقوق زراعت و انجنیري بدست داشته باشند سالانه یکعده محصلین جهت ادامه تحصیلات مافوق لیسانس بخارج اعزام می شوند از سال گذشته باینطرف ذوات ذیل بغرض تحصیل عالی اعزام گردیده اند .

درشق بیولو جی

سباغلی محمد ساین عظیم

درشق کیمیا

» محمد نادر نوابی

سویل انجنیري

» عبدالغفور قیصاری

ریاضی

» محمد یا سین صاعد

فزیک

» رجب علی

قرار است بزودی سه نفر محصل این پوهنځی در رشته های انجنیري و زراعت به ایتالیه و مصر اعزام شوند .

لوازم وسامان تعلیمی و تحقیقات علمی :

لوازم وسامان در پوهنځی انجنیري و زراعت تماماً عصری و جدید است .

کتاب درسی که توسط متخصصین فنی در شقوق مختلف انجنیري و زراعت تألیف شده است بدسترس محصلین قرار داده می شود تا محصلین از صرف وقت در گرفتن نوت بی نیاز شوند در لابراتوارها سامان و وسایل تدریسی و تحقیقات علمی روز بروز روبه زیاده است .

یکتعداد سامان انجنیري پوهنځی وار دی شده است . همچنین لابراتوارهای کیمیا - فزیک و بیولوژی و تجزیه خاک نیز تأسیس گردیده و انتظار میرود - آهسته آهسته این لابراتوارها بیشتر تقویه شوند .

پلان آینده :

پروگرامهای حاضره پوهنځی انجنیري مشتمل بر شقوق انجنیري عمری است و جنبه زیاده تر پروگرامهای حاضره معطوف به انجنیري ساختمانی است که در آینده قریب احتیاجات وزارت فواید عامه را رفع خواهد کرد پوهنځی انجنیري و زراعت در نظر دارد تا در آینده قریب در پروگرامهای

تعلیمی خویش تغیر وارد نماید. در اثر تعدیل پروگرامهای پوهنځی انجنیری وزارت انجنیران لایق در شقوق ذیل به مملکت عرضه خواهد شد.

۱ /	انجنیری	برق
۲ /	»	میخانیک
۳ /	»	ساختمان

محصلین انجنیری در دو سال اول دوره تحصیلات خود را در پوهنځی کورسهای انجنیری عمومی را فرا خواهند گرفت و بعد از آن در شقوق سه گانه فوق تقسیمات می شوند و در سال سوم و چهارم تحصیلات عالی، در شقوق مربوطه خود تخصص حاصل خواهند کرد.

تا سنه ۱۳۳۸ تمام انجیران موجوده افغانی تعلیمات خویش را در خارج افغانستان تکمیل نموده و شامل خدمت شده اند.

لیکونکی : غلام جیلانی «جلالی»

افغانستان و ثقافت او مدنیت

پروناکښی

هر کله چې مونږ گران افغانستان د مدنیت او ثقافت د دیوې په رښا کښی پیژندل او کتل غواړو نو لومړی پلور داده چې مدنیت او ثقافت هم په لنډه دو د تفسیر کړو :

مدنیت د ګډ ژوندانه هغه اجتماعي پېښه ده چې دنور و اجتماعي حوالو په څیر ځان پر موندل باندی هر و مروتحمیل کول غواړی او دا ، امکان نشته چې ګوندی څوک د دغی ستر جریان منځته ځړی لې اړ جریان یې نال کړی خو مدنیت څه ته وایی ؟ :

بستاني پخپل دایرة المعارف کښی مدنیت د ښاری ژوانځ په معنی ګڼلی دی وایی دا کامی (مدن) څخه اخستل شوی مفردیې مدینه ، جمع یی (مداین) راځی او مدنیت په ښاری اخلاقو تخلق ته وایی چې د صحرایی او کلیوالي خوړو څخه یی «انس» او ظرافت ته تحول کړیو ی .

د بوارنت د (مدنیت قصی) خپل مهم اثر کښی وایی : دانګلیس مدنیت انګلیسانو نه دی جوړ کړی بلکه دانګلیس ملت یی پخپله د محیط د مقتضیاتو سره سم کړیدی. د پوهانو په عقیده مدنیت د زمان او امکان د اړتیاو بشپړ کول غواړی ځکه دا عامل د بشپړی ټولنو عقل ، ضمیر ، او شعور داسی تر خپلی اغیزی لاندی نیسی چې ټولنه همیش د تحول په حال کښی له ابتدایي رسو مو څخه نوی نهضت ته را کازی دی وایی ښارونه د اجتماعي ژواند د اړتیاو پر بنسټ ودان شوی او بشپړی پوهه دیوبل د معاشرت او مصاحبت ، افادی استفادی په لحاظ د زرګونو کلو نو د تاجر بو په وسیله د پوهنی د مدنی او ثقافتی نظام مرحلې ته رارسیدلی ده .

د ثقافت او مدنیت په منځ کښی دافرق موجود ، دی (که څه هم د ابتدایي انسان د ثقافتی څرنګوالی تر اوسه ندی معلوم) خو د انټرو پولوژی (وصف الانسان) او اړخپو اوژی (لرغون پوهنه) دارابنیتی چې ثقافه (کلتور) د بشر له پیدا کیدو سره یو ځای زیږیدلی اوله تیری د بری څخه نیولی د عصر حجرتول د برین متروکات ، تر عصری پنځوس پوره ودانو ، اړ بشر تول دماغی آثارو پوری په ثقافت (کلتور) کښی ګډون لری ، خو مدنیت دانسان لرغونی ابتدایی آثار خپل جزء نه منی . پدی لحاظ لکه فرانز (بوا) چې وایی : ثقافت د بشر له ټولو دماغی او عضلاتی محصولاتو څخه عبارت دی ، پدی تعبیر سره د ثقافت (کلتور) مفهوم تر مدنیت عام دی او پخپل منځ کښی عموم او خصوص مطلق سره لری ، یعنی ثقافت مدنیت ته حاوی دی خو مدنیت ټول کلتوری شیان دخارج نه بولی د مدنیت عمامل خورا دیر دی مګر اقتصاد ، اخلاق ، سیاست ، اداره ، حقوق ، کورنی نظام مذاهب ، بشری استعداد ، علوم ، فلسفه ، ژبی ، توری حرفیات ، خط ، رسم الخط ، مستظرفه فنون ، د مدنیت د تکامل ستر عوامل ګڼل شوی دی ، نور تفصیل دلته موندلای .

دلته چه مونږ د مدنیت د دیوی د روښا په مرسته د گران افغانستان تاریخی څرنگوالی او ثقافتی تحولات، تر هغه مخایه پوری چه نوموړی دیوه یی دخپل پلو شو په ذریعې راښیږی، کتل غواړو زموږ تر تکلیف څرگنده دی، نو پدی مضمون کښی د جگړې او سیاسي تصادماتوله څیرنی څخه څو مووس وی دده کړو، ځکه شک نشته چه دیوه ملت تاریخ د جگړو، او فتحی ماتی تاریخ نه دی، بلکه دیوه ملت تاریخ د تمدن او فرهنگ د تاریخ څخه عبارت وی او سس- پدی مورد کښی مونږ د گران افغانستان د تیر مدنیت په ارشوکښی ژوری څیرنی، او ورکوبښو نه ددی موضوع هدف گنو.

د افغانستان هویت: د ابرخه لدی کبله څیر نه غواړی چه څنودغی اساسی چاری ته پاملرنه نه ده کړی او گمان لری چه داهو ۱- یونوی ملک دی، حال دا چه افغانستان د طبیعی جغرافیایي له مخی لرغون هم د ثقافتی او مدنیت په ساحه کښی د منځنی آسیا د څلور لارو په دوشل کښی پروت وو، او د تاریخ په گردو دورو کښی د مدنیت، تهذیب، اخلاقو، عنعناتو، مذهب، مستظرفه صنایع تجارت اجتماعی، حماسی، ملی کار نامو په دگر کښی داسی مهم رول لوبولی دی چه نه یوازی دخپل شهرت دپاره بلکه د مدنیت او ثقافتی د تاریخ په لحاظ په ستره آسیا کښی خورالوی حیثیت لری.

افغانستان په لرغونی تاریخ کښی د باختر، بخل، آریانا، په نامه یادشوی- په بل عبارت دانومونه دافغان باختری، افغان کسغری، چه مونږ به یی توضیح کړو، په ولسی پوری هم اړه لری، او ددی هوانا، د اریس نو، د گکه ژواک آثار د پښتو ژبی په لرغونی ادبیاتو کښی تراوسه څرگند دی.

د باختری کورنۍ: د افغانستان په تاریخ کښی لیکلی دی چه د (هند وایرانی) آریانانو، د واورو په یوه مشترک نرم «آریا» لیا «ایریا» ځان نوموړی کړی او خپل تاتوی یی د هندو کش په ماحول کی آریا نا بللی دی چه د آریاوو دهستو گنی ځای معنی ورکوی دی توضیح څخه دا څرگندیزی چه د آریا کومه هغه وخت منځ ته راغله چه د اولس د هندو کش ماحول ته رارسیدلی، او پروفیسر کتیس هم وایی: آریه لومړی، دیولی قبیلې نوم وو؛ وروسته هری پلې په ځان اریه، نوم کښود.

مستریلو وائی دپارسیانو د لرغونی جغرافیې په کتاب کښی افغانستان «آریاوو- ابلال شوی، او یونانیانو» آریا، و باله.

د لرغونو آریاوو اجتماعی انتظامات: په ایران باستان کښی لیکلی دی چه د لرغونی افغانستان «آریانا» لیا دده په اصطلاح، د پلات ایران اصلی وگړی تور پوستی لیا داسی نسل ته ورته وو چه ښکلا یی نه درلوده، هرکله چه آریاوو، دخپل ځای په ځای کیدو په زمانه کښی ددی هوانا د لرغونی یو میان تر خپل ځان تیت بلل، یعنی خپل ځان یی آریا، اصیل گانه فرهنگ یی بی (دیو) لیا (تور) بلل (تور د پښتو یوه کلمه ده چه د (سیاه) معنی لری) د جگړو په دور د کښی آریا ووله اصلی وگړی سره د غالب او

مغلوب رویه کوله، اولومری پلاد (تور و) په هیڅ حق نه وو قائل او وژل به یی، خو وروسته چه دېو میانو خطر لږ شو، هغوی ته یی سخت کار و نه په لاس ورکړه لکه کرهنه، دڅار و، پود نه دکاله چوپړ - دامهال (تور) داریاو، دسختی اړتیا موند وگرزیده او دمریانو، منځو په د یی دخپلو بادارانو په حمایه کښی کار کاوو، لدی څرگندیزی چه داریاو و هجوم په اثر تول اصلی بومیان نه دی ورکشی بلکه یوه برخه له فاتحینو سره گډ او په هغوی کښی منحل شویدی دافغانی اریاو، میشته کیدل لکه دنورو «هندوارو پائی» قبائلو څه قدری معلوم دی ځکه هر کله چه دوی د لوت لپاره نه و وراغلی او غوښت یی چه په نوی ارشو کښی ټیک شی، لومری پلا یی مځکی له توررنگو څخه په زور واخیستی او هرځای چه به یی مینه کوله، نو قلاگانې به یی ودانه ولی، دهری قلا منځ هم دوی برخي لرلی یوه یی داریاو، دسکونته او پله یی د حوش و حشم لپاره تخصیص کړیوه، پدی محوطه کښی به یی دشبې له مخی په ددو لحاظ او ربل او و: لومری داچه کوری تری استفاده وکړی، دوهم دا که چیرته طرد شری تور پوستی یرغل راوری، پوره دارانی و وینی او گرندی کړی ترڅو چه دقلا اوسیده نسکی را وینسشی او دشمن و شری وروسته داقلاگانې کلی او ښارونه جوړ شول...

عادتونه او عقائد: تر دیری مودی دافغانی او هندي آریاو عقائد سره شریک وو، ځکه دهنی کښی څخه چه د (لشئی) له یو غاړه لاسته راغلیده او تاریخی (۱۳۵۰ ق، م کال) دی څرگندیزی چه د امهال لاقائد مشترک وو، ځکه د میتاز-ی قبیلې مشرانو، په هندي معتقداتو لوړه کړیده، هرکله چه د (ویدا) لیکنه د (۱۴ پیریو) پورته او تر ۸ ق، م پیریو راکښته نه وه نو د هغوی بیاتو ند (۱۴-۸ ق، م) په منځ کښی بایدراغلی وی، دادمشیر الدوله ویناده، مگردومارکن داموده (۲۰۰۰ ق، م) او ایچ، جی و لر د (۱۹۰۰-۱۴۰۰ ق، م) په حدودو کښی ښی.

دافغانی آریاو اخلاق او مذهبی عقائد: ددی لرغونی ولس عقائد، د (اوستا) دمقایسی په نتیجه کښی د ادول څرگندیزی: هغوی دخیر او شر په یو شمیر شیانو چه دوی ته یی خوشی او خزانې ورکولی اعتقاد درلود، پدی دله کښی تر ټولو، رونا، باران اهم وو. همدادول یی یوخیل بد شیان گنل، دهغوی په تصویر شپه، ژمی، وچکالی، قحط، ناروغی، مرگ او نوری بلاوی دخیر له مروج و داتو سره دجگری په حال کښی وی او ددوی (بدمرغی سامان راغونډ وی) څرگندیزی چه دخیر موجودات یی منحل، وروسته دغه خرافات دهغوی په منځ کښی جادو، کودی رواج کړی، نو بلخی زردشت ددغو خرافاتو په خلاف راپاڅیده او بریالی هم شو.

مدققین وایی چه دافغانستان اریائی ولس، تر هند یا نوزرتو حید ته رسیدلی، او دا ولس که څه هم

د تمدن په حقله تر خپلو بابلي، اثوري، گاونډيانو کښته وو، اوزياتره ثنفاي چاري يې دهغوی څخه اقتباس کړوي مگر په اخلاقو کښي پر هغوی بروو ځکه افغاني اريو، سعی، عمل، پهر بښتيايي عزم کار کول او کوښښ لرل د شرافت جزه گانه، او درواغ يې لويه خطا بلله، ننگ او غيرت يې خوی وو. کورني اداره: کورني دپلار، ليا د کاله دمشر په اقتدار ولاړه وه. ښځه که څه هم نسبت خاوند ته اختيار نه لاره مگر دکور «ميرمن» وه، خرعمو مآداسي ښکاري چه د ښځو مقام د افغاني اريو، په نزد ددوی دنور و گاونډو څخه ښه وو، اولاد، دپلار مطلق تابع وو، دکاله دمشر په عین زما کښي قاضی او د مذهبي آدابو اجر کوونکي هم وو. هغه وخت د ژوند دسادګي په وجه بلي طبقي ته احتياج نه لیده کیده دکاله دمشر يو تکليف داو و چه د نغري (اجاق) او پرې زدي چه، مړشي، نغري متمدن شکل درلود او په منحصر صحنای کښي جوړیده دنن ور زهم پښتانه نغري محترم گڼي او اوړدي مړشه» يو بده دعاده چه دښمن يې بل دښمن ته کوي، هغه وخت دا اجتماعي طبقاتو شمير لکه داو ستا څخه چه څر گنديزي (دري ډای) وو، روحانيون، جګړي، بزگران مگر په لري زمانه کښي لکه چه ذکر شو، داطبقي دلو مړي په حذف ديوي يعنی «جګون» بزگر».

د مذهبي آدابو چلند دکورني دمشر پټاره وو. د اداري شکل دامهال، ملوک الطوايفي ده. دکور نيوي کلي جوړیده چه (ويس) يې باله (ويساپه پښتو کښي تراوسه هغه رېښه پاته ده) دڅرکايو څخه قبيله سازیده چه (کهو) وه، څو قبيلو څخه داسي ولس جوړیده چه تاتويه يې (ده) وه، دکورنيو مشرانو دکلي مشر او دکليو مشرانو د قبيلای مشر تاکړ. دکام ليا علاقي مشر هم لومړي انتخابي وو. هرکله چه د جګړو توپانده هغه ته ور پغاړه وه، خپل واکمني زيات کړ، د بلي خوا دکورنيو، اوکليو دمشرانو واک هم په خپل حال باقي پاتې شو، دکلي مشر ويس پټ، د قبيلی مشر پټ و (په پښتو کښي «پټ» تراوسه دعزت په معنی ده) خو هروخت چه به څو قبيلای ليا علاقي ديوه مشر تر واک لاندی راغلي هغه به يې «ستر توواک» باله «ده پټان» په معنی کښي اميران اياو پرکړتي واکمن وو چه د ستر توواک مادون او د لاس سر ي گټل کيدل، دوی بايد ساليه، سوغاتونه دربار ته واستوي، او د جګړي په وخت کښي سپايان راغونډ کړي او ترولو اک، مرستې ته ور وداځي، پدی تعبير زياتره داسناني پهلوانان، هغه «ده پټان» چه هر يو يې ديوه ولايت، د محال حکومت پخپله کورني کښي د سیراث په دو دلاره (هرکله چه پټان د پهلوانان او خان معنی ورکړلي نو ښايي داچه پردي خلک پښتن ته پټان) وايي هغه پخواني آريائي اصطلاح وي؟.

هغه وخت «باختر» د «مملکت» پلازميني» مقرر شو. او جهشيديان، کيانيان داسپه کهول دباختري افغان آريائي ولس په تولواکمني وټاکل شو، بلخي (زردشت) داخيري کورني دسلطنت په زمانه کښي ۱۰ (پيري تر ميلاد مخه) د مذهبي - اداري - اخلاقي) قوانينو مجدو عهد (اوستا) په نامه منځ ته راوړه چه دافغان

باختر دنوی مدنیت سته یی کینو ده. دکابل مجلی داول کال (۵) گنه کښی دباختر دهغه وخت دسلطنت په وورد کښی داسی لیکل شویدی: «دافغانستان باختری سلطنت عمومی اوسياسي جغرافیي داشکل درلود چه په هغه کښی په اوسنی افغانستان سر بیره بخارا، سمرقند، خوارزم، خراسان، سیستان، بلوچستان او دسیند دناوی ختیځی حوزی کېدون لاره ددی تولو هو ادو پایتخت (باختر وو، دباختر دامرکزیت محققینو، تر میلاد ۱۰۰۰ کاله پخوا، لیا تر دی تاریخ هم لومړی تعیین کړیدی ځکه هغسی چه دکستور کارل، گوستافن پلاتن المانسی پوهاند چه خپل معلومات یی په کالیشیه سایتونگک نومی مجاه کښی چه د (کلن) څخه نشریده هم چاپ کړیدی، داسی وایی: «باختر نه داچه وروسته دسترواداری تشکیلا تو خاوندشو، بلکه دشمال آریائی نسل تقریباً د (۲۵۰۰ ق، م) په حدودو کښی هم حکمرانه دله درلوده».

د زردشتی آئین آداب څه وو؟ «حناسعد فحی مصری (د فلسفی د تاریخ) نومی کتاب په (۱۲-۱۳) مخ کښی وایی:

زردشت د نور، تو دوخی (حرارت) له نمزځنی څخه عبارت وو، دامذهب د «اثنینت» دو گانگي په مبداء لکه: «خبر، شر، عقل، ماده» صواب خطا» نور، تیاره» بناشوی اوز ردشتیان عتیده لری چه دا دواړی مضادی مبدی لرغونی موجودی وی یوه یی صالح (اهور، زرد) بله طالح (اهریمان، نومان). دکائناتو کړی، اهور، زرد، تهر سیزی، اهور، مزرد، پخوا تر تولو کائناتو موجود، و دادواړی قوی د اقتدار خاوندی وی مگر فرق دادی چه او مری قوه دکار تر اجرا، پخوا دده په آئینه نتیجو پوهیزی، حال داچه دوهمه دله هغه مهال دخپل عمل په نتیجه خبری چی، کاراجر اشوی-نوداهور، زرد فضیلت په اهریمان باندی ثابت دی او ویل به یی چه، خیر، پر شر باندی بریالی کیزی که څه هم په زرگونو کالو بعدوی. ښاغلی بهار دسیستان دتاریخ په حاشیه (۳۴) مخ «کښی ایکی «مز دیستان» جمع (مز دیس) یعنې خداپرست مز د-«خدا دیس» ستایش، خدا، این کتاب یگانه کتابیست از کتب اسلامی که نام درست این طایفه را ذکر کرده است».

خلص داده چه زردشت دخپل مذهب سته په (نیکي بدی) ایښی، ددی مذهب آداب، گروهه دخاورو، روزنه ودانی، مدنیت جوړول وو، عناصر یی مقدس گنل اودانسان نه نیولی تر حیوان پورې دنیکی اوبدی په مبادیو ویشلی وو، داهوزانو کامل یی (بزدان) اوداهوریمان ستر یی (نکروینو) لیا اهریمس) با له دهغوی په تصور، داده اړی قوی یو دبل په ضد چلونی کولی.

زردشتیت د (۱۰۰۰ ق، م) تر (۳۰۰ ق، م) پوری په باختر کښی مروج و او دباختر ستر مبعد (نوبهار) تربیدائیت پخوا ددغه آئین مرکزی ځای وو چه دخپلو مباحثاتو سره یی خورا زیاته ساحه نیولی وه.

اوستا، د زردشت بلخي مجموعه خوك له (۲) مليونو اشعار وڅخه مركبه بولي، اوسعودی په مروج الذهب كښي دامجموعه (۱۰۱۲جلده) بللي چه .

چه د طلا په اوبو ليكل شوی وه - امام طبري وايي د اوستا متن د ۱۲ زرو غوايانو په پوستو، ليكل شوی وو، چه له بده مرغه ددی مجموعي اصلي متن د اسكندر په حملو كښي له منځه ولاړ - او ښاغلي، پروفيسور غوريا خيل وائي (۳۵مخ) چه اوستا د مقدونيا نه د حمای په اثر په اصطخر كښي وسپځل شو . . . . .

اوستا څه د ول كتاب وو؟ عربي مورخين واي چه « اوستا» يو مرموز كتاب وو هر ځای چه د زردشت لخوا واستول شو خوك يي په مطلب ونه پوهيدل (ښائي دا خبره د تعصب نه خالي نه وي؟)

ښاغلي كهزاد، د « اوستا» نومي كتاب په مورد كښي گټور بحث كړي چه لنډ مطلب ئي داده :

د (۱۲۰۰ ق ، م) په حدودو كښي په دی هیواد كښي د مادی او معنوی ځنگوله حيثه یو نوی انقلاب منځ ته راغلی دی او هغه داوو چه ير بلخي پوها ندد (زراتشتر) په نامه (اوستا) دنو می یوه نظامنامه راوړه، دی كتاب دويد، د سرودو په مقابل كښي (گاتونه) او هغو (۲۱ نسكه نه) درلود، هغسي چه د (ويد) سرودو، د افغانستان د علاقو جغرافي نومونه ضبط كړيدي، اوستا، ترهغه په ښه ډول « دآريانشينو حوزو ونومونه او جغرافيه د «ونديداد» به لومړي (فرگاد) كښي ليكلي او د تور يانان په مقابل كښي د (آريانا) د ۱۶، آريائي مځكو دا ډول يادونه كړيده :

۱- آريانا ويجه (دا مواو سر دريا په منځ كښي علاقه) (ددی کلمی لفظ او معنی په اوسني پښتو كښي ژوندي دی)

۲- سغديان - ۳- مورو (د مرغاب حوزه) ۴- بخدي (بساخ - باختر) ۵- نيسايه (جوزجانان)

۶- هرايو (دهريرودحوزه) ۷- ويكرته (كسرمان) ۹- اوراوا (په غالب گمان د پښتونستان ددوه ولايت)

۹- وركانا (گرگان) ۱۰- هري ویتی (د ارغنداب حوزه) ۱۱- ليتومنت (د هيرمند حوزه) ۱۲- راغا (د بدخشان راغ) ۱۳- كخره (غزنه) ۱۴- ورنه ؟ ۱۵- هفته هندو (اووه رودونه ليا پنجاب) ۱۶- رانكه (ددی موقعيت دی مجهول بولي) ښائي زرنك د مرغاب يوه برخه وي ؟)

په اوستا کښې کلاسیکي «آریانا» داباسین، سردریا، او هندي سمندو او د لوط د صحرایي په منځ کښې پروت مملکت ښه دل شوی پدی تعریف سره اوسنی افغانستان په اوستا کښې خاوره کښې داخل، او افغانستان د لرغوني «آریانا» وارث گنل کیږي.

دوید- اوستا مقایسه: هغه وخت چه افغانی آریانان د (امو او اباسین) په منځ هیواد کښې او سیدل معنوی رشدیې تردی اندازی رسیدلې وو چه د ضمیر الهامات یې په موزونو اشعار کښې څرگندولې شو، هنوی د خپلو اشعارو په ذریعه د (هندو اروپائی) لرغونی مظهر د ویدا، لیا افغانی سرودونو» په نامه د افغانستان د هندوکش (کسی غره) په لمنو کښې منځته راوړیدی سرودونه دوی برخی اری وړکشوی سرودونه، معلوم سرودونه - پدی دله کښې هغه سرودونه چه لاسته ندی راغلی دا مو دریا پغاړو، او د باختر په سیمو کښې ویا شوی دی څرگندیزی چه د هنو اشعارو زمانه مصری یو هاند محمد فرید و جیدی، د (۴۰۰۰ ق. م) په حدودو کښې اټکل کیږدی (شلمی پیری دایرت المعارف (۵۴۵ - ۵۴۶ مخونه) (۱۰ جلد) او معلوم سرودونه، د ننگرهار او پختیا د غرونو په لمنو، او د سیندونو په غاړو تر اباسین دی ددی ته ویل شوی دی.

دویدی عصر شاعران ریشیان بلل کیدل چه ریشیانو د ښځو اونرو دوی دله تشکیل کړیوه او دا معلوم اشعار زیاتره په هره مصرع کښې (۸-۱۱-۱۲) سیلابه لری . .
د پیغاو غرنی د مینی قصی - د پکتیاو (پختو - پښتو) د جگړو نیکاوونه لکه د لسو ملکانه جگړه د (پکتیا) (تور وایانا) (دریکو) او (د یوداسا) تو او اکمینو کداری نامی، د غرنیو پهلوانانو، تو بالیوب د قبیلو اجتماعی قوانین، عشقی او عسکری جذبات، اتن موسیقی او تول هغه رسوم، خویونه چه ان صیایی زمونږ ملی خواص تشکیل کړیدی ددی تولو مبداء هوغه د ویدا، سرودونه، او د هنی لرغونی زمانی د اجتماعی تولی ذهنیت دی
قصی او حماسی ادب: تول پخوانی ملونه لرغونی اساطیر (میتو اوژی) لری خود ابرخه له خور اقدیموز مانو څخه د باختر پښتو (آریاو) په ادب او (میتو اوژی) کښې تر نورو ولسونو په ښه ښه او مهذب دول ضبطی شوی او مخصوصاً د افغانستان په تاریخی او مذهبی آثارو کښې خورا ښکلی اونه هیریدونکی ساتل شوی دی، ویدی سرودونه او بیاد سنسکریت نور مدارک د میتو اوژی ښی څخه ورو، ورو، رزمی او حماسی ادب ته راوښتی دی - پدی بنسټ «اوستا» هم انهنی اری، مگر که څه هم مبداء یوه ده خود اوستا افسانی، نسبت ویدی قصو ته دا فرقونه لری:

۱- د ویدا، د متولوژی په مخای د اوستا په افسانو کښی له ملی افته، خاراتو، او پها واناو څخه بحث شوی .

۲- د ویدا، قصی لنډی اوسره شلیدلیدی اما داوستا قصی پر له پوری او تسلسل سره لری
۳- اوستا دسبک او اسلوب له حیثه ملی شکل غوره کړی ځکه دزور، تفوق او د زرو باختري ولسونو دخاوری څخه صحبتونه لری .

۴- اوستا دخپلو مذهبی تعلیماتو په لړ کښی هم دتولنی حماسی روح راوینوی او پدی القاء خپل پیروان دسختیو زغملو او مقا بلی ته چمتو کول غواړی .

لنډه ئی داچه داوستا زیاتری برخی دارغونورو ایاتو، دجگړو قصی او دتولواکمنو په نومونو سینگار شویدی داوستا (یشتونه) تول هغه حماسی قصیدی دی چه داوستا داستانو ته ئی دملی صبحی حیثیت ورکړی او د نیمگړی تاریخ بڼه لری، او دا افسانی دهغه شجاع لرغونی ملت او هیواد، له عنعنو څخه نمایندگی کوی چه د (اباسین -امودریا) او د سیستان (هامون) په منځ کښی پروت دی .

اوستایی اعلام: لکه بختی - بلهیکه - بخل - بلخ، مور و (مرو، مرغاب) هرای و (هرات) هیتومند، هیرمند، سپته گونا - گزی (سپین، رانگی - غر) سیامکه (تورغر) پورانا (پروان) وغیره تراوسه بڼه پیژندل کیزی زیات تغییریی ندی کړی - داوستا، له پشتونو، د ویدا له سرودونو څخه داخبره څر گندیزی چه باختري ولس هغه تولواکمن او پهلوانان پیژندل چه دزردشت سره معاصر او ځای بی دبلخ ښار وو، په داستانی دورو کښی دریو کورنیو سلطنتونه کړیدی .

۱- پارادانا پیشدادیان، ۲- کاوی (کیانی) ۳- دزردشت معا سرداسپه کورنی ...

دپیشدادیانو موسس یاما، یمه، جمه چه د فردوسی په روایت جمشید دی د نوموړی پایتخت بلخ وو پدی لحاظ په اوستا کی بلخ (بخدیم سریرام اردو دارفشان) (یعنی ښکلی اود اوړو جنډو لرونکی بلخ، یامانه یوازی لومړنی تولواک دی بلکه دکرهڼی، حیوان روزنی دتوی نسل راغونډونکی او دفلزاتو لوڅوونکی هم دی، یا ما ددنگی ونی، قوی عضلاتو نر او ښځی دتول مملکت په مرکز باختري کښی راغونډ کړل او روزنه ئی وکړه .

کواڼی، کیا ئی دمو ښار په معنی دکورنی موسس، کاوی کواتا (کیومرث) لیاکی قباد، دی چه اوستایی پرله پسې یادونه کوی، دنوموړی له جانشینانو څخه (کاوی بوشاز) لیاکی کاو، وړدی چه دباخ والبرز

غره په څو کسه ئی (۷) ماسنی و دانې کړیوئ، اوددی ته لوالک په زمانه کښی د باختري ولس اوتورانې افراسیاب په منځ کښی سختی جنگري خښی شوی دی .

داسپه کورنی دتولو پاچاهانو: نومونه دپښتو دادبیاتو په لومړی ټوک تاریخ کښی دپښتو ژبی دا شتقاق ، اوفقهه اللغی به بنسټ تحلیل شوی هم دی ، ددی کورنی لهراسپه نومی ټولواک ، د (ازربوزین) معبد او ویست اسپه ، لیا کشتاسپه دلهراسپه زوی دزردشت حامی دوه نور معبدونه ودان کړی وو سپنتوداتا «اسفندیار» دویست اسپه زوی په (بخلی بامیک لیا بلخ بامی) کښی د(نواک) ښار ، اود(وهران) معبد ودان کړ . داسفندیار نه وروسته په باختر کښی کورنی شخړی شروع شوی او په نتیجه کښی دباختر مرکزیت له منځه ولاړ او طوایف الملوکی منځه تهر اغله دامهال (۵۴۵-۵۴۹ ق م) دلومړی ځل دپاره هخامنشیان زموږ په تاریخ کښی یاد شوی اودهنو یرغلونه نظامی جنبه لار له دکرمی ، ودانی او ترقي مصدر نندی شوی داسی څرگندیزی هرکله چه زموږ ملی قواوی هخامنشیا نو داستعماری حملو په شنډ ولو همیشه مصروفی پاتی شوی نوموږ هواد ، دبدمرغی په اورروان وو ترڅو چه پښتنو د مقدونی سکندر دهجوم په زمانه کښی دریم «داریوش» توکر توکر کی اود پردو هخامنشیا نو کمبله ټوله شوه .

په عمومی دود که څه هم دویدی اوستایی زمانه ننی افسانې لکه دانگلیس مورخ ، دولا فوز چه وائی کوم تاریخی حیثیت ناری ، خودآریایی تهذیب ادبی متون چه دوید سرودونه ئی بولی داسی یوه ساسله ده چه دعننی په بڼه سینه په سینه را نقل شوی او وروسته په څلو روسترو کتابو کښی لیکل شوی دی ، دا آثار له «ریگ وید» «اسام وید» اتر وید «اوبجور وید» څخه عبارت دی خود ریگ وید له مندرجاتو څخه داسی څرگندیزی چه دا مجموعه لکه چه و وویل دهندو کش په سهیلی برخه اوختیځ افغانستان کښی ویل شوی وی ، لکه ددغی سیمی رودونه لکه کوبا (کابل) گوماتی (گو مل) کورمو (کرم) راسار کنز (سواستو) سوات سیند هو (اباسین) اود کابل دره ټوله دیوی علاقې په څیر د «کنداریس» په نامه پکښی یاده شویده .

دافغانستان دارغونی مدنیت لنډ سرنوشت: که موږ دافغانستان دارغونی مدنیت په باره کښی یوه لنډه روړو کړو ، داسی څرگندیزی چه ددی هوا دمدنیت ، دختیځو ، اویدیځو شخړو په ترڅ کښی دیرغلگرو د نظامی تهاجماتو په اثر له یوی خوا ، اودپښتو د سختو متاومتونو او وطن دوستی د ټینگار په سبب له بای خوا ، په نتیجه کښی څو څو ځای وړان شوی او ځینی برخې ئی داسی

له منځه تللی دی چه اوس ئی هیڅ پته نشته ، پدی باره کښی ختیځ په هاند ، گټ گر یا ژین د (افغانستان د تاریخی بخت) نومی کتاب کښی لیکي : د افغانستان متمدن مرکز و خوځواری د جگړه مارانو خور ابیر حمانه یرغلونه لیدلی دی پدی لړ کښی ۲۴ ځلی بلخ ۱۰۰ ځلی هرات ، اوڅوڅواری غزنی زرنګ او د مدنیت نور مرکزونه لیا سیڅل شوی ، لیا تخریب شوی دی ، همداد و ل ددی هوادملی ، مادی او معنوی پانځگی د بدو بدمرغو په ترڅ کښی لوته شوی اوله منځه تللی دی ... موسیو گودار فرانسوی لرغون پوهاند په یوه خطا به کښی څرگنده کړیده : د یرغلگر و لخوا د افغان ښکلی ښارونه په سواو ، واری وړان شوی اوځنی یی بیرته هم وړان شوی .

مقدونی سکندر د څو کاو سختو جگړو په لړ کښی ، پدی هیله چه د منځنی ختیځ په تجارتی لیاړو باندی سیطره قایمه کړی ، په سهیلی او قطیې افغانستان کښی ، د افغان تاریخی مات کلتور ته سخت تاوانونه ور و اړول او لیا یی وسیڅل ، خو بیا هم ویل کیدی او یونانی مورخین په خوراشر نک سره لیکي چه نوموړی پدی هیواد کښی عسکری قشلی که ښارونه هم ودان کړل ، د هغو په جمله کښی دسترا بو په وینا (۸) اود بوستن په قول (۱۲) ښار په باختر او د آمو او سر دریا د حوزو په شا وخوا کښی یادوی ، استاد بارتولد وایی : د زرو ویرانو ، او خرا بود وجود په قرینه څرگندی چه افغانستان په لرغونو پیړیو کښی تر نن زیات ودان او سکون وو .

مورخین وایی چه باختری قبا ئل په لرغونو زمانو کښی د منځنی آسیا په میخوکرکی دڅار و په روزنه بوخت وو دوی به خپلی رمی په شنو ، زرغونو کڅونو کښی پودی ، د کرهڼی د فصل په موده کښی ځای په ځای میشته کیدل ، دی ولس هغه وخت زیاتره اهلی حیوانات تر خپلی روزنی لاندی راوستلی وو ، د فلزاو سره بلدوو ، داودلو ، گند او صنعت یی زده وو ، جامی یی اغوستی ، پوخ طعام یی خور ، او معتدله هوایی خوښه وه ، دازمانه اچ جسی ولز ، په خلاصه تاریخی عالم نومی کتاب کښی (۱۴۵ مخ) د (۸۰۰۰ ق ، م) په حدود و کښی اټکل کړیده او هغه وخت د آریا ، نسل تول په یوه ژبه گریدل .

پښتون ولس : بطایموس د پښتنو هیواد پکتین بللی چه د پکتیا نو تا توبی وو ، د یو رپ دیرو پوهانو لکه لاسیکن ، کور رسن ، ترومنپ « دوی د دایوی داستانو (پکتیت) او دیونانی مه رخیو

پکتو یس داوسنی پښتو سره تطبیق کړیدی او دا خبره یی هم منلیده چه دغه (پکټ پښت پکتو یسن) ټبرچه دری نیم زره کاله پخوا یی یادونه شویده داوسنی پښتانه دی صرف یونا نیا نود خپلی لهجی دتغیر په رعایت (پکتی پکتو یسن پکتیس) لیکلیدی، دژبو پوها نود الفاظو داوښتله مخی داخبر جوته گنلیده چه د (باختر بخل بخدی) نومونه تول یوه ولیسی اری، خر گندیزی چیه دودید او پکټ اصالی تلفظ پښت وواو لومړی پلا داکامه دکام نوم او یا د (تون) لفظ چه د ظرف معنی ورکوی او تا توبسی ته وایی ورپوری تړل شویده نو پښت، پښتون، او پکټ، پختون گرزیدلی دی (دمعلمینو دفاکولتی ادبی د رسونه). پښتو دکورترومپ وائی دنری دژبوله دلوڅخه، پښتو په هندوایرانی ژبو کښی گډون لری خوپدی فرق چه د هندوایرانی ژبو څانگه نه ده، مستعمل شکل لری، داژبه دلومړی ژبگنی تحول مثال دی چه په هندی او ایرانی ژبو کښی پیش شوی دی، نود دواړو ممیزات په کښی خوندي دی، دانظریه دیوی دلی پوها نو اخوالکه پروفیسور سپیگل، دکستور هورنل، دارمستتر، منل شوی هم ده مگر بیا وایی چه ځنی پوهان لدی نظریی څخه اوښتی دی، او پښتو یسی دشرقی ایرانی ژبو څانگه تخمین کړیده، مگر هرکله چه له پراکریت سره نژدی ده د هندی ژبو په کورنی کښی هم برخه ورته ورکوی او داممیزه یی خورا مهمه بولی دپښتو دا د بیا توپه لومړی جلد تاریخ کښی راغلیدی چه سنسکریت، زره پارسی او پښتو دآریا وداصلی ژبی څخه چه دارمستری (اریک) بولی راوتلای، اوښه (مورانی) زبه د (۱۰۰ ق، م) تر ۳۰۰ ق، م پوری ژوندی وه بیادمنځه وټلی ده، ددی خبری پوخ دلیل په پښتو کښی دپخوانو آریائی کلماتو موجودیت دی لکه آریا آریانا ویجه آریا ورته، داکلمات هریوه په خپله اصالی معنی په پښتو کښی مستعمله او ژوندی پاته شویدی لاندی به پدی موضوع څیړنه وکړو:

دپښتو دا د بیا توپه لومړی جلد تاریخ کښی راغلیدی چه پښتو هغی مورنی ژبی ته چه دهغی څخه سنسکریت لیا ویده اوستا زیزیدلی دی خوراندی ده دا په دوو دلیلو ثابتیزی لومړی دا چه دآریک لرغونی کلمات په پښتو کښی تراوسه ژوندی پاتی شویدی.

دوهم داچاپد آریا وهغه دله چه هند ته ولاړه ژ به یی سنسکريت شوه چه وید په دغه ژ به لیکل شویدی او هغه بله له آریایان چه ایران ته ورغلل ژ به یی ارغونی پارسی شوه مگر هغه قهر چه په باختر کښی پاتی شـ د بخدی په نامه (بسخت ، پکښت ، پښت ، پښتون) بلل کیده چه دغه نوم او ارغونی ژ به یی تراوسه ساتلیده ددی خبری د اثبات لپاره دالاندی انزی قرآن موجود ، دی :

د آریا کلمه : پخپله د ، آریا ، کلمه د آریین لفظ ، پښتو ژبی د تداوت لپاره لغوی سند دی ځکه هر کله چه د آریین لفظ خورا ارغون اود شریف په معنی دی او آریا پخپل مقابل کښی تور رنگوته (دیسو) و بل چه د واره کلمی په ریگ وید کښی راغلیدی او په سنکريت کښی آریا او په (ژندکی) ایریا په هغه معنی راغلیدی نو جیگر امانی محقق وایی چه آریین له آری ، څخه مشتق دی چه په سنسکريت کښی . داصل او نسبت په معنی دی ، او ځنی پوهان وایی ، د (آری) نه مشتق دی چه ارغونی سنکريت کښی د کرهڼی ، اوزراعت مفهوم لری ، اوس چه پښتو ته راشو ، پدی ژبه کښی ددغود وارو معنا و لپاره چه پوهانو د (آری) په باره کښی ښودلی دی ژوندی کلمی موجودی پاتی دی :

۱- د پښتو مرکي په اوای ناموس او دراورتی په کتاب کښی ذکر شوی چه اکثر قبائل ئی د اصل او اساس په معنی استعمالوی او په پښتو ادب کښی دیوی مستعمالی کلمی په حیث ذکر شویده دزمین داوراکبر د (۸۰۰ هـ) په حدود د کښی وایی :

دغم اړه بی شوه تینسکه زما په زړه کښی درقیب سره خدا کړی هوسپی زی - ملا الف هوتک چه بحر الایمان ئی په ۱۰۱۹ هـ کښی نظم کړیدی وائی :

« شیخ مستی چه خیالی وو دی له (آری) لوی والی وو »

۲- که د (آری) دوهمه معنی یعنی کرهڼه واخلو ، دا کلمه هم کته دغه په پښتو کښی تر اوسه شته په قندهار کښی بزگران دلو په وخت کښی دسی وائی : (اړه ، اړه ، لورپه غاړه) پدی جمله کښی د بزگرانو حال راشی چه دوی لوری کښت کوی او بیانی ریی ، نو (آری) پدی محاوره کښی خاص د کښت او کرهڼی مفهوم لری او آریین کلمه د پښتو له کر امر سره مطابقه ده (ین) په پښتو کښی د نسبت داداتو پدول راځی لکه له خاوری څخه « خاورین » د (هـ) په حذف ، نو که د آری سره پدی قانون د (ین کلمه) ونښلو و (هـ) غور ژی او « آریین » تری جوړ بسزی ښائی چه وروسته ما قبل زور الف بدل شوی از (آریان) هم تری جوړ شو یوی .

اریا نویجه : آریخپل پخوانی قاتوبی ته « آریانا » ویجه لیا (ویجو) (واج) ویلی دی

اوپه اوستا کښې د ۱۶- آريائي هړا درېه ضامن کښې (آريانا ويجه) هم ياده شوي دي (ونديداد
 فرکرد) او ددې کلمې معنی د شريفانو مخکې گټې نو دا آريائي کلمه هم تر اوسه په پښتو کښې مستعمله
 ده او د قندهار د پښت رود خلق يې (اويجه دهمزه په زور او مجهول په يا او دجيم په زور کي داسي
 ذکر کوي) (زلمي انځر دخداي په آ ويجه نه پريزدي) په جمله کښې اويجه دمخکي معنی اري
 (آرياورشه) : په اوستا کښې خړد آرياووزورتا توبي (اريانا ويجه) بلل شوي او په پښتو کښې
 هم اثبات شوه ، نو هندي آريا يانوهغه خپل لرغوني هواد (آرياورشه) ليا (اريا ورته) باله چه
 معنی يې هغه د شريفانو هواد ، دي ، او بيا (برهمينا ورشه) او (بهارت ورشه) تری جوړي شوي
 چه معنی يې هغه (تاتوبي او هواد) دي په مغربي افغانستان او قندهار کښې تراوسه (ارشو) په
 آخريني مجهول واود (خړخاي) او د رتغ ته وائي چه د سيمي او تاتوبي معنی هم ورکوي ، دا کلمه
 په ادبياتو کښې هم ژوندي ده لکه حميد چواڼي :

هغه سرکا زمانې د سپوداوبو چه ئي ناواهه مزي پل په ورشو

بري درئي ارغوني دمورني ژبي کلي په پښتو کښې ژوندي او مستعملي ثابتي شوي لکه :

۱- آريا- آرين- پښتو (اره)

۲- ويجه- پښتو (آ ويجه)

۳- ورشه- ورته- پښتو (ورشو)

پدې اسنادو د پښتون د رابط د آرياووله مورني ژبي (اريک) سره تائيد کيږي وروسته به
 د پښتو رابطه له نورو آريائي ژبو سره لکه (سنسکريت اوستا) زند (زري پارسي) سره ترخيژنه
 لاندې نيسر او دې نتيجه ته راځو چه د بد ژبه (سنسکريت) د (اوستا ژبه) د پښتو خو ښدي خپل
 آريا مورته نزدې دې بلکه ځني پښتو هغه مورني ژبه هم بولي ، مگر (ارغو پښتو) نه دا اوسني
 پښتو ژبه .

پښتون په ويدا کښې : داسو تروپه جگړه کښې چه د « پاروشي ابرواتي- ژاوي) په عاړه
 پيښه شريده هغه لس قبيلي چه په جگړه کښې گاون در او د پنځه قبيلي تي تراوسه زموږ په دواکي
 شته او داسي ښکاري چه پس لاي جگړي ددې دهند ووشو گانو ته خپل ليز د بند کسري وي او هغه
 پښتني قبلي دادی :

پکتهه (پکويس پکته- پتون)

الينا (دنورستان خاق)

پهالا (دېرلان ددري ايا دلغمان وکري)

شیوا (د شیرو کی خالق و ولس)

پورو (د گند هارا د شاو و خوا و ولس)

پکټ-پښتون د (۱۴۰۰-۲۰۰۰ ق، م) په حدودو کې د نام او نشان خاوند وو چې ریښه یې د کښی نوم یاد شوی او پکټها د پښتو د پاچا په دول او پکټ د تېر نوم دی، د اتاریخی وثیقه د پښتو اهمیت ثقافت سلطنت، سیاسي او اجتماعي ژواک تر میلاد پخوا د (۱۴-۲۰ پیری) په حدودو کې رانښتی او دریځویدله سغد روڅخه څرگندیزې چې پښتانه تل په جگر وکښی بریالی وو، او، ددوی ټولو اک خورا زیاد قدرت درلود.

پښتون په اوستا کې: (پښتون- بخدی) داوستا بخدی اصل پکټ لیا بخت لیا پښت و وروسته بخدی ددوی په نوم دښارنو مشو چې ریښه یې هغه پکټ او پښت ده چې د پښتون نومیږي زیږیدلی ده.

پښتون او یونانی مورخین: هیرودوت (۴۸۴-۴۲۵ ق، م) پخپل کتاب کې د پښتو ذکر کړی او هوادې پکتیکا بولی چې داندوس (اباسین) پر غار ه پروت دی او خلاق یې خور اغښتلی او میرنی دی پوستان اغو ندی غښی لیندی او چری لری، بطایموس کاو دیوس:

د پښتو هواد پکتن یاد کړی او وایی چې پکتن دپارو پامیز ادجنوب ته دیکتیا نو تاتوبی دی (د افغانستان تاریخ ۱ جلد ۹۲ مخ)

داخبره چې د مغلی په دوره کې ځینو مورخینو پښتو د سامی ژبو څخه بللی ده په څیر نه نهارزی اوله یو اپلتي څخه زیاته بیه نه لری- ترومپ او کریرسن د جغرافی له مخی دیونانیانو پکتو یس پښتانه منلی دی.

دالفستون- راورتی بیاو- دارمستر- دکتور هنری برتلز سپیگل، لوریمر کریرسن، ترومپ او نورو مستشرقینو له نظریاتو څخه داسی څرگندیزې چې پښتو د سنسکرت غبرګونی ده او د غربی (ایرانی) ژبو څخه نده بکه په (هندو آرین دله ژبو کې لور حیثیت لری) خالصه هندو هم نه ده اوله پخوانو زمانو څخه زړه مستقلة ژبه او په لومړی سر کې له هندو ایرانی ژبو څخه بیه شوی خوبیا هم له دواړو خانګوسره مخصوص اریکی لری یوه مقتدره، وتلی ژبه ده.

دوید، اوسنسکرت لغات په پښتو کې ژوندی او مستعمل دی:

لومړی عدد (ویدا) کلمه چې د پوهانو په عقیده له اصلي (مورنی) ژبی څخه ویده راغلیده او وایی چې ددی کلمی اصلي شکل (و د) دی چې د پوهنی په معنا ده (په سنسکرت کې د دیر و الفاظو ریشه همدغه کلمه ده چې ټول ټول کلمی تری جوړی شوی لکه (و دت علم)- فهم (و دیاز ده کړه) او دیابیهاس

ز د کونکي - محصول و ديالې «ښو نڅي» و دو ان، پوهنوال «علمي» - (دهند قاموس ۷۶۶ مخ) نو د (و د) دکلمې ريښې په پښتو کښې خړر اديري دی خړ دز ماني په تيريدو سره لکه چه الفاظ تغيير ، سومن (په معناو کښې هم څه قدر بدلون حتمي دی ، په پښتو کښې (و ده) د (و او) په ز و ر او د (دال) په ز و اکسي تراوسه دښو و نما او لويو و الی په معناو مستعمله ده لکه چه وائي : دانهالگي د لته و ده ، کوی ، اوله دغي ريښې څخه (و اده) جوړ شوي چه تکثر پکښې پټ پروت دی نو (و ده) لويښت او تزئيد په جسم او معنی کې لازمي شويدي ، خو بيله پوهي و ده امکان نه لري

همدارنگه د (و يدا) کلمه په اصل کښې (ويد) په اسلامي دوره کښې به ضبط شويدي ، هر کله چه (و او يا) دواړه شفوي توري دي دير څله سره بدليزي لکه باغو ان - باغبان ، نور په پښتو کښې ددی لفظ ريښه (يد) گرز يدي ده چه د هوبنيار ، پوه په معنی ده ، چه وروسته په بوي دای دوره کښې هم د (بده) په نامه کښې شته چه په هغی معنی راغايده په پښتو کښې يوبل مصدر هم شته او يوبل اخستل تری پيدا کيزی ريگ - او - رشن : ريکويد ، دويد د کتاب ستره برخه ده البیروني وایي : در ک ساده درج مجموعه ده ، اوسني پوهان وائي چه رگ د ستايني او ثنا معناوي لري او په سنگريت کښې هم پد غه معنی ده خو (گ) او (ج) دواړه حلقی توري دي سره بدليزي ، لکه البیروني چه رگ معرب کړی او (رج) يي بلليدي په سنگريت کښې ريج ، سم او سيدل او په ښو اخلاقو ستايلي ته وایي ريجادويدي ر «حانيو نو يوه دله و ه اوريشي دآريائي اقوامو ر حاني مشرانو ، نو په يوه نظر سره داتول لکه (رج ، رچ -ر - گ - رشن) يوله بله سره ربط لري او ديو کورني څخه دی تول دريشي کلمی ته منسوبيزی چه ريښې په ارغونو آرياو کښې د مشر ، بادار - لارښوونکي - شاعر ، روحاني مقام لاره او دويدبرخی هم دغور يښې گانو ته منسوبی دي .

خو په پښتو کښې ديري کلمی ژوندي دی چه له دی ريښ سره څرگند ربط لري لکه (ر شه) خلق ، وراشه - وایي دغه دپلار ، نيکه (ر شه) ده يعنی خلق - سجيده - دوهمه د (ريشان) کلمه دهغه چا صفت کيدای شي چه په قول او عمل يي باور وي او (ويسا) اعتماد پرکيزی ، نو دريش څخه ريشا يو صفت جوړ شوی دی .
دریمه کلمه (ر اشه) ده چه د منطقي خبری معنی لري (ور اشه) ئي نه دی زده يعنی بي منطقه کړ پزی حميد وائي :

خدا و ه په عاشتمی راپوری خلق چه خندل می دپندگو يو په ورشو .

رگويد په رجويد هم ضبط شويدي اورج - اچ - رشن - هم کيدای شي ، ريشه يي دغه (رشي) ده داسی يي معنی کولای شو : (منظومويد - دريشي ويدا) دشو خويونو او ښي وراشي علم .

سمهتیا: ددی کلمی معنی پوهانو مجموعو هر اوری څکه دویدڅلور کتابونو نه د علم څلور مجموعو عی بولای - دا کلمه کته مته په پښتو کښی ژوندی او مستعمله ده د پښتو سمته یعنی ټول مجموعو کافي دقت د هار په اصطلاح ونی ښه سمته میړه نیولیده (دودی سمته تر پاته شوه) (دزلمی پانگه سمته څاویښتوزر وټه را سیزی په یوه ملی لنډی کښی راغایدی:

د غم دېر خو په ویش را غلم سمته سمته غمو نه زما په برخه شو نه.

سوما-هو ما: دیو بو تی نوم دی په وېدی ژبه سو ماده - خو لکه چه په اوستائی اصطلاح (س) په (ه) بدل کیږی نو هومار اغلی از په عربی بی دوم المجوس بولای، د ابوتی ارغو نو آریاو مقدس بالو په عربی طب کښی وائی: (لږ څه خو ښوالی او زمختی لری) پوهانو ددی بو تی د زرغو تېدو ځای دافغانسان د غرو ټولې برخې ښی خو داسو ما-هو ما بو تی اوس پښتانه (هه مان) بولای په نورستان کښی تراوسه (سوم) بلل کیږی دپارسی په اصطلاح (بندک) دی

چهند: په ویداو سنسکریټ کښی دشعر او غرو ضیاتو په معنی راغایدی خورامهم علم وایو په پښتو کښی اوس دا کلمه نشته خو په پخوانی ادب کښی ښکار ندوی د سلطان شهاب الدین غوری (۵۶۹-۶۰۲ هـ) معاصره په خپله قصیده کښی دا کلمه په یوه بیت کښی «شاعر» په معنی داسی استعمال کړیده. په یربن چه زغ دچونو نه څو ز بده شی (ته و اچندی) سره کساندی اشکلونه. د پتی خزانې په خطی نسخه کښی دی کلمی ته «شاعر» معنی لیکل شویده.

نو څر گندم شوه چه هغه ارغونی چهند، ته منسوب نوم دی خو (ه) چه حرف عات و د پښتو له (صایتو) تورو څخه ده تراری شویده. د اشلوک کلمه سنسکریټ کښی دشعر او نظم په معنی ده، البیرونی کتاب الهند جلد ۱۹۴ مخ) ولای زیاتره هندي کتابونه اشلوک دی، د ابوراز نظم دی چه (چار په) بی بولسی او هر (پد) اته حرفونه مگر په څلور و سرو (پدو) کښی دا اته توری ورازیندی، د څلورو (پدو) آخر حرف له یوه جنسه (ثقیل) اړ دهر یډ پنځم حرف تل (خفیف) او شپږم بی بیادرو ند، او اووم بی په دوهم او څلورم کښی (سپک) خو په اووه ری دریم (پد) کښی به ثقیل وی، اشلوک د هندي کتابو ښه تی نو د ښکارندوی دشعر اشلوک، د پتی خزانې په حواله شعر ته وایی، داهم هغه لفظ دی چه په پښتو کښی په هغی معنی ژوندی او استعمال شویده.

پخپله د سنسکریټ کلمه رسمی شوی، مهذبی شوی، پشپړ شوی په معنی راغلی، (دودی) په بحث کښی موږ کرکړی، ددی لغوی تحلیل دادی: دانوم مرکب دی، لومړی جزء بی (سیانسن) (دراست په معنی او دوهم بی (سه) دی چه د پښتو (ښه) معنی لری په سنسکریټ کښی وایی: سودل یعنی ښه دول ښه ښه ددی نامه دریم جزء (کریت) دی چه د (کرشوی) معنی لری نو په لږ کر اړی تغیر سره کت مې د پښتو (سم

ښه-کړی (یعنې سمکړی) او د ژبی د تازیت په لحاظ (ښه سمه کړی باید و ویله ش (یعنې ښه سمه کړی ژبه
چه بدغه، معنی ژبیو پوهانو هم ضبط کړیده (دهندوستان قاموس ۱۴۸۰ خ.)

سر بره پردی ددی کلمې مشتقات په عین معنی د پښتو په ادب او ژبه کې مستعمل دي لکه د شیخ متی
شعر ددی (نړۍ په عشق سمی) دی-دا صلاح، انصاف عدل په معنی لکه شیخ اسعد چه وایی:

«په سماوی ودان آهنگران وو، همدا دول سمون-سمول-سم راست- (سما) موافقت او نورو

دسیو: دهند آریاو، پخوانی تورلینگیان، د خان په مقابل کې (دسیو) چه د دښمن، بیدین، معنی ورکوی
بالیدی، وروسته دی کلمې تغییر کړی (داس) غلام ته وائی داو ستا په ځینو برخو کې (دژ) دش عمو ما
(دبد) په معنی دپارسی په زیاترو الفاظو کې (دش) راځی لکه دښمن د شنام دش جنیم دشوار
نوپه پښتو کې دښه-دښ، هو غه دښکر یت دش، لیاد سس او د اوستاد ش دی
چه یو (ن) نسبتي وړ پوری نښلول شوی دی. ملکیار وائی: توری تیری کړی دښن مو پری-کړی

امیر نصر لودی وایی: زما دښه هسی تورا کړی لیا تورانی دښن چه وایی (پته خزانه ۱۱-۱۷ مخ)
خلور دلی: دآریا ودری دلی تاریخی دی خو په هند کې څاور مهوله هغه دسیو-رگان.
تورلینگی و بال چه دهند پخوانی تور پستی وکړی وو، ددغو طبقو یا دونه داسم وید په (۹۰) برخه کې
چه «پورش» یی بولی په د استانی دول داسی را غلیده: داپر دوش، بدن یی و ویشو،
برهن یی دڅولی، را جنیا یی له مهر، ویش، له ورنو، اوشدر، یی له پښو څخه پیدا شول
(ویدک انډیا ۲۱۷ مخ).

نو دهند آریایان وائی: برهن چه دڅولی پیدا شوی کار یی ښوونه-حکمرانی ده، هغه څوک چه
دمهر پیدا شوی کار یی جگړه، او قوت دی-د پښو چه پیدا شو، کاري، د تمدن نظام، کرهنه ودانی ده
خو شدر چه د پښو نه پیدا شوی کار یی چوپړ، او خدمت کول دی.

برهن: لومړی ډله کاري لولول لوستل ددین دڅزانو ساتل دی د پښتو د تاریخ
لیکوال ددی کلمې معنی د پښتو د (برم-بخت) له کلمې سره نژدی بولی دی وائی د (برم) څخه برهن
داسی جوړ شو چه د نسبت ادات (من) چه، اوس هم په پښتو کې شته ورسته ورپوری وتړل شونو
(برهن) شو د استعمال په واسطه (ه) وغوړیده دوه میخه سره یوځای شو، یو په بل کې د ژبو په
قانون بدغم شونو (برهن) پاته شو کثرتی: په ویدا کې را جیناور وسته کثرتی یاد شوی چه د شهزاد
جگړن معنی لری دادله دوهمه فرقه وه د پښتو د تاریخ د لیکونکي په عقیده دا کلمه کته مته پښتو ده اوله
دوو کلمو جوړه شوی (کښ) د (آختن) په معنی اودوهمه یی (تری) ده چه مفر دبی (ترو) اوجمع یی

(توره) : راځی او په اوسني اصطلاح سره عسکر (کښتوړی) تور کښ کټ مت د (کښتوړی) مقابلې ب دی په خیر لیبان کی راغلی ده .

ویشیا : دانوم دهندي آر یاو ددریمې ډلې نوم په ویداکی ویشیا ، او په سنسکریټ کی ویش ویشیه ویشیا دېزگر ، معاونت کوونکی ، د اعتماد خاوند معنی لری په پښتو کی په عین معنی موجوده او مستعمله ده خوشحال خان وایی : (پدی کار نشته ویشا همدم ته وایه الله ، دما قبل آخر ی) په حذف سره هر کله چه په معنی کښی فرق نشته نو کټ مت (پښتو) کلمه ده .

شودر : څلورمه هندي ډله تر ټولو قتيقه ناملموسه ډله ده دا کلمه په لفظ او معنی کښی د پښتو (سودر) سره یو شی ده ، پښتانه شودر - نا لایق - بی تهذیب ، ناپوه سړی ته وایی چه هوغه د شودر معنی لری .

ورنه - د چارونیا د طبقو ویش : په ویدی ژبه (ورنه) رنگ ته وایی ، خو (بڼه) په پښتو کښی دمخ رنگ ته وایی - لکه بڼه یی الوتی یعنی رنگ یی تللی دی ، هر کله چه د (و) او (ب) ابدال عمه می دی لکه زابل = زاول - بنوروا - بنوربا لومړی پلا (ورنه) (برنه) گرزیدلی ، او (ر) د ثقات په وجه و تللی ده نو (بڼه) پاته شویده - خو هر کله چه د څلور و آریائی ډلو نومونه پښتودی ، نو د ډلو د جوړیدو اساسي نوم هم پښتو دی ځکه هغه ویدی کلمه اوس هم په پښتو کی شته شکل یی (بڼه) ده یعنی رنگ به دا چه دغه پخوا نی آریائی عنعنوی ریښه په پښتو کی دادول ژوندی ده پښتانه وایی : د میرانسی باد راو الوت دغر غښت په ژبه ونښت ، نو وینا - علم او ادب دغر غښت کار دی - د اباد (پښتني) په متونونیت توره - عسکریت ددوی کار دی - دسرب په لمن ونښت چه د لوی لمنی خاوند واك اوسیا سی چا ری دده دی .

من : په سنسکریټ کی ارا دی - روح ته وایی (هندوستانی) قاموس ۷۰۳ مخ) البیرونی هم دارادی په معنی راوړی ، نو دا کلمه په لرغونی پښتو کی په عین معنی موجوده ده امیر کرور د غور پیا چا (۱۳۹ هجری) په شاوخوا کی من په خپل شعر کی دارادی په معنی ضبط کړیده دی وایی : « غښی د (من) می ځی بریننا په مرځمنو با ندی - په ژوبله یونم یر غالم په تبتید نو با ندی » شاعر وایی دا رادی غښی می لکه بریننا په دښمن لگیزی .

ستهان : په سنسکریټ کښی د طرف معنی لری ، په پارسی کی د (ستان) لکه نووستان شته ده مگر په پښتو کی پخپله د (ستهان) کلمه عیناً په هغی معنی موجوده ده ښکارندوی د سلطان شهاب الدین په مدحیه کی وایی : تورستهان یی کورنا په جهادونه (پته خزانه ۵۳ مخ) تورستهان - تیاره هوادی یعنی (هند) یی په غزاگانوړو ښانه کی .

نمز دك - مز دك - نمست - مز دا ، داكلمات نول آريائي دي مگر په پښتو كښي ديري كامي پدغه ريښه اړه لري سنسكريت نمست : ستايلى - نميست ليا نمسيه دعزت خاوند مجلل ، محترم (هندوستانی قا موس ۷۴۹ مخ) ددې موادو ريښه (ن - م ، س ، ت) ده چه (ن) يي په ژبو كي حد فيزي (س) په (ژ) بدلېزي او (ت) په (د) ، خو په اصل كي دلمنځلو ، نيائش معنى گاني پرتي دي ، په اوستا كي د مز دا كلمه د لوى خداى نوم دى چه (اهور مزدا) يي هم بولي ، د دى كلمي دوهم جزء چه (م - ز - د) دى ترخپړنه لاندې نسو چه د سنسكريت له (م - س ، ت) سره له يوه جنسه دى نو په پښتو كښي لدغې مادې څخه لمونځ - لمونځ او پارسي كي دنماز - معنى وركوي نماز دخضوع په معنى نه دعربي (صلوت) گړد يزي وايي چوڼ امير را بدديد نماز بردند - (زين الاخبار ۷۵ مخ نو د پښتو ژبي مونځ - لمونځ - نماز - نمز دك نماز نخل - لمنځنه (مسيت) (مسجد) او نور مشتقات تول لدغې ريښي څخه دي په پښتو كښي دعبادت ستايني په غاي ذكرو شوي دوست محمد كاكړ خيوشحال خان - عبدالقادر ، او ، نور و په اشعاركي په عين معنى استعمال كړيدى .

ويا كړنه : پشپز و يدا نگو كښي دكرامر او نحوى په معنى راغايده په سنسكريت كي وياك - رن د امر او وياكړني ، دكرامر پوهانو په معنى ده - دا كومه دوه جزء څرگنديزي ، لوهري (وي) چه په پښتو كي (ويا) (وين) راغلي خو شحال خان وائي (داوین زمانه دراز دى - دامتزل دورود را ز دى) نو د سنسكريت لومړى جزء له دغې ريښي څخه دى (ويا) دوين ، ويلر په معنى ، دوم جزء يي په پښتو كښي په عين معنى مستعمل دى كړن - كړنه (فعل - عمل) .

منه : د سنسكريت مانو ، دسر كي «كوچنى سړى» په معنى وو - په پښتو كي هم دا مفهوم كښي منته موجود دى پښتانه (بر مانو) دغره او څنگله سړى ته وايي - او (مانو) دسمي سم انسان ته واځي يوه ملي سند راځي :

دبر مانو په خبر ترهيزي دروغ ما بزو پشان كښينه ديد دى كړمه

يعنى دڅنگلي سړى غونډې ځله له مانفريت كوي دسم انسان په دود كښينه چه وه دى وينم - منل هم لدې ريښي څخه دى .

من : ده خصوصيت وزن معيار دى په ريگونويدا كي يادشوى (موزته يو من - سره ز را وړه (ريگونويدا ۸۱ برخه) دا وزني معيار په پښتو كي به عين لفظ او معنى موجود او مستعمل دى . كړ كړيش : په ويدا ، اوستا كي دشدياري ، كولومعنى لري ، الماني گيگروائي (كړيش) يعنى كلمه ده چه ديرويدى - اوستائي الفاظ ترې جوړ شويدي په اوستا كي كړ شيوت ، دېزگر معنى وركوي ، په سنسكريت كي كړيشي شديار كوو نكي ته وايي ، كړيشي دكرلو ، زراعت معنى لري

نو د پښتو کر- کرښه؛ کرښت کرښه لدی ریښی سره نژدی ربطاری، کری- کرښه د شد یا ر خط ته وائی .

د پخوا نوآریا و اجتماعي تشکيلات په پښتو کښی :

دویدا او نور و لرغو نر آثار و څخه څر گندیزی چه پښو انو آریا و ځانگړی اجتماعي تشکيلات درلودل اوس چه موز هغه د پښتنو له ژواله سره و کسو د پښتنه ژوند هم کت، مټ په هغوز رو اولسی پولو، ولاردی هغه لرغونی عنعنې، ځلی رسوم لکه کورنی، عشیری، کالی پښه هوا د تراوسه په پښتنو کی مروج دی، هرکله دغه دو دونه آریانیانو د پښتنو خواځنه ځان سره هند ته وړی دی نوښایی چه ز اړه نو مړ نه یی هم پښتو وی لاندی به هغه پښتنی دو دونه ولیکو:

پتی: په ویدی ژبه کښی د بادار په معنی، ویس پتی د کلی مشرو و داکامه، تر بخدی پخوا په (آریانا و یجه) کښی موجوده وه، و راجه پتی دور شو مشر، کرامه پښی دکام مشر- کول د کهول په معنی دا تول په زر و معنا و سره په پښتنو کښی اوس موجود دی لکه، حمید چه وائی: پروت په وینو کښی لت پت ښه یم په پت کی * نه دسر و زر و په تخت باندی بی پته- عبدالقادر وائی: په یاری کی به صادق هله باله شی * چه تر مرگه دیاری پت و ساتی- شیخ رضی د ۴۰۰ هجری په حدود کی ویلی: نصره نه موی له کهاله لو دی نه یی په کاوه .

نصر دخپل تره شیخ رضی په ځواب کی ویلی: د لودی زوی سنتی یم د حمید له لور کاله یم دا کلمه دامیر کړ و په قصیده کښی (۱۳۹ هجری) (کول) ذکر شو یده .
د کرام کلمه (کلی په معنی تراوسه په مشرقی، نورستان او کوهرستان کی مستعمله ده لکه لوی گرام، بگرام، اشترگرام. و دی گرام، شیدا وایی :

تر هغه پوری بگرامه په جهان مشی بد نامه

بگرامی دکابل او بتخاک په منځ کښی یو مهم موقف دی- داتولی کلمی زموږ له هواده او د پښتو څخه ویدی ژبی ته نقل شوی دی یوه پښتو لنډی ده: دیلثانه سندری اروم- جانان له کرامه سحر کلې با روینه .

ویسه- ویس: دا کلمه هغه یساده چه د څاور و دلو په مور دکښی و پیزندله شوه په بله معنی هرکله چه د څر گرامو، وگری به یوه (ویسه) شوو نو مشر به یی ویس پتی باله (کیمر ج هستری ۹۱-۹۴ مخ) المانی گایگر وایی چه ویس په اوستا کښی هم کلی ته ویل کیده او په رگ وید اکی دکور- کورنی قبر معنی لری څر گندیزی چه هغه ویس دانگلیس هو س د پښتو (اوسیدل) د سکونت ځای دی.

پور (کلی) وروسته داکلمه د ښار په معنی وه، په سنسکريت کښې هم پور د ښار کلی او کامپ په معنا وه په مشرق کې اوس هم دکلی په معنی ده لکه سلطان پور - فتح پور - دهند بهاول پور، دکابل شیرپور.

سمهتي: د سمهتيا په بحث کې مو وويل چه د مجموعي معنی لري خو دا ته هم د جرگې په معنی ده سیميتي يوه مهمه جرگه وه چه په رگړيدا کې، ذکر راغلیدی، لدی رینې څخه دی: سمیت- د تولید چاره سیمیتنا- یو له بله سره تولول، غونډول دهندوستانې قاميس ۴۷۸ مخ) د پښتو سمت کټ مټ دغه شکل لري چه غالباً د جرگې معنی هم ورکوي.

سا مانه: په ریگویدا کې دیو ی میلی نوم دی چه په هغی کې به تولو طبقه اتو دخپلو لویو او جنگی سپورتو مظاهری او هنرنمائی کوله (افغانستان اجلد ۱۳۲ مخ) دادول میلی تر اوسه په شلگر- قلات اوقند هارکښي رواج دی- سا مانه تر اوسه په پښتو کښې د تظاهر په معنی ده وایی سا مانه کوی یعنی تظاهر کوی.

تاج- په پښتو کې د (نخا) شکل غوره کړی چه درقص په معنی ده یو پښتون شاعر وایی: لکه ناڅی چه بسمل له تیره تیغه - چه په تیغ دی شوم کرم نو نخاراغله.

دیو ادیواس: په سنسکريت کې داکلمه دلمر، رناعم: الری، دهندوستانې قاموس پحواله (۴۰۶ مخ) ویدی ماده یی دیا، دخراغ په معنا ده اولکه په تفسیر الجوامر- او ویدک انديا کې چه راغلی یونانی زیوس - لاتینی جوفیس، چوتیر، دزری المانی (دیو) داسلاوی (دیواس)، اظالوی (دیو ا) دپرتکالی او هسپانوی (دیوس) هم لدغی کورنی څخه دی خو که مونږ دغه دیواس کلمه تحلیل کړو دغه د پښتو (دیوه) ده چه دخراغ اوړو نا په لرغونی معنی مستعمله ده یوه ملی سندره کښې وایی:

ته به دکوم مجلس دیوه یی زه دهجران په تاریکو کښې ناسته یمه

هر کله چه اروپائیانو (دیوس) د آسمان په معنی هم باله دپښتو په یوه لنډی کې په عین معنی راغلید ه.

د توری شپې دیو یز آسمانه سترگی دی وڅه که به لمر را خیز وینه

څرگنده شوه چه دغه دپښتو لنډی چه ذکر شوه دهغو تولو ار و پائی کلمو چه ذکر شوی ماخذ گڼل کیږی.

پښتوا و- اوستا: دپښتو د ادبی تاریخ د قدامت لپاره هغسی چه ه و پښتو له وید اسنسکريت سره مقایسه کړه له اوستا سره هم غواړو چه دا اوزه په اوزه ودر و و څکه مو ز دادر ی ژبی (سنسکريت اوستا او پښتو) سره خویندی و بللی لومړی:

اوسټاليانز ند: اوسټادويدى ژبى غبرگولى ز وکړى، اوسټا دژبى په حيث لمدى جهته يا د شويدي چه داوسټاد کتاب زور توك (گاته) پدغه ژبه ليکل شويدي، نو داوسټا کلمه دتحليل وړ ده اوسټا په ييلو بيلو اشکالو، او معنا وو تفسير شويدي خو په پښتو کښى دښى ستاينى په معنى ثابتيز، دتحليل گر دان بى خورا اوزد، دى دلته نه ځائيزى.

زر تشراب: دا نوم دهاک په تعبير د (اغلى زړه خاوند) معنى لرى خو په پښتو کښى دهاک په تعبير داوسټا زړته اود پښتو (زړه) دى ځکه د اوسټا (ر) د (ت) په ملـگرتيا يوراز دروند آواز ورکوى چه د پښتو (ر) ترى جرړ يزي او دوهم جزء (تشر) په حقيقت کښى (بـ شـ ر) د کلمى د اساس تورى دى چه دش ابدال په (نښ) او داخرتورى (ر) ابدال په (ن) کيدای شى ځکه دواړه يرمخرج لرى نو په پښتو کښى تشر (تښتن) دى چه د خاوند معنى ارى او همدا ډول د څښتن په شکل هم په ادب او محاوره کى مستعمله ده نو تول نوم په پښتو کښى.

د (زړه تښتن) دپارسى (صاحبدل) په معنى دى چه زر دشت غونډى سړى ته نسبت جوت دى. سپينتمان: د اکلمه د زر دشت له نامه سره ليدله کيښى (وايى دده دکورنى نوم دى) چه معنى ئى «سپين نژاد، دى» (کاتا ۹۲ مخ) کښى هم دا نوم راغلېدى، ځينو پوهانو (سپينمان) (پاک روان) ترجمه کړيدى (افغانستان لومړى جزء (سپين) صفت دى چه ترخپل موصوف د مخه راغلى، دوهم جزء (تمان) موصوف دى چه اوس هم ددى کلمى شکل (تومنه) ده. يعنى اصل او خمير- په مغربى لهجه د شيدو تومنه (مايه) مستى دى-دبد سړى پياره کښى وايى تومنه، يى بده ده يعنى خميره يى ورانه ده، نو په پښتو کښى هم د هغه تاريخى (سپينتمان) «سپين تومنى» يعنى خميره يى پاکه ده نوم به شى چه يوازي دسپين ماقبل اخرى) د تخفيف په لحاظ حذف شويده او دتومنى (واو) هم ځکه چه حرف علت دى په الف اوښتى، پس له (م) څخه راغلى، داسى تغيرات پس له دريوزرو کياو، د ژبو په تحول کښى طبعى پيښيدو نكى دى- نو د (سپينتمان) لومړى جزء (سپين) په اکثرو آريائى نومو کى رښه لرى او داوسټا په ونديداد کى داسى نوه ونه دير راغلى.

واړه: دا کلمه مهمه تاريخى اهميت لرى په ونديدادکى دا نوم راغلى دى، اوداسى ښکاري چه په بخدى کى دا لومړى (ښار او ودانى) ده چه (يما) پاچا ودانه کړه، دى ښار ليا ودانى تد: يما د انسان- حيوان- مرغانو- نباتاتو، سالم ښه او بهترين تخمونه راوړل، واره ودانه او تخمونه ولگيدل، خلاص دا چه د اوسټا واره عجيب تاريخ لرى او همدى کلمى دزمانى تيريدو په ترڅ کښى رنگونه پيدا کړيدى چه اصل يى نه پيژندل کيښى، خو هر کله په پښتو

کښی رېښه موجوده ده ، او په سنسکريت کښی لدی کلمی څخه وارمحوط « وارا » دیوه ښار څلورمه برخه ، یوداسی ځای چه د هری طبقی خاق پکښی اوسی ، واری ، یوه محوطه ، - غولی دربار - باغ (هندي قاموس ۷۶۱ مخ)

اسلامی مورخین د (نوبهار) ودانه په بودتون ، یاد کړیدی خواصل اوستائی کلمه واره ، وه په سنسکريت کښی (واره) شوه چه معنی یی ښار ، محوطه ، کلا غوندی ده . هر کله چه د بودایانو ، بودتون (ویهاره) وگرزیده . په اسلامی دووه کښی د لفظ او معنی له کبله و او په هم مخرج توری (ب) ابدال شو او (بهار) وگرزید ، بیا یو د (نو) لفظ پری زیات شو (نوبهار) تری جوړ شو چه تر دویمی هجری پوری د بودایانو ، معبد و و . په پښتو ژبه کښی لرغونی کلمه (واره) په هغه زاره مفهوم شته یا ، یوازی و او په هم مخرج توری (ب) اوبتی (باره) شویده او (باره) په اوسنی پښتو کښی د برین دیوال ته وائی چه کلا - حصار ته ورته وی او په کښت - ودانی - غر جل ، راخرخی ، نوکومه واره چه یما جوړه کړیده شکل یی په پښتو کښی تراوسه شته رحمان وایی :

باره و تړه نو هله زراعت کړه تقوا دار شه هله تمه د جنت کړه .

خوشحال خان وایی : که زړه دوار کس ژبه قرار کړه - مات دی د پند دباری بندونه .

نو د یما واره د پښتو باره - باده ، بند - دیوال - حصار - کلا - تر تولو اریائی ژبو په پښتو کښی بشپړ پاته او ژوندی ده .

بامی :- له پخوا زمانی د بڅدی ښار یو صفت لاره چه هغه بامیک ، لیابامی ، ذکر شوی - دی د ځلانده معنی ښندی . په پارسی کی درخشان دی - مسعودی یی (بلخ الحسنی) بولی دارمستر چه بامیک - (درخشان) او په اوستائی ژبه زندکښی رېښه بامیه ده ، لدی څیر نو څخه څرگندیزی چه بامیک زړه اوستائی کلمه ده خو وروسته (بامی) شوه ، الیسروزی وائی بلخ و اسمه فی القدیم بامی) داندراج په تعبیر د بلخ بامی کلمه د بلخ بامیان په نامه هم لیکل شویده ...

خود بامی کلمه اصلا پښتې ده اود بامی نوم هم د پښتو په اسماء الرجالو کښی دیوه کام په حیث موجود دی ، بامی زی د پوپل زو په څانگه کښی یوه پښه ده (حیات افغانی ۱۱۸ مخ) دا قبيله د قندهار په ښار کښی یوه مخصوصه محله لری پدی معنی بامی علم او دیوه پښتانه نوم دی ، نو دا کلمه د اسم په حیث زموږ په اسلافو کښی مروج وه - داهم ثابت ده چه بامی دیوه غرنی گل نوم هم دی چه او زده ساقه لری سورپیا له ئی گل لری شیخ اسعد سوری متوفی (۴۲۵ هجری) د پښتو په یوه پخواڼی قصیده کښی وایی :

نه غا ټول بیا زرغر نیزی په لاسه اونه بامی پیا مسیده کاپه کوهسار
هر کله چه دگلانو استعمال دباخ په (نوبهار) کی ټول مورخین ذکر کړی او تراوسه دگل سرخ
میله هوری په پسرلی روانه وی نو بیا چی دبلخ دسر وگلانو په سبب بلخ بامی بلل شوی وی په هر حال
بامی پښتو کلمه ده .

اسپه : په استانی نومو کښی دآس په نامه تسمیه خوار اديره ده تر اوسه هم دا، آریایی کلمه په
پښتو کښی مروج ده او دیر خاق خپل نو و نه اسکی ، سکاب - کورنگ - مشکي - بورخان زدی چه
داسانو دکورنیو نومونه ده ، دباخ دپاچاهانو بوه کورنی داسی و چه ده ربوه نوم په اسپه کلمی ختمیده
دا کلمه پښتو ده او داسپه کلمه دآس مونثه ده او په پښتو کښی دعام رواج دی چه دمال داری حساب
په مونث جنس کوی لکه زلمی زر اړینی اری . زر . نیزی لری : دخانانو ملی پاره خپل اسپه بللی
کیدل .

راغه : دا کلمه دپښتو ادبیاتو دتاریخ لیکوال راغه په پښتو کښی (په وښوین دښت) ته وایی په
په ونده عالم کښی دالفاظ مستعمل دی خوشحال خان وایی :

چهل هیڅای شو غرونه رغو نه زه داپه چاپسی مجنون صفت یم

سپین غر : په اوستا کښی داوم سپتیا گرنا - گری ذکر شوی چه معنی ای (سپین - رنگی - غر) راځی
چه عین پښتو کلمه تری جوړی .

دخنو سلوانو مونه لکه خوده اوستائی کلمه چه دال په لام بدل شوی او خول - خولی تری جوړه
شویده ، بله اوستائی کلمه چکوشه ده چه دیوی و سالی نوم وو او اوس دغه کلمه په پښتو کښی دچکوش
په دول مستعمله ده - بله دغشی کلمه چه اوستا کښی (اشو) وو او غشی ته نژدی ده .

دژوری تتبع څخه څرگندی چی چه نوری (ویدی) او (اوستائی) کلمی هم په پښتو کښی تراوسه
په عین هغولر غونو ، معناوو ، موجودی دی چه دلته یی ذکر خبره خورا اړیدی نو په برنیو کلمو تو
اکتفا وشوه .

تاریخی پیری - یونانو باختری دولت : دسکندر اترنگ دو ، په واذکر کر ، خوتر سکندر وروسته
هغه یونانیان چه دلته باختر کښی پاتی شوی وو ، ژر تر ژره یی خپل علایق د یونان څخه پر یکره او یونانی
باختری شول ، د یودوت دباختریانو په مرسته په (۲۵۰ ق.م) کښی دباختراستقلال اعلان کړ - تردی
سری وروسته «ایوتیدم» په ۲۲۷ ق.م کښی پاچاشو ، او دسلوکیانو ، او دریانو نفوذی دهندو کش له
سهمی بدو څخه پر خست وناهه او په چینی ترکستان او هند کښی هم ښارونه و نیول ، خود «یونانو
باختری» دواتو حات په هند کښی دمیاندرد ، دمتریوس او اپولودوتس په دور و کښی تردی ځایه

ورسیده چه (پتالی پوترا) دموریا دامپراطوری مرکز یی هم و نیو، پدی وسیله دباختر تهذیب د هند په ودانیو، هیکل تراشی او دمستظرفه هنر و په چارو کښی خپور شو، مگر د (۱۷۵ ق. م) په حدودو کښی دیونانو باختری دریمه کورنی په اقتدار راغله، او یو کراتید، دستر تو لوالک په حیث په تول هیواد قبضه وکړه. خودا کورنی دکورنی نفاق او دپارتیانو د تجاوز، او داسکایانو د نهضت په اثر په ختیځو پو او کښی خپل نفوذ دلاسه ورکړ او د (۲۵-۲۰ ق. م) په حدودو کښی دهندو کش په شمال کښی محو او د شو.

اما دمذنیټ په ساحه کښی دیونانو باختری (۲۰۰) کاله مستقل سلطنت په باختر کښی ددی باعث شو چه دژواک دچارو دامتراج په سبب مدنیت، فلسفه، هنر، رسم الخط او نور اجتماعی او مستظرفه صنایع دیونانو باختری، مدنیت په نامه دهندو کش په دواړو خواوو کښی خپور شو او دافغانستان د لرغونی تمدن په لرلو سریره دیونان مستظرفه هنرونه، فلسفه، اساطیر، متو لوژی، باختری ذوق سره مخلوط او یونوی مدنیت منځ ته راغی چه پخپله یی دافغانستان په ملت پوری اړه درلوده، پدی وخت کښی دخروشتی، برهمنی، یونانی رسم الخطونه مروج وو چه دیونانو باختری او یونانو یو دای صنعت تری پیدا شو.

تجارت پرمخ ولاړ، دیونانو باختری، پاچایانو مسکوکات دراکړی ورکړی باعث و گرزیده، خو هر کله چه دباختر د مملکت اداری مرکز د آسیا د کوچی دایارو د تقاطع مرکز و مثل شو او هر کله چه دیونانو باختری دولت نفوذ په هند، او چینی ترکستان کښی لا پخرا خپور شو یو، دا وخت د نو موړو هیوادو مال التجاره افغانستان ته واړیده اولدی لیاری دامو دریاه ذریعه (دخرز) بحیری او بیاد او کښی دلیاری دتوری بحیری په اوږو کښی روم ته هم ورل کیده. له بای خوادامهال په پله افغانستان دمستظرفه صنایع په دگر کښی د آسیا په ستره قاره کښی څرگند حیثیت لاره، (دیونانو باختری) مدنیت پخپله تر یونان پرمخ ولاړ، خوباید وو ایو چه دامدنیت باختری وو، نه یونانی.

پارتیان: پښتانه او دباختر دصحرایی قبایو په پښه وه، پارت (پور پغاره) د تبعید شوی معنی ورکوی لدی کبله دپارت (ت) د (ث) تلفظ لاره، نو د (پرتیا-پښتیا-پښتو) یووالی څرگنده خبر ده.

کوشانیان: کنیشکا ددی کورنی ستر حکمران (۱۲۰-۱۶۰ میلادی) ژواک در او د، مگر از وروسته دنو مری دامپراطوری نفوذ دافغانستان له چوکاټه ووت، هند، چین تبت او روم ته ورسیده، دکنیشکا کښی دهند (دما تورا) بنارس څخه، ترغازی پری دگنگا تر غاړو خپری شوی، کاشکا، خطا ختن-کاشغر، یارکند و نول او دامپراطوری حدود یی ترخلو روسترو رود خانو (او د ریاباسین گنگا، او تارم) پوری پراخ او دسینگیانک دنیو او په مقابل کښی دچین شهزاده او نورو یرغل راوستل

چه دبگرام دښارد (سریکه و بهاری) په معبد کښی ساتل کیدل. ده دوه پایتختونه درلودل، بگرام یی داورۍ، او (پوراشا پور) پښاور یی دژمی وو، کانیشکا د بودائی آئین په اصولو کښی ستر اصلاحات واز کړل، دده دستروا بداتو څخه د چهاریکارود توپ دری معبد دی، بل معبد یی په پښور کښی و د ان کړ چه خرابی یی تر اوسه څرگندی ښکاري، کانیشکا دیر مسکوکات ضرب کړی چه داسکی دری امتیاز لری: رسم الخط - ژبه - تصویرونه .

یونانی رسم الخط ته بدلون ورکړی چه (یونانو بودائی) یی بولی او پخپلو مسکوکاتو کښی ټول آریائی ارباب انواع تمثیل کړی او دا خبره دده په دوره کښی مذهبی آزادۍ راښی، کانیشکا، پوهان، ادیبان او روحانیون پخپل دربار کښی راغونډ کړل هرکله چه هغوی ته یی ستر اهمیت ورکا وو، دده دسلطنت استحکام ته هم خورا گټور ثابت شو، کوشانیانوپه هره بیه چه ورته تما میله خپل اقتدار یی دخپلو، پردوی، نظر کښی لور معرفي کا وو، اهدی ذریعه یی دسیاست اقتصاد او تجارت په ساحه کښی استفاده کړله، دکوشانیانورقیان په ختیځ کښی چین، او په لویديز کښی روم وو، دوی له دواړو څخه گټه راوړه، کوشانیانو، د عصر دپوهانو، لیکوالو، اورو حانیونو دحمایي په حلقه ستره دوره تیره کړی او همدوی د بودای آئین دخپریدو باعث گڼل کیږی، دکا نشکا فتوحات د بودائی دیانت تبلیغ ته لار پرانستله او د لومړی میلادی پیری په دوهمه برخه کښی دبامیانو، باخترا، کاپیسا، او گندهاراو مبلغینو کاروا نونه د پامیر نه تیر شول او تر چین پوری په مخ ولاړه، هغوی مختلف کتابونه ترجمه کړل، او پدی وسیله یی د بودائی افکارو د فلسفی مقدمات، هنر ته سبب ، ، افغانی تمدن لمن هری خوا ته وغزوله .

دکانشکا په دوره کښی د سنسکریت او پراکریت ادبیاتو نهضت وکړ او کریک و بوبو دیک، د مدرسې مخصوص صنعت دهیکل تراشی په زمینه کښی هم پدی عهد کښی په مخ تللی دی .

دیوناو باختري. یوناو بودائی صنعت: دیوناو باختري مدنیت نفوذ دکوشانیانو تر عهده پوری پاتې شوی خو پدی دوره کښی له تغیراتو سره مخامخ شوه او دادول رسم الخط منتهر اغی چه دیوناو کوشانی په نامه مشهورو، اود میلاد تر دریمې پیری پوری پاتې شوه دپراکریت او خروشتی رسم الخط په مسکوکاتو کښی دا خبره ثابتید کړی « هغه اصلی یونانی باختري تصاویر چه په مسکوکاتو کښی لیدل کیږی تردی اندازی ښکلی دی چه د اصلی یونان صنعت هم ورسره برابر نشی کولی، لدی کبله پوهان دباختر د هنر مندانو ذوق دیر ستا ئی. دکوشانیانو د عصر فضا، د سنسکریت، بودائی ادب پرمختگ، ادیبان، پوهان او دکا نشکا د عصر (سکا ئی، تخاری او سغدی عبادت خانو کتا بخانی، دافغانستان په تاریخ کښی خورا لوړ اهمیت لری، کوشانیان که څه هم په لومړی سر کښی کوچیان او دکرار ژوند

ولس وو، مگر هغه مهال چې افغانستان ته راغلو او د یو نانو باختري، او یو نانو بودائي، تمدن سره ئې آشنا شې پیدا کړه، پدې وخت کېنې پخپله د ذوقی آثارو، مستظرفه صنائعو، لکه معماری، حجاری، هیکل تراشي، ادبیا تو ساندوې وگنل شو، لدې حیثه د آرت په نړۍ کېنې، د گریک او بودیک (د مدرسي مستظرفه صنایع، دکا نشکا د عصر خورافیس یاد کاردی.

د سنسکربت ادب چې تر دوی پخوامخ په خوب روان وو، پدې عصر کېنې یو محل بیان هضم تکرې او علوم فنون پکېنې داخل شو، او وروسته د شعر، لیک، درام، افسانو، پند، حکمت، ریاضی، هندسی، طب، نجوم، ژبه وگرزید د استر مدنی انقلاب په هند کېنې نه بلکه په افغانستان کېنې منځ ته راغی، پدې وجه د مختلفو پورهانو خانګو د سنسکربت د ادب لمن خوراز ته کړه، کانا نشکا پوهانو، ادیبانو، لیکوالو، شاعرانو، ذوق او هنر خاوندانو ته دادول توجه درلوده چې نړموری یې دسترو مشرقینو په دله کېنې درولیدی، وروسته ترده تقریباً یو زر کاله بودائیت په افغانستان کېنې پاتې شو، او بودائي معبدونه هر یو د زرگونو راهبانو، کتابونو، لیکوالو مترجمینو، پوهانو مرکزونه وو، مگر نن ورځ له بده مرغه دکوشاني دورې هغه ښکلی تمدن د معبدانو له وړاندو سره یو ځای تر خاورولاندي شو، یوازی دهغه تمدن ځنې مستظرفه نمونې د فرانسوي لرغون پوهانو په ذریعه لاسته راغلي چې دکابل په ووه کېنې خوندي شوي دي.

د پامیر اوږه لیا منه ځنې آسیا

د ژور و تحقیقا تو څرګندیزې چې د سپین نسل منشأ اوتا توبی د پامیر، لوړه لیا منه ځنې آسیا ده دطبیعی جزایي پوهان دنړۍ د برځي ته په ستر اهمیت قائل دي، او وائي، د دنیا تر ټولو مخکړ دا برخه دونه اوږه ده چې دنړۍ بام یې بلایدي.

دهند و کش غرچه لرغونو پښتنو، او میرخیږی د «کسی، غربالی، ددی کړی پراهم غردی» د قبل المیلاد لیکوالو پخپلو اثارو کېنې دا غر، په دوو نومونو، یاد کړی چې یو یې پامیر او یو یې اوبل یې کاکي شی هندو کش دی، ددی غره له قطبي ځانګړو څخه مشهور تاریخي دآمو دریا» راوتلی چې دا ورال په «دند» توږزی او دجنوبي ختیځ نه یې «آباسین» اردهنه ورستیان را بهیزي چې د عربو بحیرې ته ورګلېزي. همدا ډول ددی غره له یوې بلې څانګې دسر دریا، رود راو لاریزي چې هغه په آخر کېنې دا وړال بحیرې ته ورځي.

په بل تعبیر هغه ستر غر چې آریا و، د سیند هر کوش په نامه یاد کړی او معنایې: سی فربور ده (درو نو بوځه) دکاشکار «کاشغر» په نوم هم یاد شوی، او پخپله پښتنو د «کسی - غر» دکاسی پښتنو قبایله ته منسوب «اکشمیریانو پخپل ویش کېنې «کاشیر» باله، ...

ددی غره داستاني دوری خورا لرغونی دی او پښتانه کسغریان نه هېریدونکي قصی تری غزوی سروانی اسمائیل ددی غره په څوکه، او بیت نیکه ددی غره په یوه څانګه دښکرهار تور غر کښی خښ شوی دی چه قبرونه یی تر اوسه څرګند زیار تونه دی.

دوقوع ځای: دکراکرم، دلویدیزی سیمی، دکشمیر تر قطبی لویدیڅ، ددی - اوسنی (صوبه سرحد) او دافغانستان، مشرقی قطبیزی لشی د(۵۰۰) میلو په «واتان» تر څیر نه لاندی را غلیدی نو ددی غره قطبی ددی، (آمو) اوس دریا په منځ کښی هغه مځکه پرته ده چه دسپین نسل دپیدایښت ځای یی بولی بلکه دمنځنی آسیا دالتی اوڅه قدر تردی هسکه خوا داوسنی (بلخ) شاوخوا جزا فی نښه دمخنی، ځینو پړها نو د(انسان) دپیدا یښت (زانګو) هم اټکل کړی ده، دعلم الحیات، اود مځکی د عمر پوهان وای: زمونږ اوسنی دنیا، هر کله چه لمر زړه اجلا شوه داوریو غونډ وسکي وو، او په (خلا) ئی تر خپل مخور او د لمر گرد چا پیر په چور ایدو روانه شوه چه په ملیونو کلونویي. پدی دول تیر کړل، پدی ترڅ کښی څه قدری سره شوه (پتوکی) یی ونیو؛ دا مهال که څه هم دمځکی ښکاره سطح سره شویو. مگر لرمون یی لاهغسی داوړ مرکز وو: اوس هم که دمځکی لرمون وکندلی شی د(لاوی) څخه دیک دی. پوهان اټکل و هی چه دمځکی دپخیدو په زمانه کښی سختی زلزلې پښی شوی دی مگر ددیرو زمانو په تیریدو سره دپامیر لوړه برخه دنری ترسو او برخو لومړی سره شویده، له بلی خوا دطبیعی جغرافیای په شاهدی دامځکه تر زلزلو پخوا هم لوړه وه لدی کبله ویل کیدای شی چه دی لوړی طبعاً تر نورو برخو پخوا خپله تودوخه بایللی ده ځکه لوړه برخه هغه وی چه دخپل مرکز نه لری واقع شی.

دیالوژی، پوهان پدی عتیده دی چه دمځکی هره برخه چه نوروسیمو پخوا خپل حرارت دلاسه ورکوی یو ټول امتزاج او اعتدال پیدا کوی چه ژواک لومړی پلا هاته امکان پیدا کوی او دا خبره ممکنه نه بلکه یقین ده چه په نری کښی تر ټولو هغه نسل مشربل کیزی چه دپامیر په لوړه ساحه کښی لومړی پلا منځ ته راغلیو ی. ددی خبری په تائید ځنی حقایق هم لاس ته راغلیدی، مثلاً دمنګول اوتور نسل ثقافه تر سپین نسل په زرګونو کلو پس شروع کیزی، او ځنی نور قبایل لاپه څنګاو کښی هم ژواک کوی.

بل دلیل دادی چه فرانسوی باستان پیژندونکو دهندو کش په پښتني برخه کښی داسی سمځی لیدلیدلی چه هوزی پیدا شوی (ایری) اودلرګو سکاره دکیمیایو تجربی له مخی په زرګونو کلونو پخوا سوزول شوی دی. حال دا چه داوړ دپیدا کیدو تاریخ چه انسان تری استفاد ه کړی هم تردی مودی لرغون نه څرګندیزی.

د علم الارض پوهاند وایي زړه دنيا ، ومړی په دوو ستر و ، رچو اېشل کېدو چه کوچنۍ ته یې افریقه او سترې ته یې یوریشیا ، وایي ، افریقه خو د سلطان او جدي په کرښو ، واقع ده یواځې یو ایشیا په معتدله کرښې پرته ، ده نو اتکل کیدای شي چه لومړنی انسان به دیوریشیا په کومه سرحه کې پیداشوی وی ، لدی نظریې سره نژاد پیژندونکي پوهان اتفاق لري ، دکتور ادوایس دی نلریې ته ورسه وړ کړی وایي لومړی انسان دیوریشیا په هغه لوره برخه پیداشویدی چه هلته «ایران ، افغانستان ، تبت ، سای بریا او منګولیا واقع دي ، او دلیل راوړی چه پدی ساحه کې د پیدایښت د ادول نښې لیدلې کړي چه : انسان د نورو نښو لپاره مساعدی پرېښی - دی زیاته وی که چیرې انسان دلته پیداشویدی لومړی یې په ښکار او دخاروپه روزنه واک کړی بیایي کر هغه هم زده کړیده .

پدی باره کی که مو زده بشی نسلونه د نفوسو شمیر سره په تله (مقایس) کړو ، نو د نتیجه لاسته راځي : ۱۹۲۵۰ عیسوی کال د احصائیې د رڼې .

د سپین نسل د نفوسو شمیر (شپږ سوه خاوندینت ملیونه) د ژیر نسل (شپږ سوه ملیونه) د توریواځي (دو سوه ملیونه) گنل شوی دی .

هر کله چه د سپین نسل نفوس دیر دی نو څرگندېزی چه تر دوو نورو نسلونو مشر او پخوا پیداشویدی . (د لمنځه تللی ختیځ تهذیب) نومی کتاب مولف د دوو اړوسترو بشری نسلونو بدنی جوړښت د ادول مقایسه کړی .

سپین نسل : د دنگی ونی ، سختو اعصابو ، قوی دماغ خاوند دی چه د زیارګاللو ، په تهاو او ، پوهیدل لور استعداده لري .

ژیر نسل : د تنی له حیثه مضبوط ، د زیار استعداده لري .

نو تاریخي زمانو پخوا ژیر نسل څه مدنیت او تهذیب هم جوړ کړی وو خو ابتدائی ښه یې در اوده - دانستراپو لوژی ، اتنا لورژی ، جیوفیزیک او بیالوژی پوهنې هم ددی خبرې تائید کوی چه د لومړنی انسان پیدایښت باید د پامیر په لوره ساحه کې شروع شو یوی ، مگر د افغانستان قطبی دده دباخ په شاوخوا هم ددی پېښې لپاره د بشپړ استعداد د لرونکي پرېښه - یو ځکه : د حفرياتو او طبیعي آب و هوادم ځی پدی ځای کېښی داسی شرایط لیدل کړی چه دانسان د ژوندانه لپاره خورا مساعد دی .

هر کله چه زیاترو پوهانو د تاریخ له مخې د رغو نو قبیلو مهاجرت هم دباختر څخه تا کلیدی نژادا جلدس هم کیدای شي چه ، ددی ځای کلنور تر بین النهرینو او دنری نورو برخو ته لیریدلی وی

ایا تر اړه د سپین نسل د وجود تو مننه (مايه) دلته پیداشوی او اغېز ل شویوی.

پدی باره کښی د قبل التاریخ د دوری مطالعه هم بیځایه نه ده لاندی به لنده څیر نه پری وکړو:

قبل التاریخ افغانستان: د افغانستان دمستور دونو د وجود په دایل لکه (آه و دریا) (اباسین) (هیر مند) چه وروستی رود، د هیواد له منځه تیر یزی، د بشر د قبل التاریخی ژواک لپاره خور ابه استعداد لری، وگړی هم هغه وخت دمزارو څخه را کوز شوی اودرو د وړو پارو و دان شو پدی دشوری پوهانو، دنیان در تال او (ترکان دری) دانسانی کوپرو (جمعجو) پلتنو، دا خبره ثابت کړه چه د قبل التاریخ مغاری د (آه و دریا) په حوزه کښی وی، خوده ماره نشینی له زمانسی څخه را وروسته د دریو لویو رودونو په حوزو کښی لکه (امو، اباسین، او هلمند) انسانانو هستوگنه غوره کړیده، دا خبره دهغو شواهدو له مخی چه تر میلاد دری نیم زره کاله په پخوانیخ ته راغلی او د طبیی ختیځ او سهیلی ختیځ له مخکو، یعنی (موهنجو دارو- سیند، هر فی بلوچستان) او د امو دریا د (انو) له غتو کشف شوی څرگندی زی- وروسته تر هغه د موسیو کرشمن د حفریاتو په شاهدی چه دهغوی په ۱۹۳۶ میلادی د افغانی سیستان د (سرخداغ) او (سفید داغ) او (تاروسار) په غتو کښی حفریات وکړل، څرگنده یی کړه چه د حفریاتو د جریان بصورت کښی به له (۳-۴) زرو کالو دمذنیات دادول نبی لوخی شی چه دهغو له مخی به د (سیند، آمو دریا، ایران، او بین النهرینو) په خوانی تهذب ارتباط یو له به سره څرگندشی دسرا وریل ستین «په عقیده» سیستان د (کلو لیتیک) دوروستی صیقلی تیزی دوره لیدلید.

او دهغه مساعد، موقعیت دمخی چه سیستان یی لری، دی هیواد، داندوسس او اکوس دحوزی په منځ کښی دکلتنو ری ارتباط دمرا تبو، دخپریدو په مو رد کښی مهم رول لوبولیدی.

هر کله چه دهلمند او هامون سیستان دلتاد (۵۰۰) میلو په فاصله دا کسوس دحوزی (انو) داندوس دحوزی (موهنجو دارو) څخه پرته ده نو مسترل ندر و س نه یوازی ددی مخکو په پاو ښو کښی بلکه دتیزو، او مفرغ په ادواتو کښی هم مشابهتونه لیدلیدی دانو ضیح دسرا وریل ستین نظریات تائید، او دسیستان اهمیت نور هم پسی لوری.

دافغانستان دشا وخوا مخکو د قبل التاریخ تحقیقات کوم چه د (سیند، آمو په حوزو) او دپارس په متعدد غونډیو کښی شویدی د قبل المیلاد دوهم زردلومړی برخي په آثارو کښی د آس نالونه او سپرلی نور ابراق پیداشویدی او مدققین ددغو شیانو له مخی وایی: هغه مالدارکو چیان چه آس یی ایمن (اهلی) کړی وو هغوی د سیند، بین النهرینو، او

ما وراء النهر په يوه ارته ساحه کښې په ليزيدوژ واک کړ او د آريا ، له قبائلو څخه عبارت دی چه موږ يې د قبل التاريخ د افغانستان هوسيدونکي بولو .
د هندوا روپائي ژبو وېشنه :

پدی مو ضرع باندی غر بی پوهاوو ، افغاني تاريخ لیکونکو ، او ښاغلی پروفیسور کوثر اوژدی خیر نی کړیدی خو دلته په هغه برخه چه زموږ عقیدې ته څه قدر نژدی وی په لاندی ډول خپره کول غواړو :

په تیر و خیر نو کښې مو د آریاوو مولد « کسی غر » لیا هندو کښ ومانه ، نو هوغه « کسی غری » ولس چه دخپلو روایاتو ، او عنعناتو سره پخپل تاتو بو کښې پاتی شو هغه د پښتون تیر څخه عبارت دی ، ځینی وائی هر کسله چه پښتو پخپل کور کښې د پاتی کیدو افتخار لاره ، نو د (کاله) او (کال د) یعنی خال د په نرم هم یاد شوی دی .

غالب گمان دادی چه (افغان) دکو شان دکورنی نوم د بودائی آئین دمنلو په زمانه کښې د (پالی) ژبی له رېښی څخه منځ ته راغلی وی نو د اکاسمه (اډه - گان) یعنی هغه تېر چه ځای په ځای میشته پاتی شو او بل لور ته نه ځی ، د پښتون معنی ورکوی ، چه وروسته تری (اپگن افغان) جوړ شو .

که موږ د « کسی دغره » نه لږ د قطب لوید یخ لور ته را کوز شو ، هوری به دا انسانانو هغه لرغونی خښته وگور و چه د (واری) (ویرو) لیا (برخ) په نامه ایښو دل شوی ده تر پوهاو هم د سپین نسل نوم ویر و کینود - پدی موږ د کښې هر څو زیار هم و باسو د سپین نسل لومړنی نوم راته څرگند نشی مگر دونه ویلا یشو ، هغه ولس چه لومړی پلا د لته او سیدی هغوی ته (سغدیان) باید و وایو « سغد » هغه ځای دی چه د سپین نسل د پیدا کیدو هیوادو ، اولدی ځای ته دا ولس هری خواته لیزیدلی وی ، پدی فرق سره چه د سیر میریانو نیکونه ، یسکه راست د بلخ نه هجرت کړی او د آریاوو نیکو اولز لږ د سهیل لور ته را خړ ځیدلی او د هندو کښ په ماحول کښې میشته شوی دی ، بیالدي دوهمه تاتو بی څخه د هندو کښ د سهیلی ددی په اوز دوتر کشمیره ورسیدل وروسته بیا درودونو پغاړو هوارو ته را کوز شوی ، یوه برخه دکابل درودپه غاړو اوسینی صوبه سرحد ته ، اوله برخه یی د سهیلی افغانستان لته تر پکتیا ، او دریمه یی د هرات دلیاری ایران ته ورتیره شو - خو هغه ولس چه د هندو کښ څخه یی هجرت کړی د کاسی لینا (کسان) په نامه یادیدل خو چه په سهیلی افغانستان کښې خپاره شوی دی د (آریا) په نامه یاد شول ، یوه بله څانگه د ترکیی دلیاری سهیلی یورپ ته ورننوتل او د ایتالیی ، البانیی ، فرانسی

رومانی، پر تسکال خاوری یی و نیولی، داوولس په تاریخ کښی د (اندویو پین) پنا مه معرف شو، یعنی هغه «کسی غریان» چه هند، ایران او عراق ته لارل دکا سی په نوم، او هغه واس چه سهیلی اروپاته ورغلل د «کیسی غری» په نوم سر بیره «آریا» هم، مگر هغه واس چه د سغده یی لیز د، و نکر، او په بلخ او بخارا کښی میشته شول، لیا هغه ولدونه چه د آریائی مهاجرتونو په موده کښی د قطبی اروپا لور ته ولاړو، روسیه او مرکزی اروپایی خپل تاتو بی و گزرا وو، داقبائل نو په هیڅ دول کښی غریان، (آریا) نه ول بلکه دکلتی، تیو تینسی هلاک «ونانی» او سلاوی قبائلو په نامه مشهور شو، نو در کله چه دهنوی ژبی د پخوانی پښتوایا دد ر مستتر په اصطلاح د (اریسک) څخه جلا شو یی، او دکشتری آریاو، سربیی بانوا سطره اریسکی درلود - داهم باید ووايو: هنر قبائلو چه په سهیلی افغانستان، اوسنی بلوچستان، صوبه سرحد کښی تاتو بی غوره کړ، هغوی سر بیره پر کاسی ایا کشغری ځانونه آریا، هم وبلل، دی ولس داران نوم هم (آریانا) څخه اقتباس کړیدی.

هر کله چه دبلخ نه سهیلی ددی ته دکشگریانو، دوا، او دهندوکش جنوب ته (آریانا) پرته ده، نودز مانی په تیر دوسره هغه ژبه په بلخ کښی ویله کیده دهنی شکل په (کشتری) او هغه ژبه په کشتری کښی وه په آریانا کښی پخپل حال پاتی نه شوه، خو هر کله چه دکشتری ژبی اود آریائی ژبی را بڼه سره نژدی وه نوموړ (هندویو رپین) لیا اروپائی ژبه همدی ته وایو.

دافغان کشتری، او هندو آریائی هسته: آریائی ژبه پدی پیژندله کیزی چه رینه یی دهندکو ژند اولاتینی در یوسره خورا نزدی دی - هند کردنی ژبی څخه عبارت دی چه او مری پلا داباسین نه دی پلوته، په آریانا کښی منځته راغلیوه، مگر هغه ننی هندکو، نه وه چه دزه زره کاله پخوا په گندهارا کښی شروع شویره اریوژنیانو پخپل تلفظ هغه (هندک) وبلله، وروسته هندکو شوه، داهغه ژبه وه چه هندی آریاو دځان سره راوړه ار هندکو، لیا هندی یی وبلله - خو هغه زمان چه (دیوبهشا) لیا دایشیانو په اصطلاح خدائی ژبه دهند له غیر آریائی ژبی سره گډه شوه دهنی دساتنی لپاره (ویاکرن) او نور علوم جوړ شوه، او هغه برخه چه په (ویاکرن) وبلله شوه هغه یی شمیر کړی، سمسکریت او سنسکریت وبلله، مگر هغه الفاظ چه په (ویاکرن) موزون رانغلل، هغه یی پوری کړی، پرکربت، پراکریت جوړه کړه، په عموم سی ډول سنسکریت او پراکریت دهندکو ځانگی وی همدا ډول دهندکو یوه بڼه ځانگی دایران او ارمنیا دلیاری اروپاته، لاره چه هوری تری لاتینی او نوری دلاتینی ځانگی روغی شوی..

دهندوایرانی ژبی سته : هغسی چه (هندوآریائی) دوی خانگی لری «هندوایرانی» هم دوی لاندنی شعبی لری :

۱- پرتوهاری ، بحرانی ، کشمیری ، چترالی ، ارمری ، غاچه ژبی ، اودهندوایرانی نوری خانگی ...

۲- خورا لرغونی شعبه ددی خانگی (ژند) ده چه دپارسیانو مقدس کتاب «گاتا» پدی ژبه دی همدا دول دایران پهاوی ، کردی ، ارمنی اونوری ژبی ...

سباغلی غوریاخیل وایی : اساس دهندوآریائی ، اوهندوایرانی ، دپیتو کشر دیوی خانگی سره تعلق لری چه مرنز هغه (افغان کشری) بولو ، اوپه مشهوره اصطلاح (هندیورپین) بلله کیزی ...

دایش لدی خاطر مرنز بشپړنه بولو ، چه دهندوستان اویورپ تو او ژبو ته حاوی کیزی اود (هندیورپین) او (هندو ایرانین) په خانگو محدود پاتی کیزی ، څکه دهند راویدی ، اوداروپا دباسک ، ژبی چه دژبو هانو په اصطلاح دآریائی ژبو خانگی ندی ، مگر (افغان کشری) او (افغان باختري) لیا لرغونی پښتو نظر خپل عمر میت ته دتولو (هندیورپین) او (هندوایرانین) ، اوسامی ، دراویدی ، براهوئی تولو ژبو (مور) ده ، اود تاریخ په قرار ددو ژبو تولو گروپونو ته شامله ده .

دافغان سندی پښتو سته : دا ژبه دری خانگی لری ، سامی ژبه ، سومیری ، چه از س نشته او (براهوئی) سریره پردی (افغان باختري) پښتو په نوم بله خانگه هم شته پدی قرار :
افغان باختري پښتو ، دنن نه څلور زره کاله پخوا دطبیعی عواملو په وجه ددی ژبی متکلمینو ترکشتریانو ارغون . یورپ ته هم دی ولس ، مهاجرت کړی ، دغه ولس دتیوتنی ، کالیتی سلاوی ، هلانی (ارغونی یونانی) په نوم مشهور او ژبی یی هم دهنوی دقبائلو په نومو ، پیادی شوی دی ، دا ژبی دافغان کشتری ژبوسره هېڅ تعلق نه لری ، خرابی له کومی واسطی راساً له پښتو سره مربوطی دی . ددی په عکس لکه چه ومو ویل دسهیلی اروپا ژبی نظر خپل لفظی جوړښت ته دسنسکریت هندی ، فارسی اوهندکو سره ارتباط څرگندوی ، معارمیزی چه دا ژبی دهندکو ، لیاکسنری اولاتینی ، دکومی یوی خانگی به وی چه تراوسه یی تشخیص ندی شوی .

سباغلی پروفیسر غوریاخیل وایی : پوهانو (هندو اروپائی) ژبی په سیستم او (هندوایرانی) ژبی په سیستم سره جلاکړی اودسل (۱۰۰) کاسه یی دپیژندلو معیار گرزولی ، خوزه دد وارو

د پیژندګاوی معیار د (پیر) عدد تا کم، د ددی دعوی داثبات لپاره د (نوی ویشنی) تر عنوان لاندی دسامی، سومیری، هندکو، فارسی، اواروپائی ژبو، مذهبی فلسفو، په باره کښی ژوره څېړنه کړی ده چه خلاصه یی داده :

افغان سغدی : له ځانه دری - ځانګی لری : ۱- سومیری- سامی - براهوی ...

۱- سومیری چه د لومړی سارګون د حملی نه پس د کلدانیانو تر وخته ژوندی و. خو بیا د سامیانو په ژبه کی ورکه شوه .

۲- سامی دارمنیا د غرو، رودو په لاره، د دجلی، فرات غاړو ته ورغله، له هغه ځایه له خپلو متکلمینو سره شام ته ولاړه خو داسو د شاه د بنسټ ایښودنه وروسته یی ټول عرب تر خپل نفوذ لاندی راوستل .

۳- براهوتی : ښائی دموهنجو داروژ بهری، ځکه د براهوټی زیاتر. تعریف په سهیلی هند کښی در اوری ژبوسر بشپړ شباهت لری او در اوری ژبی د خپل ځانګری تعریف په وجه دې هانو په عقیده دروم د بحری د غاړو دیو نسل سره چه سامیانو ته نژدی وو، دده لګری .

که څه هم براهوټی او سامی ژبی نن ورځ د الفاظو او ګرامر په لحاظ د افغان سغدی پښتو څخه قطعاً جلا معلومیزی خو هر کله چه د سومیری سره په موادو کښی شریکه ده نو د پښتو سره نژدی کیزی .

افغان باختري : دافغان سغدی قبائلو د مهاجرت څخه یوز رکاله وروسته لیادمهاجرت په عین زمان کښی دنوی واری سره په باختري کښی دیوی ژبی بنسټ منځ ته راغی چه مونږ هغه افغان باختري بولو، دی ژبی د خپلو تر کیاتو او کلیو الی تهذیب له مخی په خپل تعریف کښی لږ څه دافغان سغدی نه تغیر غوره کړی ده، نو د منځنی پښتو سته یی کیښوده، دا ژبه وروسته په څلورو څانګو وویشله شوه چه (۱) تیوتنی، (پ) سلاوی (ج) کسلی (د) هلینیګ که د لرغونی یونان ژبه وه .

۱- تیوتنی څلور څانګی لری (۱) کانهی چه اوس ورکه ده، ۲- سکندی نیویای لیاشمالی څانګه چه ایسلندی، نارویژی، سویدی، دنمارکی یی د شاخو څخه دی .

۳- اعلی جرمنی چه دهغی څخه دنن ورځی جرمنی پیدا شوه .

۴- کښته جرمنی چه لرغونی فریسی، هالیندی، فایمی، سکسن او په آخر کښی تری لرغونی انګلیسی پیدا شوه .

ب : سلاوی څانګی یی پنځه شعبی لری ۱- روسی ۲- الیری ۳- پولیندی ۴- بوهیمی ۵- لتوانی

ج- کلیتی لیاخلدی په دوو څانګو جلا کیزی ۱- کائیلی چه ایرلندی، سکاټلندی، مانکسی یعنی د (مان) د ټاټوبه .

۲- سومیری- ویلزی برتون او برتنی یی ښاخلی دی اری.

(د) سر بیر په برودریو خانگو څلورمه هلانی «لرغونی یونانی» او نوی په نانی دوی ښاخلی لری داڅلور خانگی دژبو دافغان باختري سره تعلق لری چه دمنځنی پښتو په نامه هم یادیزی. افغان کشغری: هغه ژبه ده چه دهندو کش په ماحول کښی وروزله شوه، او مونږ یی کشغری خانگه بولو، دا خانگه که څه هم دافغان باختري شعبه ده مگر هر کله چه له دی خانگی څخه دیری ژبی پیدا شویدی لدی کبله مو خانگری و نیوله، ځکه هم لدی ژبی څخه د (هندو یورپین) مختلفي ژبی لکه دسپیلی یورپ ژبی، ایرانی، هندی پیدا شوی دی، دا خانگه: څلور ښاخلی لری (۱) لرغونی هندکو، ۲- ایرانی ژبه (ژند) ۳- کاسی لیا (لاتینی) ۴- منځنی هندکو، ارمی لیا و اروی.

۱- لرغونی هندکو- لدی خانگی څخه لرغونی ژبی ریگوید- پرا کریت- پالی اود منځنی سنسکریت ښاخلی او دوی سنسکریت ښاخلی لکه هندی، بنگالی، اریه، اساهی- ستهانی، گجراتی، مرهی، سندهی، زی ملتانی پنجابی، جور شویدی.

۲- ایرانی خانگه چه تری ژند پهلوی، بلوخی، نوی پارسی- ارمنی، کردی زیریدلی دی. ۳- کاسی چه دقرا ټوله مخی، اطالوی، او په دی سر بیر خانگی لری.

۴- وارودی: دا ژبه منځنی هندکو، لیا ارمی ژبه هم بولو دا خانگه دایرانی لرغونی هندکو او د کاسی سره یو حیثیت لری- مگر دپښتو سره نظر نورو، دریر خانگو ته لدی کبله نزدی ده چه لیا پخپله د باختري سره یو ځای له سغدی څخه جلا شریده- لیاخود باختري ژبی یوه خانگه وی په هر حال دا خانگه د صوبه سرحد له غرو او دابا سین له راده هایلودپو تو هاری، پنجابی ژبو (۷) خانگی تشکیل کوی لکه کیهواری، چتراری، لیا کسواری کوجری کوهستانی، کشمیری کسلکتی، پوتو هاری او درستانی (۱۰)

(پای)

(۱) افغانستان دثافت او مدنیت په روښاکښی «دادول عنوان دی چه خورا اوږده څېړنه غواړی- خو هر کله چه زمونږ د دامضمون ظرف، مقاله ده او په مقالی کښی اوږد بحث^۳ مورد هاری نوسر کال د دامضمون په خورا احتیاط، او د وطن د زاړه افتخار په خیر داسلامی دوری تر شروع کید و پوری را ورساوه او خاتمه و ورکړه.

البته دافغانستان «داسلامی دوری د عظیم الشان دثافت او مدنیت، لیکنه او څېړنه چه تردی خورا اوږدا و مهم مضمون ته احتیاج لری نو که څیړوی هغه به دبل کال دپاره د مطبوعاتی کلیزی درآ تلونکو مضمونو په فهرست کښی ونیول شی.

آنها به یکدیگر سهمی دارد بر از نده و ممتاز این سه مدنیت هر کدام به ذات خود مختصاتی و ممیزاتی دارد، هر کدام به ذات خود درجه خصوصی دارد که در جهان فرهنگ و مدنیت و زنه مخصوص شمرده میشود ولی تماس این سه مدنیت در افغانستان و تحولی که در اثر نفوذ متقابل آنها در یکدیگر در سرزمین وسطی در طی قرنهای طولانی بمیان آمده به فرهنگ و مراتب تهنیدی افغانستان رنگی داده است بسیار جذاب که مطالعه آن بینهایت مفید و دلچسپ و خا طر خواه است.

ازین قبیل مثالها از تمثیل موقف و موقعیت تاریخی و جغرافیائی افغانستان زیاد است که اهمیت آنها در سیر تاریخ روشن میسازد سومری عیلامی، کلدانی، بابلی، آشوری، مصری، یونانی، عرب چین، هند، ایران ترکی، تورانی، برهمنی، زرداستری، بودائی، آئین مسیحیت نستوری، مانوی بودائی اسلام و ده ها مدرسه و مکتب هنری پیکر سازی و هیکل تراشی، و نقاشی درد و رهای مختلف بصورت مشخص و جدا گانه و در حال ترکیب و تحلیل شواهد و آثار فکری و عملی در این سرزمین پدید آورده است که تحقیق و مطالعه آن متخصصان بزرگ و دقت بسیار طولانی بکار دارد.

افغانستان در جریان تاریخ ۵۰ هزار ساله تا امروز از دوره اولی پالهای اولی تیک (دوره قدیم حجر) که شکاریان نیمه برهنه در غارهای هند و کش زنده گانی داشتند تا وسط قرن ۲۰ تحولیات بزرگ گونا گونی را دیده که در همه ای آن نقش موقعیت جغرافیائی کشور در دل آسیا مشهود است از غار قره کمر (نزدیکی اینک) تا تپه ی مند یگسک (۵۵ کیلومتری شمال قندهار) باشندگان قدیم دوره های قدیم و جدید هجری از ۵۰ تا هزار سال قبل راهی را در تراش سنگ و صیقل کردن آنرا و طی گردن تا اینکه بحیث کوچی و مالدار در حوزه های ارغنداب و هیرمند مستقر گردید. از روز اول استقرار او این دسته مردمان مالدار کوچی در طی سه هزار سال ۱۵ طبقه مردمان دیگری با لای مسکن دیگری آبادی کرده رفتند و با ایشان زندگانی از چپرنشینی تا قصر مجلل و با عظمت در تمام دوره مفرغ (روان) طی شد. آبادی مراتب خود را از پخش تاخشت خام طی کرد و ظروف سفالین از انواع بسیار بسیط و کلفت تا به انواع نفیس متوش و ملون رسید. مس و مفرغ اختراع شد و قدم های اول در راه شناسائی آهن گذاشته شد و در فنون جنگی از فلخمان و سرتیر های سنگی گرفته سرهای تیر سه پناهی مفرغی ساختند و در طول سه هزار سال اولاد افغانستان در حوزه های رودخانه ی بزرگ آو دریا و هیرمند و ارغنداب و هیر رود و فراه رود مراتب متذکره را در ستون مختلف زندگانی ساده و بسیط طی کرده است.

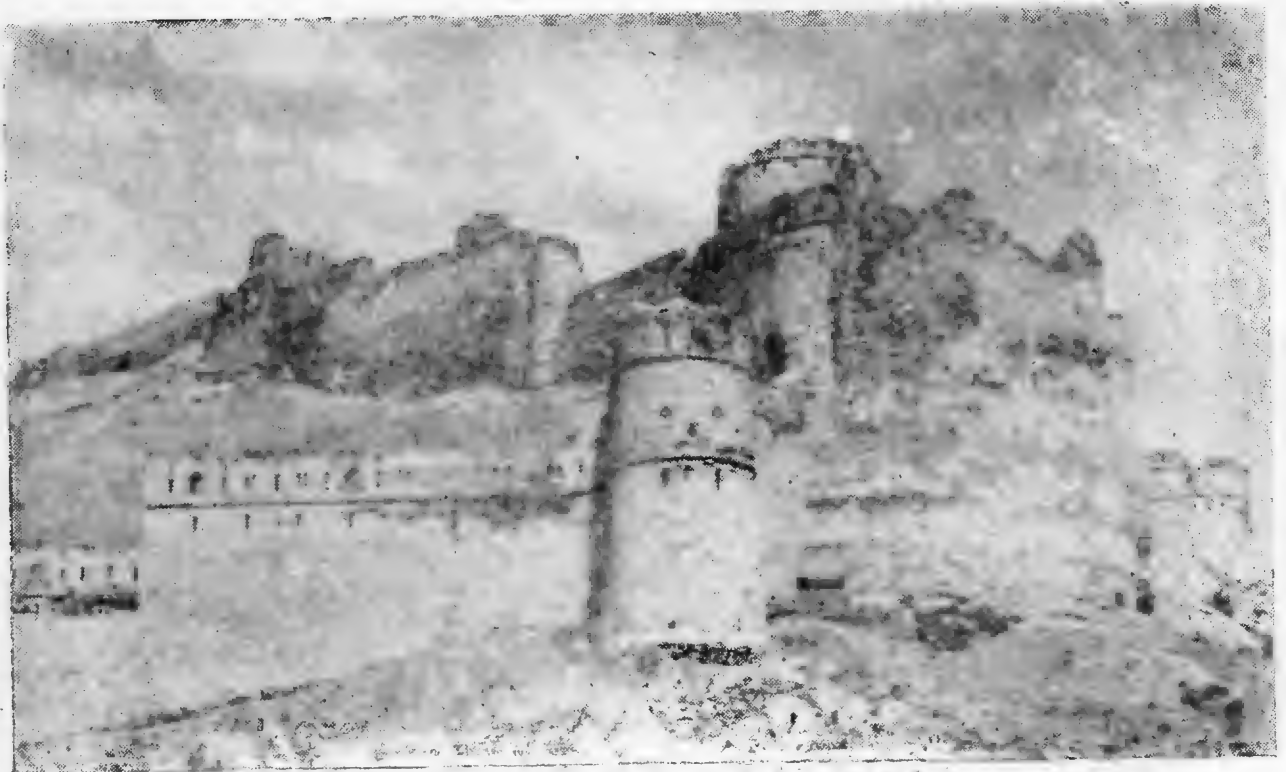

قرن های ۵-۶ ق.م گوشه های مختلف فلات ایران بهم ارتباط اداری و فرهنگی پیدا کرد و بعد با فتوحات سر دار مقدونی شرق و غرب بلرا اول باهم آشنا شد.

آمدن اسکندر در شرق و تشکیل سلطنت دو صدساله سلطنت یونان و باختری در افغانستان در جریان تاریخ این سرزمین نقش عمیق دارد، زیرا اسکندریه های مختلف در عرض و طول این کشور بنا شد و عده زیادی یونانی در بین شهرها و قلعه ها حاکم اقامت افگندند و در نتیجه آمیزش و زیست باهمی تحولاتی در سبویه زندگانی و در سبویه فکری و سبک آبادی و روش فرهنگی و هنرهای زیبای پیدا شد به نحوی که میتوان گفت افغانستان آنوقت در دل شرق کانون فرهنگی و مدنی جدیدی شد که تاثیر فتوحات و کشورداری دغافر فرهنگی و مدنی هنری آن دو خاک های مجاور تا نقاط دور دستی مشهود است بهلوی زبان آرامی و رسم الخط آرامی زبان و رسم الخط یونانی معمور شد، در حالیکه زبانهای محلی علی العموم رسم الخط و الفبائی نداشتند زبان های آرامی و یونانی با رسم الخط های خود مورد استعمال پیدا کردند.

فتوحات اسکندر در شرق و تماس او به هند مفکوره های تازهئی از نظر زندگانی اجتماعی و اداری

بالاحصار کابل

در هند تولید کرد که مهمترین آن عکس العمل در مقابل زو جات اسکندر بود. دوبار اول در شرق هند و افغانستان در ما وای شرق رود سیند در قلب هندوستان سلا له اول سلطنتی هندی (ملایا ها) پدید آمدن بود. این بودائی با پیشروی های آنها در افغانستان پخش و منتشر شد و خاکهای افغانستان در اثر اتفاقات تاریخی صحنه تماس افکار معتقدات یونانی و هندی شد و بعد از اینکه فلسفه بودائی در روح هنر درستی یونانی هم تماس طولانی پیدا کردند مدرسه هنری پیکر سازی مخصوصی تشکیل نمود که دوازدهمندان قرن بیستم آثار به صفت (مدرسه یونانو بودائی) یاد کرده اند فعالیت هنرمندان بودائی این مملکت را مهمترین کانون مذهبی بودا و مهمترین مرکز هیکل تراشی و پیکر سازی ساخت هزاران معابد و هزاران استوپه و مجال و باشکوه در نقاط مختلف اعمار شد و این روش و طویل بیش از دوازده سال کامل تا وقتی دوام کرد که مبلان دین مذهب اسلامی از افق غربی کشور پدیدار شدند.

در افغانستان ادیان نقش بزرگ بازی کرده اند و در «زواترا» آیین وحدت پرستی را اعلام داشت. آیاها با مجموعه از باب انواع قوای طبیعت و مظاهر آنها پرستش میکردند تولید مفکوری پرستش خدای واحد را در میان اقوام آریائی در سرزمین افغانستان صورت گرفته است و معارف تحول فکری بر رگی است.

آئین بودائی در نیمه دوم قرن دوم ق م با مبلان اعزامی آشوکا پادشاه مو وریا در سیلان و افغانستان یکجا پراکنده شد و در حالیکه برای هزار سال در نیم غربی مملکت زردشتی جویان داشت در نیم شرقی آئین بودائی کم کم توسعه یافت و اوج گرفت و حتی در عصر کنشیکای اول یکی از پادشاهان مقتدر این سرزمین طریقه نریینی بنام (راه بزرگ نجات) تحولاتی در ادوار سم قدیم آن دیانت تولید کرد. مبلان بودایی افغانستان در اندیشه این آئین در صحنه آریا نقش مهمی بازی کردند و از رگستان شرقی یا سنگیاسنگ گرفته تا ناطی و مو وریا و رتی صوای گری را های دور و درازی را پیمو دند و آئین نو و فلسفه و افکار جدید و مکاتب هنری متعلقه آنرا چه در پیکر سازی و چه در نقاشی دیواری با خود تا قلب چین بردند.

در دو دمانهای بنام کوشانی های بزرگ و کوشانی های خرد یفتلی ها کیداری ها و برهمن شاهن هارثیل ها و زره یکی بعد دیگری دوره های مختلف را پیمو دند و شهرهای آبادانی در نقاط مختلف آباد کردند تا اینکه مقارن ۲۳ هجرت آریا مبلان جدیدی در غروب کشور بلند شد و صدای الله اکبر از کناره های هامون سیستان کم کم به طرف وادیها و کوه پایه های افغانستان مرکزی پیش آمد.

باز تحول بزرگی صوت گرفت جنگ های که بیشتر آنرا تصادم افکار و عقیده میتوان نامید

از جلگه‌ها تا کوه‌ها شروع شد. عده‌ای در حواشی سرحدی کشور مسلمان شدند و با نیروی ایمان و قدرت هموطنی بقیه وطن‌داران خود را به دین فرخنده اسلام مشرف ساختند و باز افغانستان مهد دین و آئین جدیدی شد و باز نقش تاریخی خود را در پخش افکار مذهبی به همه گرفت و با لشکر کثیفی های غزنویان غوریان و عده‌ای از علما و روحانیون و دانشمندان افکار نوین فرهنگ اسلامی را در نیم قاره هند پخش کردند. افغانستان (دژ اسلام) در آستانه آسیای مرکزی کا نون فرهنگ اسلامی شد و مدنیت و ثقافت سبک معماری که در اروپا و در نظر مغربیان بنام (هندو اسلام) یاد می‌شود بیشتر به صفت (هند و افغان) یاد شده می‌تواند چنانچه عملاً هم در بسیار موارد به همین صفت یاد می‌شود مدتی افغانستان با جهان عربی بنا بر مواخات اسلامی رابطه نزدیکی داشت و زبان عربی معمول بود و به جهت زبان دین و دفتر ادبیات تأثیر داشت

ولی در عهد صفاری عکس العمل هائی در مقابل عرب پیدا شد و طاسم رجحانی را که عرب می‌خواست بر عجم قیام کنند در هم شکست بر واقع دین فرخنده اسلامی برابری و برادری می‌خواست نه رجحان و تفوق یکی بر دیگر لذا در عهد صفاری و سامانی افغانستان یا خراسان خویش را کم ارزش و برابری سلطه عربیت بیرون کرد و به زبان و فرهنگ و نظام اجتماعی زنده گدانی خود متوجه شد اولین نظم و اولین نثر در زبان دری درین سرزمین به میان آمد.

بالای هنوز تا سه چهار قرن دیگر بعد از رسیدن اولین پیکر حامل پیام دین اسلام در سرحدات غربی کشور هنوز در کوه پایه‌های مرکزی و در حواشی شرقی و جنوبی آئین بودایی و برهمنی و آفتاب پرستی و هندوئی با برجا بود تا کم کم در عهد غزنویان دین اسلامی در بیشتر نقاط به استثنای برخی از دره‌های جنوب شرقی هندو کش پراگنده منتشر شد.

غزنویان در قرن ۴ و ۵ هجری (۱۰ و ۱۱) مسیحی مرکزیت توانائی به فرهنگ و سیاست و ادبیات در این سرزمین دادند و غزیه مانند بنیاد یکی از مراکز ثقل قدرت و فرهنگ اسلامی شد. هنرمندان، دانشمندان و شعرا از اقصای نقاط دور دست به کشور غزنوی به مرکز آن سلطنت رو آوردند و با ورود این دسته هنرمند و عالم و دانشمند علم و ادب و معماری و نقاشی یک مرکز نوینی پیدا کرد و دیری نگذشته بود که در مقابل (غزنه) شهر دیگری بنام (فیروز کوه) در مسیر کهستانی هریر و احداث شد، نشو و نما کرد، بزرگ شد و رقیب غزنه گردید، سلطان‌های غور و غزنه تا وقتی در مجاورت هم به کشور داری مشغول

بودند تا تصادم شخصی موجب انهدام قدرت سلطنتی آنها را فراهم کرد. غزنه خورد شد و فیروز کوه اشتهار پیدا کرد و با وسیع شدن دایره قدرت غوریان دست یافتن بر تصرفات غزنیان در هند پای سپاهیان ملوک جبال به دهلی و اگره رسید و با حرکت موج دیگری از علما، دانشمندان و معماران فیروز کوه و تولک و باهیا را در رسم ساوک و زندگانی افغانی در دیار هند انتشار یافت.

تمدن اسلامی افغانستان در زمینه های مختلف حیاتی در طی ۶ قرن مرتب پیموده و دانشمندان چون بوعلی سینا و بیرونی از سطح عالی دین و فرهنگ نمایندگی میتوانستند ولی به ناگاه تندبادی از آسیای مرکزی برخاست مردمانی کرسه و چشم تنگ که از طغلی بردوش اسب کلان شده و جز قاش زین خانه ی نمیشناختند مانند گر دبا دی مخوف صحرای گوپی به گردش و ورزش درآمده از کوه ها و بیابانهای شمال شرقی به کشور رما سر از یر شدند. (فتنه مغل) که در تاریخ بشریت معرف خرابکاری بربری چنگیزی ست فرار سید افغانستان در مسیر تاریخ خرد شدت این حمله را بیشتر از همه احساس کرد. چون قدرت مقابل به بیشتر بود شدت حمله هم شدید گردید و در نتیجه شهرهائی که در طی شش قرن هجری آباد شده بود کربیده شد، سوخت، ویران شد و تاراج گردید و در دزد و زور برخی از قلعه ها و شهرها مانند شهر ضحاک و غلغله بکلی بسته شد و در بسیار جاهای دیگر مانند تالقان و بلخ و هرات بیشتر از دو ثلث سکنه شهر هلاک و فرار بیابان ها شدند و از گرسنگی جان سپردند.

این تند باد عظیم بکلی فرقه نشسته بود که تند باد دیگر برخاست و صحنه آسیا جولانگاه تیمورش زد، کشت، ویران کرد و از کاشغر تا مصر و از هندوستان تا روسیه جنوبی امپراطوری عظیمی تشکیل کرد که اگر باز نیکو بنگریم قلب و حصه وسطی آن همین افغانستان ما بود. در همین جاتیر خورد و در همین جا لنگ شد باری مانند هر تند بادی، این باد نامالیم هم گذشت ولی ترس و دهشت طوفان چنگیزی و تیموری مدتی چون کابوس امرگ برار و احاطه اجتماعی قابض بود و طوری که مسیر و روش فکری مردم را مدت ها عوض کرد و باینکه اعتماد تیمور دوره نرم تر و ملایم تری بمیان آوردند و خراسان و ماوراءالنهر با شهرهائی مانند هرات و سمرقند دوباره معمور و آباد شد ولی علم و ادب با تمام تشویق برخی از شهزادگان و شاهان تیموری وضع ابتکاری خود را از دست داد. تنها نجوم و هنرهای زیبا معماری و نقاشی و تذهیب و خطاطی ترقی بی سابقه نمود و هرات کانون نوینی شد و مذاق اروپائی از آن همه مظاهر بدیع مکتبی بنام (هرات) قایل شده است که اسمش با نمونه های کارش همه جای بیشتر در دیار مغرب بلند آوازه هست.

جای حیرت نیست که افغانستان اگر به دست چنگیز و تیمور ویران میشو، دوازده سال بعد از آنکه آنها شکل مرکزیتی بخود میگیرد؟ از ویرانی، آبادی از خرابکاری، روح ذوق سلیم تر اوش میکند. کشتی رکشایانی که از بدو طلوع تاریخ از شرق و غرب به این سرزمین حمله آورده اند همینکه موج و شدت اولی حمله سپری شده است همیشه بدست احفاد اعمال آنها مراکز اداری و جهانبانی در کوهپایه های افغانستان احداث گردیده؛ قدرت مذبی و فرهنگی خود این سرزمین با افکار و مذهب مطبوع شده و به رنگ فزینی تبارز کرده است. باری با تیموریان و وابسته مادر بازار گانی و تجارت در یکطرف دیگر انکشاف کرد و آن دیار ختای یا سرزمین چین است.

دوره تیموری به عروج خود رسید و بود که یکی دیگر از گورگانیان فرغانه ای که نام وی (بهر) به بهترین نهجی خالق الذات وی را نشان میداد و دسرا نه از دیار خود برآمد بدیاری آمد. از بکان شیبانی گورگانیان باری تیموریان و اتی بهم در آویختند ستاره اقبال بابر روشن تر شد، یتیم آواره و حادثه جوی فرغانه به مجردی که پایش به داخل بلالصار کابل باز شد بخت و اقبال بر روی او لبخند زد و پادشاه شد دارای فرزندان متعدد شد. فاتح آگره و دهلوی و شاهنشاه هندوستان شد.

کوه های افغانستان و در تاریخی کابل با افغان رننگ خود بابر و احفاد او را طور ی در آغوش خود کشید که آنرا با جلال و عظمت خود قبول کردند و یکبار دیگر قله ها و شهرهای هندوستان به دست دژ نشینان کابل مفتوح گردید. تا اینکه آهسته آهسته آنها را به خرد مجذوب ساخت. پایتخت از کابل به آگره انتقال یافت و کابل زمین تفرجگاه و شکارگاه و تفریحگاه آنها شد و دیری نگذشت که خاک های افغانستان در میان سه حریف: گورگانیان، صفویان، ازبکان مانند سه حریم علی حده منقسم شد در هر سه حریم جنگ های دائمی رونما گردید. یکطرف گورگانیان با ازبکان و جانب دیگر مرکز مخالفت گورگانیان با صفویان پنجه نرم کردند و یکسو مرکز جنگ ها (بلخ) و جانب دیگر مرکز مخالفت ها (قندهار) بود لشکرکشی ها در معبرهای هندوکش و در گردنه ها و گذرگاه های هیرمند و ارغنداب و ترنکهره زهای ناخوشی بمیان آورده بود و احساس میشد که واقعات جدیدی در آستان است.

هر تکی ها علیه حکام صفوی برخاستند عکس العمل در مقابل ظلم و احجاف صفوی در قندهار منتهی به ویرانی و بربادی شهر اصفهان شد، آقاییانی که حکومت میکردند محکوم شدند. یک روحیه جدیدی در وادی ترنک و ارغنداب پیدا شد که در تنمیه و حیات ملی و در توسعه های حدود و میزبان آن کمک زیاد کرد. هنوز کابل زمین تحت اداره گورگانیان و شمال هندوکش بیشتر در تحت اداره امرای ازبکی بود که نادر افشار از طرس برخاست. برخاست و به هند فتر حاتی کرد و برگشت و کشته شد

به سايته روحی که در افغانستان توليد شده بود ابدالای های هرات و قبایل دیگر در قندهار به جنبش هائی در آمدند که نتیجه آن منتهی به تشکیل سلطنت افغانی درانی سدوزائی گردید.

تشکیل سلطنت مستقل درانی سدوزائی در افغانستان طلیعه یک دوره نوینی بود که در اواخر نیمه اول قرن ۱۸ اساس دولت مقتدری پی ریزی شد که در اوضاع ضعیف و نسبتاً پراکنده شرق آنوقت وزنه ی بسیار سنگینی شمرده میشد.

در حالیکه دامنه نفوذ صفوی در غرب در زمان نهضت هوتکی بر چیده شده قدرت گورگانی و مرلخته در قلب هندوستان خیز شد و امرای ازبک در شمال منقاد شدند. افغانستان در عصر سدوزائی علی الحزمه و در سال های اخیر آن دوره در میان افکار استعماری انگلیس ها و روس ها و فرانسوی ها حساسیتی پیدا کرد که همگان در پی احراز دوستی آن افتادند (اتزار) (تاپو اثرن) و نایب السلطنه های انگلیسی هند هر کدام در پی پیدا کردن راهی در قلب افغان و افغانستان برآمدند افغانستان تا وقتی موقف خود را حفظ کرد ولی متأسفانه کثرت شهزادگان سدوزائی و بی اتفاقی آنها بر سر تخت و تاج موجب تضعیف ایشان و نقاهت افغانستان را به تدریج فراهم کرد و رفت کشوری بحيث یک قدرت سنگین وزن میتوانست ازین همه سیاست های رقابت کارانه اغیار استفاده کند خود در اثر رقابت های داخلی و سوء تفاهم با همسایگان خارجی مخصوصاً انگلیس ها در ایالات شرقی کوچک شده رفت و قدم به قدم باست به باست از خاک های شرقی سلطنت درانی سدوزائی قطع شده رفت بی اتفاقی شهزادگان سدوزائی و مخالفت سدوزائی و بارک زائی موجب نقاهت مزید افغانستان را فراهم کرد و سلطنت بزرگ سدوزائی به امارت های بسیار کوچک محلی شهری در کابل و غزنه و قندهار و هرات و غیره مبدل و مواجه به حمله اول فرنگی گردید که در نتیجه آن ۴ سال قسمتی بزرگ از افغانستان از طرف قوای بریطانیا اشغال شد و باز امرای محلی از نقاط مختلف در حصه شمال سر بلند کردند ولی این تجاوز و این تسلط درس بیداری به مجاهدان و حارار افغانی دار و این روح آنقدر نیرو گرفت که موفق به اخراج اشغالگران بیگانه گردید. سلطنت بارکزائی محمد زائی بیشتر استقرار یافت و کم کم افق زندگانی نسبتاً موثر بر روی این سرزمین سر بسته میز وی باز شد بار اول اسم مدرسه جریده پسته و قانون نامه های ملی و نظامی و غیره شنیده شد ولی هنوز هم جامعه تکان حسابی نخورد و یک نسل فقط یک نسل گذشته بود که باز تجا و از طرف فرنگی ها آغاز یافت و باز لشکر کشی های آنها بکابل و قندهار روح حاکمیت ملی را خفه کرد و ملی مردم که از تجا و زاول درس های گرفته بودند زود تر در مقابل تجاوز دوم برخاستند قوای فرنگی خاک افغانستان را تخلیه کرد ولی مراقبت این آنها در مقابل کمک های ناچیزی که آنهم بیشتر برای تامین منافع خودشان بود بر اعمال حکومت وقت مخصوصاً در تعلقات با دیگران باقی ماند.

در افغانستان احتیاج به یک تکان قوی تر ذهنی و فکری احساس میشد اعلان استقلال و محاربه استقلال را عاده و احراز مجدد آزادی از دست رفته و زنده‌ی جدیدی بر روی افغانستان باز کرد و اینک در طول و جریان ۴۱ سال اخیر ازین روز نه به بیرون و جهان دور دست نگاه میکنیم. کشوری منزوی در زکوها | منزوی در سیاست اجباری در طی مدارج اخیر زندگانی خود آرزوهای نوینی دارد که در راه احراز آن تلاش میکند افغانستان در مسیر تاریخ برهنگامه و طولانی چندین هزار ساله مانند (نبض آسیا) همیشه در طپش و پرنش بوده و به حیث کانون غلیان جوش و خروش و سردی و گرمی و هنگامه‌های تاریخی را بسیار دیده و بالاخره بعد از احراز آزادی مجدد در آستانه آزمايشگاه نوینی قرار دارد که چطور علوم و تکنیک و جنبه زندگانی مدنی جدید را در خود حل و مزج کند کامیابی درین آزمون بزرگ ملی و اجتماعی بسته به میزان واقع بینی طبقه منور امروزی افغانستان است افغانستان با موقعیت و موقف حساس جغرافیائی خود در مسیر بزرگ تاریخ قرار داشته و دارد و جریان های بزرگ تاریخی را دیده و شواهد این جریان‌ها را محافظه کرده است. شبکه های راه های هوایی و میدان های فضایی یک دفعه دیگر این کشور را در (قاب آسیا) چهار راه کاروان های هوائی خرابه ها ساخت. راه های نو افکار و نوینی با خرد می آرد دوازدهم آسافکار و نظریات ما و دیگران جرقه های تولید خواهد شد که چه روی سنگلاخ های عظیم افغانستان را روشن خواهد ساخت.

محمد حیدر ژوبلی

بنا بر خواهش اداره سالنامه موظف شدم مضمونی زیر این عنوان برای سالنامه بنگارم. هدف اداره سالنامه از نشر این مضمون طوریکه ارائه کردند آنست تا دورهای فرهنگی مملکت افغانستان که در طی قرون هیچگاهی این کشور یک خالی فرهنگی نموده است و همواره مدنیت‌هایی بوجود آورده است که گاهی هم احیاناً این تمدنها را از مناسبت دیگر آداب خود رده و تقویت شده و مشاهیر و بزرگان علم و ادب، دانش و هنر بر وسیله اجمال معرفی کردند از سویی هم گاهی بوجود یک قهرست تاریخ و اوضاع مدنی و فرهنگی کشور در ایام باستان نیاز مندی‌هایی دیدیم میشد که نگارنده هر دم هدف و مقصد را آمیخته برای بر آوردن این نیاز رساله‌گذار که پیشتر اسباب تاریخ فرهنگی را نگارنده مشاهد افغانستان بوده قهرست تاریخ مملکت نیز هست پر شده تا سر در آوردم بخوبی افندگان گرامی ار مغان میدارم و امیدوارم ضرورت سلامت مند آن موضوع را رفع کند، البته از نارساییهای خویش که به عنوان عیب محسوب است بوزشش طالب میکنم و از خوانندگان و نویسنده‌های عزیزم اگر نظری داشته باشند از اظهار آن بنگارنده مهذبانه بفرمایند.

هک نیت باختری

آغاز تمدن ویدی :

بر اساس حفريات اخير در سيستان ، افغانستان امروزي در دوره های قبل التاريخ نيز از سياهپوستانی مسکون و مدنيتی ، ابتدائی را دا رابود با ساکنان هند وشرق نزدیک تما سهای مدنی داشت .

آرياييها از مرکز قلبی شان يا آريانييم وايگر مهد آرينها- بنا به علت سردی هر ا به صمحات جنوبی تر مها جرت کردند . اين مهد نخستين شايد سايبيريا ، شمالی اروپا يا غالباً پامير و سر چشمه آموست دسته های آريایی در حوالی سه الی دونيم هزار سال قبل ميلاد در آريانا (افغانستان) سکونت اختيار کرده اند که تا سال هزار و پنجم صدق .م . مهاجرت آنها بهند بشدت ادا مهيا فت . البته مهاجرت آرياييها به آهستگی و بنا بر قلت جای و مواد خوراکی و کثرت نفوس بوده است ايشان از آريانم وایگودر ایالت باختريا بخدی سرازير شدند و آنجا را مرکز ثانی قرار دادند و از بلخ بطرف جنوب ، غرب و جنوب شرق در حرکت افتادند .

افغانستان در مدنيت آريایی سهم بزرگی دارد چه بلخ گهواره این مدنيت بود و در اینجا زلفدگانی قبایلی را کنار گذاشته نخستين دولت آريایی و مدنيت شهری را بمیان آوردند . پندار ، گفتار و قوانین آريائی در اینجا تدوين شده اولین فصلهای ودا ، در همین سرزمین سروده شد و بعد آنرا مهاجران بهند بردند .

آريه های اولی دارای مذهب پرستش عناصر و قوای طبيعت بوده بمالداری میپرداختند و برای حمل و نقل اشخاص و اموال عراده ها و کراچی را بکار میبردند معیار ثروت تعداد گاو بود . مرده ها را می سوختند . زراعت شان با گاو و قله صورت میگرفت . سپس بفلزات آشنا شده ، چرم گری ، کلالی ، نجاری ، حجاری ، بافت ، دوخت و گلدوزی رواج پیدا کرد .

در جشنهای مذهبی و ملی برای تجلیل فصلها شعرها ، قصاید و داستانها سروده میشد . آواز خوانده میشد ، حرکات بدنی و رقصها بعمل می آمد . بصورت خانواده های بزرگ و مشترک زندگی میکردند :

پرچمهای بلند بخدی .

نخستين دولت آريایی در باختري- بلخ- تشكيل شد . در ينگاه آريه های هند و فارس هنوز تحت اثر آثورها ، کلدانیها و سياهپوستان بسر میبردند . حکمداران و شاهان بخدی عادل و نیکوکار بوده همواره از زراعت و مدنيت تشويق میکردند در اوستا و شاهنامه بنام افسانه های ملی از سه سلاله شاهان پيش از زردشت ذکر بعمل آمده که در بلخ سلطنت داشتند : پيشداديان (پاراداتها) ، کيانی (کساویانی واسپه ها) :

پا راداتها : پاراد اتها یا پشیدادیان نخستین خانواده سلطنتی آریانا و بخدی است کیو مرث و هوشنگ ازین سلاله اند . هوشنگ آتش را کشف کرد و سده جشن آتش را بنیاد گذاشت ، یما از بزرگترین شاهان این سلاله است . روف ، مهربان و مربی بزرگ بود . درز راعت و تربیت حیوانات مردم را تشویق میکرد . جشن نوروز از یاد گارهای اوست در اوستا ، یما ، درودا ، یامادر اساطیر ، جم یا جمشید ذکر شده . تری تونا - فریدون - از سلاطین باختری است ضحاک بر جمشید غلبه کرد و جور و ظلم پیشه نمود . برای آرایش و تغذیه دومیاریکه بر دوشانه داشت هر روز مغز سر انسان بکار میبرد . روزیکه نوبت فریدون بود با کاوه آهنگری علیه او جنگیده ، او را از بین برد فریدون که از نسل شاهان بود بسلطنت رسید . از پسران او آریو و مینو چتر بسلطنت رسیدند که از دافسانه سرایان به ایرج و منوچهر موسوم اند ، زال پسر سام در عصر منوچهر بود و از طرف او حکمران نیمروز شد و بار و دابه دختر مهراب امیر کابل وصلت نمود و رستم بزرگترین پهلوان داستانی بوجود آمد .

کاوه ها : این سلسله شاهان در اول نام خرد «کاوه» دارند . موسس شان کاوه کوا تا کیقباد است که بدست رستم در بلخ بسلطنت رسید و آریانا را از خنتر توریا - تورانیها - نجات داد . پسر او کاوه یوسا - کیکاوس - حاکمیت آریانا در فارس و ایران امروزی قایم کرد . سپس کاوه سیا در شانا - سیاوش - و بعد پسر او کاوه هو سرریا - کیخسرو - بسلطنت بخدی نشست . وی بایاری رستم با توریاها جنگید و امنیت و مصونیت را در آریانا تأمین نمود .

اسپه ها : سر سلسله اینان که به عصر زردشت قریب است اسپه اور و ت - مهرا سپ - میباشند وی آبادیهای زیادی در باخند و د . پسرش و یست اسپه - گشتا سپ - پسر از پدر بسلطنت رسید وی با ارجت اسپه پادشاه توریا - ارجاسب - جنگید . در یکی از جنگها زری واری - زریو - را در گشتاسپ کشته شد . اسفندیار و بین آن پسر گشتاسپ بلخ را که بدست توریاها (تورانیها) افتاده بود ، دوباره گرفت . اسفندیار بجنگ رستم آمد و کشته شد . در عصر گشتاسپ زردشت ظهور کرد و پادشاه بدین او بگریوید .

زردشت و تمدن اوستایی :

عصر زردشت و گشتاسپ تقریباً در حدود هزار سال ق . م بود شخصیت زردشت نه تنها در تاریخ باستانی آریانا و تعلیم و تربیت گذشته ما اهمیت روحی ، اخلاقی و فرهنگی دارد بلکه نشر آیین او در کشورهای مجاور نیز از نفوذ سیاسی ، حربی - اقتصادی ، و فرهنگی افغانستان حاکی است . گاتهای اوستا بر ارزشترین سند ملی شکوه و عظمت تاریخی آریانا

کهن سیاشد و د ا و اوستا هر دو روشنی بزرگی برگزیده تاریخی ما می افکنند. و د ا از قدیمترین صفحات زندگانی آریایی در بلخ و مهاجرت شان بجنوب هند و کش و صفحات شرقی و جنوب شرقی تا حوالی هند بیان میکند، اما در روشن کردن تاریخ آریانا و حکومت بخدی سهیم اوستا بیشتر است.

زردشت - زرا تو شتر اسپانتمان - بخاندان شاهی باختر مربوط بود. کتاب دینی او «اوستا» به بیست و یک کتاب تقسیم شده و دارای پنج برخ است.

باید تذکر داد که زبان زند یا اوستایی مبداء شاخه شرقی زبانهای آریاییست که زادگاه و محل نمو و تکامل آن شمال شرقی افغانستان امروز است و بزرگترین نمونه‌ی موجود آن همین اوستاست و مهمترین قسمت اوستا همانا گاتاست. اوستا در لغت بمعنی اساس و متن و گاتا بمعنی سرود است. اجزای عمده اوستا عبارتست از: ایسنا بمعنی آداب عبودیت، ۲ د سپرد: آداب ۳ دند یداد: قوانین مذهبی، ۴. لیشت: حماسه، ۵ خرده اوستا: دعاها. بین زردشت و اسکندر:

تاریخ بخدی پس از زردشت، و اوستا آنقدر روشن نیست. اما اینقدر معلومست که دولت بخدی وجود داشته و وحدت کشور از بین نرفته بود. برخی گویند خانوا دوی اسپه تا مدتی بعد هم سلطنت میکردند. وقایع نیمه تاریخی این دور تا هنگام حملات سیروس جنگگ آوریها و آریانا؛ حمای نیزیوس پادشاه نسیوا و سمیرا میس ملکه آتوری میباشد که ایشان بقوای نیرومندی مصادف شده در برابر باختریها مغلوب گشتند، مگر بار دوم بخدی را فتح کردند.

حملات کوروش و سیروس - در حوالی ۵۰۰ ق. م. صورت گرفت. و پادشاه پارسی باز بمقاومت برخورد و پیش از فتح تمام، کشته شد. هخامنشیها مدتی در برخی قسمتهای آریانا حکومت کردند. تا اینکه قوای هخامنشی در برابر یونانیان ضعیف شد و اعلان استقلال در هر طرف بگوشها رسید.

درین مدت در افسانه‌ها ذکر بعضی پادشاهان کابل، حکمرمایان بلخ، رئیسان و پهلوانان زابل و دودمانهای محلی دیده میشود، تا اینکه اسکندر مقدونی از راه فارس وارد آریانا شد. پس از مقاومت شدید اهالی از ۳۳۰ تا ۳۲۷ ق. م. بحیث فاتح بتخت سلطنت می نشیند.

فرهنگ یونانو بودایی

تمدن یونانو باختري:

حاکمان و عساكر يوناني كه با اسکندر به آريانا آمدند، اینجا مانده، پس از مدتی بعبادت، اخلاق، زبان، سنن و مذهب و آيين مردم آشنا گشتند و برخي از خصوصيتهاي مقدوني شان ترك شد. مردم باختري و آريانا نيز بزبان، فلسفه و آداب و روش زندگاني يوناني آشنا گرديده، بين آنها و اقليتهای يوناني آميزش و اختلاطی صورت گرفت. درين دور فرهنگ يوناني با مدنيت محلی آميخت و از نظر کيش و علوم دوره ای ظهور کرد که در تاريخ فرهنگ و تمدن خیلی پراهميت است، چنانچه در دور سيد ها افغانستان راهلاس (يونان) آسيا ميگفتند.

درين عهد مذهب ارباب انواع پرستي يونان در آريانا - افغانستان - انتشار يافت. زبان يوناني، ادبيات، طب، فلسفه، هنر، حجاری و مجسمه سازی يونان رواج يافت همچنين آيين زردشتي، زبان مردم و خصوصاً مدي مملکت ما بر آن يونانيان باختري تأثير نموده فرهنگ خاصی ظهور نمود که بنام يونانو باختري - گريکو - باکتریان - موسومست. درين دور زبان باختري آريانا با زبان يوناني يکجا مستعمل بود، در کتيبه ها در دوستون پهلوی هم و در سکه ها هريک دررخي از مسکوکات وجود داشت. آريانا بحيث چهار راه تجارتي هند مصر، پاريس، شرق نزديک اروپا و چين خیلی مهم بوده مرکز تقاطع و تقابل مدينيتهای مختلف گشت.

سيتها و پارتها در قرن سيزده و دوازده ه ي ق. م. با يونانيان باختري جنگيده سلطنتهای ديگری را تشکيل نمودند که در ينگاه دين و ثقافت بودایی به آريانا وارد شد.

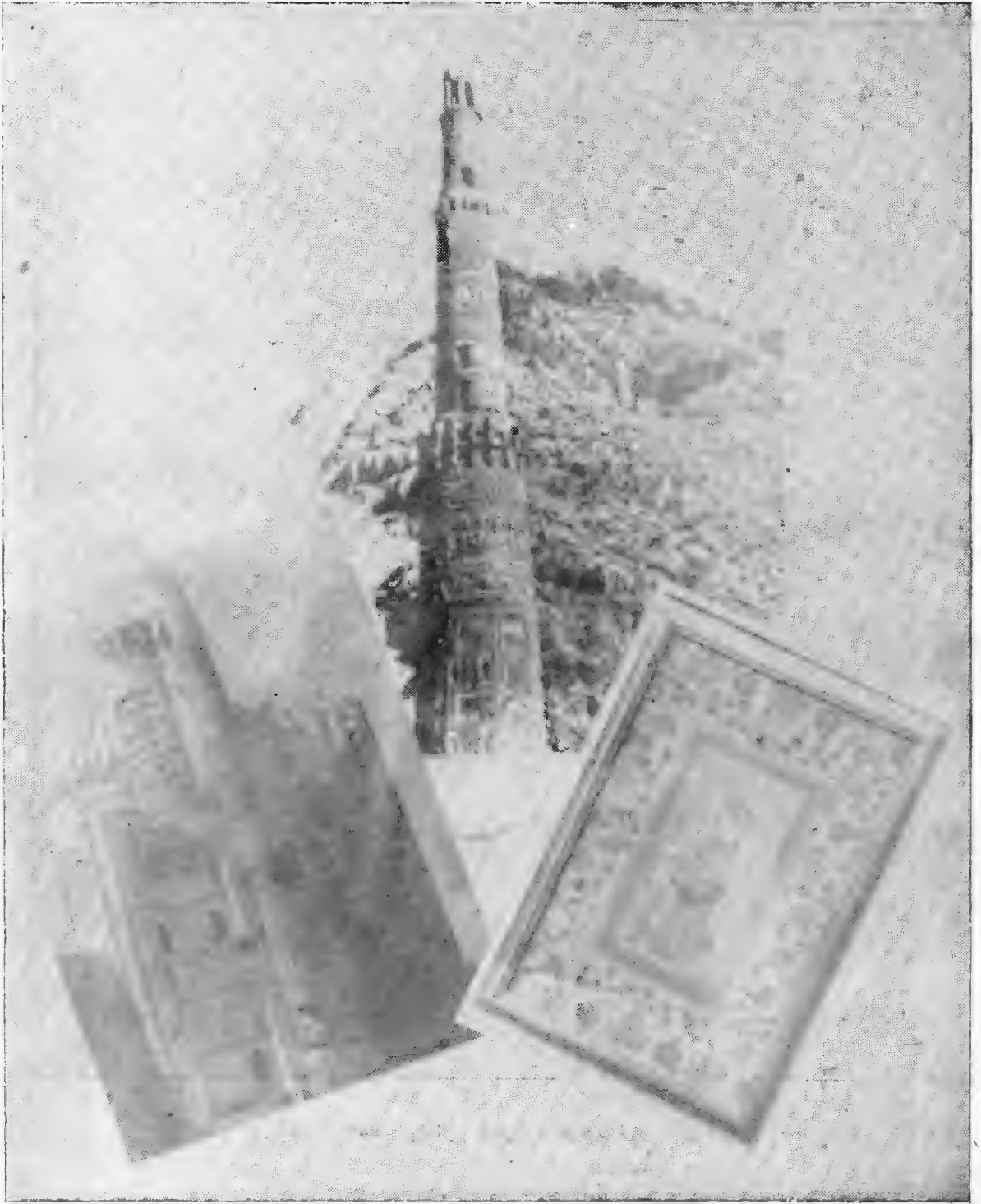
فرهنگ يونانو بودایی:

کوشانيها ز طایفه تخاری افغانستان بوده از حوالي ۵۰۰ ق. م. تا قرن پنجم ميلادی در آريانا سلطنت کرده اند و با چين روابط سياسی و مدنی داشتند. اينها تحت فرسان وایی کوزلویا کد فیسس بتوحید آريانا موفق شدند. کوشانيها آريایی بوده، زبان شان نيز آريایی، از لهجات آريانای شرقی، گویا زبان تخارستان آنوقت بود. رسم الخط خروشتی و در مسکوکات خط خروشتی و يونانی سوازی هم ديده ميشود.

ايندور از درخشانترين دوره های مدنی عصرهای پيش از اسلام مملکت ماست. درين عصر دين، فلسفه، حکمت، ادبيات، هنر، معماری خیلی مرقی بوده، دربار شاهان کوشاني بخصوص

نمونه از آثار دوره‌های یونان و باختری، غزنوی و نورستان قبل از اسلام

مینار جام (فیروز کوه) میناتور (هنر دورہ تیموری) و مسجد خواجه محمد یار سا

کانشکای کبیر آستانه علم و ادب بوده قبل برین با آشوکای موریایی و جانشینان او دین بودایی از هند بجنوب آریانا سپس در صفحات شمالی کشور ترویج یافت و بر بقایای تمدن ویدی و زردشتی رنگ مدنیت بودایی را اضافه نمود. نو بهار بلخ معبد بزرگ زردشتی معبد بودایی شد و غالب شاهان یونانی باختر بکیش بود اگر دیدند از نظر هنر این دور اهمیت خاصی دارد. مواد بودایی و مجسمه های بودا بصورت و سبک یونانی تراشیده شده هنر یونانو باختری - گرکو بود یک - زاده شد و این هنر نماینده آمیزش دو تمدن شرقی و غربیست که این تلاقی در آریانا صورت گرفت و فرهنگ خاص افغانستان گردید که از فرهنگ و تمدن کشورهای همسایه بکلی ممتاز و جداست. افغانستان - آریانا - بود که این تمدن را در هند، چین و ماوراءالنهر انتشار داد. در عصر کانشکا مخصوصاً معبد های با شکوه و مجملی با هیکل های بزرگ بودایی در آریانا و متصرفات آن بنا شد که نه تنها معبد بود بلکه مراکز نشر علم و معرفت و ادب بوده هر کدام کتابخانه های عالی را دارا بود. پتهای بامیان از بزرگترین شاهکار های دور قدیم در همین عصر درست شده است.

مبلغان آریانا مذهب بودایی را بچین و سایر بخشهای ماوراءالنهر بردند و تبلیغ کردند. چینیها برای زیارت اماکن مذهبی چون هده، کاپیسا و بامیان به آریانا می آمدند. در ینگاه در امپراتوری آریانا دین بودایی، برهمایی، زردشتی، عقاید یونانی و معتقدات باختری دوش بدوش رواج داشت اما بمرور زمان آیین بودایی متبازتر گشت.

هنرگریکو بود یک - یونانو بودایی - در دوره یونانیان باختری و آمیزش شان با فرهنگ بودایی در دو طرف هندو کش پدید آمد و در عصر کوشانی بهکمال رسید. این هنر در قرن پنجم بچین نفوذ کرد، این هنر در معبد ها و دیر های مملکت پناهنده شد و قرن ها بزیست چنانچه آثار متعدد آن امروز ضمن حفاریات بدست آمده است. حیات فکری و فعالیت های ثقافی و ذهنی نیز عالی بود در دربار شاهان کوشانی معلمانی وجود داشتند. پانی نی شاعر بزرگ و عالم سانسکرت نمونهی فضل و دانش همین دوره است.

کوشانیان کوچک زمانی ضعیف شدند و مدتی تحت الحمایه ی ساسانیان زیستند. از سویی هم هندوها بر ایشان تاختند و زمانی هم هیاطاه - یفتلی ها - در آریانا فرمانفرمایی کردند، تا اینکه مسلمانها به آریانا درآمدند.

بامدادان اسلام

دور تسلط مسلمانان:

در نیمه اول قرن هفتم میلادی که در قسمتهای شمال هندو کش خانهای توکیو و هیاطله و در جنوب آن سلسله‌ای کشتاریه‌ی کاپیا فرمانروایی داشتند، اسلام از افق مکه طلوع کرد و امپراتوری ساسانی را در جنگهای قادسیه و نهاوند متزلزل ساخت.

یزدگرد سوم شکست خورده بخراسان پناه برد. عربها پس از اینکه قوای سامانی را از بین بردند در حدود سالهای ۳۲ و ۳۳ هجری ۶۵۳ و ۶۵۴ عیسوی در اثنای خلافت حضرت عمر فاروق در برابر سرحدات غربی آریانا جمع آمدند. نخستین تماس قشون عرب در سرحدات غربی در سیستان در ۲۳ هجری یکسان پس از مراجعت هیوان تسانگ زوار چینی صورت گرفته بود. در ینگاه ز دو خورد لشکر عرب در سیستان، کابل و رخیج با کابل شاهان امیران محلی کوشانو یفتلی یارتیل شاهان یارایان کابلی- مدتی را در بر گرفت. بعد از یکعده محاربات در حوزه‌ی هیرمند و ارغنداب بالاخره جنگهای مهمی در حوالی غربی کابل و خورد کابل بوقوع پیوست و بسال ۴۸ هجری مقارن خلافت حضرت عثمان رض در سیستان زنبیل شکست خورد و بسال ۵۱ هجری بکابل رسیدند، پیمان صلحی بسته شد و کابلشاهان مدتی به آرامی زیستند. عربها بسرزمین ما چیره شدند و تا دو صد سال حکمرانی کردند.

اهالی بوسیله‌ی تبلیغ، دادن حقوق مساوی بمردم و سایر عوامل باسلام گرویدند. اسلام تنها دین نبود بلکه راه و روش زندگی گشت و با انساج فکر و عقول تخمیر و جزء لایتجزای زندگانی مردم آریانا شد. قرآن کریم نه تنها دستورهای مذهبی، بلکه دستورهای سیاسی و اجتماعی نیز بود، ارزش ادبی و رموز خطابت و حسن بیان آن بالاتر از وصف است. غلبه‌ی سیاسی عرب، در اثرائتشار دین اسلام بفعالیات معنوی منتج گشته در تار و پود روح مردم این خطه جاگزين شد. اسلام افکار و احساسات جدیدی را با تحولات در طرز زندگی با خود آورد که در همه رشته‌های زندگانی موثر واقع شد و آن از دو جهت بود:

نخست از جهت مادی: در مبانی اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و مدنی، تجارت و روابط افراد تحول رخ داد.

اسلام روش زندگانی قرار گرفت و مساوات و عدالت اجتماعی و اقتصادی پدید آمد.

دگر از نظر معنوی: قرآن کریم بر اذهان و افکار موثر واقع شده طرز تفکر و منطق نو بوجود آمد. طرز افاده دگرگون شد. زبان را بالفبای عربی نوشتند. لغات زیادی از عربی بزبان

دری در آمد زبان ادبیات عربی منتشر گشت و گاهی هم جای السنه خود مانوا گرفت. تأثیرات عقلی و ذهنی بیش از اندازه بود.

در سال یکصد و بیست و نه هجری ابو مسلم خراسانی بر ضد امویها قیام کرد و عباسیان را با سلطنت رسانید و بر مکیان بلخی بوزارت رسیدند. نخستین آثار جنبشهای آزادی خواهی از ستمهای شرق قلمرو اسلام - آریانا - ظهور کرد و بغرب منتشر شد و بنا بر همین معرفت، عربها برای چند قرن کشور آریانا را «خراسان» گفتند. زبان وادیات ما، تخیل و اندیشه ما، موسیقی و حکمت ما لغات و سبک نگارش ما بر زبان عربی و عرب بی تأثیر نمانده، موثر افتاد. بر مکیان بلخی عید های باستانی، سده نوروز و مهرگان را بدر بار عباسیان احیاء کردند. فرهنگ آریانی و عربی (سامی) زبان دری و عربی، با هم آمیخت و ازین آمیزش هر دو آب خورد و تقویت شد. پیش آهنگان دانش:

در نتیجه این آمیزش بزرگتر عالمان اسلام در فقه، نحو، تاریخ و سیراز آریانا نای باستان بوجود آمد. چنانچه بزرگترین نقش مردم آریانا در دین و فقه اسلامی بجا گذاشتن رای و قیاس است که تعقل را در استخراج احکام فقه در آوردند. ابو حنیفه نعمان بن ثابت کابلی مؤسس مذهب حنفی و از فحول دانشمندان فقه اسلام را با ساس قیاس مرتب کرد. فقه الاکبر او شاهکار استدلال بشمار میرود. وی عملاً از کابل یا استاف است. پدرش بکونه برده شد. وی در سال ۸۰ هجری آنجا متولد و تا ۱۵۰ بزیست. عبد الله بن مقفع کتاب های زیادی از جمله کلیله و دمنه و خداینا مه را از بهاری به عربی ترجمه کرد و ادب الکبیر و ادب الصغیر را در ادب عرب نوشت و در ۱۴۰ هجری در بصره از طرف منصور عباسی بقتل رسید. سیویه نحوی الکتاب - بزرگترین مرجع نحو است (۱۵۶-۱۹۴). بشار بن برد بخارستانی (بدخشانی) شاعر نای عباسیان (وفات ۱۶۷) جزء اسیران بخارستان ببصره آورده شد و صلات گران بهایی از مهدی خلیفه بگرفت. از عالمان دور موسی بن شا کرخوا رزمی عالم هندسه و نجوم در قرن سوم هجری بود. پسران وی محمد، احمد و حسن هر کدام در نجوم، هندسه، و میخانیک از سرآمدانند. ایشان مسافت و وزمین را بامر مامون شمردند و در میخانیک کتابی دارند. همچنین موسس جدولهای ریاضی اندر «لوگاریتم» از الخوارزمی مأخوذ است. بنیاء خراسانیان نسبت بسایر اقوام مسلمانان زودتر بین عربها معروف شدند و این معرفت موجب انتشار ادبیات و فرهنگشان گشت.

تفرقه سیاسی عربها روز بروز از استقرار خرد درین ولایت میکاست. مبارزات عقلی، فکری، سیاسی مذهبی و ادبی کشور آریانا در برابر خلفای بغداد مدتی هم ادامه یافت چه سیادت بغداد ذاتاً نمیشد

تماماً تعقیب کنند. همان بود که در قرن سوم و قرن چهارم هجری در قطعات مختلف آریان زمین دولتهای تشکیل شد که خلافت بغداد را تنها با سم می شناختند و باین صورت شالوده استقلال سیاسی آریانی کهن که مدتی از بین رفته بود، دوباره ریخته شد. آغاز این آزادی را میتوان از آن گاهی شمرد که مامون طاهر پوشکی هروی را با مارت خراسان بنشاند و سلاله طاهری تأسیس گشت که با سلاله های صفاری و غزنوی استقلال مملکت بکمال رسید و از قرن سه و چهار زندگی سیاسی و فرهنگی ما از سر گرفته شد و عهد نوینی در تاریخ و ثقافت و ادبیات ماباز شد که بوسیله مسلمانان و زبان و ادبیات عربی علوم یونانی داخل ادبیات ما گشت و دیری نگذشت که سنن و آداب ملی از سر نو زنده شد و زبان دری پس از دو قرن گمنامی به سبک و صورت کنونی ظاهر شد. البته آن ساکنان قلمرو عباسی که در پس کوه های سربلک کشیده یادر نواحی دوردست از مرکز خلافت بسر می بردند در استعمال زبان و ترویج آداب باستانی آزاد تر بودند و از عرب و سنن عربی کمتر متأثر. اینست که نخستین احساس آزادی، اولین سلاله های شاهی پس از اسلام، قدیمترین شاعران دری و احیای ادبیات و فرهنگ ملی همه نخست از سیستان، خراسان و تخارستان از مملکت آریانا سرزد و بغرب و شرق منتشر شد.

طاهریان هرات (۲۰۵ - ۲۵۹ هجری):

مامون پسر هارون الرشید در سال ۲۰۵، هجری حکومت مشرق را بپاداشی بسردار لشکرش طاهر بن حسین داد و از ذوالیمینین اقب کرد. طاهرا از ضعف عباسیها استفاده کرده «دو سال بعد دیگر نام مامون را از خطبه انداخت و نوعی از استقلال را بنیاد گذاشت که مبادی آزادی خراسان پس از اسلام است. وی مؤسس سلاله ی طاهریان شد که نخستین سلاله ی شاهی نیم مستقل پس از اسلام افغانستان بشمار می آید و طاهر متولد در ۱۵۸، هجری اصلاً از فوشنگک یا فوشنج - ده فرسخی هرات بود بطاهر فوشنگی معروفست.

طاهریان بلخ، مرو، طوس، نیشاپور، هرات، زرنج قندهار و سیستان را در قلمرو خود داشتند و مدت نیم قرن از مرکز هری (هرات) حکومت کردند و با عدل و هنر، فضل و ست علمپرو بودند و با ادب و شعر علاقمند. عالمان و مولفان را اقدر میکردند. بان نهج مهمترین اقدامات آریایی ضد سلطنت های بیگانه نخست از خراسان و سیستان (یعنی افغانستان امروز) نشأت کرد و این کشور مهد فرهنگ و کانون زبان و ادبیات دری گشت و شهرهای بلخ - غزنه - هری نیشاپور و بخارا تا چندین مدت مراکز علم و ادب بشمار میرفتند.

پس از طاهر طلحه و بعد عبدالله پسرانش آنگاه طاهر ابن عبدالله و محمد بن طاهر زمام حکومت را بدست داشتند تا اینکه بدست صفاریان منقرض گشتند.

از شاعران معروف ایندور حنظله بادغیسی ابو، العباس مروزی ابو حفص سغدی اند، قصیده عباس مروزی در وصف مامون الرشید از نخستین قصاید معروف ایندور است، با این مطلع:

ای رسائیده بدولت فرق خود تا فرق بدین گسترانیده بچود و فضل در عالم بدین صفاریهای سیستان (۲۴۵-۲۹۰ هجری):

یعقوب لیث صفاری سیستان را فتح کرد و بعد بر هرات دست یافت (۲۵۳ هجری). سپس امارت بلخ تخارستان، سیستان و سند از طرف خلیفه عباسی بوی و گذار شد (۲۵۷). بلاخره در ۲۵۹ نیشاپور را تسخیر کرد و طاهریان منقرض گشتند. لشکر کشی یعقوب تا کرمان و شرق عراق و بغداد رسید مگر از خلیفه موافق شکست یافت. یعقوب با حیای سنن و زندگانی ملی کوشید؛ چه سیستان خاک افسانه ای بود در آن قهرمانانی چون رستم، سهراب، زال، اسفند یا ربو وجود آمده بودند که این اساطیر بهترین مواد شهر بشمار می آمدند که شاعران نیز آنرا برشته نظم در آوردند. همچنین دوری از بغداد و مرکز خلافت موجب تقویت سنن و آداب محلی و ملی گشت. زبان و ادبیات دری بجای عربی نشست. یعقوب نیز ازین روحیت تشویق فرمود.

پس از وی برادرش عمرو بن لیث حکمفرما گشت و گرچه بدست سامانیان اسیر آمد و خراسان بدست آل سامان افتاد مگر صفاریان تاملتی حکمرانی سیستان داشتند که خلف بن احمد و طاهر بن خلف از مشهورترین آنها اند.

طاهریان و صفاریان نخستین سلسله شاهان اسلامی افغانستان اند که بادیات و علوم توجهی بذل کرده اند و از قدیمترین شاعران تشویقها کرده اند. ظهور نظم و رواج رباعی درین عصر صورت گرفت و بنای سبک خراسانی گذاشته شد. منشی یعقوب، محمد بن وصیف سکزی، ابوسلیک محمود و راقهیری از سر برآوردگان شاعران آنانند.

سامانیان بلخی (۲۶۱-۳۸۹ هجری):

موسس دولت سامانی در خراسان، سامان خدا از اهالی بلخ بود و نواذگان پسران اسد هر کدام در دربار مامون مقامی داشتند: نوح در سمرقند، احمد در فرغانه، یحیی در چاچ و الیاس در هرات حاکم بودند. احمد حکومت خود را وسیعتر کرد. پسران احمد مخصوصاً اسمعیل و ذیصر اساس سلطنت سامانی را گذاشتند پایتخت سامانیان که گاهی بلخ زمانی بخارا میبود مرکز عالمان دانشمندان فقیهان و ادیبان بزرگ بود و سمرقند نیز بعلم و ادب شهرت داشت.

دور سامانیان از نگاه فضلپوری دور برجسته و درخشانی است که شاهان ایندور ادب دوست و علمپور بودند و بمعارف توجه خاصی مبذول میفرمودند. نوح پسر منصور خود شاعر بود

وزیران بزرگی چون جیهانی و ابو الفضل بلعمی که بزرگترین نویسندگان عصر محسوب میشدند از تشویق سامانیها برخوردار بودند.

نصر بن احمد از برادرش اسمعیل شکست خورد (۲۷۵) و اسمعیل تا ۲۹۵ بزیست و صفاریان را مغلوب کرد. احمد بن اسمعیل بست و سیستان را بدست آورد. نصر دوم، نوح بن نصر، عبد الملک بن نوح، منصور بن نوح (معاصر البتگین)، نوح بن منصور بر تخت نشستند ولی دولت سامانی بعداً ضعیف شد.

در عصر سامانیان که مردمی عاقل و عادل و دانشپرور بودند بهترین شاعران و سخنریان ظهور کردند و پایه های نخستین تکامل زبان و ادبیات و بنیاد و تهداب نظم و نثر دری گذاشته شد. بزرگترین نمونه تکامل شعر درین دوره رودکی و دقیقی بلخی و از بهترین نمونه نثر ترجمه تفسیر طبری و تاریخ بلعمی است. ایشان از مشوقان بزرگ فضل و دانش و هنر بودند که ادبیات قیمتی از پیشرفت خود را مرهون آنانست. این عصر نزد مورخان بزیادی شاعران و نویسندگان معروفست اساس مثنوی سرایی درین عصر ریخته شد و ابو شکیر بلخی - ابوالموید بلخی - شهید بلخی کسایی و عماره و روزی از پیشروان این راه اند. از آثار نثر مقدمه شاهنامه ابو منصور و تفسیر طبری امر منصور بن نوح از طرف یکعده عالمان و ترجمه خلاصه تاریخ طبری بنام تاریخ بلعمی از طرف ابو علی محمد بلعمی وزیر عبد الملک و منصور پسران نوح است.

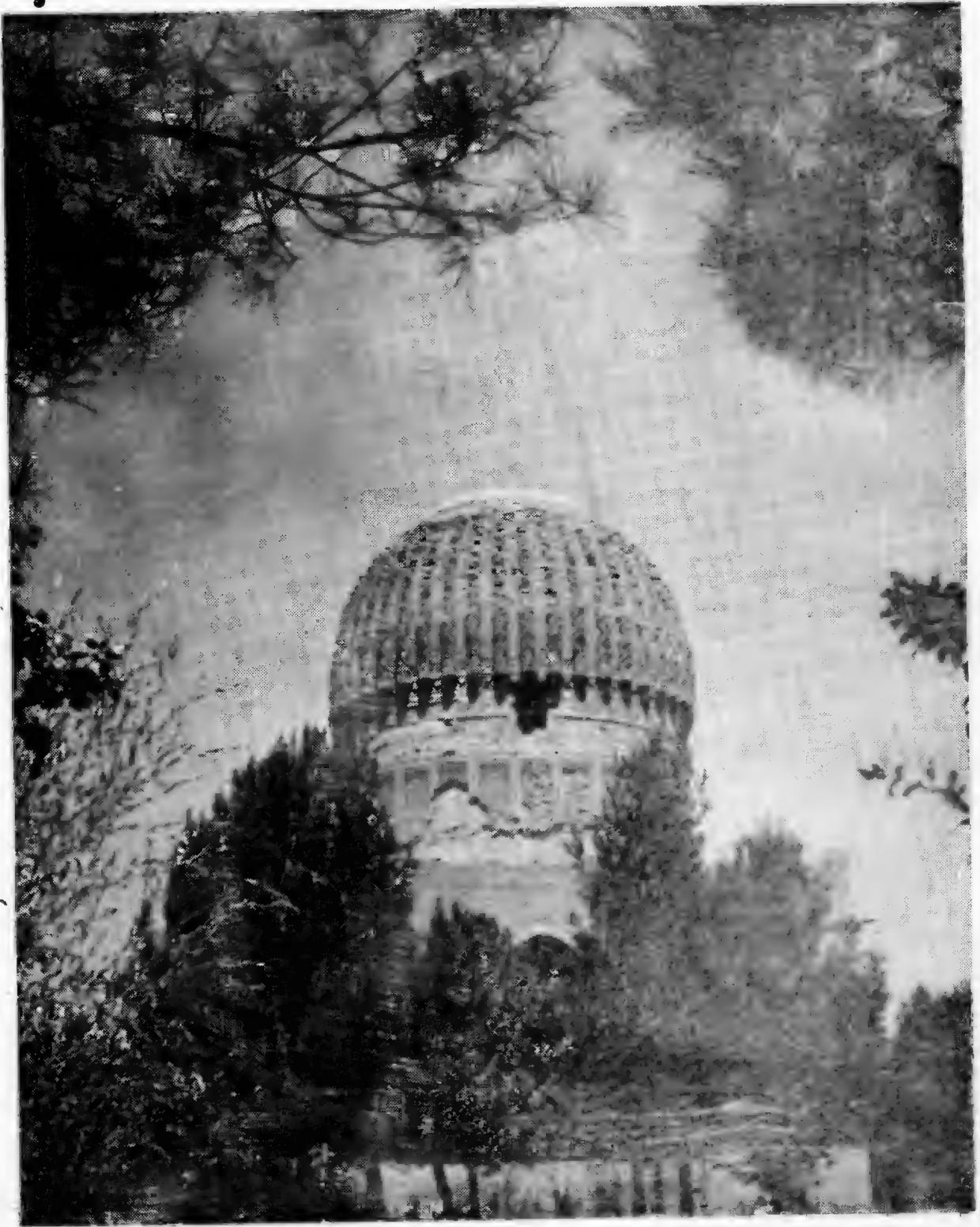
رودکی (جعفر بن محمد) از رودک سمرقند و مدتی در یادغیس هرات زیسته نزد نصر دوم مقرب بود کلیل و دمنه را بنظم سرود و قصاید عالی (چون مادر می و نویه) بیادگار گذاشت. دقیقی (محمد بن احمد) از بلخ بود. منصور اول و نوح دوم را مدح گفته بنای نظم شاهنامه سرایی را گذاشت. محمد بن جریر طبری (صاحب تاریخ متوفی ۳۱۰ هـ) - اسمعیل صاحب بن عبد متولد در تالقان. انوی مقتول ۳۸۵ محمد بن زکریا (متولد ۲۴۰) طبیب و ابو معشر بلخی وفات ۲۷۲ از مولفان این عصر اند که بزبان عربی نگاشته اند.

نمونه های از هنر معماری این دور چن آرامگاه اسمعیل سامانی در بخارا و تار و زکاران مار سیده که معرف پختگی و زیبایی آن هنر در آن عصر است.

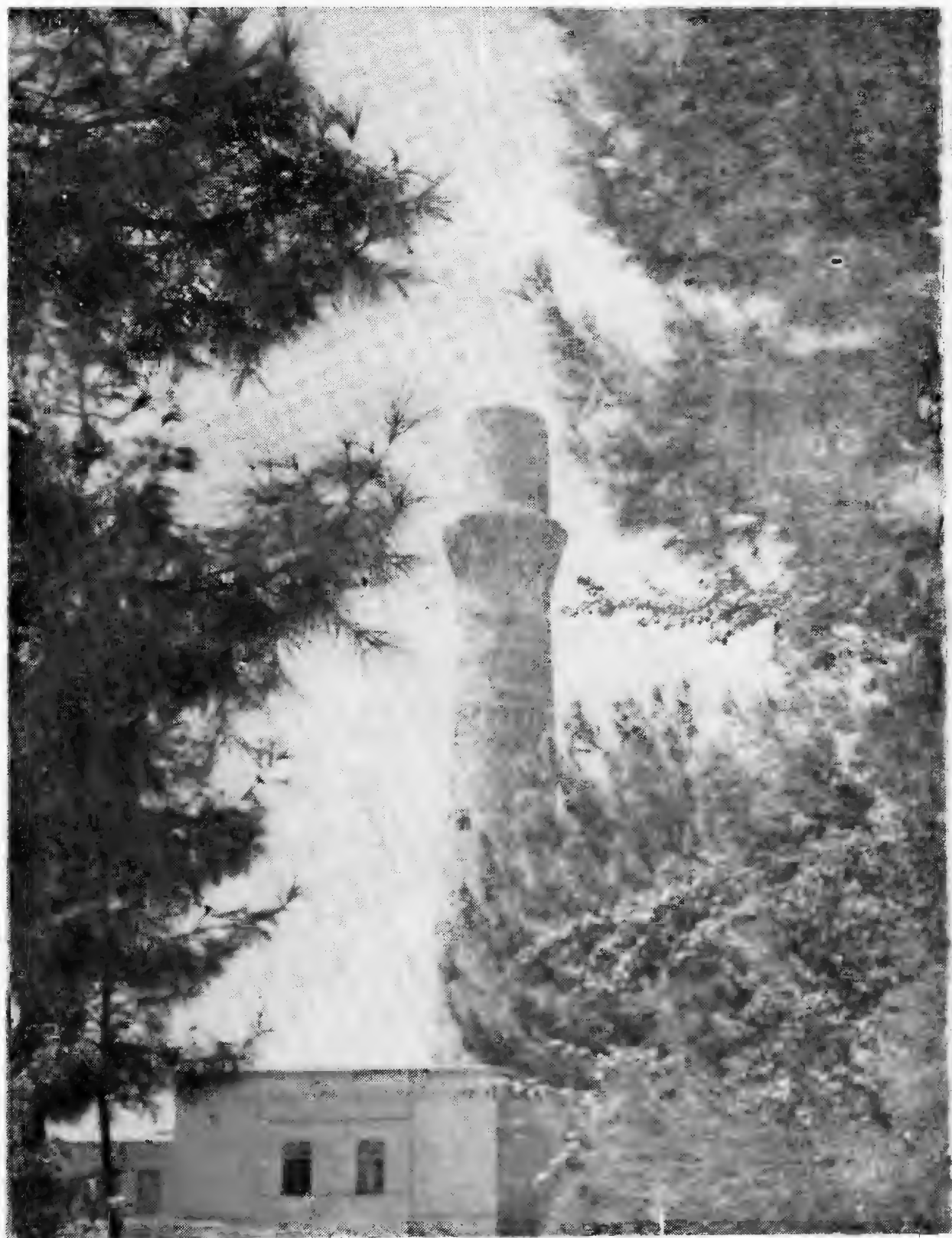
میناره های فزانه و فو

غزنویان (۳۸۹-۵۸۳ هجری)

سلطان محمود غزنوی در تاریخ این گوشه آسیا بحیث فاتح بزرگ و مشوق شرک علم و ادب ظهور کرد و در ۳۸۷ هجری در بلخ باسلطنت رسید و در ۴۲۱ وفات کرد شهرت غزنویان باکوشش

مقبره کوه شاد (هرات)

مصلاى هرات

البتگین آغاز یافت. وی رئیس لشکر سامانی بود. از منصور کدورتی حاصل نموده. بجانب غز نه رفت و تشکیل حکومتی داد. بعد از وی کار سبکتگین را مادش بالا گرفت و در سال ۳۶۶ هجری بجایش نشست و بهند لشکر کشید. قصدار و بست را فتح کرد.

سپس از طرف نوح بن منصور امیر خراسان گشت و امارت نیمه مستقلی را بنا کرد و در ۳۸۷ وفات نمود. سلطنت اسمعیل بن سبکتگین جلوه‌ای بیش نبود و برادرش محمود بزرگترین پادشاه این سلاله بتخت نشست و خود را مستقل کرد که با سلطان کبیر سلاله‌ی غزنویان باوج خود رسید. سلطان که استعداد نظامی و سیاسی خاصی داشت در مدت کمی سلطنت باشکوهی را در قلمرو وسیعی تأمین کرد. بعلاوه افغانستان (خراسان و سیستان) بهند و واره‌النهر اشکر کشید. غور خراز زم. سومنات، ری و بلاد دیگر غربی را در مدت بیست سال فتح کرد. مازستان - کشمیر پنجاب و سایر ایالات هندو ایران جزء سلطنت وی بود. سلطان مردی عاقل و متدین بود از طرف خلیفه عنوان «یمین الدوله» و لقب «سلطان» یافت. در لشکر کشیهای هندوستان دین اسلام. فرهنگ علوم و زبان دری را با آن دیار برد دربارش مجمع شاعران و دانشمندان عالیه‌تقداری چون عنصری، فرخی - فردوسی، عسجدی و ابوعلی و بیرونی بود.

پس از سلطان دو ره‌پرش محمد چندان دوام نکرد و سلطان مسعود بر سر پرغز نه نشست. با اینکه مسعود پادشاه دایری بود و تا، ری برفت مگر اکثر بلادش بدست ساجوقیان آمد و در ۴۳۲ کشته شد. کانون دانش:

با سلطان کبیر غزنویان باوج خود بودند و شهر غز نه مرکز تازه و بزرگ علم و ادب شد. شاعران و عالمان از هر جانب برای آموزش سخن بحضورت غزنین روی آوردند. غز نه دار الفنون علم و ادب، مرکز فرهنگ اسلامی مأمین عالمان، فاضلان و شاعران و قرینه بغداد گشت. تا آنجا که بغداد در قبحش رونق خوب یافت. مدرسه‌ها، مسجدها، پلها، قصرها، باغها پدید آمد. حسن میمند و وزیر دیوان و دفتر اربابان دری بر گشتند. سلطان محمود دین بان و ادب خدمات زیادی نمود و شاعر نویسنده و ادیب احترام زیاد می‌گذاشت و موجب شد در حدود چهار صد شاعر بدر بارش گردد آیند. سلطان خودش هم شعر میگفت و ذوق ادبی داشت. شاعران و عالمان را نیکو می‌نوخت و صلت‌های گرانبها میداد در بار سلطان خود و مجمع شاعران و نویسندگان و مرکز اعیان و عالمان گشته بود. در دور سلطان شاعران بزرگی ظهور کردند. مگر عنصری و فردوسی محور ادبیات دربار محمود است فردوسی نخستین شاعری بود که پس از تسخیر عربها، افکار و آثاری، داستانها و روحیه از پیش رفته و مرده را بوسیله شاهنامه دوباره زنده کرد.

حسن بن احمد عنصری از قصیده سرایان بن رگ عصر و امیر الشعر ای در بار محمود دغز نوی است. عسجدی از هرات و علی بن جولوغ فرخی سیستانی نزد سلطان غزنه مقام ارجمندی داشت قصیده میسرود و رود میزد. منوچهری از مداحان در بار محمود دی و کسای از شاعران ایندو راست. فر دوسبی با استفاده از شاهنامه های نثرو پیری و ی از دقیمی در در بار سلطان غزنه شاهنامه ای نوشت و بنام محمود دغز نوی اهداء کرد که آنرا میتوان بز رگترین سند تاریخ و فرهنگ مملکت افغانستان نامید. دو ثلث اول آن تاریخ جعفر افیا. داستانهای ملی شاهان سنن و آداب افغانستان قدیم را احیاء کرده صحنه های آن بلخ، کابل، زابل و سمنگان است. همچنین شاهنامه زبان و ادبیات افغانستان را پس از اسلام احیاء کرد. زبان غزنه بدخشان، هرات و کابل را بر سرزمینهای دور و نزدیک منتشر کرد. این اثر بز رگترین معرف سلطنت غزنوی افغانستان، فرهنگ و مدنیت کشور، در آن عصر و شناساندن و نمودار و حیه مبارزه هادر از آزادی فداکاری جنگاوری ملیتخواهی مردم ماست. بالاخره پراز مطالب اخلاقی، اندرز ها و ارزشهای معنوی است.

به تبع از دور سامانی؛ در بن دور نیز آثار نثر علمی و تاریخی نگاشته شد: تاریخ بیهقی یا مسعودی تالیف ابو الفضل بیهقی منشی سلطان محمود دوم مسعود که در ۴۷۰ و فات کرده. این اثر بهترین تاریخ دور سلطان مسعود؛ شاهکار نثر نویسی و نمونه ممتاز سبک ساده نویسنده است. زین الاخبار گر دیزی تالیف ابو سعید عبدالحی بن ضحاک گریزی (۴۴۰). دانشنامه ای علایی تالیف شیخ الرئیس ابو علی حسین بن عبد الله بن سینای بلخی از طبیبان و فیلسوفان ارجمند دور سامانی؛ غزنوی و دیلمی در منطق و مابعد طبیعت. از سایر آثار شیخ بزبان عربی: شفا (در فلسفه)؛ قانون (در طب) و اشارات (در منطق و حکمت) است. ابن سینا در ۴۶۸ و فات کرده. قابو سنامه ای عنصر المعالی کیکاووس. ابو منصور ثعالی نیشاپوری (وفات ۴۲۹) و ابوریحان بیرونی مولف التفهیم در نجوم و ریاضیات و آثار الباقیه (وفات ۴۴۰)؛ نخستین از عربی نویسان و دومی چون ابن سینا بهر دوزبان عربی و دری بنگارش پرداخته است.

مدنیت مادی دور غزنوی نیز پر شکوه است: در معماری و عمرانات بهترین نمونه های بناهای اسلامی را پدید آورده اند که کاخ سلطانی در لشکرگاه؛ قلعه ی بست و میناره های بلند بالای غزنه مشتی نمونه است که از آن خروار بمار سیده. بالا حصار غزنه و سایر تعمیرات غزنه تاحدی یا تمام از بین رفته است. نمونه های فلزکاری و سایر آثار هنری ایندور در موزه کابل (غرفه ی غزنه) حفظ است. در بن عصر چراغهایی درست کرده روی خیابانها و کوچه ها می گذاشتند که راهبرای عابرین روشن باشد آورده اند که برخی عالمان و مطالعه کنندگان از بن چراغها در روی جاده هابر ای مطالعه استفاده میکردند.

غز نه در آتش:

پس از مو دو دین مسعود (۴۴۱) دولت غز نوی ضعیفتر گردید و بنابر پیشقدمیهای سلجوقیان به حواشی شمال و شمال غرب افغانستان امروز؛ اقتدار غز اویان بحوالی شرقی و جنوب شرقی افغانستان و صفحات غرب و شمال غرب هند محدود گشت. سلطان ابراهیم مسعود ثانی پسرش؛ مسعود دوم و بهرامشا در غز نه و هند حکمفرمایی داشتند. سلطان ابراهیم پسر مسعود و بهرامشا شاهان فضل پور و روادب دوستی بودند و در بار این شاهان محفل عده ای از شاعران و دانشمندان بود. اشعار و افسانه آن فرورغ در شعاهای آتش ملوک العجبال غور ناپیدا گشت و چراغی که در غز نه فروخته بود دند به لاهور و دهلای روشن گردید. در عصر بهرامشا سلطان علاء الدین حسین غوری (۵۴۷-۵۵۳) غز نه را اگر فتنه آتش زد. گرچه بهرامشا پس از مدتی از هند بغز نه برگشت مگر خسرو شاه و خسرو ملک از اعدایش در سخت لاهور تا چپوشی کردند. غوریان؛ آل غز نه را پیوسته تعقیب میکردند تا اینکه بهر لاهور و مرزب انقراضشان شدند.

در ینگاه یک روحیه ی تصوفی پدید آمد که بابا طاهر غریبان از معاصران ابوعلی سینا گوینده ی دوبیتی ها، شیخ ابوسعید ابی الخیر و خواجه عبدالله انصار از پیشوایان و پیشاهنگان شعر صوفیانه اند. ابوسعید ابی الخیر از مهنه ی خاوران موسس رباعیات و اشعار عرفانی است که در سال ۴۴۰ و وفات کرده است و در تصوف ستاره ی سحرگاهان سنائی است. عبدالله انصاری از اهل هرات بوده در ۴۸۱ رحلت نموده است. مناجات و رباعیات او شهرت بسزایی دارد و از سوز باطنی و دردملودست و در نرفنی از بزرگترین آثار است.

در دربار بهرامشا بزرگانی از علم و دانش؛ فضل و ادب میزیستند که نام ویرادر تاریخ فرهنگ و مدنیت جاویدان کرده اند: ابوالمجدد و ابن آدم سنائی (۴۷۳-۵۳۵) بزرگترین قصیده سرای دربار و بعد متصوف بزرگ موسس مشنویهای عرفانی و مولف حدیقه ی حقیقت که در آن تصوف را پی ریزی کرده؛ پیشوایی مولینا جلال الدین رادر یافته. مسعود سعد سلمان (وفات ۵۱۵) معاصر سلطان ابراهیم و بهرامشا و سید حسن غز نوی (وفات ۵۰۶) از قصیده سرایان بزرگ دوراند. ابوالمعالی نصر الله منشی بن محمد؛ وزیر بهرامشا کلیله و دمنه را از ترجمه ی عربی ابن مقفع بربان دری ترجمه کرده بهرامشا اتحاف کرد و در ینجا نثر ساده بلعمی و بیهقی به نثر فنی انعطاف می پذیرد.

فرهنگ غز نوی و دور سلجوقی (۴۳۲-۶۲۸):

در آوانیکه باز ماندگان غز نویان در افغانستان و هند فرمانروا بودند، آل سلجوق نیز در آسیای میانه سلطنتی تأسیس کرده بودند. سلجوقیان از طایفه ی ترکمان ماوراءالنهر بوده با جازه

محمود کبیر و مسعود در ماوراء النهر سکني گزیدند و بعد قدرت یافته، از آمو گذشتند و بین هرات و جوزجانان (میمنه) جاگزین شدند. طغرل سلجوقی در ۴۳۱ به نیشاپور آمد و بنا مش خطبه خواندند سپس ۴۳۲ مسعود و بعد مودود را شکسته قسمتی از دولت غزنه و ولایت غرب و شمال خراسان را متصرف شد. بعد سلطنت وسیعی را تشکیل کرده تافارس، بغداد (۴۴۷) و آسیای صغیر (۶۴۳) راه یافتند. سلجوقیان که از ابتداء بادر بارشاهی در تماس بوده بامدنیت و در بار غزنه آشنایی بهم رسانیدند. راه و رسم در بار و کشور داری و فضلی و رری را آموختند و چون خود بساطنت رسیدند همان راه و رسم غزنوی در پیش گرفتند. شعر خواهی و ادب دوستی نیز همان منزلت پیشین خود را حفظ کرد. چون غزنویان عدالت پیشه کردند باعمار مسجد و کتب پر داخسته از مشوقان علم و هنر گشتند. عالمان و فاضلان و شاعران را حرمت کردند.

عمیدالملک کندی و نظامالملک از وزیران دربار پیوسته از فضل و دانش حمایت میکردند بتوجه نظامالملک دارالفنونهای عالی بنام نظامیه در باخ، مرو، هرات نیشاپور و بغداد تأسیس گشته بر ریاضیات، فلکیات، حکمت و علوم پر داخسته می شد و در صدگاههای چند اعمار کردند که خیام و ابو العباس اوگری در آنجا بکار مشغول بودند. مولفان زیادی در رشته های فقه و تاریخ ظهور کردند. تصرف در شعر را یافت. این همه متمام از جمند در سیاست ملکه و اهل دیار که به هر دو وزیر حاصل شده بود و خودشان نیز عالم، نویسند و اهل ذی قدرت زیادی بدست آورده، تعمیم یافتند.

سپس الپ ارسلان، ملکشاه، بر کیم رقی، و غیره حکمرانیت و در ۴۴۱ سال سلطنت کرد و شاعرانی چون انوری، معز آورد. بهرامشاه غزنوی را تقویت کرد.

از شاعران و نویسندگان در بار آنها مهمتر از همه یکی ناصر خسرو بلخی است که بمصر مسافرت کرده از دعوت مشهور اسمعیلی گشت. دیوان قصاید او معروف است آثارش نیز دارد. وی در ۳۹۴ متولد گشته. دگر انوری قصیده سرای بزرگ است که در قریه ایبوردخیز اسان متولد شده در دربار سنجر مترب گشت. در نجوم دست داشت و تا ۵۸۱ زیسته، سدیگر معزی امیر الشعرا ی سنجر است و قصاید زیبا دارد.

از آثار نشر سیاستنامه ی خواجه نظامالملک، سفرنامه ی ناصر خسرو، لغت فرس اسدی، قابوسنامه ی عنصرالمعالی، کیمیای سعادت امام محمد غزالی، مقامات حمیدی قاضی حمیدالدین بلخی و تاریخ سلجوقیان است.

از عالمان و عربی نویسان: ابو حامد محمد غزالی از دانشمندان صوفی نظر و بزرگ اسلام است که در سال ۵۰۵ وفات کرده آثار ارجمندی به عربی دارد. نخست فیلسوف بود و مدرس نظامیه‌ی بغداد سپس متصوف و مفسر قرآن گشت. احمد غزالی برادرش نیز رسالاتی در تصوف دارد. عمر خیام ریاضی دان و نجومی است. جبر و مقابله‌ی او معروف (وفات ۵۱۷) محمودز مخشری مفسر قرآن و نحو (وفات ۵۳۸) ابو الفتح محمد شهرستانی مولف «الملل و النحل» متوفی ۵۴۸ از شهرستان خراسان: شارسن، شارسان در غرجستان و غور میباشد. قزل ارسلان از شاهان معروف سلجوقی است که در آذربایجان سلطنت کرده و ظهیر فارسیابی بلخی و نظامی گنجوی بدر بار آورسیده است. نظامی خمسه را برای وی نگاشته که حاوی مخزن الاسرار، خسرو و شیرین لیلی و مجنون هفت پیکر و اسکندرنامه است. غوریان و خوارزمشاهیان:

غوریان از امیران محلی و از اولاد امیر پولاد معاصر ابو مسلم خراسانی استند. در آغاز قرن ششم (۵۴۳) حکومت وسیعی را بنیاد گذاشته تا ۶۱۲ فرمانفرمایی داشتند که بدست علاءالدین حسین سلاله رسمی آنها تأسیس گشت. سلطنت غوری در غرب و جنوب و قلب افغانستان حکمروا بوده بنا مملوک غوریان مملوک الجبال یا آل شنسب دارای دو سلسله بودند: یکی در پایتخت (حضرت) فیروزکوه دیگر غوریان مملوک بخاراستان بامیان علاءالدین بابور ام شاه غزنوی جنگید و چون بر غزنین مستولی شد بانه تمام قتل برادر در آن شهر قتل و غارت کرد، کشت و سوخت. جهانسوز لقب یافت. سنجر علاءالدین را شکست داد ولی غور را باز باو داد. علاءالدین در ۵۵۱ وفات کرد. غیاث الدین و شهاب الدین غوری از پادشاهان بزرگان این سلاله اند که در خراسان و هند بفتوحی توفیق یافته اند. پس از محمود دین غیاث الدین و در زمان سام بن محمود که خود دولت غزنوی هند را منقرض کرد، دولت غوریان بدست خوارزمشاهیان در خراسان (افغانستان امروز) انقراض یافت.

اگر آتش سوزی غزنه را که لکه ایست در تاریخ، یکسونهیم روی هم رفته شاهان غوری بشمول علاءالدین پرورش دهندگان فضل و ادب بود در بارشان مرجع فاضلان، عالمان و شاعران بود نظامی عروضی سمرقندی بهمین دربار برسر میبرد و چهار مقاله را بنام یکی از شاهزادگان غوری نگاشت. ابو نصر فراهی (دولف نصاب صبیان) ضیاءالدین هروی شاعر و ظهیرالدین سیستانی و دهاشاعرو نویسنده دیگر بدر بار اینان نسبت داشتند. خود علاءالدین حسین جهانسوز، مملوک الجبال با آنکه غزنین را آتش زد سلطان فضلپرو

شعر دوست و هم‌خو د شاعر بود و دیوان شعر داشته. عبدالواسع جبلی غر جستانی شاعر، سنجر و بهرامشاه را مدح کرده (وفات ۵۵۵) احمد نظامی عروضی سمرقندی چهارمقاله را که دارای اطلاعات مهم ادبی و تاریخی است تالیف کرده، مولف از شاعران دربار ملوک غور و معاصر با سلطان سنجر بوده است نمونه‌های عمارات و بناهای غوریان تازه در فیر و زکو مینار با عظمت جام و مسجد کشف شده گواه استحکام بنیان مدنیت مادی و هنری آن دور است،

سلاله‌ی خوارزمشاهیان در ۴۵۶ هجری بوسیله‌ی انوشته‌کین از سر داران سلجوقی تأسیس شد اینان تا آخر قرن ششم سلطنت داشتند و با سنجر رقابت می‌ورزیدند. باز ماندگان‌شان سلجوقیان را ابر انداخته سلطنت و سیعی بنیاد گذاشتند. اما کمی پیش از حمله‌ی مغول چراغ‌شان خاموش شد. ایشان نه تنها در سیاست و فتوح بلکه هم از نظر علم و فضل مشهور بودند. آتسز شاعر به دو عالم دوست باشاعران و اهل فضل می‌نشست، مشاعره می‌کرد و نکته‌ها می‌گفت. نویسنده‌گان و شاعران را تشویق می‌کرد. قطب الدین محمد پسر انوشته‌کین در سال ۴۹۱، از طرف سلاجقه به حکومت خوارزم مامور شد. آتسز پسروی بمخالفت سنجر برخاسته، او را شکست داد و بخشود. آتسز را رشید و طواط مدح کرده است. وی سلطنت خوارزمشاهی را قوام بخشید. سپس ایل ارسلان، سلطان‌شاه تکش بفرمانروایی رسیدند. آخرین فرد این سلسله علاءالدین محمد خوارزمشاه بود که سلسله‌ی غوری را در خراسان (افغانستان) منقرض کرد. قلمرو وسیعی را تأسیس کرده قصد بغداد کرد. متصرفات بزرگی را ضمیمه کشور خود ساخت. بالاخره از چنگیز شکست خورد و منقرض گشتند.

شاعران معروفی درین عصر می‌زیستند که از جمله: محمد رشید و طواط بلخی است که در فن شعر مهارت داشته، آتسز را مدح کرده است. وفات وی در ۵۷۸ در خوارزم است. ظهیر فاریابی در حوالی بلخ متولد شده است. بدرتو غانشاه و قزل ارسلان سلجوقی رسیده در ۵۹۶ رحلت کرد. استه ادبیه صابر ترندی در دربار آتسز و سنجر بسر برده (وفات ۵۴۲) از آثار نثر حدایق السحر تالیف رشید و طواط بلخی در فنون شعر بفرمان آتسز و بهاءالدین محمد بن مویده (از جوین هرات) بتشویق تکش «التوسل الی الترسل» را در انشاء، نگاشته است.

صفای باطن و آشوب بیرون

تصوف: نظام کامل فکری:

تصوف طریقت و روشی است که از قرن‌ها در سرزمینهای آریایی پدید آمده، تکامل کرده، در فکرها داخل شده، در ادبیات ما جلوه گری نموده است. در خصوص آغاز تصوف عقاید

و نظریات مختلف وجود دارد برخی آنرا مولود تعالیم دینی هند و گروهی زاده حکمت اشراق غرب و بعضی از شرق دانند. اما تکامل تاریخی آنرا در فلسفه‌ها و تعلیمات باستانی زردشتی، نوافلاطونی، یونانی، بودایی، مسیحی، یهودی، اسلامی، مبارزتهای عقلی اسلامی دور عباسی و غیراسلامی میتوان مطالعه کرد که تصوف دارای عناصریست از هر کدام - تصوف غالباً از کلمه تیوسوفی یونانی آمده که بمعنی خدا دوستی و خداشناسی است که هم از نظر لفظ و هم از نظر معنی همان مفهوم را افاده میکند. متصوفه چون نوافلاطونیان باز گشت **همه را** بیک حقیقت و خیر مطلق دانند و گویند که تمام موجودات جلوه‌ی ذات او و مظهر تجلی احدیت اند و در همه جهان بیش از یک حقیقت اصلی وجود ندارد و آن اوست که در هر چه ظاهر میشود و همه‌ی موجودات آیینهای جمال اوست یا همه‌ی اوست.

تصوف در قرن چهارم بصره رت یک دستگاه ظاهر شد و صورت یک موسسه‌ی تربیتی را گرفت. در همین گاه بخراسان - افغانستان امروز - راه یافت. متصوفان که در پیرامون دستگاه خلافت خود در امتداد میدیدند و با آزادی نمیتوانستند بیشتر به عقاید و افکار خود دیردازند بملکتهای اسلامی رخنه کردند. چون به خراسان آمدند و زمینه را برای آزادی فکر و عقیدت خود مساعد یافتند، بتکامل نظریات خود پرداختند. مخصوصاً که در اینجا هم ذوق و عشق و روحیه‌ی عرفانی از ایام باستان موجود بود و مدد پیشبرد آراءشان شد. مردم خوش ذوق و پرقریحت، نیز به زیبایی آن افزودند. در قرن پنجم و ششم که تصوف کم‌کم راه خود را در ادبیات افغانستان نیز باز کرد.

قدیمترین آثار عرفانی آن دور برخی پارچه‌های متفرق نظم و نثر است، بخصوص حالات شیخ ابوسعید ابی‌الخیر و رباعیاتش قابل ذکر اند. رباعیه‌ی بلخی؛ بابا طاهر عریان و خواجه عبدالله انصاری هر دو تصوف را در شعر داخل کردند که در نثر اسرار التوحید و کشف المحجوب علی هجویری از پیش آهنگان این جنبش شمرده میشوند. تصوف و عرفان ادبیات ما را لطیف و جلوه‌ی دیگری بخشیده و سنائی رسماً ادبیات تصوفی را بحدیث یک جنبش تاسیس کرد که با عطار و نقی‌گرفت بامولوی تکامل کرد و بیدل اشعار ملکوتی خود را با آن روح داد. شعر تصوفی در ادبیات ما باربعه‌ی بلخی از شاعرهای دور سامانی آغاز یافت که رباعه اساس شعر عشقی و عرفانی را گذاشت باین صورت تصوف نه تنها یک ترنم ادبیات و شعر بود بلکه یک نظام مکمل فکری و معنوی و اجتماعی شد که تمام جهات فرهنگ و مدنیت را در دوره‌های مختلف تحت تاثیر داشت و بالاخره یک راه و رسم زندگی گشت. دوره‌های فترت؛ جنگ‌های نبردها؛ حمله‌ها

و خونریزی هاهمه آنرا بیشتر دامن زد دند و بر رونق و فروغ باز آرآن افزودند.

دور مغول (۶۱۷-۷۳۶ ق):

استیلاي مغول در اوایل قرن هفت (۶۱۶ هـ) بوسیله تیموچین چنگیز در آسیای میانه صورت گرفته که خلافت عباسی را در ۶۵۶ واره کر دند. اشتباهات سیاسی سلطان محمد خوارزمشاه راه این سیل کوه پیکر خاك و خون را در آسیایه حتی اروپا باز کر دو یکی از مصیبتهای تاریخ را راه انداخت:

تخریب؛ قتل عام؛ کشتار؛ غارت؛ چپاول؛ سوختن؛ راندن.... باعث شد تا فرهنگ و تمدن؛ افکار و ادبیات از بین برود. عالمان بقتل رسیدند؛ مردم کشته شدند؛ کتابخانه ها و مدارس نابود شدند؛ هرچه کتاب بود بسوخت و برخی از عالمان بکشورهای دور دست فرار کر دند. چنگیزیان در ماوراءالنهر آمده، در ۶۱۷ بخارا و سپس سمرقند را بدست آور دند و بوسیله قتلای عام مردم خونریزی، اسارت زن ها و اطفال و بی احترامی بعالمان کافر نهایی تمدن اسلامی و آریانی را بخرابه زارها تبدیل کر دند. آنگاه بافغانستان - خراسان و تخارستان آنروز - سر از یر شده خو از زم؛ مرو و ترمذ؛ بلخ؛ بدخشان؛ بامیان هرات و نیشاپور بدست چنگیزیان و حشی افتاده قتل عام کر دید و آن شهرهای زیبا و یرانه شد (۶۱۸) کوششهای جلال الدین خوارزمشاه بی نتیجه ماند؛ بالاخره خود را بدریای سند انداخته؛ بهندوستان رساند. پدرش سلطان محمد پس از مدتی توارى از شدت اندوه در جزیره ی آبسکون (حوالی خزر) وفات نمود. درین ضمن بهترین قسمت های آریانا کشور غزنویان و غوریان چون تخارستان؛ باختر خراسان؛ غرستان؛ بدخشان و سیستان به تله ها و پشته های خاك بدل کر دید و غیر مسکون ماند.

پس از مرگ چنگیز (۶۲۴) پسرش اکتای بجانشین او رسید. ایلخانیان مغول که منکوقاآن و هلاکو برادرش از آن خانواده اند؛ مدتی سلطنت راندند، و بجانب ایران لشکر کشیدند و بعد عزم بغداد کر دند. اباقا خان، احمد تکر در، ارغون، گیخاتو؛ بیدو آغول؛ غازان خان الجایتو (سلطان محمد خدا بنده)؛ ابو سعید از شاهان معروف ایلخانی اند.

همدرین زمان دودمان آل کرت در قسمت بزرگ سملکت حکمر وایی داشتند نخستین امیرشان سملکت شمس الدین محمد است که توجه منکوقاآن را جلب کر د شهر هرات مرکز اقتدار او بود و غرستان (کوهستان هزاره جات)؛ سیستان و غورو توابع آنرا بگرفت. امیران کرت شمس الدین؛ محمدایی رکن الدین؛ ملک فخر الدین؛ غیاث الدین؛ شمس الدین پسرش حافظ بن غیاث الدین معز الدین حسین و پیر علی بن حسین از حدود ۶۵۲ تا ۷۸۵ تا عصر تیمور حکمرانی داشته اند.

تصوف: راه و رسم زندگی.

اما پس از یکدور وحشت و بلیات و مصیبتی که از ناحیت مغول‌ها رسید و تحمل گردید؛ سلاطین مغول بتدریج بتمدن این خطه آشنا شده؛ باسلام گردیدند و در محیط مدنی ما با ادب و عادات دیگری خو گرفتند و با علم و دانش؛ شعر و ادب فرهنگ و دربار و... آمیزش یافتند با عالمان الفت گرفتند؛ با کتاب و درس و مدرسه در تماس آمده با تاریخ و تاریخ‌نویسی توجه کردند. خانواده جوینی هر وی و خواجه نصیرالدین طوسی بدر بارشان دارای مقامی بودند خواجه شمس الدین محمد جوینی صاحب دیوان و برادرش عطاء ملک جوینی (مولف جها نکشا) از فضلاء عصر و سیاستمداران عهد بود و بدر بار باقا خان پسر هلاکو و احمد تکو در پسر دیگر هلاکو وزارت داشت دانشمند معروف و مورخ خواجه رشیدالدین فضل الله (مولف جامع التواریخ) از سرآمدان سیاست عصر در دوران خان منصب وزارت و در عصر برادرش خداینده امور مملکتی را بکف داشت.

درین دور فرار برخی از اهل علم و فضل بکشورهای دوردست؛ زبان و ادبیات دری فرهنگ و ثقافت کشور غزنویان و غوریان دریان دریای هند و آسیای غرب ایران و آسیای کوچک منتشر شد که از بزرگترین نمایندگان آنها مولینا جلال الدین بلخی در قونیه و امیر خسرو بلخی در دهلی میباشند. تاریخ‌نویسان لفاظی؛ استعارتها و کلمات مزید عربی را در ادبیات راه دادند و تعدادی لغات ترکی و مغولی داخل زبان شد که یغما؛ چپاول غارت؛ ایلچی؛ قراول؛ کوچ؛ خان یا قاقان؛ خانم؛ خاتون؛ بیگ و بیگم از بقایای آنست.

ظلم؛ جور و بیداد؛ خونریزی؛ غارت و تجاوز موجب شد تا شاعران؛ نویسندگان و اهل دانش و ذوق از عالم بیرونی به عالم باطنی بگریزند و بر روی آتش آشوب ظاهر خود آب سکون و صفای باطنی بریزند و آنرا فرو نهند باین صورت شعر عرفانی کمال یافت و بهترین و لطیفترین معانی تصوف را بقالب شعر درآوردند و گویندگان و نویسندگان نامی سر بر آوردند. حمله چنگیز بایران سراسر زندگانی را بیشتر عمیق ساخت و سبب شد تا مردم تصوف را راه و رسم زندگی قرار دهند و بناء شعر تصوفی این عصر دارای حرارت و عاطفت خاصی است اینان جهات زشت زندگانی را نگرسته با آن در مبارزت جسمانی و کشمکش ذهنی بودند و این مانع میشد تا جنبه های نیک حیات را بنگرند. در نتیجه طرز فکر و افاده ای بوجود آمده و اشعار تصوفی پدید آورد که در واقع تقالید سنائی بود و بیشتر؛ شاعران بزرگ این عصر ترتبیت شده زمان قبل از مغولند که درین عصر یا زیسته بار حلت کرده اند؛ چون: شیخ فریدالدین عطار از بزرگان شاعران متصوف

که دا رای سی تا لیف در نظم و نثر است : منطق الطیر ؛ الهی نامه و اسرار نامه از مثنویهای عرفانی و تذکره الاولیاء در نثر . ویراجنگیزیان در فتنه نیشا پور شهید کر دند (۶۲۷) .

شیخ المتصوفین ؛ قطب المساکین مولینا جلال الدین محمد بلخی که با پد رش بقونیه رفت آتش عشق را در کانون عالم شعله ور کرد دوشا هکار فنا ناپذیر وی ، مثنوی معنوی بهترین جلوه اشعار و کاملترین دیوان تصرف در زبان در یست همچنین قصاید و غزلیات مولینا بنام شمس از مطالب عالی عرفانست : آنچه را از شعر عرفانی سنائی آغاز کرد وی به کمال رسانید . و این هردو فاسفه تو حید و تصوف نوافلاطونی وحدت وجود را در قالب .

اشعار چنان روح پرور و دلانیز ریختند که هنوز در جهان نظیری ندارد . * (وفات ۶۷۲ هـ) سعدی مولف گلستان در نثر و بوستان در نظم (متوفی ۶۹۰) از معاصران همین دوره ابن یمن امیر محمود فریو مدی از ولایت جوین هرات در اشعار اخلاقی معروفند . شیخ محمود شبستری از عارفان مشهور منظومه گلشن راز را بجواب نوشت .

از آثار تاریخی این عصر آنچه را درین کشور بوجود آورده یاد می کنیم : تاریخ جهانکشی جویی تا لیف عطاء ملک راجع بوقایع ایام خوارزمشاهیان و فتنه مغول طبقات ناصری ، تاریخ عمومی تالیف ابو عمر عثمان منهای سراج از اهل جوزجانان (میمنه) . جامع التواریخ رشید الدین فضل الله تاریخ یمینی در شرح حال سلطان محمود غزنوی و پدرش (ترجمه از عتبی) ؛ لباب الالباب عوفی .

و نسیانی افغانستان

هورتیموریان (۷۷۰ - ۹۱۳ ق) :

پس از انقراض مغول ، تیموریان که با ایشان پیوندی داشتند بسر اقتدار آمدند . امیر تیمور لنگ یا کورگان از ماوراءالنهر بخراسان حمله آورده هرات را از ملوک کرت بگرفت و بعد قلات و سبزوار و سیستان را دو سال بعد در سال ۷۸۵ تصرف کرد و از سر اهالی مناره ساخت . امیر حسین والی بلخ را بکشت ، اهالی را قتل عام کرد و مداریس را بسوخت که برخی عالمان فرار کردند . تیمور باین فتوح اکتفاء نکرده ، بایران ، آسیای صغیر هند و چین لشکر کشید . پس از مرگ تیمور شاه رخ پسرش در هرات بساطنت رسید و الوغ بیگ نواده اش در سمرقند پایتخت کرد

* روزگاری مولینا بیا دموطنش بلخ ناله سرداد و از جداییها شکایت کرد :

کزیستان تا مرا بیریده اند	از نفیرم مرد وزن نالیده اند
سینه خواهم شرحه شرحه از فراق	تا بگویم شرح ددا شتیاق

اینان بجز بران خرابیه‌های پدر در عمران بلاد دوم مدنیت و فرهنگ اقدام کردند و وضع فرهنگی، مدنی علمی و ادبی را بحدی پیش بردند که کشور بدو فرهنگ رنسانس اروپا همسری می‌کرد. از شاهان هرات ابوسعید و احمد و محمد پسرانش و همچنین سلطان حسین بن منصور بن بایقرا معروفند. وی پس از فوت ابوسعید بهرات رفت و در ۸۷۲ تاج بر سر نهاد. در بارش مجمع اهل علم و کمال بود. او وزیر دانشمندش امیر علی شیرنوی از مشوقان بزرگ فرهنگ و دانش بودند. هرات: فلورانس شرق.

شاهرخ در عمران بلاد و ارتقای مدنیت قدم‌های زیادی برداشت و عمارت‌های زیادی بنا کرد که مسجد گوهرشاد زوجه او یکی در هرات و دیگر در مشهد از یادگارهای آندورست. همچنین گنبد یکه گوهرشاد در آن دفن است از عالیه‌ترین سبک معماری و کاشی‌کاری - موزاییک - عصر تیموری است هرات در عصر شاهرخ و بایسنقر شهزاده پسرش (که باسلطنت رسید) کانون فرهنگ و نهضت شرق گشت اعتبار و شهرت علمی و ادبی کسب کرد. ادبیات و هنرهای زیبا زیر نظر شاهرخ رونق عظیم یافت. بایسنقر پسرش بکتاب علم و معرفت علاقه فراوانی داشت کتابخانه‌های درست کرد و بتشویق و ترغیب و بذل توجه‌های زیادی نگاشته شد. بایسنقر مشرقی بزرگ هنر و ادبیات بود. وی انجمنی از شاعران، نویسندگان، خوشنویسان، نقاشان و تذهیب‌کاران را گرد آورده، برایشان کتابهای مهم را بسبک و اسلوب خاصی برای کتابخانه خرد استساخت می‌کرد. از معروفترین نسخه‌ها شاهنامه بایسنقری است که در قرن نهم (۸۲۹) بنام وی نگاشته شده است و مقدمه‌ای مفید بران افزودند و امروز قدیمترین نسخه قلمی شاهنامه است.

الوغ بیگ برادر شاهرخ که در سمرقند مرکز داشت شهزاده علم‌پور و خود عالم، دانشمند و نجومی بود. بهمکاری دانشمندان زیجی بنام زیج‌الوغلوغ بیگ ترتیب داد. اهل علم و فضل را بدربار جمع آورد و بهترین رصدخانه شرق را در شهر مراغه بوسیله خواجه نصیرالدین طوسی تأسیس کرد. در دور سلطان حسین با یقرا تمدنیکه مرکز آن هرات بوده به ثمر عظیم رسید. اهمیت ایندور بیشتر بوزیر دانشمند و بافضل آن امیر علی شیرنوی است که خود شاعر، مولف و مشوق بود. شهزادگان و امیران تیموری همه در افغانستان شعر شناس شدند و خود شعر می‌گفتند و بهنرمی پرداختند. سلطان حسین در شعر باجای رقابت می‌کرد. بایسنقر خطاط، شاعر و نقاش بود. شاهان و امیران شهزادگان برای ارتقای هنر و ادب، علم و فضل مشوقان بزرگی برده، مساعی زیادی بخرج میدادند.

در بار هرات مرکز سلطنت آندور افغانستان، کانون فعالیت‌های علمی، ادبی و فرهنگی بود. عالمان و ادیبان نامداری در قرن نهم در افغانستان - آریانا - ظهور کردند این شاهان کتابخانه‌ها را تکمیل

نمودند و اشعار شاعران را تدوین کردند. بار تقاء و تعمیم دانش متوجه شدند. از اهل علم و هنر و شاعر و نویسنده تشویق و حمایت بعمل آوردند. دور تیموری هرات از نظر زیادی دانشمندان و فاضلان و شاعران در جمله دوزه های درخشان فرهنگی مملکت بشمار می آید.

نگارستان بهزاد:

در ینگه شالوده ی یک طرز زندگی نوریخته شد، تجدیدی در ساحات، ادبیات، خطاطی نقاشی، رسامی، موسیقی، معماری، تاریخ نویسی، فلسفه و علوم بمشاهده میرسد. در کثر هرات کانون بزرگ شاعران، هنرمندان و عالمان بود. نوابغ بزرگی چون بهزاد هروی، راغیب شرق شاه مظفر، میکلائز آسیا، در رسامی و نقاشی، سلطان علی در خطاطی، محمد بن خاوند شاه هروی در تاریخ، مولینا حسین واعظ کاشفی، صاحب تفسیر حسینی، عالم و نویسنده و چون جاسی هروی و حافظ شاعران، مولینا بنائی و پسرش که هر دو مهندس و معمار بنای روضه ی مبارک حضرت شاه ولایت مآب در مزار شریف اند سر بر آوردند. در هنرهای زیبا چون نقاشی، معماری، کاشی کاری، تجلید تذهیب و خطاطی عالیترین آثار هنری بوجود آمد و میناتور سازی بکمال رسید.

نسخه های قلمی دور بایسته تر و سلطنت حسین بهم مستحکم و هم ظریف بود که نسخه های قلمی اروپا به پاییه آن نمیرسد. بامر سلطان حسین بنای روضه ی شاه ولایت مآب در مزار شریف تعمیر و کاشی کاری شد که بزرگترین نمونه ی هنری آن عصر است. مصلاهای هرات و کاشی کار یهای آن مهمترین معرف تکامل هنرهای زیبا یی آندورند. مسجد خواجه محمد پارسا در بلخ از نظر معماری و کاشی کاری بهترین نما ینده آنست. «نگارستان هرات» مدرسه ی هنرهای زیبا و آثار ظریف بود که هنرمندان در آنجا بنقاشی، رسامی، خطاطی و... مشغول بودند. میناتورهای عالی که هر کدام نما ینده قریحت باند و ذوق هنری و کمال و لیاقت استادان آندور می باشد امر ارزبدست است و معرف دبستان و سبک بهزاد در میناتور سازی است که باوج اعتلای خود در سیده بود.

مصلاهای با شکوه هرات و گنبد گهر شاد از مظاهر تمدن مادی این عصر بشمار می آید.

توابع آفاق:

دور تیموری از نظر دانش و ادب نیز از دوره های پر شکوه افغانستانست. در هر گوشه و کنار شاهزادگان و امیران خریداران شعر و ادب و علم بودند. این دور بزیادی شاعران و نویسندگان معروفست. مشاهیر فضل و دانش اینهاستند: امیر نظام الدین علی شیر نوائی که در هرات مدفونست از وزیران نامدار قرن نهم مملکت و در ۸۴۴ در هرات تولد یافته، بسال ۹۰۶ وفات نمود هم مشوق هم شاعر هم نویسنده بود. اشعارش بزبانهای دری و چغتایی موجود است اضافه از بیست و یک

تالیف دار دو اشعارش از چهل هزار بیت متجاوز مجالس النقایس او معروف است. عبدالرحمن جامی هروی در ۸۱۷ متولد و در ۸۹۸ وفات یافته، در هرات مدفون است. شاعر بزرگ و متصوف و فخرنویس است دیوان و مثنویاتش بنام «هفت اور نگ» شهرت بسیار دارد. از تالیفات نثر او نفحات الانس؛ بهارستان؛ شواهد النبوت را میتوان بصورت نمونه یاد کرد. مولینا حسین واعظ کاشفی هروی مفسر؛ متصوف؛ مورخ و افسانه نویسنده از سبزواری هرات و معاصر جامی و نوائی است در سال ۹۱۰ وفات شده در هرات مدفون گشت. سی و هشت اثر او بدست است. جواهر التفسیر تفسیر حسینی؛ مختصر جواهر؛ اخلاق محسنی؛ روضه الشهداء و انوار سهیلی او خیلی معروفست.

از آثار نثر: تاریخ هرات تالیف معین الدین اسفزاری (سبزواری)؛ زبدات التواریخ تألیف حافظ ابروی هروی و روضه الصفا بقلم محمد بن خاوند شاه. میرخواند. مورخ معروف عصر تیموری افغانستان که در بلخ متولد و در ۹۰۳ در هرات وفات و مدفون گشته حبیب السیر تاریخ عمومی تألیف غیاث الدین خواند میر هروی نوادهی میرخواند که در حدود ۸۸۰ در هرات متولد شده؛ در هند وفات کرد. تذکره‌ی شاعران تألیف دولت‌شاه سمرقندی در ۸۹۲ در هرات تألیف شده. المعجم شمس قیس در فنون ادبی. اخلاق ناصری و اخلاق جلالی.

از شیبانیان با قندهار و زاینها

کابل و قندهار

دور شیبانیها:

دولت معظم تیموری که آخرین شاه آن بدیع الزمان پسر سلطان حسین بایقرا بود، بوسیله‌ی حملات محمد شیبانی در ۹۱۳ هجری قمری در صفحات شمال افغانستان خاتمه یافت صفویها نیز قندهار و هرات را استیلا کردند مگر شیبانیها یا از بکان افغانستان با صفویها جنگیده هرات را دوباره گرفتند. دریندور یک انحطاط و رکود ادبی و فرهنگی رونما میشود. امیران و شاهان شیبانی با وجود جنگ و حملات علم دوست و ادب پرور بودند بلخ و بدخشان را مرکز علمی و ثقافتی شان بشمار میرفت و با بخارا و سمرقند پهلو میزد. خاندان ادب پرور بدخشان خانوایی شعر دوست و فضل پروری بودند. بیرام خان و پسرش عبدالرحیم خان خانان از اهالی بدخشان که بعد بهندرفتند از مشوقان و حامیان بزرگ علم و دانش و ادب گشتند. در بدخشان؛ بلخ هرات؛ کابل و قندهار شاعران زیادی بروز کردند. کتاب بحر الاسرار که معروف فرهنگ و علم پروری آندو در بشمار میرود در همین عصر از طرف محمود کتابدار در حکومت فدا محمد خان

شیبانی نو شته شد. در قرن دهم هجری که ممناکت بدست شیبانیها؛ صفویهای فارس و مغولیه هند تجزیه شد کانون فرهنگ و دانش از شهرهای ما بیخا را؛ سمرقند؛ دهلې؛ آگره و اصفهان کو چیده و عالمان و هنرمندان؛ مارا نیز کشاند.

آرامگاه بابر و زادگاه همایون:

بابر مغولی از ماوراءالنهر آمده کشر شیبانیها ارا بدست آورد و در کابل مسکن گزید، بالاخص کابل ارگ شاهي او بود و همایون پسرش در آنجا تولد شد. پسران و نوادگانش درین محیط پرورش یافتند. چرن زادگاه کابل می اندیشیدند و احساس میکردند. ذوق و قریحت شان کابلی بود. بابر از کشور دو طرف هندوکش و کابل به هند رفت؛ آنجا امتصرف گشت و سلاله ی مغولیه را در هند و افغانستان جنوبی و جنوب شرقی بنیاد گذاشت و کابل را مرکز تا بستانی خود قرار داد از همه جای بیشتر دوست میداشت. در اینجا باغی درست کرد که تاحال بنامش مشهور است و بنابر وصیت خودش؛ وی و بسیاری از خویشاوندانش در آن جادفن میباشند.

بابر تمدن را؛ ثقافت و فرهنگ را و زبان و ادبیات دری اینولار ابهندبرد. وی و پسرش همایون و نوادگان او اکبر و پسر او جهانگیر و سایر فرزندان شان که عطر گلین ذوق و هنر اهل کابل در مشام شان بود و با آب کابل عروق و شراب این شان مملو بود؛ بزرگترین حاکمان فرهنگ و ادبیات؛ طرفداران و مشوقان ادبیات دری بودند که غالب تحصیلات شان باین زبان صورت میگرفت و بحدی آنرا در هند ترویج کردند که زبان دوم و رسمی سر اسر هند شد و تا آمدن انگلیسها زبان عمومی معاملات تجارتي و امور سیاسی گشت که مکاتبات شاهان مغولیه با مقام سلطنت انگلستان همه بهمین زبان بوده در بارهای شان چه در کابل؛ چه در هند شاعران و نویسندگان مقام ارجمندی داشتند و خود نیز شعر میسر و دند. شاعران از هر دیار بدر بارشان روی آوردند. تاریخنویسی مخصوصا ترقی کرد کتابهای نعت زبان دری در هند بکثرت تالیف شد. خلاصه زبان ادبیات و ثقافت افغانستان بهند منتشر گشت.

مدنیت و افکار هندی نیز بصورت متقابل در اینجا تأثیر نمود. بابر و احفادش سبک معماری مغولی را وارد افغانستان نمودند که بزرگترین نمونه ی آن مسجد باغ بابر شاه در کابل است. سبک معماری اسلامی از ماوراءالنهر خراسان و عراق از راه کابل بهند رفت. همچنین در عصر مغولیه سبک شعر و ادب تیموری هرات از راه کابل بهند راه یافت و شاعران زیادی از هرات، کابل، قندهار، بدخشان، اصفهان همدان و ماوراءالنهر بدر بار شاهان سلاله ی بابر روی آوردند و سبک شعر کابل و هرات و بدخشان را بمقتضیات و روحیه ی هندی آمیخته، دبستان دیگری در عالم شعر وارد کردند که در ناز کخیالی و لطافت

بیما نند است. در بارهای سایر شاهان افغانی هند چون لودیه‌ها و سوریانی‌ها مرکز بزرگ تسکا مل زبان و ادبیات دری بود :

شعله‌ی خاموش یاسبک کا بل .

بزرگترین شاعر این دبستان میرزا عبد القادر بیدل است که در ۱۰۵۰ متولد و در ۱۱۳۳ وفات کرد. وی از راه روان روش سنائی، مولوی و جامی بوده در افغانستان بحیت یک شاعر بزرگ تقدیر میشود. دیوان غزلیات مشنویات و سایر اشعارش خیلی مشهور و پر از ذوق عرفانیست که در حدود سی و پنج هزار بیت میشود. چهار عنصر معروضی و فنی اثرش است که ده هزار مصراع متفرق را نیز حاء است. در آثار بیدل تصوف ایندور که از منابع تعالیم اسلامی و هندو سایر کیشهای هند آب خورده «وصلح کل» بنیان آن است منعکس میا شد و باین صورت یک نظام خاص تفکر را پدید آورده. واقف قندهاری از بزرگان این سبک است .

با با فغانی، سلیم، کلیم و صائب هر کدام خشتی باین عمارت گذاشته اند. کلیم و صائب هر دو مدتها در کابل اقامت کرد و سپس به هند رفته اند .

دور هوتکی و درانی (۱۱۱۹-۱۲۵۸).

در آغاز قرن دوازدهم هجری، در زابل و سیستان، هوتکیها با میرویس بر سر اقتدار آمدند. باشهات تمام قندهار و برخی حصص راز صفوی ها مسترد کردند. پس از وفات میرویس شاه محمود پسرش بسیستان و کرمان لشکر کشید و چون در ۱۱۳۵ بتسخیر اصفهان میبرد داختر برادر خود شاه حسین را در قندهار پادشاه ساخت و از فراه تا غزنه در اختیار او گذاشت و خطبه و سکه بنامش کرد. در حمله باصفهان پایتخت ایران آن روز و استیلای آنجا شاه عباس صفوی تاج شاه خرد را بر شاه محمود هوتکی گذاشت که وی امپراتور افغان و فارس شد (۱۱۳۵) که سپس اشرف پسرش عبد الله عمش، ولیعهد او گشت .

هوتکیان خانواده فضل دوست وادب پرور بوده، چه بزبان دری و چه بزبان پشتو توجه عمیقی مبدول داشتند. شهزادگان شان بعلوم و دانش میپرداختند و اهل فضل و شعر نزدشان گرامی بود. بفرهنگ و علوم متوجه بودند. شاه حسین پادشاهی فاضل و شعر دوست بوده در ۱۱۱۴ متولد و نزد ملایار محمد هوتک فقه، تفسیر، منطق و بلاغت آموخت. هر هفته یکروز در کتب خانه ارگ قندهار در بار میکرد و عالمان و شاعران و فاضلان جمع میشدند. خودش بهر دوزبان مقتدر بود گاه به پشتو شعر میگفت و وقتی به پارسی میل میکرد. به محمد هوتک بنا برتالیف خلاصه الطب صد طلا صله داد به رسید بخان که شرح جنگاوریهای محمود در ادر اصفهان در چهار هزار بیت بنام «محمودنامه»

سروده بود ، هزار طلا صله داد از جمله بیست و دو تن شاعران دربار که غالباً به هر دوزبان دری و پښتو شعر میسرودند ، یکی زینب دختر میر و یس خواهر شاه محمود و شاه حسین است که با فضل و کمال بوده بزبان دری و پښتو شعر میسرود .

در هنگا میکه هو تکیها در فارس و افغانستان فرمان فرما ، به دند ، مردی بنام نادر افشار سر بر آورد و لشکری فراوان جمع کرد ، نخست اشرف هوتکی را از تخت اصفهان بر انداخت سپس به کشور کشایی پرداخت . با عثمانیها جنگیده و در ۱۱۱۵ افغانستان را فتح کرد و به نند لشکر کشید . پس از مرگ او احمد شاه درانی یکی از سپهسالاران نادر در قندهار با سلطنت رسیده مرسس سلاطین سدهای سدوزایی افغانستان نوین گردید . اعلیحضرت احمد شاه با وجود گرفتاریهای حربی ، تنظیم کشور ، حمله های متعدد به نند و اشتغالات سیاسی پادشاه علم دوست بوده ، یک دیوان شعر بزبان دری و یکی هم بزبان پښتو دارد . تیمور شاه پسرش پایتخت را از قندهار به کابل نقل داد و با دب و دانش میپرداخت چنانچه دیر از ان شعری از و مانده است این بیت بدیع اوست :

چون از کمین سربازان کمان گشادند بر کهسار کابل خفتان ز تیره دادند

از پسران تیمور ، شاه زمان ، شاه محمود و شاه شجاع به تخت سلطنت نشسته اند . شاه شجاع ذوق ادبی داشت و دیوانی بزبان دری دارد که در هند چاپ شده است . خاطر اتش را که خود نوشته بنام واقعات شاه شجاع موسوم و بدست است که از طرف انجمن تاریخ به چاپ رسیده شهزاده نادر پسر دیگر تیمور نیز شعر میگفت از نوادگان تیمور کامران پسر محمود و شاه پور و فتح جنگ پسران شاه شجاع در امور سیاست و سلطنت مداخلت داشتند .

عارف بیدل در حلقه های ذوق و حال مقام و منزلت بلندی کسب کرده پس از مولینا جلال الدین بلخی بزرگترین شاعر عارف پنداشته شد و در همین آوان میت او را پس از دفن در دهلی به کابل نقل داده در حوالی خواجه رواش به خاک سپرده اند . از معروفترین شاعران متصوف سعدالدین احمد انصاری مشهور به حاجی پایمنار - از ده یحیی کابل است که تالیفات زیادی دارد و حوالی ۱۱۷۱ میزیسته . دگر میرزا اعلی محمد عاجز از طبیبان تیمور شاه درانی شاعر بوده است . سدگر عایشه درانی است که او از انجی باغبانان کابل بوده در ۱۲۳۲ دیوانش تمام شده .^۲

رو به آینده

دور محمد زائیه (۱)

دولت سدوزائی ربع قرن رانصروف فعالیت‌های سیاسی و نظامی و دوباره بدست آوردن خاک‌های از دست رفته‌ی مملکت بود، کمتر توانست بترقیات مهم علمی، ادبی و اقتصادی بپردازد. تیمور شاه که معاصر بادورانقلاب کبیر فرانسه بود فقط سر حدهای پدر را نگهداشت. شاهزمان بیشتر در فکر تسخیر تمام هند بود. شاه محمود و شاه شجاع بنا بر خدعه ها و سیاست‌های اجانب در خانه جنگی بسر بردند. از مختصات ایندوران بود که سلطنت از خاندان سدوزایی بخانواده محمد زایی انتقال یافت. انگلیسها بامور داخلی و سیاست افغانستان مداخلت کردند و ملت مجبور گشت بمداغه و حفظ استقلال بپردازد و جنگهای افغانستان و انگلیس بزرگترین نمونه های شجاعت افغانستان را در تاریخ بخط درشت ثبت کرده است. دور محمد زائیهها رویرفته دور مجادله و مبارزه با اجانب است در راه استرداد آزادی که باین منظور افغانستان برای یکتزن صحنه‌ی آشوباری و خونریزی بود. همینکه برادران محمد زائیهها پس از جنگهای خسته کن امیر دوست محمد خان را بپادشاهی انتخاب کردند، سنگهای اول وحدت افغانسان ریخته شد و امیر موصوف در بیست سال سلطنت خود فرصت را برای اصلاحات مدنی و اتحادی آماده کرد.

مگر در سال ۱۲۵۵ شاه شجاع درانی و اردوی انگلیس داخل افغانستان شد و وراول شاهی امیر دوست محمد خان خاتمه پذیرفت. نیروی مهاجم در جنگ اول افغان و انگلیس بکلی مضحمل شد و در سال ۱۲۵۸ ق اثری هم نماند. درین دور بنا بر عهدنامه های لاهور و قندهار پنجاب، سند، پشاور، اتک و کشمیر از افغانستان جدا و تجزیه شد. پهلوان ملی این دور وزیر محمد اکبر خان غازی نیروی دشمن را تا جلال آباد تعقیب کرد و همه را پاك ازین برد. سپس امیر دوست محمد خان دوباره به سلطنت رسید و بعد از وی دور بامیر شیرعلی خان رسید.

(۱) برای تفصیل مزید مراجعت شود به :

الف : قسمت تاریخی : افغانستان در قرن نوزدهم بقلم س. ق. رشتیا.

ب : قسمت فرهنگی و ادبی : ادبیات معاصر افغانستان بقلم نگارنده، منتشر در سالنامه‌ی ۱۳۳۷

افغانستان

مدنیت بین دو جنگ:

جنگ اول مردم مارا چندی مشغول بداشت و بناءً علوم و ادبیات، فضل و دانش رو بانحطاط رفت. مگر بجویکه آب رفته باز میرود: امیر شیرعلیخان (۱۲۷۹-۱۲۹۶هـ) باصلاحات مدنی و فرهنگی آغاز نموده برای نخستین بار مطبعه‌ی چاپ سنگی را از هندوارد کرد و بعلاوه‌ی «شمس النهار» جریده‌ی پانزده روزه، سایر رساله‌ها و کتابها، اوراق دولتی، تسکیت پرسته و مجله‌ای بنام «کابل» در آن به چاپ رسید.

مکتب عسکری تأسیس کرد و شهر شیرپور را در کابل بنانهاد و بالا حصارا که ارگ شاهي سلاهی بابر و سدوزاییها بود مرکز سلطنت قرار داد اما بعداً در جنگ دوم افغان و انگلیس آن شهر را قوای مهاجم بخلک یکسان کردند. در عصر امیر شیرعلی خان که معاصر انقلاب صنعتی اروپا بود فابریکه‌های حزبی افتتاح شد و محصولات شان قابل ذکر است.

ولی این دور مدنی که خوش بدرخشید، دولت مستعجل بود و متعاقباً در سال ۱۲۹۶-۱۲۹۷ ق جنگ دوم افغان و انگلیس بوقوع پیوست و بعد از فوت امیر شیرعلی خان معاهده‌ی گندمک بین امیر محمد یعقوب خان و انگلیسها منعقد شد و استقلال سیاسی مملکت برای مدتی سلب و برخی علاقها از حواشی شرقی و جنوب شرقی مجزاء گردیده داخل حدود هند گشت درین جهاد کارنامه‌های محمد جان خان غازی، ملا مشک عالم، سردار محمد ایوب خان فاتح میوند قابل ذکر است. در عصر امیر عبدالرحمن خان (۱۳۱۱ ق) قرار معاهدات دیورند و د شرقی افغانستان و هند بر طانوی معین شد و باز مناطقی از افغانستان شرقی بریده شد که این معاهدات در عصر امیر حبیب الله خان تجدید گشت.

ادبیات رزمی و حماسی:

جنگهای مسلسل و متداومی که از دور هر تسکیها بعد همواره بظهور میرسد، روحیه‌ی رزمی و حماسی را بیدار کرد. چنانچه حمید کشمیری در اکبرنامه‌ی خود بنام سردار محمد اکبر خان وزیر معروف و مجاهد ملی افغانستان، جنگهای سال ۱۲۵۵ (۱۸۷۶ ع) که بنام جنگهای اول افغان و انگلیس مشهور است چنان وصف کرده که میتوان آنرا شاهنامه‌ی قرن نوزدهم افغانستان خواند. عکس العمل آن محاربه کابل است که شاعر تجارت پیشه‌ای باشارت انگلیسها بجواب او پرداخته از استعمار طلبان تعریفها نموده. دیگر جنگنامه شرح جنگهای اول و رشادتهای افغانهاست که در هفت باب نظم شده است.

از جمله‌ی آثار تاریخی که درین دور و دور بعد بوجود آمده کتابهای ذیل میتوان برشمرد: پادشاهان متأخر افغانستان تألیف میرزا یعقوب علی خانی (۱۳۰۷ ق) گلشن امارت

تایف نور محمد قندهای (۱۲۷۷ ق)، تاریخ سلطانی بقلم سلطان محمد خالص ابدالی، تاج التواریخ، خاطرات و شرح حال امیر عبدالرحمن خان است که دیگران آنرا بدست آورده اند و بوسیله‌ی منشی سلطان محمد درلندن چاپ شده، سپس غلام مرتضی قندهاری نایب قونسل انگلیس در مشهد آن آثار را بفارسی ترجمه کرده و در مشهد به چاپ رسانید. سراج التواریخ بامیر حبیب الله خان بوسیله‌ی میرزا فیض محمد غوری نوشته شده به چاپ رسید، دو جلد منتشر شد، جلد سوم چاپ شد، اما نشر نگشت، جلد چهارم اصلاً به تحریر نیامد. اکبرنامه، پادشاهان متاخر، جن-گنامه، گلشن امارت را اخیراً انجمن تاریخ مجدداً چاپ کرده است.

درین دوره‌ها جهاد و مبارزتهای پی در پی روح آرامش مردم را از بین برد. ادبیات صورت حماسی گرفت و بادب دور غزنوی نزدیک شد، همچنین بسبب خراسانی بازگشتی دیده میشود: غلام محمد خان طری یک جنبش قصیده سرا بی‌اراه انداخت و بسبب خراسانی شعر گفت. ادیب سید احمد پشوری، سردار محمد محسن امضاء در سبب خراسانی قصیده و در سبب عراقی غزل دارند. عندلیب پسر طریزی، مهردل مشرقی، سید محمد محسن شامل و میرزا محمد نبی دبیر و اصل و میر محمد علی آزاد سبکهای قدیم مخصوصاً سبک عراقی را احیاء کردند. ولی طواف، قتیل و ندیم از شاعران نامدار این دوره اند. معارف جدید:

در عصر امیر حبیب الله خان شهید توجه بتأسیس مدارس بعمل آمد. مدرسه حبیبیه و حریبه بنیانگذاری شده در آن سیستم نوین تدریس جریان یافت. کتابهای درسی تألیف شد و به چاپ رسید. سراج الاخبار جریده‌ی پانزده روزه هشت سال مسلسل بنگارانگی محمود طریزی (۱۲۸۵ ق - ۱۳۵۳ ق - ۱۳۱۳ ش) منتشر شد که در عصر خود در غالب مملکتهای همجوار بیما نند و محبوب بود.

پس از اینکه در سال ۱۳۳۷ ق، ۱۲۹۸ ش با جنگ سوم افغان و انگلیس استقلال سیاسی افغانستان پس از چهل سال دوباره تأمین شد، مملکت برای پذیرفتن تمدن جدید دنیای غرب حاضر گشت، معارف نوین در شهرهای کشور قبول شد، ارتباط با دنیای مرفعی گشایش یافت و یک نهضت علمی و ادبی پدید آمد. مکتب اعم از ابتدایی و عالی به پیمان زیاد تأسیس شد معلمان خارجی بتدریس پرداختند و در خارج مملکت درس خوانده وارد کشور شدند. جریده سراج الاخبار به امان افغان تبدیل شد و جراید انیس، اتحاد مشرقی، طلوع افغان، مجله‌ی اردو، صحیحیه

وا رشاد الزریان میره عمیر متصل پس از استقلال اند که دانش را عام و ادبیات را تعمیم نمود .
 نهضت فرهنگی ، مدنی و ادبی ای که در عصر امانی پس از حصول استقلال بوجود آمد بعد از ده سال
 در اثنای اغتشاش داخلی دچار سکت و توقف گشت اما در عصر محمد نادر شاه شهید پس از نجات وطن
 بزودی جبران شد و آن نهضت علمی و ادبی در رشته های مختلف توسعه یافت .

از پیش آهنگان نویسنده گی میتوان از میر سید قاسم خان ، عبدالهادی داوی ، محی الدین انیس
 صلاح الدین سلجوقی و برهان الدین کشکی یاد کرد و از شاعران بزرگ عبد العلی مستغنی (وفات
 ۱۳۵۲ ق) صاحب کلیات ، قاری عمید الله ملک الشعراء (وفات ۱۳۲۲ ش) ملک الشعراء
 عبد الحق بیتاب (متولد ۱۳۰۶ قمری) ، محمد انور بسمل (تولد ۱۳۰۶ ق) ، میر غلام حضرت شایق
 جمال ، عبدالهادی بریشان داوی ، استاد فاشم شایق (وفات ۱۳۳۳ ش) ، روی هم رفته بسبک
 معروف بهندی سی گریند و خلیل الله خلیلی (متولد ۱۳۲۵ ق) شعر سبک خراسانی (فرخی) و نثر بشیوه ی
 بی همتی می نویسد .

دارالفنون و انجمنها .

از قدیم های بزرگی که در عصر اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید در راه انکشاف و پیشرفت علوم
 و فرهنگ گذاشته شد تأسیس انجمن ادبی و افتتاح دارالفنون کابل بود همچنین پروگرام توسعه ی
 معارف و مطبوعات از آن گاه تا امروز بر اساس خط مشی قبلی تعقیب گشت .

انجمن ادبی مهمترین مرکز تحقیق و نشر السنه ، ادبیات و ثقافت مملکت بود که عالمان و محققان
 نویسندگان برجسته در آن گماشته شدند و سالیانه نامنامه افغانستان و مجله کابل از آن کانون بنشر آغاز
 کرد پس از اینکه حدود ده سال از آن سپری شد از انجمن ادبی موسسات و انجمن های دیگری پدید آمد
 شعبه پښتو ی آن با انجمن (پښتو - تلو - لسه) ، شعبه ی تار یسخ به
 انجمن تاریخ ، شعبه ی لغات و قافیه موسسه به انجمن آریانا دایرة المعارف و شعبه ی نشرات
 آن بمدیریت عمر می نشرات در ریاست مستقل مطبوعات ارتقا یافت ، مگر صورت مرکزی آن
 انجمن که متصدی انکشاف ادبی و تحقیق در ادبیات افغانستان و سایر السنه بود متأسفانه از بین
 رفت . در همین گاه ریاست مستقل مطبوعات برای انکشاف جراید و نشرات ، توزیع خبرها
 و بررسی موسسات هنری چون تیاترها و را دیو تشکیل شد و بعد و سسبه ی خبرگزاری بنام «باختر
 آژانس» در آن تأسیس گشت .

روزنامه های مرکز عبارتند از اصلاح ، انیس و هیواد . روزنامه های ولایت اینهاست : اتفاق
 اسلام هرات ، طلوع افغان قندهار ، اتحاد بنلان ، بیدار مزار شریف ، ستوری میمنه ، پروان
 سنائی غرنه ، بدخشان ، ننگرهار ، ورانگه . . .

جرايد مرکز: پامير، زيری، اقتصاد و خبرهای عرفانی، جرايد ولايات: هلمند سيستان است.

مجلات کابل: آريانا، کابل، عرفان، ادب، پیام حق، ژوندون، حقوق، صنايع افغانستان، دهکده، پريد، اردو، افغانستان با نیک، ولسه، کرهينه، روغتيا، بزگر شوونکی، پوهنه، فوايد عامه، ميرمن، ومجلات ولايات: مجله ی ادبی «هرات» مجله ی «مهری» هرات، ننگرهار و مجله بلخ مزار شريف است.

دارا لفنون کابل که نخستين اساس آن در سال ۱۳۱۰ ش گذاشته شد در ظرف ربع قرن انکشاف مزیدي کرده، اکنون دارای شعبه های ذیل است:

طب با سایر شعبه های مربوط آن.

حقوق باشعبه های: اداری، مالی، دپاوماسی:

علوم باشعبه های: ریاضیات و فزیک، کیمیا و بیولوژی، ژولوژی و معادن.

ادبیات: باشعبه ادبیات فارسی، ادبیات پشتو، تاریخ جزایریا، ادبیات انگلیسی.

شرعیات، انجنیری و زراعت.

اقتصاد.

دو سازی.

مرسسه و کلاس مافوق لیسانس تعلیم و تربیت:

تعلیم و تربیت نیز اخیراً از کشف مزید نموده در سرتاسر کشوری و دولیسه، متوسطه نسوان و ذکور و دوازده مکتب مسلکی حرفت و پیشه و تخنیک و چهار دارالمعلمین و پنج دارالعلوم دینی بوده، چهار صد مکتب ابتدایی و پنج صد و سی مکتب دهاتی، هفتاد کورس اکا بر، چهار مرکز اجتماعی در ساحت دهکده و دو کورس سیمی و بصری در تعلیمات اساسی موجود است.

پیشوا در بیان نظم و ترتیب

باستناد نظریات و تحقیقات عامی علماء از باشناسی زبان پښتویکی از زبانهای کهن آریائیست که خصوصاً بازبانهای سنسکریت و فرس قدیم شباهت و قرابت تام بهم می رسانند. در حدود (۳۰۰ قبل از میلاد) که قبائل آریائی در سرزمین اصلی خود «آریانا» و «آریانا» و «یجر» و در مرکز باستانی خرد «بخدی» می زیستند تا هم بیک زبان متکلم بودند که شاید آنرا بقول گوستاولو بون «آریک» می گفتند (۱).

بعدتر که در حدود (۱۴۰۰ قبل از میلاد) نفوس رومه ها و گله های شان رو بسا فزونی و رهاشگاه و چراگاه های شان رو بتنگی گذاشت یک دسته قبائل بحوزه های جنوب هند و کش سران بردند و دسته ی دیگرشان بسوی هریرود و جنوب های غربی کوچیدند. این مهاجرت و جدائی در جدائی و اختلاف لهجه و تلفظ زبان شان بی تاثیر نماند و بسرور زمان لهجه ها و تلفظ شان که طبعاً از آریایی ها و آب هوای مختلف و مقتضیات محیط های از هم مغایر و متعارف گردید که پس از چند قرن شکل زبانهای جدا گانه را بخود گرفت.

قبائلیکه بسرزمین پهلوان رفتند زبان سنسکریت را بپایان آوردند که کتاب مذهبی ریگ ویدا نیز بهمین زبانست، و قبائلیکه بسوی پارس کوچیدند زبان شان بعد از سرور اعمار شکل فرس قدیم را بخود گرفت که بعدتر بشکل پهلوی و از پهلوی بفارسی موجود آمد سید وی آریاییکه بمکران اصلی خود نزدیک ماندند زبان شان پس از تحولات طبیعی و صحنه ی پښتو درآمد که بدین ترتیب ریشه ها و شاخه ها و صفت های پښتو، سنسکریت و فرس قدیم همان زبان اصلی آریائیست که گوستاولو بون ازین بنام «آریک» تذکر داده است.

علاوه بر ارتباط مستقیم کلمه ی پښتو بانام قبیله ی «پشت» یکت که دو کتابت ویداییکی از قبائل مهم و گیانه ی آریائی محسوب گردیده و هم «هیرود» و «مورخ» برگت و بالدر (۱۸۴ ق م) آنرا

بنام «پکتی، پکتویس، پکتیس» و مهاکتشان را با اسم «پکتیکا - پکتیخا» یاد کرده است (۱) که در ادبیات قدیم پښتو بنام «پښتنخا» و در ادب دوره های مابعد بنام «پښتو نخوا» تغییر شکل داده و هم بطلمیوس جغرافیه دان یونان نام کشور قبیله ی پکت را «پکتین» تذکر داده است (۲) شواهد و دلائل دیگر علمی و تاریخی نیز در دست است که قدامت زبان پښتو را با اساس علم زبان شناسی و نظریات علماء فلاطون و تطبیقات ادبی و لغوی و غیره ثابت می سازد.

ولی همانطوریکه خوشبختانه قدامت زبان پښتو علماً ثابت است بهمان اندازه متأسفانه ترجمه بکشف آثار قدیمی پښتو و تتبع اساسی درین مورد جدید و تازه است؛ بنابراین در وضعیت موجوده بصورت قطع نمی توان گفت که قدیمترین نظم و نثر پښتو کدام است؟ و اگر هم گفته شود باید آنرا پیش از وقت دانست. زیرا این موضوع هنوز هم بتدقیق و تحقیق مزید علمی احتیاج دارد و شاید آنچه ما اکنون آنرا قدیمترین نظم و یا نثر پښتو میخوانیم روزی در مرحله ی دوم و سوم قرار گیرد.

مثلاً پیش از سال (۱۳۲۳ هـ ش) که کتاب مهم پته خزانة بدست نیامده بود قدیمترین نظم پښتو عبارت بود از مناجات حضرت بیت نیکه (یکی از اجداد مشهور افغانها) که تاریخ حیات شان بحدود (۴۰۰ هـ ق) می رسد؛ همچنین تا آنوقت قدیمترین نثر پښتو نثر سلیمان ماکو مولف تذکرت الاولیاء (۶۱۲ هـ ق) محسوب میگردید، مگر بعد از کشف کتاب پته خزانة تاریخ نظم پښتوبه (۱۳۹ هـ حماسه ی امیر کروړ) و از نثر به (۲۹۷ هـ کتاب دسالو و زمی ابو محمد هاشم سروانی) رسید.

اکنون که پانزده سال از کشف پته خزانة می گذرد متبعین زبان پښتو موفق شدند که بعضی قطعات دونیم هزار ساله ی کتبه ی داریوش در بیستون را با پښتو تطبیق کنند و قدامت زبان پښتو و قرابت آنرا بفرس قدیم ثابت سازند، بطور مثال ملاحظه کنید این یک قطعه ی کتبه ی داریوش که سه مصرع بخط بغستانی است و داکتر معین محقق ایرانی آنرا تحت عنوان «یک قطعه ی بغستانی» نشر کرده اند تا چه اندازه با کلمات پښتو تطابق دارد (۳):

(۱) تاریخ هیرودوت ص ۲۸۱ - تاریخ افغانستان ج ۱ ص ۹۰

(۲) تاریخ افغانستان ج ۱ ص ۹۲

(۳) مجله ی پښتو ۱۹۵۷ع - نشریه پښتوی اکادمی پشاور.

مصرع اول : Naiy a raika ham

مصرع دوم : Naiy drauja na ham

مصرع سوم : Naiy zur "d" Karad ham

این سه مصرع که بقول داکتر معین با آن مصرع های شش لفظی مطابقت دارد که در رساله‌ی پهلوی درج است در پښتو چنین خوانده می‌شود :

مصرع اول : - نئی اریک اهم (نه دچا سره اریک وم یعنی نه دچا سره اخته وم - یا په بل عبارت نه می دچا سره اړه وه)

مصرع دوم : - نئی درو جن اهم (نه دچا سره دروه جن وم)

مصرع سوم : - نئی زور کره اهم (نه زور کروونکی وم - یعنی نه ظالم وم)

تبصره : (در مصرع اول کلمه‌ی «نئی» مرکب از «نه» حرف نفی و «ئی» ضمیر غائب است که اکنون در پښتو نیز عیناً به همین معنی استعمال می‌گردد . کلمه‌ی دوم «اریک» که بمعنی دشمندار و دشمن آمده در پښتو نیز بمعنی بندش ، مبتلا و غرض مستعمل است و در حالیکه شخصی می‌خواهد بگوید که «من با کسی دشمن ندارم و یا با کسی غرضدار نیستم و یا با کسی کار ندارم» در پښتو می‌گوید :

«زما دچا سره اړه نسته» یا «زه دچا سره اړه نلرم» و یا وقتیکه شخصی باشخص دیگر نفی خصومت را اعلان می نماید می‌گوید : «زما دده سره څه اریکی نسته» کلمه‌ی «اهم» در پښتو بشکل «وم» و در فارسی بصورت «بودم» مستعمل است .

در مصرع دوم کلمه‌ی «درو جن» که بمعنی دروغگو آمده عیناً با کامات «دروه جن» فریب دهنده و «درو غجن» زبان پښتو هم لفظاً و هم معنأً تطابق دارد .

در مصرع سوم کلمه‌ی «زور» بمعنی جور و ستم عیناً در پښتو موجود و مصدر متعدی آن «زورول» و لازمی آن «زوریدل» است . کلمه‌ی «کره» در مصرع سوم که در اوستا بشکل «کر» بمعنی کردن آمده در پښتو «کره، کر، کرل» یعنی کول هم اکنون مورد استعمال است که می‌توان «زور کره» را عمل جور و ستم خواند و «زور کروونکی» بمعنی ظالم رستم‌گار آورده . تذکر این امثاله فقط برای این بود که تتبع متبعین در مورد قدیمترین نظم نثر پښتو هنوز بمراح حل انتهائی نرسیده که با اساس آن بتوان درین موضوع بصورت قطع اظهار نظر نمود .

ولی باینهم برای اینکه خواهش کارکنان محترم سالنامه‌ی افغانستان را بی جواب نگذاشته باشم عریض خود را راجع بنظم و تذکره تا امروز بحیث قدیمترین نظم و نثر پښتو شناخته شده تقدیم میکنم ، البته آنچه در آینده کشف می‌گردد با ینده متعلق است .

قدیمترین نظم پښتو

قدیمترین نظم پښتو که تا اکنون بدست آمد است عبارت از شعر یست که یکی از شاهان افغان (امیر کروړ جهان پهلوان پسر امیر فولاد سوری) در وصف خودش سروده است.

امیر کروړ در سال (۱۳۹ هـ ق ، ۷۲۰ ع) در قلعه‌ی مندیش «واقع ایالت «غور» افغانستان بر تخت امارت نشست، و در سال (۱۵۴ هـ ق = ۸۳۵ ع) در جنگ «پوشنج» از جهان درگذشت.

این شعر را شیخ کشته‌مولف کتاب «لرغونی پښتانه» از کتاب «تاریخ سوری» نقل برداشته و از آنجا محمد هوتک در سال (۱۱۴۱ هـ ق - ۱۷۲۲ ع) در تذکره‌ی «پته خزان» درج کرده است که اینک اصل شعر با ترجمه‌ی فارسی آن تقدیم می‌گردد

(۱) زه یم زوری پردی نری له مائل نسته په هند و سندر پرتخا راو پرکا بل نسته

بل په زابل نسته

له ما اتل نسته

ترجمه: «من شیرم بروی زمین پهلوانتری از من نیست،

در هند و سندر و در تخار و در کا بل نیست،

هم در زابل - پهلوانتری از من نیست

(۲) غشی دمن می خی ، برینشا پر میر خمنو باندی

پته ژوبله یونم پر عا لم پرتښتیدو نو باندی

پر ماتیدو نو باندی

له ما اتل نسته

ترجمه: «تیرهای عزم من مانند برق بر دشمنان می ریزد، در پیکار میروم و می تاژم برگریزندگان

و بر شکست خوردگان - پهلوانتری از من نیست»

(۳) ز ما د بر یو پر خمل تاویزی هسک په نمناخ و په ویا

د آس له سوومی مٹکه ریزدی غرونه کاندلم لتار

کرم ایوا دونه اوجا

له ما اتل نسته

ترجمه: «فلک با افتخار و ستایش برخورد ظفرهای من می چرخد،

از سم‌های اسب من زمین می‌ارزد و کوه‌ها را زیر و بر می‌سازم،

کشورها را ویران می‌کنم - پهلوانتری از من نیست»

(۴) زما دتوری تر شپول لاندی دی هرات وجر و م

غرج و بامیان و تخار بو لی نوم زما په اود و م

زه پیژند و یم په روم

له ما اتل نسته

ترجمه: «هاله‌ی شمشیر من هرات وجر و م را فرا گرفت،

غرج و بامیان و تخار نام مرا برای در مان دردها یاد میکند

در روم و شناس و معروفم - پهلوانتری از من نیست»

(۵) پرمرو زما غشی لونی داری د بنمن را ا خخه

د هریرود پر خند و خم تبتی پلن را ا خخه

رپی زه را ا خخه

له ما اتل نسته

ترجمه: «تیرهای من بر مرومی ریزد و دشمن از من می‌ترسد.

بر سواحل هریرود می‌روم و پیاده‌ها از پیشم می‌گریزند

دلاوران از من می‌لرزند - پهلوانتری از من نیست»

(۶) د زرنج سوبه می دتوری په مخسور و کړه

په با داری می لور ای دکول د سور و کړه

ستر می تر بور و کړه

له ما اتل نسته

ترجمه: «زرنج را بر خروئی شمشیر فتح کردم،

دود مان سور را بر داری و آقائی اعتلا دادم،

عم زادگان خود را باند بردم - پهلوانتری از من نیست»

(۷) خپلو و گړه لو رپیر ز وینه کو م

د و ی په دادینه بڼه بامم بڼه یی روزنه کو م

تل یی و د نه کو م

له ما اتل نسته

ترجمه : « بر مردم خود مهربانی ور و داری دارم،

با اطمینان آنها را تربیه و پرورش میدهم،

همواره به نشوونمای شان می پردازم - پهلوانتری از من نیست »

(۸) پرلویو غرومی وینا درومی نه په ٹخند و په تال

نری زماده نوم می بولی پردریخ ستایوال

پدورخو، شپو، میا شوکال

له ماا تل نسته

ترجمه : « حکم من بدون تعطیل برکوهای شامخ جاریست،

دنیا از ان من است، ستاینندگان بر منا بر، نام سرامی ستایند،

در روزها، شبها، ماهها و سالها - پهلوانتری از من نیست »

در مورد شاعر این اشعار تذکره پته خزانة بحواله « لرغونی پښتانه » چنین توضیحات میدهد.

« زبدتالو اصاین شیخ کته متی زی غوریاخل در کتاب خود لرغونی پښتانه (افغانهای

باستانی) چنین نقل کنند از کتاب « تاریخ سوری » که آنرا در بالشتان دیده و یافته بود. شیخ

کته علیه الرحمہ چنین گوید : که در تاریخ سوری آورده اند که امیر کروړ پسر امیر پولاد

بوده که در سال (۱۳۹ هجری) در مندیش غرر امیر شد و وی را « جهان پهلوان » میگفتند

گویند : که قلاع غور، و قصور بالشتان و خیسار و تمران و برکوشک همه را فتح کرد،

و با دو دمان رسالت در خلافت مساعدتهای زیادی نمود .

نقل کنند : که امیر کروړ پهلوان بس نیرومندی بود و تنها با صد جنگاور مصاف میداد،

بنابران وی را « کروړ » میگفتند که بمعنی سخت و محکم است .

گویند : که امیر کروړ بموسم تابستان (۱) درزمینداور می بود و در آنجا قصری داشت،

عیناً مانند قصر مندیش، و در آنجا به شکار و عشرت می پرداخت .

در تاریخ سوری آورده اند : که این امراء از قرنهای زیاد در غور، بالشتان و بست بودند

و از اولاد همان « سور » نامی اند که از نژاد « سهاک » بود. امیر پولاد در همان دعوت شرکت

داشت که ابو العباس سفاح با بنی امیه می جنگید و ابو مسلم نیز معاون و مددگارش بود :

محمد ابن علی البستی در تاریخ سوری چنین نگاشته است :

(۱) شاید تابستان که در متن پښتوی پته خزانة « دوی » تذکر یافته غلط استنساخ باشد، زیرا

زمینداور دارالملک زمستانی سلاطین غور بود .

(دیده شود طبقات ناصری ص ۸۱)

چون در دعوت عباسی، امیر کروړو فتوحات زیادی نمود پس (بر سبیل افتخار) ابیاتی را
سرو دکه آنرا «ویارنه» (فخریه) گویند (در اینجا شعریکه با ترجمه‌ی آن گذشت درج
است و در پایان شعر چنین می نویسد :

شیخ کته عایه الرحمه از «تاریخ سوری» نقل کند : که امیر کروړو شخص عادل و ضابط
و دارای کلام خوبی بود، و گاه گاهی شعرها میگفت و بسال (۱۵۴هـ) در جنگهای پو شنج
درگذشت و بعد از وی پسرش «امیر ناصر» مملکت ها را ضبط کرد و خداوند . را ضی
غور، و سور، بست و زمینداو رگردید (۱) ...»

نکات قابل ملاحظه : در شعر امیر کروړو نکات آتی قابل ملاحظه است :

۱- از پختگی شعر و وضاحت ثابت میگردد که نه تنها قبل از امیر کروړو در زبان پښتو اشعار
وجود داشته است بلکه باید این زبان چندین مراحل ادبی را طی کرده باشد تا چنین شعر پخته
دران بمیان آمده است .

۲- از تاثیر دیگر زبانها خصوصاً عربی پاك است، همه لغات، عبارات، خصوصیات
و وزن آن پښتو است .

۳- لغات بسیار قیمتمدار زمان باستان را حفظ کرده و در حالیکه اکنون به آن احتیاج مبر می
حس می شود بما بار مغان سپرده است، از قبیل :

۱- اتل :	پهلوان ، نابغه .
۲- من :	اراده ، عزیم
۳- یون :	سفر، کوچ
۴- نمځ :	ستایش، احترام.
۵- میرځمن :	د شمن .
۶- ویار :	افتخار
۷- ژوبله :	جنگ و جدال .
۸- هسکک :	آسمان .
۹- لتار :	برهم و درهم
۱۰- پیژندوی :	شنا سا .
۱۱- لونل :	پاشیدن

۱۲- مخسور :	سر خروئی .
۱۳- تال :	معطلی .
۱۴- متایوال :	خطیب ، مداح .
۱۵- دشمن :	دشمن .
۱۶- زون :	دلاور .
۱۷- بامل :	پروش دادن .
۱۸- پلن :	پیا ده .
۱۹- دریخ :	منبر .
۲۰- ود نه :	ارتقا ، نشو و نمو .
۲۱- لوراوی :	ترقی ، سربلندی .
۲۲- لور :	رواداری .
۲۳- سو به :	فتح ، ظفر .

قدیمترین نشر پښتو

قدیمترین نشر پښتو که مولف پټه خزانه ازان بما سر اغ میدهد نشر ابو محمد هاشم سروانی است. او کتابی را در فصاحت و بلاغت اشعار عربی بنام «دسا لووزمه» نوشته که تنها نام آن بماند و لی هنوز بکشف خود کتاب موفق نشده ایم.

مولف پټه خزانه در شرح حال ابو محمد هاشم سروانی چنین می نویسد :

« ۱۰۰ ابو محمد هاشم در سروان هلمند به سال (۲۲۳ هـ) بدنیامد ، و در بست از علماً و فصحاء درس خواند و بعد از آن رفت و در عراق سالهای متمادی از ائمه بزرگ سماع کرد و با ابن خلاد که مشهور بود به ابی العینا در بغداد عمرها گذرانید و از و بلاغت عربی و اشعار را آموخت و به سال (۲۹۴ هـ) از عراق برگشت و سه سال بعد تر در بست وفات یافت. نقل کنند : که ابو محمد در عربی و پارسی و پښتو شعر میگفت ، و همان وقتیکه استادش ابن خلاد کور شد خدمت وی را همیکرد ، و اشعار شیرینی را در ادب عرب از وی سماع میکرد ، ابو محمد بسی از اشعار ستاد خود را از عربی به پښتو درآورده است (اینجا نمونه شعر ابو محمد هاشم

سرزانی را که شعر کتبش در «انوشیروان» در هم از عربی نظم پښتو ترجمه کرده می آورد و سپس می نویسد:

نقل کنند که ابو محمد در پښتو کتابی نوشته بود، که در آن فصاحت و بلاغت اشعار عرب را بیان نمود و نام آن «دسا لو و نه مه» یعنی نسیم در یگستان بود (۱) . . .

ولی چون متن کتاب هنوز زیاده است نیامده بهمان میزان نمی توان راجع بسبک و طرز فشر نویسی آن چیزی گفت، تنها بدکر نام فاش و اسم کتابش اکتفا شد البته اینقدر ثابت میگردد که پیش (از ۳۰۰ هـ) نیز فشر پښتو وجود داشت.

اکنون بیایم بمقدیمترین نثریکه متن آن بدست ما رسید و آن عبارت است از نثر تذکره الاولیاء سلیمان ماکو که موافق آن در (۶۱۲ هـ) زندگی بسر می برد.

سلیمان ماکو پسر بارک خان سابری ماکو زی بود و در ارغستان قند هار می زیست. قوم ماکو هنوز هم در آن علاقه کم و بیش سکونت دارد و یک شعبه ی قبیله ی ابدالی محسوب میگردد.

وی نویسنده و مورخ و تذکره نگار خوبی بود در کوه و دهن پښتو نغزها بغرض گسرد آوردن شرح عرفا و رجال ادبی و روحانی سفرها مکرر در چنانچه خود می نویسد:

«په سن دو ولس شپز سوه دهجری تالی وم اود پښتونخوا په راغواو کلیو گرځیدم او مراقد اولیا و اوواصلینم می وبلل او په هر کورفې کاملان مو ندل اود دوی په خدمت خاکبای وم او هر کاه په سلام ورته ولاړ په چله دی سفر په کور کښیستم او تناکې وچاودلی د پښو بیا. پاڅیدولم اوله څښتنه می مرستون شوم چه احوال دهو کاملان و وکازم اود دوی چه هغه ویناو پاته کړیدی، او پښتانه ئی لولی او منج (۲) . . .

ترجمه «در سنه ی شش صد و دوازده هجری رفته بودم، و در دشت ها و قریه های پښتون خوا می گشتم، مراقد اولیا وواصلین را می پالیدم و هر سو کاملان را می یافتم و در خدمت شان خاکبای و همیشه ایستاده بسلام بودم. ازین سفر که در خانه نشستم و آبله های پایم ترکید، باز برخاستم و از خداوند کمک خواستم تا احوال کاملان را بنگارم که از خود کلام گذاشته اند و افغانها آنرا اکنون میخوانند.

(۱) پته خزانه - از صفحه ۵۷ تا صفحه ۶۱

(۲) پښتانه شعرأ - لمړی ټوک

این تذکره‌ی سلیمان ماکویکی از مأخذهای مهم تاریخی است که متأسفانه تنها هفت صفحه‌ی آن در سال ۱۳۱۸ هـ از قندهار بدست آمده و اوراق متباقی آن از بین رفته‌است.

درین هفت صفحه شرح و کلام بعضی از عرفا افغانی شعرای باستانی زبان پشتو از قبل بیت تیکه، لکیار، غرشین، شیخ اسما عیل و قطب الدین بختیار درج است که اینک چند چند سطر از بعضی مناجات آن طور نمونه با ترجمه‌ی پارسی تقدیم می‌گردد.

از صفحه‌ی اول :

«وایم حمد او سپاس دلوی خواند، او درود بر محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم، چه دی بادر دکنینو اورحمت دثقلینو، لوی لوی رحمتو نه دی وی دهغه استازی پر آل او یا رانو چه دواړه جهان په دوی دی رو بنان ...»

ترجمه: حمد و سپاس خداوند بزرگ را می‌گویم، و درود بر محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم که بادر کونین است و رحمت ثقلین، بسیار بسیار رحمت‌ها بادر آل و یاران آن پیامبر که هر در جهان با نان روشن است.

از صفحه‌ی دوم

«نقل هسی کاندی یارانو چه په روزگار د شیخ بیتنی کبئی دده و رور چه سر بن نو مید، او پر شیخ هم خورا گران و سر بن نه در لوزا من او هر کله بهی ول خپل و رور ته. بیتنی خپل زوی اسماعیل و رکاو، اولوی سو دسر بن په کاله. خدای مهربان داسما عیل په برکت سر بن ته نصیب کړه د ونی زا من چه اوس تروس تیر سو گڼون د هغویا داسما عیل مرقد مبارک واقع دی د کسی په غره، چه زه هاته تالسی وم ...»

ترجمه: «ای یاران؟ نقل کنند بدین سان: که در روزگار شیخ بیتنی برادرش سر بن می‌نامید و شیخ او را زیاد دوست داشت. سر بن بی‌پسر بود و همیشه برادر خود می‌گفت: بیتنی پسر خود اسماعیل را بدو داد، و بزرگ شد در خانه‌ی سر بن. خدای مهربان برکت اسماعیل به سر بن آنقدر پسران نصیب کرد که اکنون توان شمردنشان نیست. مرقد مبارک اسماعیل در کوه کسی واقع است که من آنجا رفته بودم ...»

از صفحه‌ی سوم :

«نقل کاوه شی چه شیخ بیتنی به دیر تر دیردا سندر یو لوالی. او د کسی غره کبئی به گر خید په شپې:

لو یه خدایه، لویه خدایه؟ ستا په میته په هر یاخه

غر ولاړدی درنا وی کبئی توله ژوی په بخاری کبئی

دلته دی دغر و لمنی زموږ کړدی دی پکښې پلنی

دا وگریه دیر کړی خدایه ؟

لویه خدایه ؟ لویه خدایه ؟

دلته لږ زموږه اور بل دی وور کورگی دی وور بورجل دی

مینه ستا کښی موږ میشته یو بل د چا په مله تله نه یو

هسک اومز که نغښته ستاده دمروو د ه ل ه تا د ه

دا پا لنه ستا د ه خدا یه ؟

لویه خدایه ، لویه خدایه

ترجمه : « نقل کنند که شیخ بیتنی بسیار بسیار این اشعار را میخواند و شب در کوه کیسی می گشت :

ای خدای بزرگ ، ای خدای بزرگ ؟ در عشق و محبت تو در هر جای :

کو ه با متانت ایستاده و تمام زندگان بکمال عجز

اینجا دامنه های کوهها است غر دی ها (سپه خیمه های) مادر آن پراکنده است

این مردم راز یا ده کن ای خدا ؟

ای خدای بزرگ ، ای خدای بزرگ ؟

اینجا خانمان و عشیرت ما کم است خانگسک و رهایشگاه ما کوچک است

در عشق و محبت تو زیست داریم جز تو با دیگری کار نداریم

آسمان و زمین همه از تست مردان را تو نشو و نمومیدی

این پرورش از تست ای خدا ؟

ای خدای بزرگ ، ای خدای بزرگ ؟

خصوصیات نثر سلیمان ما کو :

۱ - نثر سلیمان ما کو روان و سلیس است تعقید ندارد :

۲ - لغات خالص و نادر پښتور حفظ کرده است از قبیل :

ستازی :

ژوی :

وگری :

ستروا کمن :

رسول و پیا مبر .

زنده سر ، حیوان .

خلق .

سلطان بزرگ ، شهن شاه .

تا تو بی :	جای رهایش ، مسکن .
ستر خنبتن :	الله تعالی .
سوبه :	فتح و کامیا بی .
پارکی :	قطعه ی ابیات .
هیواد :	مملکت ، وطن .
لرغونی :	قدیم ، باستانی .
نری :	دنیا .
هسک :	آسمان .
و غیره . . .	

۳- حروف مخصوص پښتو مانند: ت، د، خ، ز، ښ، و، ن عیناً بهمین شکلیکه امروز مستعمل است نوشته شده .

- ۴- ترکیب جملات و عبارات قدری زیر تأثیر عربی و پارسی رفته است .
  - ۵- در جملات نثر سلیمان ما کو ایجاز یکی از ممیزات آن بشمار می رود :
  - ۶- بعضی جملات توضیحی که بغرض توضیح مطلب ذکر بر مزیت این نثر افزوده است .
  - ۷- خصوصیت دیگر نثر سلیمان ما کوزیادت « نه » برای ترنم در آخر افعال است مانند : « سندی کرینه » یا « اوینی تو یوینه » یا « پارکی اینه » و غیره . . .
- این بود چند سطر مختصر در مورد قدیمترین نظم و نثر پښتو که بخوانندگان گرامی
 سالنامه ی کابل تقدیم گردد بد .
- (پایان)

نظام مالی در اسلام

عدالت اجتماعی در هیچ جامعه از جوامع بشری بدون تنظیم امور مالی و چرخانیدن فساد مربوط به دارا و مالکیت هابه محو و قوانین عادلانه و مقرر رات تطبیقی تأمین و تعمیم یافته نمیتواند از اینجاست که مشکلات اقتصادی در عصر حاضر درو اس سالر مسائل قرار گرفته و افکار مفکورین جهان بجا لب حل معطله اقتصادی معطوف گردیده است اگر به یکدست مد نیت مادی غرب مشکلات و مناسبات بین الدولی قرار داد در دست دیگر آن تفاوت های مجسوس سطح اقتصادی در بین ملل باسکه افراد بشری بوجرد آمده اکثریت قابل ملاحظه سردچار فقر و احتیاج و حرمان گردیده اند. پیشوای اسلام حضرت محمد (ص) عوائب خوارناك اجتماعي را که از احتیاج سرچشمه می گیرد بجمله مختصر) کا دال فقرن یکن کفر از امکان قریب دوری ندارد که نیاز مندی سبب لادینی شود (گوشزد فرموده تجارت طولانی این حقیقت را آفتابی نموده است که از دیاد امراض - انحطاط سویه اخلاقی و نادانی غالباً با احتیاج دو گانگی دارند شیوع رشوت فحشاء وده ها آفات اجتماعی دیگری زاده نیاز مندی بسوده بموجب آنسکه گفته شده است (الرشوت اذا دخلت من الباب خرجت الامانة من الكوت هنگامیکه رشوت در بین خانه جامعه از راه دروازه داخل میشود امانت داری از راه کلسکین بیرون می برآید) افزونی خیانت و کثرت خائنین نیز با افتقاری را بطه نیست.

شاه محمد رشاد

همچنان مفسد و ناگوارای های که از ناحیه وفرت مفرط دارائی همیان می آید و سرمایه داران افراطی در اثر خود خواهی و عیاشی و تن پوری اسباب بربادی جامعه را فراهم میسازند چیزی نیست که ناانگاشته پنداشته شده بتواند در جامعه که طبقه فعال آن چرخ حیات اقتصادی مردم را به شانه برداشته حرکت میدهد و دولی خود این طبقه بحالت زار و زیون حیات بسر برده طبقه دیگری که تن به کسالت داده بجز از عیش و نوش و قمار و رقص مصددر کار و فعالیت مشمری برای جامعه نمیگردند خواهی نه خواهی دیر باشد یا زود خرابی کلی آمدنی است چنانچه قرآن

کریم این خطر را بگوشتن مارسانیده فرموده است (واذا ارد ناان نهلك قرية امرنا متر فيها ففسقوا فيها فحق عليها القول فدمرناها تدميرا) هرگاه خداوند اراده میکند تا سرانجام جامعه را به هلاکت بکشانند ثروت و تمندان عیاش شان را به بی باکی ها مبتلا میگرداند و آنگاه مستحق محکومیت عذاب الهی شده خرابی غیر قابل جبران بوقوع میرساند در راه ایجاد توافق و تعادل در بین این دو حالت متناقض مالی (فقر و سرمایه داری) نظریات جداگانه قائم شد هر کدام از نظریات مختلفه پیروان متعددی دارد و نفوس زیاد بشری بزیبیرسایه تطبیق یکی از دو نظریه متضاد (النای ملکیت و از بین بردن سرمایه داری - تعمیم تقویه آن) حیات بسر می برند شکی نیست که هر یکی از صاحبان این دو نظریه و مؤسسين این دو مکتب اقتصادی رفع کشیدگی های طبقاتی و از بین بردن کشمکش هائیکه از ناحیه حیات اقتصادی پهنی نوع انسان عائد است زیر نظر داشته و نظریات خود را بحیث یگانه چاره حل این معضله حیاتی بمیان کشیده اند و پیروان شان از آن پشتیبانی مینمایند آن یکی مشکلات عا ئده را حواله بقیود اقتصادی و تقیدات درآزادی های افراد میکند و چاره را دران می بیند که مردم در تعقیب منافع شخصی تجارتنی شان آزاد گذاشته شوند و دولت برای رفع موانع از پیشروی آزادی های فردی و مساعد گردانیدن زمینه اند را این رشته خدمت نماید طرفداران این نظریه همین که حرفی از چه گونگی مفاد جامعه و بهبود سطح حیات اقتصادی عمومی بمیان آورده شود میگردند رقابت های تجارتنی و مسابقات خود بخود سبب ایجاد توازن و تعادل اسعار میگردد، و بصورت اتوماتیکی بتأمین مصالح عمومی خدمت میکند و در عین حال دروازه را برای انواع فعالیت های انسانی گشوده در نتیجه مهمترین اسباب رفاهیت جامعه اختراع شده تلاش دستیابی مفاد شخصی از حیث نتیجه و انجام مسیر خیر عام را تعقیب مینماید طرفداران این مکتب و حامیان آن از دیاد و تنوع اختراعات جدید را که در سرانجام جهانیان از آنها استفاده میکنند محصول نظام حریت اقتصادی میدانند و اضطرابات عا ئده اقتصادی و تکالیف و مشقات حیاتی را زاده عدم احترام حریت اقتصادی و سرایت مبادی اشتراکیت میخوانند بالمقابل مؤسسين و مفکرینی که مکتب و نظریه دومی را برای علاج از بین بردن مشکلات اقتصادی و اختلافات طبقاتی تأسیس کرده و پیروان آن برای پیشرفت و جهانی شدن تمام وسائل و قدرت شان را صرف میکنند علت ا لعال تمام مشکلات، تفاوت دارائی های فردی و سرمایه های شخصی را دانسته بالغای سرمایه یا تنقیص و یا توزیع آن نظریه داده اند و در وجود حریت های انفرادی در جامعه اقتصاد اضرا را بزرگی را مضحیر میدانند حامیان این مکتب تمام وظائف اقتصادی را مربوط بدولت و مردم عقیده کرده سرمایه را مالک عامه می شناسند و ملکیت فرد را سلب وقت منظم می دانند

که محصول رنج طبقه کارگر را دیگران بغارت می بزند نگارنده مقاله معترف است که به تمام خصوصیات و تفاسیل و مشخصات نظریات طرفداران این دو مکتب طوری که شاید و باید آگاهی نداشتند ردولی همین قدر معلوم است که علت غائی بوجود آوردن این مکاتب اقتصادی همانا از بین بردن مشکلات اقتصادی و رفع اختلافات طبقاتی میباشد که از ناحیه بی عدالتی نشأت کرده و اسباب پریشانی جوامع بشری را فراهم نموده است. حامیان نظریه حریت مطلق فرد در جامعه اقتصادی یا سرعت عدم توازن حالت اقتصادی را در خالی و یابیم کله بودن کفه تر از وی سر مایه تصور کرده چاره را در آن دانسته اند که بوسیله آزادی ملکیت فردی و رفع قیود از پیشراهِ مالکین هر کس بشمول طبقه فعال (کارگر) و سرمایه دار میشوند.

که خالی و نیم کله تر از او را پر کنند و همین که هر دو پله پر شدند موازنه درست میشود و اختلافات طبقاتی با تمام لوازم آنها از قبیل کینه و بدبینی و منافرت و عداوت از بین میرود. مؤسسين مکتب الغایا تنقیص و یا توزیع ملکیت در تشخیص علت مشکلات و تعیین موجبات پریشانی جوامع انسانی با حامیان مکتب اول توافق فکری دارند ولی چاره‌ای اساسی را در آن دیده اند که باید هر دو پله تر از و خالی شود تا مساوات بمیان آمده و یکمرتبه موازنه برقرار شده بر عایت آن پرداخته شده بتواند حامیان این دو مکتب داد و گرفت که تهداب اصلاحات اقتصادی یا زایل تفاوت‌های طبقاتی و رفع کشیدگی‌های عائدۀ رابحیث هدف و نصب العین خود معرفی میکنند برای رسیدن باین ایدآل می‌کوشند ولی مشکلی در کار افتاده و آن این است که وجود این دو نظام مالی بعوض از بین بردن مشکلات عائدۀ اقتصادی مشکل دیگری را از قبیل تهدید جهان بجنگ و استعمال اسلحه ذروی و هیدروجنی و راههای سیار بر آن افزوده و اطمینان و خاطر جمعی عالم را بر یوده است امید حل این همه مشکلات عائدۀ سابقه و سر بازی‌های حالیه آن از تو حید یکی از این دو نظام‌های مالی نیز بیش از خوش بینی و تندهی و قبول وقوع یک جنگ تباه کن که نسبت بانتظار اصلاح مابعد آن به خاتمه دادن حیات بشر نیز دیکتر گفته میشود دکدام تعبیر دیگری ندارد چه اگر تصادمی بوقوع میرسد اگر چه برای تو حید و برقرار شدن و تعمیم یکی از این دو نظام‌های مالی در سرتاسر گیتی باشد باز هم نه تنها ملیون هانفوس بشری از روی صفحه زمین نیست و نه بود می‌تواند بلکه باقی مانده‌های مابعد از تصادم نیز بحالی خواهد بود که ده سال بعد وضع حیاتی ایشان بوضع امروزه که ما از آن شکوه داریم نخواهد رسید چنین تخمین زاده خوف و اندیشه و اهمه گفته نمیشود زیرا وضع حیات و مشکلات اقتصادی بعد از دو جنگ عمومی گذشته به آن گواهی میدهد اگر به بیان حقیقت هر کسی صلاحیت داشته باشد و مفکوره و ذهنیت (خصایر بزرگان روزن خطا است) در عصر حاضر از مو دافنده گفته شود بجرات تام باید گفت که پیروان هر دو مکتب

در تحلیل و شناسائی انسان و مقتضیات آن بخبط و کوتاهی نظری نهائی مبتلا شده و انسان را مادی محض و مشکلات عانده آن را تنها و تنها از لحاظ مادیات و تفاوت ها و فوارق طبقاتی آن را نیز بعین سلسله زاده اختلافات شان در سطح حیات مادی تلقی فرموده اند بنابراین تمام چاره های را که برای تعمیم عدالت اجتماعی و حل مشکلات تفاوت های طبقاتی و از بین بردن ثمر تلخ آن ها از قبیل کینه و کدورت و خصومت های ذات البینی سنجیده اند همه و همه این چاره ها مادی است گویا پشتیبانان هر دو مکتب منبع و منشأ معایب را ماده خوانده و چاره نقیصه مادی را به علاج ماده و ترتیب مادی شناخته اند خبط و اشتباه فاحش ایشان اندرین نقطه مضمر است که انسان را تحلیل تام نکرده و به تحلیل ناقص شان اکتفا نموده اند زیرا انی انسان ماده محض است و بی مشکلات عانده فرزندان آدم علی العموم مای گفته میشود دوی چاره توازن مادی و رفع احتیاجات مادی یگانه را حل تمام مشکلات بنی نوع انسان قرار گرفته می تواند بلکه علاوه از ماده در هستی و موجودیت این موجه دی که انسان نامیده میشود چیزهای دیگری پیدا است که بنام غرائز و روحی و لوزم حیاتی آن یاد میشوند و عدم توازن آن ها اسباب سرگردانی افراد و جوامع قرار میگیرد. اگر به کج بحثی و سفسطه موقع ندیم و از راه واقع بینی پیش آمده در عمق علل مشکلات داخل شویم ملاحظه می کنیم که اگر پاره از تفاوت ها و اختلافات طبقات از اوضاع مادی و زیادت و نقصان کمیت ماده و دارائی نشئت کرده است قسمت بیشترا این اختلافات از استعداد های متفاوت روحی و قوت و ضعف غرائز و عواطفی سر بر آورده و سبب ایجاد از دیاد مشکلات گردیده اند که توازن این استعداد ها و نیرو های باطنی از راه از دیاد ماده و یا تنقیص آن یا بعبارت دیگری از راه توازن مادی بکلی میسر شده نمیتواند برای مثال همین اکنون در همین عصری که ما و شما حیات بسر می بریم عده زیادی از نفوس بشری و خانواده ها وجود دارند که مالکین سرمایه هنگفت بوده همه گان از ناحیه مادی هیچگونه نیاز مندی ندارند ولی این همه دارائی های سرشار از رقابت های ذات البینی بلکه از حسادت ها و خصومت های شان کاسته نتوانسته دیدان مسابقه را در ساحه های لاتعدو لاتحصی چاق نموده اند و از پیش قدم شدن یکی در ساحه ی ثروت و استحصال چوکی و ناموری و عقب ماندن دیگری سرد چارخون جگری شده کینه رکورت و شکایت باهمی آنها کمتر از عداوت یک نفر سرمایه دار و یک نفر کارگر محتاج نمیشد همین ترتیب از بین رفتن ملکیت نیز چاره ی رقابت های را که از ناحیه تفاوت استعداد و غرائز باطنی و تقاضا های روحی پیدا است کرده نتوانسته اگر از حقیقت چشم نبوشیم چندین تفاوت ها در ساحه ثنافت و طرز تفکر و بالاخره مسابقه در میدان زعامت و حصول جاه بیشتر و شهرت در بین اشخاص و گروه های مختلفه که یا از حیث تولید نوع صنعت و یا از حیث درجات

تعلیمی و یا از لحاظ استعدادهای فطری دسته بندی میشود ندمو جو دبو ده الغای ملکیت یا تنقیص و یا توزیع آن پیشروی تمام این رقابت ها و تفاوت ها را اگر فته نتوانسته است بلکه تفاوت ها و فوارق در بین افراد جزو امع پیر و ان هر دو مکتب و سائر افراد در مظاهر مادی و مظاهر معنوی و مظاهر نفسانی که بالای دو نوع مظاهر اولی مرتب میشود دمو جو داست که مظاهر مادی آنرا تفسا و ن در واردات و عوا ئد ترجمانی میکنند و مظاهر معنوی آن در تفاوت اخلاص، عقل، علم و فن و قوه اراده و باقی مهربت های خلقتی و طبعی پدیدار است و مظاهر فضائی آن که عبارت از شعور انسان نسبت بنو دشخص در مقابل دیگران میباشد و بحیث صحنه های تفاوت های فطری و کسبی عرض و جو دمو ده اندا نسکار از تاثیر این تفاوت ها در سائر اعمال بشری بدان می ماند که از روشنی آفتاب انکار شو دو اقناع به کفایت توازن مادی بهر طریق که باشد مفهوم فریب دادن خود دو دیگر دارد. بر وی این مقدمه نظام و مقرراتی متکفل رفع مشکلات بشری در سائر نواحی شده میتواند به تعدیل و توازن تمام دارائی های مادی و غیر مادی افراد و جو امع بشری موفق میگردد که ما نند نظام اسلام به تمام نواحی بشری اعم از مادی و روحی تماس مستقیم داشته باشد البته باز هم داشتن چنین نظام و مقررات نیز کافی نبوده و وقتی رفع مشکلات و کشمکش ها از ان انتظار برده شده میتواند که بحیث فکر خخل ناپذیر و عقیده در بین افراد جامعه حاکمیت داشته باشد و به تشریح و توضیح و اجرای اساسات آن به محاسبه و مسئولیت در برابر آنها قائل باشند اسلام با اهمیت این موضوع التفات خاص نموده در دیباچه قرآن کریم همین که عقید تمندان حقیقی قرآن را معرفی میکند و ممارر قنا هم ینفقون می فرماید هم ریشه اصلی ملکیت در ان بیان شده و هم بوظیفه بندگان در برابر ملکیت اشاره رفته است و در آیه ی کریمه دیگر می فرماید (نیکوئی تنها در ان نیست که روی های تان را بجانب مشرق و مغرب بگردانید بلکه در ان میباشد که مقرون با یمان بخدا و روز آخرت و فرشته گان و کتابها و پیغمبران با علاقه طبعی که بمال دارید آنرا بوابسته گان نزدیک و یتیمان و بیچارگان و زهر و ان و در خواست کنندگان و در خلاصی گردن مردم صرف کنید) بهر حال باصطلاح اهل مطبوعات موضوع نظام مالی و ملکیت و انتفاع از آن در راس مسائل روز واقع بنوده چه از نظر هدایات اسلامی و چه از لحاظ مشکلات اقتصادی و اجتماعی امروزه قبا بل مباحثه و تفصیل گفته میشود.

این حقیقت پیش از هر چیز قابل یاد آوی است که تشریح امثال این موضوعات حیاتی بمقاله و بیانیه و فتوی و یا بستن لبها و شکستن دندان قلم هادر رفع این مشکلات تأثیری وارد کرده نمیتواند زیرا

معدنه های خالی طبقه محتاج بمنطق صحیح و شکم های پر طبقه سرمایه دار به این وسائل خالی نمی گردند تنها چیزی که از آن امید معالجه بیهوده نخواهد بود و وضع مقررات دقیق عملی و تطبیق آنها گفته می شود و بس. این حقیقت به وضوح معلوم است که ارشادات اسلامی مشکلات اساسی مسلمین را حل میکند و عدالت اجتماعی را در بین توده های پیرو این آئین بمیان آورده ما را به عدالت در حکم. عدالت در مال. عدالت در وقت. عدالت در مزد رهنمونی میکند باری نسبت به تمام مسالک و مذاهب که یا بصورت استعاره یا به طور تقلید و یا بنام اشتراک در مدنیت به توده های اسلامی عرضه گردد پیروی مسلمانان از اساسات اسلامی بهتر و تامین عدالت اجتماعی در بین ملل مسلمان بوسیله تطبیق مقررات اسلامی آسانتر می باشد زیرا از یکطرف پرنسپ های اسلامی سرمایه معنوی داخلی مابوده به توریذ آن از خارج ضرورت نداریم و از جانب دیگر هزار و سه صد سال با ما همراه بوده مصاحب خیر و شروشریک نعمت و زحمت ماست و جذبات آن در ضمیر و مشاعر ما موجود است اگر خوب دقت شود تاثیر اسلام در عقائد مسلمین و رول آن در عدالت اجتماعی و رفع مشکلات حیاتی بحدیست که اجانب برای پیشبرد مرام های خود نقابی از مقررات اسلام و یادایان بمعنی عام می سازند و بخاطر می پروراند که اگر بتوانند از طریق نمایش جمال و کمال مبادی اسلام و سائر ادیان استفاده کرده التفات توده های اسلامی را بمرام خویش معطوف سازند باری مایه تاسف خواهد بود که مسلمین از عدالت اجتماعی اسلام کما ینبغی استفاده نکنند و آنچه را که خود دارند از بیگانه تمنا نمایند.

دین اسلام در موضوع ملکیت و انتفاع از آن یا به عباره دیگری درباره نظام مالی و اقتصادی مانند سائر موضوعات از راه های سه گانه (۱) توجیه (۲) تشریح (۳) تمرین پیش آمده هم در بیشتر از هفتاد آیه کریمه به صرف مال در راه خیر ترغیب و تشویق نموده از بخل و ممسکی نکوهش کرده است. هم قوانین ثابت و واضح برای توازن و تعادل سطح زندگانی طبقه ناتوان و جلوگیری از تمرکز سرمایه بدست طبقه محدود وضع نموده و هم چاره های عملی تا مین عدالت اجتماعی و رفع مشکلات مالی پیروان آئین اسلام را ازین ناحیه توضیح فرموده است که اینک بطور مختصر در طی عناوین چندی توضیح میشود.

۱- ملکیت فردی.

تأجائیکه از مقررات اسلام معلوم میشود این آئین به ملکیت فردی اعتراف دارد و آنرا حق ثابت هر فرد خوانده قرآن کریم (لر رجال نصیب مما اکتسبوا و للنساء نصیب مما اکتسبن برای مردان و زنان سهمی از کسب هر کدام شان میباشد) فرموده است در اثر این اعتراف

بصاحب مال توصیه کرده حفظ و صیانت اموالشان را از دزدی چور و چپاول و دست درازی بهر طریقه که باشد ضروری میخواند و به احترام این حق مجازاتی را در برابر اقدام به دزدی اموال مردم وضع نموده است و نتایج دیگری را از قبیل حق بیع . اجاره . رهن . هبه . وصیت توریث و غیره تصرفات حلال را به ملکیت فردی مرتب گردانیده است شرح تطورات و مراحل چگونگی استفاده از حق ملکیت که بالاخره به سرمایه داری انجام یافته و در اثر سوء استعمال این حق عواقب ناگواری از قبیل بوجود آمدن طبقات متفاوت و متخالف و متصادم و تاثیر سرمایه داری در سیاست و نفوذ سرمایه داران در وظایف حکومتی که موضوع را از ساحه اقتصاد به صحنه سیاست کشانیده است و در اثر احساسات این مشکلات و امثال آن ها جامعه بزرگی بوضع نظام اقتصادی دیگری پرداخته الغای ملکیت را ضروری خوانده اند و تامین عدالت اجتماعی را امر بوطه به تفویض ملکیت بدست دولت میدانند و از ملکیت شخصی ثانوی و عملی آن ابا می ورزند هم چنان تفصیل مبادی اشتراکیت معموله که بین جنبه اولی نظری تا تطبیق ثانوی و عملی آن فاصله به وجود آمده و تا هنوز در صحنه عمل مراحل تجربی خود را طی نکرده در معرض تحول معلوم میشود موضوع بحث این مقاله قرار گرفته نمی تواند و از انتقادات طرفین که بیکدیگر خود دارند صرف نظر می نمایم بلکه تنها به بیان هدایات اسلامی درباره ملکیت فردی و ملکیت اجتماعی و کناره ماندن مقررات آن از افراط های هر دو فرقه کفایت میکنیم .

مطابق ارشاد آیه کریمه (وانه لحب الخیر لشدید بدو ن اشتباه انسان در دوست داشتن منفعت محکم است) هر فرد انسان منفعت پرست یوده محبت و علاقه فطری به خیر شخصی از خصائص فطری انسان شناخته میشود و بموجب آیه دیگر قرآنی که قل لو انتم تمالکون خزائن رحمة ربی اذا لا مسکتکم خشیت الانفاق بگوای محمد هرگاه ملکیت خزانه های بی حد و نهایت رحمت الهی بدست شما باشد باز هم به امساك و تجمع آن می پردازید و از صرف آن بیم فقیری به خاطر تان نیگردد .

تجمع سرمایه و انداختن و عدم صرف آن نیز از جمله غرائز و میلان های فطری افراد انسانی شمرده میشود . در نظر اسلام این میلان و علاقه بمفاد شخصی باید زنده بماند زیرا عامل بزرگی برای فعالیت و باعث بذل مجاهدت میگردد . اسلام طرف دار نظامی میباشد که شوق و خوشنودی طبیعی فرد در آن مراعات شده بتواند البته سرحد مراعات این شوق انسانی در نگاه اسلام آنست که بضرر جامعه خاتمه پیدا نکند به این ملحوظ اولین مبداء اسلامی در پهلوی ملکیت فردی آنست که فرد را بحیث وکیل می شناسد چنان میداند که در برابر مجاهداتی که از طرف این وکیل در

راه از دیاد و بهبود امور ال موکل به جود می آید مصارف حیاتی و رفع احتیاجات او را مجاز میخواند در قرآن کریم میفوماید (آمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَانْفِقُوا مِمَّا جَعَلْکُمْ مُسْتَخْلَفِیْنَ فِیْهِ) بخداوند و رسول او ایمان آورید و از مالیکه خداوند در باره آن شمارا خلیفه خود گردانیده است بصرف پرسانید (در جای دیگری می فرماید (وَاَتَوْا مِنْ مَّالِ اللّٰهِ الَّذِیْ آتَاکُمْ) از آن مال خداوند که برای تان داده است به مستحقین بدهید) از این ارشادات قرآنی و امثال آنها این حقیقت بوضاحت معلوم میشود که تمام دارائی ها در نظر اسلام ملک خداوند میباشد و ملکیت فرد انسانی در آن بمفهوم حق تصرف و انتفاع میباشد که در حقیقت ملکیت نیز پیش از ان موجودیت حقیقتی دیگری بخود ندارد ازین جاست که طبق مقررات اسلامی این حق بکسی تفویض شده می تواند که صلاحیت و وظیفه خلافت الهی را داشت در اثر فقدان اهلیت در راه استفاده از این حق ضرری بسائر افراد جامعه از تصرف آن نشئت نکند چنانچه قرآن کریم میفرماید (وَلَا تَوْعَوْا السَّفَهَاءَ اَمْوَالِکُمْ الَّتِیْ جَعَلَ اللّٰهُ لَکُمْ قِیَامًا وَارْزُقُوْهُمْ وَاکْسُوْهُمْ) بمر دمان ساده لوح مالهای تان را که خداوند آنرا سبب استواری و موجودیت تان گردانیده است ندهید بلکه بدادن خوراک و پوشاک شان کمفایت نمائید) باساس این توصیه ی قرآنی حق تصرف در دارائی مربوط بر رشد عقلی و توان انجام وظیفه خلافت به حسن و ورت قرئر گرفته در صورتیکه مالک فاقد چنین اهلیت باشد نتایج طبیعی ملکیت بشمول حقوق تصرف متوقف میگردد بروی این اساس است که در مقررات اسلامی رئیس دولت و ارث مال، کسانی شناخته شده است که وارث دیگری از آنها باقی مانده باشد زیرا مال در اصل حقیقت مال جامعه بوده فرد بهیث مو طفی در ان تصرف میکنند هنگامیکه دوره وظیفه او خاتمه پیدا میکند مال به صاحب اصلی آن تسکیمینماید این مبداء اسلامی را نمی توان مبداء اشتراکیت قرار داد زیرا ملکیت فردی در حال وجود فرد و اهلیت و صلاحیت تصرف فرد داخل حدود و قیود معینه در نگاه اسلام از حقایق ثابتة پوده در آن مجال اشتباه باقی نمانده است البته تلفین این مبداء اسلامی فرد را هر چه خوبتر آماده میسازد که تکالیف مالی را باوصف سنگینی وازد یاد آن در راه بهبود جامعه پذیرفته بطیب خاطر و رضایت تمام آنرا انجام بدهد زیرا بزیر تاثیر این تلقین فرد مسلمان مال و دارائی خود را ملک عامه دانسته برای خود بیش از وظیفه تصرف و رفع احتیاجات حق دیگری را قابل نمی باشد و مانند سائر قائم مقام ها که ادای تکالیف صاحبان اصلی مال سبب خلق تنگی شان نمی شود فرد به ادای تکالیف اجتماعی تن دهی مینماید دین اسلام از اختصاص دوران سرمایه بدست یک طبقه محدود در آیه صریح قرآنی که (کُلٌّ لایکون دولت بین الاغنیاء منکم) فرموده است منع نموده است تا موازنه اقتصادی جامعه

برهم نشود و مفسد بزرگ اجتماعی علاوه از نشوونمای حسادت ذات البینی بوجو دنیايدو آنهمه معایب اخلاقی که از تجمع سرمایه بمشاهده رسیده و اسباب تنفر عامه را از سرمایه داران فراهم نموده است از بین برداشته شود .
وسائل ملکیت فردی .

برای جاوگیری از معایب فردی و اجتماعی تجمع سرمایه ، در دین اسلام دو نوع قیود پیش بینی شده است اول شرائطی که در وسائل ملکیت فردی گذاشته شده و بدون استعمال و بکار بردن این وسائل تصاحب شرعی اموال لا مالک صورت پذیر گرفته نمی شود (۲) شرایطیکه در تصرف و انتفاع از ملکیت وضع گردیده است با مراعات این دو نوع قیود اغلبا باتجمع سرمایه صورت واقعی پیدا کرده نمی تواند و یا منافع سرمایه های جمع شده به مجرای خیر عمومی جریان میابد باین ترتیب در مقررات اسلامی اساس بزرگ و مهمی که هم چاره و علاج مفسد را که از تجمع سرمایه هادر جوامع بشری بوجود آمده باشد کرده بتواند موجود است و هم پیش بینی برای عدم تکثر و تجمع سرمایه وجود دارد .

در سلسله وسایل ملکیت فردی و لین اساس اسلامی آنست که ملکیت بعضی انتفاع از مایملک را مربوط باجازه مالک حقیقی اموال و دارائی های یعنی شارع و مقنن اصلی قانون اسلامی می شناسد و ثبوت حق ملکیت فردی به اتفاق فقهای اسلامی موقوف باجازه شارع میباشد .
شارع اسلام اسباب اولی ملکیت را عبارت از مواد آتی میداند .

۱- شکار که از وسایل ابتدائی دوره حیات بشری بوده و تا هنوز هم مدرک هایدات یک طبقه مردم قرار دارد .

۲- آباد گردانیدن اراضی لامزروع که مالک نداشته باشد .

۳- استخراج معادن که چهار خمس مستخرجات طلا و نقره مالک مستخرج گرفته می شود و تفصیلات جدا گانه دارد .

۴- غنیمت و آلات حربی که در وقت غزا از کفار بدست مجاهدین مسلمین آمده باشد .

۵- مزدکاری که برای دیگران انجام داده شده باشد .

۶- مکافات خدمات عامه که از طرف اولوالامر پرداخته شده باشد :

۷- فقیری، مسکینی ، وظیفه داری جمع صدقات و غیره وسایل استحقاق زکوت مفروضه و سائر

صدقات بانها داده میشود و ملکیت آنها در اموال متذکره ثابت میگردد . این است اسباب ملکیت اموال

در نگاه اسلام که عرض شد دین اسلام ملکیت ماورایین اسباب از قبیل سرقت، رشوه، دست پر د قمار غصب و غیره طرق غیر قانونی قائل نگردیده منافعی را که از اموال حاصله یکی از راه ها و اسباب دیگری بدست آورده شود حرام میخورد و از نظر دقیق تمام اسباب ملکیت قانونی که دین اسلام آنها را سبب ملکیت می شناسد به استثنای یک ماده اخیر به نقطه جهد و بذل مساوی راجع گفته میشود باین ملحوظ فقط و فقط کار بحیث مرکز تملک و اسباب آن میباشد و کار و عمل بحیث مدار حیات و عامل آبادی زمین و خبر رسانی به جامعه بشری و حامی موجودیت انسان از آفت کسالت و هالت قرار دارد. تا وقتی که فعالیت سبب ملکیت باشد و از حق ملکیت فردی بداخل حد و د معینه استفاده شود جامعه از آن متضرر نمی گردد همینکه اراکمیت کار و فعالیت کاسته شد و دارائی و سرمایه داری سبب ازدیاد ملکیت و استئلال گردد ضرر آن به جامعه میرسد و در چنین وقت است که باید جامعه اسلامی بوضع اگر ازار ملکیت و طرق استحصال و تجمع اموال ملتفت شود و چرخ منحرف از جاده ملکیت را واپس به مژور اصلی آن عودت بدهد.

طرق توسعه ملکیت :

همان طوریکه دین اسلام در اصل ملکیت فردی مداخله مستقیم نموده اسباب آن را واضح گردانیده است راجع بطریقه های انکشاف ملکیت نیز هدایت داده و آنرا داخل انتظامات و قیود گردانیده است که بضرر جامعه، بصورت عمر می باب ضرر یک طبقه تمام نشود بروی این اساس بتوسعه و ازدیاد ملکیت و دارائی در داخل حدود قانونی اجازه داده آزادی تام را برای دهقان صانع و تاجر و سائر پیشه وران قائل میباشد تا در عائدات خود بافزایند و در حاصلات زراعتی و تولیدات صنعتی و مداخلات و تورید و اصدار اموال تجارتی ازدیاد نمایند اما در عین این وضع با احتکار و فرووریات و بکار انداختن راس المال از راه ربا و مردم فریبی و حق تلفی طبقه کارگر و بی مروتی در باره محتاجین اجازه نمیدهد و امثال این وسائل توسعه دارائی را که بضرر عامه تمام میشود حرام گردانیده است در این زمینه موضوع با که علاوه از بی عدالتی و بی عافه گری سر دخور آن منشاء دو خطر اجتماعی دیگری از قبیل تجمع و تکثر غیر محدود سرمایه و تفریق و دسته بندی در بین طبقات قرار دارد بحدی در نظر اسلام مدهش و گناه بزرگ است که قرآن کریم عدم امتناع از ان را اعلان محاربه و مقابله با خدا و رسول خوانده است متاسفانه این آفت خفیه در سرتاسر گیتی به سیستم های مختلفه و واج پیدا کرده باندازه در بین جوامع و ملل و امروزم معمول است که مانند سرطان در جسم جوامع ریشه دوانیده قطع آن از یک حصه مفیدی فایده نمیگردد و قطع کلی آن محتاج ایثار بزرگ جمعیت بشری میباشد در نظر اسلام

قرضهائیکه برای استهلاك و رفع احتیاجات مدیونین داده می شود یا برای انتاج و استفاده مدیون پرداخته شود. یکسان بوده استرداد آنها با از دنیا دادن و از دنیا بردن زیرا اساس استتاج مجاهدت و فعالیت شناخته شده سرمایه و سیله استتاج مستقیم قرار گرفته نمیتواند.

طریقه های استهلاك :

دین اسلام خطر های بزرگ فردی و اجتماعی را که از سوء استفاده از ملکیت و دارائی نشئت میکند زیر نظر گرفته برای استهلاك مال نیز مقررات مفیدی وضع نموده است برای مثال بصاحبان مال و دارائی اجازه نمی دهد که بخل و امساک را پیشه خود گردانیده از دارائی خود استناده نکنند هم چنان مصارف بی لزوم را حرام گردانیده مخالف اسراف و عیاشی و تنعمات مسرفانه میباشد و این هر دو جنبه افراط و تفریط استهلاك را یکجا ممنوع قرار داده در یک آیه قرآنی از آنها ممانعت کرده فرموده است که (ولا تجمل یدک مغلوله الی عنقک ولا تبسطها کل البسط دست های خود را بگردن خود بسته نکنید و از کشیدن کامل آنها نیز خود داری کنید) در آیه کریمه دیگری در باره توصیف بنده گان مخلص الهی میفرماید (والذین اذا انفقوا لم یسرفوا ولم یقتروا او کان بین ذلک قوا اما ایشان هنگامیکه مصرف میکنند نی بحد اسراف میرسانند و نی بخل و مساک مینمایند بلکه به رویه معتدل و استواری در بین اسراف و بخل می پردازند. اسراف در تنعم و عیاشی در نظر اسلام خطر بزرگ اجتماعی میباشد که زیان آن نه تنها بخود مسرف میرسد بلکه سبب شیوع مفاسد، فسق و فجور شده توازن حیاتی معنویات جامعه در اثر آن مختل میشود و در تولید تفریق بین طبقات و ایجاد بنفص و حسادت سهم قوی دارد قرآن کریم در جای که ضرر فرد عیاش و تنعم مسرفانه را بیان میکند و سقوط همت و کسالت و ضعف قوت آنها را توضیح میدهد می فرماید (واذا انزلت سورت ان آمنوا بالله وجاهدوا مع رسوله استاء ذنک اولوالعول منهم و قالوزنا نکن مع القاعدین هنگامیکه سورت نازل میشود و مطالبه میکند که بخدا و ندایمان آورید و با رسول او هم دست شده مجاهدت نمائید صاحبان تنعم و ثروت مند آن آنها اجازه میخواهند و میگویند هرگاه بامتقاعین و آنانیکه توان مجاهدت ندارند گذاشته شوند). همچنان خطر اجتماعی عیاشی و تنعم مسرفانه را قرآن بیان کرده میفرماید .

(ان المبذرين كانوا اخوان الشياطين) به تحقیق اسراف کنان برادران شیطان اند (آری این آیه ی کریمه پهلوی خطر بزرگ اجتماعی اسراف را نشان می دهد و آن را منشأ عمقا سد و تولید بنفص و عدالت در بین جامعه و مبداء فسق و دست بردن بکارهای ناگوار میداند البته چون برای سطح زندگی جوامع و سلل تعین رویه معتدل زندگانی دشوار است بنابراین اسراف در تنعم نیز

اشکال و اوضاع جداگانه پیدامیکنند برای مثال اشخاصیکه درین یک جامعه مرفه و آسوده حیات به سر می رند داشتن موتور و تلویزون و چند را دیو و منازل متعدد برای رهائش زمستان تا بستان شان اسراف خوانده نمی شود بلکه بحساب حیات عادی بوده پائین تر از آن حیات ذلیلانه گفته میشود که دین اسلام از آن نکوهش میکند البته در جامعه که اکثر افراد آن محتاج نان شب را روزی و لباس پوشاکه و آذوقه و ضروریات روزمره حیاتی خود باشند حیات مرفه که در قسم اول تمثیل گردیده داخل اسراف گفته میشود.

این بود چهره نظام مالی اسلام که به استغاده از کتب اسلامی عرض شد اکنون اگر بر میگردیم و از نهج جبراً مع اسلامی را در قسمت سیاست مالی و طریق ملکیت انتاج استهلاك تداول اموال تحت بررسی قرار میدهیم انحرافات و مشکلات روز افزونی در نظر دانستند اسلام به تفاوت های کم و بیش پیش چشم ما جلوه میکند یگانه منشاء این انحرافات و پیدایش مشکلات به نظر بنده آن است که در بین اکثر جوامع برای سائر شئون حیاتی از قبیل امنیت - دفاع - مواصلات و غیره انتظامات خاصی موجود است و مترراتی وضع شده بمعرض تطبیق گذاشته می شوند و ضمناً بطی برای تداول رکات و جلوگیری از تخلفات به لحاظ میرسد در حصه تأمین عدالت اجتماعی از هر گذر ترازن اقتصادی با لخصه او نه اع ملکیت استنتاج استهلاك. تداول اموال تریه ی اخلاقی و پرورش معنوی و هم آهنگ گردانیدن این هر دو نیرو های بشری همچنان دوحصه تنویه و انکشاف مادیات و جلوگیری از بطلان و عطلت در بین جوامع اسلامی بوعظ و خطابه کفایت داشته است مثلاً برای مجازات دزدی که خانه و یا مغازه و دوکان یکنفر را می دزدد پولیس و قوه انضباطی موجود است که حتی الا امسکان از وقوع سرقت جلوگیری می کند و اگر بوقوع رسید، آن گاه تحقیقات بعمل آمده متهم بمحاکمه قضاء کشانیده و تحت محاکمه قرار داده می شود اما برای جلوگیری از تجمع سرمایه و استنتاج ناجائز و استهلاك نامشروع و تداول اموال برخلاف ایجاب اخلاق اسلامی که در اثر آنها جامعه به اضرار اجتماعی سیاسی اقتصادی مواد می گردد در اکثر جوامع چاره جوئی نشده و مسئولیت و محاکمه پیش بینی نگردیده است امروز آن مرحله نیست که تهدید حدیث (لیس بمومن من شیع و جاره جائع الی جنبه ایمال ندارد شخصیکه خردش سیر و همسایه او به پهلوش گرسنه باشد) کارگر شود و سرمایه داران را بوضع پراگنده فقراء ملتفت گرداند. امروز حدیث شریف (اخشى ما اخشى علیکم مداومة النوم و الکسل از خطر بیم ناک تری که مرا به اندیشه می اندازد که سبب تباهی دین و جامعه ی اسلامی نشود دوام خراب و کسالت عطلت بیکاری سی باشد) طبقه و عاطل بیکار را بکار انداخته نمی تواند تادر راه بمیان آوردن توازن وضع اقتصادی و چاره اساسی اصلاح کند سبب تجمع دارائی یک طبقه و علاج منشاء اصلی انحطاط سویه زندگانی طبقه

دیگر با استفاده از اساسات دینی و مطالعه دقیق اوضاع مالی ملل مختلفه جهان ضروری میباشد .
متصدیان و دانشمندان امور اجتماعی باید مواد آتی را تحت توجه و تطبیق قرار بدهند و مشکلات

موجوده و آینده ی محیط شان را عادی و سطحی نه پندارند تا نظام و اساس های اسلام بوجرد بیاید .

۱ - تثبیت معیار سویی زنده گانی - جامعه مطابق ایجاب اوسط عادات مجموعه ی هر ملت .

۲ - وضع متورات عادلانه راجع به اسباب ملکیت ازدیاد و توسعه ملکیت استهلاك .

۳ - جلوگیری از اسباب نامشروع تجمع سرمایه .

۴ - وضع انتظامات نهایت دقیق برای استفاده مستقل جامعه از دارائی سرشار سرمایه داران .

۵ - توجه نهائی برای تامین وسایل حیاتی طبقه بی بضاعت .

سطح زندگانی عمومی افراد توده را میتوان مایه اسراف و بخل قرار داد و به بلند رفتن آن از مرحله اسراف و تخفیف داد و یا بالعکس با پایان آمدن دائره ی اسراف را توسعه بخشید . به تفصیل بیشتری هدايات اسلامي در باره ی سیاست مالی ضرورتی نمی بینم زیرا کتب و مائلی متعددی درین رشته نگاشته شده و بدسترس علاقه مندان مطالعه موجود است تنها چیزی که قابل گفتن به نظر می رسد این است که از نگاه اسلام مبدا ی آفات اقتصادی و اجتماعی ملکیت فردی نباشد بلکه طریقه ی ملکیت طریقه ی نمو ی ملکیت ، طریقه ی استهلاك ، طریقه ی تداول اموال گفته می شود و بعوض الغای ملکیت میتوان ترتیب ملکیت و انتاج و استهلاك و تداول اموال را اصلاح نمود ، مشکلات عاید را از این نواحی سر فو ج نمود در نظر آنانی که مطالعات اسلامی دارند طرح این سوال که آیا سیاست مالی در اسلام با اساس نظام سرمایه داری یا کمونستی یا سوسیالیستی مبنی میباشد بکلی بیجا معلوم می شود بلکه نظام مالی اسلام از خود موجودیت مستقل و علی حده دارد که در اساس آن محاسن هر کدام نظام های معموله ملحوظ گردیده و از جنبه های مضرات آنها خرد داری شده درین نظام اخلاق و معنویات با مادیات هم آهنگ شده . مشکلات جامعه را به نیروی همدستی مادیات و معنویات سر فو ج می گرداند . خلاصه نظام مالی اسلام را میتوان در مبحث مواد و عناوین آتی یاد آوری نمود .

۱ - اهمیت ملکیت و دارائی مفید که اسلام آنرا وسیله زندگانی میداند و به حین تدبیر و ازدیاد آن ترغیب کرده در حدیث شریف فرموده است (نعم المال الصالح للرجل الصالح) مال نیکو برای مرد نیکو کار سزاوارستایش است . (من مات دون ماله فهو شهید) کسی که در راه مدافعه از مال خود بمیرد شهید است .

۲ - لزوم کسب و کار بالای اشخاص که به آن قدرت داشته باشند حضرت محمد (ص) فرموده

اند (احدی مانند طعامی که بدست خورد آنرا حاصل نموده باشد طعام بهتری نخورده است و حضرت داد از مزد کار خود امرار حیات می نمودند .

۳ - استخراج و کشف ثروت های طبیعی و استفاده از آنها که قرآن کریم به آن تشویق کرده فرموده است (الم تر و ان الله سخر لکم مافی السموة و مافی الارض و اسیغ علیکم نعمته ظاهرة و باطنه) آیا نمی بینید که خداوند تمام چیزهای موجود زمین و آسمان را برای شما مسخر گردانیده و نعمت های علنی و پوشیده خود را بشما ارزانی فرموده است .

۴ - تحریم طریقه های کسب مضر از قبیل ربا - قمار - و غیره که استفاده مال در مقابل عمل و کار نباشد یا عوض چیزهای مضر از قبیل خمر خنزیر مواد مخدره .

۵ - تقارب در سطح زندگانی مردم و تهیه وسائل حیاتی و آسوده گئی توده از طریق همدستی و معاونت های مالی و آروض حسنه .

۶ - احترام مالکیت عمومی در حدودی که با مصالح عمومی معارض نباشد . در حدیث شریف است که (کل المسلم حرام دمه و عرضه و ماله و لا ضرر و لا ضرار) تمام چیزهای مسلمان بالای مسلمان حرام است خون و آب و مال او نی ضرر رسانیدن و نی قبول ضرر از اخلاق اسلامی میباشد .

۷ - ادخال سیستم اقتصادی در پروگرام های درسی پوهنخی ها و مقایسه آن با سیستم اقتصادی در اسلام اما باین همه باید گفت که حکومت . سیاست قوانین - اسوایح مشکلات اقتصادی ، اجتماعی ، سیاسی ، ملی و دولتی مردم را گاهی هم بدون از همدستی اخلاق و بیداری ضمیر و تربیه و انکشاف ذهنیت اجتماعی حل کرده نمیتواند بنابراین جوامع اسلامی باید قبل از همه از روش اسلام درین باره پیروی کرده با اتخاذ ترتیب مکمل و مفصل برای تطبیق اساسات اسلام و تزریق آن در وجود مردم به پردازند و از تعلیمات حیاتی اسلام به پهلوی پیشبرد صنائع ، استخراج معادن ، آبیاری اراضی و صحراهای قابل زرع و سایر وسائلی که در توازن و اعتدال و بلند بردن سطح مادی زندگانی مردم موثر باشد استفاده نمایند .

درخواست مراجعت و دقت در اطراف نظام مالی اسلام را نباید ارتجاع نامید بلکه عنوان صحیح آن مطالبه بحق و عدالت و پیروی قانون طبیعی در سائر اعمال و تصرفات و معادلات بشری میباشد . اسلام برای عقل در تمام چیزها حق حکمیت را قائل شده نظام های اسلامی خواه اقتصادی و خواه اجتماعی است و خواه دینی با اساس عقل بنا یافته در پیشگاه عقل بر تسایم نهاده و با آن دست موافقه داده است .

جهان در یک سال گذشته

م، فرهنگ

اگر خواسته باشیم اوضاع سیاسی جهان را در سالی که گذشت در یک جمله خلاصه کنیم باید بگوئیم که این سال - سال آغاز یا تجدید مذاکرات در بین قوت های بزرگ شرق و غرب بود. شکی نیست که قبل از آن هم مذاکرات در بین این دو دسته چه از مجرای دیپلوماسی و چه در موسسه ملل متحد و اجزای آن در زمینه های مختلف جریان داشت اما بعد از کنفرانس نا کام وزرای خارجه در برلین در سال ۱۹۵۵ مذاکرات به سریه بلند در بین آنها قطع گردیده بود و خوف آن میرفت که این خلیج روز بروز عمیق تر گردیده با تولید بدگمانیهای جدید و تشدید بدگمانیهای سابق راه مفاهمه را در بین دول بزرگ بکلی مسدود سازد. تماس های که در سال گذشته در بین رجال بزرگ شرق و غرب صورت گرفت و از آن همه مهمترین مسافرت های که قرار است سران دو دولت شوروی و آمریکا در آینده قریب به کشورهای یکدیگر بکنند تا احدى این اندیشه را تخفیف ندهد است که چه هنوز نمی توان گفت که آیا این تماس ها دنیا چه انجام جنگ سرد خواهد بود و یا تنها ظهور و لغو آن در نظر خواهد بود اما این نکته مسلم است که پیشرفت های جدید تکنیک در هواپیما و موشک و سایر اختراعات را که در این دوره رس قاره پیمایان و انصراف و جلوگیری از جنگ را در تمام جهان تقویت نموده و هماهنگی و جد بشن را بکار انداخته تا وسایل جنگی را بر رزمه که در اوضاع کنونی یک وسیله تقاض منطوری باشد (برای رفع اختلافات بین المللی بکار کنند.

مذاکرات اساسی در بین شرق و غرب در زمان گذشته حین مسافرت بیک میلان صدر اعظم انگلستان در شوروی آغاز شده اگر چه در بین مسافرت که نظر غرب بیشتر جنبه اکتشافی داشت هیچ یک از قضایای بزرگ مورد اختلاف در بین دو دولت یادو بلاک حل نشد اما این نکته کلی اعلان شد که جانبین از جنگ دور تر بوده تصمیم دارند تا هر گونه اختلافی را که در بین آنها موجود باشد و یا در آینده ظهور کند از طریق مذاکره و مفاهمه حل کنند. این نکته بذات خود بسیار تازه گی زداشت چه قبلاً هم در میثاق ملل متحد بحث یکی از اصول اساسی آن موسسه قبول شده بود اما تصدیق مجدد و تکرار آن از طرف دو دولت بزرگ مربوط به دو دسته مخالف صف فضای مساعدی در زمینه مناسبات بین المللی فراهم کرد که انعقاد کنفرانس وزرای خارجه در ژینو یکی از نتایج آن بود.

از طرف دیگر در دولت بزرگ شوروی و امریکا که در واقع کلید جنگ و صلح در دست آنهاست باو صف اختلافات شدیدی که با نظر یکدیگر دارند در بن سال تمایل خرد را به

تماس و مذاکره مستقیم ابراز نمودند. علاوه بر مسافرت معاونین صدراعظم شوروی و معاون رئیس جمهور آمریکا به کشورهای همدیگر درین اواخر اعلان شد که روسای درجه اول دو کشور یعنی خرو سچف و آیزنهاور نیز به مسافرت به ممالک یکدیگر دعوت شده اند و قرار است این مسافرت ها در دو ماه آینده صورت بگیرد.

باین صورت تمام تحولاتی که در چنه ماه اخیر در ساحه سیاست رخ داده همه به تدریج به تماس و مذاکره در بین دو بلاک متوجه می باشد.

موضوع انعقاد کنفرانس سران دول که تا چندین پیش مشکوک بنظر میرسید حالا تقریباً از مسامات است و حتی بعضی ها (بشمول صدراعظم انگلستان) قدمی فراتر گذاشته عقیده دارند که باید چندین کنفرانس عالی دایر گردد و مسائل مهم مورد اختلاف را که خطر جنگ از آن احساس میشود حل کند.

راجع به علل این تحول که در ظرف چند ماه اخیر رویه غرب را برویه شرق نزدیک ساخته تبصره های مختلف صورت گرفته است. در ابتداء وقتی که میک میلان به مفاهمه با شوروی ها آغاز کرد بعضی ها آنرا به عوامل سطحی محلی از قبیل انتخابات آیدوی انگلستان و جاه طلبی برتانیه برای بدست آوردن قیادت سیاسی غرب و امثال آن تعبیر نموده و قعرز یاد بآن ندادند.

اما بعد ها وقتی که آمریکا درین صحنه وارد گردید و بادعوت از صدراعظم شوروی

نیکیتا خرو سچف

دوایت ایزنهاور

رویه‌ی سابق خود را بطور آتی و غیر مترقب تغیر داد معلوم شد که علل عمیق تر و اساسی تر در کار است که دول بزرگ را بمذاکره بایکدی بگروا دار می سازد .

یکی از این علل ~~کلا~~ جال مسئول و متفکر در همه جا از آن باندیشه می باشد انتشار علم و تخنیک ذروی در ممالک مختلف جهان است . فعلاً تنها سه کشور بزرگ امریکا ، شوروی و انگلستان دارای بمب های ذروی و هیدروژنی میباشند و احتمال دارد به بسیار زودی فرانسه نیز به آنها ملحق شود . اما طوری که اکادمی علوم و هنر های امریکا تحقیق نموده یازده کشور دیگر نیز وسایل اقتصادی ، علمی و تخنیکی را برای ساختن اسلحه ی مذکور در دست دارند و اگر اراده کنند تا چند سال دیگر می توانند با سلاح مذکور مجهز شوند . کشور های مذکور عبارتند از جمهوریت مردم چین ، آلمان غربی ، کانادا ، جاپان ، ایتالیا ، هند ، آلمان شرقی ، چکوسلواکیا ، بلژیک سویدن و سویس .

هر کس می داند که با افزایش یا تعداد دولی که با اسلحه ذروی مجهز باشند احتمال استعمال اسلحه مذکور زیادت می یابد و شاید در مرحله ثانی و ثالث آنقدر عام شود که اطمینان به عدم استعمال آن بکلی از بین برود .

یگانه وسیله جلوگیری ازین پیش آمد آنست که در هر حلقه فعلی در حالی که هنوز عده قوت های ذروی در جهان محدود است دول بزرگ اختلافات خود را حل نموده ذریعه قرار دادهای بین المللی از شیوع مزید جاه طلبی خطرناک ذروی جلوگیری کنند ورنه ممکن است تا دوازه سال دیگر این چانس بکلی از دست برود رقابت ذروی بانام عراقب ناگوار آن به پیمان و وسیع در بین ملل آغاز شود .

عامل مهم دیگر ضروریات اقتصادی مردم جهان است که بتدریج مسابقه دول بزرگ را از ساحه تصمیمات به ساحه اقتصادی انتقال میدهد مسابقه برای بهتر ساختن حیات مردم در خود کشور های بزرگ و مسابقه برای کمک بیشتر و موثر تر با سایر کشور ها (خصوصاً کشور های کم ارتقا) مید ان جدید و بی خطری است که رقابتی بتوانند بدون دغدغه خاطر رقابت خود را با آن متوجه نموده حریف را مغلوب سازند . پلان هفت ساله جدید شوروی جهان غرب را بمسابقه درین ساحه دعوت میکند . باینکه این نوع مسابقه هنوز در برابر دوسالاح اساسی جنگ سرد اعنی مسابقه تصمیمات و تبلیغات مقام سوم دارد اما روز بروز اهمیت آن بیشتر محسوس می شود و می توان امیدوار شد که در آینده جانشین آن دو گردیده یک نوع مبارزه جدید را در جهان معمول سازد که همه از آن مستفید شوند واحدی از آن زیان نه بیند .

پس از عرض این مقدمه حالا بشرح حوادث مهم سال پرداخته بدو آقضا یا ی بزرگ و عمده را که دارای تاثیر و اهمیت جهانی بوده است بیان می کنیم بعد از آن بشرح تحولات داخلی و محلی هر کشور می پردازیم :

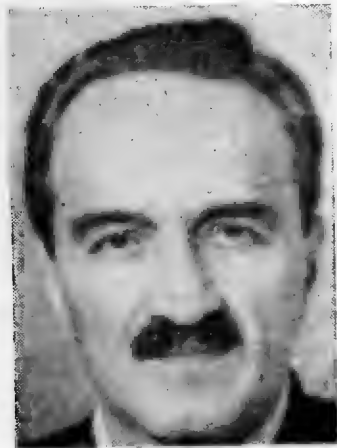

در موسسه ملل متحد

سیار دوهمین دلار سالانه مجمع عمومی ملل متحد در ۲۵ سنبله ۱۳۳۷ در نیویارک افتتاح گردیده حسب معمول تقریباً سه ماه دایر بود. اگرچه درین دوره نیز موضوعات متعدده

نکسن

میکویان

به مجمع ارائه شد اما چون فضای مذاکرات هنوز با غبار جنگ سرد و دسته بندی ها مملو بود مجلس موفق نشد تصمیمات مفیدی که عملاً به حل قضایا کمک کند اتخاذ نماید. در آغاز جلسات یک اختلاف نظر عمیق در مورد انتخاب رئیس رخ داد. بر حسب تعاملی که در مجمع برقرار شده در هر سال باید رئیس نویت از یکی از مناطق و تقسیمات جغرافیایی جهان انتخاب شود درین سال ریاست با کشورهای عربی بهود و حکومت لبنان شارل مالک به نویت وزیر خارجه آن کشور را نامزد این مقام ساخت. اما این در موقعی بود که جنگ داخلی لبنان به ضرر حکومتی که مالک در آن شرکت داشت ختم می شد و همه کس میدادست که نه تنها عمر وزارت به پایان رسیده بلکه سیاستی که وی اختیار کرده بوده از طرف اکثریت مردم رد شده است. معذالک مشارالیه علی الرغم کشور های عربی که وزیر خارجه سودان را نامزد ساخته بودند با پشتیبانی دول غربی کامیاب شد و این انتخاب از آغاز امر قضای گرفته مجمع را گرفته تر ساخت.

مهمترین موضوعی که به مجمع ارائه شد مسئله الجزایر بود که قبلاً نیز چند بار در مجلس طرح شده اما تصمیمات مجمع در آن باره بی اثر مانده بود. نمایندگان کشورهای آسیایی و آفریقایی از مجمع تقاضا کردند

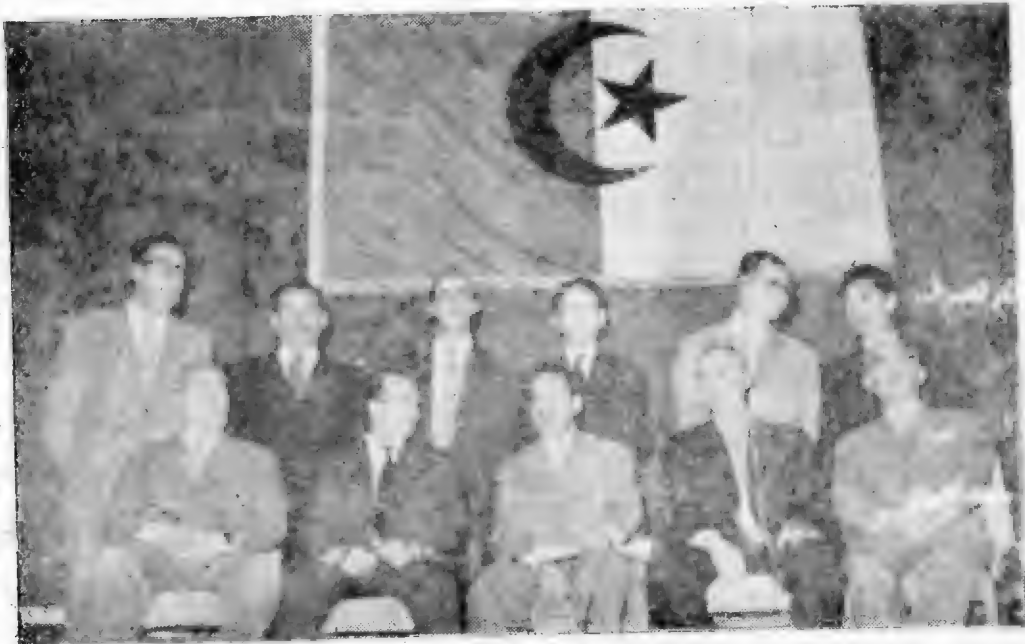
تا تصویب نامه واضح تری را که بموجب آن فرانسه به خاتمه دادن جنگ در آن کشور و احترام حق تعیین سرنوشت مردم آن مکلف می شد تصویب نماید. این پیشنهاد با یکت رای

کمتر از نصاب ضروری دولت رد گردید و بجای آن یک تصویب مبهم و بی نتیجه دیگر صادر شد که طبقا فرانسه هیچگونه ترتیب اثر با آن ندارد.

دو مورد اخیر ای کامیسیون فرعی خلع سلاح چون دول بر رگ را جمع اعضای آن به موافقت نرسیدند چنین فیصله شد که تمام کشورهای عضو موسسه در آن شرکت داشته باشند. اما این تصمیم نیز به حیث یک لفظ مرده باقی مانده فعلا در انتظار اصول یک موافقه نامه در بین دول بزرگ درین زمینه مذاکرات راجع به خلع سلاح عمومی بکلی متروک است.

از جمله سایر موضوعات مربوط به خلع سلاح مسئله کنترل فضای خارجی که با ایجاد قمرهای مصنوعی اهمیت خاص پیدا کرده بطور جدی در مجمع عمومی مطرح گردید و یک کمیته مرکب از ۱۸ کشور برای مطالعه آن تعیین شد. اما چون دولت شوروی که درین زمینه بر سایر ممالک پیش قدم میباشد با ترکیب این کمیته موافقت نکرد این تصویب نیز بلا اثر ماند.

مهمترین کامیابی موسسه درین سال موضوع آزادی توگولند فرانسوی بود که قرار شد با مراجعه به آراء عمومی در سال ۱۹۴۰ عملی گردد. (توگولند سرزمینی است در افریقای مرکزی که قبل از جنگ اول جهانی متعلق با آلمان بود و بعد از آن به قیمومت فرانسه سپرده شد و قرار است سر از سال آینده در جمله کشورهای آزاد افریقا وارد گردد.)

کابینه‌ی الجزایر شخص‌نشین در وسط (فرحت عباس)

۱- از طرف دیگر دارالانشای موسسه در تحت اداره همدانشی عمومی در تحفیف بحرانیهای بین المللی نقش موثری داشت همیشولد پس از آنکه ضمناً یک مسافرت به کشور شرق میانه در تابستان سال ۱۳۳۷ تصویبات مجمع عمومی فوق العاده را در مورد رفع بحران منطقه‌ی مذکور بمشوریه دول ذی‌علاقه در محل اجرا گذاشت در اخیر زمستان یک عده از کشورهای جهان بشمول اتحاد شوروی مسافرت نموده باز مامداران آنها را جمع به طریقی تحفیف کشیدگی هامذا کرده کرد و در موقع شدت بحران پرلین همکاری ملل متحد را در حل یک قسمت از قضایا که به همکاری موسسه مذکور احتیاج دارد پیشنهاد نمود. این تشیقات که با احتیاط و مآل اندیشی خاص از طرف منشی عمومی صورت گرفت توام با عملیات موفقیت آمیز پولیس و ناظرین بین المللی در شرق میانه بتدریج اعتماد عامه را بموسسه ملل تزویج نمود و در زمینه مساعدتری نسبت به سابق برای موسسه مذکور در رفع مناقشات بین المللی فراهم کرده است.

ساحه‌ی دیگری که در آن فعالیت موسسه ملل متحد بصورت موثر و مشر دوام داشت ساحه‌ی فعالیت اجنسی‌های اختصاصی و تشکیلات منطقه‌ی بود که در وزیر و وزیر در انکشاف امور اقتصادی، اجتماعی صحت و فرهنگی جهان نقش بزرگتری بازی میکنند و عده بیشتر مردم در نقاط مختلف جهان از همکاری آن مستفیده می‌شوند.

بعضی ازین موسسات مثل بانک جهانی علامه از اجرای وظایف اختصاصی خود در حل مناقشات مالی و اقتصادی در بین ممالک نیز نقش میانجی را انجام میدهند، چنانچه مساعی آن در سال گذشته

لیونید وچنی

جلال باکیر

جمال عبدالناصر

د دروغ اختلافات مالی در بین جمهوریت عربی، متحدو انگلستان او یکطرف و آغا مسذا کرات در بین هند و پاکستان در مورد تقسیم آبهای پنجاب از طرف دیگر مورد بحث ده است.

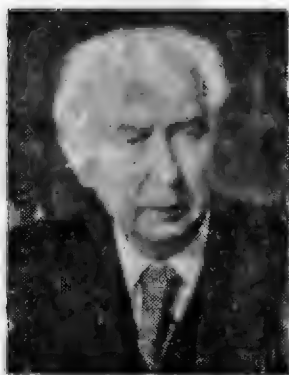
مسئله‌ی خلع سلاح، قطع انفجارات و جلوگیری از حملات ناگهانی:

مسئله‌ی خلع سلاح و وجوه مختلف آن از قبیل تحریم و تخریب اسلحه‌ی ذروی، قطع انفجارات آزمایشی، جلوگیری از حملات ناگهانی و امثال آن اگر چه از چند سال باینطرف در آجندای مذاکرات مجمع عمومی داخل است اما مذاکرات اساسی در آن باره غالباً در خارج موسسه‌ی در بین یک عده محدود داندول بزرگ صورت می‌گیرد. در سالی که گذشت از جمله‌ی این مسائل قطع انفجارات آزمایشی و جلوگیری از حملات غیر مترقب بیشتر موضوع بحث بود. موضوع دومی در او اسط ماه

عقرب در کنفرانس مرکب از نمایندگان ده کشور، پنج کشور از جبهه غرب (آمریکا، انگلستان، فرانسه، ایتالیا و کانادا) و پنج کشور از جبهه شرق (اتحاد شوروی، پولند، چکوسلواکیا، رومانیه و بلغاریه) طرح گردید دول شرقی پیشنهادهای مهمی درین موضوع مبنی بر تاسیس مناطق بیطرف

و نظارت ارائه نمودند. اما نمایندگان غرب از مباحثه راجع به موضوعات مذکور خودداری نموده ادعا کردند که وظیفه‌ی کنفرانس تنها مطالعه و سایل فنی جلوگیری از این حملات می‌باشد نه مباحثه‌ی اساسی در متن موضوع و در اثر این اختلاف کنفرانس بدون نتیجه ملتوی گردید.

برعکس کنفرانس قطع انفجارات آزمایشی که آن هم در او ائل عقرب در ژنیو در بین سه دولت شوروی، انگلستان و امریکا دایر گردید تا امروز دوام دارد. این کنفرانس بر اساس راپور فنی متخصصین که امکان کشف هر گونه انفجار ذروی را تصدیق کرده اند تا کنون یک قسمت از مواد

پروفیسر هویس

جنرال دوگول

عبدالکریم قاسم

قر از دادنی را که باید درین زمینه منعقد گردد تهیه کرده اساهنوز پارم مسائل من جمله مسئله اعضای مراکز نظارت بین المللی باقی مانده که مذاکرات در ژنیو در اطراف آن جریان دارد . این مذاکرات که افکار عامه در تمام کشورها بشدت از آن پشتیبانی می کنند نتیجه ی سریعی را از آن توقع دارد یکی از جنبه های مثبت جریانات سیاسی سال گذشته بود . و در صورت کامیابی آن امید است راه برای یک سلسله پیشرفت های دیگر در زمینه خلع سلاح عمومی و مسایل مربوط با آن باز شود .

کنفرانس ژنیو و مسئله ی آلمان

مسئله ی آلمان که بدون شبهه مهمترین موضوع اختلاف شرق و غرب می باشد از فردای روزی که متحدین در پایان جنگ دوم خاکن کشور را اشغال کردند آغاز یافته و با شدت کم و زیاد تا امروز دوام دارد .

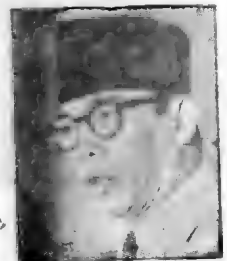
در ماه عقرب سال گذشته دولت شوروی از دول غربی تقاضا کرد تا برلین غربی را (که به شکل یک جزیره متعلق به غرب در داخل خاک آلمان شرقی واقع است) تخلیه کنند . دولت مذکور پیشنهاد کرد که بجای رژیم اشغالی فوئی یک شهر آزاد در آن جانشکیل گردد اما اگر تلاشش بانه موافقتی درین باره حاصل نشود دولت شوروی مراقبت خطوط مواصلات را در بین برلین غربی و جهان غرب بدولت آلمان شرقی واگذار خواهد شد . کنفرانس وزرای خارجه ی دول غربی که در ماه قوس در پاریس دایر گردید این پیشنهاد را رد کرد و متعاقب آن دولت شوروی پیشنهاد وسیع تری را جع به مسئله ی عمومی آلمان ترتیب نموده از دول غربی تقاضا کرد تا کنفرانسی مرکب از نمایندگان ۲۲ کشوری که در جنگ دوام جهانی با آلمان در حالت جنگ بود دایر شود و موضوع انعقاد معاهده ی صلح با آن کشور بر اساس پروژه های که از طرف دولت شوروی در آن باره ترتیب

عبدالناس

شهزاده مولای بن حسن

سکاربی

شده بود در آن طرح گردد. ضمناً دولت شوروی باز یکبار تصمیم سیاسی خود را اتخاذ کرد که اگر دول غرب و آلمان غربی با مضای معاهده‌ی صالح راضی نشوند دولت مذکور معاهده‌ی جداگانه با آلمان شرق امضاء خواهد کرد.

دول غربی بجواب اظهار داشتند که به عقیده‌ی آنها آنچه در مسئله آلمان اولتر اهمیت دارد تقاضای اتحاد مجدد آن کشور است که باید پیش از عقد معاهده صالح صورت بگیرد و براساس آن شوروی تقاضا کرد ند تا با این شرایط در مورد قسمت آلمان برای این منظور موافقت نماید.

نظریات متضاد دول مذکور درین زمینه قبلاً هم معلوم بود اما آنچه دین بار با اختلاف آنها شکل جدی تر می‌دهد و در تصمیم شوروی در مورد امضای معاهده صالح جداگانه با جمهوریت دیموکراتیک آلمان است که خطوط مواضات برلین غربی را بدولت مذکور متصل می‌سازد در صورت وقوع چنین امر دول غربی مجبور میشوند یا با استعمال قوه متوسل گردیده خطر بروز جنگ را قبول کنند یا اینکه به نحوی از انحاء با دولت آلمان شرقی داخل مذاکره شده احیاناً آنرا بر سمیت بشناسند.

پس از تبادل یک سلسله یادداشت بالاخره طرفین موافقه نمودند که برای مطالعه این موضوع و سایر قضایای مورد اختلاف کنفرانس مرکب از وزرای خارجه چهار دولت بزرگ تشکیل بدهند که نمایندگان دو دولت آلمانی هم در آن شرکت داشته باشند. همچنان با تأیید پیشنهاد شوروی موافقه شد که موضوع شرکت نمایندگان بعضی از کشورهای دیگر در جلسه دو کشور پولند و چکوسلواکیا نیز در خود کنفرانس وزرای خارجه زیر بحث گرفته شود.

ویلیم پیوکی

آدناور

چوئن لای

کنفرانس وزرای خارجه در ماه ثور در ژنیو دایر گردیده پس از یک کشمکش ابتدائی وزرای خارجه دو دولت آلمانی نیز بحیث ناظر با حق اظهار رای در آن شرکت کردند. کنفرانس طی جلسه های متعدد که بایک وقفه سه هفته آن مجموعاً درحدود ده هفته طول کشید مسئله برلین و آلمان را زیر غور گرفت بعضی ازین جلسه های علنی و رسمی بود و بعضی دیگر درین وزرای خارجه چهار دولت بزرگ و یک عده از مشاوران آنها بدون اشتراك وزرای خارجه دو دولت آلمانی بطورخصوصی حضرت میگریفت. در نتیجه این مذاکرات دولت شروی حاضر شد مدتی را که قبلاً برای حل مسئله برلین پیشنهاد کرده بود تا یکسال و هشت ده ماه تمدید کنند و هم موافقه کرد که یک عده محدود از قوای غرب در شهر آزاد برلین باقی بمانند دولت غربی نیز موافقه کردند تعداد قوای نظامی خود را در برلین غربی به پیمانته نامی محدود سازند اما چون نظریات جانبین در اساس باهم مخالف بود بالاخره کنفرانس بدون حصول نتیجه تام مدت نامعلوم ملتوی گردید و چنین قرارداد داده شد که وقت ومحل اجلاس آینده آن از طریق دیپلوماسی تعیین گردد.

در حال حاضر چنین تلقی میشود که وزرای خارجه در حال مسئله برلین و آلمان تا کاملاً شده اند اما این تا کامی بمعنی تا کامی وقطع مذاکرات درین شرق و غرب نمیشد. برعکس انتظار میرود که بعد از تماس دو جانبه سران امریکا و شوروی کنفرانس عالی سران چهار دولت انعقاد یافته این قضیه را به سویه بلندتر مورد مطالعه قرار دهد و شاید راه حل مناسبی که برای جانبین قابل قبول باشد پیدا کنند.

بمعرفان شرق اقصی:

بحران بزرگ شرق اقصی که ناشی از تصمیم جمهوریت مردم چین باالعاق جزیره تایپئی (یافار موسا) با آن دولت و تصمیم متقابل دولت امریکا به جلوگیری ازین امر و حمایت از رژیم چیانگ کای شک است.

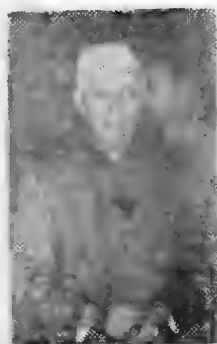
گرو میسکو

کوزلوف

میکه میلن

نهر و

در تابستان گذشته باثر بمبار دمان جزایر ساحلی کیمای و ما تسو از طرف جمهوریت مردم چین به نقطه غلیان رسید. خوف آن میرفت که جنگ بزرگی در آن سامان برپا گردد. اما بعد از چند تصادم در بین قوای هوایی و بحری جانبین در ماه سنبله سفرای امریکا و جمهوریت مردم چین در وارسا با هم ملاقات نموده سلسله مذاکراتی را که قبلا در ژنیو قطع شده بود از سر گرفتند. این مذاکرات تا کتون بدون سر و صدا و ام دار داما از اعلان اخیر حکومت امریکا که باز هم با پذیرفته شدن جمهوریت مردم چین در ملل متحد مخالفت خواهد کرد معلوم میشود که هنوز به نتیجه مثبتی نرسیده است.

درین تازگی هایدک سلسله تصادمات در کشور لایس در بین حکومت و دستجات مصالح کمونیست رخ داد و چون متاثر که لاوس جزو قرار داد سال ۱۹۵۴ ژنیو راجع به حل قضیه عمومی هند چین میباشد یک سلسله مذاکرات در بین دول شا مل کنفرانس و اعضای متار که هند چین آغاز شد. اما نا کتون حکومت لایس به تجدید وظایف کمیسیون متار که که از کشور هند، کانا داو پولند مرکب است موافقه نکرده است.

حزب دست چپ بت لاو که رهبر عملیات ضد حکومت در لاوس میباشد یک پروگرام نه فقره ای را برای قیام مجدد امنیت در آن کشور طرح نموده که مهمترین نکات آن بیطرفی لاوس و اخراج صدامت منصفان امریکا بی از آن کشور تشکیل یک کابینه مختلط و رهبری زعمای دست چپ از حبس میباشد.

هرتو

دالسن فقیه

روابط جمهوریّت مردم چین و جمهوریّت هند که در گذشته بسیار صمیمی بود در این سال با ترخاوت تبت تیرگسی احتمیلا رکیرد. در ماه حمل یک سلسله اغتشاشات در تبت علیه جمهوریّت مردم چین رخ داد و متعاقب آن اعلان شد که دلای لامار هبر مذهبی و سیاسی تبت از مقرر خود خارج شده است. چند روز بعد ازان دلای لامار سرحد دهند رسیده تقاضای پناهندگی سیاسی نمود حکومت هند از وی با احترام زیاد پذیرایی کرد و نهرو صدراعظم آن کشور طی چندین بیانیه جمهوریّت مردم چین را به تقضی عهده راجع با احترام آزادی داد خلی تبت متهم نمود در مقابل جمهوریّت مردم چین هند رابطه تجاریک، دسیسه و مدارا خله در ایران کشور مسئول شمرد و این کشیدگی هنوز دوام دارد.

معدالک حکومت هند مثل سالهای گذشته باز یکبار به موسسه ملی متحد پیشنهاد کرد تا مسأله پذیرفته شدن جمهوریّت مردم چین در آن موسسه در دستور مذاکرات مجمع عمومی گرفته شود حکومت امریکا طوری که قبلاً اشاره کردیم مخالفت خود را با آن اعلان نمود.

اوضاع شرق میانه

اوضاع شرق میانه در این سال نسبت به دو سال گذشته آرام تر بود قوای امریکا و انگلستان که در تابستان گذشته به لبنان وارد شده بودند با اثر موافقتی که در جلسه فوق العاده مجمع عمومی در بین کشورهای عربی حاصل شد آن دو کشور را ترک گفتند.

میشی کریف

عبدالحق حمونه

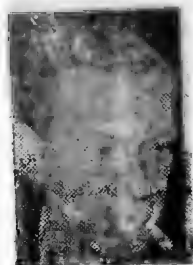

همرشیولد

جنرال شهاب رئیس جمهور وکرامی صدر اعظم جدید لبنان طرح آیزنهاور را ترک گفته دوباره به سیاست بی طرفی رجوع نمودند. اما از طرف دیگر روابط دزین جمهوریت عربی متحد و عراق که در بدو تأسیس رژیم جدید بسیار دوستانه بود بتدریج سرد شده با لآخره به مخالفت و جنگ تبلیغات منجر گردید.

این مخالفت بدو در داخل عراق در بین جنرال عبدالکریم قاسم رهبر کودتا و همکاران نزدیک او عبدالسلام عارف شروع گردید. عارف که به حزب بعث اتکا داشت ملی خواست عراق به جمهوریت عربی متحد ملحق شود اما قاسم باین امر ارضی نبود. وی بدو عارف را بحیث سفیر کبیر به بیون فرستاد اما چون وی بدون اجازه از آنجا به بغداد بازگشت بلافاصله او را توقیف و محاکمه نمود. عارف بجرم توطئه علیه رژیم باعدام محکوم شد اما این حکم هنوز از طرف قاسم تأیید نشده است، در همین موقع نمایندگان احزاب بعث و استقلال از کابینه ی ائتلافی عبدالکریم قاسم استعفاء دادند و جای ایشان توسط نمایندگان حزب دیموکرات آزاد و سایر دستجات دست چپ پر شد.

چندی بعد یک شورش نظامی در موصل از طرف عبدالوهاب شواف قوماندان عسکری آن منطقه رخ داد. اگرچه این حرکت بزودی سقوط نمود و روسای آن بقتل رسیدند اما جمال عبدالناصر رئیس جمهوریت عربی علناً از شورشیان حمایت نموده عبدالکریم قاسم را به عنوان همکار و آله دست کمونیسم مورد حمله قرار داد و روابط دو کشور به متتها درجه تیره شد. در داخل عراق حکومت جدید پیمان بغداد و طرح آیزنهاور را ترک گفته قوای هوایی برتانیه را از پایگاه هبانیه اخراج کرد و در جمعی اصلاحات اجتماعی قانونی برای تجدید ملکیت وضع نمود که بموجب آن یک قسمت از املاک زمینداران بزرگ به دهقانان بی زمین تقسیم می شود.

کودمو ورویل

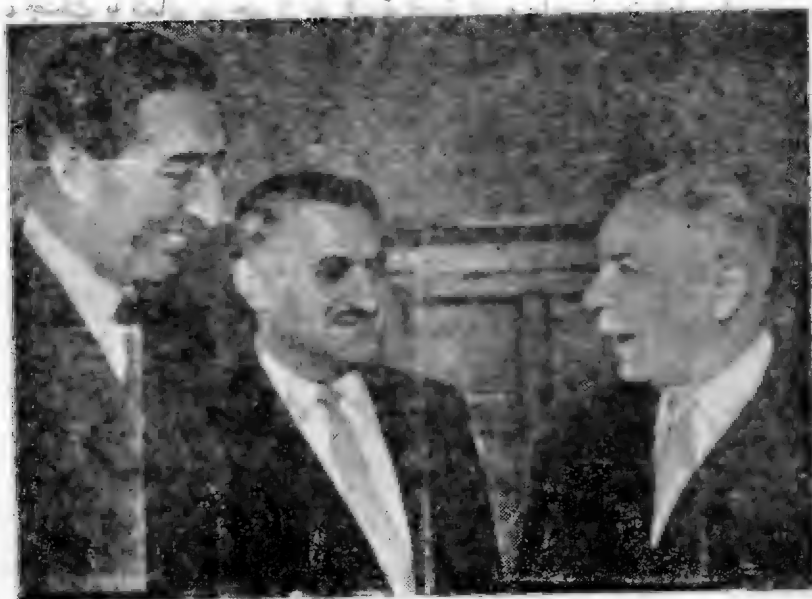
سراسقف مکار یوس

در موقع اولین سالگرد انقلاب عبدالکریم قاسم کابینه اش را ترمیم نموده یک عده اشخاص جدید را در آن وارد نمود که بنا بر ادعای جراید قاهره سه نفر از آنها مربوط به حزب کمونیست می باشد. درین موقع برای بار اول در تاریخ یک نفر زن نیز به عضویت کابینه ی عراق قبول گردید.

دو همین حادثه ی بزرگ داخلی عراق نیز در همین

موقع بصورت تصادم در بین دستجات مختلف مردم در کرکوک رخ داد که طی آن بیش از صد نفر از طرفداران احزاب راست و دست چپ به قتل رسیدند. اما جمهوریت عربی متحد درین سال اختلافاتش را در مورد مسائل ناشی از حادثه شبه سال پیش کانال سوئز با انگلستان حل نموده دوباره روابط تجاری را با آن کشور برقرار کرد. ضمناً بعد از آنکه جمال ناصر طی چندین خطابه بر سیاست اتحاد شوروی در شرق میانه حمله نمود و یک عده از کمونیستها در سوریه دستگیر شدند دولت امریکا کمکهای اقتصادی خود را با آن کشور از سر گرفت با وصف آن دولت شوروی یک اعتبار بالغ بر چهار صد میلیون روبل برای انجام مرحله اول بند عالی اسوان منظور نموده نقشه جدیدی برای بند مذکور طرح کرد که قرار است در ماه اکتوبر امسال کار تطبیق آن آغاز شود.

در همسایه‌ی به جنوبی جمهوریت عربی یعنی در سودان نیز درین سال یک کودتای نظامی رخ داده جنرال عبود رئیس ارکان حزب آن کشور زمام امور را بدست گرفت. اما با وصف این کودتا که ام تحول عمیقی در اوضاع داخلی یا سیاست خارجی آن کشور رخ نداده است.

والا حضرت سردار محمد نعیم وزیر امور خارجه و معاون صدارت عظمی با جلالتمآب وروشیلوف «در سفر اخیر شان - بماسکو»

نهضت بزرگ افریقا

نهضت آزادی خواهی در افریقا که در چند سال پیش آغاز نموده بود درین سال باوج شدت و کمال رسید. در الجزایر با وصف سخت گیری شدید و ظالمانه قوای فرانسه که هدف آن مرعوب ساختن اهالی بود جهاد بزرگ ملی علیه استعمار دوام داشت. علاوه بر جنگهای بزرگ در نقاط مختلف الجزیره که در آن فرقه های مکمل اردوی فرانسه باتمام تجهیزات عصری شرکت داشتند در داخل خاک فرانسه نیز الجزایر بیک سلسله عملیات شدید پرداخته مراکز صنعتی و خطوط مواصلات را مورد تعرض قرار دادند. درین ضمن ژاک سو ستل زعيم بزرگ مخالفین آزادی الجزایر نیز مورد حمله قرار گرفت اما از قتل نجات یافت. در ماه سنبله اولین حکومت آزاد الجزایر تحت ریاست فرحت عباس در قاهره تشکیل گردید و از طرف کشورهای عربی و بعضی کشورهای دیگر بر سمیت شناخته شد.

دو گول اعلان کرد که حاضر است با این حکومت را جمع به متار که در الجزایر داخل مذاکره شود اما چون ساحه ی مذاکرات را بطور قبلی به متار که یعنی صرف نظر نمودن قوای ملی از مبارزه علیه فرانسویها محدود ساخت حکومت الجزایر آزاد این پیشنهاد را رد نمود و فعلاً دول آسیایی و افریقایی در صدد آنند که موضوع را دوباره در مجمع عمومی ملل متحد طرح کنند در عین حال جنگ با کمال بیرحمی از طرف قوای فرانسه علیه ملیون ادامه داده می شود و با اینکه قوای فرانسه نیز تلفات سنگین را متحمل می شود اما تلفات ملیون بقدری سنگین است که وجدان بشریت را نا آرام ساخته و از هر طرف صدای اعتراض و احتجاج علیه رویه ی نژاد پرستانه بلند است.

در سایر مستعمرات افریقایی فرانسه بر اساس قانون اساسی جدید آن کشور مراجعه به آراء عمومی صورت گرفت و با اثر آن تنها مستعمره ی گینی استقلال تام را اختیار کرده از جامعه ی فرانسوی خارج شد. در سایر مستعمرات فرانسه حکومت های دارای آزادی محدود داخلی تشکیل شد اما عناصر آزادی خواه باین وضع موافقت نمودند و در اکثر نقاط علی الخصوص در افریقای مرکزی تصادمات خونینی درین حکومت های بومی طرفدار فرانسه و اهالی رخ داد که بقتل هزاران نفر منجر شد.

در مستعمرات انگلیسی افریقا نیز مبارزه علیه رژیم استعماری با شدت ادامه داشت و درین سال کانون آن در افریقای مرکزی یعنی رودیشیا و نیاسالند واقع بود. دولت برتانیه مصمم است درین منطقه یک دولت جدید بر اساس فدرال (یعنی اتحادی) تشکیل نموده زمام امور آنرا

به اقلیت انگلیس نژاد منطقه مذکور تفویض نماید. بزرگترین مقاومت درین سال از طرف اهالی نیاسالند که قرار است جبراً در این اتحادیه شامل ساخته شود صورت گرفت. حکومت رودیشیا زعمای کانگرس ملی را توقیف نموده اعلان کرد که دسیسه‌ای از طرف کانگرس مذکور برای قتل تمام اروپائیان ترتیب شده بود. اعتراضات علیه رویه تشدد آمیز حکومت مذکور در تمام نقاط حتی در خود انگلستان صورت گرفت و حزب کارگر سیاست حکومت را در آفریقا مورد انتقاد قرار داده درصد آن شد که در انتخابات آینده از آن علیه حکومت محافظه کار استفاده نماید. حکومت انگلستان برای آرام ساختن افکار عامه یک هیئت دولتی را در تحت ریاست دلون به آفریقا اعزام نمود تا در خرد محل راجع به مدعیات حکومت نیاسالند تحقیقات نماید. راپور این هیئت که درین اواخر انتشار یافت نشان میدهد که ادعای حکومت رودیشیا در مورد طرح دسیسه برای قتل عام اروپائیان بکلی غلط بوده و حکومت مذکور آنرا بحیث یک دستاویز برای اجرای عملیات شدید علیه آزادی خواهان جعل کرده بود. معذالک هنوز دکتور بندازیم زعم کانگرس ملی نیاسالند در حبس می باشد و فشار و شدت علیه آزادی خواهان همچنان دوام دارد.

یکی از خصوصیات بارز نهضت آزادی خواهی آفریقا درین سال تقویه روح اتحاد و همکاری در بین ملل و ممالک مختلف آن قاره بود که در آن کشورهای آزاد و غیر آزاد علی السویه سهم گرفته صف واحدی در برابر استعمار و تفوق نژادی تشکیل دادند. باین سلسله دو کنفرانس بین المللی آفریقایی یکی در اکرا پایتخت گانا و دیگری در مونروویا پایتخت لیبریا تشکیل گردیده موضوعات مختلف مربوط به آن قاره و قضایای خاص مثل موضوع الجزیره، نیاسالند و تبعیض نژادی را در آفریقای جنوبی تحت مطالعه گرفت همچنان کشورهای آزاد آفریقایی بطور دسته جمعی علیه تصمیم دولت فرانسه دایر به اجرای آزمایش های ذروی آن کشور در صحرای آفریقا احتجاج کردند.

از طرف دیگر برای تامین اتحاد کاملتر در بین ملل آفریقا صدراعظم گانا و گینئی تشکیل یک اتحادیه را از دو کشور مذکور اعلان کردند و قرار آنست پس از آنکه در سال آینده استقلال یک عده کشورهای آفریقایی دیگر مثل نیجیریا، کامرون، توگولند و سومالی لند اعلان شد کنفرانسی از تمام کشورهای آزاد آفریقایی تشکیل گردیده موضوع فدراسیون آفریقا را زیر مطالعه بگیرد.

مسئله قبرس

پس از چند سال کشمکش که در ضمن آن هم مردمان جزیره قبرس و هم قوای اشغال کننده برتانیه متحمل تلفات زیاد شدند بالاخره سه دولت انگلستان، یونان و ترکیه باتشکیل یک دولت آزاد در آن جزیره موافقه کردند. این موافقه که بدو در بین صدر اعظمان ترکیه و یرنان در زوریخ حاصل شد در کنفرانس لندن از طرف دولت برتانیه نیز تأیید گردید و بموجب آن قرار است یک حکومت آزاد که ۷۰ فیصد از یونانیان و ۳۰ فیصد از ترکمان قبرس مرکب باشد در آن جزیره تشکیل گردد. اما حکومت مذکور اجازه نخواهد داشت در حال یا آینده به یونان ملحق شود. مکاربوس زعمیونانیان قبرس به آن جزیره باز گشته فعلاً باتفاق زعمای ترکمان و مامورین برتانیوی مشغول تطبیق این نقشه میباشد اما گریواس رهبر جمعیت ایو کاکه در چند سال اخیر عملیات زیرزمینی را در آن جزیره علیه قوای برتانیه اداره میکرد و حالا به یونان رفته علیه این موافقه نامه قیام نموده و مردم جزیره را بمقاومت با آن تحریک میکند.

تحولات کیوبا و اوضاع امریکای لاتین

در جزیره کیوبا حکومت دیکتاتوری جنرال تبستیا که از سالیان دراز با قدرت تمام در آنجا حکمرانی داشت در برابر قیام عناصر مخالف مربوط به احزاب دست چپ مقاومت نتوانسته سقوط کرد جنرال تبستیا شخصاً به جمهوریت دومینیکن نزد تروخیلو دیکتاتور آن کشور پناه برد اما یک عده از همکاران او گرفتار و اعدام شدند. حکومت جدید بر اساس دیموکراسی در تحت ریاست فیدل کاسترو رهبر انقلاب تشکیل گردید و بیک سلسله اصلاحات که مهمترین آن محدود ساختن ملکیت زمین است آغاز کرد. از آنجا که قسمت بزرگ زمینی های زراعتی کیوبا در دست شرکت های خارجی مخصوصاً شرکت های قندسازی امریکا می باشد یک نوع کشیدگی در بین رژیم فعلی کیوبا و ممالک متحده امریکا موجود است. ضمناً در داخل کیوبا نیز از طرف بعضی عناصر بشدت با این قانون مخالفت می شود. چنانچه دروتیا اولین رئیس جمهور رژیم جدید نیز در جمله مخالفین آن شامل بود و با اثر مخالفت وی کاسترو از مقام صدارت استعفاء داد اما بحمايت عامه درباره این عهد را بدست گرفت و اروتیا از صحنه خارج شد. اخیراً با زیک توطئه علیه رژیم فعلی کشف گردید که باثر آن عده بزرگی توقیف شدند. در سایر مناطق امریکای لاتین نیز کشمکش درین دوقوه دیکتاتوری و دیموکراسی دوام داشت و طوری که درین سال معلوم

گردید درین ساحه بزرگ که سالها به هرج و مرج سیاسی گرفتار بود حالا در نتیجه انکشاف تدریجی اوضاع اقتصادی و فرهنگی زمینه برای تشکیل دولت های پایدار پارلمانی مساعدتر شده است.

اندونیزیا

داکتر سوکارناتورئیس جمهور اندونیزیا پلان خود را در مورد «دیموکراسی رهبری شده» که در واقع یک پلان انتقالی در بین دیکتاتوری و دیموکراسی می باشد توسط فرمان در محل اجرا گذاشت و قانون اساسی سال ۱۹۴۵ را که اصول دیموکراسی مذکور در آن درج است دوباره نافذ ساخت.

بدون سوکارنو سعی کرد این کار را توسط پارلمان سابق اجرا نماید مع هذا پس از تقدیم پیشنهاد خود ش برای یک دوره طولانی به سمالیک خارجه سفر کرد اما پارلمان پیشنهاد او را تصویب نه نمود و قبل از مراجعت رئیس جمهور جنرال ناسوتیان رئیس ارکان حرب عمومی فعالیت سیاسی احزاب را ممنوع قرار داده اختیارات را بدست گرفت درین موقع احتمال بان میرفت که در اندونیزیا نیز یک حکومت نظامی قایم شود اما رئیس جمهور در بازگشت پلان خود را توسط فرمان عملی نموده فعالیت سیاسی را در داخل حدود معین دوباره آزاد ساخت و کابینه مختلطی مرکب از نمایندگان احزاب وارد و تشکیل نمود که خود ش علاوه بر مقام ریاست جمهور ی در آن مقام ریاست وزراء را نیز بعهده دارد.

در عین حال هنوز بقایای شورشیان در نقاط مختلف اندونیزیا خصوصاً در جزیره سوماترا و سلیبس موجود می باشد و یکی از وظایف اساسی حکومت جدید قلع و قمع عناصر مذکور است.

سنگاپور

بموجب موافقتی که قبلاً حاصل شده بود درین سال آزادی داخلی سنگاپور اعلان گردید و اداره امور داخلی آن کشور بحکومت کیو که از عناصردست چپ مرکب است تفویض گردید قرار است عتق ریب مذاکرات در بین حکومت های سنگاپور و ملایا برای تشکیل یک اتحادیه آغاز گردد در سنگاپور اکثریت نفوس را مهاجرین چینی تشکیل میدهند که صدراعظم فعلی هم از جمله ایشان است.

در ملایا هم عده بزرگ مهاجرین چینی سکونت دارند اما حکومت ملایا برای ایشان حقوق

مسایه نده و نظر باین اختلاف موافقت د و حکومت برای تشکیل یک اتحادیه در مرحله فعلی دشوار بنظر میرسد از طرف دیگر انگلیسها هم با وصف دادن آزادی داخلی هنوز حاضر نیستند کشتورل سنگاپور را بکلی از دست بدهند مع هذا مرحله فعلی در تاریخ آن منطقه بیشتر مرحله تصد و امتحان می باشد نه مرحله فیصله و قرار نهایی.

هند

واقعہ برجسته در این سال در کشور هند مجادلات دامنه دار سیاسی در ایالت کرالا بود که بالاخره به انحلال مجلس و عزل حکومت کمونیست آن ایالت منجر گردید حکومت کمونیست در کرالا سه سال پیش از این بعد از غلبه حزب مذکور در انتخابات تشکیل گردید احزاب مخالف که در موقع انتخابات از یکدیگر جدا بودند بعد از تشکیل اولین کابینه کمونیست در تحت اداره نموده پادعلیه حکومت باهم اتحاد نموده بیک سلسله تحریکات آغاز کردند.

در سال گذشته پس از انتشار قانون جدید تعلیمات و مدارس تحریکات مخالفین بصورت مقاطعه بامدارس و منع طلاب و مامورین از ورود به دوا و مدارس شدت اختیار کرد بطوری که حکومت مجبور بود هر روز در حدود یک هزار نفر را بجرم قانون شکنی توقیف نماید.

پس از آنکه مدتی این اوضاع دوام داشت رئیس جمهور هند به پیشنهاد حکومت مرکزی پارلمان کرالا را منحل نموده کابینه آنرا عزل کرد و بجای آن حکومت ریاست جمهوری را که توسط حاکم ایالت تطبیق خواهد شد در آنجا برقرار نمود. قرار است بزودی تاریخ انتخابات جدید اعلان شود. در ساحه های اقتصادی در این سال کشور هند با بکار انداختن دو فابریکه جدید فولاد سازی هریک بظرفیت یک میلیون تن بزرگترین فیروزی پلان پنج ساله دوم را حاصل کرد مشکلات اسماعری که یک سال پیش اقتصاد آنرا تحت فشار قرار داده بود با اثر کمک مشترک بانک بین المللی و کشورهای غربی تا حدی تخفیف یافته در این اواخر یک اعتبار جدید بالغ بر یک و نیم ملیار درو بل از دولت شوروی بدست آورد که راه را برای تطبیق نقشه های بزرگتر در پلان سوم بساز می نماید.

پاکستان

در پاکستان هم از این سال تحولات بزرگ رخ داد که در نتیجه آن ظواهر دیمو کراسی مصنوعی نیز از بین رفته یک حکومت دیکتاتوری نظامی خالص تشکیل شد.

در ماه میزان پس از آنکه کابینه ائتلافی ملک فیروز خان نون در اثر مخالفت در بین احزاب متوازن گردید اسکندر میرزا رئیس جمهور وقت کابینه و مجلس موسسان را منحل نموده قانون اساسی را فسخ کرد و یک حکومت نظامی در تحت اداره جنرال محمد ایوب خان قوماندان کل قوای پاکستان

تشکیل داد بزودی معلوم شد که عامل اصلی این حرکت خود جنرال ایوب خان بوده است چه هنوز سه هفته از اعلان اولی نگذشته بود که رئیس جمهور نیز استعفاء کرد و جنرال محمد ایوب خان بحیثیت رئیس جمهور تمام اقتدار را بدست گرفت.

حکومت جدید در مرحله اول از یکطرف بر عناصر آزادیخواه و مترقی فشار آورده پادشاه خان و خان عبدالصمد خان رهبران بزرگ پښتونستان و بهاشانی زعیم بنگال شرقی را توقیف نمود از طرف دیگر یک عده از سیاسیون و مامورین سابق را هم بجرم رشوه خوری و خیانت به محاکمه کشید اما بعد از چندی این هنگامه ها آرام گردیده فعلا حکومت صاحب منصبان نظامی با یک وعده مجمل راجع به طرح قانون اساسی جدید و انتخابات در آینده دوام دارد.

در زمینه سیاست خارجی درین سال یک قرار داد نظامی جدید در بین پاکستان و امریکا با مضاء رسید که که موجب تشویش و اعتراض همسایگان آن کشور مثل افغانستان، هند و شوروی گردد از طرف دیگر هیئتی که از طرف حکومت امریکا برای مطالعه تسلیحات پاکستان و استفاده ی آن از کمک های امریکامقرر شده بود در راه پور خود اعلان کرد که اردو تسلیحات پاکستان بیش از احتیاج آن کشور بوده و اکثر کمک های که بآن داده میشد حیف و میل میشود؛ با اثر انتشار این را پور یک رد عمل شدید در کانگرس امریکا در برابر کمک نظامی بپاکستان ظهور نمود که در نتیجه آن مبلغی از پیشنهاد رئیس جمهور در تحت این عنوان کاسته شد و فعلا تاحدی موجب سردی روابط در بین آن دو کشور گردیده است.

جمهوریت مردم چین

در ماهه س اعلان شد که ماوتسه تونگ اراده ندارد در دوره آینده برای ا حراز مقام ریاست جمهوری کاندید شود. در او اخر حمل کانگرس مشورتی جمهوریت مردم چین اجلاس نموده بجای ما و تسی تونگ لیو شا و چی را که او هم یکی از رهبران سابقه دار حزب کمونیست میباشد بحیث رئیس جمهور انتخاب کرد؛ ما و وظیفه منشی عمومی حزب را بدست گرفته قرار است حالا بیشتر وقت خود را با امور حزبی صرف نماید.

در تحت قوای جمهوریت مردم چین شورش محلی را که از طرف بعضی قبایل آغاز و در مرا حل مابعد به شهر لاسه مرکز آن سرایت کرده بود خاموش ساخت و یک کمیته تربیات برای عملی نمودن اصلاحات جدید که در آن جمله اصلاح وضع زمینداری نیز شامل میباشد در تحت ریاست پنچن لا ما قاید دوم مذهبی تبت تشکیل گردید و در مجاز اقتصادی پیشرفتهای سریع چین بر اساس دو مین پلان پنجساله دوام داشته در اکثر

موارد خصوصاً در مورد صنایع سنگینی از هدفهای پلان تجا و ز نموده است انتظار میرود در سال جاری چین از نظر تولید ذغال در دنیا مقام سوم را بعد از امریکا و شوروی و از نظر تولید فولاد مقام پنجم را (بعد از امریکا، شوروی، آلمان غربی و انگلستان) حاصل کند.

اتحاد شوروی

در ماه دلو بیست و یکمین کانگرس حزب کمونیست اتحاد شوروی در مسکو تشکیل گردید پلان جدید هفت ساله را که قبلاً از طرف کمیته مرکزی منظور شده بود تصویب کرد، بموجب این پلان که از شروع سال ۱۹۵۵ تا اواخر ۱۹۶۵ را در بر میگیرد قرار است صنایع سنگین در شوروی در حدود ۸۰ فیصد و صنایع مصرفی در حدود پنجاه فیصد افزایش یابد و زمینه مساعد فراهم گردد تا در جریان هشت سال آینده (که دوره پلان بعد خواهد بود) دولت شوروی مقام اول را از نظر تولید و تکنیک و رفاهیت عامه در جهان احراز کند نتایج شش ماه اول تطبیق این پلان که اخیراً نشر گردیده چنین نشان میدهد که سرعت انکشاف در شقوق مختلف نسبت به سرعتهای که در پلان پیش بینی شده بود بزرگتر می باشد و از حال این احتمال بعید نیست که شاید پلان هفت ساله در مدت شش سال یا کمتر از آن تکمیل شود.

در ساحه تکنیک دولت شوروی آغاز سال ۱۹۵۹ عیسوی یک راکت را با استقامت کره ماه پر تاب کرد که بقا صله کمتر از پنجهزار کیلومتر از کره مذکور عبور نموده بحیث اولین قمر مصنوعی کیهانی بدور کره آفتاب بگردش آمد.

در ماه سرطان اولین نمایشگاه صنعت و تکنیک و فرهنگ شوروی در نیویارک افتتاح گردید و کوزلوف معاون اول صدراعظم شوروی که باین مناسبت با امریکا رفته بود از شهرهای مختلف آن کشور دیدن نموده توسعه تجارت را در بین دو کشور با جدیت تمام تقاضا کرد چندی بعد از آن نکسن معاون رئیس جمهور امریکا نمایشگاه آن کشور را در مسکو افتتاح کرد.

جمهوریت اتحادی آلمان

واقعه برجسته در جمهوریت اتحادی آلمان اختلاف نظر شدیدی بود که در بین دو نفر از زعمای درجه اول حزب دیموکرات های مسیحی یعنی داکتر ادنا و صدراعظم آن کشور و داکتر ایرهارت معاون صدراعظم و وزیر اقتصاد آن رخ داد چندی قبل ادینا و که سنش از ۸۴ تجاوز نموده اعلان کرد که در نظر دارد مقام صدارت را ترک نموده کاندید مقام ریاست جمهوری آن کشور شود. طبعاً درین موقع موضوع صدارت ایرهارت که شخص دوم حزب مذکور بود بر سر زبانها افتاده و ایرهارت نیز طی چند بیانییه آنرا بطور ضمنی تأیید کرد. اما چندی بعد در موقعیکه ایرهارت

مشغول مسافرت بامریکا بود ادناورا اعلان کرد که از تصمیم خود دایر بر ترك مقام صدارت منصرف گردیده است باثر این حادثه بحرانی در روبا بط بین وی و ایر هارت بلکه در داخل حزب دیموکرات های مسیحی رخ داد که بهر طوری بود تحت کنترل آمد و در انتخاب رئیس جمهور که چندی بعد در برلین غربی صورت گرفت لوبکه کاندید حزب مذکور برشمید کاندید حزب سوسیال دیموکرات غالب گردید. بحیث رئیس جمهور جدید انتخاب شد.

اقتصادیات آلمان غربی درین سال از رکود خفیفی که در سال گذشته بآن مصاف شده بود رهایی یافته دوباره سیر انکشافی اش را از سر گرفت وستون اصلی بازاریار مشترک کشورهای اروپای غربی گردید.

فرانسه

در ماه میزان قانون اساسی جدید فرانسه که مطابق نظریات دوگول راجع به تقویه حکومت مرکزی و قوه اجرائیه ترتیب یافته بود در نتیجه مراجعه به آراء عامه از طرف اکثریت مردم تأیید گردید در ماه قوس اولین انتخابات عمومی بر اساس قانون اساسی جدید صورت گرفت. درین انتخابات ۷۱ کرسی برای الجزایر تعیین شده بود که از آن جمله ۲۷ کرسی مخصوص مهاجرین فرانسوی و ۴۴ کرسی متعلق به عرب ها بود چون عناصر ملی تماماً با انتخابات مقاطعة کرده بودند کرسی های عربی هم بلا منازع بدست عناصر طرفدار فرانسه افتاد؛ در خود فرانسه حزب کمونیست که یگانه حریف بزرگ جنرال دوگول بود در حدود بیست فیصد از آرای خود در نسبت به انتخابات پیشتر از دست داد اما در نتیجه ترتیبات خاص قانون انتخابات تعداد نمایندگان آن از یکصد و چهل نفر به ده نفر تنزل کرد.

در ماه جدی با انتخاب جنرال دوگول بحیث رئیس جمهور فرانسه جمهوریت پنجم رسماً افتتاح گردید و مثل دوری زعمیم دست راست از طرف دوگول بحیث صدراعظم انتخاب شد اما بموجب قانون اساسی جدید اختیارات واقعی تماماً متعلق به رئیس جمهور است.

بعد از تصفیه امور داخلی دوگول بامور خارجی فرانسه متوجه گردیده در مورد الجزیره طوریکه قبلاً ذکر نمودیم زعمای حکومت آزاد را برای مذاکره در اطراف شرایط متارکه به پاریس دعوت کرد. اما چون این دعوت به لحن حاکمانه صورت گرفته و احتمال مذاکره راجع باینده سیاسی الجزایر را قبلاً طرد میکرد از طرف حکومت آزاد رد شد و جنگ در آن کشور دوام یافت.

در برابر متحدین غربی دوگول رویه جدی تری در پیش گرفته تشکیل یک کمیته عالی را

د رېیمان اطلس مرکب از سه کشور امریکا، انگلستان و فرانسه تقاضا کرد. اما این پیشنهاد هم از طرف دودولت بزرگ و هم از طرف سایر اعضای پیمان با سردی تلقی گردید و بعد آن دوگول قوای بحری فرانسه را از تحت قوایمانی پیمان اطلس خارج کرد.

وقتی که موضوع تا سیس پایگاه‌های، راکت امریکائی در کشورهای اروپای غربی زیر بحث آمد دوگول تقاضا کرد تا فرانسه هم در کنترل پایگاه‌های مذکور و هم در کنترل بمب‌های ذروی و هیدروژنی که در خاک آن نگهداری می‌شود سهم بگیرد دولت امریکا اطلاعات خود را در مورد اسلحه ذروی در اختیار آن بگذارد.

چون این تقاضا هم از طرف امریکا قبول نشد فرانسه خروج اسلحه ذروی و طیارات حامل آنرا از خاک خود تقاضا کرد که با آن قوایمانی قوای اطلس اسلحه مذکور را با آلمان غربی و انگلستان انتقال داد.

در ساحه سیاست بین‌المللی و اقتصاد فرانسه نسبت به سایر دول غربی به جمهوری اتحادیه آلمان نزدیک‌تر بود چنانچه از مداخلات انگلستان در بازار مشترک جلوگیری نمود. اولین اتحادیه اقتصادی غرب اروپا با توافق آلمان غربی ایتالیا و سه کشور بنلوکس (بازیگ، هالند و لوکزامبورگ) بوجود آمد.

انگلستان

چون سال گذشته آخرین سال دوره فعلی پارلمان بود مبارزه در بین دو حزب محافظه کار و کارگر شدت اختیار نموده طرفین سعی داشتند بهتر ترتیبی که ممکن شود افکار عامه را جلب کنند. حزب کارگر سیاست حکومت را در مورد آفریقا آلمان بیشتر از همه را جمع به اسلحه ذروی که افکار عامه انگلستان بسیار بآن متوجه می‌باشد تحت انتشار گرفت. حزب مذکور اعلان کرد که انگلستان بطوریکه جانبی بدون توجه به نتیجه مذاکرات (ژنیو) از آرایش‌های ذروی برای همیشه صرف نظر نموده و حاضر است در تشکیل یک کلوب غیر ذروی مرکب از کشورهای که هنوز با اسلحه مذکور مجهز نشده اند پیش قدم شود.

میکه میلن صدراعظم انگلستان نیز در ساحه مناسبات شرق و غرب تشب و ابتکار زیاد نشان داده. در نتیجه یک سلسله مسافرت‌های سیاسی که از مسکو آغاز و در واشنگتن ختم شد راه برای مذاکرات اساسی به سویه بلند در بین دول بزرگ باز کرد. در مقابل در زمینه ترتیبات جدید اقتصادی سیاست انگلستان در مورد تشکیل یک منطقه بزرگ تجارت آزاد در برابر

مخالفت شدید فرانسه با ناکامی مواجه شد و مجبور شد که در مرحله فعلی به تشکیل یکک بازار کوچک تر مرکب از شش دولت خود را اروپا که تنها یکک خبر و منافع تجاری آنرا حفاظت خواهد کرد قناعت نماید .

امریکا

بحران اقتصادی که در اخیر سال ۱۹۵۷ آغاز نموده بود تا اواسط سال ۱۹۵۸ دوام نمود . بعد از آن بتدریج رفع گردید و تولیدات صنعتی سیرافزایش خود را از سر گرفت . معذالک در عده بیسکالان تحقیق قابل ملاحظه رخ نداده و هنوز هم در بین سه و چهار میلیون نفر در امریکا بیکار می باشد در ماه عقرب در انتخابات قسمی کانگرس حزب دیموکرات فیروزی بزرگ بدست آورده در هر دو مجلس نمایندگان و سنات اکثریت مطلق را حاصل کرد . اگر چه در ساحت مهم سیاست خارجی با وصف غلبه حزب دیموکرات کد ام تبدل اساسی رخ نداد معذالک در باره امور مشکلا در توزیع کمکهای خارجی امریکا تاثیر کانگرس جدید محسوس گردید و باحرار آن در حدود ده فیصد از بودجه امداد نظامی آنکشور به ممالک متحده آن کاسته شد .

در ماه دلو دلس وزیر خارجه معروف امریکا با اثر عارضه سرطان از خدمت کناره گرفت . چندی بعد وفات نمود در کریسچن هرتر معین وزارت خارجه بجای وی درین عهده منصوب شد . دلس یکی از سیاسیون فعال و حسنکی نا پذیر عسرخا ضر و بقدری در نظریاتش استوار بود بود که نه تنها در سیاست امریکا بلکه در روش عمومی سیاست جهان غرب نفوذ کامل داشت . اگر چه نمی توان این ادعای بعضی از روزنامه نویسان را که مرگ او خلاصی در سیاست امریکا ایجاد کرده باشد تصدیق کرد ، اما می توان گفت آن ضبوط و ربط و وحدت فکر و قیادت که در عصر او مشاهده می شد حالا وجودندارد و اگر چه اتحاد غرب همچنان پایدار است اما قیادت آن در بین چند ذربقسیم شده که در آن جمله شاید سهم بررگربه میک میلن صدرا عظم انگلستان رسیده باشد .

درین سال تماسهای سیاسی و فرهنگی در بین امریکا و دولت شوروی توسعه یافت. چنانچه
 از یکطرف میکویان و کو زلوف معاونین صدر اعظم شوروی جدا جدا به امریکا مسافرت
 نموده با طبقات مختلف مردم آن تماس گرفتند از طرف دیگر نمایندگان ای دو کشور در خاک
 یکدیگر تاسیس گردید و نکس معاون رئیس جمهور امریکا به نقاط مختلف شوروی بشمول
 مناطق جدید صنعتی در اورال و سائیریا مسافرت نموده با افراد عادی شوروی داخل مذاکره
 شد؛ حال اقرار است آن زمانها و رئیس جمهور آن کشور نیز عنعناتی را که بموجب آن
 روسای جمهور آن کشور کمتر به خارج مسافرت می کنند در هم شکسته هم به کشورهای غربی و هم
 به مملکت شوروی مسافرت نماید. امید است این مسافرت ها بی اعتمادی و بدگمانی دول
 بزرگ را در برابر یکدیگر تخفیف داده فصل جدیدی را که فصل تقویه بنیان صالح باشد در تاریخ
 مناسبات بین المللی باز کند

هوا نوردی و هوا شناسی در افغانستان

از صدها سال قبل بدینطرف بشر کوشیده است تا زمینه را برای پرواز در فضا مساعد گرداند و همین مفکوره و باثر مساعی و کوششهای متداوم بود که «لیونارد دوانس» به اختراع پارساوت موفق شد و در سال (۱۴۹۵) پرواز تجربتی خود را انجام داد.

بالاخره در ۱۷ دسامبر (۱۰۹۳) دو نفر از برادران امریکایی موسوم به «برادران رایت» از روی ریگزارهای (کی تی هالک) کار وینا ی شما لی بچار پرواز امتحانی خود اقدام کردند و مظفر شدند تا در ساحه ی هوا نوردی غوغا و تحولاتی را رونمائی سازند از آن لحظه به بعد اتمان بتدریج موفق شد پروژه های وسیعتری را روی دست گیرد و موفقتان پیشبرد و اختراع انواع طیاره ها با لونها و پروازهای پاراشوتی همه وسایلی بود که در تحکیم توسعه فعالیتها نرزد ان جهان نقش عمده و موثری را بازی کرد و تحولات محیر العقولی را بوجود آورد و سایل فضائی در ساحه ی زندگی بشر روز بروز اهمیت خود را ثابت میسازد اکنون هم مزایای خدمت این گونه وسایل در حمل و نقل مسافران و مال التجاره ، تنظیم خطوط هوایی که ممالک جهان و جوامع بشری را باهمدگر نزدیک میسازد نفع آن در تحکیم روابط اجتماعی و اقتصادی ممالک روشن گردیده است .

ممالک جهان می کوشند با مصارف هنگفت دامنهی شوارع هوایی را وسعت دهند .

سهم افغانستان در عالم هوای نوردی :

افغانستان که عضوی از اعضای موسسه ی هتل متحد است با دارا ک مزیت هوا نوردی و ارزش خدمت اقتصادی و اجتماعی آن در زندگی امروز اصل میثاق هوا نوردی ملکی بین المللی منعقدی شیکاگو را (۱۷ دسامبر، ۱۹۴۴) پذیرفت مرحوم عبدالحسین «عزیز» بحیث نماینده ی افغانستان آن را امضاء کرد . به اساس امضای این میثاق ممالک عضو آن در مواقعاتنامه ها و طرز العمل های هوایی بین المللی حق اشتراک را دارد و در جلسات منطقوی نیز شامل می تواند شد ، ممالک مشمول این میثاق از کمکها و امداد موسسه ی هوا نوردی ملکی بین المللی در شقوق مختلف هوا پیمایی مستفید می شوند .

نظر با مضای یک موافقت نامه بین موسسه ی هوا نوردی ملکی بین المللی و حکومت افغانستان بتاريخ ۲۲ ژانویه ۱۹۵۲ «بناغلی» «میکا» «سکی» بحیث مشاور معرفی شد و در مورد سروی و چگونگی مساعد ساختن زمینه ی امکانات توسعه هوا نوردی در افغانستان با اقدامات جدی دست زد .

متعاقب بناغلی «مکا» «سکی» یک نفر متخصص میدان سازی از طرف موسسه ی مذکور به افغانستان معرفی و اعزام شد که نامبرده در قسمت طرح نقشه و پلان فرودگاه بین المللی قندهار سعی بخرچ داد و پروژه و پلان آن میدان را بشکل یک فرودگاه عصری و بزرگ ترتیب نمود .

آغا ز فعاليت‌های کمپنی‌های هوا پیمایی :

مرضی‌ع‌ه‌را نوردی در افغان‌ستان از مسایل مهم و قابل توجه است بهر پیمانه‌ایکه درین زمینه موفقیت دست می‌دهد و این رشته در مملکت انکشاف میکند بهمان اندازه در شقوق زندگی اجتماعی و اقتصادی مردم تاثیر مثبت و نافع را وارد می‌سازد .

خطوط هوا بی بازارهای تجارتی را بهم نزدیک ساخته فاصله‌ایرا که بین سرزمین‌های استحصال و استهلاك موجود است کوتاه می‌سازد همچنان در حمل و نقل مسافرین و سال التجاره در تحکیم روابط اجتماعی امکان تماس‌های نزدیک بین جوامع و افراد نقش موثری دارد

روی این مزایا تاسیس اداره‌ی هوا بازاری و وجود آوردن خطوط فضایی در مملکت بسیار زیاد محسوس بود لذا برای اولین بار در سال ۱۹۵۳ عیسوی مطابق ۱۳۲۲ شمسی مدیریت عمومی هوا نوردی ملکی تاسیس و پرواز طیارات کمپنی‌های هوانوردی جهان در مملکت ما شروع شد ولی قوای هوایی عسکری افغانستان قبل از موزه‌ی بکار شدن امور هوانوردی در افغان‌ستان شعبه‌ی بنام «هوا بازی ملکی» نیز داشت بعد از ۱۳۱۶ شروع بکار کرده که بود .

در سال (۱۳۰۶) یک هواپیمای کوچک اتحاد جماهیر شوروی ماه دو بار از راه ترنر بین کابل و خاک شوری پرواز میکرد و عملیه‌ی وظیفوی خود را طبق مقررات بین‌المللی ایفاء می نمود قبل از جنگ عمومی دوم در سال ۱۳۱۶ یک طیاره سه ماشینه مربوط شرکت هوایی جرمنی موسوم به «لوفت هنزا» خط پرواز را قایم کرده بود و هوا پیمای آن از برلین براه هرات و کابل می آمد .

همچنین در سال (۱۳۳۰) شرکت سهامی هوا پیمایی ایران یک عدد طیاره‌ی دو ماشینه «دیکونا» را بین کابل و تهران بکار انداخت این هوا پیمای در میدان‌های هرات و مشهد نیز فرود می آمد در قطار اینهمه شرکت‌های هوایی یک عدد طیاره دو ماشینه‌ی «دیکونا» مربوط شرکت هوایی «همالیا» (مربوط هند) جاذب کابل پرواز میکرد و بعد عبور از فراز شهرهای کلکته کراچی ، زاهدان و قندهار بفرودگاه کابل می نشست و بهمین طریق بروی گشت .

در سال‌های (۱۳۳۱ - ۱۳۳۲ و ۱۳۳۳ کمپنی ترانس اویشن مثل کمپنی‌های هوایی (ایر جینتوتی) واندیمار در افغان‌ستان بعملیات آغاز کرد .

در اواخر سال (۱۳۳۳) بمنظور اداره‌ی تمام امور هوانوردی در افغانستان ریاست هوایی ملکی مطابق تشکیلات اداره‌ی هوا بازی ممالک مترقی جهان تاسیس گردید کارهای مقدماتی این دستگاه در اواخر سال ۱۳۳۵ شروع و ریاست هوایی ملکی در ابتدای ۱۳۳۶ بکار آغاز کرد .

شعبه عمده دارد یکی شق میترو لوژی (هوا شناسی) و دیگر شعبه هوانوردی میباشد و قتی خطوط هوایی در افغانستان بصورت اساس و منظم احداث شد و اولین طیاره «دآر یانا افغا هوایی شرکت» پدروا ز های امتحانی خرد شروع کرد اهمیت ترانسپورت هوایی در مملکت ما خوبتر و واضح شد و دولت بمنظور اینکه کایه امور هوانوردی در افغانستان مثل سایر ممالک مدنی و پیشرفته اداره شود بتأسیس ریاست هوایی ملکی اقدام نمود.

امروز شرکت هوایی آریانا که موسسه‌ی سها می و اقتصادی گفته میشود با اجراءات عموم نمایندگی ها هوا پیمایی در افغانستان کیلر سویس - شوروی فریز هند - شرکت هوا پیمایی ایران، لک - ام - ها لیند پان امریکن، امریکا - ایروفلوت شوروی پاکستان) مستقیماً توسط ریاست هوایی ملکی اداره میشود.

وظایف ریاست هوایی ملکی :

ریاست هوایی ملکی بحیث یک رکن تشکیلات دولتی تأسیس شده وظایف ذیل را انجام خواهد داد.

تأسیس - حفاظت - مراقبت - ترمیم و تعدیل فرود گاه ها و تعمیرات مربوط به میدان های ملکی .

تأسیس و نصب دستگاه ها ی مخابره و وسایل هوا نوردی :

تأسیس استیشن ها و نصب دستگاه ها و فراهم نمودن تسهیلات میترو لوژی بدوایر و موسسات ذی علاقه.

تشویق - توسعه و انکشاف کلیه امور مربوط به حمل و نقل هوایی هوا نوردی ملکی و تسهیلات میترو لوژی .

تأسیس - تنظیم و اداره کلیه تشبثات و موسسات حمل و نقل هوایی طبق مواد اساسنامه و مقررات هر کدام

و فراهم نمودن وسایل تعاون و تسانند بین آنها.

ترتیب، تنظیم و اجرای کلیه مقررات، قوانین و اصولنامه های مربوطه به هوانوردی ملکی و میترو لوژی

انجام کلیه خدمات مربوطه به هوانوردی ملکی و میترو لوژی .

دآر یانا افغان هوایی شرکت :

شرکت هوایی آریانا در اواخر سال ۱۳۳۳ تأسیس و در سال اول و نیمه‌ی سال دوم چهل و نه فیصد اسهام

سرمایه موسسه از طرف کمپنی هراپیمایی (اندیمار) و پنجاویک فیصد دیگر آن از طرف دوسسات افغانی

تادیه و بکار خرد شروع کرد در اوایل سال ۱۳۳۶ با اساس قرار داد های جداگانه چهل و نه فیصد سهم

سرمایه «اندیمار» ذریعه کمپنی پان امریکن خریداری و آن موسسه بحیث سهامدار شرکت آریانا شناخته

شده و هم متجاوز از بیست و پنج نفر امریکایی با اساس قرار داد امداد تکنیکی که بین حکومت افغانستان و اضلاع

متحده امریکا بعمل آمده است از طرف موسسه‌ی (I.C.A.D) در این موسسه موظف شد. اند تا در

ترتیب افرا دینی رهنمایی و اداری این شرکت مشوره بدهد.

در حال حاضر شرکت آریانا دوعراده طیاره چهار ماشینه وچهار طیاره نوع «دیکوتا» و دو طیاره کوچک تعلیمی را داراست شرکت آریانا وظیفه نمایندگی موسسه‌ی هوانوردی «ایرو فلویت» شوروی را در کابل نیز بعهده دارد.

خطوط هوایی داخلی و خارجی:

طبق پروگرام مرتبه طیارات آریانا در خطوط هوایی بین کابل، قندز، مزار شریف، میمنه، هرات و قندهار در پرواز میباشد علاوه بر پروازهای بین کابل و کراچی و دهلی، تهران، بیروت، بحرین و برعکس آن نیز توسط طیارات آریانا جریان دارد.

عقد موافقتنامه‌های هوایی با ممالک خارج:

بمنظور توسعه هوانوردی ریاست هوایی ملکی در جریان این چند سال با ممالک ذیل پروژه‌ها و موافقتنامه‌های فضایی را امضاء کرده است.

باشوری-هند، پاکستان-ایران-لبنان-ترکیه، اطریش-آلمان غربی-و هالنند که فعال طیارات شوروی هند پاکستان-هالیند و ایران بپروازهای خود در افغانستان ادامه داده و در میدانهای هوایی کابل و قندهار فرود می‌آیند و پرواز میکنند.

شمولیت افغانستان در مجامع هوانوردی بین المللی:

بسال (۱۹۵۶) در جلسات کنفرانس شیکاگو واقع «کاراکاس» که در سال ۱۳۳۳ در کنگره (جیوفزیک منعقد) (روم) همچنان در اوایل میزان ۱۳۳۸ در مجلس بین المللی آلات راهنمایی طیاره موسوم به ورتک (اتاء اکتوبر ۱۹۵۸) در واشنگتن و اندیانا پولیس امریکا انعقاد شده بود شرکت کرد در این مجلس نمایندگان اکثر ممالک جهان اشتراك داشت.

در ژانویه ۱۹۵۹ (۱۴ جدی ۱۳۳۷) هیأت بزرگ هوانوردی در کنفرانس منطقه‌ای ممالک جنوب شرق آسیا و شرق دور منعقد و م شرکت و زید در جریان این کنفرانس (۲۸ روز) پیشنهادهای مفیدی از طرف هیأت‌های هوانوردی اعزامی (۳۰) مملکت مشمول بکمیته‌های مربوط ارائه شد این کنفرانس دارای چهار کمیسیون مربوط بمیدان‌ها و تسهیلات میادین بین المللی-مخابره هوانوردی بین المللی-هواشناسی و کمیسیون مقررات و خدمات کنترل ترافیک هوانوردی ملکی و تحفظ و نجات بر در بین کنفرانس پیشنهاد نمایندۀ افغانی در بارۀ شمول میدان بین المللی قندهار در جمله‌ی میادین شرق میانه مورد قبول واقع شد و میدان بین المللی قندهار با فرودگاه‌های بین المللی بحرین، بنکاک، کلکتهدهلی جدید، استانبول-کراچی، لاهور و تهران مستقیماً در تماس خواهد آمد در کمیته‌ی مخابره پیشنهاد های افغانستان مبنی بر مخابره مستقیم رادیو تلهفونی و رادیو تیلی تایپ از استیشن میدان بین المللی قندهار با میادین بین المللی دهلی-بیروت-کراچی و تهران که همواره بدون سلسله‌ای استیشن های دیگر در تماس خواهد بود قبول گردید.

در متور اول استیثنه‌های مخبره هوا زردی ملکی بین المللی استیثن قندهار با استیثن های میادین بیروت دمشق - بغداد - بصره ، آبا دان ، بحرین ، کراچی ، بمبئی ، لاهور ، دهلی - کلکته - ودا که شامل بود ه و مساویانه دارای اهمیت خواهد بود در کمیسیون هواشناس این کنفرانسی تاسیس استیثن های هوا شناسی هرات جلال آباد - قندز ، مزار شریف ، بغلان که در ظرف سال ۱۳۳۷ از طرف ریاست هوایی ملکی تأسیس و بکار آغاز نموده است مورد تمجید واقع شد تأسیس دستگاه هواشناسی در گر شک و فراه که در خط سیر بین المللی واقع است در جمله ی استیثن هاییکه در آینده از طرف ریاست هوایی ملکی تاسیس خواهد شد قدمت آن مورد قبول واقع شد.

در کمیسیون خدمات و تفصیلات هوانوردی ملکی دستگاه کنترل ترافیک میدان قندها ر بحیث مرکز کنترل ترافیک هوایی ملکی بین المللی منظور و تصویب و حدود ساحه ی آن تعیین و تثبیت شد و تمام طیار اتیکه در آینده در ساحه ی معینه مذکور پرواز کند از نظر سرعت - ارتفاع و خط سیر تحت کنترل دستگاه ترافیک میدان قندها ر خواهد بود.

پیوست با آن بتاريخ ۲۸ جوزای ۱۳۳۸ هیأت افغانی در دوازدهمین اسامبله ی عمومی موسسه ی هوانوردی ملکی بین المللی (سانتیا گو) سهم گرفت :

تعلیمات هوانوردی در افغانستان :

ریاست هوایی ملکی که یک دستگاه جدیداً تأسیس بوده و تشکیلات آن بسیستم عصری رویکار آمده است بوجو د عناصر مسلکی و اشخاص فنی نیازمندی بیشتر و احتیاج کاملی دارد از همین رهگذر است که جهت برآورد ، این منظور و پیشرفت تعلیمات هوانوردی و هواشناسی در جمله تشکیلات اداری ریاست شعبه هم بنام «مدیریت تعلیم و تربیت» موجود است که هدف اصلی و وظیفه حتمی آن تربیت عناصر طرف ضرورت ریاست است بزرای شت - وق مختلف هوانوردی مثل مخبره فضایی ، تسکینش و ترافیک فضایی اشخا غی تحت تعلیم گرفته شده اند تعلیمات هوانوردی توسط سه شعبه ی عمده انجام میشود .

۱- ترینگ « مرکز تعلیمی »

تقریباً « یک و نیم » سال شد که یکعه از فارغ التحصیلان بنو ونخی های عالی پاستخت بخصوص تخنیک عالی در این مرکز تعلیمی شامل ساخته شده اند مرکز مذکور دارای سه شعبه «مخبره» تسکینش و ترافیک هوایی» است که مشمولان آن تعلیمات خود را بصورت عملی و نظری فرا میگیرند فعلاً «دارای یکصد نفر متعلم است .

وسایل پایکش مثل بس بایسکل نیز تهیه و بدسترس شان گذاشته شده است در جریان سال

های ۲۶ و ۱۳۳۷ به تعداد پانزده نفر از مشمولان مرکز تعلیمی جهته فراگرفتن تحصیلات عالی به اضلاع متحد، امریکا و انگلستان و هند نیز اعزام شد که همه‌ی شان بعد اكمال تعلیمات موفقانه بوطن وارد شده و فعلاً شامل کارگر دیده اند. یکک ورکشاپ جهته ترمیم عرادہ های بطارولی و دیزلی نیز مربوط این مرکز تعلیمی موجود است و برای این مرکز تربیتی معادل مبلغ (۱۶۰) دالر ماشین و آلات از طرف موسسه هوانوردی ملکی بین المللی امداد شده است و از طرف ریاست هوایی ملکی نیز ۲۶ لک افغانی سالانه برای مصارف ضروریہ آن تخصیص داده شده است،

معلمات هوانوردی در لیسه تخنیک عالی از سال ۱۳۳۵ بدین طرف اداره هوانوردی ملکی بهمکاری وزارت معارف توانست که از طلاب مشمول تخنیک ثانوی استفاده کنند. شاگردان صنوف یازده و دوازده مکتب تخنیک عالی و بعد فراغت در مرکز تعلیمی ریاست هوایی ملکی شامل شده و در آنجا نیز بصورت عملی و بصری می آموزند.

کورس هوانوردی واقع یکه توت :

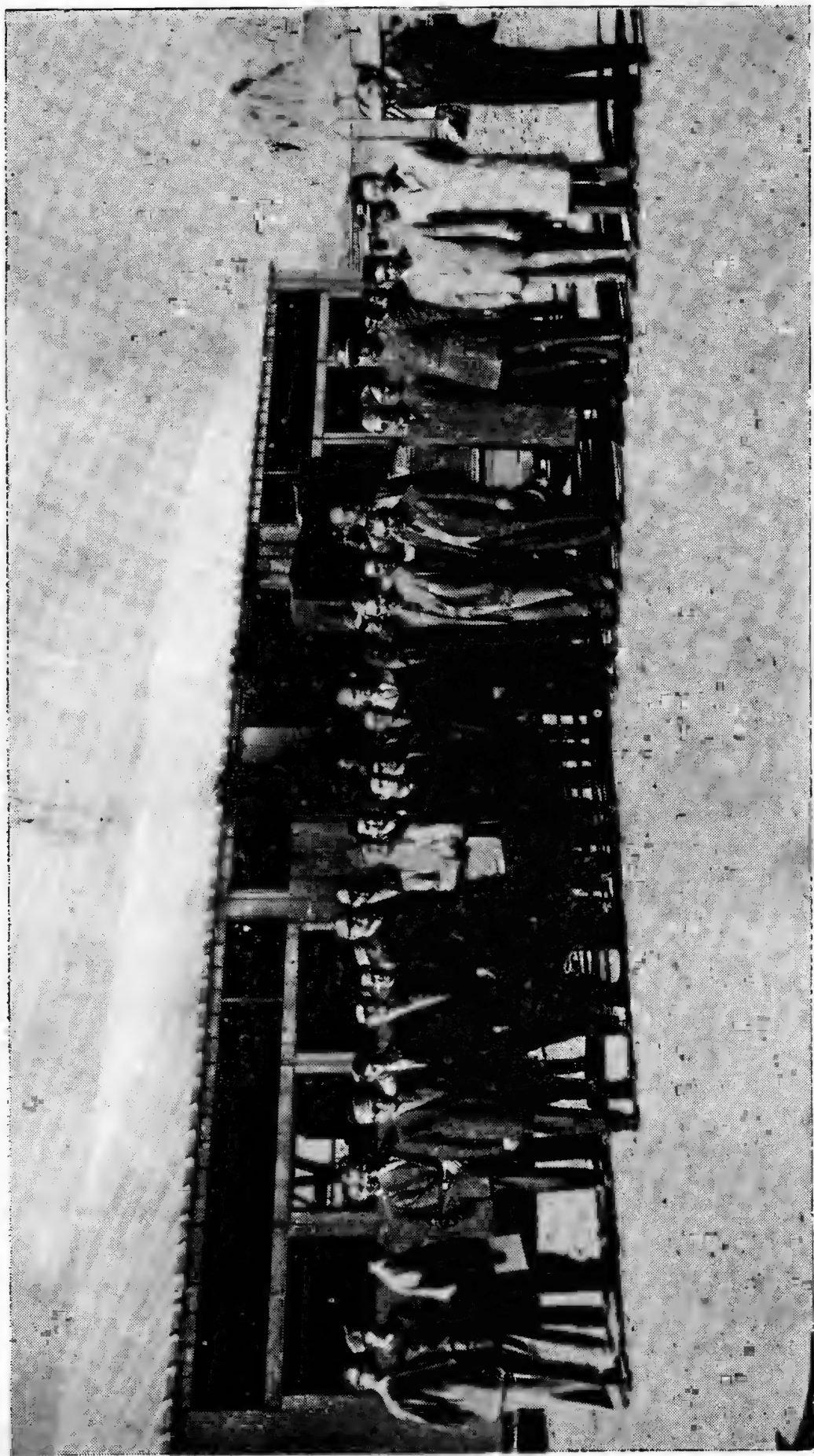
این کورس در برج سرطان ۱۳۳۶ در یکه توت کابل تاسیس شد و فارالتحصیلان صنوف ششم مکاتب ابتدایی مرکز و برخی از ولایات مراجعه کردند بعد از اخذ امتحان «کانسکور» کسانیکه موفق شدند باین کورس شامل گردیدند دوره مقدماتی آن مدت سه سال است که بعد از فراغت شاگردان جهة بلند بردن سویه عرفانی شان بمرکز تعلیمی واقع فرو دگاہ کابل شامل ساخته خواهند شد و تعلیمات عالی تر را بصورت عملی و نظری فرا خواهند گرفت.

«کورس مشاهدان هوا شناسی که در سابق مستقیماً توسط مدیریت عمومی هوا شناسی اداره میشد نیز باین کورس ملحق شده و برای این شق فارالتحصیلان صنف نهم پذیرفته میشود.

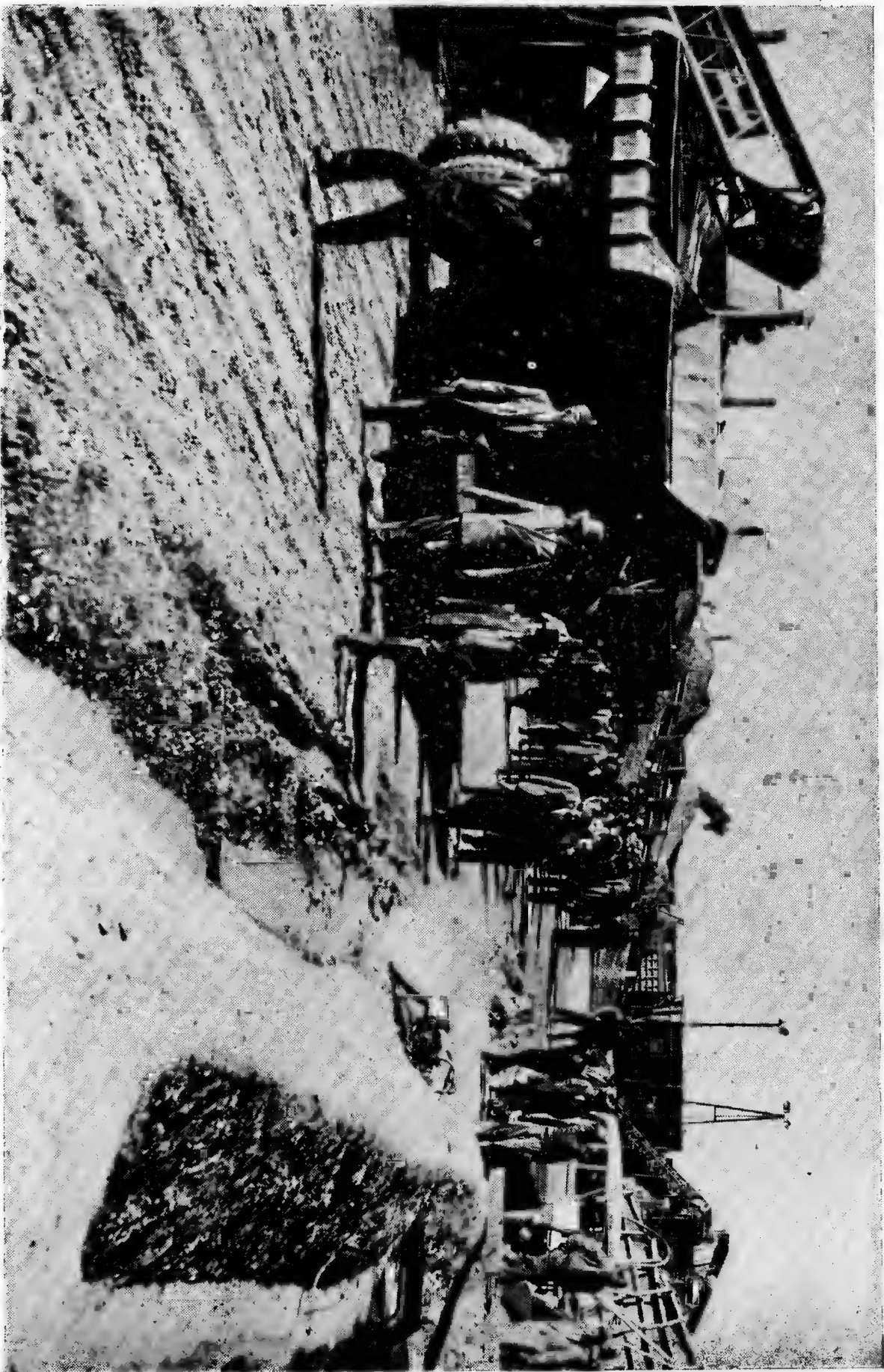
تعمیرر هایش متعلقات در فرو دگاہ خواجه رواش در نظر گرفته شد و سنگ تهاداب آن را بتاريخ ۱۶ جوزای ۱۳۳۸ بناغلی سردار محمد داود صدر اعظم گذاشتند.

کورس هوانوردی واقع قند هار :

در ۲۵ ثور ۱۳۳۷ ریاست هوایی ملکی بتاسیس و افتتاح یکک کورس هوانوردی دیگر که تعداد متعلمان آن دوصد نفر بود در دارالامان کابل اقدام کرد چون برای کورس در قندهار یک عمارت عصری و مکمل زیر تعمیر گرفته شده بود از سال ۱۳۳۸ شاگردان کورس بقندهار اشغال یافتند پروگرام تدریس کورس توسط معلمانی که از ممالک اضلاع متحدہ امریکا و موسسه هوانوردی ملکی بین المللی و جزایر فلپاین استخدالم شده اند تعقیب میشود این کورس بکمک

عضی از اعضای کباینه و ذوات محترمی که از میدان هوایی قندهار بازدید فرموده اند.

پلک منظر هاز باز دید برخی از اعضای کما بیتیه از میدان فضائی بین المللی قندهار

اداره همکاری بین المللی امریکا تأسیس و مصارف موسسه و لوازم تعلیمی آن نیز از طرف اتانزونی تادیه میشود مصارف سالیانهی آن تقریباً چهار ملیون افغانی از بودجه انکشافی تأمین میشود قسمت زیاد و دجه تعلیمی ریاست بمنظور تر بیه و اعزام متعلمان در شقوق مورد احتیاج به خارج مملکت تخصیص داده شده است که سالیانه یکتعداد شاگردان فارالتحصیل بمنصرف ریاست هوایی و موسسات امدادی مانند ادارهی هو انور دی ملکی اتانزونی و موسسه هو انور دی بین المللی بکشورهای ذی علاقه اعزام میگرددند.

پروژه های میدانسازی :

موافقتنامه پیشرفت ترانسپورت فضایی بین نمایندگان حکومت شاهي افغانستان و اداره ی همکاری بین المللی اتانزونی بتاريخ ۲۷ جون ۱۹۵۶ (۶ سرطان ۱۳۳۵) در کابل با همکار سید درام اساس این پروژه طوریکه در ضمیمات موافقتنامه ذکر گردید عبارت از انکشاف سیستم ترانسپورت اساسی هوایی در افغانستان بین شهرهای داخلی مملکت و احداث خطوط هوایی بین افغانستان و ممالک همجوار آن است با اساس پروژه پیشرفتهای حمل و نقل فضایی در افغانستان ساختن فرو دگاههای هوایی داخلی از جمله پلانهای مرتبه ریاست هوایی ملکی است قسمتهای تخنیکي از قبیل رنوی - خط تکس وی - ساحه اپرون هنگر و تنویر میدان و قسمتهای عمرانی که مرکب از عمارت تر مینل عمارت مراکز آخذ و مراسله ی مخابره هوتل مسافران ترانزیتی عمارت گدامها و منازل رهایش ماموران و کارگران است در جمله خصوصیات میدانسازی داخل بوده در قسمت میدانهای داخلی ساختن پنج میدان آتی الذکر نظر با اهمیت هر کدام در پروژه ی مرتبه شامل گردیده ست میدانهای هوایی هرات - بغلان - قندهار - جلال آباد و قندهار - سروی فرو دگاه بدخشان :

در قطار ساختن چندین میدان هوایی جدید یکی هم انتخاب محل مناسب برای میدان هوایی بدخشان است که بتاريخ ۱۷ اکتوبر ۱۹۵۷ هیأتی بشمول مستر «هلمن» متخصص میدانسازی بدانصوب سفر کرده و در قریب «فیض آباد» مرکز بدخشان یک میدان وسیع بزرگی را بمنظور ساختن میدان هوایی سروی گردند .

مقدمه کار پخته کاری رنوی میدان فضائی هرات :

بتاریخ ۴ حوت ۱۳۶۰ کار خاک برداری و خاک کش رنوی میدان هرات آغاز شد و فعلاً بمنظور پخته کاری کار رنوی شدت ادامه دارد طول رنوی فرو دگاه ۲۴۰۰ متر و عرض آن ۱۰۰ متر میباشد از ۲۰ - الی ۵۰ سانتی خاک برداری میشود .

سروی فرودگاه: فضایی بغلان:

هیأت متخصصان ریاست هوایی ملکی به شمول مستر «هومز» ویونت سروی کاران افغانی روز ۲۰ جدی ۱۳۳۶ به بغلان وارد و بکار شروع کردند. و دشت «حسن تال» برای فرودگاه هوایی انتخاب شد.

سروی میدان هوایی فراه:

هیأت بشمول «مستر هلمند» متخصص میدان سازی بتاریخ ۲۴ جدی جانپ فراه حرکت کرد و بکار سروی میدان فراه نیرا قدم شد.

سروی میدان قندز:

در برج قوس ۱۳۳۶ کار سروی فرودگاه فضایی قندز نیز توسط موظفان مربوط انجام شد و در حال حاضر طیارات آریانا از میدان مذکور استفاده مطلوب را بعمل میآورند
میدان هوایی بین المللی قندهار:

بتاریخ ۲۱ سپتامبر ۱۹۵۵ (اول سنبله ۱۳۳۴) قرار داد ساختن میدان قندهار بین ریاست عمومی وادی هیرمند بحیث نماینده حکومت افغانستان و کمپنی موريسن نودسن در قندهار بامضاء رسید.

چون دامنه شهر قندهار و ساحه ی فراخ آن عاری از موانع است بنا بران وسعت ساحه ی شهر و زودن کوهها در گرد و نواح آن ساختن میدان بین المللی را در قندهار ممکن ساخت.

و بتاريخ ۵ سنبله سال ۱۳۳۶ شاغلی «حکیمی» رئیس هوایی ملکی و کفیل معین وزارت مالیه بحیث نماینده ی دولت افغانستان عازم امریکا شد و قرار داد آغاز کار میدان فضایی بین المللی را در قندهار با اداره ی هکاری امور هوانوردی بین المللی اتا زونی عقد کرد.

محلیکه برای ساختن میدان فضایی بین المللی در قندهار تعیین شده غیر از میدان هوایی فعالی قندهار است میدان بین المللی بفاصله ی (۱۸) کیلومتر بطرف جنوب شرق شهر قندهار

براه سپین بولدک واقع است و ساحه ی فراخ و احاطه ی وسیع آن برای فرود آمدن هر نوع طیاره مناسب می باشد این میدان دارای یک «رنوی» و یک «تکسوی» است که

طول آن سه هزار و دویست متر و عرض آن ۴۵ متر می باشد البته تعمیر عمرانات لازم دیگر که برای یک میدان هوایی بخصر ص جهت میدانیهای فضایی بین المللی ضروریست نیز

در پروژه ی مرتبه داخل بوده چون افغانستان از حیث موقعیت جغرافیایی و اهمیت اقتصادی خود معبر تجارتي بس ممالک گفته میشود البته با وجود چنین یک میدان بزرگ و آبرومند

جهانی منافع مادی و معنوی نصیب ما خواهد شد.

آنوقت راه تماس های باهمی هم برای تمام ممالک مفتوح شده ارتباط افغانستان با نقاط و مردم دوردست جهان قائم خواهد گردید و این ارتباط برای شهرت افغانستان و معرفی مردم آن با مردم جهان وسیله مهم و بزرگی بشمار میرود .

میدان هوایی کابل :

میدان هوایی کابل که در آینده ی قریب یکی از فرودگاه های آبر و مند ممالک خواهد شد فعلاً رنوی آن بطول (۱۴۰۰) متر و عرض (۱۰۰) متر است .

میدان مذکور طر ف استفاده ی تمام طیارات داخلی و خارجی قرار داشته و با اکثری آلات و وسایل ضروریه مثل وسایط مخابره - هواشناسی - ترافیک هوایی و صحن مجهز بوده و شعباتی از قبیل مرکز تعلیمی ، ورکشاپ تخنیک ، گمرک ، پاسپورت در جمله سرکز اداری و فنی آن قابل ذکر است .

شعبه ی مخابره :

در این شعبه وظایف مخابره هوایی توسط یک عده کارمندان فنی و جوانان تعلیم یافته با همکاری چند تن از متخصصان خارجی انجام میپذیرد و بوسیله ی مخابره جریان پروازها - جنگ و ننگی اوضاع جوی و دیگر کواایفیکه به احوال مسافرت و مسافران ارتباط دارد و به مراجع مطلوب آن بخش و رسانیده میشود گویا شعبه ی مخابره سر رشته ی وابستگی را میان هواپیماها - خطوط فضایی و منابع هوانوردی ذی علاقه به و جردمی آورد .

این شعبه با آلات و وسایل کارآمد تخنیک و عصری مجهز است .

شعبه ی ترافیک هوایی :

در کنترل و تاوریکه کار آن تکمیل شده و دارای وسایل ضروریه فنی و تخنیک جهت پیشبرد و اکمال امور ترافیک فضائی است کارمندان فنی از وقت معینه قانونی پرواز طیارات الی ختم پروگرام آن ترافیک را کنترل میکنند تا در ضمن میدان یا فضای آن تصادمات هوایی رخ ندهد . کنترل و تاور میدان به ترتیبی ساخته شده است که از چهار طرف زمین و فضای فرودگاه در ساحت دید کارمندان آن قرار یافته است

شعبه میتورولوژی :

شعبه میتورولوژی که دارای مشاهدات و ماموران فنی تعلیم یافته است در ۲۴ ساعت بوقفه های معین تر صدات اوضاع جوی را بوسیله وسایل و آلات عصری اجراء میکنند از یکسو چریان

امور میتر ولوژی را در دفتر مسج در ج کره و آ را بدسترش شعبه میخا به دیلن از میگذارند و از جانب دیگر شعبه مذکور مرکز تجمع ضبط کلیه جریانات جو ی ولایات و مناطق وطن عزیز است . این شعبه در موقع آغاز عملیه فور کد است « پیشگویی اوضاع جو ی » بحیث مرکز تهیه اوضاع جو ی از مناطق د ور رس خار جی نیز فعالیت هائی را انجام خواهد داد .

شعبه صحیه :

در این شعبه مسافران تازه وارد و آنانی که میخواهند بخارج مسافرت کنند مورد معاینه ی صحی قرار میگیرند .

شعبه ی پاسپورت :

آنانی که بخارج میروند و مسافر آنیکه وارد میشوند طبق تعامل قانون عمومی بین المللی مکاف اند که پاسپورت های خود را بملاحظه ی موظفان شعبه ی پاسپورت برسانند .

شعبه ی گمرک :

بدون دیپلوماتها که باقتضای حقوق بین المللی حق مصونیت را دارند سایر مسافران « قانوناً » مجبور اند که حین عزیمت و موقع ورود کالاهای مربوطه ی خود را از نظر ماموران شعبه ی گمرک بگذرانند .

ورکشاپ تخنیکي :

در این ورکشاپ یکتعداد زیاد از فارغ التصیلان مکتب میخانیکي ووظفند که در شقوق مختلفه ی انجنیری وسایل و آلاتیکه به امور ترانسپورت - الکتريک - « برق » و غیره مربوط است کار می کنند .

آلات مدافع حریق :

برای حفظ ماتقدم جهت جلوگیری از خطر بروز آتش در گوهو کنار ترمینل میدان « عمارات دفاتر و دواير » آلات مدافعه ی حریق نصب است که از آن در مواقع لازم و نه در صورتی استفاده میشود . علاوه تاً یکعرا ده موتر اطفائیه جهت انطفای حریق های مولده موجود است .

وسایل ترانسپورت :

برای حمل و نقل ووظفان ماموران میدان بسها - جیپها و موترهای تیز رفتار و جهت حمل و نقل مواد و اشیا ی طرف احتیاج موترهای باری نیز موجود است گار اژه های عصری نیز جهت استفاده وسایل ترانسپورت اعماز شده است .

شعبات دآریانا افغان هوایی شرکت :

شعبات مربوطه شرکت مذکور نیز تدمینل میدان جاداده شده است که امور وزن کردن و باربندی بارها و مال التجاره که توسط طیارات داخلی و خارجی حمل میشود در آنجا صورت میگیرد . طیاراتی که از فرودگاه کابل استفاده میکنند :

عبارت است از هواپیماهای دآریانا افغان هوایی شرکت - ایرفلوت شوروی - امریکا هند - هالیند - پاکستان - و ایران که طبق مقررات موضوعه تمام طیارات مذکور در میدان فرود می آیند و پرواز میکنند و محصول معینه را میپردازند . بسوی آینه ی روشن :

میدان هوایی کابل در آینه بسیار قریب تحت تعمیر گرفته میشود و بازرگ شدن ساحه ی میدان و ساختن رنوی - تکسوی اساسی و اعمار عمارات عصریتر و زیبا تر طبق نقشه های میدان های هوایی سایر ممالک مرقی میچون خواهد شد ،

پروژه ی جدید عمرانی میدان هوایی کابل سردست گرفته شد و بالاخره بتاريخ ۲۴ ثور ۱۳۳۸ و افقت نامه کار ساختن و اعمار امور میدان هوایی کابل بین وزارت فواید عامه و نمایندگی تذواکسپورت شوروی در کابل امضا شد تا میدان فعلی کابل در ظرف هژده ماه تکمیل شود . برای کمالیز اسون این میدان ترتیبات گرفته شده است که از جریان آب در سه ماهی فرودگاه مانع خواهد شد .

هنگامیکه این میدان تکمیل شود رنوی بطول (۳۰۰۰) متر و عرض (۵۶) متر را دارا و برای فرود آمدن هر نوع طیارات مستعد خواهد بود .

نصب دستگاه های مخابره و انوردی :

ا کمال کار نصب حفظ و مراقبت دستگاه های مخابره هوایی در هفت میدان داخلی افغانستان بشمول کابل و میدان هوایی بین المللی قندهار جزو مهم پروژه و انوردی محسوب میشود . در سال ۱۳۳۷ یازده ماشین رادیو تیلیفونی و تیلیگرافی با دستگاه های راهنمایی طیارات و دستگاه مخصوص ، طرز اداره فرود آمدن و پرواز کردن طیارات که از کنترل تاور فعالیت خواهد کرد در میدان هوایی فعلی قندهار نیز نصب و بکار انداخته شده است . هوا شناسی در افغانستان :

احیای مجدد میتورو لوزی در افغانستان بتاريخ ۱۲/۹/۱۳۳۳ صورت گرفت و دولت برای اینکه علیه هواشناسی دوش بدوش و انوردی تکامل کند بتأسیس دستگاه میتورو لوزی

و اداره ی آن به سیستم عصري اقدام کړو و بکممک متخصصان امېدادي موسسه هو اشناسي جهان به آن سروصورتی داد درتهیه ی وسایل کارآمد اقدام کړو. اشخاص فنی و مسلکی را تحت تربیه گرفت و بتأسیس و افتتاح ستیشنهای هو اشناسي در کابل و ولایت متشبت شد. تأسیس ۲۵ رصدخانه درجه سرم محل رهایش برای ماموران در نقاط کابل، (دارالامان) مزار شریف- میمنه قندهار- جلال آباد- فیض آباد- بنلان- چهاریکار- نندز- دولت آباد، اوبه- چخا نسر- گر شک- مزر- غزنی- گردیز- پغمان- رخواست و بچود آوردن پنج ستیشن پایلوت باون در کابل قندهار- هرات مزار شریف و جلال آباد و در دستگاه رادیو ساند در کابل و قندهار و ساختن لابراتوارها- ورکشاپها و دیوهای متعلقه- خریداری عراده های سیار و آلات میتولوژی با سامان فالتوی آن برای ماموران مراقبت و ناظر که باید همیشه از کارها بررسی کنند از جمله اجراآت مهم اداره هو اشناسي در سالهای اخیر است. از جمله ستیشنهای میتوروژی که در پروژه داخل است در دارالامان کابل میدان هوایی خواجه رواش- غزنی قندهار هرات- میمنه- قندز- مزار شریف- بغلان و ننگرهار دستگاههای هو اشناسي تاسیس و سیتها ی مکمل رادیوهای آخذ نیز در اکثر ستیشنهای مذکور بکار انداخته شده است همچنان دو ستیشن پایلوت بالون در کابل و قندهار و ویکارگردید که روز دوبالون از دستگاه کابل بفضا رها میشود یکدستگاه میتوروژی زراعتی بتاریخ ۱۹- جوزای ۳۷ در کابل ریز میر تأسیس گردید که به تأسیس ستیشنهای متباقی نیز اقدام خواهد شد.

تعلیمات هو اشناسي :

موسسه هو اشناسي که یکرکن بزرگ ریاست هوایی مایکی میبا شد سه دستگاه تعلیمی دارد و تا کنون ما مورینی را درین رشته آماده ساخته است.

۱- کورس فورکاست «پیشگویی»

کورس «فورکاست» در دارالامان کابل تأسیس و در آن فارغ التحصیلان پوهنځی سائنس شامل ساخته شده اند مشمولان این کورس بعد مدت یکسال تحصیل باخذ شهادتنامه موفق شده و عده ی شان تحت پروگرام تعلیمی جهت تحصیلات عالی به خارج نیز اعزام میشوند شانگردان این رشته برای اولین بار بصورت امتحانی عملیه ی فورکاست را در چهلمین سالگره استرداد استقلال وطن عزیز (سنبله ۱۳۳۷) انجام داد برای انکشاف مزید درین رشته اداره ی هو اشناسي بکممک سازمان میتوروژی جهان هرچه زود تر وسایط مورد احتیاج خود را فراهم خواهد کړو.

کورس رادیو ساند :

«رادیو ساند» نیز از جمله شقوق علم هو اشناسي است که بوسیله ی آن تحولات اوضاع جوی ذریعه

آلات تخنیکي مخصوص معلوم میشود دو این معلومات از فضا اخذ و به زمین ارسال میگردد. بدین ترتیب که آلات مخصوص را در حصه‌ی زیرین آله پایلو ت بالون وصل کرده و سپس آنرا به هوا میفرستند و آلات تعبیه شده چگونگی جریان و تحولات اوضاع جوی را توسط امواج الکترون مفسر طبعی بر زمین ارسال میکنند و سگنال‌های مرسله آن ذریعه آخذ هی مخصوص درج و تحلیل میشود برای تربیه افراد فن در این شق از فارغ التحصیلان کورس مشاهده‌ان هواشناسی که یک دوره ی چند ساله خدمات عملی را در دستگاه‌های میثورولوژی افغانستان نیز انجام داده اند استفاده میشود این کورس در اواخر ماه ثور ۱۳۳۸ به دروس خود آغاز کرد.

کورس تخنیک :

کورس تخنیک میثورولوژی برای رفع احتیاجات فنی و اینکه یکعه کارکنان فنی و تخنیکر های ماه را تربیت کرده باشد تاسیس شده و دارای شقوق مختلف فنی می باشد .
۱- را دیه ساند.

۲- شقوق تمام کار های مختلف تخنیکي مربوط به هواشناسی مشمولان این کورس کسانی اند که از بنو و نخی های عالی پایتخت فارغ شده اند اکنون جهت فرا گرفتن تحصیلات در رشته تخنیک هواشناسی، طور عملی و بصری می آموزند .
چهار ورکشاپ ذیل مربوط بکورس تخنیک است .

۱- ورکشاپ الکترونیک برای سامانهای رادیو ساند .

۲- ورکشاپ کامپیوزان (مقایسوی) .

۳- ورکشاپ ترمیم ساعتها سامان سلف ریکلدر در یکار دکنده .

۴- ورکشاپ تخنیک و ترمیم .

کورس مشاهده ان هواشناسی :

در رشته ی هواشناسی وجود آب و رور هـ «مشاهده ان» لازمی است .

اشخاص مذکور اوضاع جوی بشمول «ابر» مه، غبار حرارت - رطوبت - سرما - برف - باران ژاله - «و غیره» از ذریعه آلات و وسایلیکه بدسترس دارند معلوم میکنند از آنرو برای تربیت چنین کارمندان فنی در عقرب ۱۳۳۴ کورس مشاهده ان در دارالامان کابل تأسیس شد که بتعداد (۲۷) نفر از فارغ التحصیل صنوف نهم در آن تعلیمگاه شامل و در ماه عقرب ۱۳۳۵ فارغ التحصیل شدند متعاقب آن در عقرب سال ۳۵ دوره ی دوم کورس شروع و بتعداد (۴۰) نفر در آن شامل گردید که بعد از مدت یکسال در عقرب سال ۱۳۳۶ فراغت یافتند و بتعداد مجموعی فارغ التحصیلان دوره ی اول و دوم کورس باپایان نوزده نفر فارغ التحصیلان در دوره ی سوم به هشتاد و دو نفر بالغ میشو د که در اداره های میثورولوژی پایتخت و ستیشنهای هواشناسی ولایات بحیث مشاهده ان فنی کار میکنند .

اختراعات ، وقایع دلچسپ ، دانستنی ها

اقمار مصنوعی :

مهمترین اختراع سال را باز هم میتوان درباره قمر های مصنوعی و راکت ها قبول کرد . دانشمندان شرق و غرب ، متفقاً با این عقیده میباشند که پرتاب قمر های مصنوعی و راکت ها همه برای کشف راز های سر پوشیده ی ماورای جو است .

و بلا شک که این قمر ها تا کنون پرده ی از روی حقایق بیشماری برداشته و زمینه را برای انکشاف راکت سازی بیشتر فراهم میگرداند . چنانچه همین حالا موضوع تا سیس یک آکادمی مسافرت در فضا در محافل علمی اروپا از مسایل جدی بشمار میرود .

فدریشن بین المللی هواشناسی که در سال ۱۹۵۰ در اثر مساعی موسسات هواشناسی انگلیسی جرمنی و فرانسوی تا سیس گردیده ، برای مدت مختصری یک موضوع کاملاً اروپایی تلقی میگردد . امادر سال ۱۹۵۱ نماینده شرکت های راکت سازی آمریکا نیز در لندن پدیدار شد امروز نمایندگان بیش از سی کشور (بشمول اکثر ممالک اروپای شرقی) با بیش از سی هزار عضو درین موسسه شرکت دارند . این موسسه در حال حاضر یگانه موسسه است ، که دانشمندان تمام جهان دور یک میز گرد آمده اند و در باره مسافرت ماورای جو ، بدون موانع سیاسی بمذاکره و گفتگوها پیر دازند . مثلاً اسرائیل و مصر ، جمهوریت مردم چین و فارموسا ، ایالت متحد امریکا و اتحاد جماهیر شوروی .

رئیس این موسسه بین المللی شخص است . نام آندره هالی نامبرده پیشنهاد تاسیس یک آکادمی هواشناسی و یک دارالانشای فدرایش را دربار سیس کرده است قبل برین شعبات این دارالانشا در بادن واقع سوئیس دایر بود . بار سیس جهت انتخاب کرد ندکه موسسه مذکور از مدتی بحیث یک «موسسه غیر حکومتی» به یونسکو تعلی گرفته است .

قرار است آکادمی در مرحله نخست دارای چار شعبه خواهد بود : علوم طبیعی ، تکنیک مسافرت ، ماورای جو ، علوم اجتماعی ، طب ، مسافرت ماورای جو ، و در ابتدا یک عضو خواهد داشت .

هالی موافقت همکاران خود را در ماسکو حاصل کرده . در بیانیه که ایراد داشته توضیح کرده که سفر در ماورای جو ، صفحه جدیدی را در مدنیت بشری گشوده است .

همین حالا مسافرت در ماورای جو ، نقطه ثقل بزرگترین فابریکه های امریکا سیبا شد .

مطالعه ماورای جو، تا اکنون روی یک سلسله حدسیات استوار نبوده . بیشتر عقیده داشتند که کثافت گاز در محیط ماورای جو خیلی محدود و جزئی تخمین میگردید . برای اینکه بتوان به یک نتیجه قناعت بخش رسید ، لازم می افتاد ، کثافت چندین هزار کیلومتر دور از مایه را ی جو ، مورد آزمایش قرار بگیری د . گذشته ازان بشر علاقمند بوده وهست که در ماورای جو بمسافرت بدر باز د تامین این آرزو ، ایجاب میکرد راه را همواره گر دانند و ازان جمله باید معلوم شود که برآی ستاین جو پیمانه خطرانی از ناحیه احجار سماوی عاید است ، و از جانبی هم خیلی اهمیت دارد سرعت احجار سماوی نیز روشن گردد قرار تخمین دانشمندان سرعت احجار سماوی ۷۵-۱۲ کیلومتر فی ثانیه و وزن آن ۰۰۰ * ۲۰۰ گرام و بیشتر ازان است

قیمت ترین چار کت عصر حاضر

خواهد بود : همچنان در این
چپرکت کدام تاباوی از میکلا نژ
آو یخته نیست ولی باز هم معادل
طلا قیمت دارد ارزش تاریخی
آن مانند ارزش هنری آن بدرجه
صفر است . یک چپرکت ساده
یک چپرکت دو زمر است چیزی
که در مرحله اول جلب توجه

میکند قیمت فوق العاده آن است که به نرخ پول افغانی از حد و چهار لک افغانی بالغ میگردد. آنهاییکه این چپرکت دو بستره ای را ساخته اند بسیار کوشیده اند بدون اندیشهی مصرف آن وسیله را فراهم کنند که بطریق ایجابات و شرایط و زیاده باشد. باین قرار:

دو عدد لحاف از ابریشم خالص فرانسوی بازیرگوشی های متعدد همه از پوستهای قیمت بها که از مجموع آن می توان دو بالا پوش ز نانه تهیه دید ولی باید دانست که قیمت این لحاف ۱۲ هزار فرانک میا شد و بذات خود گرانترین لحاف های جهان است .

این چپرکت ذریعه دکمه ها تحت فرمان قرار میگیرد . با فشار خفیف انجام بالایی و پائینی توشک مطابق میل خود بلند می گردد .

اگر انسان احساس سردی کرد ، دکمه ترموس را میزند و حرارت زیر لحاف مطابق میل تان گرم می شود . همچنان هر حصه لحاف را که خواسته باشید گرم میگرداند درین چپرکت الماری کوچکی نیز نصب است که دارای بسی شگفتی ها است در جناح مردها ماشین ریش تراشی و برای میرمن ها . هر چه که برای زیبا ساختن خود خواسته باشند .

یک دیکتافون نیز این چپرکت دارد که میتواند نامه های خود را دیکته کند بعد مقیاس این چپرکت در جناح زن دارای یک تلفون ؛ سامان طبخنی برای تهیه چای ، ظرف چای کوچکی از نقره و یک آله سازه برقی .

همچنان یک رادیو در هر دو پهلوی خود دارد تا زن و شوهر دو از آن استفاده کرده بتوانند . تنها از تلویزیون هر دو باید مشترکاً استفاده کنند و در پای چپرکت وقوع دارد .

طبیعی که همه این وسایل ذریعه فشردن دگمه ها اداره می گردد .

انسان هیچ مجبور نمیگردد برای روشن و یا خاموش کردن رادیو ، رویش را دور بدهد دکمه های دیگر چپرکت ، میتوان از دور کلکین طاق خواب را کشود و یا بست ، دروازه اطاق را باز و محکم خواهد کرد ، آب را در تشناب جاری و یا مسدود خواهد ساخت و ذریعه یک سوچبورد خانگی میتوان آنرا علامت بدینی و نحس پذیرفت این و با استفاده از آن ، چپرکت دو نفری به یک یک چپرکت جدا گانه تبدیل می گردد و باین وسیله شوهر و یا سطره خراکشیدن در خواب سبب نارامی زن نشود و سرفه زنش سبب بیماری شوهر ، را فراهم نکند .

تسهیلات مزید در شفاخانه ها
در شفاخانه و یزلی میموریال واقع شیکاگو
برای بیماران نسبت به تمام شفاخانه های دیگر
تسهیلات فراوان تهیه گردیده است یک سوچورد
کوچک، مریض را اجازه میدهد از بستر باراده
و میل خود، کارهای ذیل را انجام داده میتواند:
رادیو را خاموش و روشن میگرداند. پرده را
جمع و باز مینماید، هوای اتاق را تنظیم و ترتیب
میکند، قسمت پایینی چپ رکت را حسب دلخواه
بالا و پائین میکند، بایکی از مسوین خود صحبت
کرده می تواند اینک بطور پیکه می بیند، حالا
در شفاخانه های کشورهای پیشرفته، وسایل آرامش
و استراحت مریض را بجه صورتی فراهم مینمایند.

سربازان امریکایی مجهز تر از گذشته

وزارت دفاع امریکا اعلام داشته که آینده هر سرباز امریکایی ساعتی در بند دستش خواهد
داشت که واتر پروف و با وسایل ضد ضربه مجهز خواهد بود.

و نه تنها قطب نما و تقویم خواهد داشت
بلکه مقدار رادیو اکتیف گرد و نواح خود را خواهد
سنجید و با صدای آهسته ز نور ماندی نشان خواهد
داد که خطر در کجای او واقع است و بساین
ترتیب او را آماده برای دفاع خواهد ساخت.

کاملاتو ماتیگ

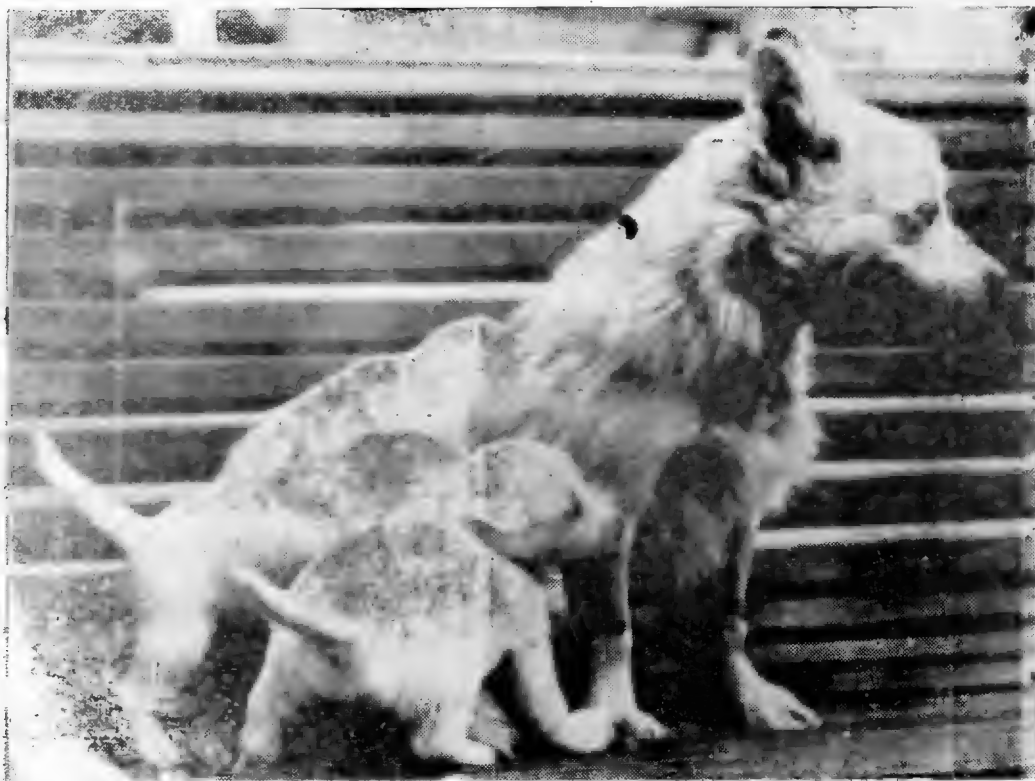
اشخاصیکه حصه ای از بدن شان فلج باشد تا کنون
همیشه بحیث عضو عاطل جامعه بحساب میرفتند
و کوچکترین حرکتی از آنها ساخته نبود. بالاخره

تخنیک که در صحنه رشته‌ها به پیشرفت های زیادی نایل گردیده بسر اغ مفلو جین نیز شتافته و مشکل آنها را نیز حل کرد.

بطوریکه در فو تو ملا حظه میکنید در یکی از شفاخانه های شهر شیکاگو برای مریضانی که تمام بدن و یا حصه از بدن شان فلج باشد ، چپرکت کا ملا آاتو مانیک تهیه کرده که هر طور خواسته شود این چپرکت حرکت می نماید .

هو اگر متر شده میرود

مترولو جست های ایالت متحده امریکا بر اساس سنجش های که بعمل آورده اعلام داشته اند اینکه در طی ده سال اخیر هوای کره زمین پیوسته گرم شده میرود . این تحقیقات بیشتر روی مطالعات و اسناد جیو فزیک فراعلم گردیده است . این مطلب بیشتر برای مناطق یخ گیر نصف کره شمالی خا بر اهمیت بشمار میرود . مثلاً آبنادر تپیتس برکن که در منتها الیه شمال ناروی واقع است حالا دو برابر بیشتر نسبت بسال ۱۹۲۲ - از یخ آزاد می باشد و سفاین از آن استفاده کرده می توانند .

ز مچو او نایا باجو چه هایش (سگی که از سفر ماورای جوباز گشته است)

بعد از این شیر فاسد نمیگردد

نگهداشت لبنیات بالخاصه شیر یکی از مشکلاتی است که تا اکنون در کشورهای عقب مانده موجزد است، زیرا شیر در هوایی که کمی گرم باشد، فوراً رو فساد میگذارد و مینه انکشاف تقسیم توزیع آنرا عظیم میگرداند. اینک اخیراً دانشمندان انگلستان موفق شده اند طریقه‌ی جدیدی کشف کنند و از فساد شیر جلوگیری بعمل آرند. این متود عبارت از جریان شعاع اوترا در شیر ذخیره شده است بابتکار بستن این متود شیر، تا نصف سال تازه نگه می شود، بدون آنکه در ذایقه غذایی آن و یا قیمت کاهشی بعمل آید.

مجا دله علیه مه وغبار

شهر نشینان لندن از یک ناحیه خیلی عصبی و ناراض استند و آن هوای نامطلب لندن است زیرا همه روز باید باران و آسمان ابرآلود و مه وغبار را تحمل کنند.

مه وغبار برخی روزها بحدی زیاد می شود که وسایل نقلیه را فلج می سازد.

حالا متخصصین انگلیسی درصدد افتاده اند که این مه وغبار را که حتی گاهی ترا فیک را روزهای طولانی فلج می گرداند چو سیاه ی بکار انداختن «فیدوسیستم» رفع نمایند براساس این سیستم مجوظه میدا نهایی هزایی یکنوع تبلی را محترق میسازند که از آن سلول کوچکی افزای می گردد. نتیجه که از آن بدست آمده بهر صورت حایز اهمیت است.

اما خانم های شهر لندن نیز از ناحیه ی دود و غبار رومه دچار مشکلات اند و حتی صحت را بهخطر مواجه می نماید. حالا تازه وسیله‌ی جدیدی اختراع کرده اند. این ماسک زیلاستیک ساخته شده و دارای یک دستگاه کوچک تصفیه هواست.

نقش قمر مصنوعی در آینده

مسابقات بین المللی تابستانی وقتی در سال ۱۹۶۴ در توکیو صورت بگیرد، نفوس سراسر جهان توفیق خواهند یافت جریانات این مسابقه را روی پرده ی تلویزیون منزل خود، تماشا کنند. حقیقتاً زینقر را است که جایا نیزها تصمیم گرفته اند یک قمر مصنوعی بدور خط استوا بدوران بیندازند و از آن دوا زده قمر مصنوعی کوچک بشکل استانسه های ریلی جریانات توکیو را پخش خواهند کرد.

دندان بعد از این باید محتاط باشند

چنین می نماید که از مدت نیست بین مخترعین و دندان مسابقه ی شدیدی درگرفته است از

یکطرف دزدان می کوشند حيله‌های جدید بکار بینند و در سایه‌ی آن به سرقت و دزدی

بپردازند ولی در عین حال مخترعین بدنبال این دزدان روانند و در برابر هر حرکت شان اختراع جدید بعمل می‌آورند.

فوتبوی مقابل نیز یکی از نمونه‌های نازک این مسابقه است.

در بازی امر پنداشته می‌شود که عکاس در موقع عمل سرقت بتوان عکس برداشته است ولی خوشبختانه چنین نیست بلکه منظری یک عمل آزمایشی است که بر حسب آن دزدان آینده به آسانی به دزدی‌های خود ادامه داده نخواهند توانست. وقتی که یک سارق در صدد بیفتد بکس با نیکداری را از دستش در باید تنها کفایت می‌نماید که حامل بکس روی دود کسمه فشار بیاورد و دزدگریعه‌ی دزدانرمانندی به رنگ سیاه آلوده می‌گردد و در حلقه‌ی

در همان مرحله صدای مهیبی نیز از جعبه بیرون می‌شود.

ایینه رویداد های داخلی

اول سنبله: افتتاح مراسم چهارمین سالگرمه استقلال کشور بانطق اعلیحضرت معظم همایونی
بساعت ۷/۳۰ دقیقه صبح ورسم گذشت، عساکر شاهانه .

۲ سنبله: رسم گذشت طلاب معارف و ورز شکاران دولت دوست که بستقریب چهارمین
سالگرمه جشن استقلال وطن و اردکابل شده اند از حضور اعلیحضرت معظم همایونی .
۲- سنبله: ور و دیناغلی میاغضنفر علیخان سابق سفیر کبیر پاکستان در ترکیه و ایران جهت شمول در
مراسم چهارمین جشن استقلال وطن عزیز .

۲- سنبله: افتتاح نمایشات هنر مندان اتحاد شوروی و جمهریت مردم چین در صحنه
بهار ی چمن .

۲- سنبله: افتتاح دومین نندارتون بین المللی افغانستان از طرف اعلیحضرت معظم
همایونی .

۳- سنبله: ور و دیناغلی معین وزارت تجارت اتحاد شوروی جهت اشتراک در چهارمین جشن
استقلال وطن عزیز .

۵ سنبله:- باریابی دسته های لشکر ملی در بایاغ دلکشا بحضور اعلیحضرت معظم همایونی .

۶ سنبله:- باریابی روسای تیم های بزرگشی ولایت قطغن و مزار شریف و حکومت اعلی
میمنه بحضور اعلیحضرت معظم همایونی .

۹ سنبله:- روسای هیئت های هنری جمهوریت مردم چین و اتحاد شوروی بارییس و معاون
ریاست مستقل مطبوعات در قهر گاهخانه بحضور اعلیحضرت همایونی شرفیاب گردیدند .

* مراسم روز پښتونستان با حضور دیناغلی سردار محمد داود صدراعظم، رئیس شورای ملی
اعضای کابینه؛ لوی درستیز، مامورین و اهالی کابل و نقاط مختلف ممالکت، مهمانان پښتونستانی
و پښتونستانیان مقیم کابل بایبانیة دکتور سهیل کابل بناروال و افراشتن بیرق پښتونستان برگزار
گردید .

۱۰ سنبله: عزیمت دیناغلی بورا کوو یچ معین وزارت تجارت پولند و دیناغلی کوزمین
معین وزارت تجارت اتحاد جماهیر شوروی که جهت مذاکرات تجارتی و ملا حظة نندارتون
بین المللی وارد کابل شده بودند .

ملاقات ښاغلی چانګ لهن سن و لی یا هو متخصصان قالین بافی جمهوریت چین با ښاغلی شیرزاد وزیر تجارت

۱۱ سنبه: وروښاغلی ویلیم سیروکی صدر اعظم چکوسلوواکیا بحیث مهمان حکومت افغانستان بکابل .

ملاقات ښاغلی ویلیم سیروکی در قصر صدارت عظمی ښاغلی صدر اعظم در ساعت ۵ ونیم بعد از ظهر .

شرقیایی ښاغلی ویلیام سیروکی و ذوات معیتی شان ساعت ۸ شام در قصر گلخانه بحضور ذات شاهانه .

۲۱ سنبه: وروښ جلالتماب جلال بایار رئیس جمهور ترکیه .

بازدید جلالتماب جلال بایار رئیس جمهور ترکیه از اعلیحضرت معظم همایونی در قصر گلخانه ساعت ۷ ونیم شام .

۲۲ سنبه: ملاقات ښاغلی سردار محمد داود صدر اعظم با جلالتماب جلال بایار رئیس جمهور ترکیه و معرفی اعضای کابینه بایشان ساعت ۹ قبل از ظهر در قصر چهلستون .

۲۹ سنبه: باریایی ښاغلی عبدالحسین انصاری نماینده ی مخصوص اعلیحضرت شاهنشاه ایران بغرض وداع بحضور اعلیحضرت معظم همایونی ساعت ۷ شام .

۳۰ سنبه: امضای قرار داد دستگاه تلفون اتوماتیک هزار و پنجاه دینه و شبکه ی شهری قندهار ساعت ۲ بعد از ظهر در وزارت مخبرات

۳۳ سنبه: رسم گذشت اردوی شاهانه در دغازی محمدایوب خان و ات بحضور اعلیحضرت معظم همایونی و جلالتماب جلال بایار رئیس جمهور ترکیه .

۳۴ سنبه: ترتیب دعوت بافتخار اعلیحضرت معظم همایونی از طرف جلالتماب جلال بایار در قصر دلکشا .

۳۴ سنبه: بازدید جلالتماب جلال بایار به معیت اعلیحضرت معظم همایونی در فابریکه گلابهار

۳۵ سنبه: عزیمت اعلیحضرت معظم همایونی و جلالتماب جلال بایار با همراهان شان جانب قندهار .

۳۶ سنبه: گذاشتن سنگ تهادب میدان بین المللی قندهار توسط جلالتماب

جلال بایار .

۳۶ سنبه: عزیمت اعلیحضرت معظم همایونی و جلالتماب جلال بایار بصوب کجکی .

۲۶ سنبله: عزیمت اعلیحضرت معظم همایونی با جلال‌التماب جلال بایار رئیس جمهور ترکیه از قندهار جانب لشکرگاه.

۲۷ سنبله: گذشتن سنگ تهادب بنوونخی لشکرگاه و مرکز تر بیوی وادی هیرمند توسط جلال‌التماب جلال بایار.

۲۷ سنبله: اهدای فلم مسافرت بناغلی سردار محمد داود صدر اعظم توسط سفارت کبرای امریکا در کابل بریاست مستقل مطبوعات.

۲۸ سنبله: افتتاح فابریکه چینی سازی شا کر توسط جلال‌التماب جلال بایار.

۲۸ سنبله: بازدید جلال‌التماب جلال بایار بمعیت اعلیحضرت معظم همایونی از قسمت‌های مختلف دپنهی اتحادیه شرکت.

۲۹ سنبله: ترتیب دعوت شب نشینی با افتخار جلال‌التماب جلال بایار از طرف قندهار شاروال در کافی بابا ولی.

۲۹ سنبله: مواصلت اعلیحضرت معظم همایونی و جلال‌التماب جلال بایار به قندهار.

۲۹ سنبله: ورود اعلیحضرت معظم همایونی و جلال‌التماب جلال بایار رئیس جمهور ترکیه بکابل.

۳۰ سنبله: ترتیب دعوت چاشت بافتخار بناغلی سرهمفری تراو باین معاون منشی عمومی موسسه ملی متحد از طرف بناغلی سردار محمد داود صدر اعظم در قه‌ر گلخانه.

۳۰ سنبله: عزیمت بناغلی سرهمفری تراو یلنی جانب مسکو.

۳۱ سنبله: عزیمت جلال‌التماب جلال بایار و همراهان محترم شان بصوب ترکیه.

۱- میزان: گذاشتن سنگ تهادب تعمیر قزل قلعه.

تعویب تنزیل قیمت تنویر و تسخین برق از طرف مجلس وزرا.

۲ میزان: تقدیم اعتمادنامه توسط بناغلی ایون جارج اسکور وزیر مختار جمهوریت مردم رومانیه بحضور اعلیحضرت معظم همایونی.

تقدیم اعتمادنامه از طرف بناغلی جوز کو کرائن دو النکار وزیر مختار دولت جمهوری برازیل بحضور اعلیحضرت معظم همایونی.

۵ میزان: عزیمت یک هیئت فرهنگی نویسندگان بغرض اشتراک در کنفرانس نویسندگان آسیائی و افریقائی منعقدی تا شکند.

۴ میزان: عزیمت یک هیئت فرهنگی بنابدعوت انجمن اتحادیه انجمن‌های روابط فرهنگی اتحاد شوروی جانب مسکو.

۶ میزان: افتتاح دومین کورس امداد اولیه سرهمیاشت.

۹ میزان: ورو د جلالتماب مارشال ورو شیلوف رئیس هیئت رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی بناب دعوت اعلی حضرت معظم همایونی.

بازدید مارشال ورو شیلوف در قصر گلخانه از اعلی حضرت معظم همایونی.

ابراز خیر مقدم و معرفی اعضای کابینه از طرف بناغلی سردار محمد داود صدر اعظم بحضور جلالتماب مارشال ورو شیلوف.

۱۰ میزان: دیدار جلالتماب مارشال ورو شیلوف از موزه ی کابل و سیلوی مرکز

۱۱ میزان: ترتیب دعوت شام بافتخار جلالتماب مارشال ورو شیلوف از طرف اعلی حضرت معظم همایونی در قصر سلطنتی دلکشا.

۱۱ میزان: اجتماع بزرگ پذیرائی شهریان کابل بافتخار جلالتماب مارشال ورو شیلوف رئیس هیئت رئیسه شورای عالی کل اتحاد جماهیر شوروی در غازی ستودیوم.

بازدید جلالتماب مارشال ورو شیلوف از امور عمرانی میدان هوایی بگرام و شرکت شان در

دعوت بناغلی سردار محمد نعیم وزیر خارجه معاونت در تخت استالف.

ترتیب دعوت شب نشینی بافتخار جلالتماب مارشال ورو شیلوف و همراهان شان از طرف بناغلی

سردار محمد داود صدر اعظم در گلخانه صد ارت عظمی.

۱۲ میزان: مسابقه بزرگشی بحضور اعلی حضرت معظم همایونی و جلالتماب مارشال ورو شیلوف

بین تیم های مزار شریف و قطغن در غازی ستودیوم.

۱۲ میزان: افتتاح سرک بین گردی کج و شمر خیل و همچنان سرک بین سنگر سرای

میرزاخیل مربوط ولایت ننگرهار.

ترتیب دعوت در قصر دلکشا بافتخار اعلی حضرت معظم همایونی از طرف جلالتماب مارشال

وروشیلوف.

ترتیب دعوت بافتخار جلالتماب مارشال ورو شیلوف از طرف بناغلی محمد نور وزیر رئیس

شورای ملی در هوتل کابل.

۱۳ میزان :- ملاقات بناغلی محی الدین اوف رئیس کمیسیون امور خارجه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی با بناغلی محمد نور وزیر رئیس شورای ملی .
 * باز دید جلالتماب مارشال وروشیلوف با اعضای معیتی شان بساعت دو بعد از ظهر از شورای ملی .

۱۳ میزان :- تبادلہ تصویب نامہ های قرارداد رژیم سرحدات بین اتحاد جماهیر شوروی و سوسیالستی و افغانستان که بتاریخ ۲۸ جدی ۱۳۳۸ (۱۸ جنوری ۱۹۵۸) در شهر مسکو امضاء شد .
 * ترتیب دعوت شام با فتح را علیحضرت معظم همایونی از طرف جلالتماب مارشال وروشیلوف در هوتل کابل .

* تقدیم مدال مخصوص المپیک افغانی به جلالتماب مارشال وروشیلوف توسط بناغلی محمد فاروق سراج رئیس المپیک .
 * باز دید جلالتماب مارشال وروشیلوف از شعبات مختلف پوهنچی های طب و سیانس و اهدای یک هزار و پنجاه جلد کتاب بکتابخانه پوهنچی طب .
 * گذاشتن سنگ تہداب شفاخانہی سه صد بستری در پای تپہی بی بی مژ و توسط جلالتماب مارشال وروشیلوف .

۱۴ میزان :- عزیمت جلالتماب مارشال وروشیلوف بصوب ماسکو .
 * صدور ابلاغیہی مشترک در ختم مسافرت جلالتماب مارشال وروشیلوف از طرف اعلیحضرت معظم همایونی و جلالتماب موصوف .

۱۶ میزان :- عزیمت اعلیحضرت معظم همایونی جهت ملاحظہی کارهای مقدمہاتی سرک سالنگ ۲۲ میزان :- حرکت هیئت خوانندگان و نو ازندگان کابل را دیو جانب اتحاد شوروی بناب دعوت وزارت کلتور جماهیر شوروی .

۲۹ میزان :- امضاء پروتوکول دورہی سوم تبادلہ اموال و قیمت جانین حکومت شاہی افغانستان و جمهوری مردم پولند .

۳۰ میزان :
 تقدیم اعتماد نامہ از طرف میلیوکار شیا گومرو وزیر مختار دولت ہسپانیہ بدربارکابل بحضور ذات شاہانہ .

۱ عقرب : خریداری یک دستگاه بزرگ پشم از پولند توسط شرکت صناعتی میمنہ واندخوی .
 ۳ عقرب : صدور پیام از طرف اعلیحضرت معظم همایونی بمناسبت روز معلم .

- ۳ : عترب برگزاري مراسم توزیع مدالهای معلمین در روز معلم .
- ایرا د بیانیه از طرف و لا حضرت شا هد خت بلقیس در محفل روز معلم درلیسه ملالی .
- شر فیابی عده از استادان و معلمین کشور بحضور اعلی حضرت معظم همایونی .
- افتتاح کورس احصائیه در وزارت تجارت .
- تمسید سرک جدید الاحداث از دهنه قریه رنگاب تا اخیر قریه خمچاق (غور بند) .
- ۴ : عترب افتتاح کورس اساسی خارندوی .
- ۶ : عترب : بازیابی رئیس و وکلای د وره د هم شورا یملی بنرض و داع بحضور اعلی حضرت معظم همایونی .
- ۷ : عترب : تقدیم اعتمادنامه در کتور ایرش اسوالد سفیر کبیر جمهوریت اتحادی آلمان .
- بعضر ذات شادانه دایر نمودن کورس های احصائیه برای تمام دوایر احصایوی مملکت از طرف وزارت پلان .
- ۱۱ : عترب : ترتیب جواز زندگی و نشانی های کارگران موسسات صناعتی در کلوپ وزارت معادن و صنایع .
- ۱۲ : عترب : عزیمت هیئت روزنامه نگاران افغانی بنابد عوت روزنامه ایزو یستیا جانب مسکو .
- ۱۴ : عترب : افتتاح بنی و نخی نسوان در شیرخان خیل کوهستان .
- ۱۸ : عترب : انعقاد محفل بمناسبت دوازدهمین سالگرد تاسیس دیمیر منو تولنه با شتراک علیا حضرت ماسکه معظمه و و لا حضرت شا هد خت بلقیس .
- ۱۸ : عترب افتتاح شعبه دندان سازی فراه .
- ۲۰ : عترب : تقرر بنای غلام حیدر عدالت حاکم اعلای میمنه بحیث کفیل وزارت زراعت .
- امضای قرار داد خریداری یک دستگاه تیل کشی و تصفیه تیل بمنظور تولید روغن های نباتی بین موسسه ماشین کاران مزار شریف و تیخووا کسپورت چکوساواکیا .
- آغا زامتحانی فابریکه نساجی سندی امید .
- ۲۲ : عترب : بازدید سردار محمد داود صد را عظم از کمپ های خا رندوی در هود خیل .
- ۲۳ : عترب : عزیمت یک هیئت کلتوری بنا به دعوت حکومت جمهوریت مردم چین جهت باز دید مراکز ثقافتی آن کشور بصوب پیکینگ .

۳۴: عقرب: افتتاح قسمت دوم پروژۀ مخزن آب بریکوت توسط دوکتور سهیل
* ورودهیت نواز ندگان کابل را دیو از اتحاد جماهیر شوروی.

۲۵: عقرب: اعطا مبلغ بیست هزار افغانی از طرف علیا حضرت ملکه معظمه به د میرمنو
خیریه تولنه

۲۶: عقرب: تقدیم یک دستگاه رادیو سکو بی، را دیوگرافی و میزبوکی بسرطبات
معاینه خانه مرکزی از طرف پوهنتون.

۲۷: عقرب ورود دسته موسیقی نوازان امریکائی موسوم به گولدن گیت
* آغاز کار تعمیر یک بنوونخی دهاتی در بهسود.

* اشتراک علیا حضرت ملکه معظمه در محفل هشتمین سالگره شفاخانه زایشگاه.

۲۹: عقرب: افتتاح مسجد شیرپور توسط یناغلی سردار محمد داود صدرا عظم.

افتتاح بنوونخی دهاتی خواجه دوکوه شبرغان.

اول قوس: اعطای بیست هزار افغانی از طرف علیا حضرت ملکه معظمه به شفاخانه
زایشگاه.

۲: قوس: بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از شعبه مختلف کارخانه های
جنگلک وفا بریکه سند بافی امید.

۴- قوس: افتتاح اولین بنوونخی نسوان در سرکز شبرغان.

۵- قوس: بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از قسمت های مختلف پروژه دهات.

۶- قوس: مواصالت هیئت جریده نگاران افغانی از اتحاد جماهیر شوروی.
* افتتاح سرک جدید پل تشکان بین فیض آباد و حکوست محلی کشم.

۹- قوس: عزیمت اعلیحضرت معظم همایونی جهت بازدید مختصر از امور عمرانی
وزر اعنی ولایت پکتیا،

۱۰- قوس: استقرار روابط سیاسی بین افغانستان و سیلون به سویی وزارت مختاری.

۱۰- قوس: مواصالت اعلیحضرت معظم همایونی به پیوار.

۵- قوس: مراجعت هیئت کلتوری افغانی از پیکنگ.

تقرر یناغلی سید احمد شاه بحیث حاکم اعلی میمنه.

۱۵- قوس: شروع کار خط اندازی جاده های شهرنو خوست.

۱۶- قوس: توزیع دیپلومهای دوره ی بیستم فارغ التحصیلان پوهنخی طب.

۱۷- قوس: گذشتن سنگ تهادب عمارت جدید شهر نوخوست.

۱۸- قوس: اعطا اعتبار نامه - نشان ها و مدالها از طرف ښاغلی سردار محمد داود صدر اعظم بیک عده از مامورین صدارت عظمی .

۲۶- قوس: توزیع فرامین و مدالها بمامورین ښاروالی .

۱- جدی: عزیمت ښاغلی سردار محمد نعیم وزیر امور خارجه جهت تعاطی نظر باو لپای امور اتحاد جماهیر شوروی؛ جانب مسکو.

۷- جدی: افتتاح پل نقی در خان آباد:

۱۴- جدی: امضای قرارداد ترانزیتی بین ریاست ترانسپورت عمومی دولتی و موسسهی دهات.

۱۵- جدی: بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از پیشرفت کارهای پروژهی انکشاف

۱۸- جدی: افتتاح موسسهی نقشه برداری و توزیع شهادت نامه های فارغ التحصیلان دوره ی اول ښوونځی توپوگرافی از طرف ښاغلی سردار محمد داود صدر اعظم.

امضای قرار داد ترانزیتی بین ریاست ترانسپورت عمومی دولتی و موسسه سوف فراخت شوروی.

۲۲- جدی: تاسیس یک ښوونځی ابتدائی ذکر در حکومت محلی کشک و یک شعبه ی قالدین بافی

در ښوونځی ابتدائی نسوان در مرکز حکومت کلان غوریان - و یک ښوونځی ابتدایی در حکومت کلان بادغیسات .

۲۱- جدی: افتتاح اولین کورس اکابر در کوهستان.

۲۵- جدی: افتتاح یک ښوونځی ابتدایی در قریه قمچاق . افتتاح کورس محاسبه و نان پزی در سیلوی مرکز.

۲۲- جدی: تشریف فرمائی اعلیحضرت معظم همایونی بفرض ملاحظه ی امور ع-مرانی پروژه های زراعتی بصوب ولایت قتلغن.

۲۹- جدی: بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از سیلوی پلغمیری - عمارت ذخیره ی پطروول و معدن زغال سنگ کرکر.

۳۰- جدی: معاینه ی اعلیحضرت معظم همایونی از نقشه ی تعمیرات و موسسات شهر بغلان.

۳۰- جدی: افتتاح یک ښوونځی دهاتی در قریه فتح آباد ننگرهار

اول دلو: معاینه ی اعلیحضرت معظم همایونی از پل چین و کار دستگاه چینی سازی قندز.

۲ دلو: افتتاح اولین کورس تجربوی تحفظ سرک .

- ۳- دلو: باز دید اعلیحضرت معظم همایونی از امور عمرانات و جنگل های در قد .
- ۷- دلو: اشتراك اعلیحضرت معظم همایونی در حفر کانال گردابی .
- ۸- دلو: عزیمت اعلیحضرت معظم همایونی از گردابی جانب بغلان .
- ۸- دلو: افتتاح دهمین کورس قابلیت شفاخانه ی زایشگاه .
- ۱۲- دلو: عزیمت ذات شهریاری از دره ی آجر بصوب دو آب .
- ۱۲- دلو: مواصلت اعلیحضرت معظم همایونی بارگ سلطنتی .
- ۱۲- دلو: افتتاح یک بنو و نخعی دهاتی در حکومت سپین بولدک و یک بنو و نخعی اساسی در قریه ی لوی کاریز قندهار .
- ۱۶- دلو: عزیمت بنا غلی سردار محمد داود صدر اعظم و همراهانشان بنا بدعوت بناغلی نهر و صدر اعظم هند جانب دهلی .
- ۱۹- دلو: افتتاح یک بنو و نخعی اساسی در منطقه ی تخته بل و یک بنو و نخعی دهاتی در سپین بولدک .
- ۱۸- دلو: افتتاح سینمای اندخوی .
- ۲۰- دلو: افتتاح کورس سیستم جدید ترتیب و اجرای بودجه .
- ۲۱- دلو: افتتاح شرکت جدیدی بنام دقطن دحبوباتو سهامی شرکت ،
- ۲۶ دلو: توزیع جوایز مطبوعاتی در سالون کتابخانه ریاست مستقل مطبوعات .
- ۲۷ دلو: عزیمت یک هیئت عرفانی به حکومت جمهوری متحد عرب .
- ۲۷ دلو: عزیمت هیئت مطبوعاتی بغرض ملاحظه پروژه های عمرانی ولایت قندهار و حکومت اعلا ی گرشک .
- ۲۷ دلو: افتتاح سرک جدید بین چوره گلی شمیر خیل .
- اول حوت: افتتاح فابریکه قند جلال آباد .
- ۲ حوت: افتتاح ارتباط را دیو تیلفه بی بین کابل و مسکور .
- ۶ حوت: باز دید هیئت سطحی از میدان هوایی بین المللی قندهار ،
- ۶ حوت: مواصلت اعلیحضرت معظم همایونی پس از ملاحظه سرک گونا منده به جلال آباد .
- ۸ حوت: باز دید اعلیحضرت معظم همایونی از قشاه عسکری میدان هوایی ولایت ننگرهار .
- ۹ حوت: افتتاح کورس توسعه زراعتی .
- ۱۰ حوت: انجام کار پرکاری بند کانال گردابی .

- ۹ حوت :- افتتاح دستگاه برق دیزلی ښوونځی میخانیکي خوست .
- ۱۳ حوت : تشریف فرمایي اعلیٰحضرت معظم همایونی بطرف حکومت کلان کنړ .
- ۱۲ حوت افتتاح یک ښوونځی دهاتی درقریه نمله .
- ۱۲ حوت : عزیمت اعلیٰحضرت معظم همایونی از دره کنړ به کامو .
- ۱۵ حوت : منظوری قریه کامو بر ای تاسیس دهکده از طرف اعلیٰحضرت معظم همایونی .
- ۱۹ حوت : مواصت اعلیٰحضرت معظم همایونی از کامو به جلال آباد .
- ۱۸ حوت : افتتاح کار تمديد سرک جدید بین مزار شریف و بلسخ
- ۲۰ حوت : افتتاح تربیه گاه انکشاف مالداری در ولایت قطغن .
- ۲۶ حوت : افتتاح یک ښوونځی دهاتی درقریه لخی حکومت اعلاي فراه .
- ۲۴ حوت : آغاز اولین عملیات برمه کاری تفحصات بطرول در کوهِ انګوت سر پل مزار شریف .
- ۳۰ حوت : مواصت اعلیٰحضرت معظم همایونی و علیا حضرت ملکه معظمه بکابل .
- اول حمل سال ۱۳۳۸ : ورود ښاغلي داګ همرشلد سرمنشي موسسه ملل متحد بکابل .
- ۲ حمل : باریابی ښاغلي داګ همرشلد بحضور اعلیٰحضرت معظم همایونی .
- ۴ حمل : انجام کار احداث سرک جدید بین علاقه داری گلستان و دل آرام .
- ۵ حمل : انجام کار ساختمان پل شین دن هرات .
- ۷ حمل : افتتاح یک ښوونځی ابتدایی در جمال مینه .
- ۹ حمل : افتتاح یک ښوونځی متوسط نسوان در میمنه .
- ۱۱ حمل : افتتاح یک ښوونځی دهاتی درقریه کلی خیل مربوط حکومت محلی قره باغ .
- ۱۳ حمل : افتتاح یک ښوونځی دهاتی درقریه سرخک و انځر مربوط حکومت اعلاي غزنی .
- ۱۴ حمل : حرکت ښاغلي سردار محمد داود صدراعظم بطرف جلال آباد .
- ۱۴ حمل : ورود نخستین قافله گندم امریکا به کابل و قندهار .
- ۱۵ حمل : عزیمت ښاغلي سردار محمد داود صدراعظم از جلال آباد جانب سویس .
- ۲۴ حمل : افتتاح یک ښوونځی دهاتی درقریه دولت خانی مربوط حکومت محلی سرخ پارسا .
- ۱۵ حمل : تبدیل ښوونځی ابتدایی برکی برک به ښوونځی متوسط .
- ۱۵ حمل : انجام کار پخته کاری سر بندنهر ارچی در قطغن .
- ۱۶ حمل : افتتاح سرک جدید الاحداث بین مزار شریف و تاشکذر .
- ۱۷ حمل : افتتاح ښوونځی دهاتی نسوان در افغان کوت میمنه .

- ۲۳ حمل : افتتاح بنو ونخی دهاتی در علاقه داری اسلام - قلعه .
- ۲۳ حمل : افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در قریه داکو حکومت کلان چخانسور .
- ۲۴ حمل : افتتاح یک بنو ونخی نسوان در بگرام مربوط حاکم اعلا ی پروان .
- ۲۵ حمل انجام کار بسته کاری دستگاه جدید تلیفون کیبلی هرات .
- ۲۵ حمل : گزاشتن سنگ تهادب نخستین بناء دهکده توسط اعلیحضرت معظم همایونی در ننگرهار .
- ۲۹ حمل : مواصات اعلیحضرت معظم همایونی از پروان بکا بل .
- ۲۹ حمل : افتتاح یک بنو ونخی نسوان در جمال آغه کوهستان .
- ۲۹ حمل : آغاز کار تمهید سرک جدید از مرکز جلال آباد جانب قلعه مقام خان .
- ۲۷ حمل : شروع کار تمهید لاین اساسی تلیفون بین بریکوت و کامدیش .
- ۳۰ حمل افتتاح یک بنو ونخی دهاتی نسوان در ده دانا کابل .
- ۱ ثور : نصب دستگاه اکسیر بر شفابخانه ملکی جلال آباد .
- ۵ ثور : باریابی میرمن صفیه فیروز رئیس انجمن زنان ایران بحضور والاحضرت شاهدخت بلخس .
- ۵ ثور : افتتاح دومین کورس اکابر نسوان در سالون بنو ونخی متوسط سلطان رضیه مزار شریف .
- ۶ ثور : افتتاح سرک جدید الاحداث بین جلال آباد و قریه مقام خان .
- ۸ ثور : افتتاح یک بنو ونخی دهاتی نسوان در پغمان .
- ۸ ثور : افتتاح یک مکتب دهاتی در علاقه داری اله سای کاپیسا .
- ۹ ثور : افتتاح بنو ونخی های دهاتی در علاقه داری بالا بلوک و قریه کنسنگ در فراه .
- ۹ ثور : افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در قریه بشواری مربوط حکومت کلان شنوار .
- ۹ ثور : افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در انجیل .
- ۱۳ ثور : افتتاح یک بنو ونخی نسوان در محمد آغله لوگر .
- ۱۲ ثور : افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در قریه خیر آباد دولت آباد مزار شریف .
- ۱۲ ثور : افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در بریکوت کنرها .
- ۱۶ ثور : افتتاح یک کورس اکابر برای مستخدمین ریاست عمومی انکشاف وادی هیرمند .
- ۱۶ ثور : افتتاح یک بنو ونخی اساس در حکومت محلی جاجی میدان .
- ۱۷ ثور : افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در آستانه پنجشیر .
- ۱۷ ثور : افتتاح سو ونخی دهاتی در حکومت محلی موز .
- ۱۹ ثور : بکار افتادن دستگاه های تولیدیخ و ذوب روغن در مسلخ کابل .

- ۱۸ ثور: - آغاز کار تعمیرات استیشن کابل رادیو، موسسه صحت عامه شفاخانه ۳۰۰ بستره یی در چمن بی بی مهر و .
- ۱۹ ثور: - افتتاح یک ښوونځی دهاتی درخلم .
- ۱۸ ثور: - افتتاح یک ښوونځی دهاتی در مربوط حکومت کلان خوښت .
- ۲۰ ثور: - افتتاح یک ښوونځی دهاتی درقریه عراق مربوط بامیان و یک ښوونځی دهاتی درقریه دیوار میدان و یک ښوونځی دهاتی در علاقه داری بهارکک .
- ۲۵ ثور: - تهداب گذاری عمارت شفاخانه ملکی قندهار .
- ۲۵ ثور: - بنای یک پل دیگری روی دریای کوکچه .
- ۲۷ ثور: - تمديد لین تليفون بین حکومت محلی کهمرد وعلاقه داری سیغان .
- ۲۷ ثور: - افتتاح یک ښوونځی دهاتی در علاقه داری حصه دوم پنجشیر
- ۲۴ ثور: - ثور توزیع شهادت نامه های فارغ التحصیلان قابلگی هرات .
- ۲۸ ثور: - تاسیس کورس مستعجله برآوردی دروزارت فواید عامه .
- ۲۹ ثور: - انجام کار حفر یک چاه آب مشروب درهرات .
- ۲۹ ثور: - آغاز کار بسته کاری دستگاهای قبرریزی جاده تونز خم دکابل .
- ۲۹ ثور: - افتتاح دو ښوونځی دهاتی درقریه ی کشنده بالا وقریه ی اری مربوط حکومت محلی کشنده .
- ۲۹ ثور: - تاسیس موسسه ښاروالی بمنظور انتظام امور ښادر سمت شمال .
- ۲۹ ثور: - افتتاح دو ښوونځی دهاتی در مربوطات حکومت اعلی گرشک
- ۳۱ ثور: - ورود ښاغلی سردار محمد داود صدر اعظم وپس از معالجه و تداوی در سویمس .
- ۳۰ ثور: - افتتاح مجدد دلیک اوشمیر ښوونځی .
- ۲۹ ثور: - آغاز کار تعمیر مرکز حکومت ادرسکن هرات .
- ۳۰ ثور: - افتتاح ۲ ښوونځی دهاتی در مربوطات مزار شریف وقندهار .
- ۳ جوزا: - افتتاح یک ښوونځی دهاتی درقریه آهنگران چغچران .
- ۲ جوزا: - افتتاح یک کورس اکا بر درسر پل .
- ۲ جوزا: - افتتاح یک ښوونځی دهاتی در علاقه داری اله سای پروان و دو ښوونځی دهاتی درقریه های مربوط خوشب
- ۳۰ جوزا: - آغاز مجادله علیه مناطق ملاریایی لغمان .
- ۳ جوزا: - عزیمت یک هیأت دواپاشی به سروبی .

- ۴ جوزا:- افتتاح یک بنو ونخی نسوان در بگرامی .
- ۴ جوزا:- افتتاح یک بنو ونخی نسوان در جبل السراج .
- ۵ جوزا:- عزیمت یک هیئت مطبوعاتی بنابعدعوت کانون روزنامه نگاران ایران به تهران .
- ۵ جوزا:- تاسیس نخستین لایبراتورتابلیت سازی در علی آباد .
- ۹ جوزا:- انجام کار تمدید سرک جدید بین گردابی و بغلان .
- ۹ جوزا:- افتتاح سیمینار تحقیقات و مطالعات علمی در سالون پو هنخی حقوق .
- ۹ جوزا:- افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در قریه چهارشنبه تپه مربوط حکومت محلی بغلان .
- ۸ جوزا:- افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در مربوطات بدخشان .
- ۱۱ جوزا:- انجام کار تعمیر پل بالای دریای خوره منگل .
- ۱۲ جوزا:- گذاشتن سنگ تهداب فابریکه میوه قندهار و افتتاح فابریکه برق دیزلی قندهار .
- ۱۴ جوزا:- انجام کار تمدید سرک بین حکومت محلی جانی خیل وچمکنی .
- ۱۴ جوزا:- اقدام زرع تجربوی چای در افغانستان .
- ۱۵ جوزا:- افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در حکومت محلی یکاولنگ .
- ۱۶ جوزا:- گذاشتن سنگ تهداب عمارت مرکز تعلیمی و تربیوی ریاست هوایی ملکی در یعه یناغلی صدر اعظم .
- ۱۶ جوزا:- افتتاح بنو ونخی دهاتی نسوان در مرکز حکومت محلی حضرت امام .
- ۱۶ جوزا:- افتتاح بنو ونخی دهاتی در علاقه داری الهسای .
- ۱۶ جوزا:- افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در سنگ چارک و یک کورس اکابر در حضرت امام و یک بنو ونخی دهاتی در حکومت اوبی .
- ۱۷ جوزا:- افتتاح دستگاه اتومات یک صد لینه در لشکرگاه .
- ۱۸ جوزا:- ورود یک هیأت پنج نفری پوهنتون ایلونای امریکا بسکابل .
- ۲۱ جوزا:- عزیمت یک هیئت کلثوری افغانی جانب امریکا .
- ۲۱ جوزا:- افتتاح یک باب بنو ونخی دهاتی نسوان در قیصار .
- ۲۰ جوزا:- افتتاح ۳ کورس اکابر از طرف مدیریت معارف حکومت اعلی غزنی و یک بنو ونخی دهاتی در ولایت قطن .
- ۲۹ جوزا:- مواصلت اعلی حضرت معظم همایونی جهت بازدید صفحات شمال به دره سالنگ .
- ۳۰ جوزا:- انجام کار سرک جدید بین علاقه داری دندو پتان وچمکنی .

۱. اول سرطان: موصلت ذات شاهانه بقندز.
۲. سرطان: عزیمت یک هیئت برای شرکت در بیست و هشتمین دور و اجلاسیه شورای اقتصادی و اجتماعی یو.نو.بژنیو.
۳. سرطان: موصلت ذات شاهانه به بهارک بدخشان.
۴. سرطان: تکمیل کار سرک جدید الاحداث بین علاقه داری سلطان و قریه سر و غه غزنی.
۵. سرطان: تهداب گذاری عمارت لابراتوار والقاح مصنوعی حیوانی در قندهار.
۶. سرطان: تشریف فرمایی اعلیحضرت معظم همایونی باشکاشم بدخشان.
۷. تعیین یک هیات شکایات مردم در اشکاشم از حضور ذات شاهانه.
۸. سرطان: موصلت اعلیحضرت معظم همایونی به پنجه.
۹. سرطان: افتتاح یک بنو ونخی اساسی در جانی خیل منگل و یک بنو ونخی دهاتی در سیدکرم.
۱۰. سرطان: افتتاح یک کورس اکابر در بنو ونخی تیمور شاهی قندهار.
۱۱. سرطان: تاسیس شرکت سهامی صادراتی.
۱۲. سرطان: افتتاح دو بنو ونخی دهاتی در قریه های حکومت محلی دوشی.
۱۳. سرطان: افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در مر بو طات فراه.
۱۴. سرطان: نصب دستگاه جدید اکسریز معاینه خانه مرکزی ریاست موسسات صحی پوهنتون.
۱۵. سرطان: انجام کار قیر ریزی سرک سرای خواجه و قره باغ.
۱۶. سرطان: افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در قریه و غه زنده جان.
۱۷. سرطان: موصلت اعلیحضرت معظم همایونی به اشکاشم.
۱۸. سرطان: ورود اعلیحضرت همایونی پس از معاینه دره تولی بای ایزک - قلعہ پنجه و اشکاشم به بهارک.
۱۹. سرطان: افتتاح یک بنو ونخی دهاتی در قریه داوو دخیل لوگر.
۲۰. سرطان: تهیه فلم مستند بامیان دستگاه فلم برداری ریاست مطبوعات.
۲۱. سرطان: عزیمت یک هیأت افغانی بغرض اشتراک در مراسم روز ملی عراق.
۲۲. سرطان: تشریف فرمایی ذات شهر یاری از بهارک به کشم.
۲۳. سرطان: افتتاح سرک جدید الاحداث گومل.
۲۴. سرطان: موصلت اعلیحضرت معظم همایونی به قندوز.
۲۵. سرطان: موصلت اعلیحضرت معظم همایونی به بغلان صنعتی.

۲۲ سرطان: آغاز فعالیت هیأت فنی مجادله ملا ریا به دوا پاشی منطبق ملا ریاپی حکومت انجیل.

۲۳ سرطان: مواصالت اعلیحضرت معظم هما یونی بدیره آجر:

۲۴ سرطان: افتتاح فابریکه موسسهی دسخی ماشین کاران.

۲۵ سرطان: افتتاح کتابخانهی دیاجتر آژانس

۲۶ سرطان: معرفی مدیران معارف ولایت بحضور بناغلی سردار محمد داود صدراعظم.

۲۶ سرطان: افتتاح یک بنو نخی دهاتی در قریه بابوس کلنگا ر.

۲۷ سرطان: مواصالت ذات شهر یاری بکا بل.

۲۷ سرطان: افتتاح یک بنو نخی دهاتی در قریه مقر بادغیسات.

۲۹ ثور: تصویب موافقنامه اقتصادی و تخنیکی بین افغانستان و فرانسه در شورای ملی.

۲۹ سرطان: تهداد گزاری شهر جدید حکومت کلان کوهدامن توسط بناغلی صدراعظم.

۳۰ سرطان: انجام کار سرک جدید بین حکومت محلی گومل مربوط حکومت کلان اوگون و حکومت کلان کتو از.

۳۰ سرطان: امضای قرارداد حمل و نقل هواپیما بین دولت پادشاهی افغانستان و جمهوری

فدرالی آلمان.

اسد: انجام کار تمديد سرک اله بین قریه بلند علاقه داری اله سای دا تراشی (کا پسا)

۴: اسد: جریان مخابره تلفونی بین حکومت کلنگا ر و علاقه داری (محمد آغلوگر)

۵: اسد: مواصالت و الاحضرت شهزاده احمد شاه بکابل

۹: اسد: تهداد گزاری بنو و نخی نسوان چاریکار.

آغاز مذاکرات هیئات تجار تی افغانستان با هیئت تجار تی هند

۶ اسد، اعطای نشانهای سردار عالی واستور درجه اول از طرف ذات شهر یاری به نیویارک

بنار و ال و آ مرروا بط خار جی نیویارک بنار و الی.

۱: اسد: افتتاح کورس اکابر در دایزنگی.

۱۰ اسد: بازدید معاون اول صدا ت عظمی با کفیل وزارت فواید عامه از جریان

کار سرک سالنگک.

۱۰ اسد: افتتاح یک بنو و نخی دهاتی در قریه بالاکرز قندهار.

۱۱: اسد: پرداخت پانزده هزار دال از طرف جمعیت افغانی سره میاشت بنام کمک

به آوارگان الجزایری.

۱۲: اسد: عزیمت هیأت عسکری افغانی بنا بدعوت وزارت جمهوریت متحد عرب
بستا هره.

* اسد: افتتاح ښوونځی دهاتی دواړه داری قزل اسلام و قریه ی خواجه چاشت.

۱۳: اسد: انجام پروژۀ اول آ برسانی هرات.

* تاسیس د ښوونځی اساسی در قریه دکانی (بامیان)

۱۵: اسد: عزیمت ښاغلی رښتیا رئیس مستقل مطبوعات جهت اشتراک در فستیوال فلم
به مسکو.

* اسد: افتتاح بک ښوونځی دهاتی در قریه ی غرتپه (پښتونکوټ)

۱۶: اسد: تاسیس د بهسود ترا نسپورت به سرمایه دو مایون و چهار صد هزاره افغانی

۲۳: اسد: مراجعت ښاغلی رښتیا از سفر مسکو بکا بل.

از چار گوشه جهان

ترس از یک جنگ بین المللی سوم، آنهم درست در فرصتی که اختراع حربی تصویر بقای بشریت و مدنیت را نا چیز می انگارد، فکر و توجه آدمی را از حوادث عادی و ملی دلچسپ و زندگی کا ملامتخرف گردانیده است درین جهان پرا زبخران سیاسی، بعضاً اتفاقاتی هم رخ میدهد که قابل توجه و خواندنیست و اینک ماهم برای دلچسپی و سرگرمی خوانندگان سالنامه، مطالبی گرد آورده، تقدیم میکنیم :-

تثبیت از روی متاع :

میرمن و اندربیلت، زن مایو در بزرگ آمریکا، بازی از فرینس کریسار و ایلون نواز مشهور پرسید که اگر او را در یک مجلس موزیکال خانگی دعوت نماید، چقدر ریول خواهد گرفت. و ایلون نواز پاسخ داد : پنج هزار دالو. مرین و اندربیلت ازین جواب در شگفت شد و با ابراز موافقت افزود : اما لطفاً بها طریسپرد که شما حق ندخواهید داشت

درین مهمانان من محشور شوید و با آنها باب صحبت را بشکافید. کرایسار، در حالیکه آثار مسرت طرا از جبینش پیدا بود گفت : درین صورت تنها با دوهزار دالو اکتفا می نمایم :

دور خور دن بشقاب

هنوز مقد هولاهوب : تازه از خا طر مافرا موش نشده که امریکا شیهای تعجارت پیشه و رنگ و مشغولیت جدیدی اختراع کرده اند و چنین می نمایند که مانند هولاهوب از راه و حتی سراسر جهان را فرا بگیرد.

دو چه باید بود که این یک بازی کا، آلاجدیدی نیست. زیرا مفاکوره چرخاندن یک بشقاب بر فراز یک چوب و نیز دچینی ها یکی از قدیمترین

مفکر و هاست که عمده کن است حالا فراموش کرده باشند .

احتمال دارد که به خیر عین این مفکر و مشغولیت جدید را در یکی از محلات چینی های سان فیرا نسیسکو دیده باشند . به چه حال برای مردم تجارت پیشه امریکایی فرق نمیکند و تا وقتی که ازین راه موفقت و منفعت برایش می آید بدنبال آن روان است حالا آهسته آهسته این بازی جدید در بین مردم عمومیت پیدا می کنند .
نوعی از رقابت در ممالک پیشرفته

یکی از فابریکه های شیر خشک در عتب جعبه های خود که شیر را در آن میگذاشت و بفروش میرساند ، رسم و کسب باز معروف امریکایی بقر و بنسون را چاپ زیر آن نوشت : « این مواد قوی العجبه و آهین باز و تنها از شیر و مالت استفاده میکند »

فردای آن شرکت رقیب وی در عتب جعبه های شیر خشک خود نوشت : « برای نوشیدن شیر فابریکه ای ما لازم نیست که مانند رقیب من قوی و نیرومند باشیم »

بزرگترین هو تل دنیا

بلا کز بزرگترین و پر مصرف ترین هو تل های دنیا در امریکا قرار دارد . این هو تل به والدورف استوریام شهر است و در شهر نیویارک واقع میباشد . وقتی تمام آن تماشاگر دد معلوم میشود که خودشان یک شوره کور چک و ولی خیلی او کس است مثلاً درین هو تل جاده بزرگی قرار دارد که حتی یک کوه چای دندی می تواند از پائینش لبه منطوب خود را در یابد و معروف ترین ستاره جهان زیور است و لا بوش پوست قیمت بهار ابلست آورده میتواند تمام مطبوعات جهان در کیوسک های

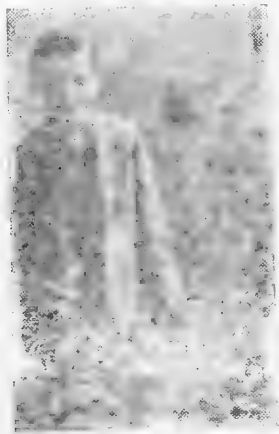
سگهای نیکه بتاریخ ۱۰ جولائی توسط راکت به فضا پرتاب و سالم باز گشتا نده شد

بزرگت هر لحظه در اختیار سیاستمداران قرار دارد. اگر یکی از مشتریان این هتل

مریض شود؛ داکترانی، است که در پی درمان این شخص برآید و در شفاخانه‌ی مخصوص هتل عملیات مهم جراحی انجام می‌پذیرد. بکثرت دوی کامل از پیش خدمت‌ها برای خوشی و اجرای او امر مهمانان کمر به خدمت بسته‌اند درین هتل روی هم رفته ۲۵۰۰ تن مصروف فعالیت است از آن جمله ۲۰۰ تن طباطبائی، پنجاه تن پیش خدمت ۵۰ تن رئیس و صد نفر سرپیش خدمت و جو دارد. اینها وظیفه‌ی سنگینی را بدوش دارند بدین ترتیب که سالانه سه ملیون سرویس غذا انجام می‌دهند. خلص که این هتل مخصوص ملیونرها فابریکه داران بزرگت، روسای شرکت‌های معروف سلاطین، سیاستمداران و ستارگان سینمایی باشد. به نسبت اینکه درین هتل شخصیت‌های بزرگ

و ستارگان سینما با جواهرات قیمتی بهارفت و آمد دارند. لهذا ترتیبات تحفظی نیز گرفته شده است چنانچه یک دسته سی نفری خفیه پولیس‌ها شب و روز مراقبت و خراکات مهمان‌ها می‌باشد.

چون آنیکه حسن شامه اش تعجب آوراست البرت روزند ساکن هوالت ناروی که بیش از پانزده سال ندارد، رگهای آبهای زیرزمینی را می‌جوید و لی این یویدن آنقدر مقرون بضو اب و موقعا نه است که انسان به تعجب می‌افتد این جوان همینکه نقطه‌ای را بو کرد بدو آنکه از وسایل و آلات تشخیصی استفاده نماید، فرمان می‌دهد، محل مطلوب را حفر نمایند و حتی پیش

از پېښ میگوید آب در چه عمقی قرار دارد.
البرت مر د تجارت پېښه‌ای است او حق از حمه‌ی بوئیدن خو در امطالبه می‌کند و باین ترتیب
از راه بوئیدن امرار معیشت می‌نماید.

در یکی از ماه‌های جنون در چهل نقطه مخشاف
و فوق به کشف آب‌های زیر زمینی گردید و حیالا
اسم وی آنقدر شهرت پیدا کرد که از سراسر
ناروی، اورابکمک و یاری تقاضا می‌کنند.
سکی در روی آب:

و قتیکه آسمان برنگ لا جور دین خو دبیننده
و افرحت را بساط بخشد و بحر آرام و ملایم باشد؛
آنوقت است که سکی روی آب رونق پیدا می‌کند.
هر سال در فصل تابستان هزاران نفر بساحل رو

می‌آورند تا تماشا کنند که خورشید و آب و سرعت چگونگی
بایکدیگر می‌آیند گذشته از آن سکی بر روی آب بمراتب از سبورت در روی برف بی‌خطر تر می‌باشد.

مهمترین عروسی سال

امسال ملت باژیک، غرق خوشی و شادمانی بودند. موج احساساتی را که عروسی
پرنس البرت و شهزاده خانم پاولاس به حرکت درآورد بود آنقدر به پیمان‌ه عالی خود رسیده
بود که آدمی در عصر آرم کمتر نظیر آنرا مشاهده می‌تواند.

این دختر جوان ایتالیایی که چند ماه قبل یک موجود کاملاً گمنام بشمار میرفت دفعه‌ی آچون مادر
مهر بان ملت شد و همه جام‌قدم او را گرامی می‌شمردند. را برت برادر جوان پادشاه، ریکارد همه
محبوبیت‌های دگران را شکست.

نظری بگذشته:

موج احساسات ملت باژیک، تنها از ناحیه از دواج پرنس البرت و شهزاده خانم پاولاس
نیست، بلکه عوامل و علل گوناگون تاریخی دیگر هم دارد با این معنی که ارسای سال با این طرف
سایه‌های از بدبختی و شهادت بر خانواده زاکسن کو بورت‌ها که فامیل شاهی بشمار می‌روند به آن تعلق
می‌گیرد، افتاده بود.

وقتیکه بوده. ثن بیش از سه سال نداشت جدش البرت پادشاه بلجیم که بمذاق ماست بلجیم بزرگترین پادشاه کشور بشمار میرفت در ناهور کشته شد. دو سال بعدتر بودون و البرت ملکه استرید مادر مهربان و دوست داشتنی خود را در یک حادثه مؤثر از دست دادند. ملت بلجیم هنو زاین قیافه شهزاده خانم ز بیای سویدنی را فراموش نکرده بودند که اندوه جدید سراغ آنها شتافت و آن اینکه ازان به بعد، طفلی از خانواده‌ی شاهی بدنیا پا نگذاشت تا وارث تاج و تخت کشور گردد.

لیوپولد، پیغله بیل، یکتن از دختران خانواده وطنش را بحیث همسری خود برگزید و در اثر آن نمیتوانست او را در تخت سلطنتی موقع بدهد و وقتی هم پادشاه باژیک در پان جنگ دوم بنفع پسر بزرگش از عهده اش استعفی داد بدولت شهزاده خانم ریتی را اعطا کرد ند.

شهزاده خانم پا ولا به جامعه‌ی بلجیمی آنروزهای سعادت آمیز و پر از خوشی عصر ملکه استرید را بخاطر می آورد که سی و سه سال قبل در بندر گاه انتورپ از یک کشتی سویدنی فرود آمد و دل مردم بلجیمی را در فاصله کوتاهی بدست آورد، چنانی که امر و ز دخترز بیای ایتالوی بر دل‌های مردم این سرزمین حکمروایی دارد و پایه‌های سلطنت در اثر بحران‌های سیاسی و رژیم مستزلزل نگشته بود.

عشق غیر مستقیم:

این ازدواج، بصورت اتفاقی، رخ نهاده، و یکسلسله عرا مل دیگر نیز در سربراه ساختن آن موثر بوده است.

وقتی که پرنس البرت میخواست بنمایندگی برادرش، در مراسم تاج‌گذاری جان بیست و سوم پاپ جدید، شرکت ورزد. در روم مهمان سفارت بلجیم شد و در اینجا بود که با شهزاده پا ولا در لباس زیبای آسمانی رنگ آشنایی بهم رساند و در همانجا بود که از جان و دل عاشق این دختر زیبای ایتالوی گردید.

بدون وساطت نفر سوم این برخورد امرنا ممکن بنظر میرسید. سفیر بلجیم در روم ازین دختر هیچگونه اطلاعی نمیتوانست فراهم بیاورد ولی مادر کلانش، گازیلی، که در روم شهرت و محبوبیت کافی داشت درین مورد پاپیش گذاشت و گذشته از آن گازیلی مجبور بود موافقت ماری جوز خواه لیوپولد پادشاه مخلوع را نیز حاصل نماید. هر چند که ماری جوزا ز طوف شوهرش امبرتو، پادشاه مخلوع ایتالیا، دور زندگی می‌کرد و خود را فدای سیاست رژیم شاهی می‌پنداشت با زهم پیوسته میکوشید که وسایل ملاقات بودن و البرت را فراهم گرداند.

۱- ښکې بلجیم مدتی فاقد ملکه بود ، با لاخره بنیان این خانوادہ متزلزل میشد .
 شهزادہ خانم پا ولا ، که بلاشک بہ خانوادہ های اشرافی و عالی تعلق دارد و تا اکنون نتوانسته
 است نسبت بہ علل مادی در حلقہ های هواخواهان خود اشتراک ورزد مانعی در راه این ازدواج ایجاد
 نکرد . زیرا ملکہ مخلوع خواہر لیو پولد ، پادشاہ مخلوع بلجیم از دوستان خود تحقیقات فراوان
 بعمل آورد و ثابت شد کہ پا ولا دختر با تربیہ وزیبا و شایسته وصالت با خانوادہ بلجیم مہیا شد .
 درست است کہ این ملکہ ، زیبا روی با این ازدواج نمیتواند توقعات مردم بلجیم را برآورد . اما
 نخست تصمیم برادر کوچک پادشاہ بلجیم برای ازدواج بودوئن پادشاہ آنگشور را او خواہد داشت
 جلدی تر و زودتر بسراغ یک همسر برسد و بدینقتدوم اینکه مملکت مامون بوزہ میتواند کہہ رئیس
 شاہی ازین خانوادہ منتقل نمیکردد . برای اینکه اگر پادشاہ موجود بلجیم ، علی الرغم انتظارات ملت
 دست بہ ازدواج نرزد و صاحب زن و فرزند نشود ، پرنس البرت را بش قانونی تاج و تخت بلجیم خواہد
 بود . و مات حالا خود را بہ این امر تسلی میدهند کہ هیچ نی ، لااقل تاج و تخت پادشاہ بلجیم
 بی حامی و سرپرست نخواہد ماند .

توضیح فوتوی روی جلد :

پرنس البرت و شهزادہ خانم پا ولا در روز مراسم عروسی . محبوبات جهان این عروسی را بنام
 عروسی سال موسوم ساخته اند .

امروز که روی هم رفته تاحدی جنبش هنری در محیط محسوس است
وریاست مطبوعات مخصوصا از سال گذشته با اینطرف درین راه گامهایی
برداشته است بتاسی ازین اقدام مادم اخیرا توفیق یافتیم بیوگرافی
هنرمندان کشور را جمع و طبع کنیم چون امور نشر سالنامه ای افغانستان روی
دست بود نیکو پنداشتیم دربرگهای آن سهمی از هنرمندان نیز باشد آنچه
راجع به هنرمندان در اختیار بود و همکار جوان ما سناغلی سراج و حاج اولتر
توانسته بود آنرا تهیه کند و تاجاییکه حرفات سالنامه را مسکن
ساخت بنشر سپردیم البته حق نگارنده را شریکه مورد نظر احترام قرار داد
شماره « اداره »

هنر چیست؟

تا بحال کلمات هنر و زیبایی یا مفهوم های متفاوتی بکار میرفت ولی بیجا نیست که مفکوره ای
هنر مندی را درین مورد توضیح دهیم. هنر یعنی بیان مدح و تمسای زیبایی با بطور کلی جمیع
تأثیرات و احساسات در انسان
انسان در اعمالش هوش و ذهن خود را در نهانی دارد که هنر « زیبایی شناسی » است و عموما همان
است که هنر را میپسند.
اگر هدف نهایی هنر، بیان زیبایی باشد و بالا اقل یکی از هدفهایش این باشد که زیبایی ها را
جلوگیری سازد و توضیح دهد و یا تجزیه و تحلیل کند، در این صورت باید دید و فهمید که مفهوم زیبایی
چیست؟ چه چیز و یا چه کسی زیباست؟ آیا رنگی یک امر ذاتی و چیز پایدار و مسلمی است و یا آنکه
بستگی دارد به عادات و سلیقه های مختلف و متغیر دیگر. امریست که در ادبیات فاسل تغییر و تحول
و غیر ثابت.

زیبایی در قاموس هنر، دارای مفهوم و معنای وسیع تر و بیشتر است. از طرف دیگر خود

کلمه ی زیبایی باآئمه رواج جهانی اش، معنای معین و ساده ندارد.

وقتیکه ما منظره جالب و یاپیکر متناسب زنی را مشاهده میکنم، بی اختیار کلمه ی «زیبا» را تکرار میکنیم ولی آنچه در صورت و پیکر زن می بینیم، با آنچه در مناظر طبیعت بچشم ما میخورد، یکی نیست. لبخند یک کودک با منظره غروب آفتاب و حالات چشمان یک زن با کیفیت مهتاب شب چهارده یکسان نیست.

در آن صورت، زیبایی هم مانند هر امر عاطفی و احساس دیگر، بسته بنحوه ی فکر و خصوصیات روحی هنرمند است.

«کانت» فیلسوف مشهور، هزاران رابطه ی ظاهری و محسوس بین عام و اخلاق قرار داده است بعقیده ی او هنر تفریح آزادانه ی بیش نیست فروید، پیسکانالیست معروف هنر را تصعید و تعالی غریزه جنسی و تجلی تمایلات سرکوفته میدانند ولی عده ی دیگر طرفدار این عقیده که کلیه فعالیت های انسانی در اطراف تسکین و رضاء غریزه ی جنسی دور میزند نیستند.

«یونگ» و «آدلر» روانشناسان معروف ثابت کردند که جنسیت تنها جنبه ی زندگی نیست، بلکه مسایل دیگری نیز در کوشش و تکاپوی خستگی ناپذیر انسان و در ایجاد «هنر» دید خل است. «تولستوی» نویسنده و فیلسوف بزرگ روس، هنر را یک وسیله ی تفنن و کسب لذت نمیداند، بلکه آنرا یکی از شرایط حیات بشری میشناسد.

مثلاً هنر هر چه باشد (خواه آنرا آینه ی زندگی بخوانیم که صور گوناگون را در قالب محسوسی، منعکس مینماید... و یا آنرا زائیده احتیاج بگوئیم) یک پدیده ی عالی و انعکاسی از حیات اجتماعیست که توأم با محیط و زمان، تغییر و آرایش و تکامل می یابد.

هنر موقعی خلق میشود که زیبایی بنحوینی ادراک شود و وزن و تعادل نوینی در هنر بکار رود.

پس آنگاه که زیبایی ادراک شد، موجودیت هنر صدق پیدا میکند. هنر در حقیقت همان عشق و شور هی فطری انسانیت که به زبان جانبخش موسیقی، نقاشی، شعر، حجاری... بیان میشود.

«گر عشق نبودی و غم عشق نبودی - چندین سخن ناز که گفتی که شنودی؟» هنر محصول فکر و ذهن بشر است که پیوسته در صدد می افتد عواطفی را که طبیعت در اختیارش گذاشته است، تلمیذ نماید و بحد کمال رساند.

نقاشی را شاید بتوان نخستین تجلی هنری بشر دانست.

حجاری و معماری تزئینی، تلاش دیگری است برای تجسم یا بقول « فروید » برافگندن هیجان جنسی، ولی لذت و افسردگی، موسیقی از اینجاست که هر دو از وزن و آهنگ بر خوردار است.

آثار هنری را از اینجهت دوست میداریم که اگر شادی افزا باشد، ما را شاد میکند، و اگر غم انگیز و وحشت خیز باشد، چون غمها و وحشتهای نهانی ما را بیدار و از نهان خانه دل اخراج می کند، روح ما را تسکین میدهد. ملتفت باید بود: غمیکه از تماشای تراژیدی های دیگران پیمان دست میدهد، بمراتب ملایم تر از غمی است که از تراژیدی حیات خود مان در می یابیم.

ارسطو عقیده داشت که هنر وسیله ایست که برای تسکین خلجاینها و آشوب های روحی، استماع موسیقی، تماشای تابلوی نقاشی یا صحنای تیاتر، عواطف تند را بخود متوجه ساخته سبب آرامش می گردد.

شاید هنرمند در وهله اول نغمه ای دلپذیر خود را برای دل خود می خواهد و قصدی جز فرو نشانیدن هیجان خویشتن ندارد، ولی چون هنرمند عضو است از اعضای اجتماع و بعلاوه از اجتماع پشتیبانی و تشویق میخورد ناچار از اینست که عواطف و انتظارات جامعه را محترم شمارد و در اثر خود منعکس کند. « فرویدیزم »

هنرمند کیست؟

هنرمند کسی است که از روز اول، هنر با خمیره ای او رشته شده و بانبوغ هنری چشم بدنیا کشوده باشد. و گرنه هنر کسبی نیست، بلکه ذاتیست.

طبیعیست که در حال فقدان قریحه و نبوغ و ذوق تنها با کوشش و مساعی شب و روزی، نمیتوان هنرمند شد.

هنرمند در لهیب آرزوهای خود، تشنه و سرگردان بدنبال حقیقت بهر سو میدود و بدامن هر امیدی چنگ میزند... آنگاه که واقعیات زندگی، به آرزوهای سرکش او لگام میزند، و بار وحش بمعارضه می پردازد، هنر باشکوه و جلال خود، تجلی میکند و هست میشود.

فروید عقیده دارد که: هنرمند رنجور و محرومی است که از درد های خود نالان است و پی در مان می گردد، میکوشد تابشیوی خردمندانه در دهای خود را بیرون ریزد و روحش را از سموم آن نجات دهد.

پسیکانالیست هاپس از تحلیل بیوگرافیهای هنرمندان بزرگ باین نتیجه رسیده اند که هنر چیزی

جزا انعکاس زندگی هنرمند نیست و مخالقات هنری همانا نماینده‌ی هنرمندان اخلاق میباشند. مثلاً «هامات» تجسم شکسپیر و «ورتز» اساساً نماینده‌ی گوئته می باشد. پسیکانایست‌ها سعی کرده اند تا آثار ادبی و هنری و حتی فلسفی و علمی را، آئینه‌ی درد های شخصی ادیبان و هنرمندان و فیلسوفان و عالمان تلقی کنند و زیبایی پرستی «کتیس» مالیخولیای «بارون» خورشینی «برلوفینگک»، طبیعت پرستی «وردزوت»؛ مردم گریزی «اسولیف» و عصیان «ایسن و وایلد» را به آزمایش های فردی آنان استناد دهند.

«محو کی از صفحه‌ی دلها شود آثار من

من همان ذوقم که می یا بند از اشعار من»

صایب

هنرمندان، بهترین آثار خود را بنا بر شدیدترین مجذوبیت های خود بظهور رسانیده اند، لذا آثارشان واقعاً مجذوب کننده است. هنرمند با آنکه رنجور است، طیب حادثی نیز می باشد، بیمار است که خود بموہبت طبابت آراسته است.

ابداع هنری و التذاذ هنری، هر دو شفا بخش است، باین تفاوت که هنر آفرین، خورد بدست خود در مان می شود؛ ولی هنر دوست محتاج استعانت هنرمند است. هنرمند در دل خود را میگوید و باین ترتیب بیدرد و آسوده میشود، ولی هنر دوست درد دل هنرمند را که مسلماً شباهتی بدردهای خود او دارد، می شنود و او را با خود همدرد و هم زبان می یابد....

هنرمند عاشق هنرش است و از هر آنچه مانع این عشق بزرگ و جاویدان می گردد، بیزار و متنفر است.

هنرمند حقیقی هیچگاه دنبال پول و ثروت نمیرود، او همیشه آنقدر میخواهد که زندگیش تأمین گردد، و وسایل کارش فراهم آید.

هنر و هنرمند چگونه بوجود آمد

این سوالیست که جواب آنرا خالی از اشکال نمیدانند.

زیبایی و احساسات با بشر یکجا خلق شده است.

اگر «آدم» محوزیبایی بیکر «حوا» نبود، اگر سرود بابل و چهچه‌ی پرندگان بگوش انسان ذکی و مبتکر نمیرسید، اگر مناظر پرکیف و تحولات چار فصل نبود، اگر تا بلوی میجان

انگیز طلوع و غروب آفتاب و فروغ روح پرور مهتاب در شبهای تار وجودنداشت، اگر شرشر جویبار، وزوز پروانه، ابر و باران و رعد و برق نبود و بالاخره اگر ذوق و عاطفه و عشق و احساسات در وجود بشر سراغ نمیشد، آنگاه نه هنری بود و نه هنر مندی ... پس هنر و هنرمند بابشریکجا خلق شده، انکشاف و نمو کرده و عاقبت هم یکجا نابود خواهد شد.

نقشهای که بشر اولیه در مغاره های کوه و بر سطح فاتراش سنگها میکشیدند و هم با نقش و تصویر افهام و تفهیم میکردند ... بعدتر که اشکال خدایان را بوجود آوردند، مجسمه های از باب انواع را ساختند ... در حداثت اساسهای هنر را بریزی کرده خدمت تقاضی و مجسمه سازی و سپس معماری (و باوجود آمدن خط) شعر و ادبیات و بعد اکت و تمثیل و دیگر هنرهای زیبا و صنایع ظریف را بوجود آوردند.

در گذشته ها، آنگاه که هنرهای زیبا در الیمیشد، توجه به هنر و صرف وقت در این راه و التذاذ روحی از آن، فقط بعدی از توانگران و طبقه های خواص اختصاص داشت. مردم عوام یعنی اکثریت افراد جامعه، بعلت تلاشهای روزمره زندگی و بدست آوری غذا و لباس، از ادراک این لذت بزرگ و نعمت معنوی، محروم بودند ....

بالاخره باسیر تدریجی تاریخ، آن دوره ها سپری شد و روزی فرار سید که توجه به هنر و صرف وقت در راه فرهنگ و سایر امور معنوی و فکری تعمیم یافته، هر فرد بشر از هر طبقه ای هست در این راه سهمی گرفت. و استفاده برد.

همین فرصت و امتیاز که برای استفاده از امور هنری عاید اکثریت مردم شد، در تاریخ اجتماعی کشورها تغییرات بزرگی پدید آورد.

همینکه سطح زندگانی مردم بالا رفت، آنوقت بجای فکر و خیال کسب و روزی و در تلاش معاش بودن، اشتیاق به نرو کسب فرهنگ و استفاده از لذات معنوی در مغز مردم ستمکشیده شراره کشید و دایمآر و بافزونی گذاشت.

باتحولات عظیم صنعتی، گمان میرفت که شراره های هنر قدیم، فر و خواهد نشست و خصوصیات دوران جدید که آنرا دوره ی صنعت گویند، هنر را از میان خواهد برد، درحالی که برعکس با ظهور دوره ی صنعت مردم فراغت بیشتری بدست آوردند و کار فرهنگ و هنر بالا گرفت و همه ی مردم تمایل شدیدی نسبت به هنر و زیبایی و کمال معنوی نشان دادند:

همانطوریکه بازار صنایع اقتصادی رواج پیدا میکرد، و هنرهای زیبا هم رواج خود در ابدست آورد، مخصوصاً قرن ۱۹، یک قرن تالانه از حیث غرض شدن ذوق و احساسات و میل تکامل.

و ترقی هنر بود که شالوده‌ی رشد بیشتر را برای قرن حاضر بیادگار گذاشت.

درست در همان وقتی که عقل و تجربه‌ی علمی، معنی خود را با ادبیات میداد، هر روز هنر مندان زبردستی، در رشته‌های مختلف هنر قد علم میکردند و از طرفی هم «اکسپرسیونیسم» و امثال آن ظهور نمود که اینهمه، مقدمه‌ی برای یک تکان شدید در عالم هنر بود.

این تکان صورت گرفت و امروز در هر گوشه‌ی جهان ندایی از پیشرفت هنر و تجدید فعالیت در دنیای صنایع ظریف شنیده میشود و هنرمندان مال مختلف بر مسیر تازه‌ی میروند، سبک و روش نوی اختیار میکنند.

هنر در افغانستان:

ولی در اینجا، در افغانستان عزیز که روزگاری مهد هنرهای زیبا و کارهای ظریف دستی بود، مردم هنردوست و هنرمند، با صرف روزها و ماه‌ها وقت خویش، آثار بی‌وجود می‌آوردند، که از نگاه ظرافت و نفاست در جهان کم‌نظیر بود، نهر آه تازه‌ی سراغ می‌گردد و نه در پیشرفت و احیای هنرهای باستانی، طوریکه باید و قسمیکه تحولات زمان و مقتضیات عصر کنونی ایجاب میکند، قدمی برداشته می‌شود.

آیا هنرمندان عصر گریکو، بوندیک، که با افکار عالی و احساسات رقیق آثار دیدنی و جاودانی بر کاشی، بر چوب، بر گچ، بر سنگ، بر دیوار و تپه‌ها بجا گذارند، جانشین و اخلافی، تربیت نکردند و یا مانند آنهمه «پرونده‌ها» را بدرستی حفظ و نگهداری کنیم؟
سالها هنر را بکمال بیداشتی تحقیر کرده ایم.

«مثل» را بنام «مشاهو مسخرو» خوانده‌ایم «موسیقی نواز» را دلاک، پست و بی غیرت خطاب کرده ایم.

«نقاشی» را کار ابلیس گفته «هیکل تراش» را بت پرست خوانده‌ایم.
اینها همه چون خمپاره‌های مدهش، اساسهای هنری ما را فرو ریخته، کاخ «صنایع ظریف» را پاشان ساخت.

در هر صورت، درین دمیکه دیگران در راه پیشرفت و احیای هنر خود گامهای وسیعی برمیدارند، اینک ما تازه از خواب غفلت بر میخیزیم و می‌نگریم که چگونه بر تربیت هنر خاك ریخته ایم.

کجا میتوانیم ادعا کرد که محیط ما هنر پرور نیست، ذوقهای هنری وجود ندارد، در دره‌های سرسبز و شاعرانه‌ی این سرزمین کهسار، استغلاهای خلافت اصلاً نمیتواند انکشاف کرد؟

بی مبالغه اگر خاکستر سرد گمنامی و تعصبات خشک اهل غرض، از روی آتشهای سوزان هنریکسوزده شود، پرتو خیره کننده‌ی آنهمه اخگرهای فروزان، تاریکهارا قلب خو اهد شکافت و فروغی بجهان زیبایی و هنرخواهد بخشید.

سال گذشته که ریاست مطبوعات بابتکار تازه و بسیار معقولی دست زده، جوایز هنری را بهمه رشته‌های هنر تخصیص داد، در حداث خود نخستین جنبش هنری بود که عده‌ی از هنرمندان مایوس را از ساحه‌ی گمنامی بیرون کشید.

این جنبش و ظهور چهره‌های هنری سبب رفع اندیشه‌ی مشکل پسندانی گردید که منکر وجود هنرو هنرمند در محیط بودند.

درینجا معضله‌ی بوجودمی آید که آیا وجود هنرمندای برجسته، مختصراً در محیطیکه برای رشد، انکشاف، و انتشار هنر واقعی گذاشته نشود، بحال هنر و پیشرفت و ترقی آن چه ثمری بارخواهد آورد؟

دریکچنین محیطی که مردم بهنرو هنرمند نیازی نداشته و یا اصلاً ندانند هنر چیست، وفور تعداد هنرمندان، هرقد رهم ماهر و ارجمند باشند چه بهره‌ی خواهد داشت؟ آیا بی ذوقی جمعیت و عدم استقبال درست، آهسته آهسته سبب خستگی، پریشانی، آزار ورنجش آنان نخواهد شد؟ و باینصورت آن هنرمندان با ارزش و عالی قدریکه بعد م تشویق، بی اعتنائی و کرختی جمعیت مواجه میشوند، خواهند توانست شهکارهای بی وجود آورند و باعث گرمی بازار بی رونق هنر در محیط، گردند؟ آیا خواهند توانست با روح افسرده، عظمت خیره کننده و افتخارات هنری گذشته را تجدید کنند.

درین حال میباید برای شستن سرو صورتی هنرو برای رونق وتهذیب صنایع ظریف در محیط، اولتر آلودگی‌های ظرف را کناره کرد و مردم را آماده‌ی قبول و پذیرش آن نمود.

هنرمندان افغانستان :

صوفی عبدالحق بیتاب «ملک الشعراء» ولد مرحوم عبد الاحد عطار، در سال ۱۳۰۶ ق در شهر کابل (گذر قصاب کوچه پل خشتی) بدنیا آمده، تعلیمات ابتدایی را طر و خصوصاً و بعد برخی از کتب متداول عربی را توسط اساتید وقت کسب کرده است.

استاذ عبدالحق بیتاب در فن ادبیات بیشتر سعی نموده در راه اکمال آن مجاهدت ورزید. در سال ۱۳۳۶ ق، کمر بخدمت معارف بست و در لیسه‌ی حبیبیه (که نخستین مکتب عالی افغانستان است) بحیث معلم ادبیات شامل گردید و تا سال ۱۳۲۹ ق درین لیسه خدمت کرد و فعلاً بنمت استادی پوهنځی ادبیات را دارد.

در سال ۱۳۷۱ ق، در اثر پیشنهاد وزارت معارف از حضور ذات همایونی، بخطاب «ملک الشعراء» سرافراز گردید.

باینکه احسن بیانش ساده و صمیمانه است، غالباً میکوشد «سخن تازه» آورد و بیان جدیدی خالق کنند تا حلاً و تش بیشتر باشد.

عده‌ی زیادی از شعرای معاصر، تلامذه‌ی او بودند و هستند غزلیات استاذ بیتاب به سه هزار بیست میرسد بیتاب بشیوه‌ی بیان مرحوم قاری عبدالله «ملک الشعراء» علاقمند است و بارها گفته است که اگر قاری نمیبود، بیتاب، بیتاب نبود.

آثار استاذ بیتاب :

مفتاح الغموض (عروض) ترجمان شافیه (صرف) گفتار روان در علم بیان دیوان غزلیات
آثار غیر مطبوع :

ترجمه الکافی (نحو)، ترجمه‌ی منطق، ترجمه‌ی موجز (طب)، رساله الفروق الاوضاع (ترجمه)
اصول التریب (ترجمه) ... ترجمه‌ی جزء اول کتاب علم الاجتماع از طبع مصر که مولفش بزبان انگلیسی «نیکلای حداد» است.

علاوه بر تألیفات، مدت پنجاه سال عضویت ترجمه و تصحیح «تفسیر حضرت شیخ الهند (رح) را داشتند که با مر ذات شهر یاری، از ازار دویه فارسی و پښتو ترجمه شده است.

دیوان بیتاب مشتمل است بر غزلیات، قصاید، قطعات، رباعیات، مخمسات و غیره... مجموعه‌ی آثار ادبی «بیتاب» قابل قدر است و خاصاً غزلیاتش در سبک هند با سلیم تهرانی شیوه‌ی مشترکی دارد و در پختگی به کالم همدانی پناه می‌زنند.

استاذ بیتاب در دورهی حیات، از شهر کابل خارج نشده است.

نمونه‌ی غزل استاذ.

دها نش نقطه‌ی موهم وازی کام میخوام هم   چه شیرین مقصدی در عالم اوها م میخوام هم
 در این صحرای اگر کامی من نا کام میخوام هم   همین با خود غزال چشم او را م میخوام هم
 نه شهرت انتظارم نی قبل عام میخوام هم   به شهر گرشه‌گیری خویش را گمنام میخوام هم
 مرا یاری رفتن تا پهای خم نمیا شد   درین رود ستگیر یها ز پیر جام میخوام هم
 کجا مشت پر ر اطاعت قید دگر با شد   بیای مرغ دل از سنبلس گلدانم میخوام هم
 بهر مژگان زدن چشمش جنونم آتازه میسازد   علاج خود عبث از روغن بادام میخوام هم
 ز سیر باغ و بستان نیست منظور دگر بیتاب   بیاد چشم سرخی زرگس و بادام میخوام هم

خلیلی:

سباغی خلیل الله «خلیلی» فرزند مرحوم میرزا محمد حسین «صافی مستوفی الممالک» در سال ۱۳۳۵ ق تولد یافته نخست به تعلیمات خانگی و بعد در مکاتب رسمی به تحصیل علوم پرداخته است.

این استاذ گرامی و سخن‌سرای معروف، در علوم عربی، صرف و نحو، فقه، تفسیر، معلومات مسبوطی فراهم آورده. در تحصیل ادبیات توجه خاصی مبذول داشته است.

استاذ خلیلی در اواخر عصر امانی به تعلق معلمی و سر معلمی پرداخته، بعد به وزارت مالیه شامل خدمت گردیده است.

خلیلی در هنگام اغتشاش مدتی سر منشی و بعد مستوفی ولایت مزار شریف و در زمان اعلیحضرت نادر شاه شهید در هرات مصروف تألیف «آثار هرات» بود.

سپس مدت چهارده سال به مدیریت تحریرات و ادارت ایفای خدمت مینمود.

خلیلی مدتی بحیث معاون پوهنتون و بعد بحیث منشی مجلس وزراء، سپس با حفظ آن پست، بحیث رئیس مستقل مطبوعات شامل کابینه شده، فعلاً بحیث مشاور مطبوعاتی ذات‌ملوکانه، وظیفه دارد. خلیلی در محاسبه و دفتر داری احاطه کامل داشته، مقام عالی و ارجمندی در شعر و ادب از نگاه هیچ فردی پوشیده نیست.

اشعار خلیلی با روح و آهنگ سحر آمیزی خواننده و شنونده را مجذوب میسازد. آنگاه که آثار عالی هنری «خلیلی» با لاتر از فهم و نظری طبقه‌ی از مردم قرا له گرفته انعکاس رقت انگیزی نموده است و گاهی هم افکار احساسات در بجه‌ی یک جهان تازه فکری و دنیای زیبایی و الهام را بروی این استاذ عالیقدر گشوده است. اشعار خلیلی، شعراست. موزیک است، پرده نقاشیست و با لایحه مجموعه‌ی زیبایی و هنراست.

آثار مطبوع خلیلی:

آثار هرات، احوال و آثار حکیم سنایی، تاریخ سلطنت غزنویان، نگار ش تفسیر شریف در ۱۴ جزء اول قران مجید (که تحت نظر علمای مرکز و استاد بیتاب طبع شده است) آرا مگاه بابر، فیض قدس (شرح احوال بیدل) نواهان، منتخب اشعار، ترجمه‌ی یک قسمت از تاریخ فتوحات اسلامی - برگهای خزانی، ناسه‌ی مولینا یعقوب چرخ‌ی. آثار یکه آماده چاپ است:

جلد سوم منتخبات اشعار حی نامه حضرت جامی: با تصنیف و تعلیق استاد، فهرست کتب

مخطوط کتابخانه‌ی سلطنتی - گزارش حیات

نمونه شعر:

ای طرفه غزال من تود ختر صحرائی	پیدا از نگاه ست سرمستی و شیدائی
بجان از تو بیفزاید زیر آکه توجان بخشی	دل از تو بیاساید زیرا تودل آرای
عشق آید و حال آید صد گونه جمال آید	آنجا که تواز مستی در ناز و خرام آیی
از خون دل آرم جام تا شام بیا شامی	وازشک ترا شویم تا صبح بر آسای
از یاد کسی هر روز در پای تو گل ریزم	هر چند تواز هر گل بویای و زیبائی
که با تو غزل خوانم از غصه مهجوری	که با تو سخن گویم از قصه‌ی تنهایی

هر چیز که میبرسم با چشم دهی پا سخ

در فتنه چشم تو ست خاموشی و گویایی

بنیاعلی عبد الغفور بر بریننا ولد مرحوم امیر محمد خان، سال ۱۲۸۵ شمسی در کابل متولد گردیده، دارای دو پسر میباشد که هر دو در شق برقی و هندسی، در سوئیس و آلمان فارغ التحصیل شده اند.

بنیاعلی بریننا

بنیاعلی بریننا، در شق نقاشی در اکادمی برلین و مونشن تحصیل کرده، در رشته طباعت در «بارمن» و اکادمی «لایپسیک» محصل بود و شهادتنامه ها ئی از آن موسسات دارد. ولی قبل از اینکه شهادتنامه بگیرد دو قبل از آنکه در مکتب هنری محصل باشد، هنر، مند بود... روح عالی و عواطف سرشار از هنر وی بریننا را زیبا پسند و مستعد با اظهار هنر خلاقه ساخته بود.

«بریننا» در اکثر رشته های هنر وارد است،

اما علاوه بر نقاشی (که بدرجه ی استادی مهارت دارد) موسیقی و درامه نویسی را نیز به تنهایی کرده و بفرمان استعداد سرشار، بسرعت پیشرفته است. هنوز بمادر سه داخل نشده بود که از طنین وآر مونی موسیقی بهیجان می آمد. ما در بزرگ بریننا، زن فائده ای بود خط زیبا داشت و خوب رباب می نواخت. این مادر بزرگ ربابی داشت «زیباچه» صد فکر، ساخت ماهرترین استاد وطن، مرحوم واصل کابلی. «بریننا گاهگاهی در غیاب وی، رباب را بصدا حیل و زاری از تعاقدا ر گرفته به جشق و تمیز بن میبرد داخت.

روزی مادر بزرگ، در حالیکه خلیفه قر با نعلی نیز حاضر بود، امتحان برادر بریننا را می گرفت...

آنوقت بریننا نیز ادعا کرد که میتواند رباب بنوازد. تعجب حاضران از مهارت وی در آن سن و سال، غیر قابل تشریح است... در نتیجه همان ربابی که بریننا پیوسته خویش میداد، بوی بخشیده شد و این ترتیب مادر بزرگ در عالم ماده و معنی هنر را بنواخته اش را مغاذا داد.

بریننا بعد از فراغ تحصیل در آلمان، نزد مرحوم استاد معراج الدین در موسیقی گرافت و بر موز موسیقی هندی آشنا شد.

نظر په یې برشنا درمورد موسیقی عیناً نظریه ایست که «اونه گر» هنرمند معروف داشته است، او میگوید: «موسیقی تقاید نمیکنند بلکه معادل آنچه را که مادر عالم حقیقی میبینیم، در عالم دگری از نومی آفریند، و از همین رو نه فقط بزرگترین هنرهایست، بلکه به تنهایی، جامعتر از مجموع هنرهای دیگر است، زیرا چیزهایی را میتواند بازگوید که جز بزبان موسیقی، ترجمه ناپذیر است.» گفته اند که هر هنرمند، آفریننده است، ولی بدون تردید، بر بنیاد نسبت با اکثر هنرمندان بیشتر می آفریند و کمتر تقاید میکند.

صدای برننا، گاهگاهی ثبت شده، و سامعه های مشتاق را نوازش میکند. در نوع خود کم نظیر، دارای وسعت و کامل را ارتعاش جذاب و کاملاً درخشان است. آنگاه که او میسر آید، دو عالم فروشم دوبادام گیرم ... «تمام تارهای وجود شنوند و هر تعش میگرد و بهیجان میفتد.

نخستین استاد برننا در شق درامه نویسی، گکی، ی، سینگک میباش که در قرن ۱۸ در آلمان میزیست. این استاد فن درام، علاوه بر قشنگترین درامه ها، از قبیل: ناتان عاقل، امیلیا گالونی مینا فو ربار هلم ... و غیره آثار فنانا پذیری هم در فن درامه نویسی از خود بیادگار گذاشته است.

عشق بر بننا بهر نقاشی نیز از آوان طفولیت رشد کرده و سان زها ل بار وری روی سایر خراسته هایش سابه افکنده است.

آنگاه که بدستان میرفت، هر جا تصویر میبود، توقفش میداد و مسحورش میکرد حتی بعضاً بقدری مجذوب آن میگردد که ساعتها پس از زنگ شروع، بصنف داخل میشد.

بعد یکا پی رسمها پرداخت. پدرش که مخالف نقاشی بود و عقیده داشت که در آخرت اینهمه تصاویر بر بننا، روح میخوهد؛ بار بار او را مورد توبیخ و سرزنش قرار داده و حتی گاهی هم به لب و کوبش میپرداخت ولی یک قوه مجهول و البته بسوزنده، این هنرمند محبوب را بسوی هنر میکشید.

بر بننا عقیده دارده که: هیچ چیز، عظمت و احساسات مردم یکدوره تابیخی را بهتر از صنایع زیبای آن عصر و زمان، معرفی نمیتواند کرد. در قوم و ملتیکه صنایع زیبا نیست، گویا روح و احساسات نیست.

ما بعظمت و بزرگی یونان، ایتالیا و عصر گرینو بود یک در افغانستان، از روی آثار تاریخی و صنایع ظریف آن وقت که فعلاً در گالریهای موزه ها و بناها دیده میشود، آشنا شده ایم. طوریکه جسم ما محتاج مواد غذا ییست، روح ما نیز به نقاشی موسیقی، تیاتر و رقص و ادبیات احتیاج مبر می دارد.

جمال و زیبایی چه در بناء یا شد یا در لباس چه در شهر باشد یا در روستا، حتی در آلات و ماشینهای تخیلی، وابسته بصنایع ظریف است و لهذا دلپسند و نریاست ...

نقاش و باغبان دی بهتر؛ هنرمند؛ جمال پسند است و انعکاس احساسات او در جمال ماحول او می افزاید ...»

برشنا میگوید: «هنرمند واقعی کسی است که هنر را بحیث هنر دوست بداند و آن را وسیله ی برای جمع آوری ثروت و شهرت نداند. مجادله کنند این را نماید.

اگر از هنرمندان قرن ۱۹ فرانسه یاد آورده شده، حیات بعضی از آنها را که بنا بر «امپرسیونیستها» یاد میشدند تحت مطالعه قرار بدهیم، اعتراف خواهیم کرد که هنرمند حقیقی آنان بودند که حیات را با همه مزایای آن وقف صنعت و مفکوره های هنری خود نموده، از آلاب عظیمی در جهان هنر وارد ساختند.»

برشنا از نگاه تیپ ظاهر آ بیشتر به «گاری کوپر» هنرمند سینمایی امریکا شبیه است و باوصف اینکه من برشنا از پنجاه تجاوز کرده است، جوان زیبا، رسا و شکست ناپذیر بدیده میخورد. برشنا بقدری محو جهان هنر است که اکثر ادا تمندان و شاگردانش را نمیشناسد و یا غالباً اشتباه میکند.

برشنا عمری در راه تربیه ی استعداد جوانان کشور صرف کرده و موفق هم بوده است. صوفی:

مهاغلی عبدالحمید «صوفی» ولد نعرالله قندهاری در سال ۱۳۰۵ ق در شهر قندهار متولد گردیده، بعد از اخذ تعلیمات ابتدایی نزد معلمان خانگی، بمدارس رسمی شامل و به تحصیل و تکمیل علوم متداول پرداخت.

«صوفی» در علوم ریاضی، طبیعی و هیئت، بطور خاصی بذل مساعی نموده، در رشته ی جغرافیه و تاریخ نیز معاونات زیادی اندوخته است.

مهاغلی «عبدالحمید» که در ساحه علوم و اخذ معلومات، حدودی قابل نیست، قناعت و توقف را درین مورد بیمعنی دانسته، در هر حال و هر موقع، حتی الامکان بروست معلومات خود افزوده است. چنانچه همین مفکوره توأم بادقت و عمق نظر، سبب گردید که در فیزیک و کیمیا و هیئت جدید نیز تحقیقاتی نموده، بر مابقی دانش خویش بیفزاید.

«صوفی» در جهان هنر نیز سر و کاری داشته خطاطی و میناتوری را نیز بدرجه ی اعلی آموخته و بیکار بسته است .

در سال ۱۳۲۷ ق با مر اعلی حضرت سراج الملت والدین بساختمان تخت منـزل باغ قندهار موظف گردید و در ظرف پنج سال ، فن حجاری نجاری و رنگمالی را در قندهار رونق تازه ی بخشید (رنگ آمیزی داخلی گنبد خرقه ی مبارک با خطوط ثلث و کوفی ، از بهترین یادگارهای اوست) .

در سال ۱۳۳۲ ق در فابریکه حرایی موظف شد . در آنجا علاوه بر اداره ی اور تخنیک باختر اع یک توپ «خودفر» (که ذریعه ی آن تعیین نصف النهار میشد) و هم یک میل تفنگ اتوماتیک و آلله ی مسافت نما ، موفق گردید .

«صوفی» در سال ۱۳۳۴ ق دو پایه ی مقیاس «نصف النهار» بوجود آورد که اکنون یک پایه ی آن در پای مینار ساعت دلسکشا و پایه ی دیگر آن در باغ شاهی جلال آباد نصب است .
در سال ۱۳۳۹ ق به تعیین مساحت اراضی مزار شریف موظف گردید که در ضمن یکعه ده متعلمان را در علم مساحت تربیه نمود . جغرافیای مزار شریف بانقشه ی مکمل آن تألیف کرد .
در سال ۱۳۰۲ ش ، بریاست تعدیل صنایع مقرر شد و در سال ۱۳۰۵ ش ، امور ریاست صکوک نیز بوی سپرده شد . صنعت نمایی ، حجاری ، رنگمالی ، ریزه کاری ، صابون پزی و کاشی سازی نیز در اثر توجه ی وی رونق گرفت . طبع تکت های پست و بانکوت ها تحت نظر وی بعمل آمد .

در عهد سلطنت اعلی حضرت شهید (۱۳۰۸) بریاست مطبوعات مقرر گردید ؛
در سال ۱۳۳۰ ش ، بساختن آلله ی «المیزان موفق شد که در ترتیب جنتری موثر است .
سیر آفتاب را باتعین درجه و دقیقه طلوع و غروب ایام آینده نیز نشان میدهد ؛
مهاغلی صوفی عبدالحمید بفارسی و پشتو شعر میگوید ولی فرصت مساعدت نسکرده است
تا آثار پراگنده ی خود را جمع آوری کند ؛

اینک نمونه ی کلام :

ورمیل دلت بمی پرستی است بیا
بهتر ز نشاط و عیش هستی است بیا

صوفی اگر تخیال هستی است بیا
یکجگره ز جام عشق اونوشیدن

حسینی

سید محمد داود الحسینی ولد سید محمد اسمعیل «ذبیح» تعلیمات ابتدایی را نزد پدرش آموخته ، بعد علوم فقه ، احادیث ، صرف و نحو ، عقاید ، قرائت عربی ، علم تجوید و معانی و بیان را نزد اساتید بزرگ آن دوره ، فرا گرفته ، تعلیمات عصری را در دارالمعالمین آن وقت ، بنیادهای تکمیل رسانید .

سید داود حسینی

در فن خطاطی نخست شاگرد پدرش بوده ، بعد خطاط معروف و چیره دست «میر عطاء محمد شاه قندهاری» وی را رهنما بوده است .

استاذان «خط» هنر خطاطی او را ستوده ، آنرا بشیوهی «میر عماد حسینی قزوینی» میدانند چنانچه مرحوم قاری عبدالله «ملک الشعرا» در وصفش گفته است :

خط داود ماز شیوهی خوب

بخط میر عماد مانند است

سید داود حسینی علاوه بر اینکه در شکست و نستعلیق آثار گرانبها بوجود آورده است ، بخطوط دیگری نیز مانند ریحان ، کوفی ، نسخ ، وثاقت نیز قدرت دارد .

این هنرمند متقدر ، در فن کرچک نویسی نیز مهارت بسزائی داشته ، روی یکدانه برنج باریک «بسم الله والحمد و سورهی قل هو الله ، اسم و سنه ی تحریر» را گنجانده است . همچنان بارها دیده شده است که حسینی در یک سانتی مربع ، ۲۷۰۰ حرف را گنجانیده است که این نمونه ها در موزه ی کابل موجود میباشد .

«هتلر» قاید آلمان نازی ، در بدل دریافت یکی از آثار «کرچک نویسی» استاد حسینی تشکرنامه ی فرستاده ، لیاقت او را تمجید کرده بود .

گذشته از آن ، مختصر سوانح «اتاتورک» و سوانح «صمد اینونو» را بالای دوعدد برنج باریک تحریر کرده که فعلاً در موزیم استانبول و انقره حفظ گردیده است . استاد حسینی بنفون دیگری هم مانند حکک کردن و نوشتن روی آینه ، رسامی ، شبکه کاری

مینا توری ، ابری سازی ، بنیادهای بازی و رنگ سازی نیز دسترس دارد .

در شعر و ادب نیز قدرت داشته قصاید و غزلیاتش بیشتر تصوفی می باشد .

از بدگوئی و غیبت متفر است و افراد جدی و متعلمان کوشان و فعال را دوست میدارد . بنا بر این حسینی بهلوی بعضی مشغولیت دیگر ، تقریباً عمر خود را در راه معارف و فرهنگ میگذراند . در سنگ و تدریس و رهنمایی اولاد وطن صرف کرده است و فعلاً نیز یکی از ماموران عالی مرتبه ی معارف است .

ښاغلی حسینی در دوران حیات رسمی و هنری خود بمکانات زیاد مای و معنوی نیز نایل
گر دیده است.

فرخ

ښاغلی محمد فرخ ولد احمد کاظم، شخصت سال دارد و تاصنف سوم فاکولتای طب ترکیه

تحصیل کرده است.

فرخ علاوه بر اینکه استاذ موسیقی است،

در رشته‌ی رسامی نیز مهارت کافی دارد.

۱۲ سال داشت که بتقائی آغاز کرد و لای

حراست زندگی او را از تعقیب آن (طوری که لازم

بود) باز داشت. فرخ موسیقی را بیشتر رسا

هر هادوست می‌دارد و شاگردان زیادی را در این

رشته تربیه و رهنمایی کرده است.

عقیدوی فرخ در مورد موسیقی، شبیه عقاید

موسیقی نوازان بزرگ جهان است که گفته‌اند:

«معمار، حجاز و نقاش در یک باور ادناست و باید از

سروکار دارند ولی «اصوات» که وسیله‌ی

کرد موسیقی دان است، بلافاصله پس از اینکه

پوجود آمد، خاموش می‌گردد، محو می‌شود و جز

خاطری از خود باقی نمی‌گذارد. موسیقی دان باید با چنین وسیله‌ی ناپایدار و بی دوامی گوش

را بنوازد، ذهن را برانگیزد و روح را به جهان درآورد.»

فرخ بعد از فوت والدینش، شش ساله بود که نزد واهر کلانش رفت و به تحصیلات

پرداخت.

آنانکه پس ۲۱ رسید، لیسه‌های مهم و مکرر انجارت مادر را تحمل نتوانسته، بارفیش عازم

پاریس گردید. آنوقت فرخ می‌توانست بمهارت تمام ویلون، پیانو و عود بنوازد و در ظرف

۱۵ دقیقه، هجده نفر را بوجود می‌آورد.

از این هنرها در پاریس استفاده کرده و تأمین معیشت می‌نمود.

بالاخره توسط محمود بیگ طرزی وارد افغانستان شد و کارش را حدی رونق گرفت.

آخر الامر «فرخ» هم در اعصاب دچار شده دست راستش مو تعش می‌گردید و دیگر نتوانست

ښاغلی فرخ اندی

شیرمحمد تواه نواز سابقہ دار ترین همکار کا بل رادیو

صنعتیہ سوزن دوزی (غزنی)

بهترسانی آدم، دهه اول دهه ۴۰ میلادی موسیقی توسل نمود و پس از تقاعد نیز این هنر را تعقیب کرد و عموماً با بحث فردی یک دایره دایره (بازار و ال ننداری) انقائ وظیفه می نماید.

فرخ عقیقه دارد که شاگردانش بزرگترین نقاشان وطن است.

از هنرمندان کشور به باغی، بر بنیا، غوث الدین رسام، نینو از سایم سر مست، ننگالی

علاقه مند است به ...

فرخ از حضرتزاد علی حضرت معظم همایونی بدر یافت «لور» مدال هنری سر از شده است.

غوث الدین

مباغی غوث الدین ولد مرحوم غلام محی الدین ۴۷ سال دارد و تحصیلاتش تا صنف ۱۲ مکتب صناع است.

ولی قدرت و ظاهرات هنری وی منحصر به نتیجه ی یک رشته تعلیمات درسی و کلاسی نیست فر دیکه فطرتاً هنرمند است، متکی بفور و لهای کتب نمی باشد، همانطوریکه آدمی برای ادای مقصود، نیازی باشناسایی دستور زبان و قواعد صرف و نحو ندارد.

مباغی غوث الدین به هنرهای موسیقی، مجسمه سازی و «اکت و تمثیل» نیز اظهار علاقه می نماید.

وی از سن هشت سالگی با عشق و علاقه ی مغربی بنقاشی آغاز کرده، در راه اكمال آن مساعی شبان روزی و خستگی نا پذیری را متحمل شده است.

آثار غوث الدین علاوه بر اینکه نماینده ی ذوق و احساسات اوست، بطبع اجتماع و روحیه ی مردم محرابی و افغانی است.

از همین جهت بدون اینکه او خود دلبستگی باشد، بین اکثریت مردم هنر دوست محبوبیت دارد.

آثار غوث الدین بیشتر از است ولی بزرگترین «تاباوی خود»، «تصویر بزرگانی» را میداند و بهمان بیشتر علاقه مند است.

این هنرمند محبوب آثار خود نه تنها حرکات و اعمال مختلف انسان را نشان میدهد بلکه نمایشگر عواطف انسانی از قبیل اندوه، تنهایی، مسرت و عکس العمل های گوناگون روحی

مباغی غوث الدین

است، غوث الدین با قدرت کم نظیری که ناشی از طبع پر شور و ذوق عالی اوست، با آثارش جان میدهد که غالباً موزونتر، زیباتر و مرغوبتر از عکاسی های عادی، بیرون میشود.

غوث الدین آثار بیش قیمتی بوجود آورده است و یگانه مشرق، حامی و سابق کار خود هم ذات شهر یاری پادشاه محبوب ما را میداند.

غوث الدین در دوره ی حیات هنری خویش مکافات زیاد مادی و معنوی دیده است نقاشی موصوف در نمایشهای (آسیایی و افریقایی) در مصر مورد توجه واقع شده و تصدیقنامه ی هم بضمیمه ی یک نشانی هنری از طرف وزارت فرهنگ مصر بوی تخریض شده است.

شهکارهای این هنرمند توانا غالباً زمینه ی الهام هنرمندان نوکار بوده شاگردان زیادی هم تحویل اجتماع کرده است.

غوث الدین از هنرمندان معاصر وطن به استاذ بزرگ (بناغلی بر بنیانا) علاقمند بوده و آثار بناغلی کریم شاه را میپسندد.

استاد غلام حسین

بناغلی غلام حسین ولد عطا حسین، هفتاد سال دارد و ۲۲ سال را در راه تحصیل هنر موسیقی صرف کرده است.

استاد غلام حسین سه بار عروسی کرده است. وی آرزو دارد تا اخیسیر عمر بحیث یک کشت موسیقی دان عرض وجود کند و این هنر بدیع که با شیران درون شده و حیاتش را رونق داده است، باید با جان بدرشود.

این استاد موسیقی و هنرمند محبوب، گذشته از اینکه محافل هنر دوستان را همیشه گرم کرده، پیوسته عواطف را بشور آورده است، شاگردان زیادی را در این رشته تربیه کرده به ثمر رسانیده است.

استاد عقیده دارد که این نهالان مشمریکه افتخار باغبانی و اهتمامش را اوداشته است، روزی فرا خواهد رسید که بوستان هنری کشور را رونق بدهد و بر روان او درود بفرستند.

استاد غلام حسین در مورد موسیقی عقیده دارد که چون بذوق عام و خاص ارتباط دارد، نسبت بدیگر رشته های صنایع ظریف، بفرسخها جلوترفته است و همه دل پسند است.

«غلام حسین» به کمپوزهای ساخته ی خودش از قبیل: «گل فروش» خواندن پروین، «دوش بیادت نگارا گریه مستانه کردم» خواندن خیال و فرشته «من و یار و ماه و مینا» میخوشگو را با شد» خواندن برنا علاقه ی بیشتر دارد. استاد ارموزیه و پیانو را نیکو میخواند و سایر آلات موسیقی را نیز با لطف خاصی بصدا می آورد:

.. بناغلی «غلام حسین» در پیدل خدمات طولانی اش در راه موسیقی، اخیراً باخذ «مدال هنر» نایب گزید.

او هنر مندانی داخلی به بناغلی بخاند و خیال متوجه او را ستافان خارجی به استاد فیاض خان و استاد امیر خان ارادت دارد.

جلیا

بناغلی عبدالرشید جلیا ولد مرحوم ناظر اسمعیل خان ۴۸ سال دارد و تعلیمات خود را در داخل و خارج هم در خارج تکمیل کرده است.

بناغلی جلیا قبلاً در شوق طبابت تحصیل می کرد و با دیگران او را در این راه که خلاف مسیر آرزو ها و تما یلات او بود گماشته بودند، ولی این هنر مند محبوب بیش از اینکه محصل سر بر اه «طب» باشد یک شاگرد مستعد «هنر» بود. جلیا قبل از اینکه «سیرنج» را بکف گرفته موفق شود بحیث یک طبیب حاذق بتداوی امراض جسمی مردم بپردازد، باتمثیل و دیرکت درامها پرداخته میل داشت بمعالجه ای روحی افراد اکتفا کند

و این شاید باز نگاه اهمیت، در درجه ی پایتتر (نسبت اولذکر) قرار نگیرد،

«جلیا» بمقام شامخ و ارجمند «هنر» پی برده و بدان احترام دارد. از همین جهت است که از کلمه ی «مهارت» تکان خورده، میگوید: بهیچ هنری «مهارت» ندارم، ولی شوق دارم بمثل خود بی باشم... اکنون او رهسپار هنر هنری یگانه از جوانان نو مشق است و هم در درامها میباید که نقشی داشته باشد (بتصاویر هنرمندان دیگر) واقعاً مرقع بوده، روشش را استادانه ایفا کرده است.

«جلیا» علاوه بر اکت و تمثیل، بیکاسی نیز علاقه دارد، ولی تا هنوز در جوانی عکاسی اشتراک نسکرده است.

«جلیا» درامهای بی بنام «سیماء، دو عشق، و سیاه پوش» نوشته که چندین بار در رخنه ها بمعرض نمایش قرار گرفته است. این درامها عموماً روحیه ی ملی داشته، با جنبه های انتقادی واجتماعی آن زمینه ی دلچسپی وانتباه مردم گردیده است.

قد، چهره و اندام «جلیا» زیبا نیست ولی همینکه ذهن بصحبت بگشود و با پرده ی «سیرنج» بالافت او سرا پا زیبا می شود و در جهان زیبای غرق می گردد.

«جلایا» در راه هنر، بموانع و محرومیت‌ها و حوا دث ناگواری برخورده است که نشر یح آن خوا ننده را شاید کم حوصله سازد.

«جلایا» نظر به دارد که جهته احیای هنرهای زیبا در افغانستان، باید مساعی بیشتری را متحمل شد و اهمیت آن را بیشتر از یک دستان بزرگ دانست.

جلایا، تیاتر را عالیترین مکتبی می‌داند که برای رهنمائی و تربیه ی افراد بی تعلیم و کم سواد مرثریت کامل دارد.

صمد آصفی

ښاغلی عبدالصمد آصفی ولد حاجی محمد آصف، در سال ۱۳۱۱ شمسی در کابل متولد گردید.

ښاغلی آصفی

علاقه‌ی که باسان آلمانی داشت «آصفی» را به‌بنو و نخی نجات کشید، چون بدرجه‌ی اعلی شهادتنامه گرفت، نظر بنوع و علاقہ‌ی سرشاری که به فن عکاسی داشت و از آن طفولیت بدان منہمک بود، در رشته‌ی «فوتوژورنالیزم» از طرف مطبوعات، عازم آلمان گردید و این مصادف سال ۱۳۳۱ بود.

«آصفی» تحصیلات ابتدایی را در انستیتوت شهر مونیخ آلمان در ظرف دو سال به پایان رسانیده، متعاقباً به تحصیل فلمبرداری اخباری در انستیتوت «فلم پوهنتون» مونیخ پرداخت.

شپس برای مدتی هم در قسمتهای مختلف فلمهای اخباری مشغول مطالعات و از دیاد معلومات هنری گردید.

«آصفی» در سال ۱۳۳۶ به وطن عودت نموده عملاً بحیث کفیل مدیریت عکاسی و فلمبرداری مطبوعات ایفای وظیفه می‌دارد.

وی از نگاه مسلک بکلیه هنرهای زیبا سروکار دارد و جنبه‌های هنر را در فو توهای که بر می‌دارد، بیشتر مراعات می‌کند.

بسم الله الرحمن الرحيم

ای بخت تو رسیده عجب اندوه

زیرا که از تو همه نیک آید و

عجب اندوه بد الهی اگر کا

بختار است بر سر همه تا جم

و اگر بگردار است بر ما یور و شته محتاجم

و اگر بگردار است بر ما یور و شته محتاجم

آصفی صنایع ظریف را عامل موثر ارتقای ذهنی و انکشاف روحی جماعات بشری میداند. وی بدو اثر خود، بیش از دیگران علاقه دارد: نخست «هریکین سرخ» و دیگر «ماهگیر»...

مناغلی آصفی هنوز خیلی جوان است و ساحه وسیعی برای فعالیت‌های هنری خود پیشرو دارد. وی از هنرمندان معاصر و طن به مناغلو خلیلی-پژواک-آئینه، برشنا رشید لطیفی استاد محمد عمر استاد غلام حسین بینا و بیسد و از هنرمندان خارجی به جان کوکتو (رسام، نویسنده و ریژیسور معروف و فرانسه) یکتور دوسیکا (رژیسور و ممثل توانای ایتالیا) چاری چاپلین (ژنه کومیک فلم و صحنه) چایکو فسکی (آهنگ ساز معروف) و غیره... علاقه‌ی مخصوص دارد.

د کابل ولایت

تشکیل :

د کابل والی و، ج میر عبدالعزیز

اداری مدیر ښاغلی ولی محمد

مدعی العموم ...

پوهنې لوی مدیر منجر اب الدین

د استخباراتو مدیر ښاغلی ملا گل

د پلتنی مدیر ښاغلی عبدالشکور

د اخصایي مدیر ښاغلی غلام حیدر د کفیل په حیث

د فواید عامې لوی مدیر ښاغلی فضل حق

د عدلیې محاکم :

د مرافعی قاضی ښاغلی غلام نبی

د وثایقو د محکمه قاضی ښاغلی محمد شیرین

د ابتدائی د محکمی قاضی

مستوفی

د وار د اتو لوی مدیر

د وار د اتو مدیر

» » »

د محاسبی مدیر

د املا کو د مدیریت کفیل

د تحصیلي مدیر

د انسپکتور مدیر

د امنیې قوماندان

د پلیسوسر مامور

د امنیې مدیر

د حقو قوم د مدیریت کفیل

د لوازمو د مدیریت کفیل

د دایز ننگی لوی حاکم

د لوگر » » »

ښاغلی عبدالعزیز والی کابل

ښاغلی محمد یونس

ښاغلی نور احمد

» محمد آصف

» نور احمد

» محمد غوثه

» غلام فاروق

» محمد رسول

» محمد کریم

» محمد اکبر

ښاغلی دین محمد دلاور

» عبدالاحد

» عبدالحمید

» نور احمد

» محمد نبی کریمزاده

» ښاغلی محمد عثمان

.....

ښاغلی محمد عثمان

د کوهدا من لوی حاکم

تقدیر نامه ها:

ښاغلو فضل حق مدیر عمومی فواید عامه و ښاغلی محمد علی مهندس مدیریت فواید عامه ولایت کابل باخذ تقدیر نامه درجه سوم موفق گردیده اند :
امور عرفانی :

مکاتبی که در ظرف سال گذشته در مربوطات ولایت کابل تازه افتتاح شده و یا ارتقا یافته

است :

مکتب ابتدائی برکی برک از اول حمل ۱۳۳۸ متوسط گردیده است :

» » چار یز

» » فرزه

» » دهاتی باغ علم کوهدا من

» » خلا زایی

» » ذمه

» » سنگ شانده بهسود

» » جاگه دائر داد وردگ

» » نسوان پغمان

» » ده دانا

» » قلعه وزیر

» » جلگه

» » گمران

=====

مسجد جامع هرات

مسجد شاہ جہان

سنگ کاری، خشت کاری، آهن پوش و پلستر کاری تعمیر معاینه خانه مر کزی تکمیل شده رنگمالي و ترميم عمارت سابق فرش و رنگمالي منزل اول عمارت سوم اکسر يز ختم گر ديده است خشت کاری منزل دوم چوک بریکوت و پلستر کاری منزل اول تعمیر مذکور جر يان دا رد. خشت کاری، مکتب قلعه مر ادبیگک تاحصه ی قیچی پوش رسیده سنگ کاری و فرش سنگ روباخانه ها تکمیل گر ديده

امور اداری :

در مجلس مشوره در جریان سال گذشته (۷۴۰) فقره ی جزایی و ۲۴۵ دوسیه دیگر نیز فیصله گر ديده است همچنان ۴۵۶ فقره ی اداری با ۱۵ فقره ی محاکماتی فیصله گر ديده است.

د کابل ښار والي

تشکیل

ښار وال

ښاغلی محمد صدیق

ښاغلی محمد صدیق کابل ښار وال

ښاغلی محمد کبير

منشی

د انجمن غړی :

ښاغلی محمد محسن، فدا محمد فدايي، احمد ميرويا ن، عید الحکيم، محمد نعيم،

سيد منور شاه

ښاغلی اميرالدين عبادي

عصمت الله عنايت سراج

محمد نبي

د تشکيلاتو رئيس

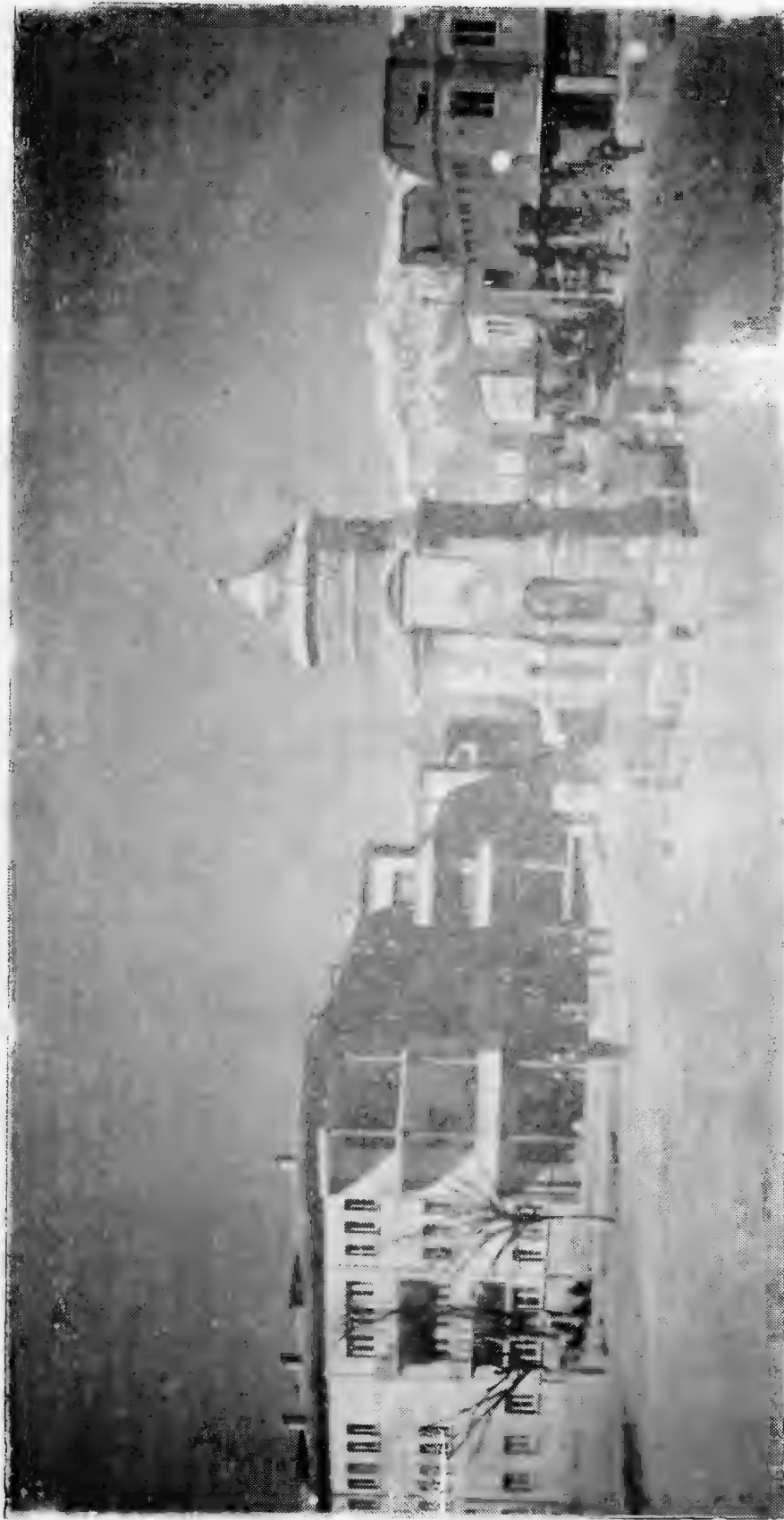
د کار او ساختمان رئيس

اداري رئيس

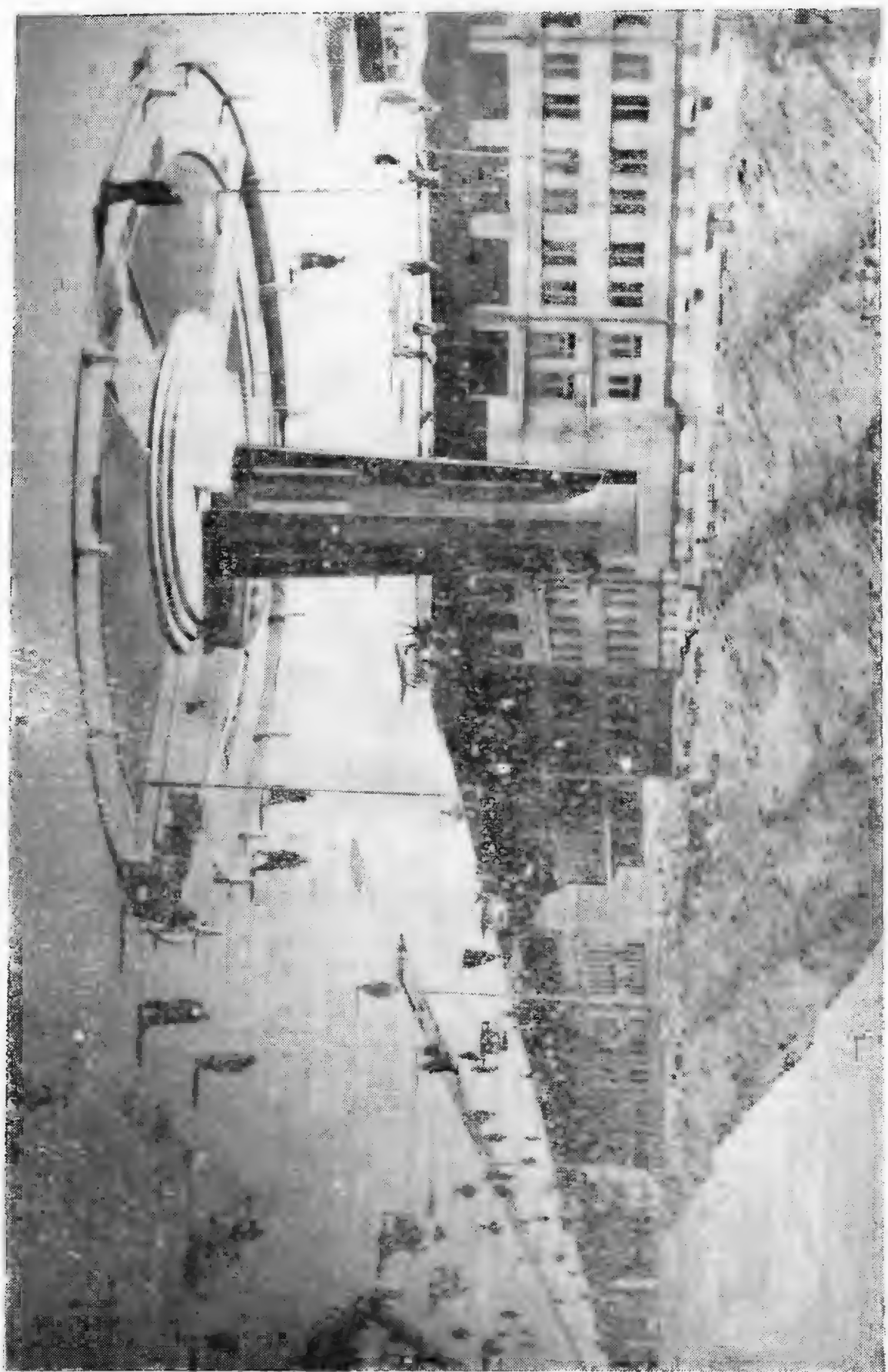
د پلتنی رئیس	ښاغلی عبد الغفور عرفانی
د قلم، مخصوص مدیر	» محمد طاهر
د ذاتی مدیر	» نور احمد ملال
د لوازم مدیر	» فقیر محمد
د کابل ننداری مدیر	» عبدالرشید جلیا
د پامیر د جريدې مسئول مدیر	» سید عزیز الله مرموز
د احصائی مدیر	» ضیاء الدین امیری
د عامه خد ماتو مدیر	» محمد عیسی یعقوبی
د پانو مدیر	» محمد اسماعیل حصاری
د نقدی محاسبی مدیر	» حاجی محمد انور
د جنسی » »	» محمد اکبر
د واران د اتولوی مدیر	» صالح محمد
د پغمان ښار وال	» عبد الودود
د تنظیماتولوی مدیر	» عبد الرحمن
د صحیحی مدیر	» دکتور محمد اسماعیل طاهری
د ترفیک مدیر	» امان الله حیدری
د فنی او ساختمان لوی مدیر	» غلام حیدر
د کار مدیر	» عبد البصیر سمیع
د مهندس او د کار او ساختمان دریاست مشاور	» رمضان
د مهندس	ښاغلی تاج الدین
د انجنیر	» عبد الغفور
د پښتو مدیر	» محمد طاهر

د اوبو رسولو مدیر	ښاغلی عبد المجید اندیشه
» » فنی مدیر	» محمد اصغر
دلیری ناحیې مدیر	» محمد حیدر
۲ د ناحیې مدیر	» روح الله مهندي
۳ د » »	» محمد کبير
۴ د ناحیې مدیر	ښاغلی عزیز احمد پنهان
۵ د » »	» غلام دستگیر
۶ د » »	» عبد الجلیل
۷ د » »	» عبد الحمید
۸ د » »	» رحمت الله
۹ د » »	» محمد الله
۱۰ د » »	» غلام رسول

شمارات جدید ریگ و مینار عبد الوکیل خان (کابل)

دوربینهای میزبان وایت با آبده میواند (کابل)

امور بناروالی کابل

قیرویزی :-

درین تازگی ها که متخصص قیر به کابل رسید فعالیت قیرویزی در نقاط ذیل آغاز یافت :
سرك شیرپور از حصه قبر شهید تا ایستگاه سرویس ، ۳۶۹ تن اسفلت در ۴۰۰۰ متر مربع ؛
سرك باغ بالا اسفلت ریزی طبقه اول ۴۷۳ تن و طبقه دوم ۵۲۹ تن .
از چهارراهی ده بوری تا میرویس میدان قیرویزی طبقه سوم ۱۰۵۴ تن در ۱۲۰۰۰ متر مربع .
سرك مقابل وزارت معارف قیرویزی طبقه سوم ۴۹ تن در ۵۰۰ متر مربع .
ترمیم جاده ها :

سرك های میدان هوایی ، تاپینتونستان و ات ، مقابل بانک ملی ، جاده شاهی باغبانکوچه ، مقابل سفارت شوروی ، مقابل شفاخانه ابن سینا ، سرك شیر شاه مینه از مینار عبدالوکیل خان تا میرویس میدان ترمیم گردیده برای ترمیم و نگهداری موتورهای فابریکه قیرویزی و غیره ماشین های بناروالی یک نفر متخصص استخدام گردیده و ۱۴ عراده موتور دوسی به مبلغ ۵۲۹۲۰ دالر و تخمیناً ۱۵۰۰ تن قیر خریداری گردیده است .

ساختمان و ترمیم :

کانسکریت کاری خشت کاری استرکاری سمنت منزل اول و سوم عمارت جدید بناروالی انجام یافته قسمتی از سنگ مرمر شانی مسجد شریف پل خشتی صورت گرفته است .
آهن پوش ، گچ کاری ، چوب کاری آئینه خانه تعمیر گل خانه شهاب الدین میدان تکمیل و برخی از کارهای دیگر آن جریان دارد .
نصب و تمديد چراغهای دو طرفه خیابان های شهاب الدین میدان و کاشی کاری مسجد شریف آن انجام یافته است .

پل شفاخانه قوای مرکز ، ترمیم و اصلاح پل باغ عایمردان ، ترمیم دیوارهای لب دریای کابل کار پارک پروان مینه ، مجرای آب کارته آریانا و غیره . انجام یافته است ،

تنظیفات :-

سال گذشته اداره ی تنظیفات با امور ذیل پرداخته :

صاف کاری برخی از آب و هوای شهر قدیم و ریگ اندازی برف پاکبی نهال شانی و طرف جاده ها ، و باغهای مربوطه بناروالی و آبیاری آن ذریعه موتور ها ، ترتیبات و زاول حمل

در باغ بابیر شاه، جوی کښی دو طرفه جاده میوند، آبکشی خندق های شهر قدیم، جوی کښی از جنگلک تا باغ بابیر شاه و از آنجا تا عاشقان علیرفان. جوی کښی ناحیه شاهشید (ع) پرکاری بعضی از سرکهای شهر نو، هموارکاری دو طرفه سرک سیلو، کندن دو طرفه جویچه های ده کپک، آبیاری چمن های نمایشگاه بین المللی، احداث جوی به منظور رسیدن آب در کول بریکوت نصب بیرل های خالی جهت خاکروبه ی منازل، پاک کردن کثافات از پل محمود خان الی پل آرتل، قطع کردن درختان خشک تمام حصص شهر، تزیین و نظیف شهر و غازی استدیوم برای جشن اطفال، تزیینات و تزیینات در مسجد عیدگاه و سلام خانه برای روزهای عید بهار و الی با موجودیت مضیقه مالی توانست تزیینات تشکیل بکشد پونت کار (هفت صد نفر) را. بابو دجه معاشاتی و مصرف آن که در حدود (سه مایون افغانی) است بگیرد.

عمارت کابل ننداری

اجاره ملاک بنار و الی در سال گذشته بر ۲۴۶۹۰۰ - افغانی بالغ می شود .

ریاست تفتیش .

دکانهای ، در پنج نقطه شهر تحت نظر و کلاهی بنار و الی و یکک عده مامورین موظف برای فروش زغال باز گردید ؛ برای ورود مردم در شهر و ممانعت از دستبرد قصابان و خریداران استفاده جو تر تیبات انتظامی اتخاذ گردید ، مشکلات گوشت که در فصل زمستان جار و جنجالی بوجود میاورد ، بنار و الی روی این منظور با اطاق تجارت و برخی از شرکتها و عده ای از قصابان سرمایه دار ، مذاکره نمود تا در موقع قلت گوشت ، مانند مسلخ مغاز ، های عصری بوجود آرند درین مورد اداره می مسلخ و عده همکاری داده است و یکک تعداد کافی گاو و گوسفند در مسلخ ذخیره خواهد شد به همکاری بنیاعلی وزیر تجارت ، وزارت تجارت بمنظور فوق شش مایون افغانی را بطور کمیک و سرمایه ای ابتدائی به اداره مسلخ می پردازد .

همچنان یکک تعداد قصابان شهر نیز حاضر شده اند تا یکک اندازه گوسفند در مسلخ ذخیره کنند .

کابل در دامن شیر دروازه و آسمانی

برای برخی از صنفی ها، مارکیت های متعدد که از نظر ساختمان و مراعات حفظ الصحة قابل توجه خواهد بود بنا می شود.

ریاست تفهیش از اوضاع بازار رسیدگی کرده است و درین چند ماه مبلغ (پنججاه و سه هزار نهصد و وچهل و سه افغانی) از درك جرایم نقدی، تحصیل و سی و دو دکان مسدود (ویازده) نفر دکاندار را محول به خدمات تنظیفاتی کرده است.

آبرسانی :

مدیریت آبرسانی در ۲۱۹ موسسه، منزل و مسجد به تمدید نل آب موفق گردیده است و همچنان معاینه آبهای پغمان و چاهای عمیق بوسیله هیأت های فنی بصورت تداوم صورت گرفته است و بهمین ترتیب لین کیبل برقی برچاه دوم و سوم علا و الدین بطول ۵۳۰ متر تمدید گردیده است. در ترمیم آب پغمان سه هزار و هشتاد و نل پنج انچه، پنج هزار و نل سه انچه و نیم انچه در نقاط مختلف شهر تجدید گردیده است.

بغرض استفاده ساکنین شهر قدیم به اساس نظریه انجنیر جاپانی و عماله فنی آبرسانی چشمه های خواجه روشنائی و کاریز سابقه در دامن کوه خواجه صفاء پاک گردیده و عمالاً یک مقدار آب ازین دوناحیه جریان یافته و آینده ی آنرا اطمینان بخش و نمود می کند.

پروژه دوم آبرسانی که منظور از شبکه شهری است، سردست گرفته شده است.

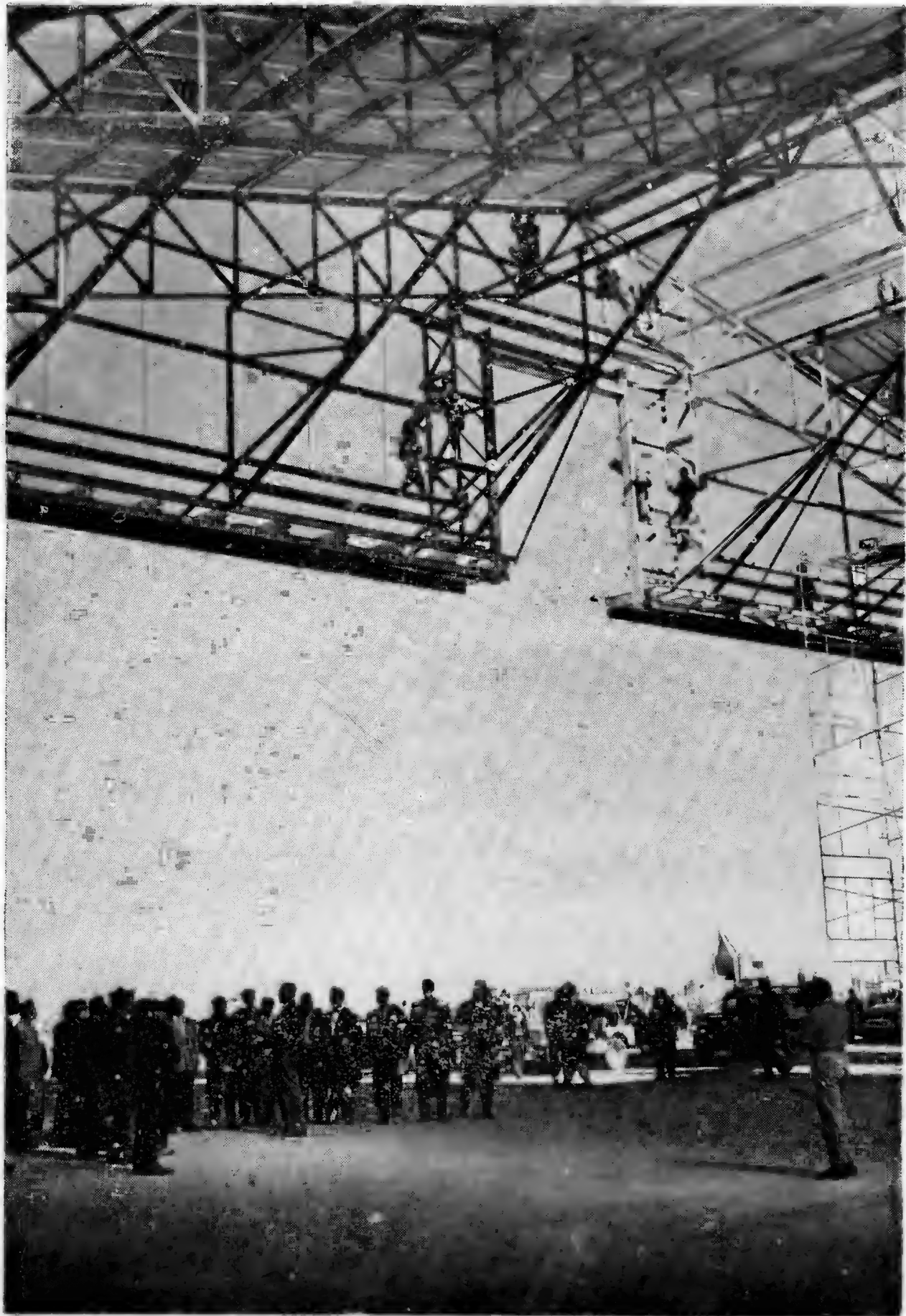
حفظ الصحة :

موضوع حفظ الصحة شهر بصورت عموم تحت مطالعه قرار داده شده، نمایندگان بناروالی و وزارت صحیه در اطراف وقایه صحت مردم و حفظ الصحة شهر مطالعاتی بعمل آورده و راپور مطالعات خویش را به بناروالی تقدیم نمودند چون موضوع متذکره منجبت و وظیفه به برخی از وزارت خانه ها تعلق میگیرد، اهل اوراق مطالعات نمایندگان بناروالی و وزارت صحیه به یک کمیسیون عالی مشورتی، مرکب از بناغلو کفیل وزیر زراعت، رئیس مستقل مطبوعات معین وزارت صحیه برخی از مامورین عالی رتبه اداری و مسلکی بناروالی و وزارت صحیه تقدیم و تصاویری اخذ گردید از جمله موضوعات ذیل بررسی شده است.

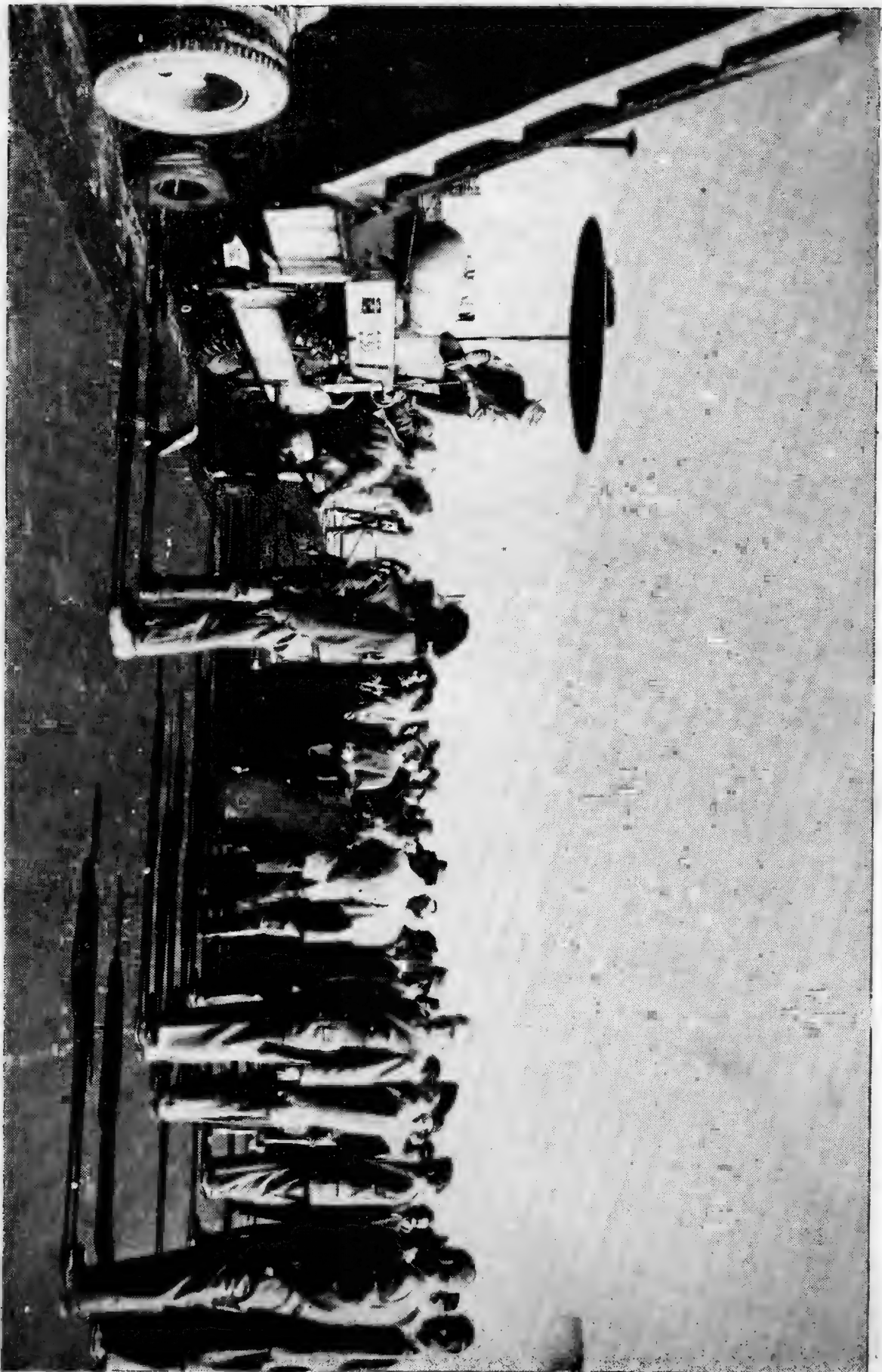
پانزده موضع برای تعمیر مبرز های عمومی تعیین گردیده و نقشه و برآورد آن انجام یافته است چون وضع کافی ها، رستورانها، شیرینی فروش ها و سمارچی های شهر صحتی نبوده برای مالکین آن در مورد اصلاح دکان های شان موضع بهتر و صحتی تر هدایت داده شده و این امر پیوسته مراقبت میشود.

خدمات عامه :

هدف و غایه ی این شعبه، ثبت هویت مستخدمین، قرار دادی های دکانین شهر است که برای

از فعالیت امور عمرانی میدان هوایی بین المللی قندمار

بیک منظره از جریان کار میان بین المللی قند ساز

مستخدمین خارجی و داخلی، مستخدمین دوایر و مستخدمین اتباع خارجی ۴۲۱۹ قطعه فورمه توزیع شده و همچنان ۶۴۵۲ قطعه قرار دادهای دکا کین، حمامها، منازل، سرایها ثبت شده است. مدیریت سرویسها :

برای ترمیم سرویسها از قبیل رویه‌ی سیت و ترمیم و اصلاح پرزهای آن اقدامات شده. دارالانشاء بناروالی :

به تعداد (۴۲۰) فقره از شعبات مربوطه بناروالی جهت فیصله به انجمن رسیده که از آن جماعه به تعداد (۳۷۱) فقره در آجنده گرفته شده و از انجمله (۳۳۳) فقره تاکنون فیصله گردیده است. مدیریت عمومی محاسبه :

دوره‌ی سوم انتخاباتی بناروالی مبالغ ۱۵۳۳۶۱۷۹ افغانی را بدرک معاشات، مصارف تادیات قروض، کرایه‌ی منازل مستخدمین خارجی و سفر خرج هایشان ترمیم و قیر ریزی مصرف کرده است تقدیر نامه‌ها و نشانها :

بناغلی امیرالدین «عبادی» رئیس تشکیلات و معاون بناروالی باخذ نشان درجه اول مینه پال و مدال رشتین مفتخر گردیده اند و همچنان از مقام بناروالی باخذ تقدیر نامه‌ی درجه سوم توفیق یافته اند.

۲- بناغلی عبدالغفور (عرفانی) رئیس تفتیش بناروال به اخذ نشان درجه ۲ مینه پال و مدال رشتین نکلی

۳- بناغلی محمدنبی کفیل ریاست اداری نشان درجه ۲ مینه پال

۴- بناغلی عبدالرحمن مدیر عمومی نظیفات » » ۲ » »

۵- بناغلی امان الله مدیر ترافیک » » ۲ » »

و تقدیر نامه درجه (۳) دریافت نموده اند.

بناغلی روح الله مدیر ناحیه‌ی ۲ باخذ تقدیر نامه درجه ۳ و فوق گردیده است. ترفیعات :

۱- بناغلی محمدنبی رئیس اداری از رتبه ۵ به رتبه ۴

۲- عبدالرحمن مدیر عمومی نظیفات ۴ » ۳

۳ » روح الله مدیر ناحیه‌ی ۲ ۵ » ۴ ترفیع نموده اند

۴ » امیرالدین «عبادی» رئیس تشکیلات باخذ رتبه اول نایل گردیده است.

۴- برای بناغلی محمد کبیر مدیر ناحیه‌ی ۳ و بناغلی سیدمنور شاه غصو انجمن از مقام بناروالی تقدیر نامه‌ی درجه سوم اعطا گردیده است.

دقندهار ولایت

تشکیل :

نائب الحکومه	سناغلی محمد صدیق وزیر ی د کفیل په حیث
مستوفی	سناغلی عبدالصمد (کفیل)
دمرافعی قاضی	سناغلی غلام ایشان
امنیه قوماندان	» آدم خان (کفیل)
دمطبو عاتو لوی مدیر	» محمد یوسف ایازی
دمخبر اتو لوی مدیر	» امیر محمد
دکره نی » »	» عبدالرحیم
دپوهنی » »	» عبدالباقي آشنا (کفیل)
دگمرک رئیس	» سید عباس
سباروال	» محمد اکبر
دمناز عاتو د فیصلی رئیس	» محمد اسمعیل
داحصائی مدیر	» نور محمد (کفیل)
اداری مدیر	» عبد الباقي
دفو ائد عامی لوی مدیر	» محمد سرور
دصحی لوی مدیر	» عبدالغفار عزیز (کفیل)
دپلتنی آمر	» سید عبدالغفار
معارف :	

در قندهار (۲۸) باب مکاتب رسمی به تفریق ذیل میباشد :

مکاتب ابتدائیه (۲۳) باب

لیسه (۱) »

دار المعالمین (۱) »

مکتب میخانیک (۱) »

متوسط نسوان (۱) »

مکاتب دهاتی (۳۸) »

به تعداد (۲۶) نفر متعلمین در سال ۳۷ و ۳۸ جدیداً به صفت معلم در مکاتب مربوطه مقرر شده اند .

در سال ۳۸ به تعداد (۱۹) نفر طلاب از صنف دوازده لیسه احمدشاه بابا و میرویس دارالمعلمین فارغ التحصیل شدند از صنف (۶) مکاتب ابتدائی به تعداد (۱۵۲) نفر فارغ گردیده اند .

در سال ۳۷ و ۳۸ تعلیمی از مکاتب ابتدائی بتعداد (۷۷) نفر شاگردان به ح ش و (۱۲) نفر بلیسه ابن سیناء (۱۲) نفر از بلیسه احمد شاه بابا و میر ویسن دارالمعلمین بعد از فراغ صنف (۱۲) به پوهنخی های کابل شماریت و رزیده و جهت دوام به تعلیمات عالی فعال در مرکز مصروف تعلیم میباشد.

در سال گذشته ۳۷ و ۳۸ تعلیمی سه سیت سامان مکمل لابراتوار فزیک کیمیا و بیالوژی از طرف وزارت معارف بلیسه احمد شاه بابا رسیده است.

عدلی :

محکمه مرافعه در سال گذشته به فیصله ۲۱۹۶ فقره جزائی حقوقی و وثیقه توفیق یافته است :
فوائد عامه :

کنادن کاری تهداب ، سنگ کاری با چرنه و ریگ ، خشت کاری ، سمنت کاری به پیمانهای ۴۰۳۲ مکتب مترو و استرکاری چرنه و ریگ ، سمنت ، انگاف ، سنگ کاری ، پزانه خاك كازکریت دسته بندی اطاق ها و غیره در حدود ۱۲۸۷۵ مربع متر کار شده است .

محکمه تجارتی :

در جریان سال گذشته ۶۸۵ فقره دعوی تجارتی ، وکالت خط ها و جواز نامه های تجارتی را فیصله کرده است .

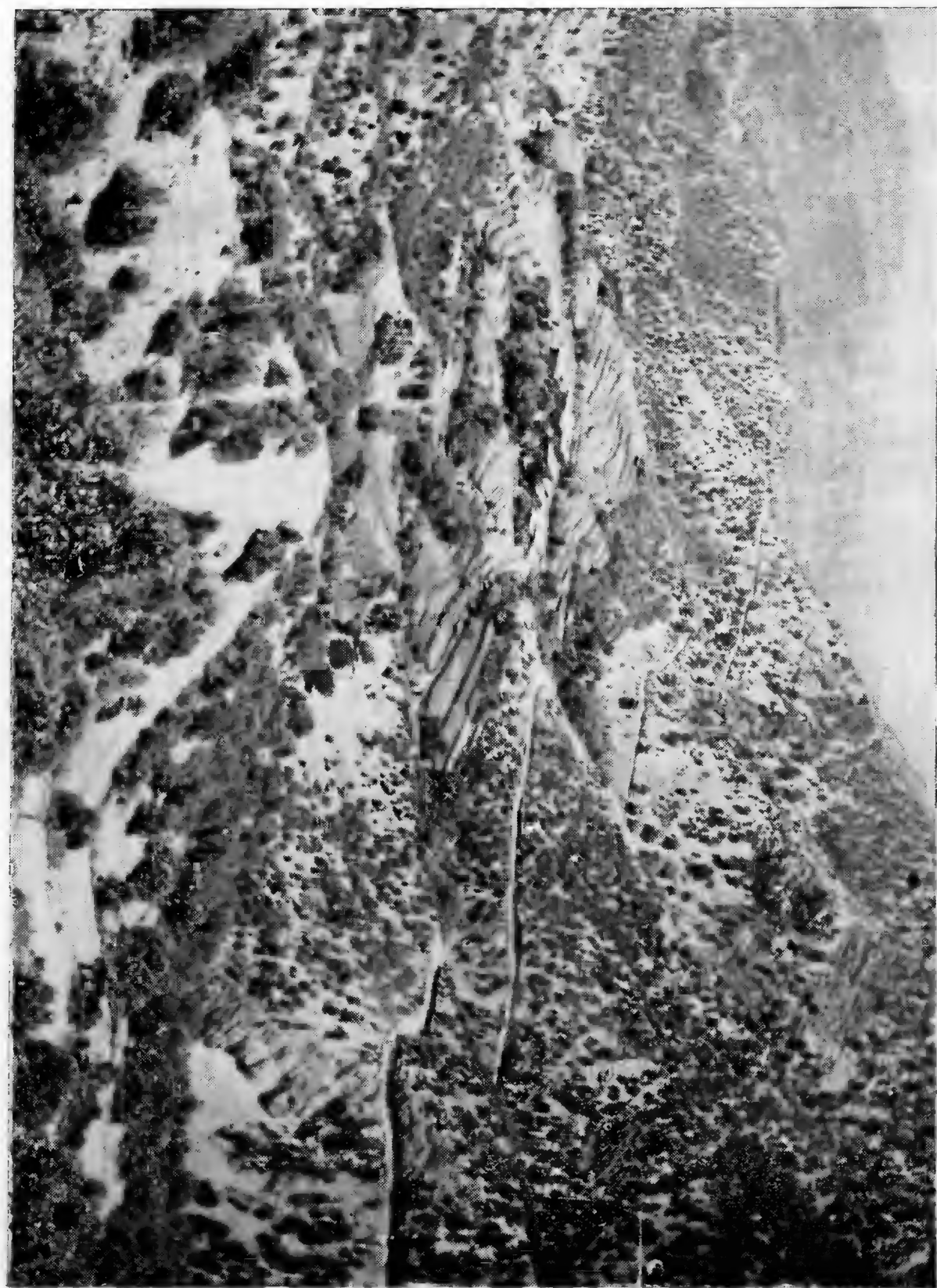
میدان شهیدان قندهار

صحنی :

در جریان سال گذشته در شفاخانه‌ی زایشگاه ۲۲۵۳ مریض در شفاخانه‌ویا در خانه‌های شان
تداوی و جراحی شده اند از جمله ۵ نفر فوت گردیده است .
در موسسه‌ی دندان سازی ۶۱۱ نفر تداوی و جراحی شده اند .
در سرویس داخله، جراحی و چشم - ۴۴۵۴ نفر - تداوی، عملیات، پانسمان و واکسین چپچک
۴۴۵۴ تطبیق گردیده اند تعداد مراجعین یومیه به ۱۱۸۰۰ نفر بالغ می‌گردد .
در موسسه‌ی اکسریز ۴۸۹۶ نفر مراجعه نموده اند .
در شفاخانه‌ی مستورات ۳۳۱۸۷ نفر معاینه و تداوی شده اند .
در شفاخانه‌ی ارزگان ۱۳۱۲۵ نفر تداوی، معاینه و جراحی گردیده اند .

د خوست او چمکنی ترمینځ نوی سرک (پکدیتیا)

دېکـښـا غـوا ن (مـلـي اـتـن)

امور مالیات و شریف

معارف :

مکتب دهاتی دره صوف در حمل ۱۳۳۸ بنا بر پلان انکشافی معارف بمکتب اساسی تبدیل و مکتب دهاتی آنجا از مرکز دره صوف بقریه نو آباد چار اولیا انتقال داده شد . در مکتب اساسی ۱۱۵ نفر و در مکتب دهاتی آن ۱۵ نفر متعلم تدریس می شوند .

رو به حرفه در مرکز و محالات وزارت شریف در جریان سال گذشته ۱۳ مکتب دهاتی و دو مکتب اساسی ، دو کورس اکابر نسوان جدیداً افتتاح و ۶۸۵ نفر متعلم در آن پذیرفته شده است همچنان در مکتب وزیر محمد اکبر خان و مکتب خلم حرفه نجاری دایر گردیده است .

تعمیر مکتب سلطانه رضیه و ترمیم تعمیرات دیگر مکاتب ولایت زیر کار است .

تمام مکاتب ولایت وزارت شریف در جریان سال دوبار تفیش و معاینه گردیده است با اثر آن به هیئت اداری و تدریسی مکافات و مجازات داده شده است .

از مکاتب ابتدائی وزارت شریف ۲۸۴ نفر از اسیه باختر ۱۲ نفر از دارالامانات سلطان رضیه ۱۲ نفر از مدرسه اسدیه ۱۲ نفر و از دارالحفاظ روضه شریف ۷ نفر فارغ التحصیل گردیده اند باید متذکر شد که فارغ التحصیلان لیسه باختر و سلطان رضیه نخستین دوری فارغ التحصیلان موسسات مذکور را تشکیل میدهند .

امور مالی :

در عایدات ولایت وزارت شریف نسبت به سال ۱۳۳۶ بصورت عمومی ۴۰۴۷۵۵۷۵ افغانی و ۹۸ پول افزوده شده :

در حدود ۶۳ لک افغانی محصول تیل خاک ، گوگرد و مس که تا جران انفرادی و بعضی موسسات در سالهای ۳۳ ، ۳۴ ، ۳۵ و ۱۳۳۶ وارد نموده و بدون تادیه محصول گمرک بفروش رسانده بودند تحصیل گردیده که قسمت بزرگ مبلغ تحصیل شده در جملهی چهل ملیون افغانی افزودی متذکر شامل میباشد .

در اثر جریب کشی زمین چند قریه ۷۶۰۱ جریب زمین از رود ظاهر و در ریخ زمین های حکومت قید دفتر شد .

امور مخابراتی :

«خریطه های پوستی ترا نریقی (اتحاد شوروی بپاکستان و هند) که از راه وزارت شریف بکابل و مرجع آن صادر گردیده است به تعداد ۲۰ هزار خریطه :

«تزییدیکه در عایدات پوستی با اثر فعالیت «پست.ت.ت» نسبت به سال گذشته بعمل آمده لک افغانی

- * تاسیس یك پوسته خانه و يك تيلفون خانه ي شهري .
- * اصلاحات و ترميم ۲۱۷ كيلو متر اين عمومي تيلفون مزار-كابل و فراه هم آوري و سيله ي مخابراتي مستقيم بين اين دو مركز .
- * تمديد لين هاي تيلفون داخل منطقه ي مزار شريف ذريعه ي پايه هاي آمني .
- * تمديد لين تيلفون كلدار بقاصاه ي ۶۰ كيلو متر .
- * تمديد شبكه ي تيلفون مزار و شبرغان روي در اين .
- * نصب سوچورد پنجاه ليته در تيلفون خانه ي شهري .
- * بكار انداختن يك پايه دستگاه جديد تلگرافي و راديو تيلفوني بعلاوه ي دستگاه سابق :
- امور فوايد عامه :

در تعميرات مديريت معدن، فوايد عامه، رهايش مهندسین در تاشگندرو کلفت مکتب نسوان
شفاخانه ي مستورات، رهايش منتظم تلگرافخانه، قاضي مرافعه، ديوار احاطه عمارت مديريت
مخابرات و هوتل روپه هر فته به پيمانه ي ذيل کار شده است :

۸۰	متر مربع	رنگت مالي
۲۶۰۱	» »	ارچه کاري
۶۴۰	» »	گاه گل کاري
۶۱۰/۵۰	» »	پوشش
۱۰۰/۵۰	» »	شفته کاري
۵۱۵	» »	گچ کاري
۷۵۶/۵۰	» »	خشت فرش
۱۸۵۸/۵۰	» »	استر سمنت
۵۶۰	» »	انگاف
۱۲۸۸/۵۳	مکعب	گندن ته داب
۳۳۹۹	» »	سنگ کاري
۱۲۴۴	» »	خشت کاري
۱۰۱	» »	سمنت کاري
۲۰۱	» »	کانکريت کاري
۲۳	» »	خشت خام

پرکاری خاک	۳۹۹	مکعب
پلستر چونه وریک	۲۲۸۹	متر مربع
سفید کاری	۱۳۵	»

همچنان در قسمت سرک سازی و حفظ و مراقبت آن پیمانہ‌ی کار بطور ذیل خلاصہ می شود:

خام کاری سرک جدید تاشکذر، گورمار، نائب آباد و بلخ بطول ۴۸ کیلومتر و حجم ۶۰۹۱۴۲ متر مکعب و جغله اندازی آن به حجم ۲۲۱۹ متر مکعب.

در ترمیم سرکهای کلفت، سمنگان، چمتال، دشت شادیان و دهداد ۳۰۵۴۸ متر مکعب

خام کاری و ۱۲۴۶۰ متر جغله اندازی و ۲۱۸۴۰ متر مکعب مربع صفا کاری بعمل آمده است.

امور ولایت پکتیا

عرفانی :

در جریان سال گذشته سه مکعب اساسی و ده مکعب دهائی در مربوطات ولایت پکتیا جدیداً افتتاح گردیده و در مکعب متوسط گریز و در مکعب جاجی حرفی نجاری و در مکعب خوست حرفی بافندگی تأسیس گردیده است .

فوائد عامه :

در سال گذشته در پکتیا امور ذیل در قسمت فوائد عامه انجام یافته است .

نخامه کاری و سرنگ پرانی ۱۸۵۴۳۴ متر مکعب

صفا کاری سړك ۱۱۰۰۰۰ متر مربع

امور فوق در اصلاح و احداث سړك های جدید گریز ، خوست ، منگل و چمکنی انجام یافته است .

تعمیراتی :

خشت کاری ۱۸۶۵ متر مکعب

» » ۳۰۰۰ »

» » ۱۱۸۶ »

» » ۵۳۲ »

» » ۷۸۰۳ »

مخابراتی :

تعمید لین تلیفون گریز - جاجی و چمکنی بصورت دولینه

» » » از احمد خیل جاجی تا کچه منگل

» » » از کچه منگل تا احمد خیل و از احمد خیل به گردیز

» » » از چمکنی تا دند پتان

تعمید یک لین جدید تلیفون از خوست تا موسی خیل منگل به مسافت ۶۵ کیلو متر

تعمید یک لین جدید تلیفون گو مل به فاصله ۶۰ کیلو متر

نصب یک سړك چور د ۳۰ اینه در مرکز خوست

» » » ۲۰ اینه در ارگون

تأسیس یک یک پرسته خانه در جدران و تنی خوست

دېگنې اولاي

نائب الحکومه او عسکری قوماندان	مستوفی
د درافعی قاضی	د ابتدائی قانمی
سر طبیب او د صحتی مدیر	دمخبر اتو مدیر
دمطبوعاتو مدیر	د پوهنی مدیر
دفتر اند عامی مدیر	
د بنیادی فیض محمد	محمد یوسف وحدت
د بنیادی محی الدین	» محمد ظاهر
» دکتور غلام حیدر	» محمد امین
» نور محمد پوونده	» غلام دستگیر زنگش
» محمد یوسف	

دقطن ولایت

نائب الحکومت	مباغلی محمد جمعہ صدیقی
مستوفی	مباغلی محمد ابراہیم
دمرافعی قاضی	» محمد صدیق کباری
د ابتدائی قاضی	» یادگار راجی
د امنیہ قوماندان	» عبدالجلیل
د ژاندارم قوماندان	» سید خلیل شاہ
دمطبوعاتو مدیر	» محمد علم غواص
دمختبراتو مدیر	» محمد امان
دیوہنی مدیر	» عبدالغفور قرار
دفوائد عامی مدیر	» عبدالرزاق
د حفظ او مراقبت مدیر	» فقیر محمد
د کڑھنی مدیر	» عبد الصمد
د زراعتی توسعی مدیر	» حسن علی پرویز
د نباتاتو د حفاظت مدیر	» نور الحق
د جنگاویو مدیر	» عبدالرہاب
داوبوور کولو مدیر	» سیف الدین
دواتر نری مدیر	» محمد سرور
د قندز دارم مدیر	» حیات اللہ
د صحتی مدیر	» دکتور محمد ابراہیم
د مکلفیت مدیر	» عبد المجید
د احصائی مدیر	» میر احمد
د گم۔ رک مدیر	» محمد رفیق
د اداری مدیر	» عبدالرحیم اتمانزی
د پابندی مدیر	» سید محمد
مدعی العموم	» روح اللہ مجددی
د قندز لوی حاکم	» عبدالقدیر واثق
د تالقاق »	» عبد اللہ
د پانچمری »	» محمد حسن

دھرات ولایت

تشکیل :

نائب الحکومہ	بناغلی عبدالرحیم واحد
مستوفی	» حافظہ امیر محمد
دمرافعی قاضی	» مولوی فضل کریم
دابتدائی قاضی	» مولوی عبدالجلیل
دامینی قوماندان	» عبدالعزیز سیدالی بگروال
دژاندارم قوماندان	» عبدالرحیم دگروال
دگمرک رئیس	» احمدقلبی
دپوہنی لوی مدیر	» محمد عمر نفیس زادہ
دمخبر اتو لوی مدیر	» عبدالحمید خالقی
دمکلفیت مدیر	» نیاز محمد
دفواید عامہ لوی مدیر	» امیر محمد فدائی
دکروہنی لوی مدیر	» میر سیف الدین
دروغتیا لوی مدیر	» محمد اسلم سلیمی
دمطبوعاتو لوی مدیر	» عبدالمنان دردمند
داداری مدیر	» میر محمد اعظم الجہاء
داحصائیہ مدیر	» عبدالرحمن
دقلم مخصوص مدیر	» محمد طاہر صافی
دبادغیساتو لوی حاکم	» عبدالباقی
دغور اتو لوی حاکم	» محمد حنیف
دغوریانو لوی حاکم	» سراج الدین
دھرات سہاروال	» عبد الغنی

امور و لایست هرات

اداری :

۴۵۰ فقره‌ی جزائی و ۲۴۰ فقره‌ی اداری و محاکماتی در مجلس مشوری فیصله گردیده است .

عرفانی :

در سال گذشته موسسات عرفانی ذیل تاسیس گردیده است :

دار المعلمین مرکز هرات ، مکاتب ابتدائیه اناث در غوریان ، دهاتی اناث در بادغیسات یک مکتب ابتدائیه ذکور و ۴ مکتب دهاتی در ربوطات غورات یک مکتب ابتدائیه و ۲۹ مکتب دهاتی بادغیسات ۳ مکتب دهاتی در غوریان یک مکتب دهاتی در حکومت انجیل افتتاح گردیده شعبات فالین بافی در غور بیجاق و نساجی در غوریان ، تاسیس کورسهای اکابر در مرکز هرات و حکومت کلان غوریان .

به تقریب روز معلم مراسم خاصه بر گزار و رساله‌ی نشر شد ۱۰۵۰ متعلم و ۱۳۰ متعلمه جدیداً بمکاتب پذیرفته شدند . ۱۴ نفر فارغ التحصیل لیسه سلطان غیاث الدین به پژوهشی های مرکز اعزام گردیدند . ۲۵ نفر از فخر المدارس و مدرسه‌ی جامع شریف بمعامی و امور عالی مقرر شدند . ۴۹۸ نفر فارغ التحصیلان ابتدایی بمکاتب مرکز و ۳۰ نفر بدار المعلمین هرات شامل گردیدند . سه سیت لابراتوار فزیک ، کیمیا و بیالوژی جهت استفاده‌ی لیسه‌ها گذاشته شد .
عدلی :

قضایایکه در محکمه‌ی ابتدائیه فیصله گردیده : حقوقی ۶۸ فقره جزائی ۱۵۱ قطعه و غیره فیصله‌های شرعی ۱۳۵۶ قطعه .

مخابراتی :

برای تیفون دو اثر و منازل شهرلین های کیلی تمديد و سوچورد های ۱۲۰ لینه و ۱۴۰ لینه نصب گردید تیفونخانه و بوسته خانه به شهر جدید انتقال داده شد . لین های شیندند قاعه ی نو و اوبه و غوریان و تور غوندی ترمیم گردیده است . همچنین شبکه های تیفونهای جدید بمنازل امتدا دیافت صحی : در لابراتوار ۴۹۳۶ نفر از نظرا و اراض مختلف طبی معاینه گردیده اند .

۶۷۰ نفر مر یض داخل بستر گردیده و تدارک شده اند و در سر و یس های مختلف شفا خانه

۱۱۲۷۳ نفر مراجعه نموده اند که بعضاً جراحی و بعضاً معاینه و تداوی شده اند .

۱۱۹۲۵ نفر و ۶۵۴۶ منزل و دکان ، سرای و غیره و ۵۳۶۰۲ تکه لباس پودر پاشی گردیده است .

۲۳۴۱۵ نفر آبله کوپی شده اند . یکپایه جنریتور جدید در مؤسسه اکسریز نصب و عمارت

شفاخانه ملکی ترمیم و رنگمالی گردیده است .

محکمه تجارتی :

۲۶۳ قطعه اسناد تجارتی از قبیل و کالت خط ها ، رسید خط ، فروش سهام جواز نامه و غیره

را اجرا کرده است .

دفعه اولیٰ حکومت

تشکیل:

دفعه اولیٰ حاکم	نبی‌اغلی سعادت
مستوفی	« عبدالکریم
دمرافعی قاضی	« موای خمارالدین
دژاندارم قوماندان	« عبدالمجید
دامینی قوماندان	« عبد الغنی
دمکلفیت مدیر	« محمد نبی
دمطبوعاتو مدیر	« عبد القادر « بلوغ
دپوهنی مدیر	« غلام محی الدین « ابوبی
دمخابراتو مدیر	« نورالدین
دروغتیا مدیر	حافظ احمدعلی
د ابتدائی محکمہ قاضی	« مولوی عبدالمنان
د فواید عامی مدیر	« عبدالسلام « مہمند
د کرہنی دمدیریت کنیل	« عزیز اللہ
د چخانسورلوی حاکم	« عبد الکریم
د ۴ برجک محلی حاکم	« محمد قاسم
د اصل چخانسور محلی حاکم	...
داناردری محلی حاکم	« یار محمد
دبکوره محلی حاکم	« محمد نبی

امور حکومت اعلیٰ قراہ

اداری :

فیصلہ ہائیکہ در مجلس مشورہ بعمل آمدہ است : جز ایسی ۱۵۰ ، متفرقہ ۱۲۶ محاکماتی ۴ فقرہ .
دوایر حکومت کلان چخان سور ، حکومت چار بر جک ، علاقہ داری جوین ، بالابلوک ، میل
کرکی ، حکومت اناردرہ ، علاقہ داری خاکسنید ، علاقہ داری قلعہ گاہ ترانسپورت دولتی
مستوفیت ، مسکلفیت بنار والی و قوماندانان امنیہ تفتیش گر دیدہ است .
عدلی :

در محاکم ابتدائیہ و مرافعہ ۹۸ فقرہ فیصلہ و ۲۵۴۰ وثیقہ اجرا شدہ است .
زراعتی :

۲۲۴۳۵ نہال باغہای دولتی علیہ مرض جولانگک و شپشک دوپاشی شدہ است .
۱۰۶۸۹۰ حیوان علیہ امراض مختلف تداوی گردیدہ است .
۴۰۰۰۰ تاک سلفر پاشی گردیدہ است ، ۱۴۳۳۰ نہال غرس گردیدہ است ، یازدہ سیر و چار دہ
پاوتخم نباتات زینتی و مشردر قوریہ مدیرت زراعت بندر گردیدہ است .
صحی :

۱۴۰ نفر داخل بستر ، ۷۱۵۰ نفر در کلینیک تداوی شدہ ، ۱۷۰۰ نفر ضاعیچک و ۱۲۰۰۰ نفر
ضد محرقہ پیچکاری گردیدہ است .

۱۵۳۰۰ خانہ ، ۳۵۰۰۰ ہزار نفر و ۹۵ ہزار پارچہ لباس ضد حمای لکہ دار بودر پاشی گردیدہ است
سامان ولو از مشفاخانہ ، بستر و چپرکت تہیہ گردیدہ و یکپایہ جنریت رجہت تنویر مشفاخانہ
نصب گردیدہ است .

مخابراتی : لین جدید کنار فراہ رودروی پایہای سمتی تمدید گردیدہمچنانیک لین
از حکومت جوین بطول ۸۵ کیلو متر بہ چخان سور وصل گردید ، یکیک پایہ سوچور ددر علاقہ
داری جوین ، دلارام اناردرہ ، چار بر جک نصب شد ، دوپوستہ خانہ نیز در حکومت اصل
چخان سور و ۴ بر جک افتتاح گردید . همچنان یکپایہ سوچور د پنجاہ لینہ در مرکز فراہ و یکپایہ
۲۰ لینہ در چخان سور نصب گردید .

عمرانی :

سرک علاقہ داری گلستان بہ طول ۶۸ کیلو متر و عرض دہ متر و سرک حکومت کلان چخان سور
تا اصل چخان سور بہ طول ۱۴۵ کیلو متر و عرض دہ متر جدید احداث گردیدہ است .
کندن کاری جو بیچہ ۷۰۰ متر مکعب و ساختمان تعمیرات محافظین پل های فرا رود و دلارام بہ پیمانہ

۴۰۰ متر مکعب؛ ریگ اندازی سرکلین عمومی ۸۵۰۰ متر مکعب و صفا کاري آن ۲۴۸۰۰۰ متر مربع انچه ميافته ست

در تعميرات مربوط به پيما نهی ۱۳۴۳ متر مکعب، خشت کاري چونه و ريگ ۸۲۷ متر مربع؛ که انکريت وانگاف کاري بعمل آمده است.

عرفانی:

سه مکتب دهاتي به مکتب اساسی ابتدائی ارتقا يافته است و در مربوطات حکومت اعلیٰ ۶ مکتب دهاتي ذکر و يک مکتب دهاتي نسوان افتتاح گرديده است. خرڼه خياطي در دو مکتب و بوت دوزی در يک مکتب تازه افتتاح گرديده است.

فارغ التحصيلان مکتب متوسط ابو نصر و ديگر مکاتب ابتدایی به مکاتب مرکز دار المعلمين قندهار، معرفي کرده اند مکتب صنايع فراه بطور بي سابقه انکشاف يافته و امور معماري و نجاري آن بطور قابل تذکر پيش رفته است.

دېدخشان اعلیٰ حکومت

تشکیل :-

داعلی حکومت وکیل

مستوفی

دمر لغی قاضی

دپوهنی مدیر

دمطبوعاتو مدیر

دابتدائی قاضی

امنیه قوماندان :

دصحتی مدیر

دقواندعای مدیر

دمخابراتو مدیر

دکره نی مدیر

دمکلفیت مدیر

دژاندارم قوماندان

دبنای علی خداداد «اعتمادی»

» محمد عمر دکنیل په حیث

» فضل حق

» عبدالشکور

» محمد اکبر ارفاقی

» محمد اسلم

....

» دکتور علی احمد حیدری

» محمد حسن دکنیل په حیث

» شمس الحق

» محمد نعیم دکنیل په حیث

» نجم الدین

» محمد یعقوب

• امور حکومت اعلیٰ بدخشان •

عدلی:

در سال گذشته ۴ فقره ی جزایی ، ۲۰ فقره ی حق و قی و ۱۱۲۷ قطعه وثیقه اجرا گردیده است .
فوائد عامه :

در سنگ کاری کندن کاری جغله اندازی ، پرکاری ، سرنگپرانی ، صفا کاری و غیره ی سرکهای مربوط به پسمانه ۱۳۶۴۸ متر مربع کار شده است . همچنان یک پل بطول ۱۳ متر ارتفاع ، ۱۶ مترو عرض چارونیم مترو یازده پلچک بطول از ۲ تا ۳ متر ، عرض ۴ متر و ارتفاع ۲ متر با ۹ آب و ساخته شده است .

صحتی :-

۳۲۲۵۲ نفر ، ۱۲۱۵۷ خانه ، ۶۸۹۴۶ پارچه و ۶۶۳ مسجد ، دکان ، سرای و غیره بود در دی . دی . تی تطبیق گردیده است . همچنان ۱۱۷۵۷ نفر خالکوبی چیچک و ۸ هزار نفر در کلینیک تداوی و معاینه شده اند .

زراعتی :

۱۲۰ جریب زمین تخم پسته بلور و ۳۰ هزار نهال غیر مشمر غرس گردیده است و ۹۹۵۰ نهال مشمر از باغ مرکز بدو ابرو اشخاص توزیع گردیده است .

یک باغ دردشت فراخ احداث گردیده است همچنان در بذرتخم توت برای پیاله فعالیت بعمل آمده است و در باغ مذکور در حدود ۴۰ هزار نهال مشمر و غیر مشمر پیش بینی گردیده است و در مربوطات بدخشان روی هم رفته ۵۰۰ پیاله تخم پیاله توزیع گردیده است .

دہلی اعلیٰ حکومت

تشکیل :

اعلیٰ حاکم

مستوفی

عسکری قومانندان

خاوردی قومانندان

دامنی قومانندان

دہراونی قاضی

دمطبو عاتو مدیر

دروغیا مدیر

دمخبر اتو مدیر

دہرہنی مدیر

دابتدائی قاضی

دفو ائڈ عادی مدیر

دگمرک مدیر

دمکلفیت مدیر

دکرہنی مدیر

بناغلی سید احمد شاہ «ہاشمی»

بناغلی احمد علی

دگروال محمد تراب

دگروال احمد خان

جگرن حاجی امین اللہ خان

بناغلی عبداللہ صافی

» میر غلام محمد حسینی

» حاجی محمد اسماعیل

» جمعہ گل

» شمس الدین متین

» فقیر محمد

» عبدالستار وردکی

» غلام فاروق

»

» آقا رحیم

امور حکومت اعلیٰ میرید

امور عرفانی :

در سال گذشته شش مکتب دهاتی اثاث و شش مکتب دهاتی ذکور در مربوطات میمنه افتتاح گردیده و مکتب ابتدائیه نسوان در مرکز میمنه به متوسط ارتقا یافته است. همچنین حرثه های آجاری حجازی و قالین بافی در مکتب مربوط انکشاف یافته .

امور مخابرات :

لین تلهفون از غور ماچ مرات : مرکز میمنه تجدید و لین های مرکز شهر بصورت اساسی تعمیر گردیده است .

یک پایه سرچوب در ۲۰ لینه در حکومت بنیون کوت نصب گردیده است .

لین تلهفون بین میمنه و اندخوی تاحدود شهر غان و اینه گردیده .

در عایدات نسبت به سال گذشته ۲۴ هزار افغانی افزوده شده است ،

امور عمرانی :

تعمیرات مطبوعات ، مکتب متوسط نسوان تکمیل و عمارت شفاخانه ی ملکی بالاحاقبه ی آن اطافوای لاهراتوار ، آکسریز تکمیل و ترمیم گردیده است و بعضی اطاقهای شفاخانه ی کنسکریت شده است سرکهای مربوط میمنه از شهر غان تا هرات جفله اندازی و اصلاح شده است ، همچنین سرکهای نرعی داخل شهر اصلاح و در کار آن جوی کشیده شده است .

و در کنار سرکها (بطول ۱۰۴ کیلومتر ۱۳ هزار نهال ناجو ، آکاسی ، چنار و توت غرس شده است در تعمیرات مدیریت زراعت ، معدن ، انحصارات ، مخابرات ، دولت ، کب نسوان ، میدان طیاره ، شفاخانه ی مردانه و زنانه و محکمه ی در افعه و ابتدائیه ۲۱۴۲ متر مکعب و ۱۳۹۳۸ متر مربع مواد و مصالح تعمیراتی مصرف گردیده است .

زراعتی :

چیله های تاک خشتی باغ فارم تعمیر گردیده است و ۳۷۷۵۶ نهال مشمر نهال های زیتنی غرس و بذر گردیده است .

۱۱۳۸۳ جریب زمین علیه ماخ و جادله و ۱۳۴۰ نهال از فارم بموسسات و دوایر داده شده است همچنان ۲۴۷۷ نهال مشمر و بته های زیتنی و کوهی و ۱۲ سیر تخم سبز بیجات در نقاط مختلف غرس و بذر گردیده است .

در حکومت مربوط به ۱۶۴۷۰ جریب زمین ۲۵۰۰۰ سیر پنبه دانه جهت بذر توزیع شده .

امور

دفتر نی اعلیٰ حکومت

تشکیل:

بنیاعلی سیدعباس دنائب الحکومه پرتبه	اعلیٰ حاکم
» عبدالحکیم و هاب	مستوفی
» محمدگل	د مرافعی قاضی
دگر من محمد اکبر	دامینی قوماندان
» عبدالله	دژاندارم قوماندان
بنیاعلی الیاس الدین	دیوهنی مدیر
» عنایت الله رشید	دمطبو عاتو مدیر
» عبدالقیوم حمیدی	دمخبر اتو مدیر
» سیدعباس	دگمرک مدیر
» غلام جیلانی	دفواید عامی مدیر
» میرزیور شاه دکفیل په حیث	دکره نی مدیر
» دکتور محمد ابراهیم	سرطیب
» محمدحسن	دابتدائی قاضی
» عبدالعالی	بنار وال
	مربوط حاکمان:
بنیاعلی شاه محمد	دکتور از لوی حاکم
» عبدالملک	» داندر
» خداداد	» دمقر
» عبدالخلیل مهمند	» دجاغوری
» عبدالخالق	» دناهور
» عبدالاحد	» دجغتو
» عبدالغیاث	» دقره باغ
» عبدالاحد مهمند	» دواز وخواه
» محمد بنارس	» دشرن

بنیاعلی سیدعباس حاکم اعلیٰ باخذنشان ستور درجه اول و مدال رشتین مطلق موفق گردیده است.

بنیاعلی شاه محمد حاکم کلان کتو از باخذ تقدیر نامه ی درجه سوم و نشان مینه پال موفق گردیده است.

امور حکومت اعلیٰ غزنی

عرفانی :

نظر به پلان پنجساله‌ی انکشافی مکاتب اساسی یحیی خیل کتواز و ناوه‌ی مقر جدیداً تأسیس گردیده است. همچنین در محالات مربوط ۱۱ مکتب دهاتی (نسوان و ذکور) افتتاح و صنایع نجاری و فرنیچر سازی در مکاتب سلطان شهاب الدین و علی لال دایر گردیده است. در زیر غزنی و یک کتابخانه‌ی کوچک (با ۲۰۰۰ جلد کتاب) نیز افتتاح شده است. سه کورس اکابر نیز تازه افتتاح شده است.

و ارسی از صحت مردم :

در مدیریت صحنه‌ی غزنی سال گذشته به تعداد ۵۰۵ نفر مریضان داخل بستر و تداوی شده اند به تعداد ۱۱۵ نفر جراحی گردیده و ۸۴۰ نفر مریضان پانسمان و به ۳۵۰۴۷ نفر واکسین ضد چیچک تطبیق گردیده است ۱۲۷۷۴۰ لباس و ۲۷۱۵۵۵ متر ل، ۲۴۰ مسجد و ۱۰ حمام ۴۰ هتل بودر پاشی گردیده است.

امور مخابرات پسته رسانی ارگون که در گذشته از طریق ولایت پکتیا صورت می‌گرفته از طریق غزنی و شرن شروع گردیده است اولین تیلیفون علاقه‌داری زنه‌خان بصورت اساسی بپایه‌های جدید و نصب سلیتر آن تکمیل شده و همچنین لین تیلیفون حصه‌ی اول اندر و حکومت شرن بادنده و انسلتر جدید نصب شده لین دوانی‌های چنیل سیستم شروع و بپایه‌ی تکمیل رسیده است.

امور فواید عامه :

سړك گردیز ریگ اندازی شده و به مسافتی ده کیلومتر پرکاری شده است.

سړك لین کتواز تا مسافتی پنج کیلومتر جفله اندازی شده است.

سوك گومل پرکاری و هموارکاری و کندن کاری صورت گرفته و به اندازه ۳۷ کیلومتر کار

شده ۱۹ اطاق معابرین ترمیم گردیده است.

تعمیرات :

تعمیر جدید حکومت اعلیٰ تاکرسی سنگ کاری، پخته کاری و پوشش شده دیوار احاطه‌ی

مدیریت زراعت و فواید عامه تکمیل شده است.

حرم سرای و آشپزخانه و اطاق جنریتر برق شفاخانه‌ی ملکی پوشش شده است.

تعمیر مکتب حصه‌ی اول اندر پوشش و دروازه و کلکین آن نصب گردیده است.

تعمیر چنیل سیستم مخابرات آهن پوش گردیده است.

تعمیر احاطه‌ی مکتب متوسطه بپایه‌ی تکمیل رسیده است .
 گالکاری اطاقهای بند پالتو ، سرده ، سراج ، زنه‌خان تکمیل گردیده است .
 تعمیر مکتب علاقه‌داری خواجه عمری پوشش و دروازه و کلکین آن نیز نصب شده مسطح
 کاری تعمیر مخابرات تکمیل شده است .
 امور زراعت :

برای شادابی و سرسبزی در حصه‌ی جنگل یاغ به تعداد (۵۰۰۰) نهال قلمه و چنار و عرعر
 و به تعداد (۳۰۰۰) قلمه بید غرس گردیده است ۲۰ جریب طبقه‌بندی و سرکهای منظم کشیده
 شده تخم ناجو و مورپان و عکاسی به قسم تجربه زرع گردیده است .
 برای دفع حشرات مضره و هم‌عایه مرض حیوانی مجادله گردیده است به اندازه (۲۲۴۰)
 نهال زینتی به فارم زراعتی غرس شده است .
 محکمه مرافعه :

به تعداد ۱۴۵ فقره جزائی و ۷ فقره حقوقی فیصله شده و به تعداد (۱۳۱۴۰) نکاحنامه
 بفروش رسیده .
 بناروالی :

سرک سید احمد مکی و داد و دیوات و دیگر جاده‌های مربوط به عرض ۲۰ تا ۳۰ متر بطول
 ۲۵۱۴ متر احداث و کار تعمیر ، دو ایر دولتی و خانه‌های شخصی مطابق نقشه‌ی بناروالی در شهر نو
 تحت جریان میباشد .

نهال‌های ناجو - عکاسی - مورپان - عرعر - پنجه - چنار - - - - -
 جدید الاحداث شهر نو غرس شده ۶۳۰۰ اصله بر علاوه کنار سرکها توسط گلاب خوشه‌ی
 گلهای کینا و دلپا تزئین شده است .

دېروان اعلى حکومت

ميناغلى سيد غلام رسول

» عبدالمجيد

» سبحان شاه

» سيد فتيمر

» محمد جان

» مير محمود

» حبيب الرحمن جدير

» فيض الله

.....

» محمد سليم

» دكتور مير محمد اكبر

» شير احمد

اعلى حاكم

مستوفى

امينه قوامندان

دمرافعى قاضى

د ابتدائى قاضى

دېوهنى مدير

دمطبوعاتو مدير

دمكلفيت مدير

دمخبراتو مدير

دفوا ئد عامى مدير

سنر طبيب

د حفظ او مرا قبت مدير

امور حکومت اعلیٰ پروان

عرفانی :-

به علاوه تأسیس مکاتب نسوان در چار یکار و چار ده غور بند سه مکتب نسوان در پنجشیر سه مکتب در کوهستان یک یک مکتب در بگرام، جبل السراج، شیرخان خیل و دستگاه نساجی افتتاح شده است.

مکتب ابتدائیه اشترگرام و رخنه پنجشیر به متوسطه و مکاتب دهاتی الاسای کاپیسا، خمچاق غور بند، شنبل شبر، شیخ علی، سید خیل و رباط بگرام بابتدای تحول کرده اند. همچنان ۱۴ مکتب دهاتی ذکور و چار کورس اکابر در محالات و مربوطات پروان افتتاح شده است. در مکتب ده قاضی صنعت چاقو سازی و در مکتب بازارک پنجشیر پیشه نجاری شامل پروگرام ساخته شده است

عمرانی :

اکثر قسمت تعمیرات دستگاه نساجی گلپهار و ملحقات آن تکمیل شده.

از ساختمان میدان بگرام خطریلوی و تکیسوی تکمیل گردیده است تعمیر پول کلینیک شفاخانه یملکی پروان ختم گردیده است.

تعمیر سی پل و ۱۲ پلچک و پنج معبره زراعه غمری از قره باغ الی پل متک طبق نقشه تکمیل و بسر رسیده است.

مسجد جامع چار یکار بصورت عصری و پخته کاری بمساحت ۹۸۲ متر مکتب در شرف تکمیل می باشد.

کار ساختمان مارکیت بنار والی در شرف تکمیل می باشد.

پل های اساسی باغ افغان، اشترشهر و جر خشک غور بند بصورت پخته تعمیر گردیده است تعمیر موزیم بامیان به پوشش رسیده است.

تعمیر بنو ونخی های اشترگرام و ده بالی کوهستان و بازارک و رخنه پنجشیر عنقریب به پایه تکمیل میرسد. همچنان کار تعمیر بنو ونخی های دره فولادی بامیان، شنبل و دکانی آنجا تکمیل گردیده است.

برای تعمیر مکاتب میان شاخ، سید خیل، بگرام زمین آن خریداری شده و برای ساختمان آن ترتیبات مقدّماتی اتخاذ شده است.

تعمیر مسجد جامع کو توالی تکمیل شده است.

در سال ۳۷ برای محافظین بامیان اطاقهای ساخته شده است.

چون ارگک جبل السراج برای رهائش متخصصین سرک سازی سالنگک تخصیص داده شده

ترمیمات در اکثر قسمت آن تکمیل گردیده است

زراعتی :-

در حدود ۱۳ جریب زمین غرض باغ قوریه و بد را انواع نباتات در جبل السراج مستعد گردیده است . باغ گل غندی و ملحقات آن توسعه یافته و نهال شانی و باغچه کشی و خیابان بندی گردیده و یک تعداد نهال و قلمه گل ناجی و غیره در آن غرس گردیده است . همچنان باغ صیفیه گلبهار ، نهال شانی و گل کاری و خیابان کشی شده است . به ساحه ۱۱ جریب زمین خرابه در حصه توپچی بامیان آباد و در آن قلمه و نهال غرس شده است .

همچنان در حدود چهل جریب زمین مخروبه در غندک بامیان آباد و در آن بیمانه وسیعی نهال قلمه غرس و بصورت یک جنگل در آورده شده است . در جنگل چارده غور بند ، دو آب ، شیخ علی ، بامیان ، غندک جامش ۱۳ هزار قلمه غرس و ۳۶۴۰ جویه کشیده شده است . مواصاتی :-

یک سړک از باغ بابای بامیان الی دشت علی خان که به دره فولادی منتهی می شود در حدود ۷ کیلومتر تمديد شده .

یک سړک از لولنج مرکز حکومت سرخ و پا رسا بدره تربکمن الی حد بخش علاقه داری اول بهسود در حدود ۵۵ کیلومتر جدیداً احداث و کار خا مه کاری آن تمام شده است . یک سړک بفاصله پنج کیلومتر بدره ی فندقستان غور بند تمديد گردیده است از بلوله جانب دژة عراقی بامیان بفاصله ۱۰ کیلومتر و یک سړک بدره قمچاق غور بند بفاصله ۷ کیلومتر تمديد گردیده است .

همچنان بدره سیدان غور بند یک سړک بفاصله ۸ کیلومتر احداث شده است . مخبراتی :-

دوسو چور در پل متک و در مرکز کاپیسانصب و بکار افتاده است پنج پایه تیفون در مرکز و مربوطات بر علاوه تیفون کپالی مرکز بکار انداخته شده است .

یک پسته خانه جدید در مرکز حکومت محلی غور بند جدیداً تاسیس و افتتاح شده است به علاقه داری های مربوطه لین تمديد و مخبره جاری گردیده است .

اجراآت اداری :-

۱۷۷۶ فقره ۴۰۱۴ فقره محاکماتی ، ۲۰۰۹ فقره قضائی و بتعداد ۲۳۲۰ قطعه عویضه بررسی شده

دگر شک اعلیٰ حکومت

تشکیل :

اعلیٰ حاکم

مستوفی

دمرافعی قاضی

دائمی نو مانداں

دمخبر اتی مدیر

دفو ائد عامی مدیر

دمطبو عاتو مدير

دیپوہنی مدیر

مباغلی رو شندل وردک

«عبدالحق

« عبد الرحمن

» غلام بہاوالدین

« سلطان محمد »

۱۱ محمد قاسم

۱۰ محمد ولی زلمی

۱۱ غلام فیبی

امور حکومت اعلیٰ کرشنا

اداری :

۲۲۰ فقرہ جزایی و ۱۳۰ فقرہی اداری و ۱۸ فقرہی انضباطی فیصلہ گر دیده است.

عرفانی :

۱۲ مکتب دہاتی ، یکٹ مکتب ابتدائی ۲ کورس اکابرو یکٹ مکتب دہاتی سال گذشتہ تا زہ

افتتاح گر دیده است.

فوائد عامہ :

پل های آتی ذریعہی عملہی فنی افغانی بپایہ تکمیل رسیدہ است.

پل خاشرو د بہ طول ۲۷۳ مترو عرض ۶/۴۰ متر

» فراہ رود » » ۲۹۴ » » ۶/۴۰ »

» جیجہ » » ۹۱ » » ۶/۴۰ »

» شیندند » » ۵۵ » » ۶/۴۰ »

» پھتون » » ۴۴۸ » » ۶/۴۰ »

دشبرخان اعلیٰ حکومت

بنیاد علی محمد شریف	»	اعلیٰ حاکم
فیض محمد	»	مستوفی
عبد الباقی	»	دمرافعی قاضی
دگرم غلام محمد	»	دحد و دی ژاندارم قوماندان
جگر نجمعہ حسن	»	امنیه قوماندان
غلام عمر	»	دمکلفیت مدیر
فقیر محمد	»	دا بتدائی قاضی
مزمیل نالان	»	دیوہنی مدیر
محمد آصف	»	دکرہنی مدیر
غلام حیدر رشیدی	»	دروغتیا مدیر
نور محمد نوشاد	»	دمخا برا تو مدیر
خیر محمد	»	دفوائد عامی مامور
محمد علی	»	بناروال
غلام محمد	»	د آقچی لمیری درجہ حاکم
محمد یعقوب	»	دسر پل لمیری درجہ حاکم
محمد رحیم	»	دسنگ چارک لمیری درجہ حاکم
عبد اللہ	»	دقرقین دریمہ درجہ حاکم

امور حکومت اعلیٰ شبرغان

اداری : در جریان سال گذشته به ۸۷۰۰ قطعه مکتوب ، ۱۲۰۰ قطعه عریضه ، ۸۸۴ فقره ای جزائی و تنظیم دفتر سوانح ۱۱۰ نفر مامورین پرداخته است :

عرفانی : مکتب دها تی خواجه دوکوه به مکتب اساسی ابتدائی ترقی داده شد :

چهارده مکتب دها تی و کورس های اکابر در مواضع مختلف تأسیس گردید :

حرفه ای قالین بافی در مکتب آقچه انکشاف داده شد :

طلاب فارغ التحصیل به مکتب مرکز معرفی شده است :

صحی :

به تمام حجاج افغانی و اکسینا نیروی ضد امراض ساری تطبیق گردید : متعلمین و متعلمات و اکسین ضد محرقه تطبیق شد :

هیئت های فنی جهت خالکوبی و پودرپاشی به حکومت و علاقه داری های مربوطه اعزام گردیده است ۳۴۰۰ مریض از ادویه ی شفا خانه مجانیاً مستفید شده اند :

هشتاد و پنج نفر داخل بستر و معالجه گردیده و همچنان ۱۵۰۰ طفل خالکوبی شده است :

۱۵۰ طفل از استحقاق شیر استفاده کرده اند :

مناطق و موسسات مختلف مرکز شبرغان پودرپاشی شده است و کنفرانس های صحی نیز ایراد گردیده است :

عمارت شفا خانه ترمیم ، پخته کاری و سفید شده است

برای تأسیس شعبات صحی در محلات اقدامات جاریست

در طول سال گذشته محکمه ی مرافعه ۱۹۳۶ قطعه ، اسناد شرعی ، قبایله ها ، نکاح خط و کالت خط ، رسید خط اجرا نه نامه و غیره را اجرا کرده است

محکمه ی ابتدائی ۱۲۹ قطعه فیصله جزائی ، حقوقی ، ابراء خط و غیره را اجرا کرده است :

فوائد عامه :

سی اطاق در تعمیر های فوائد عامه ، نشیمن مهندسی بنده و نهر ، مدیریت معارف ، مخازن برات راساخته و تعمیر های متدکره را تکمیل نموده است :

سړك شور آقچه به ۵۰۰۰ متر طول و عرض ۱۲ تا ۱۴ متر بوضاحت ۱۸ سانی جغله و ریگ اندازی شده است

سړك کلفت از حد علاقه داری مردیان تا ۵۸ کیلو متر تسطیح و ۸۷ کیلو متر راه قدیم پل امام بکری را نزدیک تر ساخته است

۵۵. پلچک و ۱۱ پل کلان در مربوطات شبرغان اعمار گرديده و کار اصلاح سرک شور را ه اند خوی

دوام دارد :

زراعت :

فارم زراعتی در جوار باغ ذخیره در ساحه ی ۵۰ جریب زمین احداث گرديده است :

بنار والی :

به توسعه ی شهر شبرغان قرار نقشه اقدام شده است کار سرکهای شور و تقسیم زمین جهت
عمرا نات باهالی آغاز گرديده است :

در عایدات بنار والی ۱۱۷۰۳۳ افغانی تزئید رخ داده است :

****

نوت :-

اجراآت و تشکیلات ولایت ننگرهار تا آخرین موقع نشر سالنامه نرسید :

افغانی سره میاشت

تقویمه ی بنیه ی مالی :

در سال ۱۳۳۷ جمعیت افغانی سره میاشت به اثر یک اعانه مشروطی که از طرف کمیسیون مراقبت نرخ آرد و مندوی تادیبه شده بود در ماه مبارک رمضان از آغاز تا انجام در کابل به ۶۸۷ نفر بینوای کابل روزانه یک یک نان پخته داد که مصرف آن در حدود دوصد و پنجاه هزار افغانی شده .

در اوایل سال ۱۳۳۷ به قوماندانی توای کسار که مستحق هر نوع معاونت میباشند قرار ذیل کمک نمود :

کمپل	۵۰ دانه
سیروم انتی تیتانیک	۲۰۰ ویال
پنسیلین آن ایل	۲۰۰ ویال
تیفوسن واکسین	۵۰ ویال

در واقعه ی سیلاب بهارک بدخشان علاوه از اینک شعبه خود آنجا در وقت لازم کمک نمود به تعداد (۳۰۰) لباس دوخته مر دانه و زنانه ارسال گردید تا به مستحقین توزیع گردد . در واقعه ی سیلاب چاردهی غور بند که یک فاجعه ی المانک بود و باد شاه معظم ماجامی بزرگ جمعیت در آن باره عطف توجه نمودند سره میاشت یک مقدار کافی رخت پوشاکه کمپل و گندم ، جهت خوراکه ی مردم آنجا توزیع میکنند که قیمت آن در حدود (چهار صد هزار) افغانی تخمین می شود :

درین سال ۴۰۰۰ جعبه ی امدادی که صایب احمد جوانان امریکا فرستاده بود به طلاب مکاتب ذکور و اناث مملکت ذریعه ی شعبات جمعیت توزیع گردیده :

برای بناغلی عبد الشکور (عیوب) به قیمت ۷۷ ر ۱۵۲۰ - افغانی پای چوبی ساخته و اعانه داده شد :

به بیکفر «ناظر ولدعلی پناه» که ریض و مسا فر بود ۲۵۰ - افغانی کرایه رفتن به خانه اش تادیبه شده است :

در واقعه ی حریق قاعه ی قاض به ۱ نفر لباس و مبلغ ۹ صد افغانی نقد داده شده . برای میر محمد ولد دولت ساکن بدخشان مبلغ ۵۰۰ - افغانی و سه دانه کمپل داده شده برای حافظه مشریک دست لباس و ۵۰۰ - افغانی ، به بیوه احمد گل یک دست لباس به عبد الاحمد نام پیک دست لباس و دوصد افغانی نقد داده شده است :

د افغانی کونیناوسره میاشیت

جمعیت د افغانی کونیناوسره میاشت جز عمده ی جمعیت افغانی سره میاشت شمردنه می شود. سال گذشته بانجام امور ذیل توفیق یافته است:

در مکاتب غازی - نجات - حبیبیه - استقلال - ابن سینا و تجارت شعبات خو در افتتاح کرده است

تعداد اعضا فعلاً ۱۴۰۹ نفر است.

متعاقباً دو کورس امداد اولیه تاسیس شده که در دوره ی اول ۲۴ نفر از آن فارغ شده اند و اکنون در مکاتب خود به واقعات عاجله رسیده گئی می کند.

یک کورس تحفظ سرک و جلوگیری از تصادمات افتتاح ۲۵ نفر از آن فارغ نمود از کورس مجادله ملاریا استفاده شده و یک نفر عضو خود را در آن تربیه نمود.

در رخصته ی زمستان برای استفاده طلاب عضو خور دسالان یک ک سلسله کنفرانس های صحی آزاد در پوهنی ننداری ایراد گردید و چهل فلم مربوط به همین موضوعات نشان داده شد.

درشش مکتب حبیبیه - استقلال - غازی - نجات - تجارت و ابن سینا صندوقهای امداد اولیه شامل ادویه و آلات کار آمد امداد عاجله نصب گردیده برای نژده مکتب ابتدایی (نسوان و ذکور) شهر کابل نژده تانک آب باگیلاس های شیشه ای - دست پاک - صابون و سطل های خاک انداز اعانه داده شده.

برای یکصد و ده نفر طلاب ابتدائی کلو ش اعانه داده شده.

برای ۴۱ متعلم و ۱۷ متعلم لباس دوخته داده شده است.

تقویم سال ۱۳۳۸ و یک نوع تکت تبریکه در جشن استقلال سال ۱۳۳۷ به نفع جمعیت خور د سالان طبع و بفروش رسانده شده.

در چار راهی های شهر در تمام موسسات و نقاط مختلف شهر صندوق های مصور جمع آوری اعانه و مجلات نصب گردیده.

معاونت های صحی :

در پاکستان در سال ۱۳۳۷ یک شکل استیلائی حیضه و چیچک پیدا شد در سر تاسر پاکستان سبب اتلاف هزاران نفر گردید سره میاشت به غرض معاونت در مجادله علیه این مرض یک هیات سیار طبی تحت ریاست داکتر میر غلام حیدر ماهر به پاکستان اعزام کرد این هیات مرکب از ه نفر داکتر و ۲۰ نفر واکسن بود که مدت یک ماه و شش روز در نقاط مختلفه پاکستان گردش کرده

واضافه از ۶۰۰۰۰۰ نفر واکسين چيچک زدند. در ايام جشن ۱۵۰۰ نفر را تداوی عاجل نموديم.

به غرض همکاري بامقامات صحي مملکت يکک هيات منظم سيار جمعيت در حکومت چار دهي وده سبز کابل به تعداد (۹۰۳۰) نفر را واکسين چيچک تطبيق کردند

۴ - در طول سال در کلنيک ما به اندازه ۱۲۱۴ نفر معينه و تداوی گرديده اند :

هفته مخصوص سره مياست بغرض جمع آوري اعانه و ايزاد اعضا مثل هر سال منعقد گرديده براي آبد ه يادگاري که از طرف سره مياست هاي جهان در سال فرينو بنام هانري دونانت موجد سره مياست ها ساخته شده يک سنگ بسيار مقبول به صليب احمر ايتاليا فرستاده شد تا در آبد ه مذکور نصب گردد :

مجاهاي سه ماده سره مياست مثل سابق به نشرات خود دوام داده و معرفي فعاليات و مرام جمعيت صرف مساعي کرده .

عوايد : جمعيت افغاني سره مياست از مدارك جديد و قديم خویش مثل حق العضويت ها هفته مخصوص اعانات مختلفه پوست هاي قرباني - مفاد اسهاميکه در بانک هادارد عايدات منابع غير منقول وغيره متدرجاً قوی شده ميروند :

تشکيلات :

رئيس اداري	شباغلي اختر محمد
معاون و سكرتري خرد سالان	» غلام حضرت كوشان
مدیر مجله سره مياست	» محمد صديق سيدالي
مدیر محاسبه	» ميرزا اسلام
مدیر حفظ الصبحه	» محمد شريف
مامور اجراييه	» عبدالمحمد

امور مطبعه دولتی

خواندگان گرامی مسبوقند که مطبعه بزرگ دولتی با ذخائر آلات تخنیک و ماشین آن در اثر حریق مدتهش ۲۶ قوس سال گذشته از بین رفت ولی به اثر الطاف ذات شاهانه که در پیشرفت همه شتوق عالمی کشور توجه خاصی می فرماید و توجه قیمتدار حکومت، مطبعه دولتی با همکاری ریاست مستقل مطبوعات و همکاری و مساعدت بناغلی وزیر معارف و بناغلی وزیر مالیه و بناغلی وزیر تجارت یک تعداد ماشین های مستعمل مر بوط

وزارت معارف و وادی هانمند وزارت تجارت به مطبعه دولتی داده شد که از طرف کارکنان مطبعه دولتی ماشین های مذکور ترمیم و در مطبعه دولتی بکار انداخته شد و یک قسمت از نشرات مماکت که بعضاً معطل و بعضاً بمطابع دیگر مراجعه کرده بودند دوباره در مطبعه طبع شد و همچنان یک تعداد ماشین های فالتو که برای احتیاط در اختیار ولایات بود به مرکز خواسته شد و پس از ترمیم نصب گردید که باین اساس ذریعه ماشینهای مذکور مطبعه موفق شد

بناغلی محمد ابراهیم قندهاری
رئیس مطبعه دولتی

سی و پنج فیصد از نشرات سابق را طبع کند؛ به تعقیب این اقدام کارکنان فعال مطبعه توسط میخانیک های افغانی در ظرف مدت کوتاهی توانستند که (سی پایه) از ماشین های طبع روزنامه و صحافی و قرطاسیه و طبع حروف و پاکت سازی و برش را که آسیب دیده بودند دوباره ترمیم و پروژه جات آنرا اکثراً از فلزات مختلف در خود مطبعه ترمیم نمایند و باین ترتیب در ماه ثور توانست ۷۰ فیصد از نشرات و فرمایشات دوائر را تهیه کنند همچنان از یک طرف نشرات مورد ضرورت را یومیه اجرا و از طرف دیگر برای احیای ماشین های سوخته از قبیل رنگوگرافی و ماشینهای حروف ریزی و رفع نواقص سائر ماشین و امور ساختمان تعمیر به ترتیب آتی اقدام شده است؛ ترمیمات عمومی عمارات حریق شده و تهیه و پخته کاری محل نصب ماشین ها قرار داد و تهیه شش هزار کیلو حروف جدید از خارج بر علاو دو پایه ماشین حروف ریزی حریق شده نیز ترمیم و بکار آغاز کرد؛

بدست آوردن یک مبلغ اسعار خارجی طه را عانه از موسسه ی بونسگو و جمهوری فدرالی

آلمان که از پول مذکور نیز فرمایش جدید جهت تهیه یک تعداد ماشین های عصری و آلات زنگوگرافی و غیره مایحتاج و لوازم طباعتی به آلمان داده شده است.

به امر و اراده ی حکومت و صحنه ی حضور شهر یاری هشت جریب زمین برای اعمار یک مطبعه ی جدید در میدان هوائی سابقه تعیین گردید که قیمت آن بحساب وزارت مالیه انتقال داده شد و نقشه ی اصل تعمیر نیز ذریعه ی مهندسین آلمانی ترتیب و واصل گردید که در آینده قریب امور عمرانی آن آغاز خواهد شد.

معاونت ها :

۳۹۵۰۰ دالر

دولتک دیمارک

یک لک افغانی

۲۰۰۰۰ افغانی

۱۰۰۰۰ افغانی

در حدود ۲ هزار کیلو حروف

موسسه یونسکو

جمهوریت فدرالی آلمان

پنشنی تجارتی بانک

بانک صنعتی

بانک رهنی و تعمیرانی

وزارت معارف ایران

واردات :

مطبعه بعد از حریق (از ۱۶ جدی سال ۳۷ تا حال) ۷۲ لک افغانی عاید کرده است و بعد از حریق (شب ۲۶ قوس سال ۳۷) بتاریخ ۱۶ جدی سال ۳۷ دوباره بفعالیت آغاز نمود. کار روزنامه ی هیواد را بتاریخ ۱۶ جدی سال ۳۷ روزنامه ی ملی انیس را بتاریخ ۲ حمل سال ۳۸ و روزنامه ی اصلاح را بتاریخ ۲۹ جوزای سال ۳۸ پذیرفت.

در سال گذشته بناغلی محمد ابراهیم قندهاری باخذ نشان معارف و بناغلو عزیز الدین پوپازائی، رجب علی- عبدالحق صقیل و گلستان باشی صحافی باخذ نشان هنر موفق گردیده اند. تشکیل :

بناغلی محمد ابراهیم قندهاری

بناغلی محمد رحیم

عبدالحمید

عزیز الدین پوپازائی

گل محمد ژوندوی

محمد اکبر

داد محمد

عبدالحق صقیل

میر غلام دستگیر

چراغ علی

رئیس مطبعه ی دولتی

مدیر عمومی اداری

» » محاسبه و کنترل

» » شعبه آرت و خطاطی

» » تصحیح

» » مراقبت فنی و تخنیکی

» » عمومی زنگوگرافی

معاون فنی زنگوگرافی

مدیر تفتیش

مدیر شعبات حروف چینی

آموزش روز نتون

طفل سالم و توانا جا معهرا نيره مندبار می آورد ریاست روز نتون یا موسسه حمایت اطفال و مادران
بر روی این سه اساس با صرف همت و پشتیبانی حکومت توانسته است این هدف عالی را تعقیب نماید؛
موسسه ی زایشگاه که یکی از مراکز مهم صحتی مملکت بشمار میرود تمام شعبات آن به آلات و ادوات
طبی عصری مجهز بوده انتظام و رسیدگی یکی از حسنات این موسسه است در این موسسه دوکتوران لایق و کار
آگاه بایش آمد نیکو مرا جعین رامی پذیرند موسسه بصورت عمومی با سرویس ولادی سرویس نسائی

پولی کلینیک های قبل الولادی فعالیت می کنند :

پولی کلینیک های اطفال روز نتون :

معاينات و تدای هردو درین موسسه بصورت مجانی اجرا
شده و همه گونه امراض اطفال تحت تدای گرفته می شود ؛
علاو تاً دوکتوران موظف اینجا بر ای اطفال مستحق نظربه
معاینه و وزن طفل کوپون شیر و پو در می دهد همچنان
ادویه های لازمه و اقسام ویتامین ها نیز از طرف این موسسه
به مرا جعین داده می شود ؛

تعداد مرا جعین پولی کلینیک ها قرار ذیل است :

پولی کلینیک مرکزی	شیر سکیم	شیر و غنی	ویتامین	معالجه و تدای و توزیع ادویه
۴۷۷۳ نفر	۱۶۳۸ نفر	۶۷۸۸ نفر	۱۷۱۴۲ نفر	۶۵۸۳ »
پولی کلینیک چمن	۷۶۰۹ »	۱۶۹۳ »	۲۲۸۸۰ »	

مراکز خیریه روز نتون:

وظیفه ی مهم این مراکز همانا
کنترل صحت و وقایه ی نند رستی
اطفال بمقابل امراض است ؛
از طرف موظفین این مراکز
به مادران اطفال طرز تغذی و پرورش
اطفال گه شزد می شود درین

مراکز برای (۳۷۶۴۷) نفر شیرپودر - صابون و ویتامین نیز بصورت مجانی داده شده است .
 لا براتوار مرکزی صحت عامه :
 شعبات مختلف این موسسه که با بهترین و عصری ترین آلات و لوازم عصری لا براتوری مجهز است
 یک قسمت بزرگ احتیاجات طبی مراجعین خود را مرفوع می سازد .
 شعبه ی کلنیک :

درین شعبه معاینات عمومی ادرار و معاینات خون
 مواد غا طه و بعضی از معاینات دیگر از قبیل
 معاینات سایتولوژیک و غیره تریبات اجرا شده
 ۲ - شعبه ی باکتر لوژی :

درین معاینات باکتریائی بصورت مستقیم
 و بصورت زرع و هم بقسم تلقیح حیوانی اجرا
 گردیده همچنان (تعاملات سیرودیاگنوسیتیک)
 مانند تعاملات ویدال و ایلنفلکس برای تشخیص
 گرو و پهای محرقه حمای لکدار و غیره نیز

صورت میگردد . برعلاوه شعبه ی واشنگ (شست و شوی) و تعقیم سامان لا براتوار تربیه ی حیوا
 نات تجربی معاینات آب و غیره نیز درین شعبه موجود است فعالیت شعبه ی باکتر لوژی حسب ذیل
 صورت گرفته است .

بطور مجموع ۴۷۵ نفر از نظر امراض مختلف معاینه گردیده اند .

۳ - شعبه ی کیمیا ئی حیاتی .

وظائف این شعبه عبارت از تجزیه و تحلیل تعیین و مقدار
 توصیفی مواد عضوی و مواد معدنی خون ادرار مایع پلورا
 نخاع شوکی معده صفرا و غیره میباشد علاوه بر رنگ ها
 بعضی از محلولات طرف احتیاج خود موسسه از طرف این شعبه
 تهیه می شود معاینات قرار بصورت گرفته روی هم رفته درین
 شعبه ۱۵۵ نفر معاینه گردیده اند .

۴ - شعبه‌ی سیرالوژی : معاینات و معاینات (۷۵۳۷۷) -
مراجعه این شعبه اضافه‌تر از پولی کلینیک های ذکور و ناث شفاخانه های مرکزی علی آباد مستورات
مینا تونیم ها شفاخانه های عسکری و محبس و غیره جا بوده و معاینات بیشتر آن خون میباشد که بصورت
مجموعی تمام معاینات منابع فوق الذکر در حدود (۶۲۲۶) نفر می گردد .
قسمت تدریسی :

موسسه‌ی لایرا توار مرکزی صحت عامه فعلاً دارای دو کورس تدریسی میباشد که یکی آن بنام کورس
تکنالوجیست طبی و دیگری بنام کورس معاونین لایرا توار یاد می شود . تعداد متعلمین آن قرار
آتی است :

صنف اول تکنالوژی	۱۳ نفر
» دوم	۱۴ نفر
صنف اول معاونین لایرا توار	۱۹ نفر
» دوم	۷ »

وروکتون های روزنئون

قسمت تربیوی

از بزرگترین و بااهمیت ترین موسسات تربیوی اطفال و وروکتون یا کود گستان است کو دکستان
جائست که طفل امروز یا نسل آینده ی مملکت دران اساس زندگی اجتماعی را فرا میکرد پروگرام
هائیکه در کود گستان ها طرح شده و در مورد اطفال تطبیق میگردد اساس تربیه ی آینده آنها را تشکیل
می دهد اطفالیکه در این موسسه شامل می شوند عموماً سنین شان برای شمول بمکاتب ابتدائی مستعد
نمیباشد لهذا تدریس به نوعی که در مکاتب معمول و مملکتی است در کود گستان وجود ندارد اطفال و وروکتون
برای خرازدن و نوشتن و غیره آماده نیستند

ولی در عوض به فعالیت های تربیوی دیگری
از قبیل موسیقی و خواندن ترانه ، کار دستی سپورت
افسانه و غیره موضوعات میپردازند .

در جشن اطفال از طرف اطفال و وروکتون

ها پروگرامی نشان داده شده علاوه

از اینکه تماشاچیان بمفکوری

عالی تریبوی اطفال اعتراف نموده اند. مراعات انتظام دیسپاین و فعالیت منظم این مخلوق کوچک و معصوم را در اثنای اجرای پروگرام نیز ستایش کرده و به نظر تقدیر نگر بسته اند. روز نون فعلاً دارای دو کودکستان می باشد یک بنام حمید و پروکتون در مرکز شهر و دیگری بنام (نازو و پروکتون) در شیر شاه مینه دائر است.

در سال ۱۳۳۷ به تعداد (۶۳) نفر از حمید و پروکتون و به تعداد (۴۵) نفر از نازو و پروکتون که دورهی معینه کود کستان را طی نموده بودند بوزارت جابلهی معارف معرفی شدند تا به مکاتب ابتدائی شامل گردند فعلاً به تعداد (۱۸۰) نفر اطفال در حمید و پروکتون (۱۶۰) نفر به نازو و پروکتون تحت تربیه گرفته شده در کود کستان های فوق الذکر از طرف چاشت یک ناشتائی مختصر به اطفال داده میشود و هم سالانه یک دست لباس برای اوشان تهیه میگردد.

*****

معذرت :

چون امسال وقت برای ترتیب سالنامه خیلی محدود و هم بمشکلات زیاد مواجه بودیم هر قدر سعی کردیم اجراآت در ایر محترم وزارت خانه ها را به ترتیب جمع و نشر کنیم متأسفانه موفق نشدیم بعضی از وزارت خانه های محترم در ارسال اجراآت در ایر مربوطه خود بموقع آن توجه نکردند و همین معذرت ترتیبی که لازم بود در طبع اجراآت و تشکیلات وزارت خانه ها مراعات بشود ، نشد .
امید است این معذرت پذیرفته شود .

* * * *

امتان :

از ساغلی قندهاری رئیس مطبعه‌ی دولتی آمران شعبات و کارکنان مطبعه‌ی دولتی که با وجود عدم وسایل کافی و مشکلات در پیشبرد امور طباعتی سالنامه فوق العاده همکاری کرده بودند سپاسگزاریم .

(اداره)

تذکره :

قسمت زیاد عکس های منتشره را دستگاه عکاسی ریاست مستقل مطبوعات در اختیار ما گذاشته اند .
همکاران ما :

شباغلی سراج الدین و هاج
نویسنده‌ی مقاله‌ی هنرو
هنر هندان معا صر

شباغلی سید فقیر علوی نویسنده
مضامین اختراعات و وقایع
دلچسپ

شباغلی غلام جیلانی
جلالی نویسنده‌ی مضمون
افغانستان د تباریخی
ثقافت په روښا کښی

مطالب سالنامه افغانه تان ۳۷-۱۳۳۸

ارشادات ذات شاهانه	صفحه اول	قدیمترین نظم و نثر پښتو	صفحه ۳۳۶
پیام والا حضرت شهزاده احمد شاه	» ۶	نظام مالی در اسلام	» ۳۴۸
تشکیل وزارت دربار	» ۷	جهان در یک سال گذشته	» ۳۶۲
دارالتحریر شاهی	» ۸	هوانوردی و هواشناسی	» ۳۸۷
بیانات ښاغلی صدر اعظم	» ۱۳	د افغانستان	
شورای ملی	» ۱۸	اختراعات وقایع دلچسپ ..	صفحه ۴۰۰
مجلس عالی اعیان	» ۲۷	آیینہ رویداد های داخلی	» ۴۰۷
صدارت عظمی	» ۳۰	از هر گوشه جهان	» ۴۲۳
وزارت پلان	» ۴۲	هنر و هنرمندان معاصر	» ۴۲۹
وزارت معارف	» ۵۵	ولایت کابل	» ۴۵۰
وزارت خارجه	» ۱۰۶	د کابل ښار والی	» ۴۵۴
وزارت عدلیه	» ۱۲۰	ولایت قندهار	» ۴۶۲
وزارت صحتیه	» ۱۲۴	ولایت مزار شریف	» ۴۶۵
وزارت تجارت	» ۱۳۴	» پکتیا	» ۴۶۸
وزارت داخله	» ۱۴۸	» قطن	» ۴۷۰
وزارت مخابرات	» ۱۵۴	» هرات	» ۴۷۱
وزارت فواید عامه	» ۱۶۶	» ننگرهار	
» مالیه	» ۱۹۰	حکومت اعلیٰ فراه	» ۴۷۴
» معادن	» ۲۰۲	» بدخشان	» ۴۷۶
» زراعت	» ۲۱۶	» میمنه	» ۴۷۸
ریاست مستقل مطبوعات	» ۲۲۶	» غزنی	» ۴۸۰
ریاست پوهنتون	صفحه ۲۴۱	» پروان	» ۴۸۳
افغانستان و تاریخی ثقافت ...	» ۲۵۹	» گرشک	» ۴۸۶
افغانستان در جریان تاریخ	» ۲۹۴	» شبرغان	» ۴۸۸
» در پر تو علم و معرفت	» ۳۰۴	افغانی سره میاشت	» ۴۹۱
		مطبوعه دواتی	» ۴۹۴
		روزنئون	» ۴۹۶
		معذرت	» ۵۰۰

بنایان فرهنگ

بنای علی چراغ علی مدیر شعبات
حروف چینی که در ترتیب سالنامه
همکاری کرده اند

بنای علی محمد مدیر زنگو گرافی
که در تهیه کلیشه ها همکاری
کرده اند

بنای علی عزیز الدین فو فلزایی
خطاط مطبعه که در تحریر عناوین
معاونت کرده اند

بنای علی رجب علی آمر شعبه
ماشین آلات

بنای علی عنایت الله صورتگر که رسم توونها
سالنامه را تهیه کرده اند

بنای علی صبیقل مدیر اتسه در
تهیه عکسهای رنگه توجه
کرده اند

AFGHANISTAN

MAP ROADS

Afghan Tourist Bureau

